

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БРЯНСЬКА ДЕРЖАВНА ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ АПК

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

*(Присвячена 16-річчю факультету бізнесу
та 20-річчю кафедри економіки
та підприємництва Луцького національного
технічного університету)
(Луцьк, 26-27 травня 2011 р.)*

ЛУЦЬК --2011

УДК 332.122:338.43
ББК 65.321
А 43

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Луцького національного технічного університету
(протокол № 9 від 28 квітня 2011 р.)*

Рецензенти:

Степанов В.М., доктор економічних наук, професор, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України;

Зіновчук Н.В., доктор економічних наук, професор, Житомирський національний агроекологічний університет;

Карлін М.І., доктор економічних наук, професор, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

А 43 Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (26-27 травня 2011 р.) / Відп. ред. Т.В. Божидарнік. – Луцьк: РВВ Луцького національного технічного університету, 2011. – 274 с.

У збірнику викладено матеріали, розглянуті на пленарному засіданні Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК» та її секціях: «Державне управління та регулювання розвитку сільськогосподарського виробництва», «Ринкові механізми стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку АПК України», «Фінансово-кредитне забезпечення розвитку регіональних АПК», «Проблеми обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємств», «Економічні умови розвитку молочного скотарства», «Молокопродуктовий підкомплекс регіональних АПК в сучасних умовах», «Інституціональні передумови формування агропромислових кластерів», «Земельні ресурси як природно-ресурсна база розвитку регіональних АПК», «Ефективний розвиток регіонального АПК як фактор піднесення сільських територій», «Розвиток регіональних АПК як фактор продовольчої безпеки держави», «Глобальні детермінанти розвитку регіональних АПК», «Світовий досвід розвитку сільськогосподарського машинобудування, харчових і переробних виробництв».

Для науковців, аспірантів, студентів, практиків, які працюють у сфері науково-теоретичного та інноваційного забезпечення розвитку регіональних АПК.

УДК 332.122:338.43
ББК 65.321

ЗМІСТ

<i>Андрєєва Н. М.</i>	
1. Напрямки активізації процесу інвестування в екологічно чисте виробництво в АПК України	13
2. <i>Борщук Є.М.</i> Концепція сталого розвитку і проблеми реформування АПК	14
3. <i>Варченко О.М., Діденко С.В.</i> Обґрунтування підходів до формування системи управління інноваційною діяльністю на птахівничих підприємствах	15
4. <i>Варченко О.М., Зубченко В.В.</i> До питання формування молокопродуктового кластера регіону	16
5. <i>Варченко О.М., Слупян К.В.</i> Напрями оптимізації сировинного забезпечення цукрових заводів	17
6. <i>Варченко О.М., Кісіленко Т.А.</i> Складові системи внутріфірмового управління аграрним підприємством	18
7. <i>Вахович І.М.</i> До питання фінансового забезпечення сталого розвитку сільського господарства	19
8. <i>Гаврилюк О.В.</i> Продовольчий суверенітет України: проблеми забезпечення	20
9. <i>Гарасим П.М., Гарасим М.П.</i> Облікова політика підприємства як основа формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління аграрним підприємством	21
10. <i>Голян В.А.</i> Інституціональні передумови повернення в продуктивний господарський оборот осушених земель	23
11. <i>Грановська Л.М., Вердиш М.В.</i> Організаційні проблеми управління водогосподарсько-меліоративним комплексом Херсонської області	24
12. <i>Грановська Л.М., Савчук В.Г.</i> Теоретичні аспекти ресурсозбереження у зрошуваному землеробстві	25
13. <i>Грановська Л.М., Сербіна Р.А.</i> Методичні аспекти розрахунку еколого-економічних збитків від гідродинамічних аварій	27
14. <i>Груба Г.І.</i> Основні напрями удосконалення механізмів реалізації регіональної інвестиційної політики	28
15. <i>Гуменюк В.Я., Костюкевич А.М.</i> Механізми державної підтримки сільськогосподарського виробництва на меліорованих землях	29
16. <i>Даниленко А.С., Мельничук А.Ю.</i> Формування системи стратегічного управління аграрними підприємствами як чинника підвищення їх конкурентоспроможності	30
17. <i>Даниленко А.С., Хоменко О.М.</i> Особливості маркетингового позиціонування освітніх установ	32
18. <i>Дем'яненко М.Я., Малік М.Й.</i> Інституціональне забезпечення реформування сільського господарства	33
19. <i>Дідух В.Ф., Тараймович І.В.</i> Агропромислова інтеграція як засіб підвищення економічної ефективності лляного підкомплексу	34
20. <i>Загорський В.С.</i> Державне управління і проблеми функціонування АПК	35
21. <i>Кірейцев Г.Г.</i> Удосконалення методології обліку як основи розвитку національної його системи в Україні	37
22. <i>Коваль Я.В., Антоненко І.Я., Карпук А.І.</i> Захисні ліси в сфері збереження земель від деградації	38

	Кожушко Л.Ф., Мандзюк О.М.	
23.	Мотивація до колективних дій при здійсненні господарської діяльності на меліорованих землях	40
24.	Кожушко Л.Ф., Щербакова А.С. Лізинг як форма стимулювання інвестиційного розвитку АПК	41
25.	Комарницький І.М., Бублик М.І. Вартісна оцінка техногенних збитків земельних ресурсів АПК в Україні та за кордоном	42
26.	Комарницький І.М., Цар Г.В. Формування інноваційної політики молокопереробного підприємства як фактор підвищення конкурентоспроможності АПК України	43
27.	Коцій О.В. Проблеми інноваційного розвитку молокопродуктового підкомплексу України	45
28.	Крисанов Д.Ф. Розбудова національної системи технічного регулювання	46
29.	Купінець Л.Є. Органічне землеробство як багатофункціональна агроекологічна модель виробництва	47
30.	Липчук В.В., Липчук Н.В. Трансформаційні процеси в сільському господарстві Волині	48
31.	Лупенко Ю.О., Гаврилюк О.В. Ринок землі в Україні: необхідність і проблеми оптимізації регулювання	49
32.	Мишенін Є.В., Мишеніна Г.А., Ярова І.Є. Формування кластерних структур як стратегічний напрямок сталого розвитку аграрних та лісогосподарських підприємств	50
33.	Мишеніна Н.В., Мареха І.С. Еколого-економічні ризики відтворювальних процесів агрогосподарювання в системі індикаторів його інвестиційної привабливості	51
34.	Непочатенко О.О. Удосконалення інфраструктури кредитної підтримки підприємств АПК	53
35.	Павлов К.В. Кооперація і розвиток аграрної економіки Удмуртіи	54
36.	Павлов К.В. Регіональний фактор в системі суспільного виробництва	55
37.	Підлісецький Г.М. Напрями поглиблення аграрної реформи на сучасному етапі	55
38.	Плеханов Д.О. Чинники загострення продовольчої проблеми у світі	57
39.	Прокопенко О.В., Марочко С.С. Наукове обґрунтування рівнів експортно-імпортних квот зовнішньоторговельних операцій України продукцією рослинництва	58
40.	Савчук П.П. Перспективи удосконалення системи регулювання ринку молока: інноваційні підходи	60
41.	Семиноженко В.П., Кузель Е.В. Вплив інноваційної інфраструктури на формування інноваційного середовища	61
42.	Скидан О.В. Розвиток інноваційної діяльності в регіональному АПК	62
43.	Слав'юк Р.А., Шкварчук Л.О. Особливості формування грошових потоків суб'єктів аграрного ринку	63
44.	Стасишен М.С. Економічні проблеми розвитку рибного господарства внутрішніх водойм України	64
45.	Ступень М.Г., Дудич Л.В. Вдосконалення використання земель сільськогосподарського призначення	66
46.	Ступень М.Г., Перун Н.Я. Державний механізм екологізації сільськогосподарського землекористування	67
47.	Хайліс Г.А., Толстушко Н.О., Моколюк Ю.П. Удосконалення рулонного прес-підбирача стрічки льону з пресувальною камерою змінного об'єму	68

	<i>Хлобистов Є.В., Чернихівська А.В.</i>	
48.	Класифікація методичних підходів до проведення стратегічної екологічної оцінки програм соціально-економічного розвитку	69
49.	<i>Хомин П.Я.</i> Капітал сільськогосподарських підприємств: недоліки теорії і практики формування	70
50.	<i>Черчик Л.М.</i> Принципи екологізації землекористування в Україні	71
51.	<i>Шпикуляк О.Г.</i> Інституційне регулювання у розвитку аграрної сфери на інноваційних засадах	73
52.	<i>Шубравська О.В., Шаціло Н.І.</i> До питання державного регулювання сталого розвитку сільськогосподарського виробництва	74
53.	<i>Щурик М.В.</i> Найважливіші організаційні передумови формування земельних агроформувань у Карпатському макрорегіоні	75
54.	<i>Акопова В.Г.</i> Вітчизняний досвід управління якістю продукції на промислових підприємствах	77
55.	<i>Александрова О.В.</i> Фінансово-кредитне забезпечення розвитку фермерського сектору	78
56.	<i>Антонов А.В.</i> Формування передумов сталого сільського розвитку як особливий напрям аграрної політики України	79
57.	<i>Артімонова І.В.</i> Напрями оптимізації маркетингових витрат на аграрних підприємствах	80
58.	<i>Бабак О.П., Ступень Н.М.</i> Ефективність використання земель населених пунктів в сучасних умовах	81
59.	<i>Бабенкова Т.Ю.</i> Особливості розвитку інфраструктури ринку зерна в Україні	82
60.	<i>Бардась В.М.</i> Проблеми рентного регулювання природокористування	83
61.	<i>Барський Ю.М.</i> Місце малих агропромислових формувань в системі регіонального розвитку	84
62.	<i>Барський Ю.М., Савчук Г.В.</i> Проблеми та стан розвитку переробних виробництв АПК	86
63.	<i>Басюркіна Н.Й.</i> Формування організаційно-економічного механізму забезпечення продовольчої безпеки Одеської області	87
64.	<i>Белуха О.М., Буковська О.М.</i> Дослідження ринку молочної продукції Львівської області	88
65.	<i>Біленький О.Ю.</i> Розвиток СНД	89
66.	<i>Білітюк А.П., Пилип'юк Л.А.</i> Зерно як фактор продовольчої безпеки АПК Волині	90
67.	<i>Білоусько Т.Ю.</i> Кластери як фактор підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств	92
68.	<i>Биркович Т.І.</i> Розробка методології і методів регулювання енергетичного комплексу	93
69.	<i>Битов В.П.</i> Система цін та ціноутворення в сільськогосподарському виробництві	94
70.	<i>Бліннікова О.В.</i> Земельні ресурси як базова компонента в процесі відтворення природно-ресурсного потенціалу АПК	96
71.	<i>Божидарнік Т.В.</i> Інноваційна діяльність як необхідність для аграрної України	97
72.	<i>Бойко В.В.</i> Джерела загроз економічній безпеці сільськогосподарських підприємств	99

73.	Бортнікова О.О. Оперативне планування в системі сільськогосподарського менеджменту	100
74.	Бурак А.І., Рурак І.В. Формування бізнес-середовища у сільській місцевості	101
75.	Буснюк С.В. Агропромислові кластерні формування як ефективний механізм підвищення конкурентоспроможності регіону	102
76.	Василенко В.М. Основні підходи щодо підвищення ефективності використання виділених в натурі (на місцевості) земельних часток (паїв)	103
77.	Вахновська Н.А. Переваги та недоліки спрощеного оподаткування сільськогосподарських товаровиробників	104
78.	Величко В.В. Обґрунтування методик прийняття управлінських рішень щодо оцінки інвестиційної привабливості регіонів	105
79.	Верна В.В. Формування системи мотивації управлінського персоналу виноградарсько-виноробних підприємств	106
80.	Вісин В.В., Вісіна Т.М. Становлення і розвиток кооперативних організацій аграрного сектору Волині (ретроспективний аналіз)	107
81.	Власюк С.В. Інформація та інформаційні технології в стратегічному управлінні сільськогосподарським підприємством	108
82.	Волков С.С. Державна підтримка формування інституціональних умов формування економічного потенціалу аграрного сектора	109
83.	Волкова І.М. Особливості використання маркетингових досліджень у сфері агробізнесу	110
84.	Володько О.В. Мировой рынок сахара и особенности сахарной промышленности Республики Беларусь	111
85.	Галазюк Н.М. Заходи ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва	113
86.	Галицький О.М. Теоретичні основи фінансових потоків в АПК	114
87.	Гамзіна О.М. Організаційно-фінансовий механізм раціонального використання та охорони природних ресурсів: ефективність та шляхи вдосконалення	115
88.	Ганначенко С.Л. Формування стратегії ефективної інтеграції України в світовий агропродовольчий ринок	116
89.	Гасуха Л.О. Форвард як альтернативний інструмент фінансування посівної кампанії	117
90.	Гіндес О.Г. Фінансова складова аграрної політики	118
91.	Головіна О.Л. Еколого-економічна оцінка стану АПК Київської області	119
92.	Гончарова В.Г. Державне регулювання фінансової діяльності як один з напрямків державної підтримки малого підприємництва	120
93.	Горбик А. В. Екологічний стан земель сільськогосподарського призначення Житомирської області	121
94.	Грабар Р.Н. Использование аутсорсинга для повышения эффективности функционирования сельскохозяйственных предприятий	122

95.	Гришова І.Ю. Оптимізація ресурсних портфелів архітектури аграрних кластерів	124
96.	Данкевич А.Є. Складові раціонального господарювання в умовах ринку	125
97.	Данкевич В.Є., Пишняк Д.І. Стан та перспективи розвитку органічного землеробства	126
98.	Дереча Д.О. Дорадча діяльність у сфері сільського господарства як чинник впровадження інновацій в аграрне виробництво	128
99.	Дещенко О.В. До проблеми державної підтримки аграрних товаровиробників Київської області	129
100.	Дідковська Л.І. Сучасні тенденції зрошуваного землеробства	130
101.	Динько І.М. Проблеми облікової політики підприємств цукрової галузі	131
102.	Дорош В.Ю. Зарубіжний досвід стимулювання інноваційної діяльності в АПК	132
103.	Дребот О.І. Нормативно-правове забезпечення із використанням земельно-ресурсного потенціалу	133
104.	Дудюк В.С., Гобела В.В. Теоретичні підходи до визначення поняття екологічної безпеки	135
105.	Жураковська І.В. Особливості визначення сортнадбавки як вартості інтелектуальної складової сільськогосподарської продукції	136
106.	Завірюха А.В. Основні аспекти регулюючого впливу держави на розвиток виробництва м'яса птиці	136
107.	Захарчук О.В. Дослідження роботи трактора на газовому паливі	138
108.	Зглюй Т.В. Проблеми підвищення ефективності производственной діяльності ОАО «БЕЛЛАКТ»	139
109.	Зеленко С.В. Формування обліково-аналітичного забезпечення в системі управління сільськогосподарським підприємством	140
110.	Зубчик С.М. Значення внутрішньогосподарського контролю для хлібопекарських підприємств	141
111.	Іваницька Г.Б., Зінько Є.І. Сучасний стан інвестиційного забезпечення АПК у Львівській області	142
112.	Іванова Л.С. Особливості формування економічних взаємовідносин товаровиробників молока і переробних підприємств	143
113.	Какутіч П.Ю. Концептуальні засади макроекономічного формування системи забезпечення екологічної безпеки	144
114.	Карпюк В.М. До питання наукового забезпечення виробництва якісної м'ясо-молочної продукції у Волинській області	145
115.	Ключенко А.В. Відтворення земель АПК Карпатського регіону шляхом їх часткового залучення в господарський обіг рекреаційної сфери	146
116.	Книш В.А. Особливості розвитку сільськогосподарського виробництва у Волинській області	148
117.	Князькова Т.О. Земельна політика і розвиток аграрного сектора економіки	149
118.	Кобець А.С. Реалізація концепції європейського простору вищої освіти	150

	Коваль А.М.	
119.	Відтворення природних ресурсів як базис ефективного функціонування регіональних АПК	151
	Ковальчук О.В.	
120.	Методичні засади оцінки конкурентних переваг на ринках заготівлі сільськогосподарської сировини	152
	Коленда Н.В., Коленда О.В.	
121.	Основні принципи державного регулювання розвитку АПК	154
	Колісник Б.І.	
122.	Перспективи розвитку лісового господарства в аграрних лісах Волинської області	155
	Колтунович О.С.	
123.	Кластерні моделі як стратегічна основа інтелектуального забезпечення інноваційного розвитку регіонів	156
	Комліченко О.О.	
124.	Сучасний стан та перспективи стратегічного розвитку продовольчого ринку регіону	157
	Костюкевич Р.М., Костюкевич А.М.	
125.	Регіональні аспекти державного стимулювання інноваційної діяльності у сфері гідромеліоративного землеробства	158
	Кравчук О.Я., Кравчук П.Я.	
126.	Трансформація економічної політики держави в умовах світової продовольчої кризи	159
	Крисак Ф.М., Крисак А.І., Ємець О.А.	
127.	Інституціональне забезпечення обігу сільськогосподарських земель	160
	Крисак Ф.М., Мисковець Р.М.	
128.	Особливості конструкції мийних машин для картоплі	162
	Куденьчук А.І.	
129.	Вплив кризи на молочне скотарство України	163
	Кузьо Р.М.	
130.	Еволюція власності в аграрному секторі виробництва	164
	Кулакова Н.Л.	
131.	Опыт развития молочного скотоводства в Беларуси и Украине	165
	Курило Л.І.	
132.	Механізми стимулювання інноваційного розвитку в аграрному секторі	166
	Куць Т.В.	
133.	Теоретичні основи забезпечення конкурентоспроможності аграрної продукції	167
	Линдюк А.О., Квасній С.В.	
134.	Іноземні інвестиції як чинник розвитку аграрного сектору Волинської області	169
	Линдюк А.О., Савчук С.П.	
135.	Регіональні особливості розміщення сільськогосподарського виробництва у Волинській області	170
	Линдюк А.О.	
136.	Формування науково обґрунтованого механізму реалізації земельних відносин	171
	Лютак О.М.	
137.	Проблеми та перспективи розвитку агропромислових кластерів в Україні	172
	Матійко С.А.	
138.	Концептуальні підходи до формування державної промислової політики	173
	Мельник П.П., Дребот О.І.	
139.	Еколого-економічні підходи до оцінки впливу магнітного поля землі на продуктивність агроєкосистем	175
	Михалевич П.М.	
140.	Засоби податкового регулювання діяльності підприємств АПК при сплаті податку на прибуток та податку на додану вартість	176
	Михальчук Л.В.	
141.	Транснаціоналізація як фактор модернізації економічної діяльності держави	177
	Морохова В.О., Шумська В.Б.	
142.	Маркетинг відносин в агробізнесі: конкурентний аспект	178
	Московчук А.Т.	
143.	Інформаційне забезпечення управління витратами	179

144.	Муравинець Ю.В. Застосування системного підходу в дослідженнях агропромислових систем	181
	Нагірська К.Є.	
145.	Вплив галузевих особливостей на формування звітності сільськогосподарських підприємств	182
	Неводнічик О.В.	
146.	Перспективні напрями розвитку молочного скотарства в умовах ринкових відносин	183
	Нестерович А.В.	
147.	Доцільність використання нематеріальних методів мотивації праці в сільськогосподарських підприємствах	184
	Ніколаєва А.М.	
148.	Формування моніторингу фінансово-кредитних відносин у системі державної підтримки АПК	185
	Нікольчук С.С.	
149.	Дослідження впливу процесу обертання льону-довгунця на втрати насіння з урахуванням стану стебел льону	186
	Нірода Д.С.	
150.	Напрями вдосконалення інституціонального середовища фінансово-економічного регулювання землекористування	187
	Никитюк Т.Л., Баула О.В.	
151.	Європейський досвід підтримки сільського господарства	189
	Николюк О.М., Князева О.П.	
152.	Методика оцінки конкурентоспроможності підприємства із врахуванням ризику неадекватності вхідної інформації	192
	Олександренко І.В., Іщук Л.І.	
153.	Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку АПК України	193
	Оліщук П.О.	
154.	Інструменти активізації підприємницької діяльності на селі	195
	Орешникова О.В., Колосов Г.В.	
155.	Использование энергетических показателей для организации эффективного использования луговых земель под выпас в сельскохозяйственных предприятиях Брестской области	196
	Павлюк Л.В., Савош Л.В.	
156.	Екологічна складова розвитку регіонального агропромислового комплексу	197
	Паска І.М.	
157.	Зарубіжний досвід створення та функціонування оптових ринків	198
	Пиріг С.О.	
158.	Електронний бізнес АПК та особливості його розвитку в регіонах України в умовах інформаційної економіки	200
	Писаренко Т.М.	
159.	Теоретичні аспекти управлінського обліку затрат	201
	Плотнікова М.Ф.	
160.	Корпоратизація хлібопродуктового підкомплексу як основа його реструктуризації	203
	Полінкевич О.М.	
161.	Фінансування інноваційної діяльності підприємств агропромислового комплексу	204
	Поліщук В.Г.	
162.	Фінансове стимулювання сталого розвитку АПК на регіональному рівні	205
	Попов О.І.	
163.	Аудит логістичної діяльності підприємств харчової промисловості	206
	Поян Д.І.	
164.	Ефективний розвиток регіонального АПК як фактор піднесення сільських територій	207
	Пристайко О.П.	
165.	Соціально-економічні аспекти екологізації регіонального розвитку АПК	208
	Прокіп А.В., Колісник Р.Б.	
166.	Передумови та засади формування регіональних систем використання відновлюваних енергоресурсів	209

167.	Прокопенко К.О. Інноваційний чинник підвищення ефективності молочного скотарства	210
168.	Протасюк Г.А. Аналіз та перспективи розвитку молокопродуктового підкомплексу Волинської області	212
169.	Распопова В.А. Основні тенденції та перспективи розвитку виробництва свинини в Україні	213
170.	Ращенко А.В. Особливості позиціонування продукції в екологічному маркетингу: вітчизняний та світовий досвід	214
171.	Решетило Н.В. Стан водного господарства в АПК	216
172.	Рибачук В.Л. Формування і реалізація фінансової політики регіонів щодо підтримки житлово-комунального господарства	216
173.	Руда Т.П. Оцінка впливу ризиків на діяльність підприємств агробізнесу	217
174.	Рудич О.О. Особливості формування м'ясопродуктового кластера регіону	219
175.	Русаков Д.С. Дослідження процесу відділення частинок органо-мінеральних добрив (ОМД)	220
176.	Садовська І.Б. Еволюція управлінського обліку в контексті розвитку теорій управління	221
177.	Сахарнацька Л.І. Екологічна складова в контексті відродження сільського господарства України	222
178.	Сахно Л.С. Особливості інтенсифікації молочного скотарства в однорідних умовах виробництва	224
179.	Селезньов Д.Е. Дослідження залежності зусилля відриву насінневих коробочок від фази стиглості льону	225
180.	Сиваков В.В., Коваленко А.М. К вопросу повышения работоспособности торцовых уплотнений в насосах перерабатывающих производств АПК	226
181.	Сидоренко Р.В. Особливості бюджетування в сільському господарстві	228
182.	Скрипниченко В.В. Концептуальна модель страхування аграрних ризиків щодо стимулювання ефективного розвитку АПК України	229
183.	Соколова А.О. Ідентифікація та систематизація чинників банкрутства аграрних підприємств	230
184.	Сокольська Т.В. Напрями розвитку соціальної інфраструктури сільських територій	231
185.	Степаненко Н.І. Стратегічні імперативи як домінанти товарної політики сільськогосподарських підприємств	232
186.	Стецюк Н.М. Стратегічні напрями державного управління АПК в контексті реформ: адміністративної та сільського господарства	233
187.	Супрун О.М. Інноваційний механізм розвитку виробничих систем	234
188.	Тарасюк В.В. Використання сапропелевих добрив для підвищення родючості ґрунтів	236
189.	Таратула Р.Б., Добош О.О. Стан природно-ресурсного потенціалу АПК у Львівській області	237
190.	Таратула Р.Б., Малахова С.О. Формування системи управління програмами та інвестиційними проектами в умовах переходу до ринкових відносин	238

	Тендюк А.О.	
191.	Екологічні проблеми використання земельних ресурсів та основні напрямки їх вирішення	239
	Тимоць М.В.	
192.	Регіональні проблеми запровадження інноваційної моделі у відтворення земельних ресурсів Карпатського макрорегіону	240
	Ткачук В.І.	
193.	Роль вертикальної диверсифікації сільськогосподарських підприємств в забезпеченні сталого розвитку сільських територій	241
	Тлущкевич Н.В.	
194.	Класифікація витрат в системі менеджменту: галузевий аспект	242
	Трофимчук В.О.	
195.	Глобалізація соціально-економічних механізмів розвитку охорони навколишнього природного середовища (на прикладі регіональних АПК)	243
	Удова Л.О.	
196.	Інноваційні перетворення особистих селянських господарств	244
	Урбан О.А.	
197.	Бізнес-проекування як чинник розвитку агропромислового виробництва	245
	Федорчук О.М., Морозов Р.В.	
198.	Теоретичні аспекти сталого розвитку АПК	246
	Фесіна Ю.Г.	
199.	Тінізація ринку сільськогосподарських земель: генезис проблеми та механізм подолання	248
	Филипенко В.С.	
200.	Повышение эффективности использования мелиорированных земель	249
	Хлопецький Р.А.	
201.	Новітні технології та засоби для добування озерного сапропелю з-під шару води	250
	Хмельницька Н.М.	
202.	Фінансове забезпечення раціонального використання та охорони природних ресурсів	252
	Хомич А.В., Тараймович І.В.	
203.	Льон олійний як перспектива відродження льонівиробничого комплексу	253
	Хомич С.М.	
204.	Удосконалення технологій добування сапропелів	254
	Чернов С.І.	
205.	Механізми стимулювання органів виконавчої влади до здійснення активної діяльності у забезпеченні соціально-економічного розвитку територій	255
	Чмыр Н.Н.	
206.	Особенности обеспечения продовольственной безопасности Республики Беларусь	256
	Чудовець В.В.	
207.	Проблеми проведення інвентаризації на сільськогосподарських підприємствах	258
	Швець Т.В.	
208.	Управління ресурсним потенціалом сільськогосподарських підприємств	259
	Шестакович Н.К.	
209.	Значение и особенности специализации сельскохозяйственного производства	260
	Школа В.Ю., Кліменко О.В.	
210.	Удосконалення механізму інвестування АПК України	261
	Шкуратов О.І.	
211.	Роль місцевого самоврядування в організації сільськогосподарського землекористування	262
	Шовкомуд О.В.	
212.	Теоретичний аналіз навантажень на ланки притискаючого устаткування	263
	Шубалий О.М.	
213.	Інституціональні засади впорядкування відносин власності на аграрні ліси	265
	Шумак Ж.Г.	
214.	Управление материальными затратами как фактор повышения конкурентоспособности предприятий АПК	266

215.	Шуст О.А. Особливості розвитку ринку м'яса та м'ясопродукції в Україні	267
216.	Якимович Т.С. Ефективність виробництва продукції в молочному скотарстві	268
217.	Ямкова В.В. Організаційно-економічні засади Державного управління розвитку сільськогосподарського виробництва	269
218.	Яцук А.А. Визначення продуктивності та обґрунтування енергозатрат нової конструкції сушарки для сипких матеріалів	271

Андреева Н.М., д.е.н., с.н.с.,
головний науковий співробітник

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

НАПРЯМКИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ІНВЕСТИВАННЯ В ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТЕ ВИРОБНИЦТВО В АПК УКРАЇНИ

Агропромисловий комплекс України відіграє важливу роль в господарському комплексі країни. Від ефективності його функціонування залежить загальний успіх економічних реформ, що відбуваються, гарантування продовольчої безпеки держави. Згідно з Законом України «Про основи національної безпеки України» критичний стан з продовольчим забезпеченням населення є однією із загроз національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері (стаття 7), а забезпечення продовольчої безпеки одним з основних напрямів державної політики з питань національної безпеки України в економічній сфері (стаття 8). З цих позицій актуальним питанням є формування ефективної моделі продовольчої безпеки України як країни, яка має бути спрямована на створення конкурентоспроможного продовольчого комплексу з оптимальною структурою виробництва, здатного в умовах міжнародної економічної інтеграції та глобалізації випускати високоякісну конкурентоспроможну продукцію, забезпечувати потреби населення у якісних продуктах харчування та належний рівень продовольчої безпеки держави з урахуванням еколого-економічних пріоритетів розвитку. Особливе місце в цьому процесі відіграє стимулювання та активізація інвестування та розвитку виробництва екологічно чистої продукції в Україні.

Питанням розгляду проблем продовольчої безпеки, екологізації економіки агропромислового комплексу присвячені роботи авторів: Л.Абалкіна, І.Бураковського, В.Гуляка, Л.Дейнеко, Л.Євчук, Я.Жаліло, В.Кривого, Л.Купінець, О.Коваленко, Ю.Макогона, В.Мау, Ю.Петрова, П.Саблука, А.Сбитнева, В.Трегобчука, С.Харічкова, Є.Хлобистова, О.Царенка та інших. Метою публікації є формування наукового бачення концепції екологічно чистого виробництва як стратегічного орієнтиру інвестиційної політики АПК України, спрямованого на забезпечення продовольчої безпеки держави.

Зазначимо, що стимулювання інвестицій в екологічно чисте виробництво підвищує чисті вигоди від економічної діяльності для загального добробуту, дозволяючи меншими зусиллями домагатися великих і кращих результатів. Інвестиції в сталі виробництва дозволяють скоротити масштаби використання і виснаження ресурсів, зменшуючи при цьому забруднення довкілля. Аналогічним чином, підвищення попиту на екологічно чисту продукцію за рахунок розвитку сталого споживання може привести до створення нових ринків для підприємств, що прийняли на озброєння методи екологічно чистого виробництва, що зумовить зростання потоків прибутку і кількості нових робочих місць. Так, протягом останніх років зростання ринків біопродуктів складало у світі 20–30 % і досягло 30 млрд доларів США. Зокрема, за даними Британської сертифікуючої структури Soil Association, продаж екологічно чистих продуктів лише в цій країні зріс з 0,1 млрд євро у 1994 році до 1,12 млрд євро, а на найближчі роки прогнозується зростання сектору цієї продукції на 9%. Ця ситуація відбиває намір споживачів цих країн споживати лише натуральні і якісні продукти, причому не тільки серед найзаможніших верств населення. За даними Швейцарського інституту ринкової екології, практично всі землі, придатні для органічного виробництва, задіяні як в Європі, так і в Австралії, США, Новій Зеландії. [1, с.31]. Це створює зацікавленість західних виробників у заснуванні біологічно чистих виробництв за межами своїх країн, зокрема в Україні. Наша країна має значні перспективи для органічного виробництва, оскільки протягом останнього десятиліття різко скоротилося внесення мінеральних добрив

Досвід країн світу з розвинутою ринковою економікою при побудові власних моделей продовольчої безпеки свідчить про надання істотної державної підтримки сільському господарству та використанню методів державного регулювання в харчовій промисловості. Так, розвинені країни, маючи високий рівень сільськогосподарського виробництва, надають істотну державну підтримку фермерам, де щорічні обсяги таких субсидій наближаються до 200 млрд дол. Так, у середині 90-х років минулого століття обсяги державних субсидій, що виділяються аграрному сектору Японії, становили 47 млрд дол., або 74 % вартості валової продукції сільського господарства, у країнах ЄС–80 млрд дол, або 50%, США–22 млрд дол, або 21 %. А регулювання виробництва продуктів харчування є невід'ємною функцією держави, навіть якщо вона має досить високий рівень розвитку ринкових відносин, оскільки саме ця сфера відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни. Тому вважаємо, що активізація та впровадження інвестицій у розвиток екологічно чистого виробництва в Україні є пріоритетним стратегічним напрямом сталого

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»
розвитку вітчизняного агропромислового комплексу України.

Список використаних джерел:

1. Дейнеко Л.В. Стратегічна оцінка проектів щодо екологічно чистої продукції у забезпеченні сталого агропромислового розвитку / Л.В.Дейнеко, Є.В.Хлобистов // Механізм регулювання економіки, економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва. – 2006. – №4 (28). – С.29–34.

Борщук Є.М., д.е.н., доцент
Львівський регіональний інститут державної
служби НАДУ при Президентові України

КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ І ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ АПК

На сучасному етапі цивілізаційного розвитку тенденції забруднення і руйнування природного середовища набули глобального характеру, і тому пошук стратегії виживання людства стає все більш актуальним. У 1992 році в Ріо-де-Жанейро на конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку була прийнята концепція "сталого розвитку", яка була рекомендована всім країнам світу як загальна стратегія подолання екологічної кризи. В основу її покладено ідею узгодженого управління взаємопов'язаними сферами: економікою, екологією і соціальною сферою.

Основною метою стратегії сталого розвитку є створення умов для сталого розвитку в державі й забезпечення стійкого збалансованого соціально-економічного зростання. Цільові орієнтири будуть стосуватися трьох взаємопов'язаних сфер функціонування: економічної, соціальної та екологічної. Стосовно сільського господарства перша і найважливіша мета сталого розвитку—це забезпечення продуктами харчування постійно зростаючого населення планети. Велика частина економістів вважає, що харчові запаси можуть задовольнити прогнозовані потреби зростаючого населення, але сталий розвиток вимагає, щоб задоволення одночасно не руйнувало і природне навколишнє середовище.

Перш за все, сталий розвиток у галузі сільського господарства пов'язаний з головним елементом ресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва, яким є земля. Незважаючи на те, що над проблемами раціонального використання та охорони земельних ресурсів працюють багато установ, проблемам екологізації землеробства приділяється ще недостатньо уваги. Але саме цей напрямок стає в сучасних умовах найбільш важливим.

Можна заперечувати твердження, що протиріччя людини з природою починаються з сільського господарства, однак не можна не визнати, що всезростаючі масштаби ерозії ґрунту, зменшення видового різноманіття фауни і флори, уніфікація агроландшафтів, забруднення навколишнього середовища пестицидами, нітратами, важкими металами безпосередньо пов'язані саме із сільськогосподарською діяльністю. На площі 4 млрд га, що складає понад 30 % суші Землі, деграційні процеси не тільки порушують екологічну рівновагу біосфери, а й істотно знижують продукційний потенціал самих сільськогосподарських угідь.

Перехід в масштабі держави до сталого розвитку - вельми складний, тривалий і багатофакторний процес, який передбачає досягнення рівноважної взаємодії між суспільством і навколишнім природним середовищем, гармонізацію їх відносин на основі дотримання законів розвитку біосфери.

Стосовно України в перехідний період передбачається виведення її з нинішньої кризи, докорінне поліпшення стану навколишнього середовища за рахунок екологізації господарської діяльності та послідовного введення цієї діяльності в межі несучої ємності екосистем. У нових соціально-економічних умовах ХХІ століття актуальним завданням сьогодення є створення необхідних умов для збереження і найбільш повної реалізації природно-ресурсного потенціалу сільськогосподарських угідь. Наукове обґрунтування комплексу заходів для підвищення продуктивності оброблюваних земель та екологічної стійкості агроландшафту буде сприяти вирішенню проблеми відтворення природно-ресурсної агроєкосистеми з метою попередження негативних наслідків антропогенної діяльності.

Аграрний потенціал України є одним з найпотужніших у світі, але використовується він неефективно, а за темпами розвитку значно відстає від провідних країн. Основними причинами є низький рівень інвестування цього надважливого для України сектору економіки. Підвищити ефективність виробництва, технічно його переоснастити, підвищити конкурентоспроможність продукції без інвестицій неможливо. На жаль, у структурі вітчизняного експорту все ще переважає

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

продукція з низьким рівнем переробки. Підвищити ефективність виробництва, технічно його переоснастити, підвищити конкурентоспроможність продукції АПК без інвестицій неможливо.

З позицій концепції сталого розвитку до першочергових проблем реформування вітчизняного АПК відносяться:

- створення єдиної державної земельної інформаційної системи, яка має складатися з бази даних про просторову характеристику земельного фонду держави у всіх його аспектах і базуватися на єдиній системі їх координатної прив'язки та на комплексному використанні сучасних інформаційних систем, дистанційних і традиційних методів спостережень;

- оптимізація співвідношень ріллі й екологостабілізуючих угідь, вилучення з інтенсивного обробітку деградовані і малопродуктивні землі з наступною консервацією (реабілітацією) та трансформацією їх у лісові та природні кормові угіддя;

- формування самостійно функціонуючої мережі спостережень за екологічним станом ґрунтів та контролю за станом земель в усіх сферах народного господарства. Бази даних з цього питання та геоінформаційні системи мають бути узгоджені з європейськими.

Варченко О.М., д.е.н., професор,

Діденко С.В., аспірант

Білоцерківський національний аграрний університет

ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПТАХІВНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Дослідженням встановлено, що птахівничі підприємства в сучасних умовах розвитку є складними системами із відкритим характером зв'язків, динамічною взаємодією із зовнішнім середовищем та достатньо високою внутрішньою діловою активністю. Їх основною перевагою є повна технологічна незалежність.

Система управління представляє собою сукупність форм і методів управлінського впливу (включаючи організаційну структуру управління), яка забезпечує реалізацію рішень, що приймаються. На нашу думку, структура управління є її підсистемою і представляє собою регламент ієрархічних управлінських, економічних і виробничих підрозділів, а також регулювання взаємовідносин суб'єктів – носіїв управлінських функцій. Абстрактним відображенням структури управління є схема управління або організаційна структура управління

За результатами обстеження і аналізу існуючої структури управління птахівничих підприємств встановлено:

1. Управління здійснюється в рамках лінійно-функціональної структури, переваги якої в управлінні великомасштабним виробництвом (централізоване управління, чітке планування і суворий контроль виробничо-господарської діяльності) загальноновизнані в умовах, коли зміни відбуваються рівномірно і за всіма структурними підрозділами. У стратегічному управлінні довгострокові програми розвитку слабко пов'язані із основними функціональними підсистемами, не узгоджуються із поточними плановими рішеннями. Розробка тактичних планів супроводжується недостатнім інформаційним забезпеченням управлінського персоналу при прийнятті управлінських рішень, допускається дисбаланс між завданнями і ресурсним забезпеченням.

2. Існуюча система управління не дозволяє гнучко реагувати на вимоги зовнішнього середовища, а також не додержанням в організації управління цілого ряду принципів управління: принципу розподілу праці, принципу відповідності повноважень і відповідальності, принципу пропорції між централізацією та децентралізацією, принципу економічності та ефективності, принципу концентрації управління, принципу мінімальної необхідності числа рівнів в управлінні, принципу відповідності кваліфікації і рівня культури менеджерів їх функціям і повноваженням.

3. Відсутній досвід вирішення слабко структурованих проблем, внаслідок чого не має можливості оцінювати варіанти за допомогою математичного апарату.

4. Низька здатність окремих керівників акціонерного товариства вибирати рішення і прогнозувати наслідки в умовах дії чинників невизначеності та ризику дезорганізує управління як єдину систему.

5. Стан ускладнюється слабкою гнучкістю взаємовідносин керівників, особливо вищої ланки управління. В результаті ускладнюється і уповільнюється процес передачі необхідної інформації, а в окремих випадках і взагалі не передається, що негативно відображається на своєчасності і

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

обґрунтованості управлінських рішень.

6. Відповідно, існуюча структура управління не може розглядатися як форма розподілу та кооперації управлінської діяльності, в рамках якої можна здійснити перехід до стратегічного управління птахівничим підприємством і забезпечити досягнення поставлених цілей.

Ефективне управління підприємством птахівничої галузі передбачає раціональне використання наявних внутрішніх ресурсів через організації відповідного контролю, планування, аналізу та інших функцій управління процесами виробництва за допомогою комунікації інформації про інноваційний розвиток.

Пропонуємо виділити у якості об'єктів інновацій наступні технологічні виробничі підрозділи на досліджуваному підприємстві – «Виробництво яєць для інкубації», «Інкубація яєць», «Вирощування бройлерів (виробництво м'яса птиці)», «Переробка м'яса птиці», «Переробка кормів», «Переробка відходів», «Вирощування кормів».

Вважаємо, що вертикально інтегрованим об'єднанням (холдингам) з метою активізації інноваційної діяльності доцільно створювати гнучкі групи, які будуть вести пошук та обґрунтування новітніх розробок, внаслідок чого буде відбуватися удосконалення як виробничого потенціалу, так і продуктового асортименту. До цих гнучких груп доцільно включати керівників структурних підрозділів, які будуть забезпечувати узгодженість інноваційного розвитку даного підприємства із загальною стратегією розвитку об'єднання, формувати фінансові ресурси на реалізацію інноваційних розробок. Зазначимо, що до тимчасового складу цих груп можуть залучатися фахівці науково-дослідних, навчальних та консалтингових агенцій, які виступатимуть експертами або безпосередніми виконавцями.

Для координування інноваційної діяльності підприємства доцільно створити науково-технічну раду, яка буде колективним органом по виробленню стратегічних цілей розвитку підприємства. Зазначимо, що запропоновані нами нововведення не вимагають витрат на перепроєктування організаційної структури і залучення додаткових фахівців, що не призведе до збільшення витрат та складу управлінського апарату. Система управління інноваційною діяльністю будується на розподілі функціональних обов'язків, які сприятимуть орієнтації підприємства на інноваційний шлях розвитку.

Варченко О.М., д.е.н., професор

Зубченко В.В., аспірант

Білоцерківський національний аграрний університет

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МОЛОКОПРОДУКТОВОГО КЛАСТЕРА РЕГІОНУ

Нині одним із пріоритетних напрямів розвитку інтеграційних зв'язків між переробними підприємствами є формування територіальних кластерів. Кластер – це форма консультативної, організаційної й інформаційної взаємодії виробників сирого натурального молока та організацій інфраструктури ринку молочної продукції.

Кластер є одним із сучасних інструментів підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, структурування ринку та зростання інвестиційної привабливості молочної галузі.

Географічні масштаби кластера можуть варіювати від одного міста (або області) до країни. Вони можуть мати різні форми залежно від їх організаційної структури, але у більшості випадків до їхнього складу, наприклад молокопродуктового кластера, входять виробники молокосировини; постачальники допоміжних матеріалів, а також сервісних послуг; фінансові інститути; підприємства в суміжних галузях. Крім того, до складу кластерів можуть входити організації торгівлі; виробники побічних продуктів; органи місцевого управління, а також наукові установи, що надають науковий супровід діяльності, а також органи сертифікації та стандартизації.

Межі кластера можуть змінюватися з появою нових підприємств і галузей, законодавчих змін, зниженням ефективності функціонування існуючих галузей. Обов'язковою складовою кластера є служба маркетингу, функції якої може виконувати торгово-промислова палата даного регіону на громадських засадах.

Основним фактором створення кластера є наявність спільних інтересів суб'єктів господарювання, що входять до складу кластера, особливо при плануванні виробничої діяльності. Підприємства, що функціонують у межах однієї кластерної системи, мають спільну стратегію розвитку, обумовлену не тільки економічними аспектами (інвестування, фінансування), але й

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

організаційними аспектами, які підприємства молокопродуктового підкомплексу використовують для реагування на зміни, що відбуваються на зовнішньому і внутрішньому ринку молокопродуктів.

Другою умовою формування молочно-продуктового кластера повинно стати обмеження ввозу неякісного молока і молочної продукції на певну територію. Контроль якості, який здійснюють органи ветеринарної та санітарної служби, має забезпечувати інтереси споживачів і підвищувати конкурентоспроможність кластера. Система заходів державного регулювання відносин між учасниками молочнопродуктового кластера й контроль за якістю молока є важливими передумовами його розвитку.

Особливою відмінністю кластера від інших організаційних форм інтеграції є наявність елементів координації, тобто спільної участі всіх суб'єктів кластера в процесі управління, а також можливості одержання еквівалентного витратам прибутку всіма учасниками кластера.

Основною перевагою формувань кластерного типу, на наш погляд, є те, що в кластері увага акцентується не на окремих галузях, а на системі зв'язків між галузями, підприємствами й організаціями, яка дозволяє досягти таких переваг: підвищення ефективності виробництва й конкурентоспроможності; ефект масштабу виробництва; нескладний доступ до нових технологій; зменшення ступеня ризику в різних видах спільної діяльності; спрощення організації спільних наукових досліджень і процесу підготовки й перепідготовки кадрів; зниження виробничих витрат через оптимізацію виробничих процесів; розширення податкової бази; розвиток інфраструктури села; можливість надання пільг певним групам підприємств, які мають важливе значення для регіональної економіки та ін.

Перспективи розвитку молочно-продуктового кластера характеризуються, насамперед, здатністю і бажанням органів державної влади цілеспрямовано координувати дії виробників і переробників молока. Участь органів місцевої влади у роботі координаційних органів кластера дає можливість безпосередньо впливати на прийняття економічних і організаційних рішень в середині утворення, виступаючи при цьому як рівноправний партнер. Таким чином, молочнопродуктовий кластер ґрунтується на принципах взаємовигідного співробітництва між його суб'єктами та є рушійною силою економічного росту й зайнятості населення.

Варченко О.М., д.е.н., професор,

Слупян К.В., аспірант кафедри фінансів та кредиту

Білоцерківський національний аграрний університет

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ СИРОВИННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦУКРОВИХ ЗАВОДІВ

Економічна стійкість переробних підприємств бурякоцукрової галузі значною мірою залежить від раціональної організації сировинних зон цукрових заводів. Тісний взаємозв'язок підприємств цукрової промисловості із бурякосійними господарствами зумовлена наступними особливостями: високими витратами сировини на виробництво одиниці цукру; низькою транспортабельністю цукрових буряків, погіршенням їх якості при віддалених перевезеннях і зберіганні.

Як відомо, ринок цукру поділено між крупними інвестиційними компаніями, кожна із яких, розвиваючи свій бізнес у тому чи іншому регіоні, основною ціллю розглядає одержання максимального прибутку на вкладені кошти. Тому об'єктивно в успішному вирішенні стратегічної задачі сировинного забезпечення заводів зацікавлені і бурякосійні господарства.

Переробка значних обсягів коренеплодів цукрових буряків вимагає від цукрової промисловості та сільського господарства раціональної організації сировинної бази і спеціалізації сільськогосподарських підприємств, які розміщені у зоні цукрових заводів.

Сировинна зона цукрового заводу – це сукупність бурякосійних господарств, які здійснюють виробництво сировини, територіально наближені до заводу і мають із ним стійкі виробничо-економічні зв'язки.

Оптимальна організація сировинних зон представляє собою таке розміщення посівів цукрових буряків по сільськогосподарських підприємствах, при якому повністю задовольняються потреби цукрового заводу у сировині впродовж усього виробничого сезону, забезпечуються мінімальні витрати на транспортування коренеплодів, цукру, побічних продуктів, скорочуються втрати при перевезеннях. У кінцевому рахунку оптимізація сировинних зон направлена на підвищення економічної стійкості підприємств бурякоцукрового під комплексу.

Підприємства бурякоцукрової галузі характеризується високим матеріальним індексом виробництва (витратами сировини на одиницю готової продукції). Тому від рівня організації сировинної бази, кількості та якості сировини в основному залежать обсяги виробництва білого

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

цукру та його собівартість. Організаційна структура сировинних зон цукрових заводів, що склалася, у певній мірі стримує розвиток галузі. Низька концентрація посівів цукрових буряків у районі цукрових заводів, великі радіуси доставки коренеплодів на переробку, а також використання для проміжного зберігання і перевалки периферійних бурякопунктів супроводжуються численними навантажувально-розвантажувальними операціями, призводять до невиправданих втрат бурякової маси і цукру, а також зниження технологічної якості сировини.

Отже, можна зробити висновок, що підвищення рівня концентрації та спеціалізації виробництва цукрових буряків у сприятливих для вирощування буряків районах призводить до зниження витрат виробництва і росту його ефективності. У зв'язку із цим виникає необхідність оптимізації сировинних зон переробних підприємств із постійним скорочення відстані перевезення сировини та забезпечення концентрації посівів поблизу цукрових заводів.

Варченко О.М., д.е.н., професор

Кісіленко Т.А., аспірант

Білоцерківський національний аграрний університет

СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ВНУТРІФІРМОВОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

В останнє десятиліття в Україні почали активно використовувати внутріфірмове управління. Як галузь науки і напрям практичної діяльності внутріфірмове управління в розвинених країнах існує й розвивається вже більше століття. Основи науки управління формувалися під впливом потреб великих підприємств у нових підходах до менеджменту з урахуванням зовнішніх умов їх діяльності.

Розвиток систем загальнофірмового управління характеризується чотирма етапами: розробка бюджетів, довгострокове планування, стратегічне планування та стратегічне управління. Системи, що змінювали одна одну, розраховувалися на черговий зростаючий рівень нестабільності

Систематизація еволюції систем внутріфірмового управління, які запропоновані різними вченими, мають відмінності, але всі вони показують, як на різних етапах соціально-економічного розвитку змінювалися завдання й погляди на ці процеси. Так, спочатку на підприємствах формальне планування обмежувалося лише складанням щорічних фінансових кошторисів за статтями витрат на різні цілі. Ця організація одержала назву «розробка бюджетів», або «бюджетування». Вона носила короткостроковий характер і була спрямована на розвиток внутрішнього середовища підприємства, частково враховуючи зовнішні умови його функціонування

Нове уявлення про підприємство як про відкриту систему, яка активно взаємодіє зі середовищем і пристосовує свою внутрішню будову до стану зовнішнього середовища підприємства, його розмірів, цілей, технології діяльності, значно вплинуло на розвиток даного напрямку. Стало неможливим покладатися на складання бюджету як систему підготовки підприємства до його майбутніх конкретних проблем і потреб у коштах. Таким чином, на зміну бюджетуванню прийшло довгострокове планування.

Термінами «довгострокове планування» і «стратегічне планування» характеризують ідеї та підходи, за допомогою яких майбутній вплив змін оцінюють і враховують у поточних рішеннях. Названі поняття, на відміну від більш вузьких питань короткочасного характеру, що враховуються у поточних операціях, належать до важливих факторів довгострокової дії.

Вихідним відмінним принципом складання стратегічних планів є їх побудова від майбутнього до сьогодення (а не від минулого до майбутнього), а також системний підхід до формування планів. Акцент ставиться на розробку альтернативних сценаріїв майбутнього, з опорою на сьогоденню дію й сьогоденні можливості, доступні підприємствам.

Еволюція систем внутріфірмового управління в Україні є більш короткою порівняно із західною, а відсутність системи стратегічного управління як завершального етапу еволюції не випадкова. Це наслідок того, що довгий час підприємства були позбавлені самостійності. Наука управління із властивими їй принципами децентралізації, автономії, мотивації не відповідала вимогам системи командних методів, і шанси на її практичне застосування дорівнювали нулю. Характерною рисою планової системи, яка існувала в рамках колишнього СРСР, було те, що на мікрорівні здійснювалося, в основному, технічне або інженерне планування виробництва. Фінансові плани розроблялися й затверджувалися фахівцями в міністерствах і відомствах.

Руйнування централізованої фінансової системи планування призвело до того, що бюджет

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

держави був відділений від бюджетів підприємств. Зміст і форма фінансового плану істотно змінилися у зв'язку з новими економічними умовами й соціальними орієнтирами. Особливість сучасного фінансового планування полягає в тому, що воно позбавлено директивності і є внутріфірмовим.

Таким чином, стрімкі зміни зовнішнього середовища вітчизняних підприємств стимулюють до появи нових методів, систем і підходів до управління. Більшість вітчизняних підприємств різних галузей прагнуть до вдосконалення технологічного рівня виробництва, налагодження зовнішньоекономічної діяльності, підвищення конкурентоспроможності продукції.

Вахович І.М., д.е.н, професор, завідувач кафедри фінансів
Луцький національний технічний університет

ДО ПИТАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Усвідомлюючи необхідність запровадження принципів сталого розвитку при проектуванні розвитку національних економік, перед світовою спільнотою сьогодні стоїть завдання пошуку шляхів та механізмів їх реалізації на практиці. Вагомою складовою таких механізмів є фінанси, як найбільш дієвий та ефективний інструмент забезпечення соціально-економічного та екологічного розвитку держав та сфер діяльності.

Однією з найважливіших сфер економічної діяльності, яка акумулює у собі усі три напрямки сталого розвитку, є сільське господарство, де соціальний напрямок представлений сільськими жителями (частка яких в Україні за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року становить 32,8 %), екологічний напрям – основним багатством країни – земельними ресурсами та вирощеною на них екологічно безпечною продовольчою продукцією та економічний напрям – виробничими процесами забезпечення населення країни продовольством.

Разом з тим така надзвичайно важлива сфера економічної діяльності, на жаль, на сьогодні знаходиться у вкрай незадовільному фінансовому стані. Необхідність фінансової підтримки сільського господарства зумовлюється специфікою функціонування цієї сфери: сезонним розривом між вкладенням і надходженням коштів; значною потребою в обігових засобах [1]; тривалим періодом відтворення основних засобів; наявністю значного часового інтервалу між періодами здійснення витрат та отримання кінцевих результатів; використанням у якості засобів та предметів праці живих організмів, які підпорядковані, у першу чергу, біологічним законам відтворення; залежністю результатів діяльності підприємств від впливу природно-кліматичних умов [2]; відсутністю фінансових ресурсів у сільськогосподарських товаровиробників достатніх для забезпечення сталого розвитку цієї вкрай важливої для забезпечення продовольчої безпеки країни сфери.

Питання фінансової підтримки сільського господарства є об'єктом досліджень вітчизняних та закордонних науковців М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Є.В.Калюги, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, В.Г. Лінника, П.І. Гайдуцького, В.П. Галушко, І.М. Демчака, М.Я. Дем'яненка, С.М.Кваши, І.Г. Кириленка, П.А. Лайка та багатьох інших. Проте нинішні проблеми недофінансування сфери АПК та, зокрема, сільського господарства зумовлюють актуальність подальших досліджень.

До основних джерел фінансового забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва слід віднести: власні кошти товаровиробників, кредитні ресурси, бюджетні асигнування.

Джерелами поповнення власних коштів сільськогосподарських товаровиробників є прибуток попередніх років. Звертаючись до статистичних даних, спостерігаємо, що власний капітал сільськогосподарських виробників станом на 30 вересня 2010 року становить всього 1516,5 млн.грн. (з них 158,4 млн грн – непокритий збиток). При цьому надзвичайно низьким є рівень рентабельності цієї сфери (2,9 % у 2010 році) [3]. В результаті такої ситуації інвестиції в основний капітал у сільське господарство становлять біля 7 % (6,2 % у 2009 році та 7,2 % у 2010 році) від загального обсягу інвестицій в основний капітал за усіма сферами економічної діяльності.

Високі відсоткові ставки у поєднанні зі збитковістю сільськогосподарських підприємств та відсутністю заставного майна стають на перешкоді залучення кредитних ресурсів сільськогосподарськими товаровиробниками. В результаті станом на 30 вересня 2010 року короткострокових кредитів у цю сферу надано лише на 132 млн грн (що становить 0,09 % від обсягу короткострокових кредитних ресурсів, наданих економіці України). Тобто кредитні ресурси не є

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

перспективним джерелом фінансування сільського господарства країни.

Державна підтримка сільського господарства в Україні виступає у формі бюджетного фінансування програм і заходів, спрямованих на розвиток цієї сфери, пільгового режиму оподаткування, часткової компенсації відсоткових ставок за користування кредитами комерційних банків, списання безнадійної заборгованості перед бюджетом і соціальними фондами. Однак бюджетні асигнування розвитку аграрного виробництва протягом останніх років є вкрай мізерними. Ситуація посилюється відсутністю прозорого механізму поступлення бюджетних коштів до сільськогосподарських виробників та системи надійного контролю за цільовим витратанням бюджетних асигнувань.

В результаті такої ситуації виробництво зернових у 2010 році скоротилось на 23,5 % порівняно з 1990 роком, цукрових буряків на 70,5 %, плодів та ягід на 41,4 %, поголів'я великої рогатої худоби на 80,8 %, свиней – на 62 %, овець та кіз – на 79,7 %, птиці – на 25 % [3]. Така ситуація свідчить про надзвичайно складну ситуацію у сільському господарстві країни, що межує з продовольчою небезпекою та вимагає зосередження уваги на цій надзвичайно важливій ланці національної економіки.

На нашу думку, подолання кризових явищ і забезпечення сталого розвитку сфери АПК і, зокрема, сільського господарства, можливі лише за умови ефективного державного регулювання цієї сфери. Досвід високорозвинених країн, агропромисловий комплекс яких довгий час формувався при державній підтримці, свідчить про безальтернативність цієї стратегії.

Список використаних джерел:

1. Гилка М.Д. Проблеми пільгового кредитування сільськогосподарських підприємств [http://www.confcontact.com/2009_03_18/ek2_gilka.htm].
2. Гривківська О.В. Джерела фінансування підприємств аграрного сектора економіки // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. 2004. Вип. 4(35). С.89-92.
3. Державний комітет статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Гаврилюк О.В., д.е.н., професор, провідний науковий співробітник
Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України

ПРОДОВОЛЬЧИЙ СУВЕРЕНІТЕТ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У сучасних умовах особливого значення набуває продовольчий суверенітет, який Україна втрачає. Продовольча самозабезпеченість означає наявність потенціалу для стабільного постачання продовольчих товарів населенню країни на рівні світових стандартів. Але відсутність стратегії у даній сфері призводить до неухильної втрати продовольчого суверенітету і здатності прогнати себе, незважаючи на наявність величезного потенціалу аграрного ринку. Про це свідчить нещодавній факт закупівлі гречки в Китаї, картоплі – в Єгипті, масла – у Білорусі.

Констатується дефіцит ряду товарів продовольчої групи. Зокрема, виробництво молока та м'яса, особливо яловичини, перебуває на небезпечному для продовольчої безпеки країни рівні. За останні 20 років (1990-2010 рр.) тваринницький комплекс країни зазнав катастрофічного зменшення поголів'я великої рогатої худоби (ВРХ): на 81%, зокрема корів – на 68%, виробництво молока – на 53%. На початку 2011 р. населення було забезпечено молоком і молокопродуктами лише на 51% від норми. Протягом зазначеного періоду молоко й молочні продукти подорожчали майже в 10 разів. За прогнозами у 2011 р. зменшення поголів'я ВРХ триватиме, а молоко може стати дефіцитом, адже українським фермерам утримувати корів стає невигідно.

Скорочуються й посівні площі, яких у 2011 р. стане менше на 10%. Зокрема, зменшуються посіви гречки: з 712 тис. га у 2001 р. до 215 тис. – у 2010-му, тобто щорічно на 11%. Брак коштів у аграріїв не дає можливості забезпечити весняну посівну кампанію достатньою кількістю палива, добрив і насіння. Це, у свою чергу, спричинить падіння врожайності, оскільки внесення добрив забезпечує 35-45% росту ефективності культур, а насінний матеріал – до 35%.

Іншою загрозою є неминуче глобальне подорожчання продовольства. На початку січня 2011 р. Організація ООН по продовольству й сільському господарству – ФАО (Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO) попередила про можливість повторення найближчим часом продовольчої кризи 2008 р., коли в декількох десятках країн світу відбулися «голодні» бунти. Дедалі нові фактори свідчать про бурхливе прискорення агфляції (процес випереджального збільшення ціни продовольства й технічних культур сільськогосподарського походження порівняно із загальним

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

ростом цін або з ростом цін у несільськогосподарській сфері). Протягом 2010 р. ціни на продовольство збільшилися на 25%, зокрема на цукор (були найвищими за останні 30 років), м'ясо, олійні культури, а також зерно (на 37%). У Європі вартість пшениці за цей період подвоїлася і перспектив уповільнення темпів її росту не передбачається. За даними ФАО, у січні 2011 р. світові ціни на продовольство піднялися до рекордного значення – на 3,4% порівняно з груднем 2010 р. Інфляція цін на продовольство й енергію означатиме додаткове оподаткування доходів пенсіонерів і зарплат працівників, а отже, істотно знизить споживання.

Забезпечення продовольчого суверенітету передбачає вжиття ряду заходів, зумовлених у тому числі змінами клімату. До них можна віднести:

- підготовку заміни практично всіх сортів рослин за рахунок їх модифікації під нові кліматичні умови (нові сорти ягідних культур створюються протягом 1015 років, плодових культур – 25 років і більше). Це припускає істотне нарощування фінансування науково-дослідних інститутів, які займаються селекцією;

- дотацію пошуку нових способів захисту рослин від заморозків, шкідників і хвороб (такі розробки матимуть попит не лише в Україні);

- врегулювання права власності на землю. Завершення земельної реформи дасть імпульс розвитку садівництва – однієї з найвигідніших галузей сільського господарства. Землевласники, у свою чергу, почнуть ним займатися, лише коли будуть упевнені, що не втратять угіддя.

Вирішення питання права власності на землю також дасть змогу розв'язати проблему контролю сівозміни, адже на тих самих полях багато років поспіль здійснюються насадження рапсу, соняшнику, сої й інших високорентабельних культур, які виснажують землю. Реальний власник буде зацікавлений у підтримці родючості земель у довгостроковій перспективі;

- відновлення іригаційних систем на півдні країни;

- розробку державної стратегії забезпечення конкурентоспроможності України на світовому ринку продуктів.

Світова продовольча криза не обмине й Україну. Водночас вона може дати поштовх, а точніше, шанс для розвитку національного аграрного сектору, адже країна має значні можливості у виробництві сільськогосподарської продукції й уже найближчим часом здатна істотно збільшити експорт. Постійно зростаючий світовий попит на сільськогосподарську продукцію також надає можливість поліпшення торговельного балансу. Сільгосппродукція може стати козирем у міжнародних переговорах, використання якого є цілком реальним.

Гарасим П.М., д.е.н., професор, декан обліково-економічного факультету,

Гарасим М.П., к.е.н., доцент

Львівська державна фінансова академія

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Професійне судження й облікова політика, піднесли бухгалтерський облік із точних прикладних дисциплін до рівня економічної науки. З огляду на це, ставиться завдання визначення і поглиблення розуміння процедури і пріоритетів розкриття облікової політики підприємства. Для цього необхідно:

- створити умови для формування достовірної, правдивої й корисної інформації про фінансовий стан і результати діяльності;

- забезпечити прозорість і надійність фінансової звітності як найважливішого джерела інформації для прийняття управлінських рішень широким колом зацікавлених користувачів.

Інформація, сформована виходячи з цих завдань, відповідає загальним потребам більшості зацікавлених користувачів. Саме з цих позицій здійснюється розподіл видів обліку або визначення меж застосування обліку на конкретному підприємстві.

При формуванні інформації в бухгалтерському обліку дотримуються інтересів зовнішніх користувачів через організацію фінансового обліку, а внутрішніх користувачів – шляхом ведення управлінського (виробничого) обліку. Інформація для зовнішніх користувачів нагромаджується у фінансовій звітності, що розкриває фінансовий стан, фінансові результати і зміни у фінансовому стані. Щодо інформації для внутрішніх користувачів, то фінансовий облік обмежено формує

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

інформацію, необхідну керівництву для прийняття управлінських рішень.

Єдиний документ, що регламентує ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, це Наказ про облікову політику. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» це сукупність принципів, методів і процедур, що використовується підприємством для складання й подання фінансової звітності. Розкриття облікової політики наведено також у п.3 П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". В цих документах зазначено, що підприємство самостійно обирає облікову політику, тобто обирає альтернативні методи нарахування амортизації, вибуття запасів, розподілу накладних витрат тощо.

Белоусова І.А. зазначає, що облікова політика повинна забезпечити підтримку ефективного управління грамотним бухгалтерським обліком [1, с. 29].

Барановська Т.В. стверджує, що облікова політика надає можливість розумно поєднувати державне регулювання і власні ініціативи підприємства щодо бухгалтерського обліку [2, с. 26].

Це свідчить про те, що облікова інформація формується у процесі ведення бухгалтерського обліку, а вибір методичних підходів визначає концептуальні засади відображення інформації у фінансовій звітності, формування грошових потоків тощо. Таким чином облікова політика є одним із ключових елементів стратегії розвитку бізнесу.

Дослідники проблем формування та застосування на практиці облікової політики вітчизняні вчені Ф.Ф.Бутинець, І.А.Белоусова, Н.М.Малюга, Г.О.Партич та зарубіжні – Р.А.Алборов, А.А.Єфремова, Н.П.Кондаков, М.Ю.Медведев, С.А.Нікалаєва й інші стверджують, що основним її завданням є забезпечення надійності та достовірності фінансової звітності на основі формування ефективної інформаційної системи з урахуванням вимог чинного законодавства та інших факторів.

Оскільки облікова політика підприємства описує методичний базис облікового процесу, який обмежується чинним законодавством, то можна стверджувати, що вона формує інструментарій фінансового обліку. Однак зазначимо, що не всі науковці поділяють такий підхід. Так, наприклад, Р.А.Алборов вважає, що доцільніше було б вживати більш звичні для вітчизняної системи бухгалтерського обліку терміни, такі як „правила і принципи організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві” або „положення про бухгалтерський облік на підприємстві”.

Поняття облікова політика увійшло у нормативно-правове поле із міжнародних стандартів фінансової звітності. В них зазначено, що це ступінь свободи дій підприємства в межах загальноприйнятих принципів [3].

З цього приводу Бутинець Ф.Ф. [4, с. 49] зауважив, що свобода дій суб'єкта господарювання реалізується в межах теоретичної та практичної частин бухгалтерського обліку, тобто державна регламентація обліку (методики, інструкції, облікові процедури тощо) переноситься в практичну площину і проявляється у виборі конкретних методів оцінки активів та зобов'язань, калькуляції, розробки робочого плану рахунків.

Розглядаючи сутність поняття „облікова політика”, вважаємо, що найбільш повно вдалося його розкрити професору Бутиню Ф.Ф. За його словами, це вибір методики обліку, яка дає змогу відображати різні варіанти господарського життя залежно від поставлених цілей, тобто управління обліком та сукупність способів його ведення [4, с. 51].

Вибір та конкретизація методів обліку обумовлені впливом певних факторів (табл. 1.3). При цьому зауважимо, що факторів, які впливають на обґрунтування та формування облікової політики, „надзвичайно багато та охоплюють як вагомні укрупнені характеристики господарського суб'єкта, так і окремі показники господарської діяльності” [5, с. 28].

Список використаних джерел:

1. Белоусова І. А. Аналіз наукових досліджень з питань облікової політики / І. А. Белоусова // Вісник ЖІТІ. – 2002. – № 22. – С. 29–49.
2. Барановська Т. В. Вплив факторів на формування облікової політики / Т. В. Барановська // Вісник ЖІТІ. – 2002. – № 20. – С. 26–33.
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку – 2000 / [за ред. С. Ф. Голова ; пер. з англ.]. – К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2000. – 1272 с.
4. Організація бухгалтерського обліку : підручник / [за ред. Ф. Ф. Бутиня]. – Житомир : ПП "Рута", 2002. – 592 с.
5. Хмелев Н. Н. Счетоводство земледельческих коллективов (артелей, коммун, товариществ) / Н. Н. Хмелев. – М., 1926. – 104 с.

Голян В.А., д.е.н., професор
завідувач кафедри обліку та аудиту
Луцький національний технічний університет

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОВЕРНЕННЯ В ПРОДУКТИВНИЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ ОБОРОТ ОСУШЕНИХ ЗЕМЕЛЬ

Водогосподарські комплекси аграрних територій потребують масштабних трансформаційних заходів як у зоні осушення, так і в зоні зрошення. Основним мотивом таких змін має бути максимально можливе повернення у продуктивний господарський оборот на даний момент незатребуваних сільськогосподарських угідь. Це пов'язано з тим, що глобальна проблема забезпечення продовольчої безпеки відкриває перед Україною значні перспективи, які знаходяться в площині господарської та екологічної реабілітації меліорованих земель.

Цілий спектр водогосподарських та водно-екологічних проблем можна було б вдало вирішити за умови розширення інструментальної бази економічного регулювання раціонального водокористування, зокрема щодо стимулювання процесів розширення берегоукріплювальних робіт, екологічної реабілітації техногенно-деформованих природних водних об'єктів, організації підприємницьких структур на основі використання замкнених водойм та водогосподарських споруд.

Система економічного регулювання раціонального водокористування є надто уніфікованою, використовує переважно більшість важелів, успадкованих від командно-адміністративної системи, і не враховує вимог міжнародних водогосподарських та водоохоронних форумів. Значною мірою така ситуація зумовлена тим, що водогосподарські проблеми відносяться до другорядних в спектрі пріоритетів соціально-економічного розвитку регіонів.

Не створено критичного мінімуму організаційних та правових передумов для узаконення статутних та нестатутних водогосподарських об'єднань. Такі об'єднання покликані ліквідувати той вакуум взаємодії, який існує між органами управління водними ресурсами, водогосподарськими підприємствами, фінансово-кредитними установами та органами місцевої влади. На сьогодні має місце відсутність інвестиційної активності щодо примноження водно-ресурсного потенціалу та модернізації водопровідно-каналізаційного господарства якраз через відсутність координації між владними інститутами та органами управління водним господарством. Крім того, значною мірою це зумовлено низькою інвестиційною привабливістю водогосподарських об'єктів у зв'язку з високим рівнем зносу водоочисного та водорегулюючого обладнання, а також обмеженим переліком водогосподарських послуг, які надаються на платній основі [3].

Для зони осушення важливого значення набуває впровадження системи фіскального стимулювання процесів залуження та заліснення малопродуктивних земель, які упередять, а в гіршому випадку послабляють прояви водної і вітрової ерозії, особливо в зоні торфорозробок. Тим більше, це дасть можливість формувати потенціал для подальшої інтеграції водного, сільського та лісового господарства, розвивати рекреаційну інфраструктуру, в першу чергу – сільський туризм, створити передумови для ефективного розвитку рибного господарства.

Враховуючи низький рівень концентрації фінансових ресурсів у сфері сільськогосподарського виробництва поліських районів і незадовільну капіталізацію водогосподарських та водних об'єктів, магістральним напрямом інституціональних перетворень має стати створення асоціацій водокористувачів і власників гідротехнічних споруд, а в подальшому і формування водогосподарських кластерів [1]. Такі форми підприємницької консолідації дадуть можливість об'єднати зусилля влади, бізнесу та громад у напрямку підвищення ефективності господарського використання осушених сільськогосподарських угідь, упровадження прозорих схем експлуатації гідротехнічних споруд, а також надання гарантій фінансово-кредитним установам і підприємницьким структурам під реалізацію проектів модернізації водогосподарської інфраструктури та екологізації водоспоживання. Дані об'єднання передбачатимуть активне залучення до вирішення водогосподарських проблем юридичних і консультативних служб, що зводитиме до мінімуму прояви незаконного перерозподілу водогосподарської власності, скорочуватиме трансакційні витрати, пов'язані з таким перерозподілом, а також надаватиме підтримку сільському населенню на початках ведення підприємницької діяльності щодо використання природних та штучних водних об'єктів.

У Поліському економічному районі основною проблемою розвитку регіональних водогосподарських комплексів є реанімація гідротехнічних споруд, які обслуговували меліоровані землі. Внаслідок глибоких трансформаційних процесів, котрі відбулися в аграрній сфері даного економічного району і супроводжувалися перетворенням потужних колективних

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

сільськогосподарських підприємств, що були основними користувачами осушувальних систем, на дрібні форми господарювання, а в деяких випадках ці підприємства були ліквідовані і процес використання осушувальних систем почав відбуватися стихійно, без відповідного виробничо-технічного й техніко-технологічного супроводження, в результаті чого переважна більшість осушених земель була виведена з продуктивного господарського обороту. Осушені землі, які продовжували використовуватися новоствореними аграрними формуваннями, вже не давали тієї віддачі, що в докризовий період. Це проявлялось у першу чергу в значному зниженні врожайності основних сільськогосподарських культур.

На території Поліського економічного району з огляду на його природно-кліматичні умови та переважно аграрну спрямованість варто формувати регіональні водогосподарські кластери, котрі будуть зорієнтовані на відновлення потенціалу осушених земель шляхом модернізації гідротехнічних споруд, які обслуговуватимуть осушувальні системи. Учасникам таких кластерів виступатимуть районні і міжрайонні управління водних ресурсів, сільськогосподарські підприємства, що працюють на осушених землях, спеціалізовані водогосподарські підприємства, органи місцевої влади, які мають спільний інтерес у якнайшвидшому поверненні значних площ осушених земель у відтворювальний процес [2].

В умовах, коли регіональний водогосподарський кластер об'єднуватиме підприємства декількох адміністративних районів, координувати його роботу мають обласні управління агропромислового розвитку, асоціації водокористувачів. Якщо ж кластер створюється для активізації монокультурного виробництва (відновлення посівів льону) на осушених землях, то до його складу можуть входити переробні підприємства, зацікавлені в нарощенні сировинної бази.

У поліських районах осушені землі, які в попередні періоди командно-адміністративної системи господарювання мали виконувати функцію фактору сільськогосподарського виробництва, за нинішніх умов мають отримати багатоцільове використання. Мається на увазі розбудова інфраструктури і матеріально-технічної бази «зеленого туризму» та інших видів рекреаційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Голян В.А. Ринкова трансформація регіональних водогосподарських комплексів: теоретико-методологічні засади та інституціональні передумови / В.А.Голян, Б.В.Самойленко, В.П.Битов // Економіст. – 2010. – №12. – С. 2736.
2. Голян В.А. Формирование водохозяйственных кластеров в экономике Украины: институциональные предпосылки и региональные проблемы / В.А.Голян, Б.В.Самойленко // Актуальные проблемы экономики, социологии и права в современных условиях: Материалы 6-й Международной научно-практической конференции (Пятигорск, 25-26 июня 2010 г.). – Пятигорск: Издательство МАФТ, 2010. – С. 4549.
3. Формування інституціонального середовища підприємницької діяльності у сфері природокористування: інвестиційно-інноваційний аспект: монографія / М.А.Хвесик, В.А.Голян, Ю.М.Хвесик, С.М.Демидюк. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2010. – 488 с.

Грановська Л.М., д.е.н., професор,
Вердиш М.В., аспірант
Херсонський державний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВОДОГОСПОДАРСЬКО-МЕЛІОРАТИВНИМ КОМПЛЕКСОМ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Зрошення відіграє одну з важливих ролей у системі регіонального агропромислового комплексу півдня України. На зрошенні вирощується зернових культур близько 20%, овочів 95 %, 60 % кормів в кормових одиницях від середньорічного виробництва в області.

Побудовані у регіоні зрошувальні системи мають складну структурну організацію, досить високий на момент будівництва рівень технічної оснащеності і автоматизації технологічних процесів та призначені для подачі води користувачам, які мають великі за площею зрошувані ділянки.

Прикладом такої системи є Каховська зрошувальна система, яка, крім економічного, має велике соціальне значення, що проявляється у вигляді поліпшення умов праці, збільшення кількості робочих місць і доходів населення. Крім зрошення, вода з магістрального каналу Каховської зрошувальної системи використовується для водопостачання населених пунктів Херсонської та Запорізької областей. Площа зрошення у зоні дії Каховської зрошувальної системи складає 330 тисяч гектарів. У 2010 році фактично зрошувалось лише 215 тис.га.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

У процесі виконання функцій щодо забезпечення сільськогосподарських товаровиробників та населення необхідною кількістю води актуальною проблемою стає невідповідність організаційної структури управління водогосподарсько-меліоративним комплексом в зоні дії Каховської зрошувальної системи сучасним соціально-економічним умовам. Управління Каховського магістрального каналу, що експлуатує головну насосну станцію та магістральний канал, підпорядковується безпосередньо Державному агентству водних ресурсів України. Районні управління водного господарства, які перебувають у зоні дії магістрального каналу та експлуатують міжгосподарські канали і більшість точок водо виділу, входять до складу Херсонського та Запорізького обласних виробничих управлінь меліорації та водного господарства.

Відсутність єдиної організаційної підсистеми управління Каховською зрошувальною системою викликає труднощі в організації технологічного процесу водоподачі, а також при укладанні договорів між водокористувачами та підприємствами водогосподарсько-меліоративного комплексу та ускладнює взаєморозрахунки між підприємствами водогосподарсько-меліоративного комплексу та водокористувачами за подану воду. Це, в свою чергу, заважає реалізації басейнового принципу управління водними ресурсами, впровадження якого передбачено ст.13 Водного кодексу України та Водною Рамковою Директивою Європейського Союзу.

Рішенням цієї проблеми є удосконалення структури підприємств водогосподарсько-меліоративного комплексу і створення єдиної системи управління для великих меліоративних систем шляхом структурної підпорядкованості усіх водогосподарських підприємств, що перебувають у зоні дії цієї системи.

Створення єдиної системи управління Каховської зрошувальної системи забезпечить:

- впровадження єдиної збалансованої, технічної, економічної, соціальної та природоохоронної політики, що врахує особливості водного об'єкта, потреби виробництва та населення в зоні дії Каховської зрошувальної системи;
- еколого-економічну цілісність системи водокористування, охорони вод та відтворення водних ресурсів;
- узгодженість водогосподарської діяльності та екологічної політики усіх водогосподарських суб'єктів;
- взаємодію суб'єктів водогосподарської діяльності на основі системного аналізу;
- ведення комплексної бази даних водогосподарських об'єктів, обсягів водокористування, водоохоронних заходів, водних джерел тощо, що знаходяться в зоні дії Каховської зрошувальної системи.

Мета створення управління Каховської зрошувальної системи полягає у забезпеченні басейнової збалансованості розвитку водного господарства в зоні її дії, охорони вод і відтворення водних ресурсів на основі узгодженості правових засад і управлінських дій суб'єктів водокористування за басейновим принципом, спрямованих на стале водозабезпечення населення і галузей економіки, впровадження перспективних водозберігаючих технологій зрошення та запобігання шкідливій дії вод.

Оптимізація структури управління великими меліоративними об'єктами дозволить більш ефективно використовувати наявні матеріальні фонди, підвищити роль меліорованих земель у продовольчому й ресурсному забезпеченні країни, зменшити залежність сільськогосподарського виробництва від несприятливих природно-кліматичних умов.

Грановська Л.М., д.е.н., професор,
Савчук В.Г., аспірант
Херсонський державний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ У ЗРОШУВАНОМУ ЗЕМЛЕРОБСТВІ

Основне завдання зрошуваного землеробства – забезпечення досягнення високої ефективності вирощування сільськогосподарських культур на поливних землях. Проте зрошуване землеробство створює певні передумови для вичерпання природо-ресурсного потенціалу, погіршення ресурсно-екологічної ситуації на зрошуваних землях, з приводу нераціонального використання земельних та водних ресурсів у господарській діяльності. Перегляд пріоритетів у використанні окремих видів ресурсів у зрошуваному землеробстві є дуже важливим для забезпечення ресурсозбереження в умовах зрошення. Згідно з ДСТУ 3051-95 ресурсозбереження – це діяльність (організаційна,

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

економічна, технічна, наукова, практична, інформаційна), методи, процеси, комплекс організаційно-технічних заходів, які супроводжують всі стадії життєвого циклу об'єктів і спрямовані на раціональне використання й ощадливе витрачання ресурсів. Як зазначають Л.Г. Мельник, С.А. Скоков, І.Н. Сотник, ресурсозбереження на сучасному етапі – це не тільки економне витрачання ресурсів, але й технічна, економічна й соціальна політика, що припускає новий погляд на існуючу техніку генерування, розподілу й використання ресурсів. Еколого-економічна ефективність будь-якої діяльності залежить від ефективності використання усіх видів ресурсів. Особливістю зрошувального землеробства є його природо- та ресурсоємність, оскільки процес потребує значної кількості як матеріальних, так і природних ресурсів, а саме земельних та водних. Раціональність використання земельних ресурсів в умовах зрошення залежить від інноваційних технологій вирощування сільськогосподарських культур, а ефективність від показників родючості ґрунту. Показники ефективності використання ресурсів наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники ефективності використання ресурсів

Показники	Інтерпретація показника
Матеріалоемність продукції Енергоємність продукції Трудоємність продукції Природоємність продукції	Співвідношення витрат окремих ресурсів на одиницю продукції, а також рівень викидів шкідливих речовин на одиницю продукції
Матеріаловвідача продукції	Характеризує вихід продукції з кожної гривні спожитих матеріальних ресурсів
Коефіцієнт використання матеріалів	Показує рівень ефективності використання матеріалів, дотримання норм їхніх витрат
Вміст гумусу, %	Є важливим критерієм при оцінці родючості ґрунту

Виходячи із визначення поняття «ресурсозбереження» і основних завдань зрошувального землеробства, пропонується наступне визначення поняття «ресурсозбереження у зрошувальному землеробстві», а саме це сукупність заходів (організаційних, економічних, технічних, наукових, практичних, інформаційних), спрямованих на еколого-збалансоване використання матеріальних, трудових та природних ресурсів при одночасному забезпеченні досягнення високої ефективності вирощування сільськогосподарських культур на поливних землях та збереження навколишнього природного середовища.

Рис. 1. Схема забезпечення ресурсозбереження у зрошувальному землеробстві

На рис. 1 наведена схема забезпечення ресурсозбереження у зрошувальному землеробстві. Схема забезпечення ресурсозбереження у зрошувальному землеробстві базується на таких принципах, як:

- принцип комплексності – передбачає здійснення ефективних державних заходів щодо забезпечення ресурсозбереження у зрошувальному землеробстві;
- принцип збалансованості – полягає у погодженості обсягів використання природних ресурсів з вимогами екологічної безпеки;

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

• принцип екологізації виробництва – передбачає переведення виробництва на екологічні принципи розвитку.

В основу схеми покладено положення про взаємозалежність та цілеспрямованість заходів держави та господарюючих суб'єктів щодо ресурсозбереження та забезпечення ефективного землекористування за умови збереження навколишнього природного середовища та забезпечення благополуччя суспільства одержуваного прибутку без погіршення умов економічного розвитку країни.

Грановська Л.М., д.е.н., професор,
Сербіна Р.А., асистент, аспірант
Херсонський державний аграрний університет

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗРАХУНКУ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗБИТКІВ ВІД ГІДРОДИНАМІЧНИХ АВАРІЙ

Розвиток господарсько-виробничого комплексу на Херсонщині супроводжується підвищенням рівня концентрації виробництв і створенням потужних, а іноді і потенційно-небезпечних господарських об'єктів. Діяльність цих об'єктів призводить до виникнення небажаних подій для суспільства та навколишнього природного середовища. Такими подіями є катастрофи техногенного походження, які створюють умови для виникнення ризиків часткового або повного порушення, забруднення та деградації природного середовища, загибелі рослинного й тваринного світу, порушення екологічної рівноваги в еколого-економічних системах регіону.

На території південного регіону України створено потужний водогосподарсько-меліоративний комплекс, представлений водогосподарськими системами і гідротехнічними спорудами різного рівня безпеки. Від стабільного функціонування систем і споруд залежить не тільки життєдіяльність регіону, але й стан навколишнього природного середовища.

В результаті надзвичайної ситуації, а саме аварій на водогосподарському гідротехнічному об'єкті – об'єкті підвищеної безпеки, виникають ризики цивільної відповідальності по зобов'язаннях, внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю фізичних осіб, майну юридичних і фізичних осіб.

Згідно із Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру» від 15.02.2002 р. № 175 загальний обсяг збитків від наслідків гідродинамічної аварії розраховується як сума основних локальних збитків за такою формулою 1:

$$Z = H_p + M_p + M_n + P_{c/g} + P_{p/g} + P_{рек} + P_{пзф} + V_\phi + Z_\phi, \quad (1)$$

де H_p – збитки від втрати життя та здоров'я населення;

M_p – збитки від руйнування та пошкодження основних фондів, знищення майна та продукції;

M_n – збитки від невироблення продукції внаслідок припинення виробництва;

$P_{c/g}$ – збитки від вилучення або порушення сільськогосподарських угідь;

$P_{рек}$ – знищення або погіршення якості рекреаційних зон;

$P_{p/g}$ – збитки від втрат рибного господарства;

P_ϕ – збитки заподіяні природно-заповідному фонду;

Z_ϕ – збитки від забруднення земель несільськогосподарського призначення.

Згідно із вищесказаною методикою можна визначити чотири рівні гідродинамічної аварії в результаті зруйнування греблі на об'єктах водогосподарсько-меліоративного комплексу і відповідні основні збитки до кожного з рівнів (табл. 1)

Таблиця 1

Основні види збитків в результаті гідродинамічної аварії*

Тип надзвичайної ситуації	Рівень надзвичайної ситуації			
	Об'єктовий	Місцевий	Регіональний	Державний
Гідродинамічна аварія	M_p, H_p, M_n	M_p, H_p, M_n	$M_p, H_p, M_n, Z_\phi, P_{c/g}$	$M_p, H_p, Z_\phi, P_{c/g}, P_{пзф}, P_{рек}, P_{пзф}$

* Постанова від 15.02.2002 р. № 175 КМУ «Про затвердження Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру»

Далі економічну величину ризику в результаті гідродинамічної аварії визначасмо за формулою 2:

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

$$R = P_i * V_i, \quad (2)$$

де R – економічна величина ризику в результаті гідродинамічної аварії;

P_i – імовірність настання гідродинамічної аварії;

V_i – загальний обсяг збитку від наслідку гідродинамічної аварії.

Цілю комплексного використання екологічного аудиту і екологічного страхування є мінімізація ризиків шляхом обґрунтування імовірності виникнення ризиків страхування третіх осіб за допомогою компенсації збитку, який завданий в результаті гідродинамічної аварії.

Сума, на яку страховик може знизити рівень середньоочікуваного збитку в результаті екологічного страхування на визначену суму, визначається за формулою 3:

$$\Delta R = P (W - Q (W - P)), \quad (3)$$

де ΔR – величина зниження середньоочікуваного збитку;

P – імовірність одержання збитку;

W – розмір застрахованого збитку;

$Q (W - P)$ – розмір страхової суми (величина страхової виплати страховиком).

Розмір страхової суми визначається Постановою КМУ від 16 листопада 2002 р. N 1788 «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки...» і дорівнює від 200000 до 45000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян залежності від категорії об'єкта небезпеки.

Екологічне страхування ризиків в результаті діяльності водогосподарсько-меліоративного комплексу створить умови для забезпечення мінімізації ризиків і стане ефективним інструментом регулювання безпечного використання водогосподарських об'єктів.

Груба Г.І., д. держ. упр.

Голова правління ВАТ «Крименерго»

ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

В умовах відкритої економіки країна не може розраховувати тільки на внутрішні ресурси соціально-економічного розвитку. Без належних капіталовкладень, гарантованих доходами від оновлених і новостворених виробництв, неможливо забезпечити продукування і впровадження новітніх технологій як ключової умови стійкого поступу суспільства. Це є фундаментальною основою для забезпечення конкурентоспроможності національного виробництва, розвиток якого базується виключно на інвестуванні.

Для досягнення економічної стабільності в Україні необхідно вирішити проблеми, пов'язані з управлінням розвитком інвестиційного процесу. Зокрема, недостатньо з'ясована роль державного управління інвестиціями як одного з важливих елементів механізму економічного регулювання. Через недостатнє державне управління, відсутність серйозних економічних важелів підтримки виробничих та фінансових структур Україна втрачає необхідні їй інвестиційні ресурси на структурну переорієнтацію економіки, інвестиційний розвиток національного виробництва.

Основним завданням регіональної інвестиційної політики є забезпечення необхідної структурної динаміки, тобто підвищення спроможності економіки здійснювати відтворення, значною мірою базуючись на модернізації своїх внутрішніх технологій і організаційних засад. Саме такий підхід відповідає основним положенням концепції техніко-економічного інтенсивного розвитку. В цьому аспекті вважаємо за доцільне застосування стратегічного підходу, що базується як на пошуках можливого внеску в провідні технології (чи то розробка своїх ноу-хау, чи впровадження технологій), так і на створенні умов для активізації інвестиційно-інноваційного процесу, пошуку оптимальних форм організації та фінансово-кредитних ресурсів для його збереження.

Державна інвестиційна політика – це комплекс правових, адміністративних та економічних заходів держави, спрямованих на поширення та активізацію інвестиційних процесів. Держава за допомогою методів економічного та правового регулювання цілеспрямовано впливає на формування внутрішніх і зовнішніх інвестицій та створює умови для їх ефективного використання в реальному секторі економіки.

Вирівнювання територіальних диспропорцій визнається головним напрямом регіональної політики ЄС і відбувається шляхом підтримки як неконкурентоспроможних, так і проблемних

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

регіонів, методом інвестування. Аналіз досвіду багатьох європейських країн свідчить про те, що державна підтримка проблемних територій є характерним напрямом регіональної політики, у рамках якої використовуються різноманітні механізми та інструменти. Особливе місце в цій підтримці посідають пільгові механізми особливих територіально-господарських утворень: спеціальних економічних зон, територій пріоритетного розвитку, техніко-впроваджувальних зон.

В процесі трансформації економіки України велика увага має приділятися розробленню та застосуванню соціально-економічних механізмів інвестування в регіонах, для яких нагальною проблемою є прискорення досягнення соціально-економічних результатів у практиці підприємництва та в реформуванні структури управління. Практична реалізація таких механізмів є надзвичайно важливою, оскільки дає можливість вирішити такі проблеми, як досягнення комплексності соціально-економічного розвитку регіону, збалансованості сфер виробництва та споживання, забезпечення використання потенціалу управління різних ієрархічних рівнів в управлінні соціально-економічним розвитком регіону.

З позиції оцінки діяльності місцевих органів влади можна впевнено констатувати, що зростання обсягів залучених інвестицій відіграє подвійну роль. По-перше, за кількістю залучених інвестицій можна зробити висновок про дієвість відповідної регіональної чи місцевої влади, тим самим оцінити її ефективність. По-друге, інвестиції самі по собі виступають інструментом та рушійною силою економічного розвитку відповідної території, тобто дозволяють отримувати очікуваний соціальний ефект.

Міжнародний досвід переконливо засвідчив, що економічне зростання й забезпечення ефективних умов для розвитку приватного сектору, поліпшення соціального захисту та добробуту можливі лише за умов ефективного розвитку інвестиційної діяльності та інвестиційної інфраструктури як одного з головних елементів ринкової економіки. Але активізація інвестиційної діяльності має носити комплексний та системний характер, що потребує координації зусиль усіх учасників інвестиційного процесу – підприємницьких структур, населення, органів законодавчої та виконавчої влади.

Важливим аспектом структурно-інноваційної перебудови є визначення та реалізація пріоритетів розвитку та стимулювання процесів структурних зрушень у регіонах. Сьогодні економіку більшої частини регіонів визначають одна-дві сировинні галузі або ті, що виробляють проміжну та низькотехнологічну продукцію. Тому інноваційна діяльність має поширюватись особливо на ті регіони, які потребують реструктуризації традиційних галузей промисловості, з критичним зростанням рівня зношеності основного капіталу та підвищеними ризиками виникнення техногенних катастроф національного масштабу.

Гуменюк В.Я., д.е.н., професор, завідувач кафедри трудових ресурсів і підприємництва,
Костюкевич А.М., аспірант
Національний університет водного господарства та природокористування

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА МЕЛІОРОВАНИХ ЗЕМЛЯХ

Неодмінною складовою ринкової економіки є створення конкурентного середовища шляхом забезпечення рівних умов господарювання для суб'єктів, які діють на одному ринку. У сільському та водному господарстві запровадження та функціонування елементів ринкових відносин потребує державного стимулювання суб'єктів господарювання з метою зменшення дії незалежних від них факторів, що обмежують конкуренцію. В таких галузях диференціація конкурентних умов зумовлена, значною мірою, природно-кліматичними чинниками. Внаслідок їх дії суб'єкти сільськогосподарського виробництва при вкладанні однакових фінансових ресурсів та використанні однакових факторів виробництва отримують різні економічні результати. Зокрема, за даними Державного агентства водних ресурсів України, в південних та східних регіонах України врожайність зернових на не поливних землях в середньому складає 24,7 ц/га, а на богарних землях – 30 ц/га.

Тенденції до скорочення сільськогосподарського виробництва на меліорованих землях, що тривають уже десятки років, не припиняються і дотепер. Це призводить до забруднення та нераціонального використання водних ресурсів, розкрадання та погіршення технічного стану об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем, збільшення безробіття у регіонах гідромеліоративного землеробства. Причиною таких процесів є, як правило, низька економічна

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

ефективність сільськогосподарського виробництва на меліорованих землях, пов'язана в основному з високими витратами на будівництво, реконструкцію й експлуатацію меліоративних систем. Тому держава повинна брати участь у регулюванні сільськогосподарського виробництва на меліорованих землях: по перше, вирівнювати умови господарювання; по друге, стимулювати підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва на меліорованих землях.

Негативний технічний стан об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем і низька ефективність сільгоспвиробництва на меліорованих землях зумовлені насамперед відсутністю стимулів до ефективного землеробства та умов для його здійснення внаслідок недосконалої системи економічних відносин між сільськогосподарськими і водогосподарськими підприємствами. Одним із основних механізмів подолання зазначених проблем є активізація господарської діяльності у сфері гідромеліоративного землеробства шляхом державного стимулювання посилення конкуренції між суб'єктами господарювання. Рівні умови господарювання можна створити за допомогою застосування відомих економічних механізмів, таких як диференціація податків, пільгове оподаткування і кредитування, субсидування та ін.

До умов застосування механізмів підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва на меліорованих землях відносяться: низький економічний потенціал сільгоспідприємств; технічна невідповідність об'єктів інженерної інфраструктури водогосподарських об'єктів організаційно-економічним формуванням у суміжних галузях; технічна невідповідність інженерної інфраструктури водогосподарських об'єктів організаційно-економічним формуванням у суміжних галузях.

В сучасних соціально-економічних умовах України існують механізми державної фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств. Зокрема держава тільки стимулює підвищення рентабельності сільськогосподарських підприємств за допомогою механізмів здешевлення кредитів для придбання сільськогосподарської техніки, виплати компенсації за спожиті енергію та паливо, що використані для поливу сільськогосподарських культур на зрошуваних землях [1], підтримки, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів [2] та ін. Проте зазначені механізми державної підтримки не містять важелі створення рівних конкурентних умов господарювання на меліорованих землях і на угіддях з високою природною родючістю.

Враховуючи викладене, можна сформувати такі механізми державної підтримки сільськогосподарського виробництва на меліорованих землях: пільгове державне кредитування сільгоспвиробників, угіддя яких знаходяться в межах внутрішньогосподарських меліоративних систем, що вкладають власні кошти на поточний ремонт та експлуатацію об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем; субсидування та диференційоване оподаткування сільськогосподарських підприємств залежно від якості та розміщення землі, пільгове оподаткування.

Застосування механізмів підтримки сільськогосподарського виробництва на меліорованих землях значно спрощується при поширенні кооперативних форм господарювання і вирівнюванні конкурентних умов господарювання забезпечить: підвищення економічної ефективності ведення сільського господарства на меліорованих землях; покращення стану меліоративних споруд та об'єктів тощо.

Список використаних джерел:

1. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку використання у 2008 році коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки виробництва продукції рослинництва на зрошуваних землях», від 9.04.08 р., № 345.
2. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів», від 9.03. 2011 р., № 272.

Даниленко А.С., д.е.н., професор, академік НААНУ, ректор,

Мельничук А.Ю., здобувач

Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЯК ЧИННИКА ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Стратегія має відображати специфіку підприємства, його основні переваги порівняно з іншими підприємствами, а також виявляти і використовувати можливості, які виникають у результаті динамічних змін у зовнішньому середовищі. Вважається, що стратегія повинна: відбивати управлінську філософію підприємства; орієнтувати виробничу діяльність на запити споживачів;

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

враховувати вплив зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства; складатися з етапу розробки й етапу реалізації; відповідати виклику оточення і дозволяти домагатися конкурентних переваг; спиратися на людський потенціал; відбивати природоохоронні заходи підприємства й екологічні наслідки прийнятих рішень.

Стратегічне управління трактують як діяльність, що полягає у виборі напряму дій для досягнення цілей організації в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Стратегічне управління в конкретний момент визначає, як організація має діяти в сучасних умовах, щоб досягти бажаної мети в майбутньому, виходячи з того, що оточення змінюватиметься. Отже, при стратегічному управлінні оцінюється сучасний стан, виходячи з цілей майбутнього: при цьому не тільки прогнозується бажаний рівень, але й виробляється відповідний механізм реакції на зміни в оточенні для досягнення поставлених цілей.

Отже, відповідно до класичних уявлень, модель стратегічного планування та планування реалізації стратегії включає такі етапи: після аналізу ринкових тенденцій, проблем і оцінки компетенцій з підвищення вартості підприємства, а також аналізу зовнішнього середовища і формулювання місії і цілей визначаються стратегічна проблема і потреба у стратегічних діях; аналізуються стратегічні альтернативи, на основі яких можна вирішити стратегічну проблему, визначається їхня ефективність; аналіз стратегічних альтернатив дозволяє вибрати одну (або декілька) стратегій, відповідну цільовим настановам підприємства; формується стратегічний план, що звичайно складається з програм, проектів, бюджетів і організаційно-технологічних і контрольних заходів; проводиться оцінка відповідності обраної стратегії до структури управління організацією й організаційної культури; обрана стратегія є основною для подальших оперативних заходів щодо її реалізації.

Вибір стратегії – основа стратегічного управління. За допомогою спеціальних методів визначають, як досягти цілей і реалізувати місію організації. При цьому порівнюють чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, аналізують можливі стратегічні альтернативи і вибирають з них конкретну стратегію, яка відповідає заданим критеріям. Вибір стратегії має певні особливості, зумовлені переважно рівнем управління.

Реалізацію стратегії вважають ризиковим процесом, тому що саме у випадку успішного його виконання організація досягає мети, а при неуспішному – з'являються додаткові труднощі. Найчастіше реалізація стратегії передбачає поглиблене вивчення стану середовища, цілей і сформованих стратегій; оцінку ресурсів і можливостей їх розподілу; створення умов для мотивації працівників під час реалізації стратегії; підготовка рішення щодо організаційної структури (розроблення оптимальної структури управління, оцінку існуючої організаційної структури та порівняння їх з метою оцінки масштабу необхідних змін; управління процесом перетворень). На цьому етапі може виявитись, що організація не спроможна реалізувати вибрану стратегію, що пояснюється недосконало проведеним аналізом і, відповідно, необґрунтованими висновками або виникненням непередбачених змін у зовнішньому середовищі.

Контроль за реалізацією стратегії – завершальний процес, який здійснюється на стадії стратегічного управління і має забезпечити якісний зворотний зв'язок. Стратегічний контроль здебільшого з'ясує, якою мірою реалізація сприяє досягненню цілей організації, і значно менше – оцінює правильність виконання стратегічного плану чи окремих його етапів. За результатами стратегічного контролю здійснюється коригування цілей організації та напряму їх досягнення.

Кінцевим етапом процесу вибору й реалізації стратегії є нові товари, ринки і технології, розроблені в організації. Перехід до нової позиції вимагає перерозподілу ресурсів, звідки випливає, що процес прийняття стратегічних рішень відповідає традиційним рішенням про вкладення капіталу. Однак прийняття стратегічного рішення, на відміну від традиційного, передбачає контроль за змінами у зовнішньому середовищі та пошук прийнятних варіантів випуску нових продуктів; пропонує розподіл ресурсів між наявними можливостями і тими, які можуть з'явитись; оцінює результати освоєння нового продукту і ринку; визначає варіанти, в яких організація має незаперечні конкурентні переваги тощо.

Даниленко А.С., д.е.н., професор, академік НААНУ, ректор,
Хоменко О.М., аспірант
Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВОГО ПОЗИЦІОНАННЯ ОСВІТНІХ УСТАНОВ

Нині ринок освітніх послуг динамічно розвивається, що вимагає особливої уваги до проблем, пов'язаних із позиціонуванням вищих навчальних закладів. Маркетингове позиціонування відіграє велику роль у рамках функціонування різних організацій, у тому числі і освітніх установ. Це пов'язано із посиленням конкуренції на ринку освітніх послуг та активізацією інноваційної діяльності навчальних установ.

Під маркетинговим позиціонуванням на ринку освітніх послуг розуміється діяльність, орієнтована на найбільш вигідне представлення вишу і його послуг із використанням маркетингового інструментарію на підставі їх раціональних об'єктивних переваг порівняно із конкурентами. Маркетингове позиціонування вишів характеризується певними специфічними рисами, що відрізняють його від позиціонування інших організацій.

До унікальних особливостей вищих навчальних закладів можна віднести, в першу чергу, освітні послуги, що пропонуються, та їх якість. Найчастіше в рамках окремих територій виші мають певну спеціалізацію, яка не дублюється іншими представниками ринку освітніх послуг. Виходячи із цього, ті освітні дисципліни, напрями навчання, які безпосередньо пов'язані зі спеціалізацією даної освітньої установи на рівні території його розміщення, є його унікальними перевагами, які можуть бути використані в процесі маркетингового позиціонування.

При цьому можливе виникнення такої ситуації, коли навіть поглиблений аналіз усіх характеристик і особливостей вищого навчального закладу не виявляє його унікальних переваг. У такому разі в процесі маркетингового позиціонування передбачається використання тих переваг освітньої установи, які хоча і присутні у конкурентів, але при цьому не використовуються ними у процесі позиціонування.

Отже, недостатня увага до будь-яких характерних переваг вищих навчальних закладів з боку конкурентів дає цій освітній установі «віртуальну» перевагу. Як результат, вірогідність того, що перевага, яка використовується у процесі маркетингового позиціонування, втратить статус своєї унікальності через об'єктивні дії з боку конкуруючих освітніх установ, досить велика. У випадку з об'єктивною унікальною перевагою конкурентам потрібно буде витратити деякий час і зусилля для створення аналогічної переваги в рамках вищого навчального закладу.

Реалізація методів маркетингового позиціонування здійснюється із використанням набору певних інструментів. Систематизація підходів до аналізу інструментів позиціонування вишів дозволила виділити найбільш часто використовувані їх види: реклама та інформація про освітні послуги та вищий навчальний заклад в цілому; дизайн та інші атрибути бренду; назва вишу; цінова стратегія; стратегія розподілу; інтернет-маркетинг (сайт вишу та ін.).

Встановлено, що нині для вищих навчальних закладів набір інструментів позиціонування розширюється, що пов'язане зі специфікою їх діяльності. У результаті як додаткові інструменти маркетингового позиціонування вишів можна використовувати: наукові конференції; олімпіади і конкурси; захист дисертацій; результати діяльності лабораторій і науково-дослідних інститутів; співпраця вишу з іншими крупними науково-дослідними центрами, у тому числі зарубіжними; дні відкритих дверей; діяльність громадських студентських організацій та їх заходи; контакти вишу з органами влади різних рівнів; співпраця з провідними компаніями галузей, за якими ведеться підготовка студентів.

Основною проблемою використання маркетингового інструментарію позиціонування вишів в сучасних умовах є відсутність системних заходів щодо аналізу їх взаємодії і взаємозв'язку. Для такого інструменту маркетингового позиціонування, як інтернет-маркетинг, ця проблема трансформується у проблему формальної «інтернет-присутності» вишу у віртуальному середовищі.

Використання інтернет-маркетингу дозволяє значною мірою активізувати і підвищити ефективність маркетингового позиціонування вищого навчального закладу на ринку освітніх послуг. Це пояснюється підвищеною роллю Інтернету як засобу комунікації і джерела інформації для різних верств населення країни. При розробці комплексу інтернет-маркетингу як одного із інструментів позиціонування вишу потрібно керуватися певними параметрами, такими як інформативність маркетингових заходів, їх інтерактивність, ефективність рекламних методів, а також можливість поєднання традиційної інтернет-діяльності із проведенням досліджень у віртуальному середовищі.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Правильне поєднання названих чинників зможе допомогти зробити інтернет-маркетинг найбільш ефективним інструментом позиціонування вищого навчального закладу.

Дем'яненко М.Я., д.е.н., професор, академік НААНУ

Малік М.Й., д.е.н., професор, академік НААНУ

ННЦ „Інститут аграрної економіки” НААНУ

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Вихідною базою для формування конкурентоспроможного аграрного сектору є розбудова інституціональної системи регулювання аграрного ринку, яка визначає сектори і об'єкти регуляторних впливів. В Україні галузеве регулювання здійснюють інститути, які у правовому полі, за відповідних умов, можуть впливати на ринковий процес. Проте розвиток сільського господарства в інституціональному забезпеченні наслідуює ряд невідповідностей, які зумовлюють неефективність і зниження економічного інтересу в різних підприємницьких структурах.

Розбудова ефективного, регульованого аграрного ринку, який би виконував покладені на нього функції, характеризується незавершеністю, яка полягає у незабезпеченні ринком сприятливого економічного механізму господарювання, а з боку держави – ефективних інституцій регулювання. Відсутність повного законодавчого забезпечення аграрного виробництва.

Основною складовою реформ є наповнення новим змістом трансформаційних змін. Зокрема, інтенсифікація та впровадження ресурсозберігаючих технологій, кооперація та інтеграція виробництва, вирішення соціальних проблем. Фактично стан справ з реалізацією цієї складової далекий від завершення. Для проведення реформ створена, в якійсь мірі відповідна для досягнення поставлених цілей, законодавча база. Проте прийняті законодавчі акти в своїй більшості носять декларативний характер або не забезпечують розкриття проблеми.

З метою удосконалення інституційного забезпечення трансформації аграрної сфери виникає першочергова необхідність прийняття законодавчих і нормативних актів. Потрібний новий Закон України «Про сільське господарство», який би визначив пріоритетність розвитку аграрної сфери і її місце в народному господарстві. Крім того, потрібні закони з розширення демократизації управління, зокрема «Про фахові об'єднання», «Про паспорт сільської поселенської мережі» та інші, яких, за нашими підрахунками, на даний період потрібно близько 80-ти.

Ефективність сільського господарства залишається на рівні, який не дає можливості покривати поточні витрати і вкладати кошти в розширення виробництва. Прибуток в більшій частині формується за рахунок дотацій державної підтримки. Погіршуються співвідношення розміру кредиторської заборгованості й основних економічних показників, і це при тому, що 50% валової продукції виробляється в ОСГ. Показники фінансової стійкості підприємств нижчі від нормативних. Ця ситуація поглиблюється станом внутрішнього ринку. Так, ціна на пшеницю з 1046 грн/т в лютому 2008 р. упала до 628 грн/т в грудні. Якщо світова фінансова криза не сильно вплинула на аграрний сектор, то лише з причини високої частки виробленої продукції особистими селянськими господарствами, виробництво в яких менше залежить від зовнішніх чинників.

Ефективність аграрного сектору великою мірою залежить від державної підтримки та інституціональних засад її розподілу: обсяги бюджетних видатків значні, наприклад, у 2008 р. порівняно з 2007 р., обсяги державної підтримки розвитку галузі тваринництва зростали від 1,6 до 8,6 млрд. грн. (бюджетна дотація через кризу у 2009 і 2010 роки значно нижча), проте інституційна система розподілу коштів нераціональна, що знижує якісні впливи видатків підтримки на розвиток аграрного комплексу. Ефективність роботи цих структур базується на державній підтримці. Розмір допомоги і частка господарств, що її отримують незначні. В основному державну підтримку одержують крупні підприємства, а та маса господарств, яка виробляє 50% продукції, зовсім позбавлена такої підтримки.

За весь період становлення України підтримка аграрної сфери виробництва була обмеженою і безсистемною, і зниження державної підтримки в 2009 році може негативно вплинути на результати 2011 р.

Для того щоб державна підтримка сільськогосподарського виробництва була вагомою, обсяги повинні бути не меншими ніж – 10–15 відсотків витрат сільськогосподарських товаровиробників на виробництво продукції або 25-30 млрд грн на рік у вартісному виразі. Таких грошей держава

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

виділити із державного бюджету в найближчі роки не має змоги. Ще в 2007 році ННЦ ІАЕ виступив з пропозицією створення Фонду підтримки українського села. Джерелами фонду можуть бути відрахування протягом певного періоду (3–5 років) до одного відсотка товарообігу (податок з продажу) всіма суб'єктами господарювання. Це дозволить щорічно залучати до 30 млрд грн до Фонду підтримки українського села, що забезпечить гарантовану підтримку пріоритетів, визначених Державною цільовою програмою.

В аграрному підприємстві негативна ситуація проявляється у неринкових інституційних відносинах між власниками землі і підприємцями-орендарями. Існуючі інституції спонукають орендаря до безвідповідальності, а у селянина формують стійкий стереотип байдужого ставлення до своєї ж власності як джерела доходу. Причина – у відсутності ефективного інституту довіри, захисту прав селянина, а головне – у відчутті тимчасовості бізнесу, який переважно заснований і функціонує не на власних, а на запозичених активах землі і майна. Ці чинники гальмують утвердження конкурентоспроможного, економічно відповідального перед суспільством аграрного бізнесу, який зазнав системних трансформацій. Основними зовнішніми факторами впливу інституціональних трансформацій є вдосконалення правової системи та економічний тиск інститутів ринку. Тому на підприємстві, насамперед, потрібний розвиток таких інститутів: стратегічного планування – складової управління діяльністю підприємства; стратегічного контролю як управлінського механізму перевірки і забезпечення прийнятих рішень; горизонтальної і вертикальної інтеграції поточних рішень; комунікації – інформаційного зв'язку між персоналом і керівництвом; ергономічних, які визначають традиції відношення персоналу до засобів і ресурсів. Суть проблем полягає у недостатньому інституціональному забезпеченні та неприйнятті ринкових інститутів суспільством.

Дідух В.Ф., д.т.н., професор

Тараймович І.В., к.т.н.

Луцький національний технічний університет

АГРОПРОМИСЛОВА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛЬЯНОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Руйнування на початку 1990-х років системи державного регулювання оптових та роздрібних цін виявилось основною причиною дезінтеграції в агропромисловому комплексі. Агропромислові комбінати та об'єднання як організаційно-правові форми підлягали примусовій реорганізації та приватизації в акціонерні товариства. Аргументом даного процесу було запобігання виникнення монопольного становища, а також прагнення топ-менеджерів до незалежності від структур управління і трудових колективів. Тим самим були порушені принципи не лише галузевої, але і технологічної кооперації підприємств. Виробничо-технологічна інтеграція стала втрачати своє значення через кардинальні зміни у відносинах власності. Відміна держзамовлення і відмова держави від регулювання цін дали імпульс до формування конкурентного ринку льонопродукції, але одночасно стали швидко руйнуватися внутрішньогалузеві зв'язки, сформовані в умовах планово-директивного управління економікою.

Опинившись за межами інтегруючої структури, сільськогосподарські підприємства зіткнулися з цілим спектром ринкових ризиків, у тому числі:

– випереджаюче зростання цін на насіння, добрива, паливно-мастильні матеріали, запчастини тощо;

– зростання трансакційних витрат;

– коливання попиту та цін на льонотресту;

– коливання ринкової кон'юнктури на кінцеву продукцію льновиробництва;

– непередбачуваність державної політики відносно сільського господарства;

– загроза банкрутства;

– погіршення доступу до кредитних ресурсів тощо.

Ускладнювала ситуацію і відстала, неефективна технологія обробітку льону з великими затратами ручної праці, що вкупі з низькою кваліфікацією трудових ресурсів не приводило до високої врожайності льону і якості трести.

У складному положенні в період руйнування старих господарських зв'язків виявилися льонозаводи. Вони почали втрачати свою сировинну базу. Значне зношування виробничих фондів (в

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

середньому 70 – 80%), застарілі технології переробки, відсутність оборотних коштів призвели до банкрутства майже всіх льонопереробних підприємств як на території Волинської області, так і по всій Україні.

Для того, щоб вижити, льонозаводи почали мінімізувати закупівельні ціни на тресту і відмовлятися від переробки льоносоломки, оскільки ця технологія була значно енергоємнішою, а значить, і більш затратною.

Тому на даний час ми говоримо про льняний підкомплекс не як про діючий комплекс, а як про потенційну можливість його створення на базі природних та людських ресурсів, які ще є, виробничих потужностей, які забезпечують ефективну переробку традиційної для України культури льону-довгунця.

У системі заходів з підвищення ефективності льняного підкомплексу важливе місце належить не лише технологічним чинникам, але і організаційно-економічній взаємодії партнерів у технологічному ланцюгу з метою створення кінцевої продукції льоновиробничого комплексу.

Власне, суть єдиного технологічного ланцюжка полягає в створенні товару у льоновиробничому комплексі та обумовлює необхідність чіткої організації просування продукту та координації дій учасників виробничо-економічного циклу.

Так, щоб отримати готовий виріб, треба провести напівфабрикат через всі стадії технологічного ланцюжка створення кінцевого продукту – від посіву льону-довгунця до отримання льняної тканини і виробів з неї. На цьому шляху просування до споживчого ринку продукт кілька разів змінює свого власника, перш ніж знайде ту товарну форму, для якої він призначений. І якщо в умовах централізованих керованих господарських зв'язків цей процес жорстко зв'язував єдиним планом виробництво і постачання за об'ємами, термінами, номенклатурі і переліку постачальників та одержувачів, то в сучасних умовах він став спонтанним. Ситуація ще більш погіршилась внаслідок зниження платоспроможності населення.

Викладене вище вказує на те, що отримання великої кількості і високої якості кінцевого продукту в даному технологічному процесі у вирішальній мірі залежить від функціонування сільських товаровиробників. Будуть вони зацікавлені у вирощуванні льонопродукції – буде і сировина для підприємств первинної переробки і текстильної промисловості. Саме від стабільності цієї ланки залежить міцність всього технологічного ланцюжка.

Загорський В.С., член. кор. НАНУ, д.е.н., професор,
директор Львівського регіонального інституту
державної служби НАДУ при Президентіві України

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ І ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АПК

Проведення земельної реформи та реорганізація сільськогосподарських підприємств, паювання і поділ землі забезпечили ліквідацію державної монополії на землю, перетворення сільгоспвиробників – агропідприємств, фермерських та особистих підсобних господарств – в юридично незалежні від держави суб'єкти господарювання. Водночас, період аграрних реформ характеризується спадом виробництва, руйнуванням виробничого потенціалу, спадом життєвого рівня сільського населення практично у всіх регіонах держави.

Соціально-економічні процеси, що відбуваються в аграрній сфері, привнесли в практику управління економікою АПК ряд проблем. Набута господарюючими суб'єктами АПК самостійність, при відсутності у них навичок роботи на вільному ринку і збитковості сільськогосподарського виробництва в більшості сільськогосподарських підприємств, призвели, з одного боку, до руйнування системи управління та матеріальних стимулів до продуктивної праці, з іншого – до роз'єднаності господарюючих суб'єктів усіх галузей АПК, руйнації сформованих раніше міжгалузевих відносин і втрати стимулів до подальшого розвитку процесів кооперації та інтеграції. Як наслідок такого становища – втрата керованості господарюючих суб'єктів з боку державних органів управління на галузевому та регіональному рівнях.

У загальному випадку мету державного управління в галузі економіки можна сформулювати як створення умов для розвитку і реалізації творчого потенціалу громадян, ефективного функціонування підприємств і організацій національної економіки. У цьому контексті розвиток АПК залежить від того, наскільки обґрунтованими будуть відносини між державою і господарськими формуваннями галузі. Якщо держава якісно вирішує це завдання, то, як показує світовий досвід, не менше 80%

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

підприємств і організацій АПК працює ефективно. Аналіз сучасного стану українського АПК свідчить, що державна політика в галузі АПК є не просто малоефективною, але й інколи має руйнівний характер.

Стратегічна помилка економічних реформ, що проводяться в українській економіці взагалі і в АПК зокрема, полягає в ігноруванні ролі державного управління, в результаті чого надмірно посилюються позиції монополій та злочинних спільнот – генераторів тіньового капіталу і ринку.

Регіональний аспект державного управління АПК передбачає, з одного боку, здійснення державної аграрної політики, а з іншого – визначення, розробку та організацію пріоритетних напрямів розвитку АПК області (краю), тобто формування регіональної політики, яка повинна бути спрямована на максимальне використання наявного потенціалу з метою насичення ринку продовольством і с/г сировиною місцевого виробництва. Досить часто удосконалення управління АПК на рівні регіону стримується через відсутність концепції регіонального економічного розвитку та державного регулювання розвитку регіонів.

Однієї з головних причин втрати керованості агросферою України є швидкий демонтаж адміністративно-командної системи, який не був підкріплений системою науково обґрунтованих заходів, спрямованих на забезпечення керованості агропромислового комплексу як єдиного об'єкта. Органи управління економікою АПК на рівні адміністративного району, не маючи ні фінансових, ні адміністративних важелів впливу на нових власників земель, в більшості випадків не визначили своє місце в системі ринкових відносин.

Некерованість досить суттєво впливає на екологічну стабільність екосистем АПК. Тому важливою метою державного управління АПК повинно стати створення екологічно стійких агроландшафтів, оскільки у результаті сільськогосподарської господарської діяльності найчастіше відбувається деградація природного середовища. У цьому напрямку державне управління повинно сприяти вирішенню низки завдань, які мають стратегічне значення для всієї агросфери України:

- вдосконалення структури земельних угідь, спрямоване на зміцнення екологічного каркасу агроландшафту, збільшення частки елементів, що підвищують міцність і стійкість агроландшафтів до негативних факторів (природних кормових угідь, лісів, що охороняються, ділянок степу);

- оптимізація структури посівних площ і вдосконалення сівозмін сільськогосподарських культур, спрямовані на підвищення екологічної стійкості ріллі (збільшення частки посівів багаторічних трав у сівозмінах);

- вдосконалення систем землеробства, розробка та освоєння адаптованих ресурсозберігаючих екологічно безпечних технологій і технічних засобів обробітку ґрунту і вирощування сільськогосподарських культур;

- розробка і реалізація оптимальних норм антропогенних навантажень на агроландшафти в цілому і на окремі елементи їх просторової структури (ріллі, пасовища, сінокоси, ліси).

Аналізуючи у цілому тенденції розвитку АПК, можна зробити висновок, що сучасна система державного управління будується на адміністративних репресивно-економічних методах, що дає змогу отримувати тимчасовий ефект, але без серйозних стратегічних перспектив.

На нашу думку, до загальних закономірностей, які в ХХІ столітті будуть визначати соціально-економічний розвиток АПК, відносяться:

- демократизація економіки з метою соціалізації суспільства (шляхом демократизації власності та виробничого управління);

- підвищення регулюючої ролі держави в економіці;

- підвищення контролюючої ролі держави;

- підвищення соціальної та екологічної ролі держави;

- підвищення ролі місцевого самоврядування (демократизація територіального управління);

- підвищення ролі інтелектуальної власності;

- розвиток інноваційно-орієнтованих економічних систем (орієнтація економіки на кращі досягнення НТП, у т.ч. шляхом створення в підприємствах і організаціях АПК постійно діючих служб по впровадженню нових економічних і галузевих технологій, інших досягнень науки і практики, які мають статус провідних підрозділів).

Кірейцев Г.Г., д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту
Київський університет туризму, економіки і права

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ОБЛІКУ ЯК ОСНОВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЙОГО СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Минуле століття завершилося в економічному житті України значущими подіями. Змінилося суспільне ставлення до обліку як наукової дисципліни, інституту виміру і пізнання закономірностей змін кількісних параметрів фізичного і фінансового капіталу. Об'єктами постійного спостереження стали зміни економічних і правових ознак всіх відображувальних операцій, підсилено увагу розвиткові функцій обліку, аналізу і менеджменту. Теоретико-методологічний аспект досліджень проблем обліково-аналітичного забезпечення менеджменту актуалізовано зростаючими потребами ефективнішого використання обмежених ресурсів. Активізовано підготовку бухгалтерів у ВНЗ та реалізацію дослідницьких програм підготовки вчених за спеціальністю бухгалтерський облік, аналіз і аудит. В 1996 році прийнято Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», яким передбачено реформування обліку. Суттєвих заходів проведено щодо стандартизації обліку та уніфікації його методології на міжнародному і національному рівні. Проте, практичні зміни в обліку лишаються поки без достатнього впливу на них положень економічної теорії, методології економічної науки та вимог менеджменту. Зміни облікової практики набули форми дублювання обліку країн з ринковою економікою.

Недостатній вплив теоретико-методологічних засад економічної науки на розвиток обліку в Україні пов'язаний із занепадом у розвитку економічної теорії, призупиненням оновлення її положень увсіх бувших країнах СРСР та інших країнах світу. Важливіші економічні категорії почали трактувати спрощено, іноді підмінюючи розуміння їх сутності інтерпретацією методів обчислення показників, що кількісно їх відображають. Прикладом може слугувати недостатньо обгрунтоване тлумачення категорії «прибуток». У підручниках і посібниках з бухгалтерського обліку має місце довільна інтерпретація категорії «вартість». Грошовий вимірник як інструмент обліку у своєму розвитку до певного часу наближався до вартісного вимірника, що могло перетворити бухгалтерський облік у розвинений хоч і складний механізм вимірювання всіх соціально-трудоових, економіко-правових та еколого-економічних відносин. Проте, з відміною золотого паритету долара можливість переходу від грошового вимірника до вартісного мінімізовано.

В системному бухгалтерському обліку отримали розповсюдження теоретично недостатньо обгрунтовані заходи щодо модифікації нових категорій вартості – «справедлива вартість», що привнесло в процедури обчислення показників кінцевих фінансових результатів сукупної діяльності підприємств та в механізми розподілу доходів певний хаос. Виправлено такий недолік лише в останній час. Послаблено увагу до категорії «собівартість» як категорії пізнання і внутрішньосистемного визнання. Разом з тим обчислення показників справедливої вартості в ході виробництва біологічних активів є актуальною проблемою. Але можливості її вирішення виходять за межі методології бухгалтерської науки. Для вирішення цієї проблеми повинна підключатися статистична наука. Вартість як центральний об'єкт економічної теорії завжди лишається категорією загальносистемного визнання і довільна інтерпретація та модифікація її показників засвідчує про появу категорій-натовпів, що суперечить розвитковій практиці облікової діяльності.

Для створення умов практичного розвитку бухгалтерського обліку важливо не допускати необгрунтованих тлумачень економічних категорій і окремих понять. Навіть загальне поняття теорії сьогодні уже недостатньо трактувати традиційно, тобто як логічне узагальнення практичного досвіду. Зараз важливо сконцентрувати увагу на тому, що теорія – це не просто узагальнення реального досвіду. Поняття теорії має розглядатися як науково обгрунтоване узагальнення виправданого позитивного практичного досвіду. Спираючись на такий підхід теорію бухгалтерського обліку можливо розуміти як науково обгрунтоване узагальнення визнаного корисного практичного досвіду обліково-аналітичного забезпечення управління операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю на всіх ієрархічних його рівнях.

Все це означає, що університетська підготовка фахівців з обліку і аудиту повинна в обов'язковому порядку передбачати вивчення майбутніми фахівцями як нормативної дисципліни теорію бухгалтерського обліку.

Удосконалювати національну систему обліку стає можливим за умови правильного розуміння глибинної його сутності та приймаючи до уваги дії її зовнішніх і внутрішніх чинників. Облік виник із самої природи суспільного процесу праці та його поділу, він відображає систему економічних

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

відносин, сприяє їх пізнанню і розвитку, розвивається разом з ними і є складовою їх частиною. Бухгалтерський облік – це результат еволюційного розвитку сумісно розділеної управлінської праці, спрямованої на забезпечення інформаційного сервісу управління щодо первісного кількісного виміру матеріальних умов, процесів і результатів економічної діяльності суб'єктів підприємництва. Він виконує суспільну місію, має свою мету, реалізує свої функції та вирішує конкретні управлінські завдання. Його місія – сприяти гармонійному ставленню людини до природного і соціального середовища, позитивно впливати на забезпечення сталого розвитку економіки. Метою обліку є забезпечення збереження капіталу та сприяння високорезультативному його використанню, упередження несанкціонованому і неефективному розподілу і перерозподілу національного багатства. Його завданням є обліково-аналітичне забезпечення управління процесами економічного відтворення.

В інформаційну епоху докорінно змінюється роль професійних знань суб'єктів обліково-аналітичної діяльності у забезпеченні компетентного і результативного управління підприємством. Без постійного удосконалення обліку і підвищення якості підготовки облікових кадрів вирішення названої проблеми неможливо. В цьому зв'язку розкриваючи сутність обліку необхідно забезпечити високий науковий рівень інтерпретації і тлумачень таких категорій, як функції обліку, предмет і метод облікової науки.

Система обліку у першу чергу повинна бути готовою до ефективного використання всіх зовнішніх корисних функцій, зокрема – науково-пізнавальної, інформаційної, соціальної, контрольної, регулюючої, мотивації, прогностичної, правового захисту суб'єктів господарювання, а це означає, що кожна зміна в елементах методу обліку або його організації повинна розглядатися та оцінюватися за критерієм корисності шляхом підсилення прояву однієї або декількох облікових функцій. Високі професійні знання предмету бухгалтерського обліку, під котрим слід розуміти кількісну визначеність економічних відносин, що проявляються в фактах господарського життя і опосередковані юридичними відносинами, дозволяють обґрунтовано обирати напрями удосконалення обліку.

Перші десятиліття XXI століття підтвердили, що світове господарство у своєму розвитку остаточно стало на шлях глобалізації економіки та глобальної інформатизації управління. Глобалізація економіки зробила світ взаємозалежним і підсилила нерівність між багатими і бідними як у середині країн, так і між ними. Вільний рух капіталу укріпив цю нерівність. Економічний розвиток національної економіки України опинився під зростаючим впливом неекономічних чинників – політичних, воєнних, етнічних, релігійних, екологічних тощо, а кризові явища набули ознак константи. Саме у цьому зв'язку один з учасників Всесвітнього конгресу бухгалтерів 2010 року, І.Б. Журавльов, ректор ИПК «Постгредуейт - РАУ», розкриваючи зміст головного девізу Конгресу «ECCOUNTANTS: SUSTAINING VALUE CREATION», звернув увагу на те, що «Всесвітній конгрес проходить в умовах всеохоплюючої найтяжчої і не до кінця зрозумілої за своїми наслідками та подальшому розвитку всесвітньої економічної кризи, яка охопила всі континенти, бізнеси, економіки країн, добробут еліт і простих людей. Для створення національної системи обліку, адекватної до потреб протистояти кризовим явищам та державному управлінню, необхідне застосування нової його методології, яка спиратиметься на останні досягнення інституціональної економічної теорії.

Коваль Я.В., д.е.н., професор,

Антоненко І.Я., д.е.н.,

Карпук А.І., к.е.н.

ДУ "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України"

ЗАХИСНІ ЛІСИ В СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬ ВІД ДЕГРАДАЦІЇ

В системі економічного розвитку країни надзвичайно важливе значення, як відомо, має проблема збереження і охорони агроландшафтів. В першу чергу це відноситься до земельних і лісоземельних угідь, які тісно між собою взаємопов'язані, утворюючи єдину просторово-територіальну агроландшафтну сферу. На жаль, ця агроландшафтна сфера далека від оптимальної. В результаті стали чітко проявлятися негативні зміни якісного стану агроландшафтів України. Біля 25% сільськогосподарських угідь охоплено ерозійними процесами. На частку середньо- і дуже змитих земель приходиться до 2 млн га. В результаті стали чітко проявлятися основні негативні зміни

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

якісного стану земельних угідь. Розвиток водної та вітрової ерозії призводить до часткового або повного знищення природної родючості ґрунтів.

У структурі агроландшафтів суттєве значення приходить на захисні лісові насадження. Зараз на полях сільськогосподарських підприємств є біля 1,2 млн га захисних насаджень різного призначення, в тому числі приблизно 400 тис. га полезахисних лісових смуг, які захищають більше 13 млн га ріллі, забезпечуючи стабілізацію і підвищення врожаю сільськогосподарських культур.

Основним ефектом захисного лісорозведення є запобігання втратам, що виникають внаслідок ерозії ґрунтів. Мається на увазі скорочення угідь в результаті розмиву і видування. В Україні, як показують дослідження, продуктивні угіддя внаслідок ерозії зменшуються на тисячі гектарів щорічно.

Лісовим насадженням властива вагома природно захисна ефективність. В результаті їх функціонування створюється якісно нова ситуація, докорінно поліпшується природне середовище. Завдяки лісопосадкам інтенсифікуються ґрунтоутворюючі процеси, обмін речовин і енергії. Ліс сприяє накопиченню в ґрунті органічної маси, кількість якої нерідко поступається за продуктивністю сільськогосподарських культур на родючих ґрунтах. Крім того, лісові насадження в роки з екстремальними погодними умовами захищають землі і посіви від видування, суховіїв і засухи.

Особливо велика ефективність сільськогосподарського виробництва проявляється за наявності в господарствах контурно-меліоративної організації території, основою якої є створення лісових смуг за горизонталями в поєднанні з агротехнічними і водорегулюючими заходами.

Позитивний вплив лісових насаджень проявляється не тільки в плані збереження ґрунту від ерозії, але і сприяє підвищенню врожайності сільськогосподарських культур. Кожний гектар лісопосадок захищає близько 25–30 га ріллі. В результаті впливу закінченої системи захисних насаджень прибавка врожаю на 1 га землі за даними УкрНДЦЛГА складає – в Поліссі 3 ц кормових одиниць, в лісостепу – 4, в степу – 5 ц. На полях, захищених лісосмугами, вартість додаткового врожаю сільськогосподарських культур в 2–2,5 рази перевищує втрати, пов'язані з вилученням земель для створення лісосмуг. В якості додаткового ефекту від захисного лісорозведення виступає деревина, продукти побічного користування (гриби, ягоди, плоди), ресурси бджільництва.

Лісозахисні посадки на відміну від звичайних насаджень, створених для одержання деревини, приносять прибуток значно раніше, тобто спочатку виконання захисних функцій. Позитивна роль лісомеліоративних насаджень проявляється вже після зімкнення крон і створення під їх наметом лісової обстановки, тобто приблизно – з 5–7-річного віку. Ефект від використання звичайних насаджень, згідно матеріалами лісовпорядкування, настає тільки через 40–100 років.

В той же час, захисному лісорозведенню в Україні не приділяється належна увага. В багатьох господарствах відсутні системи захисних насаджень, чим не забезпечується охорона земель від ерозії та інших негативних явищ. На значних площах протиерозійні насадження в незадовільному стані, не ув'язані з контурною системою організації території. Різко скоротились обсяги їх створення. Боротьба з ерозією ґрунтів спрямовується скоріше з наслідками, ніж з причиною, і за розмірами явно відстає від приросту кількості змитих земель і неугідь. Якщо в 1990 р. посадка лісосмуг проведена на площі 4,4 тис. га, то в останні роки (2008–2010рр.) закладка таких насаджень призупинена. Повільно вирішується проблема залісення малих річок та створення захисних насаджень в зоні Чорного та Азовського морів. Разом з тим від різних причин знищується стільки лісосмуг, скільки їх створюється. Це пов'язано з відсутністю належного догляду за ними.

Поліпшення ситуації в агроландшафтній сфері вимагає впровадження комплексу протиерозійних заходів, серед яких слід відзначити: протиерозійну організацію території, агротехнічні, лісомеліоративні і гідротехнічні заходи. Крім того, доцільне розширення системи ґрунтозахисного землеробства з переходом від рівнинно-прямолинійної до контурно-меліоративної організації території, виділення технологічних груп земель залежно від крутизни схилів та здійснення комплексу протиерозійних заходів на яружно-балочних системах і басейнах річок, в межах цілих водозборів і районів ерозії. Таким чином, реалізація зазначених агротехнічних та лісомеліоративних заходів викликає необхідність:

- вивести із складу сільськогосподарських земель схилів, піщані, кам'яністі та інші малопродуктивні угіддя, з метою частини їх залуження (з використанням як сіножатей і пасовищ) та суцільного залісення;

- для зниження інтенсивності ерозійних процесів закріпити контурні межі протиерозійними спорудами (валами, валами-дорогами, водорегулюючими лісосмугами і буферними смугами з багаторічних трав);

- створити науково обґрунтовану систему полезахисних лісосмуг, закласти необхідну

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

кількість лісових насаджень для закріплення ярів, балок, пісків, берегів річок і водоймищ;

– оптимізувати структуру посівних площ з крутизною схилів більше 3° з метою збереження їх від деградації;

– провести техніко-економічну реконструкцію меліоративних систем та рекультивацію порушених земель.

Велика ефективність сільськогосподарського виробництва, як відомо, особливо проявляється за наявності в сільськогосподарських підприємствах контурно-меліоративної організації території, основою якої є створення лісових смуг за горизонталями в поєднанні з агротехнічними і водорегулюючими заходами.

Основні пріоритети розвитку лісового господарства в післякризовий період повинні реалізовуватися за напрямками: зміцнення системи забезпечення гарантій державної форми власності на лісоземельні угіддя і лісові ресурси; створення умов для урізноманітнення форм господарювання в лісах; підвищення ефективності лісокористування та відтворення лісоресурсного потенціалу. Конкретні функції управління лісами мають бути покладені на державні органи влади як окрему самостійну спеціалізовану державну структуру управління лісовими об'єктами усіх форм власності і господарювання (міністерство, комітет тощо). Така структура реально виражатиме національні інтереси в сфері розвитку і раціонального використання лісоресурсного потенціалу.

Кожушко Л.Ф., д.т.н., професор, завідувач кафедри менеджменту,

Мандзюк О.М., асистент кафедри менеджменту

Національний університет водного господарства та природокористування

МОТИВАЦІЯ ДО КОЛЕКТИВНИХ ДІЙ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МЕЛІОРОВАНИХ ЗЕМЛЯХ

У зв'язку з трансформаційними процесами в сільському господарстві, зміною форм власності та розмірів суб'єктів господарювання галузь водогосподарських меліорацій зіштовхнулася з такими проблемами:

- неспроможність сільськогосподарських виробників ефективно експлуатувати меліоративні мережі внаслідок відсутності необхідної техніки, коштів та професійних навиків;

- невідповідність площ сільськогосподарського землекористування площам меліоративних мереж;

- неспроможність сільських та селищних рад фінансувати ремонт та реконструкцію внутрішньогосподарських меліоративних мереж, що знаходяться у комунальній власності.

Все це призводить до погіршення технічного стану мереж, що, в свою чергу, спричиняє погіршення якості земель.

Сьогодні загальноновизнаною є потреба інтеграції сільгоспвиробників з метою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва на меліорованих землях.

За сучасних умов у сільськогосподарських виробників немає достатніх мотивів ні використовувати меліоровані землі (особливо осушувальні), ні фінансувати меліоративні заходи. Саме тому проблема розробки мотиваційних факторів, які сприятимуть інтеграції сільськогосподарських виробників та ефективній експлуатації меліоративних мереж, є актуальною.

Виходячи із ситуації, що склалася, та основних причин, через які сільгоспвиробники відмовляються використовувати меліоровані землі та фінансувати меліоративні заходи (нестача коштів, відсутність підтримки держави, змога використовувати у своїй діяльності немеліоровані землі, відсутність досвіду ведення господарства на землях, що меліоруються), факторами, які мотивували б їх до колективних дій при веденні сільського господарства на меліорованих землях, можуть бути:

- державні субсидії та субвенції, які надаватимуться об'єднаним формам змлеводокористувачів (чи їх членам) асоціаціям, кооперативам і т.д., які використовують у своїй діяльності меліоровані землі;

- інвестиційна підтримка виробництва продукції рослинництва на осушувальних меліорованих землях;

- пільгове безвідсоткове кредитування капітального ремонту, реконструкції меліоративних мереж та заходів щодо поліпшення стану меліорованих угідь (або кредитування з частковим погашенням відсотків за рахунок держави);

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

- пільгове оподаткування членів об'єднаних форм за умови фінансування ними ремонту чи реконструкції меліоративних мереж.

Зазначену підтримку варто надавати об'єднанням, які стабільно розвиваються та є прибутковими, це мотивуватиме до розвитку інші об'єднання. Надання пільг одному і тому ж об'єднанню доцільно обмежити у термінах або кількісно. Це допоможе уникнути надмірної корпоратизації галузі та підтримає конкурентні умови.

Також дорадчим центрам, які створені при управліннях водного господарства, варто поширювати інформацію про закордонний досвід щодо створення подібних об'єднань та управління і експлуатації меліоративних систем, надавати консультаційну та організаційну підтримку у створенні таких об'єднань.

Перелічені заходи мотивуватимуть сільськогосподарських виробників до колективного використання меліорованих земель та сприятимуть збільшенню фінансування ремонту та реконструкції меліоративних мереж.

Кожушко Л.Ф., д.т.н., професор, завідувач кафедри менеджменту,
Щербакова А.С., аспірант
Національний університет водного господарства та природокористування

ЛІЗИНГ ЯК ФОРМА СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АПК

Агропромисловий комплекс (АПК) визначає стан продовольчої безпеки та політичної ситуації в країні, а також визначає реноме України як аграрної держави. В суспільному продукті народного господарства частка продукції, виробленої в аграрних підприємствах складає близько 25–30%. Продукція сільського господарства та вироби із сільськогосподарської сировини складають основу споживчого кошика населення держави. Однак, незважаючи на важливість розвитку АПК, сьогодні ця галузь знаходиться у глибокій депресії. Низькорентабельне сільське господарство з яскраво вираженим сезонним характером виробництва, яке значною мірою залежить від природних умов, є найбільш відсталою галуззю економіки, порівняно з промисловістю та сферою послуг [1].

Для ефективного ведення сільського господарства, потреба АПК в оновленні основних засобів становить близько 150 млрд грн, з яких 80 млрд грн необхідні для придбання нової сільськогосподарської техніки. При цьому сума інвестиційних вкладень в сільське господарство на даний час не перевищує 15% від вказаної вище потреби. У зв'язку із цим особливої актуальності набуває питання стимулювання інвестиційного розвитку АПК з метою підвищення його інвестиційної привабливості.

В умовах фінансової кризи особливого значення для суб'єктів господарювання набуває лізинг як новий перспективний метод інвестування. Лізинг – це один із важливих інвестиційних каналів, засіб придбання та збуту продукції, за допомогою якого підприємства АПК змогли б налагодити виробництво якісних та конкурентоспроможних товарів. Використання лізингу як методу залучення інвестицій в АПК України є особливо корисним в сучасних умовах дефіциту капітальних вкладень за рахунок власних коштів підприємств, відсутності необхідної державної підтримки, недостатнього обсягу прямих іноземних інвестицій, обмеженого доступу до довгострокових кредитних ресурсів. Економічний зміст лізингу як інвестиційної діяльності полягає в інвестуванні капіталу в підприємства – лізингоодержувачі зі стягненням за це плати, яка і є доходом лізингової компанії.

Перевагами використання лізингу є: можливість оперативного оновлення основних фондів; відсутність ризиків морального старіння та фізичного зносу обладнання; зменшення податкового навантаження; гнучка система лізингових платежів; доступність лізингу порівняно з кредитуванням тощо.

До основних недоліків використання лізингу можна віднести високу вартість порівняно із купівлею об'єкта лізингу; необхідність сплати платежів, навіть в разі припинення використання обладнання; наявність різноманітного роду ризиків.

Успішна практика використання лізингових механізмів економічно розвиненими країнами свідчить про потенціал та перспективи подальшого розвитку вітчизняного ринку лізингових послуг. Так частка лізингу у загальному обсязі інвестицій у США, наприклад, становить 30%, у країнах ЄС – більше 25–30%, в Україні – менше 1,8%. У країнах, що розвиваються, та з перехідною економікою 10–15% інвестицій в основний капітал здійснюються через лізинг. У США близько 50% придбаної техніки, у Чехії, Естонії, Угорщині 30–40% оновлення основних фондів підприємств фінансується за

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

рахунок лізингу. Країни Східної Європи у кризовий період (на кінець 2008 р.) демонстрували значні темпи розвитку лізингових ринків, а відношення загального обсягу ВВП становило 2–7%, в Україні цей показник становить 0,7% [2, 3].

Лізинговий ринок України знаходиться на стадії розвитку, для якої характерне переважне застосування фінансового лізингу; конкуренція між лізинговими компаніями обмежена. У кризовий період спостерігались високі темпи розвитку у 2006 на 107%, а 2007 р. на 431%. З початком кризи відбулось зменшення об'єму лізингових операцій на 48% у 2008 р., а у 2009 р. на 75% по відношенню до попереднього року. Хоча за три квартали 2010 р. порівняно з аналогічним періодом 2009 р. об'єм лізингових операцій зріс на 40,9%. У структурі договорів фінансового лізингу переважають наступні види обладнання; транспортні засоби – 51,9%, сільськогосподарська техніка – 12,7%, комп'ютерна техніка та телекомунікаційне обладнання – 5,9% [4].

В Україні існують перешкоди для розвитку лізингу, а саме: недосконала законодавча база; висока вартість кредитів; складний податковий клімат; нерозвиненість інфраструктури ринку; високі страхові тарифи; високі ризики несплати лізингових платежів в умовах фінансової кризи тощо.

Використання лізингу в сільському господарстві, хоча і не вирішує всіх важливих питань, проте може зменшити порушення рівноваги між цінами на сільськогосподарську техніку і продукцію сільського господарства. Розвиток лізингу підвищить конкурентоспроможність підприємств АПК, а також сприятиме піднесенню народного господарства України в цілому. Для розвитку лізингових операцій необхідно вдосконалити законодавчу базу, привести її у відповідність до міжнародних норм лізингу, запровадити податкові пільги для високотехнологічного обладнання підприємств АПК, створити лізингові фонди для сприяння лізингу в АПК.

Список використаних джерел:

1. Артиш В.І. Лізинг у інвестуванні сільського господарства України// Економіка АПК. – 2002. - №1. – С.83–86.
2. <http://www.whiteclarkgroup.com/global-leasing-report-2011.htm>
3. www.leaseurope.org/uploads/documents/stats/European_Leasing_marcet
4. www.leasing.org.ua/files/content/Zvit3q.pdf

Комарницький І.М., д.е.н., професор, акад. АЕНУ, проректор,

Бублик М.І., к.ф.-м.н., доцент, доцент кафедри маркетингу

Львівський державний інститут новітніх технологій та управління ім.В.Чорновола

**ВАРТІСНА ОЦІНКА ТЕХНОГЕННИХ ЗБИТКІВ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ АПК В УКРАЇНІ
ТА ЗА КОРДОНОМ**

Міжнародна практика володіє відпрацьованим механізмом вирішення проблем АПК в умовах розвинених ринкових відносин та стабільного стану економіки. Основу виробничого потенціалу сільськогосподарської галузі складає земельний ресурс. В умовах же економічної кризи та деструктивного впливу господарської діяльності людини відбулося катастрофічне руйнування створеного раніше земельного потенціалу, що супроводжується ще й незворотними змінами в системі його відтворення. У життєво важливій сфері народного господарства вибуття основних виробничих фондів у кілька разів перевищує введення їх в дію. Техногенні збитки, завдані земельним ресурсам АПК України, стрімко ростуть. Держава ж за останні роки практично зняла із себе відповідальність за фінансування потреб АПК щодо формування належного земельного потенціалу.

Теоретичні розробки зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких Асаул А.М., Даниленко А.С., Дехтяренко Ю.Ф., Кривов'язюк І.В., Лихогруд М.Г., Манцевич Ю.М., Павлов В.І., Пилипенко І.І., Павліха Н.В., Палеха Ю.М., можуть бути використані в якості методологічної бази, яка формує логіку грошової оцінки землі в складі економічного механізму земельних відносин, приватизації земельних ділянок, земельно-іпотечного кредитування, оподаткування та становлення ринку землі. Техногенні збитки, викликані деструктивним впливом як господарської діяльності, так і надзвичайною подією природного чи техногенного характеру ще більше розширюють рамки даної проблеми, що формує потребу в її дослідженні.

В Україні сформовано та вдосконалено правову базу і науково-методичне забезпечення оцінки земель, що регулюється відповідно до Конституції України, Земельного кодексу, Законів «Про оцінку земель», «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні». Науково-методичне забезпечення встановлене і викладене у нормативно-правових актах, що визначають порядок оцінки земель чи виконання землеоцінювальних робіт. Слід звернути увагу на взаємозв'язок

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

між земельним кадастром й оцінкою земель, де оцінка земель є складовою державного кадастру, а кадастр слугує інформаційною базою для проведення оцінки.

Оцінка земель ґрунтується на теорії трудової вартості, суть якої полягає в тому, що праця перетворила землю в засіб виробництва, на яке людство затрачає кошти, ефективність вкладення яких виражається у вартості отриманої продукції.

Розглянувши методологію оцінки землі в Україні, а також міжнародний досвід її використання в розвинутих країнах, бачимо, що в структурі земельного кадастру земля розглядається як матерія і засіб виробництва у таких формах: рух, простір, час, де рух характеризує зміну природних властивостей, а інші два – об'єктивне існування земельних угідь, просторових меж ґрунтового покриву. Однак основною властивістю землі є родючість ґрунтів, тобто їх здатність безперервно задовольняти потреби рослин у воді і поживних речовинах з метою одержання врожаю, що залежить від багатьох факторів: будова, склад, властивості. Для визначення цінності ґрунтів застосовують 8 законів: 1) автотрофності зелених рослин; 2) незамінності та рівнозначності факторів життєдіяльності рослин; 3) обмежуючих причин чи мінімуму; 4) мінімуму, оптимуму і максимуму; 5) сукупності дій факторів життя рослин; 6) повернення поживних речовин у ґрунт; 7) родючості ґрунту; 8) плодозміни. Оцінка земель включає такі види: грошову – при розрахунку податку на землю, нарахуванні орендної плати за використання лісів та земельних угідь; експертну – при проведенні різних типів договірних операцій з земельними ділянками. Тому пропонуємо створити єдину систему оцінки земель, яка дозволить одночасно визначати не тільки вартість землі як об'єкта, а й її цінність як ресурсу.

Міжнародний досвід оцінки земель відрізняється в розвинутих країнах та країнах соціалістичного табору. Так, у США оцінку землі кожен штат формує самостійно на основі автоматизованої системи оцінки, що базується на вартісному, регресивному та традиційному методах. Оцінка земельних угідь здійснюється на основі їх продуктивності та врожайності. У Великій Британії земля оцінюється зі спорудами за експертною чи нормативною оцінками. У Польщі ставки податку на сільськогосподарські чи лісові угіддя встановлює на основі нормативів польський уряд, проте в основному при оцінці землі використовують експертні методи, що схожі до українських. Латвія, як і країни Балтії, грошову оцінку земельних ділянок проводить шляхом кадастрової та експертної оцінки.

Отже, в Україні особливість вартісної оцінки землі та техногенних збитків, завданих цьому ресурсу, полягає в тому, що в основному застосовують два види: грошову та експертну. Слід зазначити, що остання, хоча і в зміненому вигляді, але ефективно використовується у всіх розвинутих країнах, Латвії та Польщі. В Україні ж необхідно вдосконалити процедуру експертної оцінки, оскільки вартість земельних ділянок часто є занижена експертами. Було б доречно використати закордонний досвід і при розрахунку податків на землю як виду грошової оцінки, де податки на землю повинні нараховуватися відповідно до реальної ринкової вартості землі і перераховуватись щоквартально при її зміні, як це ефективно використовується в США, чому доцільно приділити увагу в процесі подальших досліджень.

Комарницький І.М., д.е.н., професор, завідувач кафедри маркетингу,

Цар Г.В., аспірант

Львівський державний інститут новітніх технологій та управління ім. В. Чорновола

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ МОЛОКОПЕРЕРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АПК УКРАЇНИ

Сучасний стан молокопродуктового підкомплексу регіональних АПК України характеризується підвищенням конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Це спричиняє потребу формування стійких конкурентних переваг національних молокопереробних підприємств. За умов конкурентного ринкового середовища інноваційна діяльність є одним із основних показників ефективної економічної системи. Інновації є необхідною умовою розвитку підприємств молокопереробної галузі, підвищення якості кінцевої продукції та зростання виробничих можливостей підприємства, виробництва нових товарів, а також засобом мобільного реагування на зміни зовнішнього середовища.

На переконання автора, молокопереробним підприємствам для підвищення рівня конкурентоспроможності на вітчизняному та міжнародному ринках необхідно сформувати та реалізувати власну інноваційну політику. Управління сформованою інноваційною політикою фірми

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

необхідно здійснювати на засадах маркетингу. Оскільки саме з погляду маркетингу для отримання високоякісного продукту підприємству потрібно раціональним шляхом забезпечити якість інноваційного процесу, спроможність керівництва фірми оцінювати економічні, соціальні та технологічні зміни на ринку [1].

Інноваційна політика на молокопереробному підприємстві повинна базуватися на основах діючої маркетингової політики фірми (рис. 1) і реалізовуватися у двох напрямках:

- Залучення власних інвестицій та концентрація їх у досягненнях наукової та виробничої сфер, технологіях, управлінських механізмах, оптимізуючи цим самим використання матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів суб'єкта господарювання.

- Розробка та реалізація інноваційних проектів із акцентуванням основної уваги на потреби ринку. Результатами реалізованої інноваційної політики молокопереробного підприємства є такі структурно-динамічні процеси розвитку, як впровадження міжнародних стандартів, модернізація обладнання, технічне переозброєння, розширення товарного асортименту тощо.

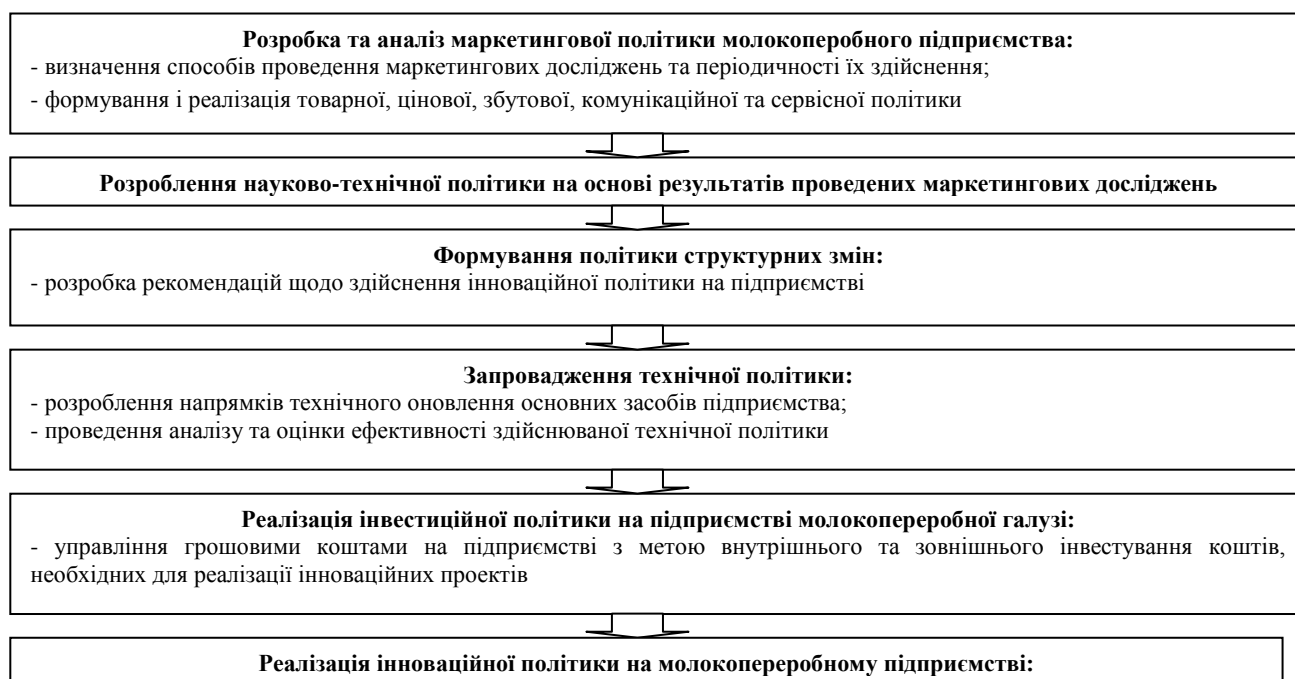

Рис. 1. Розроблена схема формування інноваційної політики підприємства молокопереробної галузі на засадах маркетингу

Для стимулювання розробки і реалізації інноваційної політики на молокопереробному підприємстві рекомендуємо: удосконалити державну нормативно-правову базу та амортизаційну політику; переглянути методи програмно-цільового планування та фінансування інноваційного процесу; розробити маркетинговий механізм інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств АПК; ввести штрафні санкції за використання неефективних ресурсних, енергоємних та екологічно-небезпечних технологій; запровадити імпордне мито на ввезене молокопереробне інноваційне обладнання у розмірі 0%.

За умов вчасної активізації інноваційної політики на підприємстві та запропонованих нами рекомендацій щодо її формування, молокопереробна галузь України має можливість стати конкурентоспроможною на ринку молочних продуктів у європейському співтоваристві, що забезпечить підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняного молокопродуктового підкомплексу регіональних АПК в сучасних умовах. Адже саме науково-технічний прогрес підвищує конкурентоспроможність країни та рівень життя населення, а впровадження новітніх технологій є одним із основних факторів набуття переваг у міжнародній конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Бочко, О.Ю. Основні підходи визначення ефективності формування інвестиційно-інноваційної політики підприємства на засадах маркетингу [Текст] / О.Ю. Бочко, О.В. Симканич // Науковий вісник НЛТУ. – 2006. – №16.1 – С.236-238 центр «Академія», 2005. – 400с.

Кошій О.В., д.е.н., доцент,
в.о. проф. кафедри менеджменту та маркетингу
Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МОЛОКОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Створення дійового механізму сприяння активізації інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання є однією з найбільш актуальних практичних проблем економічного розвитку країни в сучасних умовах. Від ступеня її вирішення у найближчому майбутньому в значній мірі будуть залежати ефективність і конкурентоспроможність вітчизняної економіки, задоволення потреб населення у товарах та послугах, зокрема у продуктах харчування, а також рівень його життя в цілому. Основні тенденції та показники інноваційно-інвестиційної діяльності на підприємствах харчової промисловості України, в т. ч. у молокопродуктовому підкомплексі, свідчать, що обсяг капітальних вкладень не забезпечує повноцінного відтворення основного капіталу. Рівень спрацювання основних виробничих фондів становить близько 50%, питома вага механізованої праці не перевищує 50–60%. Біля половини технологічного обладнання потребує заміни, а близько ¼ – модернізації. Світовим стандартам відповідає лише 1/6 активної частини основних виробничих фондів. Як наслідок, на підприємствах спостерігаються невиправдано високі втрати сировини, готової продукції тощо.

Проблемі дослідження вітчизняного молокопродуктового підкомплексу присвятили праці такі видатні вітчизняні вчені, як С.Васильчак, Л.Дейнеко, С.Кваша, О.Козак, М.Малік, О.Могильний, Т.Мостенська, П.Саблук, М.Пархоμεць, М.Сичевський та ін. Проте питання його інноваційного розвитку потребує ретельнішого вивчення.

Ціллю нашого дослідження є вивчення проблем інноваційного розвитку вітчизняного молокопродуктового підкомплексу.

Результати досліджень свідчать, що нині в Україні переважають 3-й та 4-й технологічні уклади (майже 95%), а 5-й та 6-й становлять лише близько 5%, причому 6-й технологічний уклад, що визначає перспективи високотехнологічного розвитку країн у майбутньому, у нашій країні майже відсутній (менше 0,1%).

В окремих галузях України збереглися архаїчні технології першого і другого технологічних укладів, до яких можна віднести і сектор виробництва молоко-сировини, домінуючі обсяги якого виготовляються «дідівським» способом у приватних господарствах населення, незважаючи на існування в країні сучасніших підходів до його виробництва. Таке становище на ринку молоко-сировини становить серйозну загрозу для функціонування вітчизняного ринку молочних продуктів. Використання молокопереробними підприємствами неякісної молоко-сировини спричиняє зниження конкурентоспроможності молочних продуктів, унеможливорює їх експорт до високорозвинених країн світу. Необхідний негайний перехід до крупнотоварного виробництва молоко-сировини, що є передумовою інноваційного розвитку цього сектору сільського господарства.

Дещо краща ситуація в молокопереробній галузі України, в якій панують 3-й та 4-й технологічні уклади. Однак і в цьому випадку ситуація загрозлива. Адже для високорозвиненого світу 3-й та 4-й уклади – це уклади минулого, які неспроможні забезпечити належний розвиток вітчизняній молокопереробній галузі.

Тому, на нашу думку, одним з основних стратегічних питань розвитку вітчизняного молокопродуктового підкомплексу є активізації інноваційної діяльності. Пріоритетними напрямками розвитку АПК України, в т.ч. виробництва молоко-сировини та молочних продуктів, може стати розробка та впровадження високопродуктивних технологічних комплексів, техніки та засобів механізації і автоматизації; технологій і обладнання для високопродуктивної селекційної діяльності в рослинництві, тваринництві тощо; нових біопрепаратів та засобів захисту рослин і тварин, обладнання і технологій їх виробництва; комплексів, обладнання і технологічних процесів зберігання та глибинної переробки сировини рослинного і тваринного походження, нової продукції та матеріалів, харчових продуктів з високими оздоровчо-профілактичними властивостями тощо. При цьому слід зорієнтуватись на концепцію технологічного динамізму, або безперервної технологічної революції.

Таким чином, лише перехід вітчизняного молокопродуктового підкомплексу до інноваційної моделі розвитку сприятиме належному оновленню його техніко-технологічної бази, залученню інвестицій та зростанню рівня конкурентоспроможності вітчизняних молочних продуктів. Це

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

виступатиме передумовою виживання підприємств вітчизняного молокопродуктового підкомплексу в умовах лібералізації світової торгівлі та підвищення ефективності їх функціонування.

Крисанов Д.Ф., д.е.н., професор

Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

РОЗБУДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Ще в 1994 р. Україна підписала з Європейським Союзом Угоду про партнерство та співробітництво, яка після ратифікації всіма країнами-членами набула чинності з 1 березня 1998 р. Згідно зі статтями 51 і 56 Угоди для того, щоб стати асоційованим, а потім дійсним членом ЄС, необхідно забезпечити зближення технічної системи регулювання України з європейською системою. До того ж було передбачено: щоб стати асоційованим членом ЄС, необхідно забезпечити впровадження в національну систему технічного регулювання не менше 80% стандартів і вимог, які діють на території країн-членів ЄС.

З метою реалізації зазначених положень Угоди Кабінет Міністрів України прийняв постанову 19.03.1997 р. № 244 «Про заходи щодо поетапного впровадження в Україні вимог директив Європейського Союзу, санітарних, екологічних, ветеринарних, фітосанітарних норм, міжнародних і європейських стандартів», а пізніше Президент України видав Указ від 14.09.2000 р. № 1079/2000 «Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу». Що ж до результатів реалізації програмних документів та формування національної системи технічного регулювання (НСТР), то необхідно відзначити наступне. Згідно із запропонованою структурою НСТР включає такі елементи: законодавча база, стандарти, технічні регламенти, акредитація органів з оцінки відповідності, процедури підтвердження відповідності, ринковий нагляд за виконанням обов'язкових вимог. Однією з базових складових НСТР виступають стандарти. Станом на кінець 2010 р. вони включали чинні нормативні документи різного правового статусу:

- колишні республіканські РСТ – 443 од.;
- державні ДСТУ – 10282 од., з яких гармонізовано з міжнародними та європейськими – 6272 од.;
- прийняті як ДСТУ ГОСТ міждержавні стандарти (ГОСТ) і розроблені до 1992 р. – 2311 од., з них гармонізовані – 79 од.;
- міждержавні стандарти (ГОСТ), які розроблені до 1992 р. – 13045 од., з них гармонізовано – 675 од.;
- міждержавні стандарти, яким надано чинності в Україні (ГОСТ, ДСТУ ГОСТ, ДСТУ(ГОСТ), ДСТУ/ГОСТ) – 1635 од., з них гармонізовано – 450 од.

Загальна кількість чинних нормативних документів в Україні становить 27716 од., з них гармонізовано з міжнародними та європейськими стандартами – 6801 од. (24,5%). Що ж стосується гармонізованих стандартів лише з європейськими нормативними документами, то тут показники наступні – 1441 і 14049 нормативних документів, а відсоток гармонізованих становить 10,3%. Отже, оскільки до запланованого показника – 80% гармонізованих нормативних документів – ще надзвичайно далеко, то це є одним із найбільш вузьких місць в розбудові системи технічного регулювання. Зазначимо, згідно з оцінками експертів на кінець 2010р. структура стандартів виглядала наступним чином:

- стандарти міжнародних організацій: ISO – 18539 од.; ІЕС – 6146 од.;
- стандарти європейських організацій: CEN – 14049 од.; CENELEC – 5666 од. і ETSI – 24000 од.

Таким чином, загальна кількість стандартів міжнародних та європейських організацій із стандартизації становить 68400 од., а вітчизняна база стандартів нараховує 27716 од., з яких практично 13,5 тис. од. – колишні радянські та республіканські. Отже, перегляд та розширення бази нормативних документів в Україні – це надзвичайно багатомасштабний та інвестиційно витратний напрям діяльності державних органів, і успішне вирішення цієї проблеми вимагає розширення кола учасників та інвесторів. Серед них: залучення вітчизняних підприємств до фінансування робіт із стандартизації та безпосередньої участі представників в роботі у складі технічних комітетів, яку вони проводять; підключення галузевих управлінських структур різного правового статусу (союзів, об'єднань, асоціацій, департаментів), що відображають інтереси виробників однойменних видів економічної діяльності до фінансування розробок із стандартизації; залучення міжнародної технічної

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

допомоги та грантів спеціалізованих міжнародних організацій із стандартизації, які надаються вітчизняним державним і приватним організаціям, що спеціалізуються на проведенні робіт із перегляду, гармонізації та розширення бази нормативних документів.

Необхідно зазначити, що помітний прогрес спостерігається по таких складових, як законодавча база та процедури проведення відповідності. Водночас, відсутній реальний прогрес по такому напрямку як розроблення та затвердження технічних регламентів (поки що нема жодного ТР на виробництво харчової продукції); акредитація органів з оцінки відповідності (поки національний орган НААУ не представлений в Європейській кооперації з акредитації ЕА); ринковий нагляд за виконанням обов'язкових вимог, який об'єктивно буде розділятися на два напрями: стосовно промислової продукції і стосовно харчової продукції. Для вирішення останньої проблеми поки що відсутня необхідна законодавча база і потрібен глибокий аналіз та узагальнення досвіду в цій сфері, який набуто в країнах-членах ЄС.

Купінець Л.Є., д.е.н., с.н.с., провідний науковий співробітник
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО ЯК БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНА АГРОЕКОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ВИРОБНИЦТВА

Органічне сільське господарство у більшості європейських країн сформувалося в самостійний сегмент аграрного виробництва, специфічну модель виробництва, що функціонує на основі ефективного управління агроєкосистемами. Первинна суть органічного сільського господарства полягає не в "годуванні" рослин з метою отримання очікуваної врожайності, а в підтримці живої речовини ґрунту. Поширення такої моделі господарювання дозволяє на практиці реалізувати концепцію збалансованого розвитку агросфери, що припускає погоджене і комплексне рішення триєдиної задачі – досягнення соціально-економічної і природно-ресурсної збалансованості. Сучасне світове аграрне виробництво у своєму розвитку орієнтується на екологічно безпечні системи господарювання, підлеглі біологічним законам природи.

На відміну від України, орієнтація на бездоганну якість продовольства товаровиробників більшості країн світу з розвиненим аграрним виробництвом, особливо країн ЄС, стала нормою господарської практики і має державне значення. У такому розумінні екологізація сільськогосподарського виробництва означає його інтенсифікацію на основі наукомістких ресурсозберігаючих технологій, націлених на зростання ефективності виробництва, зниження виробничих витрат, підвищення якості і конкурентоспроможності продукції, зниження масштабів забруднення довкілля.

Сучасна науково-методична база інтенсифікації має бути заснована на досягненнях науки і технічного прогресу, в першу чергу в землекористуванні. Відомо, що в період реформування істотно змінилися межі землекористування, середні розміри земельних наділів, порушилися сівозміни, посилилася безсистемність використання земель. Отже, наслідки реорганізації землекористування мають бути враховані і використані при впровадженні екологічно орієнтованих систем господарювання. В умовах інтеграції України у світовий торговий простір, проблеми нарощування обсягів виробництва продовольства і створення системи органічного землеробства повинні вирішуватися одночасно. Ця ринкова ніша слабо розвинена, але в перспективі слід чекати створення спеціалізованих зон по виробництву високоякісної продукції і переходу до нового екологічно орієнтованого типу організації територій.

Виникнення нових економічних стосунків в агросфері припускає перегляд початкової концептуальної схеми, моделі постановки проблеми і адаптацію до нових умов традиційних принципів, положень і систем господарювання, що склалися. Результатом цих досліджень будуть пропозиції індикативного характеру відносно схем сівозмін, способів обробки земель і захисту посівів для усіх категорій товаровиробників, орієнтованих, як мінімум, на 3–4 визначальні чинники – форму власності, товарну спеціалізацію, матеріально-технічний і фінансовий стан. Це не лише зорієнтує господарства в системі прийнятних для відповідної зони форм і методів організації виробництва, забезпечить свободу їх вибору відповідно до цілей, перспектив і можливостей товаровиробників, але і дозволить перейти на новий тип організації регіональних агрокомплексів.

Організація масштабного сектору органічного сільського господарства припускає залучення великих і середніх сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, особистих

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

господарств населення, що використовують для товарного виробництва земельні масиви різної площі. Для таких агропідприємств потрібні принципово відмінні схеми впровадження екологічно орієнтованих систем сільського господарства. Ці схеми відрізняються різноманіттям і багато в чому визначаються потребами ринку і фінансовими можливостями підприємця.

Використання невеликих по площі земельних ділянок дозволяє вести органічне землеробство навіть в межах земель природно-заповідного фонду. У великих господарствах найбільш реальне впровадження екологічно орієнтованих систем сільського господарства за схемами, що припускають послідовне освоєння земельних ділянок або виділення спеціалізованих напрямів діяльності, таких як органічне кормовиробництво, тваринництво, землеробство. Проектування товарних господарств з орієнтацією на екологічне землеробство можливе в наступних формах: орієнтація тільки на розвиток рослинництва, у тому числі овочівництво або тільки тваринництво; паритетне поєднання рослинництва і тваринництва, що забезпечують взаємний розвиток за рахунок реалізації біологічних методів підвищення родючості ґрунтів, кормового використання нетоварних залишків рослинницької продукції і отримання органічних відходів тваринництва; організація виробництва екологічно чистих кормів для подальшої їх реалізації господарствам, спеціалізація яких орієнтована на тваринництво; пріоритетний розвиток тваринництва на базі природних пасовищ і виробництва екологічно чистих кормів. У свою чергу, поєднання природно-кліматичних, соціально-економічних і науково-технічних чинників визначить розвиток регіональних ринків екологічно чистої продукції та активізує зовнішньоекономічну діяльність регіонів.

Липчук В.В., д.е.н., проф., зав.каф. статистики і аналізу,
Липчук Н.В., к.е.н., в.о.доц. каф. економічної теорії
Львівський національний аграрний університет

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ВОЛИНИ

Розвиток аграрного сектору економіки Волинської області в певній мірі є віддзеркаленням тих процесів, які відбувалися в сільському господарстві України в цілому. Його основними детермінантами були:

- перехід від планово-розподільчої до ринкової економіки;
- проведення аграрної і земельної реформи;
- реформування державних і місцевих інститутів.

Основними наслідками цих процесів стало: поява нових та трансформація існуючим форм господарювання на селі, в більшій мірі адаптованих до ринкових умов господарювання, зміна форм власності на користь приватної, перерозподіл ресурсів, формування інфраструктурного і інституційного забезпечення ринкової діяльності. Разом з тим у Волинській області, як і у більшості регіонів України, не відбулося переходу до індустріального типу розвитку, не здійснено процесів концентрації землі та виробництва, не досягнуто відповідного рівня розвитку. Зміни у вітчизняному сільському господарстві стосувалися насамперед величини господарств, зміни форм власності на засоби виробництва, їх структури та закупівлі, продажу продукції, а також неформальних і формальних обмежень в організації та веденні господарської діяльності.

Дальший розвиток організаційно-структурних змін в сільському господарстві Волинської області визначатиметься внутрішніми особливостями, зокрема щодо високого перенаселення регіону, загальнонаціональними тенденціями та глобалізаційними процесами.

Існує достатньо причин подальшої трансформації в сільському господарстві, які набуватимуть динамізму. Основними з них треба визнати:

- дальша адаптація нових технологій виробництва, пов'язані з цим вимоги до сировини зі сторони переробних підприємств, а також потреба в економії за рахунок масштабу виробництва;
- зміни на ринку і зміни доступу до ринку;
- доступність ресурсів виробництва та виробничі альтернативи для використання цих ресурсів;
- можливості несільськогосподарської зайнятості.

Особливий вплив на подальший розвиток аграрного сектора матимуть і глобалізаційні процеси, зокрема: динамічне зростання попиту на продовольство і зміни в структурі споживання, вища нестабільність цін на продовольство і коливання пропозиції, зростання витрат виробництва (передусім із-за високих цін на енергоносії), а також зміни в природному середовищі і кліматі.

Найpravдоподібніше в українському сільському господарстві справдиться сценарій дуальної

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

поляризації: з одного боку, концентрація господарств та їх індустріальний розвиток (застосуванням капіталомістких технологій, контролем і регулюванням виробництва та глобальним охопленням в сфері маркетингу і дистрибуції), з другого – обмеження інтенсифікації дрібних господарств з перевагою традиційних методів господарювання і збереження навколишнього середовища, виробництвом продукції здоровішої, але дорожчої. Безперечно, це потребуватиме подальшого перерозподілу ресурсів в аграрній сфері економіки. Зростаюче розмежування цих підходів є одним з головних наслідків сучасної тенденції індустріалізації сільського господарства. В значній мірі це залежатиме від курсу аграрної політики держави і може проявитися в посиленні державного впливу на сферу обміну сільськогосподарської продукції та стимулюванні процесів концентрації її пропозиції на законодавчому рівні, що буде суперечити засадам ринкового господарювання.

Достатньо правдоподібним є і те, що появляться фінансові інвестиції, що, з одного боку розширить передумови інноваційно-інвестиційного розвитку сільського господарства, а з другого, – зробить можливим альтернативне використання землі, що збільшить доходи з її нового застосування.

Безпосередній, переважно загрозливий, вплив на продовольчі ринки матимуть і зміни, що відбуваються у природному середовищі та кліматичні явища, зокрема щодо зменшення площ в сільськогосподарському обороті, поширення хвороб рослин і тварин, забруднення територій. З іншої сторони, сільськогосподарське виробництво спричиняє негативні зміни в природному середовищі. Тому очевидним є і те, що в сільськогосподарській політиці повинен бути зроблений більший натиск на дотримання засад зрівноваженого розвитку сільського господарства і сільських територій, більш ширше застосування екологічної та інтегрованої систем ведення сільського господарства.

Відмітимо, що на структурні зміни в сільському господарстві надалі впливатиме і ситуація у всій вітчизняній економіці, інтегральною частиною якої і є сільське господарство. Динамічний і довготривалий розвиток всієї економіки урухомлює одночасно механізми реструктуризації і модернізації сільського господарства через зростання попиту на продовольство і сільськогосподарську сировину, відплив надлишку робочої сили із сільського господарства і значний прогрес в цьому секторі економіки.

Лупенко Ю.О., академік НААНУ, д.е.н., професор, директор департаменту

Міністерство фінансів України

Гаврилюк О.В., д.е.н., професор, провідний науковий співробітник

Науково-дослідний фінансовий інститут

Державної навчально-наукової установи «Академія фінансового управління»

Міністерство фінансів України

РИНОК ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ: НЕОБХІДНІСТЬ І ПРОБЛЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ

Земля відіграє вагомую роль у діяльності вітчизняних та іноземних інвесторів. Особливо це стосується компаній, які виробляють продукти харчування, здійснюють операції з нерухомістю, ведуть будівництво або мають безпосереднє відношення до сільського господарства (наприклад, Cargil, Kiev Atlantic, «Чумак»). Землі сільськогосподарського призначення – один з найбільш значимих стратегічних ресурсів України. В умовах світової продовольчої кризи українська земля стає золотим дном для компаній, що функціонують в агропромисловому секторі. Величезний потенціал вітчизняного продовольства і його привабливість на зовнішніх ринках виправдують великі капіталовкладення в землю й забезпечують інвесторові довгостроковий дохід, можливо, навіть більш стабільний, ніж банківський депозит або золото. З огляду на можливості приходу в Україну великих логістичних компаній, попит на сучасні складські центри й землю під них закономірно зростатиме.

Дана галузь має великий потенціал, але інвестиції в аграрний сектор вважаються вельми ризикованими навіть для українських підприємців. До числа лімітуючих факторів насамперед належать політичні ризики, не прогнозована макроекономічна ситуація, заборони експорту, неповернення ПДВ, нульові ставки рентабельності, сіра й чорна контрабанда, непередбачене введення квотування продукції й ліцензування тих або інших видів діяльності, заборона на міжрегіональне перевезення продукції.

Створюючи в Україні підприємство, західний інвестор орієнтується на повний цикл виробництва: вирощування продукції, її переробку та збут. Проте реалізації даної ідеї в повному обсязі найчастіше заважає, як не парадоксально, нестача робочої сили, насамперед кваліфікованого та

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

надійного персоналу. Майже всі інвестори стикаються з труднощами знаходження трактористів, комбайнерів, проблемами веденням бухгалтерії, браком фахових менеджерів. Парадоксальність ситуації полягає і в наявності величезного безробіття в сільській місцевості України. Ще одним обмежуючим фактором у цій площині є те, що система аграрної освіти дає дуже мало практичних знань, закінчуючи навчання, молоді спеціалісти мало знають про роботу, яку доведеться виконувати. Однак головним із них є те, що земля не являє собою повноцінного товару. Парламент України в черговий раз продовжив мораторій на продаж землі сільськогосподарського призначення.

Навколо землі концентруються великі кошти. Незважаючи на заборону на торгівлю землею сільськогосподарського призначення, неофіційний ринок землі активно функціонує. Якщо раніше земля представляла інтерес в основному навколо великих міст або курортних регіонів, то на сьогоднішній день іде скупка навіть тієї землі, яку можливо використовувати в сільському господарстві. Попри заборону офіційного продажу, договори укладаються без нотаріального оформлення з виплатою половини обумовленої суми. Майже легальною схемою є довгострокова оренда. Зміна призначення земельних ділянок із сільськогосподарського на інший залежить від наявності/установлення відносин з органами місцевого самоврядування.

У країні на різних рівнях існує розуміння необхідності перетворення землі на товар. Відомо й те, що якщо іноземний капітал вкладається в розвиток якого-небудь виробництва, то згодом воно у зв'язку з розширенням може потребувати додаткових територій. А це, у свою чергу, пов'язано з необхідністю придбання нових земельних ділянок. І тільки після перетворення землі в повноцінний товар і набрання чинності всіх положень Земельного кодексу в Україну почнеться приплив капіталу.

По великому рахунку, ринок землі в Україні перебуває в зародковому стані. Необхідне прийняття законів «Про ринок землі», «Про державний земельний кадастр», «Про визначення правових основ виключення земель із права приватної власності», «Про державний земельний іпотечний банк». Вимагає доопрацювання Закон «Про розмежування земель на комунальні й державні» й внесення змін у Земельний кодекс, термінове створення повноцінного земельного кадастру й приведення у відповідність щодо власності на землю Цивільного, Водного й Земельного кодексів України. З огляду на нинішній стан земельної законодавства, а також високу корупцію, кожний п'ятий акт на право користування й володіння землею може бути фактично скасовано судом. Відсутність фактичних гарантій збереження права власності на землю в майбутньому може привести до потужних соціальних заворушень і земельних бунтів.

Обов'язковою умовою для стабільної роботи вітчизняних та іноземних інвесторів є й виключення практики прямого адміністрування цін на сільськогосподарську продукцію центральними й регіональними органами державної влади.

Мішенін Є.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки
Сумський національний аграрний університет,
Мішеніна Г.А., к.е.н., асистент кафедри управління
Сумський державний університет,
Ярова І.Є., аспірант кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та євроінтеграції
Сумський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ТА ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Екосистемна єдність і взаємозалежність функціонування лісових і аграрних біогеоценозів об'єктивно обумовлює необхідність і доцільність формування і розвитку регіональних інтегрованих підприємницьких структур, спрямованих на агролісомеліоративне облаштування територій у вигляді системи захисних лісових насаджень (ЗЛН), ползахисних смуг, ділянок аграрних лісів. Стабільна та стійка лісомеліоративна інфраструктура, процеси агролісомеліоративного виробництва мають важливе значення для екобезпечного та ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва, яке позначається на переробній та харчовій промисловості, якості життя, особливо сільського населення. З огляду на взаємозалежні еколого-економічні та соціальні проблеми сфери лісо- та агрогосподарювання в Україні, існує необхідність у створенні інтегрованих підприємницьких структур, функціонування яких на міжгалузевій основі забезпечувало б диверсифікацію лісогосподарського та сільськогосподарського підприємництва, а також комплексне та багатопільове використання лісових ресурсів. Інтегровані підприємницькі структури, орієнтовані на коопераційну

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

взаємодію лісових та аграрних підприємств, могли б мати форму кластерних об'єднань. Зокрема, при регулюванні природогосподарювання у рамках лісоземельних відносин держава, на наш погляд, повинна сприяти формуванню, становленню і розвитку територіально-виробничих агролісомеліоративних комплексів (ТВАЛМК) кластерного типу для забезпечення екологічно сталого лісокористування та агроприродокористування на основі збільшення лісомеліоративних заходів. Метою таких кластерних об'єднань могло б, наприклад, бути створення ефективних систем полезахисних смуг, захисних лісових насаджень та агролісів в агро- та лісоаграрних ландшафтах відповідно до встановлених для господарюючих суб'єктів землекористування диференційованих нормативних показників лісистості агроєкосистем, а також організація конкурентоспроможного інтегрованого багатоцільового лісокористування та відтворення лісових ресурсів на основі кластерних взаємодій зацікавлених сторін у формуванні екологічно стійкого лісоресурсного простору. Зокрема, до основних завдань функціонування ТВАЛМК можна віднести:

1. Досягнення нормативних (оптимальних) показників загальної полезахисної лісистості агроєкосистем та лісистості неугідь, малопродуктивних сільськогосподарських земель.
2. Створення та обслуговування систем ЗЛН, а також ділянок агролісів на основі комбінування, мобілізації та консолідації ресурсів лісо-, агро-, та водогосподарювання.
3. Здійснення лісогосподарських робіт та заходів щодо вирощування, охорони та захисту полезахисних смуг, ЗЛН та агролісів на основі розвитку кооперованих зв'язків між зацікавленими суб'єктами господарювання.
4. Спільне ведення сільського господарства економічними суб'єктами агро- та лісогосподарювання.
5. Організація конкурентоспроможного інтегрованого та комплексного використання ресурсів деревного та недеревного походження, ресурсів тваринного походження, соціально-екологічних функцій ЗЛН та агролісів (створення рекреаційних об'єктів, розвиток «зеленого» туризму та ін.).
6. Одночасне підвищення рентабельності та конкурентоспроможності лісогосподарського та сільськогосподарського виробництв, лісопромислової діяльності за рахунок розвитку кооперації, диверсифікації природогосподарювання, а також ресурсної концентрації.
7. Забезпечення екологічної результативності: зниження техногенного навантаження на агроприродне середовище, стабілізація ерозійних процесів, підвищення еколого-економічної ефективності полезахисних смуг.
8. Забезпечення соціальної результативності агро- та лісогосподарювання: створення додаткових робочих місць, виробництво екологічно чистої продукції, підвищення якості життя місцевого населення та ін.

Важливою умовою формування попиту на агролісомеліоративну продукцію та послуги, які мають екосистемний характер, а також створення подібних інтегрованих підприємницьких структур кластерного типу в сфері агролісогосподарювання є економіко-правове зобов'язання дотримання нормативних показників полезахисної лісистості суб'єктами агрогосподарювання. Забезпечення реалізації цих процесів передбачає зокрема побудову ефективного механізму економіко-правової відповідальності землевласників та землекористувачів (орендарів) за екодеструктивний стан земельних ресурсів при недостатній захищеності орних земель полезахисними смугами.

Мішеніна Н.В., к.е.н., доцент,
Мареха І.С., аспірант
Сумський державний університет

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ВІДТВОРЮВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ АГРОГОСПОДАРЮВАННЯ В СИСТЕМІ ІНДИКАТОРІВ ЙОГО ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

Стратегічна роль аграрного сектору України у глобальній системі продовольчої безпеки вимагає продуманих довгострокових дій з боку інвесторів щодо створення умов його інвестиційного розвитку на стійких засадах. Втім загострення проблем відтворення агрогосподарської системи внаслідок нераціонального природокористування визначають обмежувальний характер присутності інвестиційного капіталу з огляду на природнокліматичну залежність галузі і пов'язані з нею ризики. Констатуючи наявність багатоаспектних підходів до оцінки інвестиційної привабливості сучасного агрогосподарювання [1, 2], відзначимо, що нерідко подібні дослідження носять загальносистемний, а

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

не суто інвестиційний характер, продукуючи такі її числові та лінгвістичні оцінки, що дезорієнтують інвестора у прийнятті оптимальних інвестиційних рішень через відсутність інформації щодо ступеня їх ризиковості. Відтак, ідентифікація ризиків агрогосподарювання як універсальних індикаторів інвестиційної привабливості галузі у контексті еколого-економічних проблем її розвитку становить актуальне завдання.

З точки зору предмета нашого дослідження окремого аналізу вимагає поняття економічного збитку у сільському господарстві, загальна характеристика якого наводиться у роботах [3, 4] і полягає у розумінні його як кількісної міри агрогосподарського ризику. Враховуючи високу природнокліматичну залежність галузі, основна увага у такому разі повинна приділятися дослідженню економічних наслідків впливу процесів порушення природного середовища на ефективність функціонування та відтворення агрогосподарської системи. З цього приводу у роботі [5] справедливо наголошується, що оскільки відтворювальні процеси у сільськогосподарському виробництві, зокрема рослинництві, нерозривно пов'язані з використанням компонентів природного середовища, остільки економічний збиток сільському господарству, що виражається у зниженні урожайності сільськогосподарських культур або повній втраті умов для їх відтворення, формується в результаті порушення будь-якої з цих компонент. Отже, результатом екологодеструктивного впливу елементів навколишнього середовища на агрогосподарську систему є насамперед втрати урожаю сільськогосподарських культур, які у вартісному еквіваленті набувають форми недоотримання доходу (прибутку). Відтак, порушені елементи навколишнього природного середовища, впливаючи на урожайність сільськогосподарських культур і викликаючи в них негативні зміни, здійснюють безпосередній вплив на кількісну визначеність економічного збитку у сфері агрогосподарювання.

Недоотримання доходів у зв'язку з екологічним чинником обумовлює ефект негативного впливу агроризиків на відтворювальні процеси агрогосподарювання. Універсальним показником ефективності відтворення сільськогосподарської системи для інвестора в умовах економіки ринкового типу є її прибутковість. У цьому контексті на особливу увагу заслуговують дослідження агроризиків з позиції їх впливу на формування прибутку [6], а використовуваний термін для ідентифікації ризиків у такому разі вимагає уточнення і конкретизації свого змісту через поняття еколого-економічних ризиків відтворення агрогосподарської системи. Конкретність підходу вимагає точності понятійної категорії «еколого-економічний ризик відтворення агрогосподарської системи», під якою ми пропонуємо розуміти ймовірність втрати (недоотримання) прибутку від реалізації урожаю сільськогосподарських культур внаслідок порушення природних компонентів агрогосподарського виробництва.

Досліджуючи сільське господарство як еколого-економічну систему, продовольча функція якої нерозривно пов'язана з її функцією раціонального використання природних ресурсів, можна відзначити, що екологічний фактор справляє істотний вплив на відтворювальні процеси, що протікають в ній. Подібний вплив визначає обмежувальний характер присутності інвестиційного капіталу з огляду на пов'язані з цим ризики втрати (недоотримання) доходів інвесторів. Перспективним напрямом подальших досліджень має стати обґрунтування поведінки інвесторів та прийняття ними оптимальних інвестиційних рішень в аграрному секторі економіки з урахуванням еколого-економічних ризиків відтворення агрогосподарської системи.

Список використаних джерел:

1. Вініченко І.І. Матрична модель оцінки інвестиційної привабливості аграрних підприємств / І. Вініченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 18. – С. 3–6.
2. Гайдучський А.П. Міжкраїнова оцінка інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки [Текст] / А.П. Гайдучський // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 12(42). – С. 100–107.
3. Risk Management in Agriculture: a Holistic Conceptual Framework (OECD, 2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oecd.org/agriculture/policies/risk.
4. How Can Policy Underpin Farmers' Risk Management Strategies (OECD, 2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oecd.org/agriculture.
5. Эколого-экономические проблемы сельскохозяйственного производства: [О.Ф. Балацкий, Л.Г. Мельник, С.Н. Козьменко и др.]; под ред. О.Ф. Балацкого. – К.: Урожай, 1992. – 144 с.
6. Скрипник А. Экспортный потенциал та ризики аграрного сектору України [Текст] / А. Скрипник, Т. Зінчук // Економіст. – 2009. – № 11. – С. 16–20.

Непочатенко О.О., д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів і кредиту
Уманський національний університет садівництва

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ КРЕДИТНОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Світова практика ведення сільського господарства свідчить про те, що для вирішення проблем, що накопичилися, необхідна виважена ефективна політика держави у сфері кредитування аграрного сектора. Система кредитування сільськогосподарських підприємств повинна мінімізувати державне регулювання кредитування і підвищити зацікавленість комерційних банків в інвестуванні ресурсів аграріїв. При удосконаленні фінансування підприємств АПК необхідно скорочувати пряме втручання держави і стимулювати інтерес її фінансово-кредитної системи до галузі.

Прагнення держави безпосередньо брати участь у кредитуванні аграрного сектора часто призводить до негативних результатів. Доцільніше використовувати державні кошти не для прямого кредитування господарюючих суб'єктів, а для надання гарантій тим структурам, які намагаються працювати на ринку сільськогосподарського кредиту.

Досвід розвинутих країн свідчить про доцільність розробки програми по розвитку мережі установ з надання кредитів підприємства АПК. Її підготовка та впровадження вимагають клопіткої роботи з удосконалення інституційного, законодавчого та регулятивного середовища фінансового сектору, зокрема таких його компонентів, як іпотечне кредитування, кредитне бюро, кредитний рейтинг, лізингові операції тощо.

Насамперед, важливою складовою ланкою у цій програмі буде державний аграрний банк. Йому належатиме важлива роль в реалізації державної аграрної політики. Свою діяльність цей банк буде спрямовувати на здійснення довгострокового кредитування сільськогосподарських підприємств під заставу землі та іншого нерухомого майна.

Враховуючи пропозиції вчених, ми пропонуємо створення системи регіональних сільськогосподарських банків, серед засновників яких повинні бути сільськогосподарські підприємства. Переваги діяльності регіональних банків для території їх розташування полягають у наступному: по-перше, ці банки зацікавлені в розвитку економіки регіону, в яку укладають свої інвестиції тому, що економічно від неї залежні; по-друге, як правило, укладають гроші в регіони їх залучення, на відміну від загальнодержавних банків, які реалізують кошти там, де інвестиційний клімат є кращим, що призводить до вимивання коштів з регіонів із низькою інвестиційною привабливістю; по-третє, вони працюють переважно з наперед визначеною клієнтурою і в роботі з нею можуть ширше застосовувати індивідуальний підхід; по-четверте, ці банківські установи добре знають кон'юнктуру ринку в певному регіоні та краще враховують її особливості при розробці своєї інвестиційної політики.

Саме на регіональні банки ми покладаємо основні надії, як на установи, що сприятимуть економічному і фінансовому розвитку сільськогосподарських підприємств регіону. Головною метою створення таких банків є організація стабільного інвестиційного та інфраструктурного середовища для розвитку сільського підприємництва, забезпечення прийнятних умов кредитування, інформаційно-консультаційної, маркетингової та іншої підтримки сільськогосподарських підприємств і підприємств малого сільськогосподарського бізнесу, включаючи особисті підсобні господарства.

За умови вдалої організації, із використанням зарубіжного і вітчизняного досвіду ці інститути зможуть взяти на себе вирішення наступних завдань: акумулювання інвестицій, що надходять в аграрну сферу і перерозподіл їх серед підприємств малого та середнього сільськогосподарського бізнесу, включаючи особисті підсобні господарства населення; надання інформаційної, консультаційної та іншої підтримки аграрним товаровиробникам через випуск інформаційних бюлетенів, забезпечення доступу до комп'ютерних мереж, постійний ціновий моніторинг тощо; більш повне врахування специфіки галузі при кредитуванні; попередження спекулятивного залучення капіталу в періоди гострого дефіциту оборотних засобів і, тим самим, припинення вивозу сільськогосподарської продукції за цінами, значно нижчими за ринкові.

Функціонування Сільськогосподарського банку повинно підпорядковуватися: вирішенню завдань комплексного обслуговування підприємств АПК і суміжних галузей; наближенню фінансово-кредитного обслуговування до виробників і переробників сільськогосподарської продукції; формуванню середньо- і довгострокових ресурсів для фінансування матеріально-технічної бази суб'єктів аграрного сектора економіки. Сільськогосподарський банк повинен постійно утримувати

баланс між специфічними завданнями агента держави в реалізації цільових програм розвитку сільського господарства, критеріями ефективності діяльності банку як кредитної організації, а також інтересами основних клієнтів.

Павлов К.В., д.э.н., профессор, проректор по науке
Ижевский институт управления, Россия

КООПЕРАЦИЯ И РАЗВИТИЕ АГРАРНОЙ ЭКОНОМИКИ УДМУРТИИ

В последнее время происходит возрастание роли потребительской кооперации в социально-экономическом развитии России. Это в значительной мере обусловлено тем обстоятельством, что государство оказывает различным организациям системы потребительской кооперации многообразные формы поддержки, причем происходит это как на федеральном, так и на региональном уровнях. Правительство и Центросоюз РФ ежегодно заключают соглашения, которые отражают обязательства сторон, направленные на развитие экономики и социальной сферы потребительской кооперации страны. Более того, подобные соглашения заключаются между органами исполнительной власти субъектов РФ и региональными потребсоюзами.

Потребительская кооперация в целом оказывает существенное влияние на развитие аграрной экономики, однако в различных регионах уровень этого влияния значительно варьирует. Объясняется это группой факторов, в том числе территориальными особенностями функционирования экономики различных районов, различиями в экономическом потенциале разных обществ потребительской кооперации, спецификой проведения социально-экономической политики на региональном уровне и пр. Важно также, что изучению количественных оценок влияния организаций потребкооперации на аграрную экономику придавалось не достаточное внимание, чем в значительной мере объясняется слабая изученность данной проблемы, что и определяет в целом актуальность темы. Количественные оценки уровня влияния потребительской кооперации на развитие социально-экономической системы сельскохозяйственных районов Удмуртской республики будут зависеть также и от выбора статистического показателя.

Особенно большое влияние система потребительской кооперации на реализацию розничного товарооборота оказывает в Красногорском и Дебесском районах, где ее доля составляет более половины, а в последнем районе к тому же имеет тенденцию к увеличению за последние годы. Объясняется это рядом факторов, в т. ч. удаленностью этих районов от городских территорий. Это же справедливо и в отношении Кизнерского и Каракулинского районов. Наименьшее значение в развитии районной экономики по показателю розничного товарооборота (менее 20%) имеют Ижевское, Сарапульское, Завьяловское, Якшур-Бодьинское общество потребительской кооперации – здесь как раз-таки, наоборот, сказывается фактор близости системы городов Удмуртии.

Гораздо большее значение имеет система потребительской кооперации в реализации оборота общественного питания. В подавляющем большинстве районов удельный вес потребительских обществ в валовом обороте общественного питания превышает 75%. Вместе с тем здесь также существенное влияние оказывает фактор близости к городу – именно по этой причине, на наш взгляд, в Глазовской и Завьяловской организациях потребительской кооперации значения показателя удельного веса в валовом обороте общественного питания района наименьшие среди всех организаций Удмуртпотребсоюза. Своего рода обобщающим показателем оценки существенности такого рода влияния является показатель доли кооперирования взрослого населения в каждом сельскохозяйственном районе Удмуртии – в подавляющем большинстве районов республики этот показатель колеблется в пределах 30–50 %.

Кроме выбора статистического показателя, количественные оценки влияния деятельности кооперативных организаций на развитие экономики сельскохозяйственных муниципальных образований в значительной мере зависят также от воспроизводственного потенциала как самих районных потребобществ, так и самих муниципалитетов. Потенциал входящих в Удмуртпотребсоюз районных обществ существенно различается, что естественно сказывается на уровне их влияния на экономику муниципального образования. Еще одним важным фактором этого влияния является, как уже выше отмечалось, близость или, наоборот, удаленность от городских систем республики.

Павлов К.В., д.э.н., профессор, проректор по науке
Ижевский институт управления, Россия

РЕГИОНАЛЬНЫЙ ФАКТОР В СИСТЕМЕ ОБЩЕСТВЕННОГО ВОСПРОИЗВОДСТВА

В настоящее время в макроэкономических научных концепциях, в теоретическом аспекте отражающих функционирование современной рыночной экономики на национальном уровне, как правило, выделяют 5 взаимодействующих субъектов: макропроизводитель, макропотребитель, государство (правительство), группа заграничных субъектов и социальные институты (такие, например, как профсоюзы). В соответствии с этим в российской Системе национальных счетов выделяются следующие секторы национальной экономики: нефинансовые корпорации, финансовые корпорации, государственное управление, домашние хозяйства и некоммерческие организации, обслуживающие домашние хозяйства.

Однако, на наш взгляд, кроме вышеперечисленных 5 субъектов в качестве самостоятельных необходимо выделить еще 2: региональный и муниципальный. Объясняется это рядом причин. Одной из них является то, что уже достаточно давно наряду с различными разновидностями и моделями рынка в качестве самостоятельного феномена фигурирует региональный рынок. Другой причиной является усиление влияния региональных факторов на темпы и уровень социально-экономического развития передовых стран. В этой связи целесообразно вспомнить о характерном для развитого мира процессе регионализации, выражающемся в происходящем в последние десятилетия росте собственных доходов территориальных бюджетов западных государств, в увеличении удельного веса региональных и муниципальных налогов в общей структуре налоговых поступлений в них и т. д.

В России, насчитывающей более 80 крупных субъектов Федерации и около 30 тысяч региональных бюджетов, проблема учета территориального фактора в эффективном развитии национальной экономики еще более актуальна. Правда, учитывая многоаспектность понятия «регион», которое используется и для обозначения крупного региона мира (например, европейский, азиатский и пр.), и для относительно небольшой территории, необходимо уточнить, что нами имеется в виду. Выделяя региональный уровень в качестве еще одного самостоятельного субъекта, нами имеются в виду лишь те территориальные образования, которые составляют часть национальной экономики и имеют определенные властные структуры, способные регулировать протекание социально-экономических процессов на соответствующей территории. В территориальном устройстве современного российского общества под данное определение подходят субъекты Российской Федерации и федеральные округа. Более того, следует напомнить, что в России уровни субъектов Федерации и федеральных округов наряду с федеральным уровнем также относятся к системе государственного управления (в отличие от муниципального уровня).

Учитывая специфику функционирования региональной экономики целесообразно, на наш взгляд, при осуществлении теоретического анализа из государственного управления (государства) как одного из 5 взаимодействующих субъектов вычленять региональное управление в качестве еще одного самостоятельного (т.е. иначе говоря, шестого) субъекта. Действительно, ведь для эффективного функционирования экономики многих стран большое значение имеет оптимальное использование региональной собственности, территориальных бюджетов и налогов. Напомним, что на территории субъектов Российской Федерации выделяют следующие разновидности объектов собственности: федеральную собственность, исключительную собственность самого субъекта, а также собственность, находящуюся в совместном ведении, как федерального центра, так и органов власти самого субъекта Российской Федерации.

Підлісецький Г.М., д.е.н., професор
ННЦ „Інститут аграрної економіки”

НАПРЯМИ ПОГЛИБЛЕННЯ АГРАРНОЇ РЕФОРМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Президентом України В.Ф. Януковичем поставлене амбітне завдання провести глибокі реформи з тим, щоб Україна до 2020 року увійшла до двадцятки найбільш розвинених країн, у тому числі стала провідною аграрною державою світу. Це означає поглиблення аграрної реформи. Тому за дорученням Міністерства аграрної політики та продовольства України і Національної академії

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

аграрних наук України в ННЦ „Інститут аграрної економіки” напрацьовано проект „**Національної доктрини реформування та розвитку агро продовольчого комплексу України**”.

Попередній етап проведення аграрної реформи у 1991–2010 роках характеризується наступними результатами в розрізі напрямів реформування.

Перша складова „**Формування економічної платформи аграрної реформи**” ставила за мету забезпечити перехід аграрної сфери, як і всієї економіки України, на ринкові засади господарювання. Вона передбачала визначення власника землі, майна та праці; побудова на основі власності виробничих відносин; формування організаційно-правових структур ринкового типу; створення інфраструктури аграрного ринку.

Основний недолік цього етапу аграрної реформи криється в тому, що в Україні не вдалося розбудувати ефективний економічний механізм ринкового господарювання, як це декларувалося другою складовою аграрної реформи „**Побудова ринкового за змістом економічного механізму**”, який передбачав: формування цінового механізму; створення сприятливої фінансової і кредитної системи; забезпечення стимулюючої податкової політики; побудова адекватної ринковій економіці системи управління.

Неефективний економічний механізм перешкоджає і повноцінній реалізації третьої складової аграрних реформ „**Наповнення новим змістом конструкційної схеми економічної реформи**”, якою передбачено: впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій; інтенсифікація вирішення проблеми матеріально-технічного постачання; кооперація, спеціалізація та інтеграція виробництва; інформація та комп’ютеризація виробництва; кадрове забезпечення; вирішення соціальних проблем.

В підсумку можна зробити висновок, що проголошені цілі аграрної реформи сьогодні досягнуті лише на 30–40%. При цьому якщо систематизувати зміст прийнятих законодавчих актів, що передбачено четвертою складовою „**Законодавче забезпечення здійснення аграрної реформи**”, то можна констатувати, що в цілому законодавче підґрунття створене. Разом з тим прийняті законодавчі акти в своїй більшості носять декларативний характер.

Проте саме сільське господарство з року в рік знаходиться фактично на межі лише простого відтворення через неналагоджені міжгалузеві економічні відносини у державі. У 2001–2008 роках середня норма прибутку на вкладений капітал становила у сільському господарстві 1,3%, у промисловості – 8,0%, у банківській сфері – 14,3%. У період фінансової кризи нижча норма прибутку була лише у будівництві, яке зупинилось. Тому за сучасного стану речей село, поступово деградує, виступає донором інших галузей економіки та міст країни – через відтік капіталу з села щорічно вимивається 60 млрд грн, що не дозволяє здійснювати техніко-технологічне переоснащення аграрного виробництва.

Для досягнення мети доктриною передбачається проведення реформ у наступних напрямах:

1. Реформування міжгалузевих і внутрішньогалузевих економічних відносин з метою забезпечення рівноправних економічних умов господарювання, паритетності у відносинах та конкурентоспроможності галузей сільського господарства.

2. Завершення земельної реформи, яка на сучасному етапі має бути спрямована на розвиток різних форм власності і господарювання на землі, становлення ринкових земельних відносин, включення вартості землі в економічний оборот, раціональне екологічнобезпечне використання і охорону земель.

3. Реформування організації сільськогосподарського виробництва в напрямі розвитку конкурентоспроможних велико товарних інтеграційних агропромислових об’єднань, переважно на засадах кооперативного господарювання та кластерних форм регіонального співробітництва.

4. Реформування аграрної науки, освіти та сільськогосподарського дорадництва.

5. Розбудова інфраструктури аграрного ринку шляхом розвитку біржової й інших форм оптової торгівлі з прозорими механізмами ціноутворення, сільськогосподарської та кредитної кооперації, вдосконалення інформаційно-комунікаційного забезпечення операторів ринку.

6. Реформування системи експорту-імпорту продукції АПК, яке має бути спрямоване на зміцнення позицій України на світових продовольчих ринках через збільшення експорту готової та напівготової продукції та посилення ролі держави в експортно-імпортних операціях.

7. Формування сприятливої фінансово – кредитної політики в частині кредитного забезпечення та страхового захисту сільськогосподарських товаровиробників, бюджетної підтримки розвитку сільського господарства та сільських територій, податкового регулювання розвитку агропромислового виробництва.

8. Реформування інституційних засад розвитку сільських територій, метою якого є посилення ролі сільських громад щодо підвищення зайнятості і доходів домогосподарств та

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

створення сприятливого середовища життєдіяльності сільського населення.

9. Реформування системи управління аграрним сектором, спрямоване на раціональне поєднання територіально-самоврядної і галузевої системи управління комплексним розвитком сільського господарства і сільських територій.

10. Переведення сільського господарства на інноваційно-інвестиційну модель розвитку з метою техніко-технологічної модернізації його матеріально-технічної бази та створення системи мотивації господарюючих суб'єктів до впровадження наукоємних технологій.

Дана складова є однією з основних в силу низького рівня матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва.

Впродовж останніх п'ятнадцяти років відбувається процес поступової деіндустріалізації сільського господарства, який характеризується скороченням кількісних та вартісних параметрів галузевого основного капіталу, збільшенням рівня фізичного та морального зносу всіх видів основних засобів. Проблемність формування основного капіталу аграрного сектору рельєфно прослідковується порівняно зі станом та тенденціями, що склалися в інших галузях національної економіки.

На кінець 2009 року вартість основних засобів національної економіки до рівня 1990 року зменшилася на 30,9%, тоді як вартість основних засобів сільського господарства – на 89%. В основному капіталі національної економіки помітна тенденція до його нарощування з прискоренням річних темпів зростання з 5% у 2002 р. до 30% у 2007 р. За останні 5 років вартість основних засобів економіки України зросла майже в два рази (на 93,5%), зокрема в 2009 році на 19,5%. В аграрному секторі інша ситуація: з 1996 по 2000 роки щорічні втрати основного капіталу галузі склали від 2 до 47%, а з 2001 року – від 1 до 20%. Навіть при позитивних тенденціях в окремі роки останньої п'ятирічки сукупна вартість галузевих основних засобів за 2005 – 2009 рр. зменшилась на 2,1 млрд дол США або на 14,2%.

Загальне скорочення вартісних і кількісних параметрів основного капіталу сільськогосподарських підприємств адекватно позначилося на показниках фондооснащеності одиниці угідь та фондоозброєності праці. В умовах загальної світової тенденції до підвищення фондозабезпеченості сільськогосподарського виробництва в Україні в 2009 році порівняно з 1990 роком зменшення рівнів фондооснащеності угідь та фондоозброєності праці в умовних одиницях становило відповідно 7,7 та 2,9 рази.

В середньостатистичних господарствах Німеччини на 1 га сільськогосподарських угідь припадає в 10–12 разів більше основних засобів, ніж в середньому по Україні.

Плеханов Д.О., д. держ. упр.

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

ЧИННИКИ ЗАГОСТРЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОБЛЕМИ У СВІТІ

Основні тенденції, що виникли на світовому ринку продовольства протягом останніх років, мають довготривалий характер та, наймовірніше, визначатимуть кон'юнктуру зазначеного ринку у перспективі. Насамперед це стосується скорочення світових запасів зерна внаслідок зростання обсягів його використання для розширення кормової бази у тваринництві та виробництва біопального; подальшого збільшення фонду споживання високобілкових продуктів у ряді країн Східно-Азіатського регіону та підвищення цін на продовольство як наслідок експортно-імпорتنних обмежень у сфері зовнішньої торгівлі ряду країн.

Загострення продовольчої проблеми у світі, наймовірніше, призведе до того, що більшість країн формуватиме більш жорстку політику у вказаній сфері, посилюючи державний контроль за національними продовольчими ресурсами у вигляді нарощування продовольчих резервів та реалізації протекціоністських заходів, що обмежуватимуть експорт продовольства. На сьогоднішній день така тенденція вже стає реальністю. Зокрема, до значного скорочення експорту рису вдаються Індія, Єгипет та В'єтнам. Тобто очевидно, що майбутні реформи аграрної політики повинні і, скоріш за все, будуть концентруватися саме навколо питань продовольчої безпеки.

Загалом відсутність відповідної аграрної політики, спрямованої на нейтралізацію негативних процесів, що активізувалися у вітчизняній агропродовольчій сфері після вступу до СОТ та внаслідок світової продовольчої кризи, може стимулювати подальшу депресію аграрного сектору, згортання малого бізнесу на селі та погіршення стану харчування населення. Агропродовольча сфера України

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

спроможна ефективно виробляти всі основні харчові продукти для повного забезпечення ними потреб внутрішнього ринку, тому імпорт відповідної продукції не є бажаним. З метою недопущення надмірної експансії зарубіжних виробників на вітчизняний ринок необхідно сформувати та послідовно реалізовувати відповідну аграрну протекціоністську політику. Спектр її інструментів після вступу України до СОТ є обмеженим і не може суперечити ринковим принципам. В умовах загострення конкуренції між національними товаровиробниками та продовольчими ТНК найбільш ефективною формою захисту перших є створення харчових кластерів та розвиток оптової торгівлі продовольством, що, крім інших позитивних аспектів, сприятиме розширенню доступу суб'єктів продовольчого ринку до інформації, підвищенню ступеня їх інтеграції у внутрішню та світову економіку.

Досвід ряду країн, у яких концепція кластерного розвитку набула широкого практичного втілення, насамперед Фінляндії, показує, що у процесі вибору, формування та розвитку кластерів пріоритетне місце належить державі та її регіональним органам. Їхні зусилля мають концентруватися насамперед на розвитку взаємовідносин між виробниками та споживачами, владними структурами, що сприятиме активному обміну інформацією, налагодженню тісних взаємозв'язків та, як наслідок, стимулюватиме продуктивність і конкурентоспроможність кластерного утворення. В умовах глобальної конкуренції саме кластерні утворення можуть бути найбільш потужним інструментом при створенні основи міжнародної експансії для всієї агропродовольчої сфери. Поряд з цим вони також стимулюватимуть розвиток внутрішнього ринку. Ефект синергії та масштабу кластерів забезпечується за рахунок розвитку взаємовідносин, які генерують нові можливості, комбінації ресурсів та ідеї. Особливо цінним є ефект кластерів щодо скорочення транзакційних витрат підприємств та стимулювання інноваційної діяльності.

В умовах посилення імпортової експансії на вітчизняному продовольчому ринку одним із найбільш перспективних інструментів підтримання продовольчої безпеки окремих територій та держави в цілому є розвиток системи оптових продовольчих ринків, за рахунок яких може бути сформована упорядкована система розподілу продовольчих ресурсів для задоволення потреб населення у якісній продукції за доступними цінами, розширено міжрегіональні постачання продовольства, створено ефективну систему контролю за товарооборотом продукції. До сьогодні у продовольчому ланцюгу стійких зв'язків між виробниками, оптовою та роздрібною торгівлею не сформовано, що у значній мірі стримує потенціал вітчизняних аграрних товаровиробників.

У світовій практиці є загальновизнаним, що оптові продовольчі ринки є місцем суспільної оцінки продовольчих товарів без втручання монополії, природним інструментом підтримки економічної рівноваги. Їх розвиток сприятиме усуненню зайвих посередників, збільшенню асортименту продукції, поліпшенню інформаційного забезпечення учасників ринку. Оптові продовольчі ринки можуть стати найбільш ефективним каналом реалізації продукції аграрними товаровиробниками за рахунок можливостей використання сховищ, холодильних установок, маркетингових послуг таких ринків. У процесі свого розвитку оптові продовольчі ринки у перспективі мають перетворитися в продовольчі центри, які виконуватимуть функцію розподілу та просування продовольства як на внутрішній, так і на зовнішній ринки.

Прокопенко О.В., д.е.н., професор, декан факультету економіки та менеджменту,

Марочко С.С., магістрант

Сумський державний університет

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РІВНІВ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ КВОТ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ УКРАЇНИ ПРОДУКЦІЄЮ РОСЛИННИЦТВА

У процесі розроблення заходів та механізмів подолання наслідків фінансово-економічних кризових явищ мають бути більш ретельно проаналізовані та ґрунтовно оцінені всі фактори економічного розвитку та зростання. Серед таких факторів важливе місце посідають експортно-імпортні операції України продукцією агропромислового комплексу, ефективність яких безпосередньо залежить від якості планування зовнішньоторговельної політики. Наразі остання є незбалансованою насамперед у зв'язку з відсутністю науково обґрунтованої політики розвитку, важливим елементом якої є встановлення оптимальних значень експортно-імпортних квот зовнішньоторговельних операцій України продукцією рослинництва, що має враховуватися при плануванні відповідних напрямів розвитку галузі.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Вагомий внесок в теоретичне та методичне розроблення теми, пов'язаної з удосконаленням державного управління та регулювання зовнішньоторговельної діяльності України продукцією рослинництва, був зроблений такими вченими, як Болотова Т., Дударем Т., Костяковою А., Лазерником Л., Лобастовим І., Мазуром М., Скібицьким О. та ін. Однак, не дивлячись на значні наукові здобутки, недостатньо уваги приділяється управлінню та обґрунтуванню оптимальних рівнів експортно-імпортних квот як міри регулювання обміну між зовнішнім і внутрішнім економічним середовищем, що багато в чому визначає збалансованість галузі та успішність подолання кризових фінансово-економічних явищ.

Метою дослідження є обґрунтування прийнятних для економіки України в сучасних умовах рівнів експортно-імпортних квот зовнішньоторговельних операцій України продукцією рослинництва для забезпечення оптимального використання конкурентних переваг галузі та створення передумов для економічного зростання національної економіки.

У результаті дослідження нами сформовано сукупність емпіричних рівнянь, що характеризують результативність зовнішньої торгівлі України продукцією рослинництва в сучасних умовах, а за певних умов надають змогу оцінити повноту реалізації конкурентних переваг та віднайти відповідні параметри (обсяги) експортно-імпортних операцій відповідно до запланованих соціально-економічних показників країни. За допомогою факторного аналізу коефіцієнтів емпіричних рівнянь, що характеризують залежність ВВП України від обсягів експорту та імпорту продукції рослинництва, нами доведено, що на сучасному етапі розвитку у зв'язку з відсутністю дієвої системи науково обґрунтованого державного управління та регулювання зовнішньоторговельної сфери розвитку рослинництва, галузь зазнає значних втрат (збитків) попри зростання рентабельності та позитивну величину чистого експорту продукції (табл. 1).

Отримані результати дають змогу стверджувати, що існуючі недоліки в системі управління зовнішньоторговельною діяльністю України продукцією рослинництва негативно впливають на всю сферу сільського господарства та АПК, що призводить як до зниження рівня реалізації конкурентних переваг, так і рівня продовольчої безпеки країни.

Встановлено, що для збалансування розвитку зовнішньоторговельної сфери галузі рослинництва з метою створення передумов економічного зростання в Україні (тобто забезпечення обсягів ВВП України протягом 2011 року на рівні 1253000 млн грн), обсяги зовнішньоторговельних операцій України продукцією рослинництва мають знаходитись в діапазоні від 12694,2 млн грн (значення імпортової квоти продукції рослинництва) до 51235,3 млн грн (значення експортної квоти продукції рослинництва).

Таблиця 1

Оцінка реалізації Україною конкурентних переваг за існуючої політики державного управління галуззю рослинництва (розроблено авторами)

Параметр дослідження	Вплив валютного чинника на рівень реалізації конкурентних переваг галузі рослинництва	
	В іноземній валюті (у дол. США), ($j=1$)	У національній грошовій одиниці, ($j=2$)
Залежність ВВП України (У) від обсягів експорту продукції рослинництва (x_{1j})	$x_{11}=138,37$ ($R^2=91,36$)	$x_{12}=18,87$ ($R^2=97,44$)
Залежність ВВП України (У) від обсягів імпорту продукції рослинництва (x_{2j})	$x_{21}=-613,75$ ($R^2=99,62$)	$x_{22}=-85,25$ ($R^2=99,04$)
Отримання економічної вигоди (за умови нульового сальдо зовнішньоторговельного балансу України), грн.ВВП/грн. (дол.США) експорту (імпорту)	-475,38	-66,38

За умови досягнення обчислених показників, величина чистого експорту продукції рослинництва у 2011 році становитиме 38541,1 млн грн (що в 1,31 та в 2,05 рази більше за обсяги чистого експорту в 2009 році та 2010 роках відповідно), а рівень відкритості національної економіки зменшиться (частка експорту та імпорту в ВВП буде скорочена при цьому на 9,8% у порівнянні з 2010 роком), завдяки чому зменшується і залежність економіки України від світових фінансово-економічних процесів та забезпечується більш повна реалізація внутрішніх та зовнішніх інтересів галузі рослинництва.

Савчук П.П., д.т.н., професор
Луцький національний технічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ МОЛОКА: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ

Активне державне регулювання ринку молока і молочних продуктів передбачає використання цінових, фінансово-кредитних і податкових заходів, спрямованих на створення гармонійних ринкових відносин між суб'єктами ринку, що сприятиме забезпеченню населення якісними і доступними за ціною молочними продуктами.

Удосконалення системи ціноутворення на продукцію молокопродуктового підкомплексу необхідно почати з зміни механізму формування ціни на молоко-сировину, що передбачає два етапи, тривалість яких залежить від створених умов виробництва. На першому етапі через низький рівень технологічного базису пропонується ціноутворення за двома показниками: жир і білок. Сутність його полягає в тому, що ціна встановлюється в розрахунку на центнер стандартного молока без урахування сорту, а кожен відсоток перевищення по жиру та білку повинен мати надбавку до ціни і навпаки. На другому етапі в розрахунок закупівельної ціни повинні бути включені показники, адекватні міжнародній системі управління якістю харчових продуктів, які дозволяють ідентифікувати, оцінювати та управляти небезпечними факторами, що суттєво впливають на безпеку продукції, що особливо потрібно у зв'язку з вступом в СОТ. Така ціна пропонується як індикативна.

Для підтримки балансу попиту та пропозиції необхідно використовувати механізм товарних і закупівельних інтервенцій. Вони створюють якийсь буферний фонд для оперативного регулювання балансу попиту і пропозиції. Очевидно, що інтервенційний механізм може застосовуватися тільки у випадку жорсткого кількісного регулювання імпорту, у іншому випадку інтервенційні операції не принесуть очікуваних результатів, тому що вилучений товар буде заповнений на ринку за рахунок імпорту. Проведення інтервенційних операцій потребує формування бази для зберігання молокопродуктів, вдосконалення технологій складування, розвитку мережі організацій оптової торгівлі та складського господарства для обслуговування ринку молока та молочної продукції.

Вирішення цих проблем нерозривно пов'язано з удосконаленням фінансово-кредитного механізму регулювання ринку молока і молочних продуктів, що забезпечує створення системи сільськогосподарського кредиту, що дозволяє збільшити частку довгострокових запозичень, знизити процентні ставки, забезпечити розвиток заставних операцій та іпотечного кредитування [1].

З метою розвитку державного регулювання необхідно зниження податкового навантаження для підприємств з переробки сільськогосподарської продукції: зняття обмежень по вартості кредитних ресурсів, що відносяться на відрахування, зменшення ставки ПДВ, введення спеціального податкового режиму для підприємств з переробки сільськогосподарської продукції.

Розвинена інфраструктура є основою ефективно функціонуючого ринку. Значне місце у розвитку інфраструктури ринку молока і молочних продуктів необхідно відводити регулювання оптової та роздрібною торгівлі. Сучасний оптовий ринок – це керований і регульований механізм товароруку, функціонування якого забезпечується інфраструктурними елементами, що включають в себе комплекс спеціальних приміщень, що обслуговуються допоміжними технічними службами – залізничні під'їзні шляхи, автостоянки, морозильні установки і т.д. Істотна роль оптових ринків і в ціноутворенні. Тут формуються внутрішні національні оптові ринкові ціни на молочні продукти, худобу і м'ясо та ін. Ціни на оптових ринках служать орієнтиром для всіх інших каналів збуту сільськогосподарської продукції і, зокрема, для встановлення контрактних, а також підтримуваних державою гарантованих цін. У контексті державного регулювання продовольчого ринку необхідно вживати заходів щодо оптимізації торгівлі та підвищення ефективності торговельної системи. При цьому невиробничі витрати повинні зводитися до мінімуму, а частка торгової націнки в ціні споживача знижуватися [3].

Д. Глухов переконаний, що негативні процеси, які спостерігаються на ринку молока, сприяють скороченню забезпеченості населення світу молоком, дефіциту молочної продукції на світовому ринку та подальшого зростання цін на молочні продукти в світі [2].

У першу чергу, негативний вплив цих факторів на собі відчувають країни, що не забезпечують задоволення внутрішнього попиту ресурсами власного виробництва. В умовах тривалої світової продовольчої кризи у таких держав залишається єдиний варіант – відроджувати і розвивати внутрішнє виробництво молока.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Ефективним інструментом для вирішення цієї проблеми в умовах української дійсності може стати ефективне державне регулювання ринку молока і молочних продуктів. Дослідження досвіду країн Заходу з регулювання ринку молока є актуальним завданням в умовах зростання уваги керівництва нашої країни до проблем нарощення продовольчого потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Божидарнік Т.В. Проблеми та перспективи розширеного відтворення молочного скотарства / Т.В.Божидарнік // Агросвіт. – 2010. – №19. – С. 22–26.
2. Глухов Д.О. Регулирование рынка молока и молочных продуктов в Европейском Союзе: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.14 «Мировая экономика» / Д.О. Глухов. – М., 2010. – 20 с.
3. Суханбердина Б.Б. Государственное регулирование рынка молока и молочных продуктов (на материалах Западно-Казахстанской области): автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.14 «Мировая экономика»; 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / Б.Б. Суханбердина. – М., 2009. – 20 с.

Семиноженко В.П., голова Державного агентства з питань науки, інновацій та інформації України, академік НАН України, професор,
Кужель Е.В., директор Волинського державного наукового та інформаційного центру Держкомінформнауки

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Аналіз розвитку країн з інноваційно-спрямованою економікою для розбудови суспільства знань свідчить, що просте копіювання форм та методів, які надали успіху розвитку економіки в цих країнах, не завжди призводить до очікуваного результату – зростання ВВП, збільшення обсягів виробництва і реалізації інноваційної продукції та інших показників, що покращують добробут населення.

Зазвичай інноваційний процес уявляють у формі ланцюжка: НДР–ДКР–виробництво–реалізація, обираючи за точку відліку науковий потенціал. За такого підходу кошти, що спрямовані на інноваційні процеси, намагаються отримати наукові установи.

Проте доводиться констатувати, що за таким розвитком процесів інноватики помітного впливу на реальний сектор економіки, зокрема на виробництво і реалізацію інноваційної продукції, не відбувається.

Тому стає зрозумілим, що розвиток лише однієї складової інноваційного процесу - наукових розробок без підкріплення розвитку сфер-сателітів інноваційного середовища, а саме: консалтингу, трансферу нових технологій, залучення інвестицій та венчурного капіталу, патентування об'єктів інтелектуальної власності, менеджменту та навчання – не покращує становище в економіці, а інноваційний «ланцюжок» - не вибудовується.

Це хибне уявлення вже спростовано і віртуальним, і реальним секторами економіки, а тому провідними науковцями країни запропонована концептуальна модель розвитку інноваційних процесів, у якій акцент зроблено на системний підхід.

При системному підході до вивчення об'єкта дослідження останній розглядається як цілісна множина елементів у сукупності взаємовідносин та зв'язків між ними. Головною ознакою системного підходу є наявність домінуючої ролі «цілого», а не складових елементів.

Ще у 80 - 90-ті роки минулого століття активно обговорювався шлях розвитку економіки як розвиток «тріади» (наука-техніка-виробництво). Тоді, наприклад, у США була прийнята «стратегія інноваційної здібності нації» - national innovation capability/ strategy innovation ability of the nation/. Такий підхід до розвитку економіки визнавав, що наука повинна бути сильною, але необхідно адекватно розвивати і інші елементи інноваційної системи: виробництво, яке спроможне випускати нову продукцію та реалізувати її на ринку, а також розвивати фінансову систему, спроможну опікуватися інноваційним виробництвом на усіх стадіях, починаючи від розробки і закінчуючи комерційною реалізацією.

Але доволі швидко було з'ясовано, що у «тріаді» існують постійно діючі протиріччя, які закладені в інституційних особливостях індивідів, що належать до різних соціально-професійних груп.

Наявність таких протиріч між трьома основними суб'єктами втілення інновацій вимагають розвитку зв'язуючої ланки, а саме інноваційної інфраструктури, яка повинна виконувати функцію

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

зниження ризиків на шляху просування «ідеї» від виникнення до реалізації на ринку. Тобто, як зазначено у роботі, ефективність інноваційного процесу забезпечується не стільки результативністю кожного етапу інновації, скільки надійністю «стиків», швидкістю переходу від попереднього етапу до наступного.

Отже, інноваційна інфраструктура є четвертим та важливішим елементом розвитку інноваційної підсистеми та з трьома іншими елементами підсистеми є органічним невід'ємним її фрагментом при розбудові економіки знань.

Цілком доречно всі ці елементи інноваційної інфраструктури називати «ринками»: «ринок нових розробок», «ринок нових виробництв», «ринок ризикового капіталу», тощо.

Інноваційна структура зв'язує ці ринки, надаючи специфічні послуги – інноваційне посередництво, яке включає: пошук нових технологій для підприємств, залучення венчурного капіталу, консалтинг, захист інтелектуальної власності, навчання, просування нової інформації на ринки реалізації. Інноваційна інфраструктура є похідною від обсягів господарського обігу інтелектуальної власності, її структура визначається необхідністю підтримки взаємозв'язків між вищезгаданими ринками.

Щойно створене Державне агентство з питань науки інновацій та інформації через свої осередки в регіонах – центри науки, інновацій та інформації (ЦНІ) якраз і спроможне виконувати на національному рівні функцію четвертого елемента в національній системі розбудови економіки знань – інноваційної інфраструктури. Регіональні ЦНІ за статутною діяльністю здібні сприяти формуванню та розвитку ринків нових розробок, інноваційного підприємництва та венчурного капіталу, тому що об'єднують весь арсенал інноваційного посередництва між будь-якими суб'єктами господарювання.

Список використаних джерел:

1. Геєць В.М, Семиноженко В.П. // Інноваційні перспективи України Харків: Константа, 2006р., С 272.
2. Семиноженко В П Яка інноваційна політика потрібна Україні? // Наука та інновації. - 2011. - № 1. - С. 41-44.
3. Федулова Л.І. Інноваційна політика нового типу економіки // Тези доповідей на III Міжнародній науково-практичній конференції «Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики». Львів.2010р., С. 12-17.
4. Гусев В.А. Инновационная реструктуризация промышленного комплекса Украины в условиях мирового финансово-экономического кризиса. // Проблемы и перспективы инновационного развития экономики в контексте преодоления мирового финансового кризиса: материалы XVI Международной научно-практической конференции. – Алушта, - 2009. – С. 264-270.
5. Федулова Л.І, Корнеева Т.М. Концептуальні засади державної політики розбудови економіки знань // Проблеми науки 2011. - №1. - С. 2-10.

Скидан О.В., д.е.н., завідувач кафедри організації виробничих та інформаційних систем
Житомирський національний агроекологічний університет

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНАЛЬНОМУ АПК

Сучасний стан аграрного виробництва як загалом у державі, так і в більшості її регіонів характеризується зниженням продуктивності сільськогосподарських угідь та тварин, загостренням проблем зайнятості сільського населення та фінансового забезпечення аграрного сектору, низьким рівнем конкурентоспроможності продукції та рядом інших проблем. Аналіз стану аграрного сектору економіки Житомирської області показує, що протягом останніх двадцяти років відбувся значний спад виробництва. Так, у 2010 р. порівняно з 1990 р. валова продукція сільського господарства в регіоні у порівнянних цінах зменшилась більш ніж на 60%. Несприятливо вплинули на ефективність роботи аграрних підприємств диспаритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію, нестача власних коштів та обмеженість кредитних ресурсів.

У Житомирській області сільське господарство та харчова промисловість є одними з основних напрямків економічної діяльності. Їх частка в структурі валового регіонального продукту у 2009 р. сягала 44,3%. Проте відсутність у загальнодержавній та регіональній політиці належної уваги до питань розвитку аграрного сектора призвела до погіршення економічного становища у його галузях. Середній рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва в регіоні протягом 2005-2009 рр. становив -1,9%. Така ситуація суттєво вплинула на загальний рівень регіонального розвитку. Так, у Житомирській області у 2009 р. обсяг валового регіонального продукту на одну особу на 42,5% менший за відповідний загальнодержавний показник.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Вищевикладене призводить до висновку про необхідність реалізації адекватних змін в регіональному аграрному секторі, спрямованих на виведення його зі складного економічного становища, зокрема переведення галузі на інноваційну модель розвитку. Розробка інновацій вимагає значних фінансових вкладів і відрізняється великими строками окупності вкладених коштів, високим рівнем ризику і невизначеністю в отриманні бажаного результату. Проте до цього часу основним джерелом фінансування витрат на інновації є власні кошти підприємств. На підприємствах АПК Житомирської області інноваційна діяльність практично відсутня. В цілому у промисловості регіону, близько половини якої складає харчова промисловість та перероблення сільськогосподарської продукції, частка інноваційно активних підприємств у 2003-2009 рр. складала лише 8,3-11,4%.

Процес впровадження інноваційної моделі розвитку в регіональному аграрному секторі в умовах обмеженості фінансових ресурсів повинен реалізовуватися на основі програмно-цільового управління, оскільки процеси економічної інтеграції, глобалізації, що втягують у свою орбіту різні країни, регіони, організації, соціальні групи, можуть бути скоординовані, упорядковані тільки на основі застосування програмної методології. При реалізації програмно-цільового підходу особливу увагу необхідно приділити відповідності різних рівнів «концентрації» інноваційності.

Мається на увазі використання точкового впливу у відношенні агентів інноваційного процесу або так званої стратегії поляризованого розвитку, суть якої полягає в тому, що наявні інвестиції концентруються і направляються на формування полюсів (точок) росту, а також забезпечення мультиплікативного ефекту від вкладених коштів і реалізації заходів. Основою даного типу стратегії є ефект мультиплікатора від концентрації фінансових ресурсів в підприємствах, галузях і сферах діяльності аграрного сектору, в яких, у силу їх специфіки і найбільш сприятливих умов, він буде максимальним.

Перехід регіонального АПК на інноваційну модель розвитку потребує формування адекватних інституційних змін в структурі його управління. Також важливим пріоритетним завданням, яке необхідно вирішити на регіональному рівні і яке може забезпечити високу ефективність діяльності інноваційної інфраструктури регіону, є створення регіонального інформаційного банку даних і знань щодо інноваційної сфери. Така інформаційна система повинна стати регіональною підсистемою центрального інформаційного банку даних і знань та мати доступ до відповідних міжнародних організацій. Саме на рівні регіонів повинні визначатися пріоритетні напрями підтримки інновацій з урахуванням місцевої специфіки виробництва, природних, соціальних та інших факторів. На цьому рівні необхідно проводити роботу з конкретними проектами, здійснювати відбір фінансових і інших інститутів, які приймають участь в реалізації окремих заходів.

Впровадження інноваційної моделі розвитку АПК регіону сприятиме стабілізації його економічного стану, допоможе подолати кризові процеси та вийти на відповідний рівень конкурентоспроможності продукції, що життєво важливо для регіонального аграрного сектора в умовах інтеграції України в європейський економічний простір.

Слав'юк Р.А., д.е.н., професор
Львівський інститут банківської справи,
Шкварчук Л.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО РИНКУ

Управління грошовими потоками в межах конкретного суб'єкта господарювання є одним із найважливіших напрямків сучасної системи фінансового менеджменту. Сезонні коливання, тобто підвищення або зниження рівня економічної активності, масштабів економічної діяльності внаслідок зміни сезонів року, вкрай негативно впливають на фінансовий стан суб'єктів господарювання. Неспівпадіння у часі та просторі грошових потоків може стати однією з причин неплатоспроможності, а згодом і банкрутства підприємства.

Аграрний ринок найбільш потерпає від сезонного коливання ділової активності. Найбільша сезонність характерна для рослинництва: операційна діяльність тут супроводжується двома піковими періодами найбільших витрат (березень, вересень). Для покриття цих витрат суб'єкт господарювання повинен володіти достатньою сумою коштів, джерелом яких найчастіше виступає виручка від реалізації продукції. Проте остання також характеризується сезонністю, оскільки найбільша виручка відповідними підприємствами отримується в період збирання врожаю. Таким чином, грошовий потік

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

для підприємств даного виду діяльності має значні розриви, характеризується наявністю граничних точок надходження та витрачання коштів, що й визначає актуальність завдання оптимізації грошового потоку.

Загальновідомою є пряма залежність обсягу надходження коштів від ціни реалізації продукції. Тому в основі сезонних коливань грошових надходжень аграрних підприємств лежить сезонне коливання обсягу та ціни реалізації. Обсяги та строки надходжень коштів від реалізації значною мірою визначаються станом кон'юнктури товарного ринку, проте залежать й від готовності суб'єкта до прийняття вивірених рішень. Зумовлено це тим, що процес ринкового ціноутворення передбачає встановлення прийнятної для сторін ціни в точці рівноваги попиту та пропозиції, яка, в свою чергу, прямо залежить від прогнозу поведінки сторони товарообмінних операцій.

Оптимальним вважається грошовий потік, при якому надходження коштів відбувається на початку періоду, а витрачання - віднесено на якомога пізніший період. Проте явище постійного зростання цін корегує дане правило: чим раніше здійснена купівля, тим меншими будуть сукупні витрати на виробництво продукції. Будучи досить ефективною з позицій окремого суб'єкта господарювання, така стратегія, проте, має глибокі негативні наслідки для стану кон'юнктури продовольчого ринку в цілому.

По-перше, сезонна реалізація продукції завжди призводить до сезонних коливань цін. В результаті таких дій виробників ціни на зернові завжди є мінімальними на початку маркетингового року та зростають навесні, коли учасниками ринку є виключно посередники. Відповідно, виробники недоотримують прибуток від формування сприятливої ринкової кон'юнктури. Підтверджують такий висновок розрахунки індексів сезонності цін на продовольчому ринку.

Сезонна хвиля у ціні реалізації сільськогосподарськими товаровиробниками зернових культур є очевидною. Пік ціни припадає на період квітень-червень, мінімальні значення – у листопаді-січні. Цінова волативність (розмах варіації) складає 12,97 або 12,1%. В той же час, невластивою є сезонність для цін на худобу та птицю. Показово, що зниження або підвищення цін реалізації сільськогосподарської продукції не відбиваються на динаміці цін виробників продуктів харчування. Тому сезонне зниження роздрібних цін на продукти харчування, яке співпадає у часі із падінням цін сільськогосподарських товаровиробників, викликане відносно низькими цінами у цей період продуктів, які споживаються без переробки (овочі, фрукти). Це підтверджує висновок про те, що від сезонних коливань цін сільськогосподарські товаровиробники несуть втрати, а вигоди отримують лише посередники продовольчого ринку.

По-друге, сезонна реалізація перетворює виробників продукції у перманентних позичальників. Здебільшого до початку ведення весняно-польових робіт коштів, одержаних восени від реалізації продукції, не залишається. Тому постає потреба в отриманні короткострокового кредиту для здійснення операційної діяльності. Період кредитування складатиме в середньому 6 - 9 місяців і визначатиметься часом початку ведення робіт і реалізації продукції. Фінансові витрати лягають значним тягарем на фінансові результати діяльності відповідних суб'єктів господарювання та знижують прибутковість їх діяльності, тим самим обмежуючи можливості їх розширеного відтворення.

З огляду на такий стан справ, стає очевидною необхідність комплексного та постійного моніторингу кон'юнктурних особливостей розвитку аграрного ринку та прийняття адекватних рішень його суб'єктами з метою використання переваг сезонного виробництва та реалізації продовольчої продукції. Крім того, державна аграрна політика повинна враховувати зазначені аспекти розвитку ринку та спрямовуватись на підтримку стабільності доходів товаровиробників продовольчої продукції.

Стасишен М.С., д.е.н., доцент,
професор кафедри облік і аудиту
Державний економіко-технологічний університет транспорту

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА ВНУТРІШНІХ ВОДОЙМ УКРАЇНИ

Українські внутрішні водойми за природною кормовою здатністю для риб, багатством їх видового складу та іншими параметрами заслуговують на порівняння з цінністю українських чорноземів для землеробства. Проте їх можливості використовуються недостатньо.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Так, вилов риби із ставів та інших рибницьких водойм за 1989–2009 роки зменшився із 115,4 до 21,6 тис. т, або більше ніж у 5,3 рази. Зазначені показники свідчать про занепад рибництва. У натуральному вигляді це пов'язано із запускінням ставових площ, руйнуванням гребель, каналів, інших гідроспоруд, старінням техніки і господарських будівель, утрачанням стад плідників риб та, насамкінець, станом економіки на межі банкрутства.

Рибництво України в основному поширене з використанням таких видів водойм, як стави, лимани, садки й басейни. Маючи багато спільного, виробництву кожної категорії водойм притаманні свої особливості, показники та резерви ефективності. У всіх випадках рибництво потребує елітного рибопосадкового матеріалу, повноцінних кормів, чистої води.

Одним із шляхів вирощування високоякісного рибопосадкового матеріалу є впровадження сумського методу, згідно з яким зарибок вирощується два роки і досягає маси 50 г. Завдяки такому рибопосадковому матеріалу Сумський рибокомбінат стабільно забезпечує високу рибопродуктивність ставів, стандартну масу товарної риби, низькі затрати кормів на одиницю продукції, високу рентабельність виробництва.

Щодо забезпечення рибних господарств кормами у галузі вивчався варіант використання для цього площ ставів, чергуючи вирощування риби і зернових культур. Розрахунки свідчать, що високі врожаї зернових на багатих гумусом площах ставів та значне підвищення рибопродуктивності після обробітку ложа ставу під посіви могли б забезпечити достатній рівень ефективності цього заходу. Проте вони не набули поширення через входження країни в економічну кризу.

Унаслідок економічної кризи рибницькі господарства перейшли в основному на пасовищну технологію вирощування риби. Але остання забезпечувала низьку ефективність використання таких надзвичайно цінних обмежених ресурсів, як земля під ставовими площаами та вода. В умовах ринкової економіки цього не можна допустити.

В Україні функціонували високоєфективні садкові і басейнові рибні господарства на теплих водах енергетичних об'єктів. Найвищих показників тепловодні рибницькі господарства України досягли в 1989 р. Тоді вони використовували 214 тис. м² садків і басейнів. У середньому по цій групі господарств отримано 76,4 кг риби з 1 м² площі садків і басейнів. Занепад цих господарств значною мірою спричинений порушенням ритмічної роботи енергетичних об'єктів.

Технічні, технологічні та економічні питання тепловодного рибництва досить глибоко розроблені, створені основні виробничі засоби, є досвідчені кадри фахівців і робітників. Тому тепер це є невикористаними можливостями вирощування більше як 10 тис. т риби.

Великі можливості для вирощування риби має лиманне рибництво на мілководних ділянках водосховищ дніпровського каскаду. Ці ділянки переважно не використовуються для нагулу і нересту риб, заростають верболозами і виходять із господарського обороту. В той же час ділянок для будівництва нових ставів стає все менше. Застосовуючи землесоси, рибні господарства намітали греблі і відділені ділянки водосховищ використовували як нагульні стави. Об'єднання "Укррибгосп" розробило програму розвитку рибництва в Україні, в якій на перспективу передбачалося створити 46,2 тис. га таких лиманів, в яких можна було вирощувати 37,6 тис. т риби. Незважаючи на значну ефективність передбачуваних заходів, кризові явища у країні припинили рибницьке освоєння лиманів.

У 2009 році вилов риби із водосховищ дніпровського каскаду становив 22,7% від проектної потужності. Тут існує реальна можливість зростання ефективності рибальства за рахунок штучного відтворення рибних запасів, зміцнення сировинної бази можливе шляхом організації раціонального її використання.

Незважаючи на всі негаразди, рибне господарство внутрішніх водоймах порівняно з іншими країнами Європи досягло високого рівня розвитку. Водночас обсяги вилову риби із внутрішніх водойм та виробництво продукції не задовольняли потреб населення країни ще в до кризовий період. Тому необхідно було створювати нові потужності із вирощування, вилову та обробки риби, а також використати значні резерви підвищення обсягів виробництва та ефективності розвитку рибогосподарського виробництва, які були в країні.

Тепер настав час повернутися до зазначених проблем. Основними напрямками зростання ефективності розвитку рибного господарства в Україні на сучасному етапі є: зростання продуктивності праці за рахунок удосконалення систем її організації та оплати, удосконалення технологій рибогосподарського виробництва; зниження матеріало-, енерго- і фондомісткості продукції та інших витрат на вирощування, вилов та обробку риби; завершення приватизації, збільшення вилову риби із ставів за рахунок приведення гідроспоруд і ложа ставів у належний для рибництва стан, вирощування життєздатного зарибку, забезпечення комбікормами, запровадження

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

полікультури, вирощування нових видів риб та інших заходів підвищення рибопродуктивності, подальший розвиток лиманного рибництва, відновлення тепловодних рибних господарств та зниження собівартості вирощеної тут риби, ріст ефективності використання природних водойм.

Ступень М. Г., д.е.н., професор, декан землевпорядного факультету
Львівський національний аграрний університет,
Дудич Л.В., аспірант
Львівський національний аграрний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Землі сільськогосподарського призначення традиційно виділяються в окрему категорію земель України. Такі землі є основним засобом виробництва і предметом праці у сільському господарстві.

У ст. 22 конкретизуються також види земель (угідь), які належать до даної категорії земель. Землі сільськогосподарського призначення не є однорідними за своїми агрофізичними властивостями та характером використання і поділяються на сільськогосподарські та несільськогосподарські угіддя. До сільськогосподарських угідь належать землі, які використовуються як основний засіб сільськогосподарського виробництва.

До земель сільськогосподарського призначення належать також землі, які використовуються не як основний засіб сільськогосподарського виробництва, а як просторовий базис для розміщення об'єктів, технологічно тісно пов'язаних з веденням сільськогосподарського виробництва (господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель лісового фонду, землі під господарськими будівлями і дворами), а також деградовані землі, які тимчасово виведені з активного сільськогосподарського обробітку з метою виконання комплексу заходів щодо штучного відновлення родючості ґрунтів.

В результаті реформування земельних відносин і реорганізації сільськогосподарських підприємств, приватизації їх земель виникла складна система колективних і одноосібних, крупних і дрібних землекористувачів, які мають різноманітний правовий статус – власність, оренда і т. д. Процес становлення цієї системи не завершився.

У результаті земельних перетворень значно зросла кількість сільськогосподарських та інших землеволодільців і землекористувачів: порушились їхні межі, площі, організація виробництва, території. З вищевикладеного можна зробити висновок, що в ході земельної реформи органі управління земельними ресурсами не використовували землеустрій, як один із основних механізмів управління.

В основі проекту землеустрою господарства повинна знаходитись агроекологічна оцінка його території, що забезпечить раціональне використання земель, оптимізацію складу і розміщення земельних угідь, сільськогосподарських культур та системи сівозмін.

Землевпорядкування на сучасному етапі має технічно-правовий характер перерозподілу земель, хоча мало би виступати засобом оптимізації та раціоналізації землекористування в цілому, а земель сільськогосподарського призначення - особливо.

З метою виправлення ситуації Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження родючості ґрунтів», який нуде чинності 9 серпня 2010 року.

Згідно з цим Законом, використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва без затверджених у випадках, визначених законом, проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятдесяти до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян і на посадових осіб — від трьохсот до п'ятисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

За кордоном оренда, особливо довгострокова, проявила себе як прогресивна форма господарювання, що забезпечує стабільний прибуток як орендодавцю, так і орендарю, і спонукає останнього до раціонального використання землі, сприяє поліпшенню родючості ґрунтів. Тому в розвинених країнах світу здійснюється державна політика, спрямована на продовження строку оренди. Зокрема, мінімальний строк останньої становить: в Ірландії – 3 роки; у Греції – 4 роки; у Фінляндії – 5 років, у Бельгії і Франції – 9 років, у Нідерландах – 12 років, в Італії – 15 років.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

В Україні у 2008 р. у більшості господарств (57,2 %) договори оренди були укладені на строк 4-5 років, що створює перешкоди застосуванню на орендованих ділянках повноцінних сівозмін і стримує проведення заходів щодо збереження і поліпшення якісних характеристик ґрунтів. Ткачук Л. В. вважає, що оренда земель сільськогосподарського призначення є одним із способів консолідації (об'єднання) земельних паїв в більші за розміром ділянки, що створює необхідні умови для їх ефективного використання.

Аналіз останніх досліджень вчених та існуючої ситуації в системі використання земель сільськогосподарського призначення, дозволяє зробити висновок, що ця сфера потребує значних вдосконалень. Для підвищення ефективності використання сільськогосподарських земель необхідно: стимулювати орендодавців брати землі сільськогосподарського призначення в довгострокову оренду, консолідувати за допомогою оренди невеликі за розміром земельні ділянки в великі за площею масиви, на яких буде можливе ефективне сільськогосподарське виробництво, зберігати гідротехнічні споруди, меліоративні системи та оновлювати їх.

Ступень М.Г., д. е. н., професор, декан землевпорядного факультету

Перун Н.Я., асистент

Львівський національний аграрний університет

ДЕРЖАВНИЙ МЕХАНІЗМ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Безперечним є той факт, що сталий розвиток та відтворення природно-ресурсної бази АПК забезпечується, в першу чергу, екологізацією сільськогосподарського землекористування. В цьому напрямі повинні сконцентруватися всі зацікавлені суб'єкти господарювання для створення єдиної системи реалізації таких заходів.

Проблеми екологізації сільськогосподарського землекористування та регулювання цих процесів з боку виконавчих органів влади суттєво активізувалися в останній час, коли аграрна сфера зазнала масштабних трансформаційних змін. Питання екологізації сільськогосподарського землекористування були і є предметом дослідження багатьох вчених, таких як С. Дорогунцова, Б. Данилишина, Д. Добряка, В. Месель-Веселяка, П. Саблука, А. Третяка, М. Федорова, М. Хвесика, А. Чупіса, Д. Бабміндри, В. Борисова, В. Будзяка, В. Кривова та ін. [1,2,3,4].

Метою дослідження є розробка механізму екологізації державного регулювання сільськогосподарського землекористування.

Неодмінною умовою ведення високопродуктивного сільськогосподарського виробництва є запобігання деградаційним процесам, проведення заходів для збереження і підвищення родючості ґрунтів, що значною мірою пояснюється характером використання земель. У процесі реформування земельних відносин значно зросли кількість і різноманітність аграрних підприємств, землевласників та землекористувачів, що ускладнило регулювання земельних відносин і призвело до порушення внутрігосподарського землевпорядкування.

Також слід відмітити той факт, що останнє десятиріччя ознаменувало себе активізацією української наукової думки, оскільки вітчизняна економічна наука зосередила зусилля на цілеспрямованому пошуку альтернативних варіантів екологічно сталого розвитку національної економіки в цілому та її сільськогосподарського сегменту зокрема.

Виходячи з такого розуміння сутності екологізації сільськогосподарського землекористування для реалізації пропонується наступний механізм за трьома основними секціями:

1. Соціально-політична, що включає вдосконалення законодавчої політико-правової бази процесу раціонального землекористування та господарського освоєння земельно-ґрунтового потенціалу. Це в свою чергу забезпечить реалізацію в сільськогосподарській практиці системи інновацій, спрямованих на екологізацію земельних відносин і втілення в процес землекористування соціальних, культурних, духовно-моральних імперативів.

2. Еколого-економічна, включає формування еколого-економічного механізму аграрного землекористування в контексті вимог сталого природно-господарського розвитку АПК. Це забезпечить економічне стимулювання аграрних господарюючих суб'єктів, оптимізацію сфери землекористування, відродження традиційних рослинницьких галузей.

3. Природно-господарська включає створення природно-господарського інструментарію, заснованого на соціально-економічних принципах раціонального землекористування. Це забезпечить

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

втілення в практику аграрних господарюючих суб'єктів принципів еколого-ландшафтної організації сільськогосподарських територій, створення адаптованих систем землеробства та формування агроландшафтних продуктивних екосистем.

Все це в сукупності формує систему нововведень, орієнтованих на екологічну регламентацію процедур землекористування та природно-господарський моніторинг якості сільськогосподарських угідь і темпів освоєння ґрунтово-земельних ресурсів.

Запропонований механізм екологізації державного регулювання сільськогосподарського землекористування ґрунтується на принципах системності та міжгалузевої паритетності використання земельних ресурсів і враховує пріоритетність забезпечення населення екологічно чистими продовольчими товарами, гармонійний розвиток сільських територій, збереження родючості землі та охорону навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Борисова В.А. Екологізація підприємницької діяльності / В.А. Борисова – Суми: Видавництво «Довкілля», 2004. – 128 с.
2. Будзак В.М. Сільськогосподарське землекористування (економіко-екологічні та управлінські аспекти) / В.М. Будзак. – К.: Орion, 2006. – 488с.
3. Кривов В.М. Проблеми організації ефективного землекористування в Україні та шляхи їх розв'язання / В.М. Кривов // Землепорядний вісник. – 2005. – №3. – С. 10.
4. Хвесик М.А. Інституціональні трансформації та фінансово-економічне регулювання землекористування в Україні: Монографія / М.А. Хвесик, В.А. Голян, А.І. Крисак. – К.: Кондор, 2007. – 522 с.

Хайліс Г.А., д.т.н., професор

Толстущко Н.О., асистент, Моколюк Ю.П., студент

Луцький національний технічний університет

**УДОСКОНАЛЕННЯ РУЛОННОГО ПРЕС-ПІДБИРАЧА СТРІЧКИ ЛЬОНУ З
ПРЕСУВАЛЬНОЮ КАМЕРОЮ ЗМІННОГО ОБ'ЄМУ**

Льон-довгунець – стратегічно важлива технічна культура України, яка є основним джерелом натуральної сировини для виробництва високоякісних тканин. Будучи важливою галуззю агропромислового комплексу, виробництво льоносировини, на жаль, ще не стабілізоване як стосовно валового збору, так і рентабельності. З-поміж цілої низки причин такого стану особливо вирізняється проблема збирання, яка полягає у значних втратах якості та кількості волокнистої частини врожаю через технічну недосконалість рулонних прес-підбирачів. Тому важливим завданням льонарської галузі сільського господарства є поліпшення якості виконання операцій збирання льону за допомогою рулонних прес-підбирачів на підставі вдосконалення наявних та розроблення нових робочих органів.

Пакування льоносировини у великі тюки циліндричної форми за допомогою рулонних прес-підбирачів є однією з головних операцій в ресурсощадних технологіях збирання та переробки льону. Наявні рулонні прес-підбирачі з пресувальною камерою змінного об'єму недостатньо якісно виконують процес пакування стеблової стрічки льону в рулон. Під час пакування відбуваються значні переплутування, скручування та пошкодження стебел, порушується паралельність між ними. Сформовані рулони мають значну нерівномірність розподілу щільності у поперечному перерізі, а маса одиниці довжини стеблової стрічки у рулоні нижча за необхідну – 2,5...3,0 кг/м, що зменшує якість та продуктивність переробки льоносировини. А тому актуальним є завдання поліпшення якості пакування стеблової стрічки льону в рулон на підставі вдосконалення конструкції рулонного прес-підбирача та системного обґрунтування параметрів і режимів роботи робочих органів його пресувальної камери змінного об'єму завдяки розкриттю явищ ущільнювання стеблової стрічки і формування рулону.

На підставі теоретичних та експериментальних досліджень удосконалено конструкцію рулонного прес-підбирача ПР-1,2 з пресувальною камерою змінного об'єму, що уможливорює більш якісне пакування стеблової стрічки льону в рулон. Наведено аналітичні залежності для визначення параметрів і режимів роботи робочих органів пресувальної камери змінного об'єму. Теоретично досліджено ущільнювання стрічки льону перед намотуванням її на рулон у пресувальній камері, а також процес формування рулону. Визначено енергетичні показники процесу пакування стеблової стрічки льону в рулон. Експериментально досліджено стискання стеблової стрічки льону, її ущільнювання в пресувальній камері, а також стискання рулону стеблової стрічки льону. Визначено

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

пошкодження стебел льону в рулоні, а також потужність на привод робочих органів пресувальної камери. Проведено польові випробування та розрахунок економічної ефективності удосконаленого рулонного прес-підбирача стрічки льону.

Хлобистов Є.В., д.е.н., професор,
Черніхівська А.В., аспірант

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Методичні підходи до проведення Стратегічної екологічної оцінки (СЕО) програм соціально-економічного розвитку можна поділити на декілька груп:

1. Економічна оцінка будь-яких ініціатив стратегічного рівня. В багатьох країнах, що використовують цей підхід, на законодавчому рівні не існує принципових відмінностей між великими проектами та ініціативами стратегічного рівня. Наприклад у США NEPA (Національне агентство з охорони навколишнього природного середовища) вимагає проведення процедури оцінки для всіх важливих та/або масштабних проектів планів, політик, програм (ППП).

2. Обов'язкове проведення СЕО для стратегій, планів та програм визначеного типу або рівня. Як правило, це стосується ініціатив, що пов'язані із екологічно небезпечними проектами, масштабним використанням природних ресурсів або, навпаки, охороною довкілля. Наприклад, у Нідерландах СЕО проводиться для планів і програм в таких галузях, як енергетика, водо забезпечення, утилізація відходів, охорона довкілля тощо.

3. Відсутність обов'язкових вимог щодо проведення СЕО. Прикладом є Великобританія, де екологічна оцінка ППП не є обов'язковою, але її можливість передбачена нормативними документами. Водночас, Департаментом з охорони навколишнього природного середовища країни, видано офіційне керівництво з проведення СЕО на основі інтеграції екологічних факторів у загальну оцінку ініціатив стратегічного рівня (т.зв. Policy Appraisal). Заслуговує на увагу той факт, що в керівництві наводяться практичні приклади проведення СЕО, що є гідними наслідування з точки зору департаменту.

Узагальнюючи, можна сказати, що майже всі країни, у т.ч. Європейського Співтовариства, що запроваджують СЕО, не мають чіткої методики її проведення, а сам інструмент знаходиться на стадії становлення. Втім, СЕО вважається ефективним і перспективним інструментом, який дозволяє підвищити ефективність планування, знизити антропогенний вплив на довкілля та є інструментом втілення постулатів сталого розвитку у життя. Світова практика впровадження СЕО, що уникає чітко визначеної та затвердженої методики, втім рекомендує зобов'язати проводити таку оцінку на законодавчому рівні (у яких випадках вона повинна проводитись, залежить від країни).

Зауважимо, що процедура і методи СЕО залежать від стратегічної ініціативи, що лежить в її основі. Найбільш детально можуть бути проаналізовані та передбачені впливи планів та програм, що визначають параметри майбутніх проектів, наприклад, містобудівні плани, галузеві програми тощо. Підходи, що використовуються в рамках оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС), екологічного аудиту, можуть бути використані при проведенні СЕО планів і програм нижнього ієрархічного рівня.

Більш складним є СЕО стратегічних рішень, для яких неможливо передбачити кількість та типи індивідуальних проектів, які ймовірно стануть їх результатом. Фінансово-економічні та інші рішення, нормативні акти, міжнародні угоди, політики, стратегії національного рівня. Проте СЕО таких ініціатив не тільки можливе, але й необхідне.

Так, широко відоме СЕО проекту Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (NAFTA), яка відбулась в Канаді. Основні цілі були сформульовані як 1) забезпечення врахування екологічних факторів при підготовці угоди, 2) прогноз та документування можливих екологічних наслідків. Міжвідомча група, яку було створено для цього завдання, працювала в тісному зв'язку з канадською делегацією, різноманітними організаціями, у тому числі недержавними, зацікавленими в результатах процесу сторонами, тими, що володіли необхідною екологічною інформацією. Важливим «додатковим» результатом СЕО стало підписання сторонами NAFTA спеціальної угоди з співпраці в галузі охорони навколишнього природного середовища та створення Північноамериканської комісії

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

зі співпраці в цій царині (Sadler B., 1996).

Труднощі перенесення принципів екологічної оцінки проектів на стратегічному рівні мають процедурне та методологічне походження.

Процедурні труднощі пов'язані з тим, що процес розробки та затвердження стратегічних рішень у більшості випадків відрізняється від процесу розробки та затвердження конкретних проектів, для яких ці процедури регламентовані. Результатом є труднощі з систематичним проведенням СЕО: чим більш формалізованою є процедура, тим простіше імплементувати в неї стратегічну оцінку.

Також можуть виникнути труднощі при залученні громадськості та зацікавлених сторін при розробці таких проектів. Згідно з чинним законодавством на обговорення виноситься вже готовий проект, а на етапі його концептуального обговорення та розробки доступ до інформації обмежений.

Труднощі методологічного рівня пов'язані з неможливістю однозначного передбачення (аналізу, трактування) екологічних наслідків стратегічних дій, а за умов загальнодержавних ключових стратегічних розробок важко коректно визначити масштаби та характер діяльності, що слідує за прийняттям рішення. Також можуть виникнути труднощі із збором інформації щодо стану довкілля, яке може бути «зачепленим» при реалізації проекту. Особливу увагу має бути приділено виявленню взаємозв'язків між компонентами навколишнього природного середовища в масштабах, адекватних оцінці.

Однак методологічні труднощі не унеможливають проведення ефективної СЕО. Дослідники та практики СЕО визнають, що в процесі оцінки завжди присутній прибутний фактор невизначеності, проте інформації, що її можна отримати в процесі стратегічної оцінки, як правило, вистачає для того, щоб зробити обґрунтований вибір між принциповими альтернативами та визначити необхідні заходи зі зменшення або «невідчутності» негативних впливів.

Відмінності СЕО від екологічної оцінки проектного рівня впливають не тільки з різного ступеня конкретизації інформації, що використовується, але і їх різного призначення. Саме визначення СЕО підкреслює, що вона повинна торкатись не тільки можливих впливів на довкілля, але й таких аспектів, як відповідність цілей ППП національним та регіональним екологічним цілям, обґрунтованість та досяжність екологічних завдань ППП, вплив ППП, що оцінюється, на здатність різних структур здійснювати діяльність з охорони навколишнього природного середовища.

Аналіз екологічних аспектів стратегій, планів та програм є важливим аспектом СЕО, що посилює його схожість із стратегічною оцінкою політик, що ґрунтується на аналізі їх цілей (Objectives-led Policy Appraisal). Проте внаслідок посиленої уваги до екологічних факторів СЕО може стати інструментом планування (а не регулювання), що сприяє досягненню цілей сталого розвитку. Існуючі міжнародні тенденції в практиці екологічної оцінки вказують на зростаючу роль використання СЕО як інструменту для досягнення сталого розвитку. Як в розвинутих країнах, так і в країнах з перехідною економікою існує потреба у використанні процесу СЕО, для того щоб цілі сталого розвитку були досягнені якомога найшвидше та найефективніше.

Хомин П.Я., д.е.н., професор кафедри обліку у бюджетній і соціальній сфері
Тернопільський національний економічний університет

КАПІТАЛ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: НЕДОЛІКИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ

Виглядає дивним, що розуміння капіталу – категорії, яку ще у XVI ст. в теорії бухгалтерського обліку було визнано «нарідним каменем» облікової системи [3, 73], у такому важливому документі, як П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», обмежується таким куцим визначенням: «Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань» [2, ст. 1]. Але в літературі марно шукати щось інше, бо всі «души прекрасне порывы» завершуються, на жаль, так, як із сумом констатував Чарльз Гаррісон: «Оглядачем... облікової літератури дуже швидко оволодіває легка нудьга, свого роду почуття перенасиченості. Книга за книгою – і все це – один і той же давній знайомиць, лише в різних костюмах» [3, 190].

Тому й недивно, що на практиці ставлення до нього, тобто капіталу, таке ж. Відтак тепер маємо методологічний нонсенс, коли рівняння $A - Z = K$ треба писати як $A - Z = -K$ (табл. 1).

Витяг з «Балансу» ф №1 [Україна Business/ – № 10-11. – С. 20-21]

(тис. грн.)

Пасив	Код рядка	На початок року	На кінець року
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	18,5	18,5
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	(123,5)	(1433,0)
Усього власного капіталу	380	- 105, 0	- 1414, 5

Окрім того, незрозумілою є методика обліку зносу й амортизації основних засобів. І не тільки тому, що маємо два різних рахунки для обліку останньої: 83 «Амортизація» та 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», з чого деякі видно вже занадто вчені зробили соломонів висновок: рахунки 8-го класу на підприємствах, окрім малих, не застосовується. Хоч досить було б уважно прочитати перший абзац Інструкції до Плану рахунків за розділом «Клас 8. Витрати за елементами», аби зрозуміти, що це не так. Адже: «рахунки цього класу призначені для узагальнення інформації про витрати підприємства протягом звітного періоду», а не оминати його, відразу перескакуючи до шостого, де це саме дублюється, але вже зі словом “можуть”: «Інші підприємства (окрім малих – П. Х.) рахунки цього класу можуть використовувати для узагальнення інформації про витрати за елементами».

Але менше з тим, бо значно важливіше, що в “Балансі» ф. №1 за статтею 031 “Знос» він фігурує як від’ємна величина, хоч ще О. Рудановський чітко підкреслив, що від перенесення з пасиву в актив зміна знаків не означає зміни сутності категорій, причому нарахування зносу основних засобів є активною пермутацією балансу, амортизації ж – пасивною, оскільки підпадають під їхнє визначення за формулами О. Галагана [3, 459]:

$$A + a - a = П \quad (1)$$

$$A = П + в - в \quad (2)$$

Проте замість дослідження паранормальних явищ теорії бухгалтерського обліку модним стало, подібно до уфологів, описувати «літаючі тарілки» на кшталт екологічного, інтелектуального або соціального капіталу чи чогось іншого, хоч їм байдуже, що до бухгалтерського обліку це непристосовне, бо і в економіці ще не зовсім ясно, про що тут йдеться. Відомо ж бо, професор Чиказького університету США, лауреат нобелівської премії 1992 року Г. Беккер вважав ним здібності, професійні навички, мотивація, які стають капіталом у момент купівлі-продажу робочої сили – наймання на роботу чи отримання винагороди продавцем трудових послуг [1, 26].

Оцінити такі суб’єктивні риси людини бухгалтерський облік не в змозі, тому-то й ніхто із класиків його теорії (Й. Шер., О. Рудановський та ін.) не витрачав на це свого наукового потенціалу. Очевидно саме тому згадані автори – класики, на відміну від теперішніх верхоглядів, які в погоні за модою пишуть казна-що, нівелюючи бухгалтерський облік як науку всупереч класичній економічній теорії, адже ще А. Сміт відзначав, що людина не може бути капіталом. Тому ніякі тавтології на кшталт “інтелектуальний – людський – соціальний» не можуть бути предметом облікової теорії.

Список використаних джерел:

1. Беккер Г. Человеческое поведение: экономической подход. Избр. труды по экономической теории. / Г. Беккер. – М.: ГУ-ВШЭ, 2003.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено наказом МФУ від 31.03.99 р. № 87.
3. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней / Я. В. Соколов. – М.: Аудит ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

Черчик Л.М., д.е.н., професор, завідувач кафедри прикладної статистики та економіки праці
Луцький національний технічний університет

ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Метою землекористування як системи взаємопов’язаних елементів, спрямованих на забезпечення раціонального використання і охорони земельних ресурсів, є створення таких політичних, соціальних, економічних та екологічних умов, які забезпечували б високоефективне використання земельних ресурсів, зростання добробуту людей, поліпшення навколишнього

середовища.

В контексті зазначеної проблеми відтворення земельних ресурсів необхідно розглядати з позицій теорії сталого розвитку, яка передбачає удосконалення теоретичних і практичних засад розширеного відтворення земельного потенціалу і найперше – сільськогосподарських земель. Система сталого землекористування повинна характеризуватися чіткими принципами екологізації виробничої діяльності і відповідними вимогами до соціальних умов життєдіяльності людей. Необхідно розробити і прийняти за основу у практичній діяльності нові принципи використання та відтворення земельних ресурсів: адаптивності, мінімізації ризику, впорядкованості та раціональності дій, урахування обмежених можливостей, превентивності, визначення відповідальності, екологічної оборотності.

Принцип адаптивності. Необхідні постійні зміни з метою вдосконалення національного та регіонального землекористування, пристосування до постійного посилення природоохоронного законодавства. Адаптивність розглядається як основа ведення ефективної економічної діяльності з урахуванням сукупного еколого-економічного навантаження на земельні ресурси, їх специфіки у регіональному аспекті, з позиції завдань розвитку АПК для задоволення потреб споживачів.

Принцип мінімізації ризику. Будь-яка господарська діяльність пов'язана з тим чи іншим ступенем ймовірності негативного впливу на довкілля загалом і небезпеки погіршення якості земельних ресурсів. Управління ризиком передбачає дослідження причин, чинників та характеристик тієї чи іншої ризикової ситуації з метою мінімізації негативних наслідків для земельного потенціалу. Особливо гостро ця проблема стоїть сьогодні, коли короткотермінові вигоди беруться за основу діяльності більшості господарств, що полягає у зміні структури землеробства, переході на вирощування технічних культур, які суттєво знижують родючість ґрунтів.

Принцип впорядкованості та раціональності дій. Саме раціональне з економіко-екологічних позицій використання земельних ресурсів можливе при оптимізації діяльності суб'єктів АПК, зниження рівня негативних наслідків їх господарської діяльності, мінімізації збитків при досягненні цілей розвитку.

Принцип обмежених можливостей. Обмеження бувають ресурсними та природоохоронними. Необхідно враховувати ці обмеження в програмах та планах розвитку АПК регіонів, які мають різний земельний потенціал, з одного боку, екологічні деструкції та можливості його використання в сільськогосподарських цілях – з іншого.

Принцип превентивності. На всіх етапах діяльності суб'єктів АПК необхідна комплексна, синтетична економіко-екологічна оцінка ефективності використання земельних угіль, розробка заходів, які унеможливили б їх подальшу деградацію.

Принцип відповідальності. Землекористування здійснюється конкретними юридичними та фізичними особами, ступінь і форма відповідальності яких встановлюються в процесі визначення їх правового статусу. Проте практика господарювання доводить, що цей принцип не працює найбільше, що є причиною недбалого поводження землекористувачів.

Принцип екологічної оборотності вимагає сукупного виконання всіх спеціалізованих за типом техногенних порушень захисних заходів (ґрунтозахисні сівозміни на еродованих землях, мінералізація осушених торфовищ, впровадження екологічностабілізуючих заходів з внесенням радіопротекторів, підвищення доз мінеральних та органічних речовин, залуження неродючих ґрунтів; ліквідація-відчуження забруднених земель (зона аварії на Чорнобильській атомній електростанції); нейтралізація негативних процесів, технічна і біологічна рекультивация порушених земель). Крім комплексності, ці заходи повинні бути оптимальними, тобто необхідними і достатніми для захисту порушених земель.

Зазначені принципи вимагають перегляду існуючої системи землекористування в Україні в контексті нормативно-законодавчого та організаційно-управлінського регулювання діяльності суб'єктів АПК на засадах екологізації.

Шпикуляк О.Г., д.е.н., старший науковий співробітник,
завідувач відділу науково-організаційного забезпечення та координації досліджень
ННЦ „Інститут аграрної економіки” НААНУ

ІНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

В системі розбудови державної політики управління економічним розвитком надважливу роль відіграє інституційне регулювання як детермінанта формування інституціонального середовища господарської і соціальної підсистеми суспільного буття. Тенденції та моделі розвитку сучасних економічних систем, які сформували стійке інституціональне середовище утвердження інноваційної моделі соціально-господарського поступу вказують на надважливість у цьому процесі регуляторних інституцій та інститутів. Це стосується як економіки загалом, так і її галузей зокрема.

Проблема розкриття інституціональних аспектів регулювання відносин в аграрній сфері вітчизняної економіки знаходить місце у дослідженнях науковців, проте вони потребують подальшого розвитку зокрема в питаннях формування інноваційної моделі функціонування галузі. Така модель забезпечить конкурентність і дозволить сформувати інституціональне середовище розвитку-упровадження інновацій. Проте потребує теоретико-методологічного обґрунтування з виявленням інституційних чинників сприяння і гальмування процесів в економічному, правовому ракурсі, а головне – з точки зору впливів базисних й похідних інститутів.

Перш ніж сподіватися на формування інноваційної моделі аграрної сфери економіки, цей процес необхідно оформити інституційно як на рівні усвідомлення такої необхідності усіма причетними до нього, а також соціуму, сформувавши необхідну інституційно-правову базу й механізми дотримання необхідних «правил гри». Правова база сформована, але механізми контролю за дотриманням законодавства в системі інноваційної діяльності малоефективна з різних причин, головною вважаємо відсутність відповідних базових традицій інноваційності.

Інституціональне середовище є надскладною системою, адже охоплює різновекторні, різноаспектні чинники й фактори, які, у свою чергу, детерміновані суспільством і конкретними особистостями, економічними агентами. Держава у цьому випадку є загальноекономічним інститутом, який, по суті, визначальний, адже за його «вказівкою» відбувається інституційне регулювання у даному конкретному випадку інноваційної діяльності. Проте в основі зазначеного процесу національні особливості, усталені традиції, які змінюються у досить тривалому періоді і навіть після зміни інституціональної моделі розвитку суспільства зберігають вплив на нього, що ми зараз і спостерігаємо, особливо в аграрному секторі. Тому існуючі проблеми формування інноваційної моделі галузі, інституціональні за природою, а їх вирішення залежатиме від якості модернізації інститутів, рівня диверсифікації державних і ринкових механізмів. Тому й важливо звернути увагу на взаємодії економічних агентів, суспільних інститутів і держави через регулювання економіки, що «...реалізується шляхом зацікавлення приватних фірм у вирішенні таких завдань...», як розвиток наукових досліджень і впровадження їх результатів, розвиток і модернізація інфраструктури економіки, стимулювання експорту товарів і послуг, ефективно залучення капіталу, нагромадження знань і досвіду тощо». В інноваційній сфері узгодження зазначених позицій сьогодні є найбільш проблемним, адже втрачено динаміку позитивних змін у формуванні, накопиченні і якісно-прогресивному накопиченні інтелектуального капіталу – головного продуцента інновацій. Державна політика у сфері регулювання середовища формування-упровадження аграрних інновацій є особливо неприйнятною, адже не сприяє перспективному розвитку науки.

Усе це негативно впливає на галузеву конкурентоспроможність, адже існування дефіциту фінансових ресурсів, недофінансування бюджетних програм розвитку наукових досліджень по-суті означає відсутність передумов для здійснення організаційно-економічної і особливо техніко-технологічної модернізації в агросфері. Адже інституціональні складові процесу побудови інноваційної моделі до яких слід віднести створення: сприятливого ринково-конкурентного середовища; виробничої маркетингової, науково-інноваційної та іншої інфраструктури; мотиваційного поля активізації кредитування галузі; системи ефективною бюджетної підтримки тощо, в аграрній галузі загалом деструктивні. Сьогоднішній їх стан не дозволяє мати сільське господарство, яке спроможне продукувати високу додану вартість, бо зберігає характер сировинного експортера зокрема.

У формуванні механізму і здійсненні інституційного регулювання у сфері створення-упровадження інновацій слід керуватися переконанням про те, що «в економічній площині

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

суспільство прийдешніх часів спрямоване на виробництво і споживання інформаційних товарів та послуг. Воно спиратиметься на використання наукомістких високотехнологічних засобів виробництва та розвитку соціальних мережевих структур, залучених до процесів прийняття рішень». Тому побудова інноваційної моделі – єдиний шлях, який забезпечить конкурентність і поступальний розвиток аграрної галузі зокрема, а головне – відхід від сировинного, екстенсивного розвитку. Хотілося б сказати, що окремі ситуативні успіхи у вітчизняній аграрній галузі пов'язані головним чином зі сприятливою світовою кон'юнктурою ринків, а також природними факторами, які детермінували зростання урожайності, але це ні в якому разі не результат інноваційності. Потрібно ефективні структурні реформи й визначення державою своєї місії щодо участі у розвитку галузі.

Шубравська О.В., д.е.н., професор, завідувач відділу
Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,
Шаціло Н.І., аспірант
Білоцерківський національний аграрний університет

ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Об'єктивним напрямом інноваційного пошуку в контексті сталого розвитку сільськогосподарського виробництва нині стала екологізація галузі, складовими якої є екологічно обґрунтовані системи землеробства. Пріоритетними напрямками розвитку ефективного землекористування варто вважати поетапний перехід до ресурсозберігаючих, ґрунтозахисних технологій вирощування сільськогосподарських культур з використанням мінімальних і нульових систем обробітку ґрунту.

Альтернативне землеробство є новим підходом до виробництва сільськогосподарської продукції, в основу якого покладено принципи повної або часткової відмови від синтетичних добрив, пестицидів, регуляторів росту рослин і кормових добавок. Дослідження тенденцій розвитку сільськогосподарських підприємств Київської області, які господарюють в умовах найбільш потенційно сталих зон спеціалізації землеробства України – інтенсивного буряківництва, зерно- та кормо виробництва, свідчать про існування можливості переходу до органічних систем землеробства, зокрема з використанням на добриво відходів рослинництва і тваринництва.

Забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств Київської області вбачаємо можливим через оптимізацію їх галузевої структури на основі врахування агроресурсного потенціалу. Зважаючи на неоднорідність рівня ресурсного забезпечення сучасних сільськогосподарських підприємств, необхідною є розробка систем сталого агровиробництва, які ґрунтуються на конкретних умовах діяльності підприємства, враховують передумови розвитку аграрних виробничих систем, необхідність ресурсо- та енергозбереження, можливість вирішення екологічних проблем.

Сталий розвиток сільського господарства вимагає дотримання чинних вимог екологічної безпеки, тому має контролюватися на державному рівні. Підтримку розвитку органічного виробництва в Україні можна також пов'язати із заходами з охорони навколишнього природного середовища («зелений кошук»), зокрема з тими, що стосуються відновлення і підвищення родючості ґрунтів і будуть опосередковано сприяти розширенню ресурсної бази виробництва органічної продукції. Зазначимо, що уряд України підтримує виробництво екологічно чистої продукції шляхом реалізації Державної цільової Програми розвитку села на період до 2015 року, в якій передбачено заходи стимулювання ведення органічного сільського господарства, розвитку органічного землеробства та створення системи сертифікації органічної продукції. З метою реалізації таких положень необхідним є впровадження екологічно орієнтованих та органічних технологій сільськогосподарського виробництва, і в цьому контексті ми вбачаємо доцільним створення систем сталого агровиробництва з метою гармонізації економічних, екологічних і соціальних цілей в галузі сільського господарства. Для координації зусиль щодо державної підтримки сталого розвитку на принципах органічного землеробства необхідно розробити та прийняти Комплексну державну програму розвитку систем сталого агровиробництва (рис. 1).

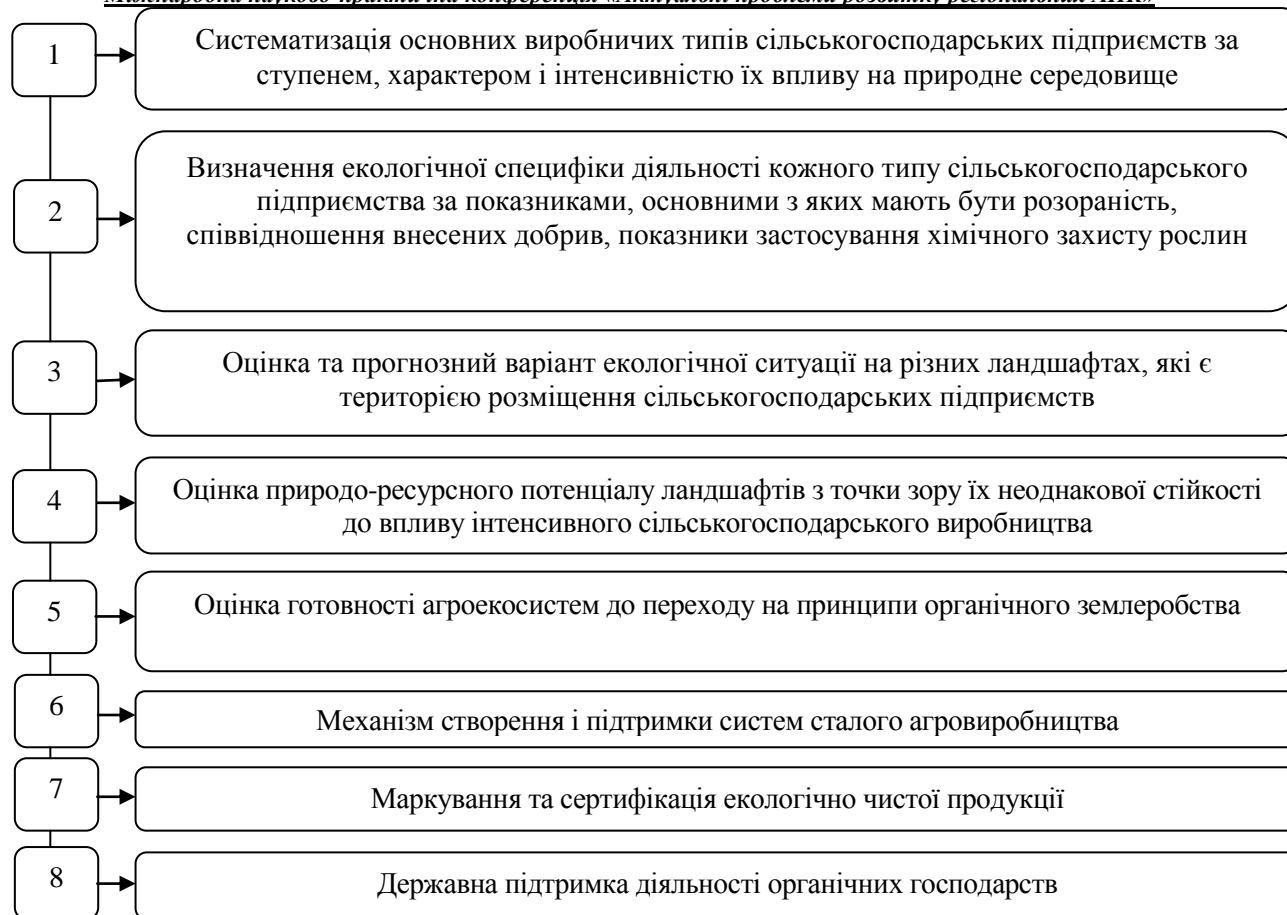

Рис. 1. Елементи Комплексної державної програми розвитку систем сталого агровиробництва

Практична реалізація системи сталого агровиробництва, адаптованої до кожного сільськогосподарського підприємства, дасть можливість ефективно управляти агроєкосистемами на принципах використання біологічних факторів родючості, агроєкологічних методів боротьби з шкідниками та хворобами та сприятиме покращенню показників соціальної сфери сільськогосподарських підприємств.

Щурик М.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів
Івано-Франківський університет права ім. Короля Данила Галицького

НАЙВАЖЛИВІШІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ АГРОФОРМУВАНЬ У КАРПАТСЬКОМУ МАКРОРЕГІОНІ

Земельна реформа, що була започаткована в аграрному секторі Карпатського макрорегіону крізь заходи роздержавлення, паювання та приватизацію сільськогосподарських земель поки що не забезпечила очікуваних позитивних результатів. Йдеться про те, що донині невирішеними залишаються на селі економічні, екологічні та соціальні проблеми. Трансформаційні процеси не призвели до зростання продуктивності сільськогосподарських угідь, збільшення обсягу виробництва сільськогосподарської продукції та покращення фінансового стану власників і користувачів сільськогосподарських земель. Більше того, аграрний сектор Карпатського макрорегіону донині не може вийти на показники виробництва 1990 року. За аналізований період значно погіршилась екологія земель АПК, зросла засміченість та забрудненість природних ресурсів. Особливо гострими та незадовільними склалися на селі соціальні негаразди, про що засвідчує зростаюча депопуляція сільського населення, вимирання та зникнення багатьох сіл, статеві структурні диспропорції. Деструктивність організованого нині земельного господарства засвідчує про необхідність переосмисленості теоретичних і методологічних засад на яких будувалась аграрна та земельна реформи.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Відомо, що в основу трансформації земельних угідь аграрного сектора було покладено зміну форм власності, домінування приватного землеволодіння. Державна власність на сільськогосподарські землі була проголошена малоефективною, відсталою. Означене призвело до знищення сільськогосподарських підприємств колективної та державної форм власності. Однак, на думку відомих вітчизняних вчених – аграрників, руйнація колгоспів і радгоспів не призвела до подолання депресивності аграрного сектора. При цьому ситуація не змінюється у зв'язку з тим, що колгоспно-радгоспний лад (устрій), сформований у радянський період, виявився нездатним задовольнити інтереси села й селянства, як і у зв'язку з тим, що аграрний лад (устрій) пострадянського типу поки що теж є далеким від того, яким він має бути [1, с.52].

Невиправданим стало також фактичне відсторонення держави від участі в процесах формування аграрної політики, яка би забезпечувала рівне право усіх громадян на одержання продукту, що генерується землею. Більше того, якщо державна власність не була ефективною за радянських часів, це не означає, що вона погана в принципі [2, с.87]. Таким чином не форма власності на землю регулює та визначає рівень використання, збереження, покращення та охорони угідь у сільському господарстві, а зовсім інший чинник. Йдеться про існуючу дотепер несформованість у організаційному розрізі моделі агроформувань, які задіяні у процесі відтворення земельних ресурсів. Треба зазначити, що в основі формування нинішніх власників і користувачів земель АПК у Карпатському макрорегіоні було покладено приватне землеволодіння. В цілому можна погодитись, що запровадження поряд із державною та колективною формами власності на землю також приватної є радикально новим напрямком на шляху підвищення ефективності використання земель АПК. Разом з тим, якщо приватизація здійснюється з використанням соціалізованих засад реалізації права кожного громадянина на землю, залишаючи при цьому поза увагою професіоналізм, фізичні, технічні, фінансові можливості організації земельного господарства новими дрібними власниками земельних ділянок, то більш ніж очевидно, що така модель відтворення земельних ресурсів носитиме популістський, політичний відтінок. Так, селянин реалізував своє право володіння земельною ділянкою завдяки реалізації принципу соціальної справедливості. Разом з тим, як засвідчують проміжні результати досліджень, економічні, екологічні та соціальні негаразди право приватного землеволодіння не вирішило.

На наше переконання запровадження приватної форми власності на землі сільськогосподарського призначення слід було здійснювати в якісно іншому руслі. Земельний фонд колишніх державних та кооперативних сільськогосподарських підприємств не слід було подрібнювати серед десятків, сотень тисяч громадян. Селянин землю мав. Розмір належної селянину земельної ділянки практично повністю покривав потреби його особистого підсобного господарства. Саме тому приватизацію слід було обмежити присадибними ділянками. Паювання, запровадження приватної форми власності на земельні паї - це не що інше, як популізм, який завдав значної шкоди аграрному сектору економіки. Практично це крок назад, що потрібно відверто визнати як стратегічну помилку, яка була допущена колишніми реформаторами на фоні політичного популізму.

Нинішній стан земельного господарства в Карпатському макрорегіоні засвідчує про потребу проведення ряду кардинальних непопулярних заходів. Насамперед це стосується здійснення інвентаризації сільськогосподарських земель у розрізі угідь та власників. Наступним кроком на шляху впорядкування земельного господарства має стати деприватизація земель АПК у тих власників і користувачів, які об'єктивно не в змозі забезпечити належне використання, збереження, покращення та охорону земельних ділянок. На деприватизованих землях слід сформувати сучасні формування всіх форм власності, матеріально-технічна база яких, фінансові, фізичні ресурси, професіоналізм дадуть можливість належним чином розв'язати економічні та соціальні проблеми на селі. Саме такі передумови допоможуть вивести аграрний сектор зі стану депресивності.

Список використаних джерел:

1. Юрчишин В.В. Аграрна революція в Україні в контексті зламів політичних епох: витоки і сучасність / В. Юрчишин // Економіка України. -2008.-№3.-С.45-57.
2. Архангельський Ю., Радзівський О. Про ефективність приватизації в Україні/ Ю. Архангельський і ін.// Економіка України. -2008.-№9.-С.86-91

Акопова В.Г., аспірант
Донецький національний технічний університет

ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Кожен з нас постійно застосовує термін «якість» і думає, що сенс його досить зрозумілий всім, але визначити зміст цього терміна так, щоб його застосування стало максимально корисним, зовсім непросто. Але ж оцінка кожного певного споживача строго індивідуальна, також як і висунуті ним вимоги. Як же визначити, що є якість? [1].

Якість - одна з найскладніших категорій, з якою людині доводиться стикатися в своїй діяльності. До поняття якості доводиться звертатися при виборі предметів для задоволення різних потреб:

- під час оцінки результатів виконання окремих виробничих операцій або цілих виробничих процесів;

- підведення підсумків навчання;
- плануванні виробництва;
- створенні нових машин, виробів, споруд;
- оцінці тих чи інших природних явищ;
- розгляді творів мистецтва і т. д.

Навіть з цього короткого переліку видно, як різноманітні програми поняття якість [2].

Історія розвитку вітчизняного досвіду управління якістю продукції свідчить про наявність системного підходу. Комплексний системний підхід до управління якістю продукції знайшов своє застосування в СРСР. Управління якістю продукції було широко впроваджено в галузях забезпечують науково-технічний прогрес, а саме в авіації, в радіотехніці, в ракетній техніці, в машинобудуванні і т.п. Серед найбільш відомих вітчизняних методів управління якістю продукції можна виділити наступні:

1. БІП 1955 Саратов (бездефектне виготовлення продукції);
2. СБТ 1961р. Львів (система бездефектного праці);
3. КАНАРСПІ 1958 Горький (якість, надійність, ресурс із перших виробів);
4. НОРМ 1964р. Ярославль (наукова організація праці щодо збільшення моторесурсу);
5. КСУКП 1975 Львів (комплексна система управління якістю продукції);
6. КСУКП і ЕІР 1980р. Дніпропетровськ (комплексна система управління якістю продукції і ефективного використання ресурсів);
7. КСПЕП 1980р. Краснодар (комплексна система підвищення ефективності виробництва).

Всі ці вітчизняні системи з управління якістю продукції на підприємствах мали істотний недолік, тому що здійснювали управління якістю продукції тільки на стадії виробництва і проектування, не охоплюючи всі інші стадії життєвого циклу продукції. Рух за поліпшення якості вітчизняної продукції існував з періоду проведення індустріалізації. З плином часу ставало зрозуміло, що стійкого вдосконалення якості продукції не можна добитися шляхом проведення окремих і навіть великих, але розрізнених заходів. Тільки шляхом системного та комплексного, заходів на науковій основі можна швидко і стійко удосконалювати якість продукції [3].

Висновок України просто необхідно серйозно вивчати досвід передових країн, розробляти та впроваджувати свої, традиційні саме для української економіки методи і принципи управління якістю продукції / послуг на промислових підприємствах. Сьогоднішні системи повинні перерости в системи менеджменту, які не лише забезпечать поліпшення якісних і екологічних показників, а й торкнуться широкого кола економічних, соціальних та етичних проблем. Надалі такі системи стануть елементами і складовими регіональних, галузевих і національних мереж постійного розвитку, які, у свою чергу, будуть формувати глобальну мережу стабільного, незворотного розвитку світової економіки.

Список використаних джерел:

1. Роберт Хойер, Брук Хойер. Що таке якість? // Стандарти та Якість. - N3. - 2002 р. - С. 97-102.
2. Азгальдов Г.Г., Глічев А.В., Панов В.П. Що таке якість? - М.: Вид-во «Економіка», 1968 р. - С. 135с.
3. Окрепилов В.В. Управління якістю: Підручник для вузів. - М.: Вид-во «Економіка», 1998 р. - С. 639 с.

Александрова О.В.

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКОГО СЕКТОРУ

На сучасному етапі розвитку нашої держави особливо велике значення має вирішення продовольчої проблеми, що вимагає корінних перетворень в агропромислового комплексі.

Одним із принципових положень аграрної політики є сприяння розвитку фермерства, підвищення ефективності функціонування в ринкових умовах, визначення основних напрямів його становлення, розширення розмірів господарювання.

Для подолання негативних тенденцій і створення умов для позитивної динаміки розвитку аграрного сектору Кабінет Міністрів України затвердив Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 р. [1].

Вирішальним критерієм оцінки ефективності роботи сільськогосподарських підприємств є рентабельність. Рівень рентабельності фермерських господарств Харківської області становив 20,9 %, що нижче від попереднього року на 2,11 %. Загалом у господарствах фермерів дохід від усієї діяльності становив 435,6 млн грн, у тому числі від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва – 403,5 млн грн та від надання послуг сільськогосподарського характеру – 14,8 млн грн. Порівняно з попереднім роком дохід від реалізації всієї продукції збільшився на 7,6 %, а чистий прибуток становив 78,3 млн грн.

Позитивними тенденціями є збільшення величини доходу від реалізації продукції та зниження собівартості реалізованої продукції, зростання кількості фермерських господарств, які працюють прибутково. Прибутковість значною мірою пов'язана з досить суттєвим зростанням середньореалізаційних цін на сільськогосподарську продукцію. Але основними напрямками збільшення прибутку залишаються фактори ефективного використання землі, зростання виробництва товарної продукції, поліпшення її якості і зниження собівартості [1, 4].

Фермера, насамперед, цікавить дохід, який залишається у нього до розподілу та визначається різницею між загальним доходом (виручкою) від реалізації продукції й витратами на її виробництво [3]. Проте, щоб ефективно працювати, господарство повинне мати чималі фінансові кошти й оснащений тракторний парк, який відповідав би сучасним технологіям аграрного виробництва. Майже кожне третє фермерське підприємство не в змозі самостійно задовольнити свої потреби у грошових коштах, тим більше отримати кредит банку.

Україна з кожним роком нарощує обсяги фінансових ресурсів, призначених на підтримку розвитку сільськогосподарського виробництва. Проте вони не приносять бажаної продуктивної віддачі і необхідного фінансового забезпечення товаровиробників, що свідчить про недостатню ефективність системи державної підтримки сільського господарства. Але у сільському господарстві розвинута криза неплатежів. Банківські кредити через високі відсоткові ставки недоступні для сільськогосподарських товаровиробників.

Однак при входженні на новий ринок, появі нових конкурентів, прийнятті рішень про розміри виробництва, модернізацію обладнання або оновлення асортименту продукції, що виробляється, фермерським господарствам необхідна фінансова підтримка. Гостра конкурентна боротьба, складні умови самовідтворення змушують фермера постійно здійснювати заходи, направлені на створення ефективно діючого, збалансованого та конкурентоспроможного підприємства [1, 2].

На сучасному етапі розвитку фермерства головною перспективою є захист і державна підтримка фермерських господарств. За 2009 р. фермерські господарства Харківського регіону (1226 господарств) отримали коштів за рахунок бюджетних дотацій всього на суму 2,4 млн грн, з них 18,5 % – для підтримки виробництва продукції рослинництва, 27,5 % – для розвитку тваринництва, решта – надійшли на задоволення інших потреб.

Проведення аграрної та земельної реформ в Україні фундаментально змінило основи функціонування та організаційно-правову структуру фермерських господарств і потребує адекватного фінансового забезпечення їх розвитку та розкриття потенціалу. Уряд, комерційні банки виявилися неспроможними у повному обсязі виконувати завдання кредитно-фінансового забезпечення та обслуговування розвитку сільської місцевості і сільського господарства відповідно до нових соціально-економічних умов розвитку українського суспільства.

Майбутнє фермерських господарств залежить не лише від показників економічної ефективності господарств, а й від фінансово-кредитної, податкової та правової політики щодо цієї форми господарювання.

Список використаних джерел:

1. Горьовий В.П. Фермерство України: теорія, методологія, практика: [монографія] / В.П. Горьовий. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 540 с.
2. Концепція програми розвитку фермерства в Україні на 2005-2015 роки. – К., 2005. – 27 с.
3. Мармуль Л.О. Підвищення дохідності фермерських господарств / Л.О. Мармуль // Матеріали десятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників / [за ред. П.Т. Саблука] – К., 2008. – 603 с.
4. Саблук П.Т. Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період / П.Т. Саблук // Доповідь на десятих річних зборах Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2008. – С. 44-52.

Антонов А.В., к.е.н., докторант
Дніпропетровський державний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ПЕРЕДУМОВ СТАЛОГО СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ ЯК ОСОБЛИВИЙ НАПРЯМ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Сільські мешканці значно більшою мірою, ніж міські, відчувають відсутність розвитку інфраструктури. Кожне друге сільське домогосподарство потерпало від незабезпеченості населеного пункту послугами швидкої медичної допомоги (серед міських – 8%) та відсутності в ньому закладів, які надають побутові послуги (6%), два з п'яти – від відсутності можливості підключення до стаціонарної телефонної мережі (майже кожне шосте міське), кожне третє – від відсутності поблизу житла медичної установи (кожне десяте) та регулярного щоденного транспортного сполучення з іншим населеним пунктом із більш розвинутою інфраструктурою (3%).

До цього часу у вітчизняній науковій літературі не сформовано єдиного підходу до визначення категорії сільського розвитку. Існуючі дослідження переважно охоплюють окремі аспекти проблеми, акцентуючи увагу на питаннях розвитку соціальної сфери.

Перехід до суспільства сталого розвитку потребує розгляду проблеми сільського розвитку у відповідному контексті, тому доцільно розглядати сталий сільський розвиток, який являє собою інституціональний інтегрований процес стійких політичних, соціальних, економічних, організаційних, духовно-культурних, природно-екологічних змін, спрямованих на забезпечення високого рівня якості життя сільського населення. Основними моментами цього визначення є системність змін у всіх визначених напрямках на основі їх стабільності, незворотності та чіткої цільової орієнтації на задоволення потреб сільського населення. Інституціональна інтеграція передбачає, що розвиток має відбуватися одночасно за напрямками «зверху вниз» та «знизу вверх», тобто ініціюватися, реалізовуватися та координуватися як владними структурами, так і відповідними територіальними громадами на основі партнерства та співробітництва, з комплексним використанням усіх видів ресурсів. Причому громаді та органам місцевого самоврядування надається пріоритет як у визначенні напрямів розвитку, так і у практичній реалізації поставлених завдань, оскільки вони найкраще знають свої проблеми та контролюють основні види ресурсів, необхідних для розвитку, мають змогу оперативно реагувати на зміни параметрів розвитку підпорядкованої території. Це потребує розробки та застосування якісного управління.

Формування передумов для сталого сільського розвитку має бути виділено в особливий напрям аграрної політики України. У багатьох країнах світу вже відійшли від вузьковідомчого підходу розвитку села, що позначилося на функціях і навіть назвах колишніх міністерств сільського господарства. Міністерство сільського господарства у Великобританії стало називатися Міністерством екології, продовольства і сільських справ, у Німеччині – Міністерством захисту прав споживачів, продовольства і сільського господарства, в Угорщині – Міністерством сільського господарства і сільських територій. Аналогічні зміни потрібні також Україні. Функції і бюджет Міністерства аграрної політики та продовольства України доцільно розширити за рахунок реалізації програм стійкого сільського розвитку, підтримки сільського підприємництва, охорони навколишнього середовища. Крім того, доречною є розробка державної цільової концепції стійкого розвитку сільської місцевості. У даний час заходи щодо розвитку сільської економіки, включаючи сферу послуг, передбачені різними програмами, робота за якими часто не скоординована.

На необхідності приділення більшої уваги питанням сільського розвитку в Україні акцентують увагу і міжнародні організації. Зазначається, що діяльність Уряду в аграрному секторі зосереджується на стимулюванні сільськогосподарського виробництва. Поряд з цим недостатня увага приділяється питанням сільського розвитку. Україна має велику кількість надлишкової робочої сили в сільських районах, соціальне забезпечення в яких досить низьке. У довгостроковій перспективі

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

найбільший політичний ризик щодо реалізації аграрних реформ – те, що це не принесе матеріальної економічної вигоди для сільського населення. Тому уряду належить важлива роль у зміні сільських громад. Для цього варто зменшувати пряму підтримку сільськогосподарських виробників, і передбачити збільшену підтримку бюджету щодо поліпшення сільських послуг і стимулювання несільськогосподарської зайнятості.

Сталий сільський розвиток є комплексною проблемою, розв'язання якої можливе при синхронному вирішенні таких питань, як забезпечення економічно ефективного розвитку аграрного сектора, розширення несільськогосподарської зайнятості в сільській місцевості, створення наближених до міських умов отримання доходів і суспільних благ, належних умов доступу до ринків матеріальних, фінансових, інформаційних та інших видів ресурсів, покращення екологічної ситуації. В сучасних умовах вирішення цих питань стримується через ряд причин, які мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Зокрема, щодо соціальної сфери села фактично одностайно стверджується, що причиною низького рівня її розвитку є залишковий принцип бюджетного фінансування за вказаним напрямом.

Артімонова І.В., к.е.н.

Білоцерківський національний аграрний університет

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ МАРКЕТИНГОВИХ ВИТРАТ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств у сучасних умовах досягається не лише через оптимізацію виробничих витрат, але й маркетингових, що пов'язані з пошуком каналів збуту сировини і продовольства, її доробкою, сортуванням, транспортуванням, зберіганням. Таким чином, використання сучасної концепції маркетингу в практичній діяльності підприємств зумовлює необхідність раціоналізації управління витратами маркетингу.

Слід зазначити, що визначення конкурентоспроможності аграрних підприємств доцільно здійснювати за такими напрямками: формування інформації про рівень виробничих витрат; визначення результативності впровадження інтенсивних технологій виробництва і сучасних підходів до збуту продукції; проведення порівняльного аналізу рентабельності виробництва продукції сільського господарства; дослідження зміни витрат сільськогосподарських товаровиробників на маркетинг, що зумовлено їх участю у проведенні державних закупівельних і товарних інтервенцій; оцінка вартості антиризикових заходів, що забезпечують оптимальний рівень прибутковості особистих господарств населення, фермерських господарств та сільськогосподарських підприємств.

Необхідною умовою застосування різних методів вирішення антиризикових проблем у виробничо-маркетинговій діяльності агропідприємств також є наявність відповідного нормативно-методичного забезпечення. Враховуючи високий рівень невизначеності саме для сільськогосподарських товаровиробників через недосконалість інформаційного середовища, відсутність необхідних посібників з організації управління витратами маркетингу в аграрному секторі, доцільно розробити міжгалузеві нормативно-методичні документи регламентуючого характеру.

Доцільно визначити систему показників оцінки конкурентоспроможності особистих селянських і фермерських господарств, а також сільськогосподарських підприємств. Очевидно, що обґрунтованою реакцією на цю вимогу є розробка єдиного нормативно-методичного комплексу, що дозволяє господарствам здійснювати розрахунки за всіма видами їх витрат, включаючи ті, які пов'язані з проведенням антиризикових заходів.

Функціональне призначення нормативно-методичного комплексу полягає у формуванні оптимального середовища для трансформації управління господарськими ризиками в ефективне управління витратами маркетингу в системі агробізнесу. У даному аспекті освоєння процедур здійснення антиризикових заходів, які реалізуються сільськогосподарськими товаровиробниками, сприяє збільшенню організаційних витрат, але зумовлює мінімізацію їхніх трансакційних витрат.

Тому комплекс нормативно-методичних документів щодо управління витратами у виробничо-маркетинговій діяльності господарств повинен передбачати такі складові: порядок здійснення висновку за контрактами з юридичними особами на переробку сільськогосподарської сировини і збут продукції на ринку; механізм розробки управлінських рішень щодо партнерів по агробізнесу; методику організації лізингових процедур і порядок участі у проведенні державних закупівельних і товарних інтервенцій.

Із вищезазначеного випливає, що забезпечення конкурентоспроможності різних суб'єктів власності

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

агровиробництва припускає використання комплексу заходів, спрямованих на реалізацію економічних інтересів господарств. При цьому за рамками внутрішньогосподарського управління витратами маркетингу держава здійснює макроекономічну дію на аграрний сектор. У даному напрямі управління витратами на маркетинг у системі агробізнесу переміщується на макрорівень і вимагає використання методики оцінки результативності державної дії на відтворювальний процес.

Отже, оцінку виробничо-маркетингової діяльності аграрних підприємств доцільно базувати на методичній основі співвідношення їх організаційних, виробничих, трансформаційних і трансакційних витрат. Оскільки ці показники відображають рівень господарської стійкості на внутрішньому ринку, можна зробити висновок про те, що узагальнена оцінка останніх дозволяє реально визначати рівень конкурентоспроможності різних форм господарювання агробізнесу. Початковим елементом у цій системі є показники собівартості та ціни продукції сільського господарства. Їх доповнює сукупність господарських витрат та виробничо-маркетинговий потенціал суб'єктів управління в аграрному секторі.

Бабак О.П., аспірант,

Ступень Н.М., к.е.н.

Львівський національний аграрний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Реалії сьогодення вочевидь засвідчують зростання проблеми раціонального використання земель населених пунктів. Використання земель населених пунктів у період реформування земельних відносин торкається всіх галузей економіки та суспільного життя. Будучи надзвичайно важливою природничо-науковою, соціально-економічною та екологічною проблемою, дане питання вирішується на основі балансу між необхідним економічним ростом та збереженням земельних ресурсів. Більшість сучасних проблем землекористування, територіального розвитку, використання земельно-ресурсного потенціалу, екологічної ситуації тощо є наслідком недосконалого управління територіями. Виходячи з вищесказаного, впливає, що проблема раціонального використання земель населених пунктів є актуальною і потребує негайного вирішення [5, с. 144].

На сьогоднішньому етапі суспільного розвитку у вирішенні проблеми раціонального використання земель у межах населених пунктів певний внесок зробили багато відомих учених – землевпорядників та економістів – практиків: Д.С. Добряк, Г.К. Лоїк, М.Г. Ступень, А.М.Третяк та інші. Усі вони визначають необхідність пошуку оптимального поєднання використання земель та вбачають в цьому суть ефективного землекористування.

Забезпечення ефективного використання земель населених пунктів великою мірою залежить від оволодіння сучасним мистецтвом управління і полягає у вирішенні комплексу питань: науково обгрунтованого перерозподілу земель між державною, приватною і комунальною формами власності; забезпечення рівноправності всіх форм власності на землю і господарювання на ній; затвердження Верховною Радою України Загальнодержавної програми використання та охорони земель та Державної програми розвитку земельних відносин і т.д. [2, с. 145].

З ростом кількості та розмірів міст актуальним стає питання управління забудовою в містах з метою задоволення запитів населення, яке там проживає. Раціональне використання земель міст дозволить істотно зменшити територіальний розвиток міських поселень і зекономити сільськогосподарські угіддя. Тому сьогодні бачимо необхідність проведення інвентаризації земель у населених пунктах за цільовим призначенням, правовим режимом, адресою зонування, тому що її проведення дозволяє виявити вільні ділянки, а також ділянки, які не використовуються за призначенням [3, с. 105].

Вирішення питань стосовно раціонального землекористування в містах, є дуже важливим, адже кошти, отримані від продажу земельних ділянок, залишаються у розпорядженні місцевої державної адміністрації і використовуються для реалізації програм соціально-економічного розвитку міста [1, с. 45]. Крім коштів, що надходять до місцевих бюджетів, ефективність використання землі характеризується показником економії затрат на освоєння та облаштування нових земель для потреб міста, але нині перевитрати на інженерну підготовку, прокладку та експлуатаційні витрати на інженерну інфраструктуру в населених пунктах сягають 40 - 60%. Це значною мірою впливає на вже досягнутий рівень благоустрою населених пунктів. Підсумки пройденого етапу земельних реформ свідчать про наявність серйозних прорахунків в організації ефективного землекористування, які

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

допущені в процесі реформування земельних відносин [4, с. 247].

Таким чином, нові земельні відносини в населених пунктах повинні базуватись на визнанні за суспільством в особі загальнодержавних або місцевих органів влади права контролювати власників землі стосовно характеру використання належних їм земельних ділянок, можливих змін цього використання та гарантуванні власникам землі прав, встановлених законом. У зв'язку з цим державне регулювання земельних відносин у містах полягає у створенні і підтримці повноцінно життєвого середовища на відповідній території. Воно повинно забезпечити сприятливе поєднання різних форм власності на землю, збереження і підвищення цінності землі і об'єктів нерухомості на ній, ріст інвестицій, поповнення надходжень до місцевих бюджетів тощо. За рахунок цього можна здійснювати раціональний міжфункціональний розподіл земель і підвищувати рівень ефективності їх використання, покращувати взаєморозташування житлових, виробничих і ландшафтно-рекреаційних зон, резервувати землі для перспективного розвитку міста в його генеральному плані забудови. Землі населених пунктів повинні давати надходження в бюджет держави, тут повинні отримати прискореного розвитку іпотечні процеси.

Список використаних джерел:

1. Безпалько Р.І. Основи землевпорядкування та землекористування.–К.: Рута, 2005.-72с.
2. Ступень М.Г. Використання земель населених пунктів: Монографія. – Львів: Львівський державний агро-університет, 2000. - 359 с.
3. Ступень М.Г., Лесечко М.Д. Вдосконалення використання земель населених пунктів в умовах ринку: Монографія. - Львів: Львів. регіон. інст. держ. управ., 2004. - 238 с.
4. Тимофієва С.Б., Ілляшенко Ю.Г., Нечипорук О.О. До питання про ефективність землекористування в умовах сучасного міста // Харківський науково-технічний збірник №82 Сер. Економіка АПК. - 2005. – С. 244-248.
5. Третяк А.М. Наукові основи землеустрою. – К.: ТОВ «ЦЗРУ», 2002. – 342 с.

Бабенкова Т.Ю., аспірант
Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

Ринок зерна є одним з важливих стратегічних ринків нашої держави, що обумовлюється наявністю сприятливих ґрунтово-кліматичних умов для вирощування зернових культур, високим рівнем валових зборів та виробництва зерна на душу населення, значним експортним потенціалом галузі. Стабільний розвиток ринку зерна є основою рентабельного зернового господарства, продовольчої та економічної безпеки держави, соціальної стабільності у суспільстві, що визначає актуальність обраного напрямку дослідження.

В Україні, де серед продовольчих ресурсів зерно є найбільш важливим і поширеним видом сільськогосподарської продукції, винятково важливе значення має розвиток повноцінного зернового ринку. Адже до цього також спонукають проголошені наміри нашої держави щодо інтеграції у Європейське співтовариство та й акт входження до Світової організації торгівлі.

Ефективне функціонування ринку зерна, конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств на зовнішньому ринку можливе лише за умови компліментарності ринкового саморегулювання з державними методами підтримки виробників зерна, що узгоджуються з вимогами СОТ. Вважаємо, що ринок зерна це поєднання, з одного боку, узгоджених економічних взаємовідносин між товаровиробниками та споживачами за умов економічної свободи, вільної конкуренції і ринкового ціноутворення, а з іншого – взаємодія державних інститутів, що забезпечують підтримку суб'єктів ринку з метою їх захисту від кон'юнктурних коливань. Для ефективного функціонування інфраструктури ринку необхідно, щоб всі елементи ринкового механізму перебували в тісному взаємозв'язку і взаємодії.

Основним напрямом підвищення ефективності функціонування ринкової інфраструктури вбачається оптимізація кількості елементів інфраструктури, насамперед оптово-продовольчих ринків, центрів інформаційно-консультаційного обслуговування і цінового моніторингу, консалтингових та дорадчих служб, фінансово-кредитних і страхових установ, а також створення умов тісної співпраці з ними виробників зерна. Крім того, пропонується активізувати в області процес щодо створення і функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів зі зберігання і збуту зерна. Цей процес набуває особливого значення для виробників, оскільки вони не можуть забезпечити належних умов для зберігання зерна, що зумовлює значні його втрати і знижує якість, в той час як елеватори встановлюють високі ціни за зберігання. В результаті комерційно привабливі канали реалізації стали

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

недоступними, оскільки покупці зацікавлені у великих партіях однорідного за якістю зерна, яке можна переробити і продати на внутрішньому ринку або експортувати. Створення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу зі зберігання і збуту зерна передбачає задоволення потреб виробників у зберіганні врожаю, що дозволить їм реалізовувати продукцію за найбільш сприятливої кон'юнктури ринку.

До числа позитивних факторів, що сприяють розвитку інфраструктури ринку зерна, слід віднести аграрну спрямованість регіону, розвинений аграрний сектор, широкий доступ до сировинних ресурсів. Після розпаду Радянського Союзу і переходу до ринкової економіки земля перейшла в приватну власність. Всі колективні сільськогосподарські підприємства були реформовані, і на їх базі створені сільськогосподарські підприємства різних форм власності. Почали формуватися та розвиватися фермерські господарства, збільшилися розміри приватних селянських господарств. Все це позитивно вплинуло на виробництво сільськогосподарської продукції, в тому числі і зерна. Крім того, виникла необхідність створення ринкової інфраструктури ринку зерна. Була створена товарна агропромислова біржа, агроторгові дома, кооперативи, елементи інфраструктури, які існували за адміністративно-командної економіки, почали пристосовуватися до ринкової економіки і виконувати функції, притаманні ринковій інфраструктурі ринку зерна. На розвиток інфраструктури ринку зерна впливає також дорожньо-транспортна інфраструктура, яка на базі логістики дозволяє в оптимальні строки і відповідних напрямках перевезти сировину і продукти переробки зерна кінцевому споживачу.

До негативних факторів, які ускладнюють і уповільнюють розвиток ринкової інфраструктур, можна віднести недосконалу нормативно-правову базу по становленню та регулюванню ринку зерна, неефективне функціонування біржі в області, повільний розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, а також елементів фінансово-кредитної інфраструктури, незадовільну організацію маркетингу, обмеженість інформаційного забезпечення, а саме нерозвиненість в області дорадчих служб та аграрного консалтингу. Розв'язання проблеми дорадництва створить сприятливі умови для розвитку інфраструктури ринку зерна, поліпшить цінову кон'юнктуру та фінансовий стан товаровиробників зерна.

Бардась В.М., аспірант кафедри обліку та аудиту
Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ РЕНТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Важливим питанням в галузі державних фінансів є розробка концептуально правильного підходу рентного оподаткування та регулювання. Однак при спробі застосувати його на практиці у сировинних галузях можуть виникнути окремі проблеми. Важливо розглянути ці концептуальні проблеми через призму різних механізмів.

Розвідані запаси ресурсів створюють потік ренти протягом тривалого періоду часу. У випадку відновних ресурсів цей потік може тривати нескінченно, а для невідновлюваних ресурсів потоки вимірюються сумою до даного запасу. Рентне оподаткування може бути розроблено таким чином, щоб отримати частину ренти в державний сектор з приватного сектору після її нарахування. Це називається як екс-пост рентне оподаткування. З іншого боку, деякі механізми рентного оподаткування отримують частину ренти до фактичного виникнення ренти, здійснюючи таким чином екс-антирентне оподаткування. У принципі, екс-пост та екс-анти рентне оподаткування може бути розроблене для надходження еквівалентних доходів у теперішньому вартісному вираженні. Зворотним боком цього є те, що незалежно від рентного податку збирається тільки поточна вартість, оскільки майбутні податки повинні капіталізуватися у вартість власності на ресурси. Однак сам факт, що державний сектор вибирає часову схему доходів рентного податку, призводить до фундаментальних проблем, які пов'язані одна з одною. По-перше, уряд може змінити ставки податку в майбутньому у міру зміни обставин. Таким чином, буде деяка невизначеність щодо майбутніх податкових зобов'язань. У певному сенсі це свідчить про зростання податкової бази, в якій податкові зобов'язання сплачені авансом, наскільки це можливо. Тоді результат можливих податкових змін буде меншим, тому що база буде нижчою.

З цим пов'язаний той факт, що існує фундаментальна проблема часової невідповідності, яка притаманна оподаткуванню природних ресурсів. Після отримання прав власності на ресурси або шляхом прямої купівлі прав на відомі запаси або через понесення витрат з розвідки та розробки, уряд

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

може проводити стимулювання для оподаткування запасу в повному обсязі. У випадку коли б влада розробила різні варіанти податкової політики, вона могла б вибирати політику, яка спричиняє оптимальну вартість розвідки, розробки та оновлення. Однак таке зобов'язання не представляється можливим. Оскільки приватні оператори знають, що таке зобов'язання неможливе, вони будуть коригувати свою поведінку в очікуванні майбутньої податкової політики. В результаті поведінка буде неефективна.

І ще одне, що також відноситься і до іноземних інвесторів. Якщо уряди приймаючих країн можуть взяти на себе зобов'язання майбутньої політики як з оподаткування, так і з експропріації, вони можуть вибрати свою політику для залучення найбільш оптимального обсягу іноземних інвестицій. Однак, як тільки іноземні інвестиції залучені, це стає фіксованим фактором, який є стабільним об'єктом для оподаткування. Іноземні інвестори будуть очікувати цього і діяти відповідно. Результат буде нижчим оптимального рівня інвестицій.

Іншою проблемою є те, що ренту практично неможливо виміряти, оскільки вона нараховується або наращується. Для цього необхідно точно виміряти нараховані реальні витрати капіталу, в тому числі реальний валютний курс, реальні витрати на фінансування, реальні втрати капіталу, вартість заміщення запасів, витрати, пов'язані з ризиком, і т.д. Окремі проблеми виникають у сировинних галузях, як з відновлюваними, так і невідновлюваними ресурсами. У сфері відновлюваних ресурсів, можуть бути витрати, пов'язані з використанням ресурсів у власності для видобутку корисних копалин, на відміну від використання інших (наприклад, туризм, сільське господарство), і це необхідно враховувати. Витрати, пов'язані з поточним видобутком, особливо важко формалізувати. У принципі, можливість збільшення вартості поточного видобутку переноситься на майбутній видобуток. Враховуючи, що динаміка видобутку сама схильна до того, щоб бути досить складною, ці витрати важко виміряти. Аналогічним чином, витрати з поповнення або оновлення важко виміряти за методом нарахування, так як вони повинні бути віднесені до періоду, в якому ресурс в кінцевому рахунку вилучений [1].

Аналогічні проблеми виникають з невідновлюваними ресурсами. Витрати, пов'язані з видобутком, дещо простіші для обліку, так як вони є вартістю ресурсу, що в даний час видобувається і більше не буде доступним для використання. Тим не менш, витрати з розвідки і розробки повинні бути капіталізовані, як і будь-які інші ресурсні капітальні витрати. Це призводить до проблем, які подібні до проблем вимірювання капітальних витрат з амортизації.

І останнє, всі податкові системи не є ідеальними, особливо ті, що побудовані на основі самооцінки зі сторони влади. Ресурсні податки не застраховані від цього, справді, такі проблеми можуть бути більш серйозними в сировинних галузях, якщо будуть застосовуватися додаткові податки. Проблеми можуть виникнути як через пряме ухилення, так і в результаті непрямого ухилення. Враховуючи той факт, що компанії не можна абсолютно проконтролювати, ухилення неможливо ліквідувати повністю. Цей вплив може бути зменшений за рахунок збільшення ресурсів, призначених для аудиту, і посилення покарання за те, що виявлено порушення податкового законодавства.

Барський Ю.М., к.е.н, доцент
Луцький національний технічний університет

МІСЦЕ МАЛИХ АГРОПРОМИСЛОВИХ ФОРМУВАНЬ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Стратегічним є запровадження і подальший розвиток самодостатньої моделі української економіки в контексті створення систем регіонального розвитку. Кожен регіон має свою структуру ВРП із певною часткою товарів та послуг вироблених АПК, які забезпечують продовольчу безпеку регіонів та держави загалом. Нинішній етап розвитку регіональних АПК ставить на порядок денний проблему пошуку нових форм господарювання, які враховували б інтереси як виробників сільськогосподарської сировини, так і її переробників. Однією з таких форм є малі промислові підприємства. У ринковій економіці, як свідчить світовий досвід, основне місце в переробці сільськогосподарської продукції та випуску продуктів харчування займають малі підприємства на селі, які протистоять монополії великих підприємств – переробників і є економічним фактором, що гальмує зростання цін і сприяє насиченню ринку якісними продуктами харчування, товарами народного споживання, сприяє вирішенню соціальних проблем в регіоні.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Функціонування малих агропромислових підприємств в регіонах України для переробки сільськогосподарської сировини в умовах ринкових методів господарювання обумовлено необхідністю збільшення виробництва товарів широкого споживання, залучення сільського населення до трудової діяльності, згладжування сезонності виробництва та збільшення грошових доходів сільськогосподарських підприємств. У літературних джерелах вітчизняні та зарубіжні вчені розглядали створення і розвиток малих промислових підприємств в АПК на рівні підсобних підприємств у складі сільськогосподарських формувань. Проте, незважаючи на значні здобутки в дослідженні вказаної проблеми, постає об'єктивна необхідність в нових підходах до визначення місця малих промислових формувань у системі регіонального розвитку, що пов'язано із трансформаційними змінами в агропромисловому секторі. Становлення ринкових відносин в АПК, розширення масштабів роздержавлення і приватизації, формування інвестицій вільного підприємництва потребують вироблення нових наукових методів організації і ефективного функціонування малих промислових формувань у сільському господарстві, обґрунтування їх ролі у соціальному розвитку регіону.

Необхідність розвитку малих промислових підприємств і промислів на сучасному етапі обумовлена потребами: раціонального використання сільських трудових ресурсів, незайнятих в міжсезонні чи незадіяних у інших галузях сільського господарства; використання місцевих ресурсів для виробництва продовольчих і промислових товарів; зміни організації праці в сільському господарстві з появою приватного власника на селі; переробки місцевої сільськогосподарської продукції з метою виходу на ринок регіону, що дає можливість створити конкурентне середовище; покращення демографічної ситуації в регіоні завдяки індустріалізації та появи нових робочих місць для молоді села; підвищення соціально-побутового рівня життя при умові розвитку інфраструктури регіону, частиною якої є малі промислові формування різних форм власності та напрямків діяльності.

У ході дослідження встановлено, що економічною базою функціонування малих промислових формувань є природно-ресурсний потенціал регіону, сільськогосподарське виробництво, фінансові ресурси, ринкова інфраструктура, зокрема кредитні спілки, банки, фінансові, страхові, лізингові компанії, які в умовах необхідності довгострокового кредитування могли б забезпечити його на взаємовигідних умовах.

Динаміка розвитку різних видів малих промислових формувань в регіоні обумовлюється низкою екзогенних (зовнішніх) і ендегенних (внутрішніх) чинників. Якщо екзогенними чинниками виступають споживчий попит на окремі види їх товарів (цеглу, овочеві, рибні консерви, безалкогольні напої, крупи, тощо), рівень цін на їх продукцію на споживчому ринку, ставки податків, умови отримання кредиту, можливості придбання необхідного устаткування, інвестиційна спроможність виробників, то ендегенними є: ефективність використання основних фондів, собівартість продукції, внутрішні резерви виробництва.

Для прискорення розвитку ринкової інфраструктури в АПК регіону, становлення агропромислового маркетингу необхідно створити виробничо-маркетингові об'єднання на засадах міжгосподарської кооперації та комбінування виробництва. До факторів, які можуть вплинути на розміщення таких формувань належать: концентрація виробників сільськогосподарської продукції, розміщення ринків, витрати на транспортування, порівняльні витрати на кваліфіковану працю, соціальні фактори, а також наявність спеціалізованих служб з лізингу та ремонту обладнання, фінансових посередників, які надають позики. Даний тип організації бізнесу виступить: джерелом дієвості стратегії ресурсозбереження в регіоні, сприятиме закріпленню трудових ресурсів на селі та підвищенню їх кваліфікації; акумулятором коштів, що дозволить досягнути максимального ефекту від капіталовкладень; окремою одиницею, завдяки чому виробничо-маркетингові об'єднання матимуть можливість постійно вдосконалювати свою структуру, здійснюючи внутрішньогосподарську спеціалізацію та концентрацію; координатором, який забезпечить максимальне використання виробничих потужностей підприємств-членів об'єднання; прикладом міжгосподарської кооперації та комбінування та напрямком покращення використання виробничих ресурсів в сільській місцевості регіону, що створить сприятливі умови для розвитку регіональних систем.

Барський Ю.М., к.е.н., доцент кафедри фінансів,
Савчук Г.В., магістр, спеціальність УІД
Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ТА СТАН РОЗВИТКУ ПЕРЕРОБНИХ ВИРОБНИЦТВ АПК

На сучасному етапі розвитку світової економіки можна сміливо стверджувати про нестачу харчових продуктів. Досить гостро стоїть питання про їх якість та кількість в деяких африканських країнах, в Японії після природних катаклізм. Щодо України, то на її території є родючі ґрунти, порівняно дешева робоча сила, при ефективному використанні навіть цих двох факторів можна забезпечити внутрішні потреби в харчових продуктах та попит з-за кордону. Тому на сучасному етапі доцільно створювати нові та розвивати існуючі переробні підприємства в АПК, залучати для цих цілей інвестиційні ресурси та інші джерела фінансування.

Рівень розвитку переробних підприємств в Україні тісно взаємопов'язаний із проблемами землі, оскільки якщо дані підприємства мають високо технологічне обладнання, то стоїть питання про те, чи можна буде максимально використовувати потужності даного обладнання. Проблема не стоїть у недостатній кількості сировини. Ні, навіть навпаки, якщо брати безпосередньо замороження та сушіння овочів та фруктів, то сировини буде достатньо, однак за екологічними вимогами не вся вона підійде для подальшої переробки. Ключовим моментом даного виду виробництва є отримання справді високоякісної продукції, яка відповідає світовим стандартам, оскільки період від перевезки сировини з поля на первинну переробку повинен займати не більше 3-ох годин, саме тоді, на кінцевому результаті, вийде справді продукція високої якості.

Тому для товаровиробника гостро стоїть питання не про закупівлю сировини, а про можливість самостійно займатися її вирощуванням, щоб прослідкувати її якість на перших етапах, контролювати дотримання еко-нормативів, а також можливість мати власну приватизовану землю, яку буде обробляти наймана праця, а також поставити неподалік невеликі цехи первинної переробки сировини для подальшої її перевезки в основний виробничий корпус. Такий варіант підходить і для місцевого населення (ми розглядаємо Західний регіон України), оскільки села вимирають через масовий виїзд молоді у міста, причинами якого є не лише навчання, але і працевлаштування.

Однак справді потужних підприємств даної галузі на території України немає. Є маленькі переробні цехи, їх кількість у 2010 році складала 54 підприємств по всій Україні та більше 100 приватних підприємств, котрі працюють у цій галузі. Однак їхня оснащеність є застарілою, оскільки для оновлення потрібно значних капіталовкладень. Сучасне обладнання дозволило б виробляти якісну продукцію при незначних енергетичних затратах, а також з мінімальним рівнем відходів. Таке обладнання виготовляють лише іноземні виробники, вітчизняне обладнання, звичайно, дешевше, однак не на стільки якісне та ефективне як іноземне. Особливістю даної галузі в Україні є те, що переробні підприємства переважно розташовані в тих областях, де є брак сировини, що підвищує собівартість продукції.

За статистикою переробні підприємства є лише в 19 областях і місті Київ. Найбільша частка підприємств знаходиться у Вінницькій та Дніпропетровській областях. Також попереду Закарпатська, Київська, в т.ч. м. Київ, Львівська, Рівненська, Тернопільська та Херсонська області. Найменша частка у Запорізькій, Івано-Франківській, Луганській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій та Чернігівській областях

Отже, для ведення переробного виробництва необхідно задіяти такі ресурси:

- земельні ресурси (від яких залежить сировинна база);
- трудові ресурси (Україна забезпечена порівняно дешевою робочою силою);
- фінансові ресурси.

Якщо першими двома пунктами переробні підприємства є забезпечені, то це не можна сказати про фінансові ресурси. Вони, в першу чергу, необхідні для оновлення застарілого обладнання та збільшення виробничих потужностей. Тому доцільно використовувати інвестиції як засіб забезпечення фінансовими ресурсами.

Дослідивши проблему, можна виокремити такі основні проблеми інвестування у переробну галузь в Україні:

- недосконала законодавча база, особливо у земельних питаннях;
- політична нестабільність;
- світова економічна криза;
- стан фінансово-кредитної системи;

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

- недовіра інвесторів.

Шляхом подолання даних проблем інвестування може стати державна підтримка інвестування в переробну галузь України, надання гарантій інвестору, різні податкові пільги в даній галузі.

Однак, на протипагу усім ризикам інвестування в економіку України, зокрема у переробні підприємства сільськогосподарської сфери, що європейський лідер у сфері заморожування та консервації овочів та фруктів французька компанія Bonduelle, вже зацікавилася Україною і планує побудувати переробний завод на території Черкаської області. Отже, можна сміливо стверджувати, що український інвестиційний клімат значно покращився і згодом дасть очікувані результати.

Басюркіна Н.Й., к.е.н., доцент кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вирішення проблеми продовольчої безпеки України можливе лише під час створення системи продовольчої безпеки кожного регіону з налагодженим організаційно-економічним механізмом. Вважаємо, що основне значення для формування такого механізму мають регіональні чинники, які тісно переплітаються з макро- і мікроекономічними факторами.

Одеська область відноситься до аграрно-промислових регіонів і має величезний потенціал для гарантування продовольчого забезпечення власного населення і населення інших регіонів України. Безпосередньо рівень продовольчої безпеки регіону складається з сукупності таких чинників: обсягу власного виробництва продовольства і його окремих видів; його стійкості; надійності збереження продуктів харчування; купівельній спроможності населення; обсягу продовольства, яке ввозиться; надійності імпортих продовольчих поставок щодо їх кількості, асортименту, цін, наявності валютних ресурсів.

Організаційно-економічний механізм сформовано як механізм стабілізації і розвитку АПК і міжрегіональних продовольчих зв'язків і враховує організаційні, економічні, технологічні, екологічні і соціальні чинники-підсистеми.

За даними Держкомстату України комплексна оцінка соціально-економічного розвитку Одеської області показала, що в 2010 р. в реальному секторі економіки регіон займає 2 місце в Україні і відноситься до лідерів; в сфері державних фінансів і фінансових результатів діяльності підприємств – 1 місце, в соціальному секторі – 11; в сфері споживчого ринку – 4; в сфері інвестиційної і зовнішньоекономічної діяльності – 21 місце. Індекс промислової продукції в 2010 р. у відсотках до попереднього року склав 102,8 %, темп зростання валової продукції сільського господарства до попереднього року – 108,7 %, частка інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств становить 14,2 %.

У січні-лютому 2011 р. показники соціально-економічного розвитку Одеської області дещо погіршилися в порівнянні з тим же періодом 2010 р. Так, обсяги промислового виробництва знизилися на 11,1 %, обсяги продукції сільського господарства зросли лише на 0,3 %. Як і в інших регіонах, зменшилися обсяги продажу худоби і птиці, молока, яєць сільськогосподарськими підприємствами. Номінальна заробітна плати зросла порівняно з відповідним періодом попереднього року у всіх регіонах, в т.ч. в тому числі Одеській області на 15,7 %.

Спостерігається тенденція скорочення кількості колективних сільськогосподарських підприємств з 1470 до 846 за останні 10 років і збільшення кількості фермерських господарств з 4387 до 6229 одиниць. Аналіз показав, що в регіоні існує загроза втрати продовольчої незалежності, а на основі невеликих господарств неможливо створити ефективний механізм забезпечення продовольчої безпеки.

Ринкові реформи призвели до того, що виробництво продукції сільського господарства перейшло в сектор особистих підсобних господарств, з примітивними технологіями, високими витратами, низькою ефективністю. Світовий досвід свідчить, що висока ефективність сільськогосподарського виробництва забезпечується тільки у великих підприємствах, які в змозі ефективно використати новітню техніку і ресурсозберігаючі технології. Аналіз фермерських господарств Одещини показав, що відстежується тенденція укрупнення сільськогосподарського і переробного виробництва, однак поки продовольча безпека залишається під загрозою.

Стабілізація в аграрній сфері сама собою не може статись, сільське господарство здатне

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

відродитись тільки за державної підтримки. Аграрна політика держави спрямована в першу чергу на підтримку високодохідних господарств і видів продовольства. Головні завдання політики держави – розширення ринків збуту, стабілізація доходів фермерів і цін, гарантія безпеки і якості харчування. Для їх вирішення прийнято спеціальні програми. В Одеській області на початку 2011 р. зареєстровано 49 регіональних цільових програм, серед яких є програми розвитку і підтримки зернопереробного комплексу, тваринництва і т.д.

Важливим напрямом розвитку агропромислового виробництва є реформування і реструктуризація великотоварних сільськогосподарських підприємств, які складають основу української економіки в переважаючій частині регіонів, в тому числі Одеському. Основними завданнями тут є фінансове оздоровлення і реформування неплатоспроможних господарств.

У загальному вигляді система заходів державного регулювання виробництва і ринку вітчизняної сільськогосподарської продукції повинна містити: реструктуризацію заборгованості в частині, обумовленої виробництвом, переробкою і збутом цих видів харчової продукції в спеціалізованих підприємствах; дотації на продукцію (гарантований рівень цін) і компенсації частини витрат на придбання комбікормів, кормових добавок, електроенергії, палива, ветеринарних препаратів, техніки, мінеральних добрив і сортового насіння для вирощування кормових культур сільськогосподарським підприємствам; податкові пільги і пільгове кредитування; інтервенційні закупівлі харчової продукції; прямі бюджетні асигнування на розробку і здійснення цільових комплексних державних і регіональних програм та інноваційних проектів розвитку галузей АПК; створення нових і реконструкція існуючих рослинницьких і тваринницьких комплексів і ферм; вдосконалення інфраструктури ринку харчової продукції і сприяння її збуту; страхування врожаю і тварин та компенсація збитків від стихійного лиха; захист від імпорту харчової продукції: квоти, імпортне мито, митні збори, нетарифні заходи; експортні субсидії.

Белуха О.М., к.т.н., доцент кафедри маркетингу,

Буковська О.М., студентка

Львівський державний інститут новітніх технологій та управління ім. В. Чорновола

ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Серед основних напрямів вирішення продовольчої проблеми та виходу України з економічної кризи є інтенсивний розвиток агропромислового комплексу країни, зокрема виробництва молока і молочної продукції. Ринок молока і молокопродуктів є складовою частиною аграрного ринку. За науково обґрунтованими нормами харчування молочні продукти повинні складати третину харчового раціону людини. Тому погіршення стану ринку молока і молочних продуктів негативно впливає на здоров'я населення.

Внаслідок впливу загальноекономічних та внутрішньогалузевих чинників в молочній галузі протягом останніх років спостерігаються негативні зміни: зменшення обсягів виробництва, скорочення чисельності поголів'я великої рогатої худоби та зниження її продуктивності в сільськогосподарських підприємствах, посилення конкуренції з боку імпоротної продукції, зниження якості продукції, зростання збитковості підприємств. Як наслідок, спостерігається зростання різниці між закупівельними і роздрібними цінами та регіональна варіація роздрібних цін на продукцію.

У сучасних умовах формування ринкових відносин, для яких характерні нестабільність і мінливість зовнішнього середовища та посилення конкуренції, більшість підприємств, у зв'язку з нестачею об'єктивної інформації, приймають необґрунтовані рішення щодо обсягу виробництва, якості продукції, політики формування товарного асортименту тощо. Часто це призводить до збиткової діяльності підприємств. Тому зрозуміло, що одним з найважливіших факторів ефективного функціонування підприємств на ринку молочної продукції стає господарювання на засадах маркетингу.

Проблеми та перспективи розвитку молочної галузі у своїх працях розглядали: Антонова І., Біттер О., Бучацька І., Васильчак С., Савицька В., Мостецька Т. та інші. В роботі в розрізі цих досліджень зроблено спробу дослідити стан ринку молочної продукції Львівського регіону.

Молочна промисловість належить до провідних у харчовій і переробній промисловості та формує достатньо привабливий за обсягами ринок. Це пов'язано з тим, що продукція молочної галузі займає важливе місце у споживанні. Частка витрат населення на молочні продукти становить 15% від загальних витрат на харчування [1].

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Львівська область є провідною в Україні щодо розвитку молочної галузі. Виробництво молока займає близько половини від загального обсягу виробництва продукції тваринництва в області, складає п'яту частину валової продукції регіону [2].

На даний час потужними молокопереробними підприємствами Львівщини є: ЗАТ "Галичина", ВАТ "Львівський міський молочний завод", ВАТ "Молокозавод Самбірський", ВАТ "Жидачівський сирзавод", ВАТ "Рава-Руський маслозавод", ТзОВ "Натан" та інші.

Обсяг виробництва молока у Львівській області станом на 2008 р. становив 731,3 тис. т, в 2009 р. – 682,5 тис. т. Споживання молока та молочних продуктів на одну особу населення у 2008 р. – 213,8 кг, у 2009 р. – 212,4 кг. Отже, виробництво молока у 2009 р. порівняно з 2008 р. зменшилось на 48,8 тис. т, а споживання молока й молокопродуктів на одну особу зменшилося на 1,4 кг. Обсяги виробництва молока та молокопродуктів у Львівській області станом на 2011 рік за січень-лютий становить 40,7 тис. т. (у 96,6 % до відповідного періоду попереднього року). Середні ціни реалізації молока та молочних продуктів на сільськогосподарських підприємствах (крім малих) становили: в 2009 р.-1849,6 грн т; в 2010р.-2722,4 грн / т.; січень-лютий 2011р.-2857,6 грн/т. Порівнявши середні ціни реалізації молока та молочних продуктів протягом трьох років можна зробити висновок, що ціни зростають, а обсяги виробництва та споживання – зменшуються, це стає негативним явищем, що погіршує перспективи розвитку молочної галузі [2].

Зменшення споживання молока та молочних продуктів, а як наслідок і їх виробництва, пояснюється катастрофічним спадом платоспроможності населення, зростанням цін на молоко і молочну продукцію.

Важливим чинником успішного функціонування агропромислових підприємств є їх переорієнтація на засади маркетингу, що дозволить формувати раціональні виробничі програми, вдосконалювати цінову політику, оперативно реагувати на ринкову ситуацію та перемагати в умовах конкуренції. Підвищення ефективності виробництва молока та молочної продукції пов'язане також і з реалізацією комплексних економічних, організаційних, правових і соціальних заходів на рівні держави, регіону та окремого господарства.

Список використаних джерел

1. Савицька В. Актуальні проблеми розвитку ринку молока і молочних продуктів // Економіка АПК—//. –2002. –№ 11. –С. 102-138.
2. Статистичний збірник: До всесвітнього дня продовольства. – Держкомстат України.: Головне управління статистики у Львівській області, 2010 №178. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.stat.lviv.ua

Біленький О.Ю., к.е.н., доцент

Державний економічний університет ім. М.І.Туган-Барановського

РОЗВИТОК СНД

Розвиток економіки світу все більше залежатиме від розвитку регіональних угруповань країн, таких, наприклад, як СНД, засновану трьома найбільш економічно потужними новими незалежними державами – Білоруссю, Росією та Україною, які у грудні 1991 року у столиці Білорусі м. Мінську підписали угоду щодо створення Співдружності Незалежних Держав. Пізніше до цих трьох держав приєдналися інші колишні республіки СРСР. Тому ми зробили спробу надати оцінку соціально-економічного розвитку і присутності країн цього угруповання на світових ринках товарів і послуг.

Дані щодо соціально-демографічних зрушень у країнах СНД за поточне століття свідчать про значні розбіжності між країнами щодо змін чисельності населення, яке в цілому по СНД скоротилося за період з 2000 до 2010 року від 280,1 до 276,5 млн осіб, або на 3,6 млн. Якщо в країнах з переважно мусульманським населенням його чисельність зросла, то у тих, де сповідують християнство, воно, навпаки, зменшилося. Разом із тим, усі інші соціальні показники, що враховуються ООН під час порівняння глобальних змін у світі, в країнах СНД покращилися. Виняток становить лише падіння паритету купівельної спроможності у Киргизстані на 420 USD.

Початок цього століття ознаменований швидким темпом зростання економіки країн СНД. Обсяги ВВП по угрупованню за 2000-2008 роки зросли з 356,9 до 2183,8 млрд дол. США, або в 6,1 рази, тоді як світові збільшилися тільки у 1,9 рази (табл. 1).

Зміни ВВП у країнах СНД за 2000–2008 рр., млрд USD

Країна	2000 р.	2007 р.	2007 р. до 2000 р., %
Вірменія	1,9	11,9	626,3
Азербайджан	5,3	46,1	869,8
Білорусь	29,9	60,3	201,7
Грузія	3,0	12,8	426,7
Казахстан	182,0	133,4	73,3
Киргизстан	1,3	5,1	392,3
Молдова	1,3	6,0	461,5
Росія	251,1	1679,5	668,9
Таджикистан	1,0	5,1	510,0
Туркменистан	4,4	15,3	347,7
Україна	31,8	180,4	567,3
Узбекистан	7,7	27,9	362,3
Разом	356,9	2183,8	611,9
До світу, %	1,1	3,6	+ 2,5
Світ	30971,1	60042,1	193,8

Головними локомотивами цього поки що, в основному політичного об'єднання колишніх республік СРСР, є Росія та Україна, які збільшили свій ВВП відповідно у 6,7 і 5,7 рази. Загалом питома вага ВВП СНД до світових обсягів зросла від 1,1 % до 3,6 %.

Увійшовши у світовий економічний простір з його глобалізованою світовою торгівлею країни СНД крок за кроком, освоюючи міжнародні ринки, значно посилити свою присутність на них.

Держави СНД під час зростання обсягів експорту товарів майже у 5 разів водночас збільшили обсяги експорту послуг у 5,8 рази. При цьому між країнами спостерігаються значні розбіжності. Так, якщо Казахстан експортував товарів у 2008 році в 8,4 раза більше, ніж у 2000 році, то Киргизстан збільшив відповідний експорт лише в 3,2 рази. Росія збільшила експорт товарів у 4,4 раза, а Україна – у 5,6 рази.

Найбільше зростання обсягів експорту послуг у відносній величині відбулося в Грузії – в 6,1 рази, а у фізичній – на 42 млрд USD – в Росії.

Завдяки більш розвинутим економікам три країни СНД – Росія, Казахстан і Україна є лідерами в цьому угрупованні за експортом товарів і послуг. Їх питома вага зросла від 84,7% у 2000 році до 85,7% у 2008 році. Ці три країни визначають також загальні обсяги імпорту товарів і послуг. Їхня питома вага відповідно збільшилася від 81,7% до 93,9%.

У цілому це угруповання країн з подальшим розвитком своїх економік і торговельних зв'язків з країнами світу відіграватиме все більшу роль на арені світових ринків товарів і послуг. Так, якщо у 2000 році питома вага СНД до світового показнику експорту товарів і послуг становила лише 2%, а імпорту – 1,3%, то через вісім років вона зросла відповідно до 4,5% і 3%.

Наведена інформація щодо динаміки зростання ВВП цих країн та збільшення їх присутності на світовому ринку товарів і послуг дає можливість стверджувати, що потенційно згадані країни здатні вже через 5–7 років стати групою „Next Twelve” за аналогом з „Next Eleven”, до якої входять Південна Корея, Мексика, Нігерія, Туреччина, Єгипет, Іран, Пакистан, Індонезія, В'єтнам, Філіппіни та Бангладеш.

Білітнюк А.П., к. с.-г. наук, доктор філософії, зав. відділом рослинництва
Волинський інститут агропромислового виробництва НААН України,
Пилюк Л.А., к.ф.н., доцент кафедри іноземних мов
Луцький національний технічний університет

ЗЕРНО ЯК ФАКТОР ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ АПК ВОЛИНИ

Нині перед сільським господарством виникла суттєва проблема: у найближчі 30 років необхідно виготовити більше продуктів харчування, ніж було зібрано врожаю в цілому за останні 100 років. Згідно з останнім звітом Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO),

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

на сьогоднішній день понад один мільярд населення потерпає від недоїдання. Водночас чисельність населення продовжує зростати. До того ж, ціни світового ринку на сільськогосподарські товари все більше залежать від сировини, валюти та фінансових ринків. Це означає, що господарствам всіх форм власності необхідно не тільки постійно шукати нові шляхи для продажу продукції, але й нові підходи для збільшення виробництва продовольства, зокрема зернової продукції. Це дасть можливість забезпечити отримання стабільних прибутків, інвестувати суміжні галузі та збалансувати сільськогосподарське виробництво.

Враховуючи вищезазначене, Волинським інститутом агропромислового виробництва (АПВ) Національної академії аграрних наук України розроблено і запропоновано обласну Програму з виробництва зернових та олійних культур на 2011-2015 рр. Вона передбачає в господарствах різних форм власності зосередити увагу на вирішенні наступних проблемних питань: удосконаленні структури зернових культур; прогнозуванні урожайності та валових зборів зерна за роками і культурами; забезпеченні матеріальними ресурсами; використанні різних способів обробітку ґрунту; забезпеченні елітним і репродукційним насінням; визначенні балансу зерна (прогнозування собівартості і рентабельності та потреби фінансових ресурсів, визначення джерел їх надходження).

З метою виконання цього завдання науково обґрунтована нова структура посівних площ із врахуванням ґрунтово-кліматичних умов, що є найбільш економічно доцільною в розрізі кожної культури. Пропонована структура посівних площ зернових культур у розрізі природно-кліматичних зон області відображена в табл. 1.

У зерновому господарстві, на яке в структурі орних земель області припадає до 50 % площ, повинні акумулюватися основні складові землеробства. Вектор їх дії має спрямовуватися на: відтворення родючості ґрунту шляхом дотримання сівозмін; дотримання систем удобрення ґрунтів (широке застосування сидератів, соломи, рештків рослинницької продукції, збільшення посівів зернобобових культур, особливо гороху, люпину, сої, пелюшки) та їх обробітку (мінімізація полицевої оранки, збільшення чизельного, безполцевого, поверхневого, в т.ч. мілкого та нульового обробітку). Водночас для спеціалізованих господарств, які дотримуються технологій вирощування зернових та формують високі їх врожаї, повинна забезпечуватися концентрація посівів, зокрема жита і тритикале в розрізі природно-кліматичних зон області.

Таблиця 1

Рекомендована структура посівів озимих і ярих зернових культур по зонах області на період 2011-2015 рр., %*

Культури	Природно-кліматичні зони		
	Лісостеп	Перехідна	Поліська
Озима пшениця	80	40	10
Озиме жито	10	20	70
Озиме тритикале	10	40	20
Ярий ячмінь	80	20	-
Овес	20	40	40
Яра пшениця	75	25	-

*Примітка: запропонована структура зернових культур передбачає використання 254,2 тис. га посівних площ, у тому числі: озимої пшениці – 90-100 тис. га, тритикале – 24 тис. га, жита – 40 тис. га, 29 тис. га ячменю, 17,5 тис. га ярої пшениці, 40 тис. га вівса. Площі посіву гречки, проса будуть складати 3 тис. га, кукурудзи на зерно – 10,8 тис. га.

Для господарств запропоновані такі сівозміни: з наявністю землі від 5 до 50 гектарів – зерно-картопляна: 1. озимі зернові; 2. картопля-овочі; 3. ярі зернові з підсівом багаторічних трав; 4. багаторічні та однорічні трави; з наявністю землі від 50 до 500 гектарів – зерно-буряково-кормова: 1. озимі, ярі зернові; 2. кукурудза: силос (80 %), зерно (20 %); 3. цукрові буряки (70 %), картопля (30 %). 4. ярі зернові з підсівом багаторічних трав; 5. багаторічні і однорічні трави

Для реалізації Програми “Зерно Волині” щорічно передбачається застосовувати 49–59 тис. тонн мінеральних добрив, в тому числі: 18,9 тис. тонн азотних, 13,5 тис. тонн фосфорних, 17,1 тис. тонн калійних добрив та 2,54 тис. тонн водорозчинних добрив для позакореневого підживлення зернових культур. Забезпечення захисту рослин зернових культур від бур’янів і хвороб вимагає фінансових ресурсів у розмірі 543,5 тис. грн.

Такий підхід дасть можливість забезпечити виробництво зерна всіма категоріями господарств до 2015 року на рівні 1 млн 180 тис. тонн за урожайності 46,4 ц/га. Тобто, передбачається подвоєння валового виробництва зерна в порівнянні з 2010 р. (табл. 2).

Для всіх природно-кліматичних зон області Волинським інститутом АПВ запропоновані

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

ресурсозберігаючі технології вирощування зернових культур, які дозволять отримувати високі врожаї. Для забезпечення Програми “Зерно Волині” розроблено програму “Насіння Волині” на 2011-2015 рр. Нею передбачено виробництво елітного насіння в 2011 р. у розмірі 2160 тонн, а в 2015 р. – 3325 тонн.

Таблиця 2
Прогнозоване виробництво зерна на період до 2015 р. (усі категорії господарств)*

Роки	Зернові - всього			в тому числі озимі зернові			з них площі (тис.га) під				
	площа, тис. га	валовий збір, тис. тонн	урожайність, ц/га	площа, тис.га	валовий збір, тис. тонн	урожайність, ц/га	зерно пшениці і тритикате	жито	ячмінь	Зернобобові – всього	у т.ч. горох
2011	254,2	693,9	27,3	152,1	517,1	34,0	116,7	33,2	2,2	3,6	1,5
2012	254,2	767,6	30,2	152,1	532,3	35,0	116,7	33,2	2,2	3,6	1,5
2013	254,2	897,3	35,3	152,1	656,8	37,2	116,7	33,2	2,2	3,6	1,5
2014	254,2	1019,3	40,1	152,1	609,9	40,1	116,7	33,2	2,2	3,6	1,5
2015	254,2	1180,3	46,4	152,1	643,3	42,3	110,5	40,2	2,2	3,7	1,4

*Примітка: в 2010 р. зернових та зернобобових культур було посіяно на площі 240,6 тис. га, валовий збір становив 579,4 тис. тонн, урожайність – 24,1 ц/га

Планується щорічно завозити до 80 тонн добазового насіння – розсадника розмноження другого року та 150 тонн супереліти новорайонованих і перспективних сортів озимих і ярих зернових культур. У 19 спеціалізованих насінневих господарствах області сформовано достатній сортовий потенціал зернових культур. Високу врожайність забезпечують районовані сорти озимої пшениці, озимого жита, озимого тритикале, ярої пшениці, ячменю, вівса, які мають потенційну врожайність понад 60-70 ц/га в умовах Волині.

Виходячи із прогнозованого балансу виробництва зерна у 2015 р. загальна вартість урожаю становитиме 2,93 млрд грн. Це дасть можливість при щорічних затратах на виробництво зерна близько 1,83 млрд грн отримати прибуток у межах 530 млн грн за рентабельності зернової галузі на рівні 30 %, а також забезпечити сталий розвиток зернової галузі, як фактору продовольчої безпеки регіону та країни.

Білоусько Т.Ю., к.е.н., доцент,
доцент кафедри виробничого менеджменту та агробізнесу
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

КЛАСТЕРИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах глобалізаційних процесів, які сьогодні впливають не лише на економіку країн, а й на економіку окремих регіонів, необхідно застосовувати інтеграційні моделі спільного ведення агробізнесу, засновані на довірі між партнерами. На наш погляд, найбільш ефективною та перспективною інтеграційною моделлю розвитку агропромислового комплексу в сучасних умовах є кластерна модель. Досвід зарубіжних країн світу свідчить, що регіональному розвитку у певній місцевості сприяють саме кластери. За визначенням американського вченого М. Портера, кластер – це поєднання підприємств і установ, для якого територіальна спільність його компонентів – додатковий чинник підвищення економічної ефективності за рахунок сталості взаємозв'язків, скорочення транспортних витрат, раціонального використання всіх видів місцевих ресурсів, створення умов для поєднання з територіальним плануванням й управлінням.

Застосування кластерного підходу вважають у світі найкращим засобом забезпечення конкурентоспроможності регіональних економік та держав в цілому. Нині кластерні стратегії використовуються у більшості країн Європи. Так, у Німеччині з 1995 р. діє програма створення біотехнологічних кластерів Bio Regio. У Великобританії уряд визначив райони навколо м. Единбурга,

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Оксфорда та Південно-Східної Англії основними регіонами розміщення біотехнологічних фірм. У Норвегії уряд стимулює співпрацю між підприємствами (фірмами) в кластері “морське господарство”. Фінляндія має розвинутий лісопромисловий кластер, куди входить виробництво деревини, паперу, меблів, поліграфічного та пов’язаного з ним устаткування. Тісна взаємодія підприємств (фірм) даного кластера в поширенні знань забезпечує їм конкурентні переваги перед основними торговельними конкурентами. За оцінкою експертів, Фінляндія лідирує за рівнем як дослідницької, так і технологічної кооперації.

Кластерні об’єднання сьогодні є однією з самих ефективних форм організації інноваційних процесів, форм регіонального розвитку, за якої на ринку конкурують вже не окремі підприємства, а цілі комплекси, які скорочують свої витрати завдяки загальній технологічній кооперації. Об’єднання в кластери формують специфічний економічний простір з метою розширення сфери вільної торгівлі, вільного переміщення капіталів та людських ресурсів, а, відповідно, виконують функції структуроутворюючих елементів глобальної системи. Економіка, яка формується на базі кластерів, - це модель конкурентоспроможної та інвестиційно привабливої економіки, яка забезпечує високий рівень та якість життя населення.

У цілому відрізняють три широковживані визначення кластерів, кожне з яких підкреслює основну рису його функціонування:

- регіонально обмежені форми економічної активності всередині споріднених секторів, які зазвичай прив’язані до певних наукових установ (науково-дослідних інститутів, університетів тощо);
- досить вузько визначені сектори, в яких суміжні етапи виробничого процесу утворюють ядро кластера (наприклад ланцюг «постачальник - виробник - збутовик – клієнт»). До цієї ж категорії потрапляють і мережі, що формуються навколо головних підприємств ;
- галузі економіки, визначені на високому рівні агрегації (наприклад “хімічний кластер”), або сукупності секторів на ще вищому рівні агрегації (наприклад “агропромисловий кластер”).

Мета створення кластера полягає у забезпеченні економічного розвитку та підвищенні конкурентоспроможності продукції або послуг його членів на ринках. Для створення кластера необхідно здійснити комплекс економічних, законодавчих та гуманітарних заходів, забезпечивши при цьому певні базові умови регіонального розвитку.

Кластери потрібні тому, що інноваційні процеси потребують ресурсів та компетенції, які знаходяться найчастіше за межами окремих підприємств. Кластери – це своєрідне поєднання конкуренції та співпраці, «колективна ефективність», «гнучка спеціалізація», використання ефекту масштабу та запорука зростання. Функціонування усіх кластерів ґрунтується на створенні мереж, співпраці та конкуренції. Їхні центри розташовуються в географічних центрах регіонів, спеціалізуються в конкретних галузях, пов’язаних одна з однією спільними технологіями чи видами діяльності. Уряди багатьох країн Європи впровадили стратегії сприяння розвитку кластерів як засобу забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Таким чином, агенції з регіонального розвитку можуть бути основою для розробки програм розбудови кластерів на регіональному рівні в Україні. Проте державна допомога, як і раніше, має велике значення для їх первинного розвитку. Саме ця ланка пов’язує національне бачення та стратегію економічного розвитку і регіональний потенціал, який може зумовити їх реальний розвиток.

Вважаємо, що впровадження методологічних підходів кластерної моделі регіонального розвитку, які будуються на основі конкурентоспроможності галузей, сприятиме підвищенню рівня та якості життя населення, стабільному економічному зростанню галузей економіки, прискоренню і проведенню системних реформ у регіонах.

Биркович Т.І., к.ю.н., докторант

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

РОЗРОБКА МЕТОДОЛОГІЇ І МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

Нові принципи і механізми функціонування енергетичного комплексу і регулювання його діяльності слід закріпити системою законів про електроенергетику в Україні. Нормативного закріплення вимагають також і нові моделі договірних відносин між учасниками ринку.

Крім того, дуже гостро постають питання розробки методології і конкретних методів

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

регулювання, поліпшення інформаційної бази, кадрового складу. Зв'язано це, перш за все з тим, що для регулювання природної монополії мало бути професійним економістом, потрібно бути ще і професійним енергетиком (через складну технологію виробництва), а також стояти на державних позиціях. Зараз в Україні, під час регулювання тарифів на електричну і теплову енергію, використовується механізм визначення цін на базі попередніх витрат. У західних країнах істотного використання цей метод не отримав.

Недоліками реально існуючої системи ціноутворення також є: можливість включення в тарифи великих масштабів перехресного субсидування, витратний метод ціноутворення, політизування регіональних органів регулювання.

Постійним рефреном всіх років перебудови української економіки стало твердження про перехресне субсидування населення, одержуючого електроенергію за низькими тарифами за рахунок підвищення тарифів для промисловості. До сьогодні, під час встановлення тарифів на електричну енергію частково вирішені питання перехресного субсидування, але як політичний інструмент впливу на певну територію воно залишається надзвичайно привабливим для місцевих органів влади і адміністрацій регіонів.

Проте проблеми перехресного субсидування в електроенергетиці України мають і іншу – соціальну сторону. Не враховується, що виробник електроенергії розглядає рівень тарифу для домогосподарств з позиції динаміки оптових цін промисловості, тоді як населенням він оцінюється на основі змін споживацьких цін і свого доходу. Проблема цих «ножиць» вже обговорювалася в періодичних виданнях.

Іншим нерідко використовуваним аргументом для обґрунтування необхідності підвищення рівня тарифу на електроенергію для домогосподарств є звернення до середньорічних величин цього тарифу за рубежом, в першу чергу в США. Але коректним буде порівняння не самих тарифів, а купівельної спроможності середнього доходу по електроенергії на одну людину.

Головним недоліком тарифної політики в електроенергетиці є її невідповідність задачам і можливостям національної економіки України. У колишньому СРСР підтримка щодо низьких тарифів на електроенергію і тепло була інструментом компенсації підвищеної енергоємності виробництва продукції і послуг. Ліквідація цього цінового демпфера в перехідній економіці України стала однією з причин зростання цін і гігантського накопичення неплатежів, в першу чергу в самій електроенергетиці.

На оптовому ринку електричної енергії, на жаль, складається ситуація не набагато краще ніж на споживацькому ринку. Неоптимальні планові баланси електричної енергії та потужності і відсутність зв'язку між планованими потоками електроенергії і потужності, позитивними в основу розрахунку тарифів, і реальними режимами роботи суб'єктів оптового ринку електричної енергії (далі-ОРЕ) і електростанцій не стимулюють мінімізацію витрат на виробництво і передачу електроенергії. Непослідовна тарифна політика – одночасне і неузгоджене використання двох методологічно різних схем під час ціноутворення і за оплати фактичних обсягів; введення відпускних двоставочних тарифів з оптового ринку; неоптимальний розподіл навантаження між електростанціями, виведеними на оптовий ринок, і обленерго; відсутність зв'язку між оперативно-технологічними і фінансово-економічними підсистемами оптового ринку; спрощена «однорівнева» модель ОРЕ.

У деякі періоди на ОРЕ складається абсурдна ситуація, коли найдорожчі постачальники є найрентабельнішими, а значить з погляду власника-інвестора найпривабливішими. Та ж ситуація складається і на ТЕЦ регіональних енергокомпаній, коли погодивши витрати палива в ТП НКРЕ, обленерго збільшує навантаження на турбогенераторах власних станцій, які за економічністю в конденсаційному режимі роботи відчутно програють економічним станціям державного значення. Цілком зрозуміло бажання керівників регіональних енергокомпаній робити непродуктивні витрати, збільшуючи власний тариф і кількість проходячих через обленерго грошей – адже бути при грошах, навіть не при своїх, це вже володіти великими можливостями.

Битов В.П., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

СИСТЕМА ЦІН ТА ЦІНОУТВОРЕННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Ціни в сільському господарстві мають велике значення для системи ціноутворення загалом. Вони є вихідними для системи цін на споживчі товари, що виробляються із сільськогосподарської

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

сировини. За цими цінами сільськогосподарська продукція реалізується переробним підприємствам, у торговельну мережу та безпосередньо споживачам. Такі ціни звичайно впливають на кінцеві роздрібні ціни і темпи розвитку сільського господарства, промисловості, інших галузей, а також на рівень оплати праці працівників галузі.

Загалом політика держави спрямована на забезпечення інтересів розвитку як промисловості, так і сільського господарства, зростання матеріальної зацікавленості працюючих працівників на виробництві продукції з урахуванням потреб держави та попиту населення. Щодо цін в агропромисловому комплексі, то вони мають певні особливості, що пояснюються впливом багатьох чинників, які діють у цій сфері. В свою чергу ціни сільськогосподарського виробництва впливають на рівень роздрібних цін на споживчі товари, тому що переважна більшість останніх складається з даної продукції. Поряд з цим на рівень цін агропромислового комплексу значною мірою впливають також ціни підприємств, які виготовляють сільськогосподарську техніку, виробляють мінеральні добрива, пальне та мастило, електроенергію та інші послуги, що реалізуються сільськогосподарським підприємствам. При цьому слід відзначити, що вищезазначені технічні засоби та ресурси відпускаються сільськогосподарським товаровиробникам в основному за ринковими цінами, що помітно відображається на ціноутворенні сільгосппродукції.

Тому зазначені чинники, а також вплив погодних та природнокліматичних умов, рівень забезпечення сільгосптоваровиробників необхідними фінансовими та матеріальними ресурсами суттєво впливають на оптимізацію цін та призводять до значного їх коливання. На нашу думку, забезпечення оптимізації в ціновій політиці та досягнення необхідного паритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію можливе за умов державної підтримки пріоритетних галузей агропромислового комплексу в напрямі зниження темпів інфляції, зменшення ставок за кредити, підвищення платоспроможного попиту населення, бюджетної підтримки, одночасного формування державного та ринкового механізмів регулювання економіки аграрного сектора.

Як показують дослідження відомих вчених аграрної науки П. Саблука, П. Гайдуцького, А. Даниленка, В. Амбросова, сучасним сільськогосподарським підприємствам у своїй діяльності більшою мірою слід враховувати вимоги ринку та наслідки ринкових відносин, що досить суттєво впливають на формування цін на продукцію сільськогосподарського виробництва. Адже незаперечним є те, що за умов запровадження ринкових відносин і елементів ринкового механізму головним регулятором, який визначає напрям діяльності сільськогосподарських підприємств, є попит і пропозиція на їх продукцію та конкурентоспроможність.

Аналізуючи цінову ситуацію сільгосппродукції на споживчому ринку приходимо до висновку, що вона залишається досить не на користь споживача. За даними Держкомстату України, індекс споживчих цін за січень – березень 2011 року по Україні становив 103,3% до аналогічного періоду минулого року по Волинській області цей показник склав за цей же період 102,4%. З початку 2011 року на продовольчих ринках відбулося зростання цін на плодоовочеву продукцію, борошно, крупи, м'ясні та молочні продукти, а також за окремими видами продуктів спостерігався їх дефіцит.

Вивчаючи проблему життєзабезпечуючої галузі – сільськогосподарського виробництва, приходимо до висновку, що без державного підходу щодо врегулювання організаційно – правової структури та економічних форм і методів регулювання процесів стабілізації та відтворення виробництва на підприємствах усіх форм власності, не відбудеться самоплинне зростання виробництва сільськогосподарської продукції, а тим більше її здешевлення та забезпечення споживачів в необхідному асортименті. Адже попередні аграрні реформи не завжди проводилися з необхідним вивченням та прогнозуванням можливих наслідків та результатів. Не були чітко окреслені пріоритети розвитку та методи їх досягнення, не були визначені також найбільш ефективні механізми та заходи державної підтримки сільськогосподарського виробництва. Набуття селянами приватної власності на землю та засоби виробництва до нині не підкріплене створенням необхідних ринкових механізмів та інфраструктури, сприятливого економічного середовища для сільськогосподарських товаровиробників.

Адже упродовж останніх років основною проблемою занепаду окремих галузей сільського господарства таких як тваринництво, цукрова галузь, картоплярство та інші була відсутність реального, дієвого економічного середовища для розвитку сільськогосподарських товаровиробників. Зволікання із запровадженням ринкових принципів і методів господарювання призводило до значних втрат та банкрутства окремих підприємств. Відбувається все більша розбіжність між цінами на ресурси та сільськогосподарську продукцію. Таким чином, ціноутворення на сільськогосподарську продукцію відбувається у значній залежності від багатьох, вже згаданих чинників, що впливають на її собівартість, а тому виникає необхідність у державному регулюванні даних процесів так як відомо,

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

що ціна формує не лише економічну, а й соціальну політику, які створюють психологічний клімат в суспільстві.

У результаті проведених досліджень з даної проблеми приєднуємося до думки тих вчених та фахівців аграрників, якими пропонується впровадження комплексного механізму державної підтримки аграрного сектора економіки, а також системи регулювання цін застосовуючи при цьому заставні ціни, що виконують функцію мінімальних гарантованих цін і передбачають надання кредиту товаровиробникам під заставу продукції. Сума кредиту залежить від обсягу зданої продукції та заставних цін. У випадку зниження ринкових цін сільгосптоваровиробники можуть передавати заставу у власність державних структур, тоді заставна ціна стає мінімальною ціною реалізації. Якщо ж рівень ринкових цін вищий від заставних, товаровиробники можуть отримувати заставу назад, повернувши позичку та проценти за неї й реалізувати продукцію на вільному ринку. Заслугує на увагу також укладання з товаровиробниками форвардних біржових контрактів на закупівлю продукції з очікуваного врожаю, а також запровадження пільгового кредитування на розвиток пріоритетних галузей сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про підприємства в Україні».
2. Шварчук Л.О. / Ціноутворення/, К., 2006–459 с.
3. Шваб Л.І. «Економіка підприємства», К., 2004–504 с.
4. Стат. збірник «Держкомстату України». Л., 2011–80 с.
5. Амбросов В.А. «Механізм ефективного розвитку агро формувань». Ж. Економіка України. К., 2006–60 с.

Бліннікова О.В., перший заступник начальника
Головне управління статистики в Івано-Франківській області

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ЯК БАЗОВА КОМПОНЕНТА В ПРОЦЕСІ ВІДТВОРЕННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АПК

Якщо в аграрнопродовольчих системах розвинутих країн за попередні десятиліття досягнуто відповідного рівня стабільності, то в Україні динаміка розвитку агропромислового комплексу характеризується нестабільністю, недосконалістю економічного механізму природокористування, технічного та технологічного забезпечення. Це призводить до погіршення стану природних ресурсів, зменшує можливість забезпечення виробництва сировиною, ускладнює технологічні цикли. Світовий досвід переконує, що сучасний розвиток аграрної економіки, незалежно від соціально-економічної орієнтації країн та способу виробництва, стає все більш екологічно орієнтованим, потребує збереження та відтворення природного ресурсного потенціалу АПК. У процесі розвитку економіки здійснюється відтворення природних ресурсів, тобто відновлення їх у попередньому або кращому стані. Збереження, охорона, раціональне використання природних ресурсів, їхнє відтворення є обов'язковою умовою розвитку ринкової економіки.

Одним з основних видів природного ресурсного потенціалу АПК виступають земельні ресурси, а переважаючим видом природокористування в АПК – землекористування. На початок 2010 р. земельний фонд України складав 60,4 млн га. Значна частка земельної площі (68,9 % або 41,6 млн га) – це сільськогосподарські угіддя, у структурі яких 78,1 % (32,5 млн. га) припадає на рілля. Сільськогосподарська освоєність території склала 71 %, а ступінь розораності земельної площі – 54%. В Івано-Франківській області із 1,4 млн га загальної земельної площі 0,6 млн. га або 45,4 % припадало на сільськогосподарські угіддя, де частка ріллі складала 60,7 % (383,4 тис га). Рівень сільськогосподарської освоєності становив 46,4%, а ступінь розораності – 27 %. За період з 1990 р. відбулося скорочення посівних площ: в Україні – на 16,7 %, в області – на 22,6 %. Площа плодово-ягідних насаджень зменшилася на 69,4 % та на 50,3 %, відповідно [2, с.153– 157].

Організація сучасного земельного господарства на мікро-, мезо- та макрорівнях органічно пов'язана з процесом відтворення земель [1, с.90]. Економічна ефективність відтворення земельних ресурсів в умовах формування ринкової моделі господарювання значною мірою залежить від дієвості спільних заходів, спрямованих на розв'язання зазначеної проблеми.

В першу чергу, потребує розробки та запровадження програма (на рівні держави, регіону, населеного пункту, громади), в якій би визначалося місце, роль, завдання кожного з учасників земельних відносин у єдиному відтворювальному процесі.

Процес відтворення природних ресурсів потребує регулювання з боку державних структур та

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

органів місцевого самоврядування. Проблеми збереження і відтворення природного ресурсного потенціалу АПК мають вирішуватися не лише на національному, а й на регіональному рівні, що зумовлено нерівномірністю соціально-економічного розвитку окремих територій держави і є наслідком значних відмінностей у природно-кліматичних умовах, виробничо-економічному потенціалі тощо.

Низька результативність проведених в аграрному секторі трансформацій, зокрема в землеволодінні та землекористуванні, спричинила до тривалої неупорядкованості, безладдя, правової безвідповідальності. Ведення земельного господарства носить деструктивний характер. Відсутність спеціальних сівозмін, агролісомеліоративних, полезахисних заходів, зниження обсягів вапнування та гіпсування ґрунтів сприяє поступовому виснаженню родючого шару, зменшенню вмісту гумусу, посиленню ерозійних процесів, підвищенню кислотності, погіршенню інших якісних характеристик ґрунтів. З огляду на це більше уваги має приділятися організації виробництва в усіх формах господарювання, які б зуміли налагодити ведення земельного господарства, відтворення земельних ресурсів відповідно до законів ринкової економіки.

Посилення процесів глобалізації та інтеграції, розгортання світової продовольчої кризи актуалізують питання розробки національних захисних механізмів для мінімізації їх впливу, а також реалізації адекватних заходів аграрної політики щодо формування продовольчої безпеки держави. Особливої гостроти протягом останніх років набула проблема безпеки продовольства, що пов'язано із збільшенням надходження на ринок неякісних, фальсифікованих і шкідливих для здоров'я продуктів. Для України як держави із значним аграрним потенціалом, члена СТО та сусіда ЄС, дана проблематика набуває пріоритетного значення.

Забезпечення заходів охорони, поліпшення та збереження земель потребує також використання наукового інструментарію. Йдеться про залучення висококваліфікованих наукових кадрів та спеціалістів-практиків до розробки стратегії відтворення земельних ресурсів. Крім того, виникає необхідність удосконалення інформаційного забезпечення щодо критеріїв, стандартів, вимог новітньої організації відтворення земельних ресурсів.

Серед шляхів вирішення проблем збереження і відтворення природного ресурсного потенціалу АПК, у тому числі його базової компоненти – земельних ресурсів, у сучасних умовах, може розглядатися екологічна спрямованість агропромислового виробництва. Тут основними завданнями можуть виступати: впровадження альтернативних систем землеробства з контурно-меліоративною організацією території та обмеженням щодо використання хімічних способів підвищення родючості ґрунтів і захисту рослин, використання екологічнобезпечних методів господарювання та нововведень, які здатні відтворити земельні угіддя аграрного сектора на якісно новій основі; охорона земель від негативних явищ природного й техногенного характеру. Крім того, актуального значення набуває реалізація регіональних програм захисту земель від вітрової і водної ерозії, які передбачають відповідні заходи щодо запобігання процесу деградації біологічного і ландшафтного різноманіття на землях сільськогосподарського призначення з урахуванням особливостей реформування земельних відносин.

Мотивацією відтворювального процесу у сільському господарстві має стати необхідність розв'язання економічних потреб суспільства з огляду на важливість екологічної та соціальної складових розвитку.

Список використаних джерел:

1. Шурик М.В. Економічний аспект сталого розвитку в контексті відтворення земельних ресурсів Карпатського макрорегіону/М.В.Шурик//Статистика України. – 2009. – №1. – С.87–92.
2. Статистичний щорічник України за 2009 рік. Державний комітет статистики України/ За ред. О.Г. Осауленка. – К., 2010. – 566 с.

Божидарнік Т.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту та маркетингу
Луцький національний технічний університет

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНІСТЬ ДЛЯ АГРАРНОЇ УКРАЇНИ

Для України тисячоліттями визначальною галуззю існування населення було сільське господарство. При вливанні в агропромисловий комплекс рушійних сил, країна вже сьогодні здатна забезпечити конкурентоспроможність і створити нові робочі місця за допомогою цілеспрямованого розвитку всієї технологічної бази. Активна реалізація інноваційних процесів — спосіб повернення до

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

життя традиційних видів економічної діяльності. Тут можливо використовувати цілу низку технологій, починаючи з нанотехнологій та молекулярної генетики і закінчуючи екологізацією та ресурсозбереженням всіх елементів технологічних ланцюжків виробництва, збереження і переробки сільськогосподарської продукції, а також різні варіанти менеджменту і організації виробництв, які краще реагують на потреби виробничого процесу і ринку. Конкурентоспроможну нішу неминуче буде втрачено тими підприємствами та організаціями, які не зможуть оцінити важливість безупинної і багатоаспектної реалізації інновацій.

Перехід до інноваційної моделі розвитку економіки – найхарактерніша прикмета сучасного етапу в розвинутих країнах. Реалізація економічних цілей суспільства пов'язана з інноваційним типом розвитку, в основі якого закладений безперервний і цілеспрямований процес пошуку, підготовки та реалізації нововведень, які дають змогу не тільки підвищити ефективність функціонування суспільного виробництва, а принципово змінити способи його розвитку.

На жаль, сьогоднішній стан економіки України в міжнародному вимірі характеризується низькою конкурентоздатністю у порівнянні зі своїми європейськими сусідами, нестабільним розвитком, особливо в ефективності функціонування національної інноваційної системи.

У розвинутих країнах саме галузі, що використовують новітні технології, створюють велику частину доданої вартості. Виробництво й експорт наукомісткої продукції дають змогу розвивати економіку швидкими темпами. Про це свідчить досвід Японії, Південної Кореї, Тайваню, Гонконгу, Сінгапуру, Чилі, Іспанії та інших. Але в умовах кризи головним завданням для всіх суб'єктів господарювання є скорочення витрат. У вирішенні такого складного завдання може допомогти держава, яка створить умови для забезпечення постійного трансферу знань у виробництво. Нині важливу роль у визначенні спрямованості дослідницької й інноваційної діяльності відіграє ринок. Тобто, інновації — це результат взаємодії між її творцями і споживачами. Зміна ролей учасників інноваційної діяльності і методів її здійснення впливає на дослідження, спрямовані на створення інновацій.

Сьогодні сільське господарство, як і економіка всієї країни, знаходиться в кризовому стані. Але у кризі важливо шукати не лише негативні наслідки вона може спричинити ліквідацію застарілих, неефективних систем. Минулий досвід низки країн свідчить, що реформи, спрямовані на розвиток інноваційної сфери, суттєво підсилюють економічний потенціал навіть в умовах кризи. Наприклад, Данія довгий час вважалася аграрною країною, значною частиною експорту якої були зернові культури до більш промислово розвинутих країн Європи. З ростом транспортних можливостей, розвитку торговельного флоту та залізниці з'явилися нові експортери – Росія, США, Канада, Аргентина, які пропонували харчове і фуражне зерно за більш привабливими для споживача цінами. Але в країні не загубили зернову галузь, а переспрямували її в інше русло – свинарство і як наслідок, датський бекон став всесвітньо відомим брендом. Надалі системою заохочень до постійної модернізації технологій держава зміцнила позиції цієї галузі, країна стала навіть імпортером зерна, а м'ясна галузь стала високотоварним, технологічним виробництвом і тим локомотивом, який потягнув за собою машинобудування, переробну промисловість, сервісне обслуговування агропромислового виробництва, а також створив унікальні коопераційні умови між суб'єктами господарювання і наукою. Галузь стала значним наповнювачем бюджету, як місцевих муніципалітетів, так і країни в цілому. Таких прикладів можна знайти безліч.

Тому сьогодні невідкладними завданнями є пошук стратегічних інвесторів, сприяння трансферу інноваційних досягнень в напрямки агропромислового розвитку, в ті сфери діяльності, де можливий швидкий старт, який спрямований не тільки на прибуток, а й вирішення соціальних питань сільських територій, створення безпечного екологічного виробництва, забезпечення росту внутрішнього споживчого ринку й експортного потенціалу вітчизняної продукції.

Стратегічною метою є модернізація розвитку економіки, коли інноваційний фактор стане визначальним у забезпеченні зростання вітчизняної економіки, досягнення стабільного сталого розвитку і підвищення добробуту громадян, а також створення передумови для успішного просування України шляхом розбудови економіки і суспільства, заснованих на знаннях.

Список використаних джерел:

1. Тютченко Ю.М. Ресурсозбереження у технологіях кормоприготування і годівлі свиней / Ю.М. Тютченко // Тваринництво сьогодні. - 2011. - № 1. - С. 71-72.
2. інтернет-ресурс akademinform.com.ua
3. Божидарнік Т.В. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні / Т. Божидарнік, Н. Божидарнік / Теоретичні і прикладні питання економіки: Збірник наукових праць за загальною редакцією проф. Ю.І. Єханурова, проф. А.В. Шегди / Київ. Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011 р. Випуск 24. - С. 230-235.

Бойко В.В., аспірант
Львівський національний аграрний університет

ДЖЕРЕЛА ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах розвитку економіки суб'єкти господарювання, в тому числі і сільськогосподарські підприємства, піддаються впливу дії чинників середовища як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Його природа виходить з обставин, в яких воно формується. Середовище завжди перебуває в умовах невизначеності, що відповідно ускладнює процес прогнозування його розвитку. Воно здійснює як позитивний, так і негативний вплив на розвиток сільськогосподарських підприємств. Ступінь можливого руйнівного впливу прямопропорційний рівню невизначеності його параметрів. Негативний дія на сільськогосподарські підприємства виражається у формі загроз, що очікують на них в процесі здійснення виробничо-господарської діяльності. Вони, у свою чергу, здійснюють подвійний діаметрально протилежний один одному вплив на розвиток сільськогосподарських підприємств: з одного боку – носять в собі дестабілізуючий характер на їхню діяльність; а з другого – спонукають до пошуку ефективних методів боротьби з ними з метою досягнення необхідного рівня економічної безпеки.

Формування економічної безпеки сільськогосподарських підприємств, на нашу думку, повинно базуватися перш за все на основі розробки у них здатності до протистояння загроз, що можуть очікувати в процесі здійснення виробничо-господарської діяльності.

За відношенням до сільськогосподарських підприємств всі загрози можна поділити на внутрішні та зовнішні. Перші виникають безпосередньо всередині самого підприємства, другі – поза його межами. Як внутрішні, так і зовнішні загрози здійснюють негативний вплив на діяльність сільськогосподарських підприємств.

У залежності від місця виникнення загроз можна виділити їх джерела: внутрішні – керівництво, працівники, техніка та обладнання; зовнішні – інституційне середовище, контрагенти, природні чинники, форс-мажор.

Ми спробували ідентифікувати та виявити основні загрози економічній безпеці сільськогосподарських підприємств в розрізі джерел їх виникнення:

1) керівництво підприємства – сюди можна віднести надмірний суб'єктивізм у прийнятті управлінських рішень, недолугий менеджмент, наявність протиріч та протистоянь, невміння делегувати повноваження, переважання особистих інтересів над спільними, неефективна кадрова політика, лобі власних інтересів тощо;

2) працівники – це, в першу чергу, недостатній рівень кваліфікації працівників, можливість підкупу, професійна халатність та недбалість, відсутність відповідального ставлення до власних обов'язків, несприятливий морально-психологічний клімат в колективі; надмірна плинність кадрів, ймовірність виникнення професійної помилки тощо;

3) техніка та обладнання, зокрема це ймовірність виникнення аварій на підприємстві, наявність виробничого травматизму та летальних випадків, простої виробництва, пов'язані з ремонтом техніки та обладнання, випуск неякісної продукції;

4) інституційне середовище – є найбільш широким джерелом виникнення загроз, до яких ми відносимо: недосконалість інституційної структури, багатовекторна зовнішня політика, неповнота нормативно-правової бази, нестабільна політична ситуація, валютні котирування, низька державна підтримка галузі, недосконалість фіскальна політика, нерозвинена ринкова інфраструктура, корупція та бюрократизм чиновників тощо;

5) контрагенти, сюди ми відносимо порушення та невиконання умов підписаних контрактів, низький рівень ділової етики, зміни вподобань споживачів, недобросовісна конкуренція, протиправні дії з боку конкурентів, зміна кон'юнктури ринку, втрата постачальників та інше;

6) природні чинники – природні стихійні лиха та катаклізми (землетруси, повені, паводки, зсуви ґрунту, пожежа); несприятливі погодні умови (посуха, надмірні дощі, низька або висока температура повітря) тощо.

7) форс-мажор (зажди існує можливість виникнення непередбачуваних обставин, що можуть мати руйнівний вплив на виробничо-господарську діяльність сільськогосподарського підприємства, загрози, що виникають в результаті форс-мажорних обставин є абсолютно не прогнозованими, тому вони носять найбільш небезпечний характер).

Варто зазначити, що який би високий рівень економічної безпеки не був досягнутий на

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

підприємстві, неможливо сформувати абсолютно безпечне середовище та повну відсутність загроз. Природа нестабільності закладена власне у змінах, що безперервно протікають у всіх сферах суспільного життя. Як наслідок, вони породжують різноманітні форми вираження нових загроз. Тому основною метою сільськогосподарських підприємств в рамках досягнення необхідного рівня економічної безпеки повинно стати втримання дестабілізуючої дії загроз в гранично допустимих межах, виходячи з показників в розрізі її складових.

Бортнікова О.О., аспірант кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет

ОПЕРАТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

АПК є однією з провідних галузей економіки Волині, в якому виробляється майже третина валової продукції області. Причому статистичні дослідження в регіоні доводять, що сільське господарство здатне до стабільного розвитку навіть у складних економічних умовах та спроможне вивести країну із кризової ситуації [1], тому необхідно всесторонньо розвивати галузь, зокрема запроваджувати ефективні системи управління і розробляти нові, досконаліші форми обліково-інформаційного забезпечення.

Процес менеджменту на сільськогосподарському підприємстві суттєво залежить від зовнішніх та внутрішніх факторів, які зумовлені специфікою аграрного сектору. Так, несвоєчасно ухвалене та реалізоване з запізненням управлінське рішення призводить до значних втрат сільськогосподарської продукції. Мінімізація таких втрат і, відповідно, підвищення рентабельності та конкурентоспроможності господарств галузі забезпечується ефективною системою оперативного менеджменту.

Зміст оперативного управління в сільському господарстві, як процес підготовки, прийняття та реалізації короткотермінових рішень, розкривається в особливостях виконання окремих його стадій [4, 217]. Так, Л. Нападівська зазначає, що «управління починається з інформації (розробки планів), на основі якої оцінюють діяльність (облік і контроль основних показників діяльності), виявляють резерви та невикористані можливості (аналіз інформації), приймають рішення й оцінюють ефективність прийнятих рішень» [3, с. 78]. В зв'язку з цим, етапами інформаційного забезпечення оперативного менеджменту можна визначити: планування, облік, контроль та оперативний аналіз.

Оперативне планування є першою фазою у системі оперативного менеджменту і передбачає розробку та прийняття короткострокових управлінських рішень, їх фіксацію в різного роду оперативних планах. Основною його метою є забезпечення погодженої, чіткої роботи всіх підрозділів, «необхідної для якісного та своєчасного виконання планових завдань випуску продукції за кількістю та номенклатурою, у встановлені строки на основі раціонального використання виробничих ресурсів» [2, с. 179]. На сільськогосподарському підприємстві основними завданнями оперативного планування є:

- підтримання необхідних пропорцій між усіма виробничими ресурсами;
- календарне узгодження виконання всіх сільськогосподарських робіт, їх матеріальне та технічне забезпечення;
- ефективне використання виробничих ресурсів за рахунок раціональної організації праці та якісного виконання технологічних процесів [4, с. 217].

В зв'язку з цим основним принципом оперативного планування повинен бути комплексний підхід до взаємозв'язку окремих підрозділів підприємства в процесі виконання сільськогосподарських робіт, виробництва та реалізації продукції. Оперативні плани в першу чергу повинні враховувати дані оперативного обліку та всі особливості сільськогосподарського виробництва: агротехнічні терміни, фізіологічні особливості біологічних активів, природні умови тощо.

Так, в галузі рослинництва оперативні плани, як правило, формують на період основних сільськогосподарських робіт (сівба, збір урожаю та ін.). Виробничі процеси тваринництва мають переважно ритмічний характер, тому періодичність оперативного планування може визначатись в один день, тиждень, декаду, місяць. Оперативне планування роботи допоміжних підрозділів включає взаємоузгодження профілактичних оглядів, ремонтів сільськогосподарської техніки, її використання у процесі виробництва.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Методика планової оперативної роботи визначається рівнем централізації планової роботи, розподілом періодів планування, вибором одиниць, складом і методикою розрахунку нормативів, порядком виробничих завдань, формами планово-облікової документації.

Отже, оперативне планування на сільськогосподарських підприємствах є складовою оперативного менеджменту та важливою передумовою ефективного використання трудових, матеріальних та інших ресурсів господарства. Проте, раціональна його організація можлива лише з врахуванням специфіки сільськогосподарського виробництва та у взаємозв'язку із іншими елементами інформаційного забезпечення управління.

Список використаних джерел:

1. Аграрний комплекс Волині // Економічна доповідь. – Державний комітет статистики. – Луцьк, 2008. – 45 с.
2. Белінський П.І. Менеджмент виробництва та операцій: [Підручник]. - К.: Центр навч. літератури, 2005. – 624 с.
3. Нападівська Л. Управлінський облік: значення та застосування у практичній діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкових відносин // Бухгалтерський облік і аудит. – №8-9. – 2009. – С. 78 – 93.
4. Залевський Л.Д. Управление сельскохозяйственным производством: Учеб. пособие / Л.Д. Залевский, Н.А. Кононов, В.А. Хохлов. – К.: Выща шк., 1990. – 256 с.

Бурак А.І., аспірант

Рурак І.В., магістр

Львівський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Становлення та функціонування підприємництва в Україні, особливо в сільській місцевості, на сьогодні залишається важливою проблемою для економіки країни. Існування цієї проблеми можна пояснити тим, що не достатньо сформоване середовище для ведення підприємницької діяльності на селі.

Сукупність чинників, що впливають на процеси започаткування підприємництва та його діяльність, формує середовище функціонування бізнесу. Відповідно до визначення Світового банку, бізнес-середовище — це набір інституціональних, нормативно-правових і регуляторних умов, за яких працює бізнес. Нарівні з державним регулюванням до компонентів бізнес-середовища належать також інфраструктура, трудові та інші ресурси. Стан бізнес-середовища безпосередньо залежить від зусиль держави щодо створення рамкових умов для ведення бізнесу (включаючи законодавство та його застосування).

Бізнес-середовище можна розглядати з двох позицій: як середовище функціонування підприємницьких структур, і як середовище формування підприємницької діяльності. До основних негативних моментів в бізнес-середовищі, які гальмують або перешкоджають підприємницькій діяльності для діючих господарств, відносимо: нестабільність законодавства, корупцію, політичну нестабільність, регулювання підприємницької діяльності, втручання місцевої влади, втручання центральної влади. Тому потрібно виправляти та змінювати вплив негативних моментів в позитивну сторону, що формуватиме ефективне та сприятливе бізнес-середовище. Заснуванню підприємницької діяльності, особливо в сільській місцевості, має передувати ряд мотиваційних чинників, що визначатимуть сприятливість цього середовища.

З досліджень економістів знаємо, що для формування підприємницької діяльності та здатності до ризику, найбільшу частку відіграє молодь. Тому рівень підприємницьких настроїв та усвідомлень в сільській місцевості залежить від того, чи молодь повертається назад у село. В цьому неабияку роль відіграють батьки, які бажають чи не бажають, щоб їхні нащадки повертались жити та працювати у селі.

Опитування респондентів сільських територій Волинської області показало, що селяни хочуть, щоб їхні нащадки повернулись жити у село в тому випадку, коли буде місце працевлаштування – 52,2 %; не бажають, щоб вони повертались, і краще залишались в місті – 34,6 % селян; 0,6 % респондентів відповіли, що їм все рівно де будуть жити їхні нащадки; і тільки 12,6% селян бажають, щоб їхні діти повернулись у село незалежно від ситуації.

Чи припиниться відтік сільського населення в міста, і зміниться ситуація у їхніх настроях щодо проживання на селі, багато в чому залежить від розвитку важливих сфер діяльності села. Розглянемо думку селян, як вони оцінюють в їхньому населеному пункті наявну сферу за п'ятибальною шкалою: роздрібна торгівля – 4,0; медицина – 3,5; освіта – 3,9; побутове обслуговування – 1,8; культура

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

відпочинку – 3,0. Виходячи із цих даних, відмітимо, що започатковувати підприємство, яке займатиметься роздрібною торгівлею недоцільно, адже цю сферу респонденти оцінили як добру, що в принципі задовольняє їхні потреби. Щодо сфери побутового обслуговування на селі, то вона в переважній більшості населених пунктів відсутня. Це є своєрідним сигналом та підказкою для ініціативних селян, в якій сфері можна засновувати та розвивати підприємницьку діяльність.

Бізнес-середовище формує у особистостей настрій та відношення до діяльності приватних підприємців, що є немало важливим як для започаткування, так і подальшої діяльності підприємств. Аналіз оцінки діяльності приватних підприємців з погляду молоді, показав, що в основному позитивно ставляться – 42,2 % респондентів; 17,2 % дали відповідь, що «виключно позитивно» оцінюють приватних підприємців; 29,7 % молодих селян сказали, що їм байдуже як працюють підприємці, і вони не відчувають на собі їх діяльності; 9,4 % молоді вважають підприємницьку діяльність негативною, бо нічого доброго підприємці для селян не роблять.

Відмітимо, що бізнес-середовище, яке склалось на даний момент в сільській місцевості Волинської області потребує втручання з боку держави, яка має посприяти поверненню молоді у село. Для цього необхідно провести ряд заходів: покращення інфраструктури, що забезпечуватиме робочі місця, надання пільг молоді, яка повертається у село, надання довгострокових кредитів (без чи з низьким відсотком), відміна на певний термін податків для формування підприємницької діяльності на селі. Держава має надати поштовх для сприятливого бізнес-середовища та в подальшому його підтримувати, а селяни, в свою чергу, зможуть засновувати та ефективно здійснювати підприємницьку діяльність.

Буснюк С.В., аспірант кафедри фінансів
Луцький національний технічний університет

АГРОПРОМИСЛОВІ КЛАСТЕРНІ ФОРМУВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ

Розвиток економіки України в цілому і конкретних регіонів неможливий без впровадження інноваційних інтеграційних структур. Зокрема і таких, що успішно функціонують у світовій практиці приносячи компаніям очікуваний фінансовий ефект, а регіонам економічний розвиток. Сучасні тенденції, що супроводжують діяльність агропромислового сектору економіки України зумовлюють потребу в пошуку принципово нових рішень та механізмів, що забезпечать сталий розвиток АПК. Відсутність чіткої державної програми розвитку, невизначеність агропромислової політики призводить до подальшого занепаду сільськогосподарського виробництва як системоформуючого сектора економіки України.

Новою моделлю регіонального розвитку, яка дозволить максимально використовувати сільськогосподарський потенціал регіонів може стати кластерна модель регіонального розвитку. Впровадження кластерних утворень зумовлене необхідністю створення нового класу економічних систем з метою одержання синергетичного ефекту і зміцнення конкурентних позицій. Питання формування кластерних утворень в контексті розвитку української економіки почали досліджуватися відносно недавно, такими вченими як Соколенко С.І., Федулова Л.І., Чумаченко М.Г., Войнаренко М., Рогач О., Чевганова В. та іншими. Кластеризація відрізняється від традиційних програм економічного і соціального розвитку тим, що головне значення у структурі набуває органічний взаємозв'язок корпоративних утворень різних сфер діяльності з державними і науковими установами.

У зарубіжній і вітчизняній літературі є багато трактувань економічної категорії «кластер». Але всі визначення поєднують принципові характеристики цієї організаційної структури, зокрема географічну локалізацію елементів кластера і добровільні засади на яких проходить процес інтеграції, а також наголошується на тісному взаємозв'язку в такій структурі науки і виробництва. Отже, кластер – це сконцентровані за географічною ознакою групи взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій у визначених сферах, що конкурують між собою і разом з тим провадять спільну діяльність.

Формування агропромислового кластеру повинно бути зорієнтовано на інноваційний шлях розвитку, формування специфічного економічного простору, ефективного використання капіталу і людських ресурсів. Сам процес формування агропромислового кластера складний і довготривалий.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Серед основних етапів можна виділити такі:

1. Визначення основних напрямів сільськогосподарської діяльності, характерних для конкретного регіону, що включає аналіз статистичних показників (враховуються такі основні показники, як валова продукція, урожайність сільськогосподарських культур, продуктивність тварин, рентабельність виробництва), побудову карти засобів і ресурсів, оцінку ринку збуту, маркетинговий аналіз та інших даних.

2. Розробка виробничо-технічної структури агропромислового кластерного утворення.

3. На базі виробничо-технологічної структури кластера здійснюється формування структури кластерного утворення з визначенням переваг для потенційних підприємств-учасників агропромислового кластера.

4. Розробка і впровадження програми розвитку агропромислового кластеру.

Учасниками агропромислового кластера можуть бути: безпосередньо сільськогосподарські підприємства (постачальники сировини); підприємства сільськогосподарського машинобудування (постачальники устаткування); переробні підприємства харчової індустрії; агропромислові інтегровані комплекси (корпорації); консалтингові організації; наукові інститути; освітні установи; законодавчі інститути; органи влади; фінансові інститути. Кластер як складна організаційна форма взаємодії суб'єктів господарювання може успішно функціонувати при включенні у неї науково-дослідних установ, технопарків та фінансових організацій.

Таким чином, кластерні об'єднання є однією з ефективних форм організації інноваційних процесів, важливим та обґрунтованим процесом потреби в реорганізації підприємств, пошуку шляхів підвищення ефективності спільної діяльності з метою підвищення конкурентних переваг і виходу економіки держави та її регіонів на новий рівень.

Формування кластерів в АПК дає можливість реалізувати конкурентні переваги конкретного регіону з виробництва продовольчої сировини і продуктів харчування.

Василенко В.М., начальник головного управління
Держкомзему у Волинській області

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИДІЛЕНИХ В НАТУРІ (НА МІСЦЕВОСТІ) ЗЕМЕЛЬНИХ ЧАСТОК (ПАЇВ)

Роздержавлення та приватизація земель, що були в користуванні бувших колгоспів призвела як до позитивних, так і негативних наслідків. В області більше 200 тисяч громадян набули право на земельну частку (пай), значна частина з них виділили належні їм земельні ділянки в натурі (на місцевості). Таким чином, багатогектарні масиви, які використовувались у сівозмінах великотоварними господарствами подрібнено на земельні ділянки площею в середньому від одного до двох гектарів. Таким чином утворилось так зване черезсмужжя та дрібноземелля, яке значно зменшило можливості високоефективного використання сільськогосподарських угідь переданих у власність громадянам внаслідок паювання (перерозподілу) земель колективної власності.

Для підвищення ефективності використання сільськогосподарських угідь необхідно вжити цілий ряд організаційно-правових заходів на загальнодержавному та регіональному рівнях.

На регіональному рівні необхідно забезпечити: 1) розробку проектів землеустрою щодо еколого-економічного обґрунтування сівозміни усіма великотоварними господарствами, загальна площа землеволодінь яких становить понад 100 гектарів. Тим самим буде забезпечений захист від подальшого часткування земель, які знаходяться в оренді сільськогосподарських товаровиробників; 2) надання в оренду земель сільськогосподарського призначення на період ротації сівозміни але не менше як на 3 роки; 3) надання в оренду великих земельних ділянок під ріллею єдиними масивами для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

На загальнодержавному рівні вкрай необхідне прийняття законів, які регулюватимуть ринок та консолідацію земель, забезпечать охорону та підвищення родючості ґрунтів.

Одним з основних заходів забезпечення високоефективного використання сільськогосподарських угідь переданих у власність громадянам є консолідація земель, передбачена проектом закону «Про ринок земель». Консолідація земель сільськогосподарського призначення – науково та економічно обґрунтоване об'єднання земельних ділянок сільськогосподарського призначення з метою раціонального ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

Консолідація земель сільськогосподарського призначення здійснюється шляхом: обміну

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

земельними ділянками, об'єднання суміжних земельних ділянок за згодою власників, розроблення проектів землеустрою щодо створення нових та впорядкування існуючих землеволодінь та землекористувань.

Впровадження вищезазначених заходів надасть можливість значно збільшити цінність та інвестиційну привабливість сільськогосподарських угідь, що призведе до підвищення ефективності їх використання.

Вахновська Н.А., к.е.н., доцент кафедри фінансів
Луцький національний технічний університет

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СПРОЩЕНОГО ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

В Україні для сільськогосподарських товаровиробників, як окремої своєрідної групи суб'єктів податкових правовідносин, з метою послаблення податкового тиску, поряд із загальною системою оподаткування, запроваджено спеціальну систему оподаткування через сплату фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП). Фіксований сільськогосподарський податок – це податок, який не змінюється протягом визначеного терміну і справляється з одиниці земельної площі та належить до загальнодержавних податків.

Сплата ФСП передбачає суттєве спрощення механізму нарахування та сплати податків, адже останній сплачується в рахунок таких податків і зборів як податку на прибуток підприємств; земельного податку; збору за спеціальне використання води; збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності.

Оподаткування ФСП має як позитивні, так і негативні аспекти. Так, перехід на сплату фіксованого сільськогосподарського податку дає підприємству ряд переваг: спрощення механізму нарахування податку; зниження податкового тиску; встановлення сталого розміру ставок ФСП на весь термін його сплати, проголошення незмінності податку протягом податкового року, що дає змогу досить точно порахувати результати фінансово-господарської діяльності у майбутньому; розмір податку не залежить від результатів господарської діяльності, тому є стимул для збільшення обсягів виробництва продукції, підвищення її доходності, адже при збільшенні прибутків сума податку не змінюється; збільшення фонду оплати праці від нарахування внесків до фонду соціального страхування, в результаті чого створюються умови для регулярної виплати заробітної плати працюючим, підвищенням її розміру; стимулювання раціонального використання землі, адже при сплаті фіксованого сільськогосподарського податку земля вимагає до себе ефективного використання; і, врешті-решт, найбільша і найголовніша перевага – це значно менша сума коштів, яка повинна перейти у «скарбницю» держави. Таким чином, використання ФСП є раціональним і доцільним заходом ведення діяльності господарства.

Проте оподаткування цим податком має ряд і негативних моментів. Основний недолік ФСП закладено в методологічному підході при його визначенні, оскільки його введення виключає можливість застосування як об'єктів оподаткування прибутку, праці, майна та інших ресурсів. Як переконує досвід багатьох країн світу, це не завжди дає позитивний результат. Іншим суттєвим недоліком ФСП є те, що його сума, яка нараховується і сплачується до бюджету, не залежить від результатів діяльності підприємств. Крім того, внаслідок виключення із сум даного податку внесків до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування (у вигляді єдиного соціального внеску) він перестав в деякій мірі виконувати роль спрощеної системи оподаткування для аграрних товаровиробників.

Враховуючи викладене вище, ми вважаємо, що ФСП, з метою поліпшення механізму його нарахування і сплати, необхідно реформувати – як цього вимагають реалії сьогодення. Основним напрямком його вдосконалення може бути зміна об'єкта оподаткування – з грошової оцінки та площі земель на виручку від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів переробки і включення суми ЄСВ до складу ФСП з одночасним незначним підвищенням його ставки.

Отже, питання ефективності та безпечісної переваги фіксованого сільськогосподарського податку перед загальною системою оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників є дискусійним. Незаперечним є факт подальшої роботи над удосконаленням аграрного законодавства, та його адаптації не лише до сучасних умов господарювання в Україні, а й наближення до європейського досвіду.

Величко В.В., здобувач
Академія муніципального управління

ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИК ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ

Серед численних вітчизняних методик оцінки рівня інвестиційної привабливості, що визначаються, насамперед, економічною і соціально-політичною ситуацією на регіональному рівні, найбільше поширення одержали методики статистичного аналізу загальних показників економічного і соціального розвитку й ефективності господарської діяльності, побудови інтегральних показників інвестиційної привабливості окремих регіонів і областей, групування з використанням методів кластерного і факторного аналізів

Під час визначення рівня інвестиційної привабливості окремого регіону чи області більш ефективним буде застосування розроблених західними дослідниками методик оцінки конкурентноздатності й економічного потенціалу, оскільки ці показники є вагомими складовими частинами інвестиційної привабливості будь-якого інвестиційного об'єкта саме для закордонного інвестора. Їх використання в системі методів розробки регіональних і галузевих інвестиційних проєктів, для яких характерний всебічний аналіз економічного становища всередині галузі і на ринку, і графічне представлення отриманих результатів дозволяє здійснювати позиціонування регіону (області) за рівнем інвестиційної привабливості й обрати найбільш ефективну стратегію інвестування. Серед методик аналізу конкурентних позицій області на ринку, що можуть використовуватися в системі досліджень інвестиційної привабливості регіонів і областей, класичними є матриця стратегічних сфер діяльності, а саме «Зростання/частка ринку» Бостонської консультативної групи і таблиці «Положення компанії/привабливість галузі» (інша назва «Привабливість ринку/конкурентне положення»). Відповідно до методики побудови матриці «Зростання/частка ринку» сфери бізнесу поділяються на 4 частини. Фірми і галузі, що там позиціонуються, мають фундаментально відмінні позиції щодо грошового потоку і стратегії управління.

Теоретичною основою цієї методики є концепції життєвого циклу і кривої досвіду. Основною метою застосування цього методу є оцінка окремих сфер господарської діяльності підприємства чи галузі з їх можливостями одержати доходи, шансами і ризиками для того, щоб оптимально розподілити обмежені ресурси і правильно обрати стратегію інвестування. Основними недоліками цієї методики для оцінки інвестиційної привабливості є розмежування стратегічних сфер діяльності фірми (галузі), недосконалість і обмеженість індикаторів та інструментів оцінки відносної частки і зростання ринку, що утворюються експертним методом, а також зневага до додаткових факторів, що можуть впливати на прибуток. Це вимагає використання методики в поєднанні з іншими методами оцінки інвестиційної привабливості.

Для оцінки інвестиційної привабливості регіонів і галузей економіки треба проводити дослідження сильних і слабких сторін виробничого потенціалу, наукового і технологічного рівня, транспортного забезпечення, можливостей збуту, якості трудових ресурсів і менеджменту, фінансового забезпечення регіону чи області. Перевагами застосування цієї методики є можливість встановлення ключових факторів успіху на ринку при інвестуванні, визначення сильних сторін регіону (галузі), облік фактора конкуренції, можливість інвесторів надалі використовувати сильні сторони інвестиційних об'єктів. Як слабкі місця цього методу варто вказати на недостатню увагу до факторів зміни навколишнього середовища, велику концентрацію на сильних сторонах і зневага до слабких, суб'єктивність і умовність оцінок факторів інвестиційної привабливості.

Утім, ефективність застосування цієї методики інвестиційної привабливості зростає при об'єднанні її зі складанням стратегічного балансу, що є інструментом оцінки рівня залежності регіону (галузі) від факторів внутрішнього і зовнішнього середовища з метою визначення дефіциту ресурсів. Об'єднання методик аналізу експортного потенціалу і стратегічного балансу дозволяє визначити потенціал, який додатково необхідний для усунення дефіциту факторів, досягти обґрунтованості й послідовності отриманих результатів аналізу, одержати індикатори важливості інвестиційних стратегій, здійснювати концентрацію інвестиційних коштів на посилення існуючих конкурентних переваг регіону (галузі) й усунення рівня їх залежності від факторів, що негативно впливають на інвестиційну привабливість.

До переваг методики складання стратегічного балансу автор відносить наочність відображення сильних і слабких сторін, ієрархічність оцінки якісних ознак, можливість аналізу явища в процесі

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

його розвитку (побудова фактичного і планового балансу), виявлення стратегічних факторів, що вимагають розвитку; до недоліків - небезпеку суб'єктивності оцінок, зневагу до факторів розвитку навколишнього середовища, надмірну увагу до усунення дефіцитних ресурсів.

У рамках оцінки соціально-економічного розвитку регіону доцільно використовувати таку систему показників: 1. Загальні умови функціонування регіону (адміністративно-територіальний поділ, територія, кліматичні умови, екологічний потенціал). 2. Демографічна ситуація і проблеми відтворення населення в регіоні (загальна демографічна ситуація (чисельність, показники руху населення), статевіковий склад населення, показники демографічного навантаження на населення працездатного віку, сімейна структура населення, розподіл населення по суспільних групах).

Верна В.В., аспірант кафедри менеджменту і права
Південний філіал НУБіП України «Кримський агротехнологічний університет»

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ ВИНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Система мотивації управлінського персоналу виноградарсько-виноробного підприємства повинна бути розроблена у відповідності з принципами гнучкості, системності, відповідності, структурованості, відкритості.

Важливим напрямом підвищення ефективності системи мотивації управлінського персоналу виноградарсько-виноробного підприємства є обґрунтування структури заробітної плати, яка повинна відображати трудовий внесок кожного працівника в досягнення кінцевого результату.

З нашої точки зору до числа структуроутворюючих можна віднести такі фактори як трудовий потенціал людини, посада, робота, індивідуальний результат праці, колективний результат праці. У свою чергу кожен з наведених чинників може мати різноманітні кількісні або якісні характеристики.

У залежності від поставленої перед виноградарсько-виноробним підприємством цілі (досягнення кінцевого або проміжного результатів) можуть використовуватися системи мотивації персоналу, які побудовані на засадах стратегії гарантованого окладу або гарантованого мінімального заробітку.

Згідно зі стратегією гарантованого окладу управлінському працівнику гарантується щонайменше виплата основної заробітної плати на фіксованому рівні.

Винагорода за високу продуктивність праці, за трудовий успіх у вигляді надбавки до персонального окладу, інші заохочувальні виплати нараховуються та виплачуються відповідно до проміжних і кінцевих результатів діяльності підприємства.

При цьому найбільш вагомими складовими частинами заробітної плати, які підлягають регулюванню і відіграють основну роль у мотивації персоналу, є винагороди за підсумками роботи групи і колективу за рік (за досягнення кінцевих результатів за плановий проміжок часу).

Дослідження показали, що розподіл колективного заробітку між групами та окремими виконавцями повинен виконуватися з урахуванням вагомості їх внесків у досягнення мети виноградарсько-виноробного підприємства, і з урахуванням відносних коефіцієнтів реалізації потенціалу групи або працівника.

Стратегію гарантованого мінімального заробітку доцільно використовувати при встановленні цілей на короткі проміжки часу (квартал, місяць). Вона полягає в тому, що працівникам виноградарсько-виноробного підприємства гарантується щомісячна виплата в розмірі, що відповідає досягнутому за цей проміжок часу результатами, але не менше значення мінімального розміру заробітної плати.

Список використаних джерел:

1. Базаров Т. Ю. Управление персоналом / Под ред. Т.Ю. Базарова, Б.Л. Еремина. - М.: ЮНИТИ 2000.-423 с.
2. Беспалов В.А. Менеджер в системе агробизнеса/ В.А. Беспалов, В.П. Прадун. – Симферополь: Таврия, 2002.- 89 с.
3. Демченко Т. Управление персоналом: современные подходы /Т. Демченко// Человек и труд. -2003.-№8.- 129 с.
4. Пошатаев А.В., Беспалов В.А. Управление сельскохозяйственным производством/ А.В. Пошатаев, В.А. Беспалов. - М.: Колос, 1995. – 275 с.

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК КООПЕРАТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ВОЛИНИ (РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ)

Процеси ринкової трансформації, що відбуваються у аграрному секторі економіки України, потребують розробки принципово нових підходів до реформування, з урахуванням досягнень світової практики організацій сфери агробізнесу. У цьому зв'язку важливе значення мають дослідження багатого досвіду кооперативних економічних організацій – обслуговуючих сільськогосподарських, споживчих та кредитних кооперативів. Як показує історичний досвід, саме вони в умовах економічної нестабільності, й особливо у період економічних криз, виконують важливу соціально-економічну місію: надають своїм членам необхідні послуги, орієнтовані на підвищення ефективності малого і середнього бізнесу, на покращення життєвого рівня населення.

Проте стримуючим фактором щодо заснування нових і зміцнення існуючих кооперативних організацій є недостатня наукова та методологічна база для розвитку вітчизняного кооперативного руху. Недооцінка з боку держави та нерозуміння широкими верствами українського суспільства значення кооперативів для підвищення ефективності господарювання в ринкових умовах спричинені деформаціями соціально-економічної природи кооперативів радянською командно-адміністративною системою та псевдокооперативним рухом кінця 80-х років ХХ століття. Це зумовлює необхідність глибокого аналізу та всебічного вивчення як зарубіжного, так і українського кооперативного досвіду, набутого у різний час і за різних економічних обставин. Узагальнення його досягнень та розробка на цій основі нових моделей господарювання має не тільки науково-теоретичне, а й важливе практичне значення, зокрема, в період адаптації сільського господарства України до вимог СОТ, який ускладнюється світовою економічною кризою.

Ідея кооперативної взаємодопомоги і співробітництва — одне з найвагоміших досягнень людської цивілізації. Вже багато років вона захищає селян у багатьох країнах світу від агресивного ринкового середовища, дозволяє усім бажаючим сільськогосподарським товаровиробникам приєднатися до взаємовигідного великомасштабного агробізнесу, отримувати справедливую винагороду за свою працю, жити в достатку і бути впевненими у майбутньому. Курс на ринкову трансформацію економіки і розбудову демократичного суспільства відкриває широкі можливості розвитку кооперації і в нашій державі.

Кооперація як суспільно-історичний та господарсько-економічний феномен посідає важливе місце в історії світового господарства другої половини ХІХ-ХХ століть. Будучи важливим фактором соціально-економічного прогресу, вона сприяла гуманізації суспільних відносин, піднесенню культури виробництва та загального культурно-освітнього рівня населення. На Волині кооперація зародилась в останній третині ХІХ ст. і ще до початку Першої світової війни довела свою життєздатність та ефективність. Проте процес кооперативного будівництва був перерваний війною, під час якої кооперативна мережа краю була майже повністю зруйнована. Після завершення Першої світової війни та національно-визвольних змагань українського народу 1917-1921 рр. західноукраїнська кооперація починає активно відроджуватись. Опираючись на власний попередній досвід, передові досягнення європейської кооперативної теорії та практики, кооперація на західноукраїнських землях стала чи не головною формою організації господарсько-економічного життя українців в умовах бездержавності, зняттям захисту їх соціальних та національних прав. У період між двома світовими війнами українська кооперація на землях, що входили до складу Польщі стала потужним національно-господарським рухом, досягла значних успіхів у різних сферах діяльності, нагромадила великий досвід, який є актуальним в сучасних умовах.

Досвід українського кооперативного будівництва на Волині у складі Російської імперії та Польщі у другій половині ХІХ ст. – 1939 р. повинен бути вивченим, узагальненим і використаним у процесі ринкової трансформації української економіки та перебудови аграрного сектора України на сучасному етапі. Адже реформування колективних сільськогосподарських підприємств на засадах приватної власності на землю та майно, різноманітності типів господарств створюють об'єктивні передумови для кооперування сільських товаровиробників. Вивчення теоретичних та практичних аспектів діяльності західноукраїнської кооперації мають стати основою для пропаганди кооперативної ідеї, для розробки фахівцями науково обґрунтованих рекомендацій працівниками села у різних сферах кооперації.

ІНФОРМАЦІЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

На сьогоднішній день система управління підприємством потребує ефективних засобів комплексного вирішення стратегічних й оперативних завдань, що є можливим завдяки вдосконаленню системного підходу до організації управління підприємством.

Існування будь-якої фірми залежить від того, наскільки докладно, своєчасно і якісно вдається відстежувати інформацію про ринки і товари, з якими вона працює. Така інформація може забезпечити стратегічну перевагу перед конкурентами. Ситуація істотно ускладнюється під час роботи на декількох ринках, що знаходяться в різних регіонах. Інформації та джерел її отримання може бути дуже багато. Швидко збільшує обсяг доступної інформації також бурхливий розвиток мережі Internet. Тому все більш актуальною стає задача оптимізації інформаційних потоків.

Як зазначає науковець С.І. Яковенко, інформація має сполучну властивість у процесах інтеграції і трансформації світових знань, активізації інтелектуального потенціалу та реалізації інноваційного циклу, що складається з окремих етапів: фундаментальних і прикладних досліджень, розробки, виробництва і збуту нового за змістом чи якістю продукту. Обмін масивами інформації між етапами інноваційного циклу є одним із головних чинників забезпечення життєздатності інноваційного процесу.

Технічний прогрес у галузі інформаційних технологій та систем протягом останніх років зробив розв'язання даної проблеми цілком можливою і доступною. Цьому сприяло впровадження в управління комп'ютерної техніки та новітніх інформаційних технологій.

Сільськогосподарська галузь, як і раніше залишається однією з найскладніших для інформатизації. У сучасних умовах сільськогосподарського виробництва товаровиробники самі вирішують організаційні питання виробничої діяльності, здійснюють управління персоналом, забезпечують інформованість підприємства новинами щодо прогресивних технологій, досягнень у сільському господарстві. В пошуку ефективного управління виробничими процесами на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах вивчають і застосовують зарубіжний досвід з менеджменту і маркетингу.

Поточна загальноекономічна ситуація в аграрному секторі економіки змушує підприємства активно шукати шляхи для вдосконалення управління. Основне завдання, що стоїть перед підприємствами даного сектора, полягає в тому, щоб забезпечити ефективну взаємодію в ланцюжку виробник - дистриб'ютор - продавець - споживач. Комплексна інформаційна система дозволяє отримати доступ до даних на всіх рівнях, починаючи від менеджерів з розвитку бізнесу і закінчуючи торговельними агентами. Аналіз цих даних дозволяє побачити як вузькі місця, так і можливості подальшого розвитку бізнесу, тому всі учасники ринку вважають, що базовими технологіями, необхідними для виживання компаній, є облікові системи, здатні забезпечити прозорість руху товаропотоку від складу виробника до кінцевого споживача.

До основних функціональних вимог до інформаційного забезпечення системи управління сільськогосподарського підприємства можна віднести:

1. повноту (достатність) – інформація про об'єкт управління повинна охоплювати його по всіх керованих параметрах, додавання будь-яких інших зведених даних не збільшує обсяг відомостей про об'єкт;
2. точність – кількісні характеристики параметрів стану керованого об'єкта повинні виражатись числом цифр, зменшення яких недопустиме, а збільшення – зайве;
3. надійністю (вірогідністю) – забезпечення достатнього ступеня упевненості про неперекрученість одержаних даних;
4. вчасністю надходження – дотримання проміжків часу для надходження необхідної інформації.

На нашу думку до специфічних особливостей аграрного сектора економіки, що потребують розробки окремих облікових технологій належать:

1. біологічна складова економічного процесу. Відповідно до даної особливості такі компоненти агропромислового комплексу як родючий ґрунт, рослина і тварина, біологічні закони, за якими вони існують, визначають технологію побудови бухгалтерського обліку. Це зумовлено використанням природного феномену – землі як унікального, не відтворюваного, обмеженого у просторі засобу

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

виробництва і предмета праці;

2. соціальна складова і безцінна суспільна значимість сільськогосподарської продукції. Ця особливість передбачає орієнтацію аграрного бізнесу не тільки на отримання максимального прибутку, але і на задоволення життєвих потреб суспільства;

3. забезпечення продовольчої, екологічної та енергетичної безпеки світу в умовах участі України в світовій господарській системі. Ця особливість передбачає проведення активної інформаційної політики, спрямованої на підвищення ефективності і конкурентоспроможності виробництва та реалізацію Україною свого значного аграрного експортного потенціалу в умовах членства у Світовій організації торгівлі (СОТ).

Без належного інформаційного забезпечення цих особливостей аграрний сектор не зможе повною мірою забезпечити збереження та примноження земельних і біологічних ресурсів, інвестиційної привабливості суб'єктів господарської діяльності та сільських територій, конкурентоспроможності національного аграрного виробництва у світовій господарській системі.

Волков С.С., аспірант

Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Трансформаційний процес викликав глибокі та масштабні інституціональні зміни в сільськогосподарському виробництві. Ринкові перетворення вітчизняного аграрного сектора мають суперечливий характер і поки що залишаються незавершеними. На місце дореформених інститутів прийшли якісно нові інститути, що мають відповідати ринковим вимогам. Але їх формування та розвиток здійснюються здебільшого штучно, шляхом запозичення, без врахувань особливостей та соціально-економічних умов аграрного сектора та прив'язки до специфіки країни.

У державній «Стратегії економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки)» підкреслено: «В межах нинішньої моделі розвитку широкомасштабна модернізація національної економіки неможлива. Потрібні суттєві зміни в механізмі трансформаційних процесів, їхнє системне оновлення, тобто осмислений перехід до такої моделі ринкових перетворень, де саморегулювання поєднується з ефективним державним регулюванням»

Даний висновок має суттєве соціально-економічне підґрунтя. Так, протягом півтора десятирічних системних перетворень в Україні не знайдено дієвих механізмів, які б ефективно впливали на її розвиток.

Для підвищення рівня продовольчого забезпечення країни необхідно розвивати агропромисловий комплекс шляхом формування в ньому нових економічних відносин, створення механізму державного регулювання, що включає комплекс заходів впливу на процеси, що відбуваються в сільськогосподарському секторі.

У цих умовах об'єктивно зростає необхідність активної участі держави у функціонуванні сільськогосподарського виробництва. Сформована економічна ситуація в аграрному секторі багато в чому пояснюється відсутністю послідовного впровадження науково обґрунтованої стратегії розвитку АПК. У період реформування уряд здебільшого виявляв політичну реакцію на кон'юнктурні потреби власника в АПК, не беручи до уваги довгострокові перспективи. Зазначені аспекти сучасної ситуації в аграрному секторі диктують нагальну потребу посилення ролі держави в економіці, перегляд концептуальних основ аграрної політики.

Модернізація економічної політики держави в даній сфері припускає вибір стратегічних цілей, завдань, обґрунтування пріоритетних напрямків розвитку, розробку відповідних заходів й інструментарію досягнення мети. Узагальнення досвіду реформування аграрної сфери дозволяє виділити наступні принципи політики держави:

1. Агропромислове виробництво представляє собою складну систему зі своїми внутрішніми взаємозв'язками. Держава повинна розробляти та впроваджувати програми розвитку сільського господарства разом з визначенням стратегічних пріоритетів розвитку всіх суміжних секторів економіки, а також соціальної сфери села.

2. Аграрна політика повинна враховувати весь комплекс питань розвитку даного сектора, всі аспекти проблеми – виробничий, правовий, зовнішньоекономічний, соціальний. Одною з суттєвих помилок реформування аграрної сфери виявилось те, що влада приступила до нього, не маючи єдиної

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

концептуальної основи.

3. Для подолання екстенсивного та інерційного сценарію розвитку аграрного сектора необхідним є збільшення обсягів бюджетної підтримки. Поряд із цим, потрібно визначити пріоритетні напрямки витрати бюджетних коштів, що забезпечують максимум віддачі від виділених коштів.

4. Необхідно брати до уваги природно-екологічні особливості сільського господарства. Потрібно здійснювати контроль за якістю та екологічною чистотою сільгосппродуктів і продовольства.

5. Держава повинна задавати основні «правила гри» на кілька років уперед відповідно до довгострокових циклів сільськогосподарського виробництва. Для цього необхідно, у першу чергу, створення нормативно-правових рамок розвитку сільського господарства на період до 2030 р.

6. У розвинених країнах наука, наукомісткі технології, активна інноваційна діяльність є основою сучасного сільськогосподарського виробництва. Інноваційні фактори обумовлюють 80 – 85% економічного росту.

Реалізація зазначених принципів аграрної політики буде сприяти зближенню аграрного та промислового секторів економіки й в остаточному підсумку призведе до того, що інтереси окремих ланок агропромислового виробництва будуть не суперечити, а доповнювати один одного. Таким чином створюючи, необхідну частину агроресурсного потенціалу, необхідного для її ефективного функціонування. У свою чергу, зростання продуктивності праці в первинному та вторинному секторах, їх розвиток забезпечують, за рахунок залучення ресурсів, що вивільняються, саму можливість розвитку третинного сектора, відповідно перехід до постіндустріальної економіки.

Волкова І.М., к.е.н.

Житомирський національний агроекологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ АГРОБІЗНЕСУ

Висококонкурентне середовище аграрного ринку створює передумови до ринкової орієнтації виробництва вітчизняної агропродовольчої продукції на засадах маркетингу, що передбачає узгодження товарної, цінової, комунікаційної та збутової політик суб'єктів господарювання. Внаслідок цього актуальним завданням організації господарської діяльності підприємств аграрного бізнесу є комплексний підхід до використання маркетингового інструментарію на всіх етапах процесу “виробництво – заготівля – переробка – реалізація агропродовольчої продукції”. З огляду на це нагальною є необхідність переходу підприємств сфери аграрного бізнесу на маркетингові принципи функціонування, чільне місце серед яких належить процесу забезпечення господарюючих суб'єктів достовірною інформацією.

Теоретико-методологічні та практичні питання організації та проведення маркетингових досліджень є предметом дослідження західних науковців, зокрема: Г. Армстронга, Т. Брауна, С. Дібба, Ф. Котлера, М. Крофта, Н. Малхотри, В. Руделіуса, Г. Черчіля. Методичні та прикладні проблеми маркетингу у сфері вітчизняного аграрного бізнесу висвітлено у працях В. Андрійчука, Т. Астратової, В. Власова, Т. Дудара, І. Кириленка, М. Маліка, В.Неганової, П. Саблука, В. Ситника, О. Шпичака та ін. Сучасні тенденції розвитку маркетингових досліджень в Україні є предметом наукового пошуку А. Войчака, О. Зозульова, С. Ілляшенко, С. Косенкова, В. Ортинської, В. Полторак, А. Старостиної, А. Федорченко. Наукові праці цих дослідників дозволили виявити теоретико-методологічні та прикладні засади становлення й розвитку маркетингу в аграрній сфері. Однак, процес застосування маркетингових досліджень у сфері агробізнесу залишається недостатньо вивченим, що і зумовило необхідність проведення даного дослідження.

Результати аналізу основних тенденцій розвитку ринку маркетингових досліджень в Україні свідчить, що індустрія маркетингових досліджень в аграрному бізнесі знаходиться на етапі формування. Показово, що замовлення на здійснення таких досліджень нині надходять переважно від іноземних підприємств, що реалізують свою продукцію на вітчизняному ринку (їх питома вага становить 56,8 %). Водночас, спостерігається тенденція зростання обсягів замовлень на маркетингові дослідження підприємствами аграрного бізнесу, що пропонують свою продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках (табл. 1).

Галузевий розподіл замовлень на маркетингові дослідження в Україні

Галузь	2006 р.		2007 р.		2008 р.		2009 р.	
	тис. дол. США	%	тис. дол. США	%	тис. дол. США	%	тис. дол. США	%
Ринок В2С	5030	60,8	3706	50,6	6168	51,2	15905	66,0
<i>в т. ч.</i> Товари широкого вжитку	4417	53,4	2712	37,0	7150	25,6	5734	23,8
<i>з них</i> Виробництво пива і слабоалкогольних напоїв	470	5,7	529	7,2	951	3,4	1443	6,0
Виробництво кондитерських виробів	638	7,7	375	5,1	1812	6,4	1199	5,0
Виробництво іншої продукції харчової промисловості	1541	18,6	642	8,8	1629	6,0	1342	5,6
Інше	1768	21,4	1166	15,9	2758	9,8	1750	7,2
Товари довгострокового використання	139	1,7	429	5,9	1082	3,8	2349	9,7
Фармацевтична галузь	94	1,1	160	2,2	537	1,9	962	4,0
Виробництво автомобілів	186	2,2	221	3,0	886	3,2	972	4,0
Інше	4611	55,8	184	39,5	3663	42,3	11622	24,5
Ринок В2В	3240	39,2	3625	49,4	13582	48,7	8207	34,0
Разом	8270	100	7331	100	27882	100	24112	100

Дані, представлені в табл. 1, свідчать про щорічне зростання обсягів замовлень на маркетингові дослідження з боку підприємств харчової промисловості. Так, підприємства-виробники пива і слабоалкогольних напоїв в 2009 р. замовили маркетингові дослідження на суму 1443 тис. дол. США, що на 492 тис. дол. США більше, ніж в 2008 р. і в 2,73 рази більше, ніж в 2007 р. Водночас низькою залишається питома вага замовлень з боку підприємств харчової промисловості в загальній структурі замовлень на маркетингові дослідження. В 2009 р. частка таких замовлень склала 16,6 % проти 15,8 % в 2008 р.

Результати, отримані за допомогою маркетингових досліджень, використовуються підприємствами сфери агробізнесу з метою ефективної адаптації стратегії їх розвитку до стану ринків і вимог кінцевих споживачів. Дані результати використовуються керівництвом підприємств для прийняття життєво важливих підприємницьких рішень в умовах невизначеності зовнішнього маркетингового середовища. В такому контексті проведення маркетингових досліджень пов'язане з необхідністю зменшення негативної дії ризиків ринку агропродовольчої продукції на результати господарської діяльності підприємств агробізнесу.

Володько О.В., к.э.н., доцент
Полесский государственный университет

МИРОВОЙ РЫНОК САХАРА И ОСОБЕННОСТИ САХАРНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Для мирового сахарного рынка характерно сочетание свободного товарного рынка с жестко регулируемым внутренними рынками отдельных стран. Основная часть сахара в мире (около 75 %) производится из тростника. Основными производителями тростникового сахара являются Бразилия, Куба, Индия, Таиланд, Австралия. Свекловичное производство сахара сосредоточено в Европе. По сравнению с производством мировое потребление сахара является значительно более стабильным. В долгосрочном плане ожидается его рост на 2-2,5 % в год, то есть пропорционально росту населения.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Объяснение такой стабильности – известная инертность и слабая ценовая эластичность сахара.

Основные мировые производители сахара условно подразделяются на три группы. В первую группу наиболее крупных производителей входят Бразилия и Индия, имеющие благоприятные климатические и территориальные условия для произрастания сахарного тростника и производящие до 25 млн тонн сахара в год. Вторая группа представлена странами, производящими от 1 до 7 млн тонн сахара в год. Из стран Западной Европы в эту группу входят Франция, Германия, Англия, Испания и Италия, из стран восточной Европы – Россия, Польша и Украина, а также такие страны как США, Мексика, ЮАР, Австралия и Турция. Третья группа, в которую входит и Республика Беларусь, включает страны, производящие до 1 млн тонн сахара в год.

Одной из отличительных особенностей рынка сахара Республики Беларусь является то, что для производства данного продукта используется как собственное сырье (сахарная свекла), так и покупное (сахар-сырец). Сахарное производство в Республике Беларусь является крупной отраслью агропромышленного комплекса. Переработку сахарной свеклы осуществляют в республике четыре предприятия: Скидельский (19,7 % всего объема производства сахара в Республике Беларусь) и Городейский (29,5 % всего объема производства сахара в Республике Беларусь) сахарные комбинаты, Жабинковский сахарный завод (22,4 % всего объема производства сахара в Республике Беларусь), Слуцкий сахарорафинадный комбинат (28,4 % всего объема производства сахара в Республике Беларусь). Суммарная мощность переработки корнеплодов всеми заводами, около 2,0 млн тонн. Предприятия оснащены оборудованием, позволяющим использовать в качестве сырья, как свеклу, так и сахар-сырец. Республика располагает производственными мощностями по производству сахара до 480-500 тыс. тонн, в том числе из сахарной свеклы 150 тыс. тонн, и поэтому может удовлетворить собственную потребность в сахаре на 100 % [1].

В Республике Беларусь в последние годы ежегодное потребление сахара составляет около 39 кг на человека или 350-395 тыс. тонн в целом по республике. В большей степени спрос на сахар формируется под влиянием таких факторов, как наличие его на продовольственном рынке конкретного региона, уровнем производства и объемом предложения сахаросодержащих продуктов питания. Можно отметить, что производство и потребление сахара на внутреннем рынке Республики Беларусь на протяжении ряда лет сбалансировано, и производители сахара имеют гарантированный спрос и сбыт. Прирост мощностей по выпуску свекловичного сахара ориентирован на увеличение экспортных возможностей. Республика Беларусь экспортирует свой сахар в страны СНГ, причем наибольший удельный вес экспорта приходится на Россию. Вместе с тем из-за ряда ограничительных условий, установленных Российской Федерацией в отношении белорусского сахара с 2006 года наблюдается значительное снижение объемов поставок в Россию (в целом экспорт сахара в республике в 2006 году уменьшился на 48 % по сравнению с 2005 годом). В 2008 году экспорт сахара в Российскую Федерацию составил всего 100 тыс. тонн, снизившись на 80 % по сравнению с 2005 годом. В 2009 году экспорт сахара увеличился до 439,9 тыс. тонн, в том числе в Россию – до 160 тыс. тонн [2].

На мировом рынке сахара наблюдается тенденция увеличения производства сахара из сахарного тростника, который по себестоимости производства имеет значительный приоритет по сравнению со свекловичным, а также развитие рынка заменителей сахара, что негативно сказывается на конкурентоспособности белорусских сахарных заводов.

Отечественные производители сахара могут предлагать свою продукцию на экспорт по ценам, конкурентным на внешних рынках. При этом ресурсов для серьезного снижения цен у наших заводов не так много. Предприятия работают над снижением технологических затрат, так себестоимость производства сахара достаточна велика. И при том, что в структуре затрат на производство сахара около 30 % приходится на импортные компоненты, которые в условиях ослабления национальной валюты дорожают. Это вызывает необходимость поиска резервов снижения затрат на предприятиях сахарной промышленности Республики Беларусь, что позволит держать конкурентные позиции на рынке сахара.

Список використаних джерел:

1. Статистический сборник «Промышленность Республики Беларусь» - Мн: Национальный статистический комитет, 2010.
2. Рынок сахара в Республике Беларусь // Портал информационной поддержки экспорта [Электронный ресурс]. - 2009. - Режим доступа: <http://business.export.by/> – Дата доступа: 05.01.2011.

ЗАХОДИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Сільське господарство України є стратегічною галуззю народного господарства. Продукти сільського господарства – завжди ліквідний товар, оскільки вони складають основу продовольчої безпеки держави. Розвиток сільського господарства відбувається на основі підвищення родючості землі внаслідок впровадження механізмів економічної ефективності виробництва. Результат виробництва на рівні сільгоспідприємства виражається в обсязі валової продукції, валового доходу, чистого та валового прибутків. Зіставлення розміру затрат з витратами ресурсів відбувається на рівні ефективності виробництва продукції, яка залежить від спеціалізації і розміщення сільгоспідприємств.

Провідними ланками системи ведення сільського господарства є землеробство і тваринництво. Землеробство застосовує науково обґрунтований комплекс заходів з раціональної організації території господарств, раціональних сівозмін і систем обробки ґрунту, використання добрив, гербіцидів для боротьби з хворобами, бур'янами і шкідниками сільськогосподарських культур, рівня організації насінництва. Тваринництво використовує раціональні способи розведення і відгодівлі тварин, запобігання їх захворюваності й ін.

Система ведення господарства передбачає комплексний підхід до розробки заходів з розвитку сільськогосподарського виробництва, правильне поєднання і раціональне ведення провідних галузей рослинництва і тваринництва з урахуванням кліматичних і економічних умов. Завдання полягає в збільшенні виробництва продукції і зниженні її собівартості, підвищенні ефективності всіх галузей і господарства в цілому.

Такий підхід до обґрунтування і послідовного здійснення системи ведення сільського господарства потребує забезпечення збалансованого з потребами сільськогосподарського виробництва розвитку всіх інших ланок АПК.

Внаслідок різноманіття ґрунтово-кліматичних і економічних умов виробництва, неоднорідності напрямків і рівнів розвитку сільгоспідприємств система ведення господарства не може бути єдиною для районів і навіть для господарств; та й адміністративними методами домогтися цього неможливо. Однак це не виключає необхідності розробки узагальнюючих районних, обласних і зональних систем ведення сільського господарства, а також типових систем землеробства і тваринництва для визначення рекомендацій розвитку сільгоспідприємств. Такі системи мають охоплювати всі сторони діяльності, що мають кінцевою метою забезпечення продовольчими товарами потреб держави та гарантування її продовольчої безпеки. Ось для цього і необхідно постійно працювати над розробкою системи ведення сільського господарства і, відповідно, вдосконалювати структуру агропромислового комплексу, економічний механізм і систему керування як сільським господарством, так і агропромисловим комплексом у цілому.

Раціональна система ведення господарства вимагає розвитку обслуговуючих і переробних підприємств, поліпшення матеріально-технічного постачання, організації збуту готової продукції. Успішне її освоєння пов'язане з раціональним вирішенням організаційно-економічної частини систем землеробства і тваринництва, а також інших ланок, які безпосередньо впливають на ефективне використання наявних основних виробничих фондів і нових капітальних вкладень. Економічний механізм регулювання процесів формування і розвитку українського аграрного ринку має враховувати необхідність у змінах критеріїв цінової, податкової, кредитної політики та системи страхування в АПК.

Виходячи з потреб економічного механізму, слід передбачити також підтримку таких напрямків, як селекція і насінництво, племінна справа, захист рослин, проведення меліоративних, ветеринарних, санітарних та інших заходів.

Поряд з цим необхідно передбачити інвестування найбільш перспективних програм і проектів, що передбачають збільшення виробництва зерна, м'ясомолочної та іншої сільськогосподарської продукції і на цій основі забезпечення населення продовольчими товарами.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ В АПК

Сучасні умови господарювання характеризуються складністю виробничо-господарських зв'язків, відсутністю дієвої державної підтримки вітчизняних аграрних підприємств, банківського кредитування та ефективного управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств з метою забезпечення сталого росту, прибутковості та ринкової вартості для розвитку АПК. В цьому контексті актуальнішою проблемою залишається теоретико-методологічні та практичні основи формування та ефективного розміщення фінансових потоків, їх синхронізації у часі та роль у фінансовому забезпеченні АПК.

Концептуальні основи управління фінансовими потоками в АПК висвітлені в роботах відомих вітчизняних вчених Азаренкової Г.М., Дем'яненка М.Я., Гудзь О.Є, Гришовой І.Ю, Присяжнюк А.Ю. та інших [1,2,3,4] Дослідження сутності фінансових потоків, їх характерних рис як економічної категорії, покладено в обґрунтування положень і принципів основних елементів системи управління фінансових потоків. Деякі автори [2] розкривають фінансові потоки аграрних підприємств через їх управління на «вході» та на «виході», що представлені показниками дебіторської та кредиторської заборгованості. На погляд автора це вкрай вузьким визначенням, оскільки не враховує вартісної природи фінансових потоків, їх стратегічного потенціалу щодо нарощення ринкової вартості підприємства в майбутньому.

Також, незрозумілою залишається позиція [2], яка наголошує на визначенні фінансових потоків як зміни обсягів фінансових ресурсів, але в структурі фінансових ресурсів наводить лише ресурси, що мають фінансову форму (готову продукцію, дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції та грошові кошти). Зауважимо, що наведені фінансові ресурси є активами аграрних підприємств, тобто об'єктом розміщення фінансових потоків, які знаходяться в постійному русі та в процесі кругообороту набувають також матеріальної та нематеріальної форми. Отже, визначення фінансових потоків лише в фінансовій формі не відповідає їх економічній суті як потоку фінансових ресурсів розподілених у часі та обслуговуючих сферу обігу та виробничу сферу, де створюється додаткова вартість. Тому, на нашу думку, при окресленому підході до визначення сутності фінансових потоків, втрачається частина вартості, що генерують матеріальні активи, що впливає на результати аналізу фінансового стану підприємств.

Присяжнюк А.Ю., розкриваючи фінансову природу потокових підходів, надає фінансовим потокам функціональної ознаки адекватності, цілісності, синергізму та залежності від рівня ризику та ліквідності й акцентує увагу на цілеспрямованому русі фінансових потоків в процесі виробничого та фінансового циклів аграрних підприємств, урахування особливостей функціонування аграрної сфери економіки, та оптимальному їх розміщенні в активах підприємств [4, с. 28].

З позиції потокового представлення відтворювального процесу аграрного підприємства розкриває економічну сутність фінансових потоків Гришова І.Ю. [3, С.101], формуючи методологічні підходи до адаптації вартісної концепції в аграрному бізнесі та ресурсного підходу при застосуванні потокової концепції, що дає, на думку автора можливість збагатити теоретичну базу та спростити її практичні аспекти в діяльності підприємств АПК. Процес формування механізму управління фінансовими ресурсами на засадах потокових підходів в діяльності підприємств АПК є багатограничним і має ґрунтуватись на принципах ефективності та узгодженості в межах фінансової політики.

Фінансові потоки є одною з основних економічних категорій, що використовується на макрорівні. Так, Азаренкова Г.М. наголошує, що існуючі на сьогодні кризові явища у фінансовій сфері спонукають до більш детального розгляду в подальшому саме організації та методології управління фінансовими потоками різних економічних агентів, а їх наочне уявлення може бути корисним інструментарієм при аналізі різноманітних процесів з урахуванням їх потокової природи. [1].

Список використаних джерел:

1. Азаренкова Г. М. Фінансові потоки в системі економічних відносин: [Монографія]. – Х.: ВД «НЖЕК», 2006. – 328 с.
2. Гудзь О.Є Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств :[Монографія] / О.Є. Гудзь – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
3. Гришова І.Ю. Аналітичне забезпечення потокових підходів до управління фінансовими ресурсами молокопереробних підприємств / І.Ю. Гришова // Інноваційна економіка. – № 2(21). – 2011. - С.101-105.

Гамзіна О.М., провідний економіст

Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФІНАНСОВІЙ МЕХАНІЗМ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Зростаюча інтенсивність використання ресурсів природи, економічна нестабільність, зростання частки застарілих технологій, зменшення рівня модернізації і оновлення основних фондів вимагає удосконалення економічного механізму природокористування і охорони навколишнього середовища. Метою функціонування даного механізму являється створення та діяльність інституціональних структур, які б сприяли підтриманню стану господарських систем, розвитку системи нормативів плати за нормативне, понаднормативне забруднення та відповідних штрафів в напрямку її диференціації та реформуванню чинної системи фінансування екологічних програм. Організаційно-фінансовий механізм повинен відповідати наступним вимогам: функціонувати в межах існуючого нормативно-правового поля, забезпечувати надійний захист національних і регіональних інтересів у сфері раціонального використання та охорони природних ресурсів, надавати можливість до формування та розподілу коштів екологічних фондів на засадах чіткої систематизації та координації планування надходжень та розподілу між галузями (відомствами) та територіями (адміністративними одиницями), підсилення регіональної складової, збільшення ролі цих фондів та програм у фінансуванні природоохоронних заходів та технологій на виробництві ефективно функціонувати, визначатися чіткою структурою і функціональним розмежуванням влади.

Головною метою організаційно-фінансового механізму раціонального використання та охорони природних ресурсів є створення механізму стабільного фінансування витрат в охорону довкілля, перерозподіл прибутків на користь регіонів з підвищеним екологічним ризиком та підтримка підприємств, які займаються природоохоронною діяльністю.

Організаційно-фінансовий механізм раціонального використання та охорони природних ресурсів в Україні, на нашу думку, має базуватися на засадах: платності за спеціальне використання природних ресурсів та шкідливий вплив на довкілля; цільового використання коштів, отриманих від зборів за спеціальне використання природних ресурсів та забруднення довкілля, на ліквідацію джерел забруднення, відновлення та підтримання природних ресурсів в належному стані. В організаційному відношенні доцільним є поділ діяльності стосовно податкового регулювання раціонального використання та охорони природних ресурсів на проведення природоохоронних заходів теоретичного і прикладного рівнів.

Перший рівень включає до свого складу розробку методів і засобів податкового регулювання природокористування та охорони навколишнього середовища, основних засад функціонування системи фінансування природоохоронної діяльності, того часу, як прикладний полягає у безпосередній діяльності з реалізації державної екологічної політики фінансування програмних заходів.

Участь організаційно-фінансового механізму раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища в гарантуванні фінансового забезпечення полягає у наступному:

- формування нормативно-правової бази на рівні країни і регіонів для фінансового забезпечення раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища, яка повинна встановлювати та регулювати взаємовідносини між природокористувачами, визначати їх права, обов'язки та відповідальність; встановлювати порядок створення і використання інструментів і засобів податкового забезпечення раціонального використання і охорони природних ресурсів;

- реалізація організаційних і прикладних заходів економічного змісту, спрямованих на: підготовку і розвиток системи нормативів плати на нормативне, понаднормативне забруднення та відповідних штрафів в напрямку її диференціації та підсилення мотиваційної складової екологізації податкової системи;

- організація роботи з метою реалізації комплексу заходів, спрямованих на виконання державних програм в природоохоронній сфері;

- розроблення і здійснення в межах своїх повноважень системи заходів по поліпшенню стану навколишнього середовища.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Реформування податкової діяльності у сфері природокористування в сучасних ринкових умовах може бути ефективним лише тоді, коли податки, збори, платежі за використання та охорону природних ресурсів будуть спрямовуватися у науково обгрунтовані та достатньо розроблені регіональні програми на конкурсних конкурентних умовах і керуватися принципами «забруднювач платить» та «бюджетні кошти в охорону довкілля».

Отже, запровадження принципово нового екологоспрямованого організаційно-фінансового механізму природокористування й охорони навколишнього середовища є одним із важелів спроможних забезпечити ефективну податкову діяльність та впровадження регіональних програм, спрямованих на підвищення масштабності фінансування природоохоронних заходів за кошти фондів охорони навколишнього природного середовища.

Ганначенко С.Л., к.е.н., науковий співробітник
Державна установа “Інститут економіки та прогнозування НАН України”

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕФЕКТИВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В СВІТОВИЙ АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ РИНОК

Агропродовольчий ринок за своїм характером суттєво відрізняється від інших. В першу чергу, кон'юнктура даного ринку характеризується відносною консервативністю, оскільки, попит формується не тільки під дією економічних (ціни, рівень доходів), природно-кліматичних факторів, а й під впливом фізіологічних потреб людини. Він характеризується низькою еластичністю, а зміна попиту чи пропозиції призводить до різкої та непропорційної зміни цін. Все це потребує державного регулювання ринку, державної торгової інтервенції, створення товарних запасів й інших заходів в межах норм і правил СОТ щодо міжнародної торговельної поведінки.

В Україні система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в АПК була започаткована в період отримання нею статусу незалежної держави, яка потім доповнювалась і змінювалась у залежності від конкретного періоду свого розвитку.

Україна, яка стала членом СОТ у 2008 році, взяла зобов'язання щодо імпорتنних тарифів на сільгосппродукцію на рівні 10,66 % (тобто зменшити в середньому на 50 %). Зокрема, на м'ясо – з 21,5 % до 13,13 %; на молоко та молочну продукцію – з 24,8 % до 10,1 %; на харчову продукцію – з 18,3 % до 9,8 %, на алкогольні та безалкогольні напої – з 23,9 % до 13,6 %. Для цукру застосовуватиметься максимальна ставка ввізного мита серед сільськогосподарських товарів – 50 % та 30 % для соняшникової олії.

Діючі експортні мита мають бути поступово знижені на олійні культури до 10 відсотків за 6 років, живу худобу – до 10 відсотків за 8 років та шкури тварин – до 20 відсотків за 10 років. Тарифна імпортна квота має бути застосована лише до цукру-сирцю з тростини в обсязі 260 тис. тонн за рік із збільшенням до 267 тис тонн до 2010 року.

Ще до вступу України в СОТ українськими та закордонними вченими аналізувались можливі переваги та ризики для національного агропродовольчого комплексу. Песимістичний сценарій розвитку українського аграрного ринку базувався на зміні конкурентного середовища та посиленні експансії іноземних товаровиробників, який підтверджується сьогоднішніми реаліями.

Розвинені країни, які є вагомими експортерами агропродовольчої продукції, зацікавлені в збереженні робочих місць для свого населення і просуванні своєї агропродовольчої продукції на український ринок, який на відміну від ринків багатьох країн, що розвиваються, має більш платоспроможних споживачів.

У сучасних умовах національна економіка стає більш відкритою і держава повинна враховувати в своїй політиці тісний взаємозв'язок процесів, які відбуваються у внутрішній сфері економіки та у зовнішньоекономічній діяльності. Держава не може досягти внутрішнього економічної рівноваги (наприклад, повну зайнятість або стабільність цін), не використовуючи заходів зовнішньоекономічного і, зокрема, зовнішньоторговельного регулювання. Тому, не дивлячись на те, що була проведена велика робота (в рамках ГАТТ/СОТ) щодо зменшення протекціонізму і лібералізації світової торгівлі, зовнішньоторговельна політика в аграрній сфері, як і раніше залишається одним з основних напрямів державного регулювання економіки. Крім того, аграрне виробництво, орієнтоване на національні інтереси, не тільки сприяє продовольчій безпеці, але й виконує такі функції, як: збереження землі та водних ресурсів, захист навколишнього середовища, розвиток сільських районів, збереження ландшафтів та традиційних культур. Для країн, де велика

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

частка робочої сили зайнята в аграрному секторі важлива соціально-економічна значимість галузі.

Активізація українського агропродовольчого експорту має відбуватися не за рахунок деформації національного аграрного виробництва та його розподілу, а шляхом збільшення кількості високоякісної конкурентоспроможної продукції з високим рівнем переробки.

Україні доцільно активізувати виробництво та експорт органічної продукції, оскільки потенціал розвитку органічного сектору світового аграрного ринку достатньо високий. На органічну продукцію склалась стійка позитивна реакція споживачів, не дивлячись на те, що ціни на такі продукти в світі вище в середньому на 20-40 % в порівнянні з традиційними товарами. Постійно розробляються правила регулювання виробництва та обороту органічних продуктів на міжнародному та національному рівнях. Тобто, тенденція збільшення частки органічного сектору в світовій продовольчій системі збережеться, як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

У майбутньому торгівля агропродовольством буде посилювати свій вплив на міжнародну політику, а вибір пріоритетів аграрної політики в умовах глобалізації отримає стратегічне значення для всіх країн, які орієнтуються на забезпечення своєї продовольчої та економічної безпеки.

Гасуха Л.О., аспірант

Луцький національний технічний університет

ФОРВАРД ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ПОСІВНОЇ КАМΠΑНІЇ

Щороку, з настанням посівної кампанії, аграрії області стикаються з однією і тією ж проблемою – брак коштів для проведення весняно-польових робіт, закупівлі необхідних ресурсів, а у період збору урожаю - проблема збут сільськогосподарської продукції, зокрема зерна.

Допомогою у вирішенні цих проблем може стати форвард – один з найпоширеніших економічних інструментів, який дає змогу отримати часткову передоплату за продукцію, яка буде вирощена в майбутньому. Натомість користь від отримання грошей переоцінити неможливо. Форвардні асигнування не є кредитними ресурсами, отже, виробникові вони нічого не коштують. Більше того, виробник разом з коштами отримує щось на кшталт генерального замовлення, яке повністю знімає проблему подальшого збуту продукції.

Теоретичні та практичні аспекти форвардних закупівель сільськогосподарської продукції відображаються у працях таких науковців, як Б. В. Гунський, О.М. Сохацька, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак.

Всі давно розуміють, що необхідно змінити філософію кредитування села. І перш за все, спрямувати кошти на розвиток агровиробництва. Форвардні закупівлі – одна з програм державної підтримки сільського господарства, участь в якій приймають виключно сільгосптоваровиробники. Закупівлі передбачають придбання товару на організованому аграрному ринку для потреб державного інтервенційного фонду у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін такого придбання під час укладення форвардного біржового контракту.

Ціна на продукт є фіксованою і сформованою виключно за ринковим принципом, виходячи з попиту, пропозиції та виробничої рентабельності. Для прикладу у 2011 році ціна пшениці м'якої 3 класу складає 1683 грн/тонну, 4 класу – 1612 грн./тонну. Жито I класу інтервенційний фонд (Аграрний фонд) закупляє по 1582,0 грн., II класу – 1513,0 грн., III класу – 1447,0 грн. за тонну.

У поточному році оплата контракту на поставку зерна майбутнього врожаю здійснюватиметься в три етапи: перші 50 % суми контракту виробник отримає одразу після його підписання, тобто на проведення весняно-польових робіт, наступний платіж у розмірі 20% надійде перед жнивими, що дасть можливість закупити пальне і запчастини. І останній транш – 30% виробник отримає після збору врожаю та його поставки. Це дуже зручний і вигідний для аграріїв механізм, який дає змогу отримати фінансову підтримку на ключових стадіях вирощування врожаю.

Сільгоспвиробники, які уклали форвардні угоди забезпечуватимуться міндобривами та паливно-мастильними матеріалами за значно нижчими від ринкових цінами. Наприклад, по аміачні селітрі різниця в ціні складатиме 10-15 %, по пальному – до 6-7 %. Вирішується також питання про забезпечення учасників форвардної програми якісними і доступними засобами захисту рослин. Для мінімізації ризиків держави і самих виробників, програму форвардних закупівель супроводжуватимуть обрані на конкурсних засадах провідні страхові компанії України.

Форвард покликаний стати потужним інструментом державної підтримки аграріїв на ключових

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

стадіях вирощування урожаю. Він може замінити кредитування, і якщо селянин не бажає мати стосунків із банками і сплачувати відсотки – він може укласти форвардний контракт з Аграрним фондом, отримати гроші за майбутній урожай і вдало провести посівну.

Крім того, Волинська область, єдина в Україні розпочала закупівлю зерна на умовах форварду в рамках Програми створення регіонального страхового запасу продовольчого зерна на 2010-2011 та наступні маркетингові періоди.

На конкурсних умовах визначені оператори із форвардних закупівель зерна до регіонального страхового запасу продовольчого зерна. При чому передоплату оператори проводять за тіми ж цінами, що і Аграрний фонд, а остаточний розрахунок буде за цінами фіксіну (фактичними цінами, які складуться у момент передачі зерна).

Впровадження форвардних контрактів – це ефективна форма стабілізації цін на зерно, а також механізм, який дозволяє аграріям отримувати кошти на вигідних умовах. До того ж, форвард працює на стратегію – в подальшому, сформований Інтервенційний фонд в державі та регіональних страховий запас в області регулюватимуть цінову ситуацію не лише на ринку зерна, а й на ринку хліба та хлібобулочних виробів.

Запровадження форвардних закупівель забезпечить побудову цивілізованого аграрного ринку та реалізацію гарантованого права виробника сільськогосподарської продукції на безпосереднє отримання доходів від своєї діяльності, що у свою чергу дозволить останньому спрямувати їх на модернізацію сільгоспвиробництва та розвиток інфраструктури села.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 24.06.2004 року №1877-IV "Про державну підтримку сільського господарства України", www.rada.kiev.ua
2. Постановою Кабінету міністрів України від 16 травня 2007 року №736 "Про запровадження державних форвардних закупівель зерна", www.rada.kiev.ua
3. Постанова Кабінету міністрів України від 26 січня 2011 року №67 "Про затвердження переліку об'єктів державного цінового регулювання з визначенням періодів такого регулювання у 2011-2012 роках", www.rada.kiev.ua
4. Наказ Міністерства Аграрної політики від 10 лютого 2011 року №17 "Питання діяльності Аграрного фонду на організованому аграрному ринку у 2011/2012 маркетинговому періоді", www.rada.kiev.ua.
5. Сохацька О.М. Біржова справа: [підручник] – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. – 632 с.
6. Товарні біржі в Україні: аналіз діяльності, законодавче поле, перспективи розвитку /За ред. Саблука П.Т. та Шпичака О.М. –К.: ВІПОЛ, 1997. –278 с.

Гіндес О.Г., к. держ. упр.

Кримський економічний інститут КНЕУ ім. В. Гетьмана

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Необхідність дослідження системи державного фінансового регулювання агропродовольчої сфери економіки України зумовлена тим, що процес її перетворення супроводжується невизначеністю функціональної ролі держави. Між тим, досвід економічно розвинутих країн і практика ринкових трансформацій в країнах з перехідною економікою свідчать, що процеси розробки політики у цій сфері не можуть бути здійснені без активного і послідовного втручання держави. На відміну від пасивного реагування на зміну економічної ситуації, яке можна було спостерігати протягом останніх років, необхідно визначити, науково обґрунтувати форми і пріоритети державного фінансового регулювання аграрного виробництва.

Цілісна наукова концепція державного фінансового регулювання аграрного сектора, зорієнтована на стимулювання його економічного зростання, є недостатньо розробленою. Як наслідок, у середньо- і довгостроковій перспективі майже не проявляється позитивний вплив державної підтримки аграрного виробництва на розвиток макро- і мікроекономічних процесів у цій сфері. Основним фактором, що впливає на фінансові результати діяльності аграрної сфери, є цінова ситуація на ринку продовольства.

Нагальним стає завдання вироблення наукових засад формування ефективної стратегії державного фінансового регулювання, яка включала б системну узгодженість політики як умову зростання аграрного виробництва в Україні. На цьому шляху одним з першочергових завдань постає необхідність удосконалення класифікації бюджетних витрат на аграрний сектор, як основи ефективного використання бюджетних коштів. Згідно з Бюджетним кодексом України бюджетна

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

класифікація – єдине систематизоване згрупування доходів, видатків (в т.ч. кредитування за вирахуванням погашення) та фінансування бюджету за ознаками економічної сутності, функціональної діяльності, організаційного устрою та іншими ознаками відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів.

Існуюча у даний час в Україні система бюджетного планування в аграрному секторі має ряд істотних недоліків, що перешкоджають підвищенню ефективності бюджетних витрат на нього, а також ускладнюють міжнародні порівняння цих витрат. Один із основних недоліків пов'язаний з недосконалістю бюджетного процесу – відсутність обґрунтованих форм планування бюджетних витрат на аграрний сектор. Основна частина витрат бюджетів усіх рівнів на підтримку сектора як правило планується без прив'язки до цілей і завдань його розвитку. Планування бюджетних витрат зводиться до коректування значень попереднього періоду, у бюджеті найчастіше не знаходять відображення прийняті програми і заявлені Урядом стратегічні цілі розвитку сектора. Діючий механізм бюджетної підтримки АПК не є системним, не має довготривалої правової бази, носить вимушений характер і являє собою свого роду реакцію на виникаючі проблеми.

При плануванні витрат на наступний період оцінка результатів виконання тієї чи іншої програми в попередньому періоді не береться до уваги, у той час як саме така оцінка була б переконливою основою для продовження чи припинення фінансування тієї чи іншої програми. Непрозорість бюджету ускладнює моніторинг ступеня досягнення цілей аграрної політики. Вітчизняна бюджетна класифікація не повною мірою відповідає міжнародним вимогам і сформованій світовій практиці в цій сфері, що утрудняє порівняння затрачених засобів з іншими країнами, перешкоджає розрахунку агрегованих показників підтримки АПК за методологією СОТ і ОЕСР. Відсутній чіткий взаємозв'язок між цілями політики і витратами бюджету. Формально бюджет ґрунтується на середньострокових прогнозах соціально-економічного розвитку. Однак на практиці цілі і задачі розвитку сектора, що декларуються, не знаходять відображення в бюджеті.

Визначення суми витрат бюджету на аграрний сектор є недостатньо прозорим, що потребує подальшого удосконалення структури видатків на нього відповідно до міжнародних стандартів, викладених, зокрема, в «Руководстві по забезпеченню прозорості в бюджетно-налоговій сфері». Фактично складання бюджету зводиться до коректування показників попереднього року. Не налагодженим залишається механізм розподілу виділених коштів.

Зміни сприятимуть більш ефективному бюджетному плануванню в аграрному секторі, забезпечать можливості для формування чіткого моніторингу ступеня досягнення цілей аграрної політики, підвищать ефективність використання державних коштів на підтримку та розвиток аграрного виробництва в Україні, сприятимуть подальшій адаптації норм та правил у вказаній сфері до міжнародних стандартів. Для успішного вирішення стратегічних завдань щодо нарощування економічного потенціалу аграрного сектора потрібен системний підхід, найважливішою складовою якого є здійснення заходів для підвищення рівня і якості життя на селі, подолання дефіциту фахівців і кваліфікованих робітників у сільському господарстві та інших галузях економіки села.

Головіна О.Л., науковий співробітник
Інститут агроекології і економіки природокористування НААНУ

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА СТАНУ АПК КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Еколого-економічні чинники дослідження агропромислового виробництва відіграють визначальну роль, адже вони сприяють реформуванню та відтворенню всіх складових регіональних АПК. Найбільш прийнятним цей підхід є для аналізу та оцінки територіальної організації сільськогосподарського виробництва як провідної ланки досліджуваного суспільно-географічного об'єкту. Врахування еколого-економічних, перш за все агрокліматичних особливостей певної території дозволяє визначити напрямки та наслідки виробничої діяльності в просторі і часі, які можуть як негативно, так і позитивно впливати на продуктивність АПК, особливо на природну родючість ґрунтів.

Київська область розташована у північній частині України, її територія 28,4 тис. кв. км (4,7 % території України). На сьогодні Київщина - це один із найбільш розвинутих індустріально-аграрних регіонів України. Для області характерна територіальна нерівномірність в розміщенні промислового виробництва - на 9 з 25 адміністративних районів області припадає приблизно 75 % всієї потужності промислового виробництва.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Київська область має високорозвинене сільськогосподарське виробництво. У рослинництві основну роль відіграють зернові та кормові культури, питома вага яких у загальній площі сільськогосподарських угідь складає відповідно 45 % та 37 %. Картопля та овочі займають 10 % сільгоспугідь, технічні культури – 8 %. Криза в економіці супроводжується підвищенням частки застарілих технологій і обладнання, зниженням рівня модернізації та оновлення виробництва, старінням основних фондів.

Значне техногенне навантаження супроводжується посиленням антропогенної дії на природне середовище. У складі промисловості значну частку займають потенційно небезпечні виробництва, які внаслідок можливого раптового порушення технологічних схем ймовірно викличуть локальні екологічні кризи і завдадуть істотних втрат економіці регіону.

Київщина належить до енергонасичених регіонів. На її території розміщені енергогенеруючі підприємства загальною потужністю 3200 МВт: Трипільська ТЕС, каскад Київських ГЕС та ГАЕС, Білоцерківська ТЕЦ, малі гідроелектростанції на річці Рось у селі Дибенці та місті Богуславі, а також енергопостачальна компанія ВАТ "Київобленерго". Питома їх вага в обсягах промислового виробництва становить 20,3 %. Найбільшим постачальником електроенергії в Київську, Черкаську та Житомирську області є Трипільська ТЕС. Основний вклад в сумарну кількість викинутих шкідливих речовин вносить Трипільська ТЕС, викиди якої становили 61 тис. тонн (73 %).

Незважаючи на досягнення, аграрна сфера потребує в подальшому удосконалення земельних відносин і заходів державної підтримки сільськогосподарських підприємств. Тому державна політика в аграрній сфері потребує перегляду своїх основних напрямків з точки зору концепції того, що сільське господарство являє особливу й специфічну гілку національної економіки.

Слід зазначити, що врахування еколого-економічних чинників в умовах ринкових перетворень щодо раціонального використання земельних ресурсів власниками і землекористувачами встановлюється шляхом визначення способів ефективного використання земель за цільовим призначенням та обов'язкових заходів до запобігання негативного впливу на природну родючість ґрунтів. Це обумовлює переорієнтацію управління сталим регіональним розвитком Київської області, що потребує вирішення низки важливих завдань сьогодення.

Гончарова В.Г., здобувач
Академія муніципального управління

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОДИН З НАПРЯМКІВ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Існує напівлегальна форма фінансово-кредитної підтримки підприємництва через добродійні фонди, деякі з яких функціонують при об'єднаннях підприємців. Позика зазвичай надається у вигляді зворотної допомоги або фінансування, на засадах поруки, набагато рідше – застави. Ця схема начебто легальна (кошти переказують через банківські рахунки), але з огляду на особливості у сфері плати за кредит (передбачається «добродійний» внесок до фонду) або у сфері гарантування повернення кредиту може бути віднесено до напівлегального кредитування. Повернення позик стовідсоткове. Такий механізм найпоширеніший для малого бізнесу, особливо в депресивних регіонах.

Визначення терміна «мікропідприємство» вкрай неоднорідне і, як правило, залежить від розмірів комерційного підприємства (за кількістю співробітників чи обсягу продажу) і розмірів необхідних їм невеликих кредитів. Узагальнивши світовий досвід, можна дати наступне визначення мікропідприємства (чи мікробізнесу):

- приватне підприємство, що належить одному власнику чи родині і яке налічує менше десяти працівників (найчастіше обслуговується самими власниками);
- крім того, мікропідприємства передбачають зайнятість протягом неповного робочого дня чи самозайнятись для забезпечення додаткових джерел доходів родини.

За таким визначенням до мікропідприємств в Україні можна віднести переважну більшість існуючих малих підприємств.

Мікрокредитування, що використовується як стратегія економічного розвитку (до нього відносяться позики на суму менш 25000 доларів США), спрямовано на фінансування і надання допомоги самим дрібним підприємствам. Ці програми стимулюють діяльність, спрямовану на одержання прибутку, допомагають підприємцям стабілізувати існуючі джерела прибутку і сприяють перетворенню мікропідприємств у малі підприємства.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Державне регулювання мікрофінансової діяльності є одним із напрямків державної підтримки малого підприємництва. Для багатьох мікрофінансових організацій основним стимулом є офіційний дозвіл залучати кошти депозитів для наступної видачі у виді позик і в такий спосіб розширювати масштаб їхніх програм. Інші діючі особи можуть мати іншу мотивацію, що може бути не вигідно для мікро фінансування: наприклад, бажання багатьох урядів установити "стелю" значення процентної ставки.

Існує ряд проблем, з якими зустрічаються органи контролю над діяльністю банків, і яким пропонується узяти відповідальність і за мікрофінансові організації. Також органи контролю несуть певні витрати, пов'язані з наглядом за діяльністю мікрофінансових організацій. Тому існують різні варіанти регулювання мікрофінансових організацій, побудовані на наступних принципах:

- у звичайному випадку мікрофінансові організації, що здійснюють тільки кредитну діяльність, не повинні підлягати регулюванню, при якому державний орган нагляду повинен контролювати обґрунтованість фінансової діяльності ліцензованої установи;

- невеликим, працюючим у громадах мікрофінансовим організаціям не слід забороняти діяльність по залученню депозитів лише тому, що вони занадто малі чи розташовані в дуже віддалених місцях для того, щоб регулювання було ефективним;

- дуже малоймовірно, що регулювання за допомогою федерацій під контролем мікрофінансових організації виявиться ефективним.

Офіційні послуги кредитування і заощаджень для бідних не є недавнім винаходом: уже протягом декількох десятиліть клієнти, яких зневажили комерційні банки, обслуговувалися кредитними кооперативами і фінансовими інститутами розвитку. Для цих організації існує законодавство, що визначає порядок їхніх фінансових операцій і яке дозволяє їм одержати доступ до заощаджень або інших джерел коштів від населення. Однак останні два десятиліття ознаменувалися появою нових ефективних методологій надання мікрофінансових послуг, особливо мікрокредитних. Піонерами більшості цих інновацій стали неурядові організації, для яких не існує офіційного законодавства, що дозволяє їм займатися фінансовим посередництвом. Державні структури, донори і практики в багатьох країнах зараз говорять про нові легальні структури для мікрофінансування. Багато уваги приділяється мікрофінансуванню в рамках неурядових структур (хоча тут варто відзначити, що навіть зараз більшість мікрофінансових клієнтів у світі обслуговують банки, кредитні спілки й інші ліцензовані установи).

Аналіз світового досвіду свідчить, що у загальних обсягах фінансування малих підприємств упродовж останніх сорока років переважають кредити, що надаються небанківськими установами – кредитними спілками, кредитними кооперативами тощо.

Горбик А.В., аспірант

Житомирський національний агроєкологічний університет

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Земельні ресурси у сільському господарстві виступають і як предмет праці і як засіб праці. Загальновідомо, що використання сільськогосподарських угідь має супроводжуватися заходами, спрямованими на підвищення родючості ґрунтів. Проте, існуюча сільськогосподарська практика передбачає, насамперед, отримання прибутків і не забезпечує охорону земельних ресурсів. Тому сучасний екологічний стан земель сільськогосподарського призначення потребує окремого дослідження.

Аналіз екологічного стану земельних ресурсів Житомирської області свідчить про наявність низки проблем, зумовлених радіоактивним забрудненням, ерозійними процесами, вилучень земель для несільськогосподарських потреб тощо.

Радіоактивне забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи (переважно Cs^{137} та Sr^{90}) є найбільшим за масштабами видом деградації земель. Щільність забруднення ґрунтів сільськогосподарських угідь в Житомирській області радіоцезієм більше 1 Кі/ км² виявлено на площі 161,1 тисяч гектарів (15,8 %), з них більше 5 Кі/км² - 10,6 тис. га, що становить 1,0 %. Найбільш забруднені Cs^{137} угіддя Народицького, Лугинського, Овруцького районів, площа угідь яких зі щільністю забруднення більше 1 Кі/км складає відповідно 24,5 тис.га (94,2 %), 22,8 тис. га (92,7 %), 41,8 тис. га (85,6 %). Дещо менша частка площ сільськогосподарських угідь зі щільністю забруднення

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

$Cs^{137} > 1 \text{ Ки/ км}^2$ у Олевському районі - 21,5 тис. га (75,2%), Коростенському - 35,7 тис. га (47,7 %), Малинському - 11,3 тис. га (20,0 %), Ємільчинському - 5,8 тис. га (8,3 %), Вол.-Волинському - 2,3 тис. га (5,8 %) та Нов.-Волинському - 0,4 тис. га (0,5 %) [1].

Ерозійним процесам піддано 104,8 тис га (6,3%) сільськогосподарських угідь, з них водній - 83,9 тис га, вітровій - 20,9 тис га, одночасно піддані водній і вітровій ерозії 87,8 тис га. Процеси водної ерозії переважають у Лісостеповій зоні, що пов'язано з інтенсивним сільськогосподарським виробництвом та у Поліській зоні (на території Овруцько-Словечанського краю), що пов'язані, насамперед, з природно-кліматичними умовами регіону. Найбільше еродованих земель в Ружинському районі - 25,9 тис га (29,6% сільськогосподарських угідь), Любарському районі - 14,2 тис га (14,2 % с. г. угідь), Попільнянському районі - 11,6 тис га (11,1 %) с. г. угідь [1].

В області налічується біля 9 тис га земель, порушених різними гірничими розробками. Зберігання відпрацьованих руд чи порід - потужний і концентрований забруднювач ґрунту. Терикони завдають значної шкоди земельним ресурсам, деякі з них від окислення та інших реакцій загораються.

Забруднення від промисловості і транспорту - ґрунти через атмосферу отримують пил, сажу і величезну кількість кислот. Через спричинені таким явищем кислотні дощі ґрунт втрачає частину осадо утворюючих елементів і разом з мікроелементами типу заліза чи марганцю легше вимивається. У поєднанні з високою кислотністю ґрунтової води це дуже знижує урожайність. Інтенсифікація та хімізація сільськогосподарського виробництва зумовлює забруднення на значних площах земельних угідь.

Згідно з діючим законодавством України вищезазначені проблеми мають вирішуватися у рамках обласних та державних екологічних програм. Водночас, у Житомирській області не існує програм захисту земель, які б системно вирішували екологічні проблеми, пов'язані з сільськогосподарськими угіддями. У Комплексній програмі розвитку сільського господарства Житомирської області у 2009-2010 роках та на період до 2015 року та Обласній комплексній програмі охорони навколишнього природного середовища на 2008 - 2012 роки лише частково передбачено заходи, спрямовані на вирішення означеної проблеми.

На даному етапі, необхідно розробити та розпочати реалізацію обласної екологічної програми захисту земель, яка б систематично охоплювала природно-кліматичні, географічні, екологічні та господарські особливості регіонів області. Проте, для цього важливо також сформулювати методіку розробки таких програм, оскільки її не знайдено.

Список використаних джерел:

1. Екологічний паспорт Житомирської області [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт державного управління охорони навколишнього природного середовища у Житомирській області www.donps.zhitomir.net/index.php?pasp
2. Зіновчук Н. В. Економічна політика в АПК: економічний аспект. - Львів: Львівський держ. Аграр. Ун-т, ННВК «АТБ», 2007. - 394 с.
3. Інформація про стан навколишнього природного середовища у Житомирській області [Електронний ресурс] / www.nature.org.ua/gitom/
4. «Комплексна програма розвитку сільського господарства Житомирської області у 2009-2010 роках та на період до 2015 року». - Житомир: «Рута», 2009. - 304 с.
5. Обласна комплексна програма охорони навколишнього природного середовища на 2008 - 2012 роки [Електронний ресурс]/Офіційний веб-сайт державного управління охорони навколишнього природного середовища у Житомирській області www.donps.zhitomir.net/index.php?eko_ohoron

Грабар Р.Н., асистент кафедри економіки підприємств
Учреждение образования «Полесский государственный университет»

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АУТСОРСИНГА ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ
ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

Анализ развития форм взаимовыгодного партнерства предприятий в Республике Беларусь свидетельствует об активизации развития региональных кластерных объединений. Региональная интеграция и кооперация субъектов бизнеса являются факторами развития предпринимательства в малых и средних городах, снижения социально-экономических диспропорций в развитии регионов и крупных городов.

В Беларуси имеет место активная практика развития отраслевых вертикальных форм партнерства предприятий в рамках единой технологической цепи. Несмотря на преимущества

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

вертикальных интеграционно-кооперативных структур в АПК, следует отметить, что их создание не всегда способствует эффективному партнерству с предприятиями, не входящими в эти структуры.

Одной из проблем является то, что ремонтные и сервисные услуги предприятий, являющихся членами вертикальных интеграционно-кооперативных структур, распространяются преимущественно на эксплуатируемую в сельском хозяйстве технику белорусского производства в рамках государственной финансовой поддержки проведения ее ремонта и технического обслуживания. Они не стремятся конкурировать и, тем более, кооперироваться с другими фирмами с целью оказания сервисных услуг хозяйствам, имеющим импортную технику.

Новая техника нуждается в квалифицированном обслуживании. При этом сельскохозяйственные предприятия уже не могут обеспечивать требуемое качество сервиса, что обуславливает экономическую целесообразность организации централизованного послепродажного сервиса. Отмеченная тенденция характерна для подавляющего большинства производителей сельскохозяйственной техники и связана с ростом наукоемкости и сложности продукции данной отрасли.

Интерес покупателя машиностроительной продукции к развитию сервисной сети обусловлен возможностью снижения собственных затрат, связанных с эксплуатацией и использованием продукции.

Увеличение масштабов сельскохозяйственных предприятий создает предпосылки для приобретения дорогостоящей, сложной высокопроизводительной техники. Обслуживание такой техники может быть выполнено при наличии соответствующей ремонтной инфраструктуры и высококвалифицированных специалистов. В этой связи можно предложить передачу на аутсорсинг функций по ремонту и обслуживанию сельскохозяйственной техники. Специализированные предприятия ремонтной индустрии должны быть оснащены дорогостоящим оборудованием с постоянным приращением программного компьютерного обеспечения диагностики и выполнения технологических операций по техническому обслуживанию и ремонту сложной аграрной техники, что практически невозможно сделать на традиционном сельскохозяйственном предприятии.

Другое возможное направление аутсорсинга обусловлено тем, что эксплуатация техники в сельском хозяйстве и использование труда трактористов, работников, занятых в сфере агротехсервиса, имеет сезонный характер. Повышение эффективности использования материальных и трудовых ресурсов возможно за счет применения их в других отраслях на основе региональной координации и кооперации деятельности сельскохозяйственных предприятий, ремонтных и сервисных компаний с другими предприятиями в сельских регионах для производства альтернативных товаров и услуг.

В Республике Беларусь определилась тенденция преимущественного развития IT-аутсорсинга, бухгалтерского аутсорсинга, услуг по бизнес-планированию, инвестиционному проектированию. Одним из важнейших аспектов реализации стратегии развития АПК любого региона является создание на его территории инновационной инфраструктуры. Именно в сельском хозяйстве подходящим вариантом может быть создание регионального аутсорсингового центра, который станет основой роста инновационного потенциала, эффективного использования производственных мощностей и имеющегося интеллектуального потенциала. Кроме снижения издержек аутсорсинг позволяет повысить качество услуг за счет использования профессионалов высокой квалификации.

Сельскохозяйственное предприятие с помощью аутсорсинга решает следующие задачи:

- собственные ресурсы сосредоточены на основных целях, а второстепенные функции делегируются специализированным компаниям;
- получение доступа к ресурсам и технологиям, которых нет у предприятия. Аутсорсер за счет оптовых продаж своих услуг имеет возможность вкладывать средства в приобретение и освоение новых технологий, что в рамках отдельного предприятия нерентабельно;
- передача ответственности за выполнение конкретной функции, т. е. перенос части риска на аутсорсера;
- аутсорсинг снижает необходимость инвестирования в поддержку второстепенных функций, не обеспечивающих основную долю прибыли предприятия.

ОПТИМІЗАЦІЯ РЕСУРСНИХ ПОРТФЕЛІВ АРХІТЕКТУРИ АГРАРНИХ КЛАСТЕРІВ

Ключовим напрямом кластерної організації галузі АПК є побудова фінансового механізму та дослідження факторів його розвитку, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності, ефективності та фінансової стабільності галузі в процесі реалізації її стратегії та збалансування інтересів всіх учасників. Фінансовий механізм аграрного кластеру є сукупністю інструментів, важелів, форм та засобів регулювання та спирається на модель фінансового забезпечення м'ясо-молочного кластеру в АПК, що дозволяє оптимізувати ресурсні портфелі переробних підприємств.

Усі суб'єкти кластеру повинні розглядатись як система, що генерує фінансові потоки, яким за кластерного підходу відведено вирішальну роль. Функціонування фінансових потоків в м'ясо-молочному кластері залежатиме в першу чергу від внутрішніх факторів його організації та віддзеркалюється в моделі фінансового забезпечення м'ясо-молочного кластеру (рис.1).

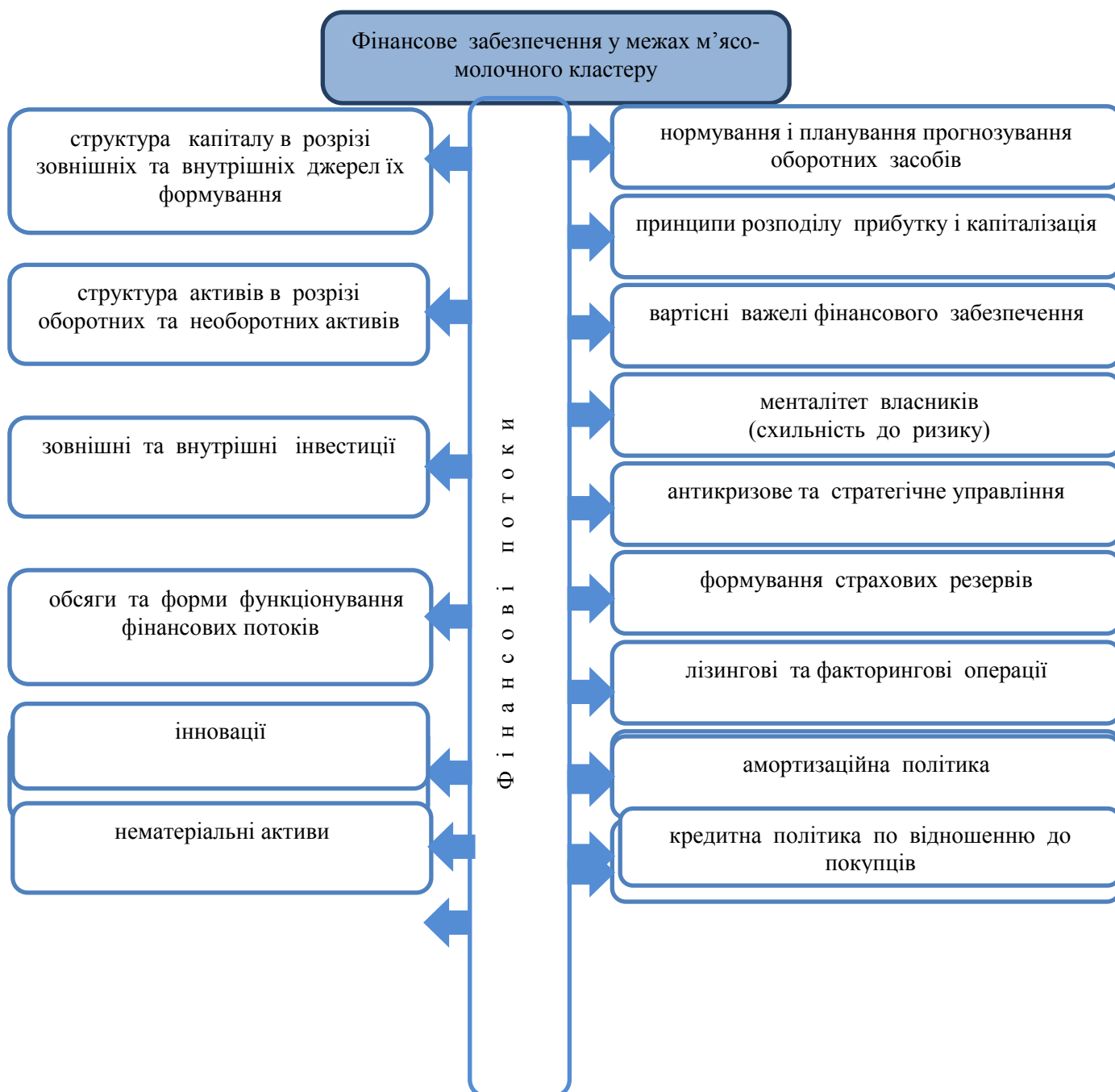

Рис.1 Архітектура моделі фінансового забезпечення у фокусі м'ясо-молочного кластеру АПК

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

До об'єктів в моделі слід віднести економічні категорії, які потребують впливу економічних важелів з метою нарощення ринкової вартості: структуру капіталу підприємств в розрізі зовнішніх та внутрішніх джерел їх формування, структуру їх активів в розрізі оборотних та необоротних активів, зовнішні та внутрішні інвестиції, фінансові потоки в розрізі їх обсягів та форм функціонування, фінансові ризики, інновації, нематеріальні активи.

Важелі впливу ґрунтуються на визначених об'єктах та піддають архітектуру моделі фінансового забезпечення трансформаціям під дією основоположних концептуальних підходів щодо формування та використання фінансових ресурсів, які в ринкових умовах відбуваються з високим рівнем динамічності. Тому, важелі впливу утворюють *конфігурацію* фінансових ресурсів, які в процесі руху акумулюються у фінансових потоках та створюють компетенції та динамічні здатності підприємств, що в свою чергу продукують нову вартість. До економічних важелів, на наш погляд, варто віднести методологічні та фінансові інструменти внутрішнього та зовнішнього впливу: нормування і планування оборотних засобів, визначення потреби в окремих елементах та загальному обсязі оборотних засобів, принципи нарощення капіталізації та вартісні важелі фінансового забезпечення, прогнозування, менталітет власників переробних підприємств щодо політики управління фінансовими ресурсами, антикризове та стратегічне управління, формування страхових резервів фінансових ресурсів, лізингові та факторингові операції, інноваційні технології, формування капіталу торгівельних марок та брендів, кредитну політику по відношенню до покупців, мінімізація портфелю ризиків, амортизаційну політику, кредитування, оподаткування.

У моделі аграрної кластерної організації усунені незбіжності, що виникали при адаптації нових підходів до управління фінансовими ресурсами в сільському господарстві, найбільш повно враховані форми конкуренції, що змінюються і головні джерела конкурентних переваг. Кластерний метод дозволяє реалізувати найбільш важливі взаємозв'язки у фінансовому забезпеченні, компетенціях, технологіях, навичках, інформації, маркетингу і споживчих запитах, які характерні для цілого комплексу підприємств і галузей. Ці взаємозв'язки впливають визначальним чином на спрямованість і темпи капіталізації аграрного бізнесу, а також на конкурентоздатність сільськогосподарської продукції, не випадково в багатьох країнах кластерний аналіз став активно використовуватися при формуванні і здійсненні національної аграрної політики.

Список використаних джерел:

1. Кропивко М.Ф. Концептуальний підхід до кластерної організації та управління розвитком агропромислового виробництва / М.Ф.Кропивко // Економіка АПК. - 2010. - №11. - С. 3-9.
2. Кропивко М.Ф. Кластерний підхід до управління сільським розвитком / М.Ф.Кропивко // Економіка АПК. - 2008. - №5. - С.55- 58.
3. Кропивко М.В., Мазоренко І.І., Бембега І.О., Бакун В.В. Особливості формування регіональних агропромислових кластерів // Економіка АПК. - 2008. - №10. - С. 7- 15.

Данкевич А.Є., к.е.н., старший науковий співробітник
 ННЦ "Інститут аграрної економіки" НААНУ

СКЛАДОВІ РАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РИНКУ

Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва в ринкових умовах господарювання вимагає принципово нових підходів до організації його ведення. Важливими питаннями, що потребують вирішення є: розробка механізмів залучення інвестицій в сільське господарство; формування ефективного менеджменту виробничих процесів; використання корпоративних прав в якості застави, технічного оновлення та модернізації виробництва; запобігання ризиків, пов'язаних з переукладенням короткострокових договорів оренди; формування оптимальних розмірів підприємств; підвищення кваліфікації спеціалістів; контроль за якістю ґрунтів та доцільністю застосування тих чи інших заходів з метою підвищення врожайності та її стабілізації у довгостроковій перспективі, запровадження нових технологій; формування доданої вартості через мінімізацію посередницького впливу на процеси виробництва та реалізації продукції через створення інтегрованих структур із замкнутим циклом виробництва та доведенням продукції до кінцевого споживача; завоювання нових ринків збуту продукції.

Основними факторами ризику в сільськогосподарському виробництві є: залежність від погодних умов; тривалий і складний технологічний цикл виробництва – від 6 до 18 місяців (від обробітку ґрунту до реалізації готової продукції); людський фактор; значний диспаритет цін на

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

сільськогосподарську продукцію та матеріально-технічні ресурси промислового походження.

З метою відновлення міжгалузевих зв'язків великі компанії взяли на себе функції з менеджменту сільськогосподарського виробництва, які свого часу здійснювала держава шляхом матеріально-технічно забезпечення, налагодження збуту, протекціонізму. У питаннях управління це знайшло відображення у побудові ієрархічної системи керування, яка в переважній більшості складається із двох центрів контролю – фінансового та виробничого. В основу організації господарської діяльності покладено планування і бюджетування процесів, з контролем використання коштів упродовж звітних періодів.

Технологічний процес виробництва сільськогосподарської продукції в сучасних аграрних компаніях представлений в технологічних картах, де передбачені всі операції протягом періоду вирощування сільськогосподарських культур. Він є первинним документом в процесі планування. Ефективний план оптимізації структури посівних площ, чергування культур, що базується на дослідженнях, використанні GPS-картування земель із зазначенням історії посівів, якості землі та технології обробки є запорукою успіхів господарської діяльності.

Розвиток агрохолдингів відбувається у напрямі розширення виробництва, зміцнення вертикальної інтеграції і удосконалення ефективної моделі бізнесу за рахунок накопичення передового досвіду та впровадження інноваційних технологій. Забезпечення сталого розвитку виробництва досягається завдяки гармонізації рівноваги між господарською діяльністю та здатністю відтворення родючості ґрунтом. Важливим елементом зниження собівартості і поліпшення якості виробленої продукції є запровадження холдингами сучасних методів автоматизованого контролю і управління виробництвом.

Комплексні автоматизовані інформаційно – керуючі системи, засновані на технологіях «точного землеробства», дозволяють: отримати достовірну інформацію про місцевість, характер землекористування та його режим; на основі картографічного матеріалу визначати точні розміри полів й площу землекористування, створювати тематичні карти (ґрунтову, урожайності, рельєфну, дорожню, юридичну та ін.) і формувати на цій основі паспорт поля та земельного масиву; підвищити ефективність використання сільськогосподарської техніки завдяки скороченню витрат по обробці ґрунту за рахунок виключення пропусків і зон подвійного обробки; знизити витрати при експлуатації технічних засобів за рахунок оптимізації переміщень, контролю за місцем знаходження та витратами пального, швидким виявленням і усуненням неполадок; за допомогою використання GPS-технологій, а саме технології диференційованого внесення добрив і засобів захисту рослин, скоротити потребу в їх використанні до 30 %.

У результаті встановлення контролю усього виробничого ланцюга та логістичних потужностей в аграрних холдингах концентрується додаткова вартість та посилюється контроль за якістю продукції, підвищується рентабельність. Вертикально інтегровані компанії інвестують кошти в будівництво нових і модернізацію вже наявних елеваторних комплексів, насінневих заводів, збутової мережі, розвивають логістичну і технічну бази.

Список використаних джерел:

1. Д. Грейсон мл. Американський менеджмент на порозі ХХІ століття / Д. Грейсон мл., К. О'Делл – М.: Економіка, 1991 р.
2. Ковальчук В. Г. Особливості внутрішньокolleктивної взаємодії у сучасних формах господарювання в АПК / Ковальчук В.Г // Економіка АПК. – 2000. – №11. – С. 87–90.
3. Саблук П.Т. Агропромисловий комплекс в системі зовнішньоекономічної діяльності України / П.Т. Саблук, А.А. Фесина, В.І. Власов та ін. // – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 242 с.

Данкевич В.Є., аспірант

Пшоняк Д.І., здобувач

Житомирський національний агроекологічний університет

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

Ідея органічного виробництва популярна в багатьох країнах світу і поступово набуває поширення в Україні. Все більше людей починають звертати увагу не тільки на ціну, а і на якісні характеристики продуктів харчування. Споживачі готові платити більше за безпечну продукцію, адже традиційне ведення сільського господарства передбачає використання великої кількості хімічних речовин, що негативно впливають на довкілля та здоров'я людини.

Останніми роками екологічні і продовольчі проблеми в сільському господарстві набули особливого значення і опинилися в центрі уваги світової громадськості. У системі міжнародних

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

організацій, на регіональному і локальному рівнях приймаються рішення і проекти щодо проблем глобального потепління, збереження довкілля і забезпечення населення країн якісними продуктами харчування. В зв'язку з цим, заслуговує на розгляд такий напрям в розвитку світового сільського господарства як органічне землеробство.

Згідно із світовими стандартами, органічним вважається землеробство, у якому не використовуються синтетичні хімікати, яке передбачає мінімальну оранку ґрунту та не застосовує генетично-модифікованих організмів. Принципами органічного землеробства є наступні: обробіток ґрунту за допомогою поверхневого культивування на глибину не більше 5 см; не застосування хімічних добрив та пестицидів при виробництві; науково-обґрунтоване використання сівозмін; посів сидератів; широке застосування рослинних рештків та органічних відходів переробних підприємств. В основі органічного землеробства є фактично повернення першоджерел ведення сільського господарства, результатом якого є підвищення природної біологічної активності у ґрунті, відновлення балансу поживних речовин, зростання кількості гумусу, нормалізації роботи живих організмів [2].

За даними IFOAM (Міжнародної федерації органічного сільського господарства), в Україні на початку 2009 року налічувалося 69 сертифікованих органічних господарств, а площа сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом дорівнювала 239,5 тис. га. Ці показники дуже малі в порівнянні з країнами Європи, де виробництво екологічно чистої продукції популярне та запроваджена державна підтримка його розвитку [4]. Зважаючи на світові тенденції, Україна не повинна втратити свій шанс стати помітним виробником екологічно чистої продукції, тим більше, коли для цього є всі необхідні складові.

Сприятливі умови для розвитку органічного землеробства склалися і на Житомирщині. Даний напрямок ведення сільськогосподарського виробництва широко запроваджується в ПП «Галекс-Агро» Новоград-Волинського району Житомирської області. В 2009 році господарство було сертифіковано як органічне за стандартами ІМО. Реалізаційна ціна продукції, вирощеної за органічного землеробства, на 20-25% вища, ніж за традиційного виробництва. Використання органічних технологій в землеробстві дали змогу господарству підвищити природну біологічну активності у ґрунті та відновити баланс натуральних поживних речовин. За умов ведення органічного господарства підсилюються відновлювальні властивості ґрунту, нормалізується робота живих організмів, відбувається збагачення гумусу, і як результат – збільшення урожайності сільськогосподарських культур та підвищення якості продукції рослинництва.

Міжнародний досвід свідчить, що перспективи розвитку екологічного виробництва залежать від трьох складових: наявність природних умов на визначеній території та досвід впровадження відповідних агротехнологій виробниками сільгосппродукції, наявність національної нормативно-правової бази з питання органічного виробництва та маркетинг і реклама екологічної продукції, інформування споживача про переваги такої продукції та формування сталого попиту на дану продукцію. Враховуючи вищезазначене, важливим напрямом для країни на сучасному етапі господарювання є запровадження нормативно-правової бази щодо органічного землеробства та пропаганда екологічно чистої продукції.

В Україні внутрішній ринок продукції органічного землеробства не розвинутий, оскільки відсутня державна система сертифікації. Будь-яку продукцію можна продавати під «екологічно-чистою». Враховуючи сприятливі умови, українське екологічне землеробство має цілком серйозні перспективи на зовнішньому ринку де є попит на таку продукцію та механізм її сертифікації.

Список використаних джерел:

1. Кисіль В.І. Біологічне землеробство в Україні: проблеми і перспективи / В.І. Кисіль. – Харків: Вид-во «Штрих», 2000. – 161 с.
2. Кобець М.І. Органічне землеробство в контексті сталого розвитку / М.І. Кобець // Проект «Аграрна політика для людського розвитку». – К., 2004. – 22 с.
3. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся і західного регіону України / редкол.: В.М. Зубець (голова) та ін. – К.: Аграрна наука, 2010. – 944 с.
4. The World of Organic Agriculture 2011 is launched. Інтернет – ресурс: <http://www.ifoam.org/>

Дереча Д.О., аспірант
Житомирський національний агроекологічний університет

ДОРАДЧА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЯК ЧИННИК ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНЕ ВИРОБНИЦТВО

Основою підвищення ефективності виробництва в сфері АПК є впровадження нових технологій з акцентом на ресурсо- та енергозбереження, обов'язковим урахуванням їх екологічної чистоти. Можливості такого впровадження в значній мірі залежать від ступеня підтримки необхідних наукових розробок як за принципово новими напрямками, так і з точки зору адаптації до вітчизняних умов світового досвіду впровадження інноваційних ідей у сфері сільськогосподарського виробництва. Також досить важливим є побудова дієвої системи консультування в аграрній сфері як інструменту доведення інформації до її споживача.

Система сільськогосподарської дорадчої діяльності, поєднуючи науку і виробництво, може стати каталізатором впровадження інновацій в аграрному секторі, що життєво необхідно в умовах ринкової економіки. У 2001 р. було затверджено «Концепцію становлення і розвитку мережі сільськогосподарських дорадчих служб в Україні» [2], а в червні 2004 р. був прийнятий Закон України „Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» [1], що свідчить про розуміння цієї проблеми на загальнодержавному рівні і закладає принципи функціонування служби. У контексті даного дослідження, основну увагу звернемо на ті функції, які може виконувати дорадча служба в сфері впровадження в аграрне виробництво технічних, технологічних, організаційних та інших інновацій.

Проблеми розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні досліджують О. Аверчев [3], О. Бородіна [4], О. Галич [5] та ін. Однак недостатньо дослідженими залишаються питання, пов'язані з вивченням перспективних напрямів діяльності вітчизняних дорадчих служб у сфері впровадження інновацій в аграрне виробництво. Завдання даного дослідження полягає у виявленні перспективних форм діяльності сільськогосподарських дорадчих служб у сфері впровадження інновацій в аграрне виробництво з урахуванням світового досвіду.

На даний час у сфері вітчизняного аграрного виробництва існує ряд нагальних проблем, вирішення яких неможливе без активного впровадження інновацій. Серед таких проблем можна виділити наступні, на інноваційне вирішення яких мають бути спрямовані зусилля фахівців дорадчої служби: підвищення рентабельності галузі рослинництва за рахунок впровадження науково обґрунтованих технологій вирощування сільсько-господарських культур; розвиток галузі тваринництва за рахунок поліпшення селекційно-племінної роботи; раціоналізація використання виробничого потенціалу підприємств; забезпечення підприємств фінансовими ресурсами в необхідному обсязі та ефективне їх використання; розвиток інфраструктури аграрного ринку; пошук інвесторів в сільськогосподарське виробництво; підвищення рівня виробництва продукції і розвиток власної торгової мережі в сільському господарстві; поліпшення поінформованості виробників про потенційні ринки збуту продукції та існуючих постачальників засобів виробництва; надання консультаційних послуг з бухгалтерського обліку та оподаткування.

На сучасному етапі підприємці аграрного сектору для ефективного ведення своєї діяльності гостро потребують оперативної інформації в технологічній, економічній, юридичній та інших сферах, яка б дозволила виробникам адекватно орієнтуватися в досить жорсткому і динамічному ринковому середовищі. Масове інформування та передача знань сільськогосподарським виробникам повинні прискорювати процеси, що активізують існуючий аграрний потенціал.

Цей потенціал, у відношенні до сільського господарства, складається з постійних і змінних складових. Постійні складові потенціалу – це географічне становище господарства, природа, земля. Вони здійснюють ключовий вплив на ведення сільського господарства конкретним виробником, їх необхідно ефективно використовувати, відповідно розвиваючи змінний потенціал. До факторів змінного потенціалу належать діяльність людини, закони, організація, технології, економіка. Навчити аграрних виробників ефективно поєднувати існуючі складові потенціалу сільськогосподарського виробництва на основі технологічних, організаційних, управлінських та інших інновацій є ключовим завданням дорадчої служби.

Список використаних джерел:

1. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. - № 38. – С. 470.
2. Концепція становлення і розвитку мережі сільськогосподарських дорадчих служб в Україні / Затверджено

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

спільним наказом Мінагрополітики України УААН та НАУ від 25 квітня 2001 р. № 114/36/165. – К., 2001.

3. Аверчев О. В. Післядипломна освіта та дорадництво як фактори інтенсифікації сільськогосподарської кооперації / О.В. Аверчев, М.М. Добрянський // Таврійський наук. вісн. – 2007. – № 51. – С. 263–267.

4. Бородіна О. М. Науково-прикладні аспекти розвитку дорадництва у сільському господарстві / О.М. Бородіна // Вісн. аграр. науки. – 2001. – № 12. – С. 63–66.

5. Галич О. А. Сільськогосподарське дорадництво: [Навч. посібник] / О.А. Галич, О.О. Сосновська. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 552 с.

Дещенко О.В., аспірантка
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ДО ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сьогодні агропромисловий комплекс перебуває в складному становищі. Сільськогосподарське виробництво зазнає негативних змін: тваринництво занепадає, вирощування деяких сільськогосподарських культур є нерентабельним. Саме в таких умовах особливо важливою є державна підтримка.

Питанням державної підтримки вітчизняного аграрного сектору економіки присвячені роботи економістів: В.Г. Андрійчука, О.М. Бородіної, А.П. Гайдуцького, А.Д. Діброви, М.Я. Дем'яненка, П.Т. Саблука та інших. Однак, незважаючи на високий науковий рівень досліджень, залишається невирішеною ще низка важливих питань.

Розглянемо аспекти державного регулювання і підтримки сільськогосподарських виробників Київської області та визначимо напрями їх удосконалення.

У 2009 році виробництво сільськогосподарської продукції регіону становить 6626,8 млн. грн. в тому числі продукція рослинництва – 3407,9 млн грн, продукція тваринництва – 3218,9 млн грн [1]. У сільськогосподарському виробництві Київщини зайнято 40326 осіб, що становить 7,54 % до загального обсягу зайнятих у сільському господарстві країни. Сільське господарство перебуває у складному економічному стані: зниження рівня життя сільського населення, зростання безробіття, низька ефективність та нерентабельність сільськогосподарського виробництва.

Підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств та підвищення державного регулювання і підтримки аграрних товаровиробників є актуальною проблемою, вирішення якої дасть змогу подальшого інтенсивного розвитку сільських територій.

В Україні одним з основних нормативно-правових документів, який встановлює основні напрями державної підтримки, є Закон України «Про державну підтримку сільського господарства» [2]. Цей Закон визначає основи державної політики у бюджетній, кредитній, цінovій, страховій, регуляторній та інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення.

Першочерговими і основними напрями державного регулювання і підтримки аграрних товаровиробників має бути законодавча база, бюджетне фінансування, квотування обсягів виробництва продукції та пільгове кредитування, механізм ціноутворення, страхування, дотування кількості виробленої продукції, а також створення державних резервних фондів сільськогосподарської продукції.

Однією з форм державної підтримки сільського господарства є дотування виробництва продукції. Як показали проведені дослідження, цей напрям державної підтримки ще не досягнув належного рівня. Механізм дотаційної підтримки у 2009 р. порівняно з попереднім роком, зазнав негативних змін. Підтримка продукції рослинництва за рахунок бюджетних дотацій у 2009 році порівняно з попереднім зменшилася майже в 25 разів, тобто з 49933,3 тис грн - 2008 році до 1997,1 тис грн в 2009 році. Стосовно підтримки тваринництва також помічається негативна тенденція - зменшення підтримки за рахунок бюджетних дотацій майже в 9 разів (214376,1 тис грн - 2008 рік. 24171,0 тис грн – 2009 рік) [3].

Щодо механізму кредитування, то можна відмітити наступне. Сільськогосподарським підприємствам складніше отримати доступ до кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки (у Київській області відсоткова ставка становить 17-27 %). Процентні ставки для аграрних підприємств регіону вищі, ніж загальні (в середньому на 3,7- 5,8 %), що і погіршує стан розвитку сільського господарства як регіону, так і країни в цілому.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції сприяла збільшенню кількості договорів страхування в аграрному секторі (співвідношення застрахованої площі до загальної за останні роки збільшилося з 2% до 8%)[4]. У сільському господарстві страхується близько трьох відсотків ризиків, тоді як у більшості розвинутих країн цей показник досягає 70-80 відсотків.

Завдяки ціновому регулюванню і квотування обсягів сільськогосподарського виробництва держава підтримує рівень дохідності та прибутковості аграрних виробників, обмежуються ринкові ціни монополістів за допомогою антимонопольного законодавства.

Розмір державної підтримки сільського господарства в Україні є одним з найменших у світі (близько 3 % від вартості валової продукції сільського господарства, у країнах ЄС цей показник сягає 10-12 %). Фінансова підтримка в Україні для сільськогосподарських товаровиробників в 2009 році зменшилася на 16,2 % і складає 5,9 млрд грн, тоді як в 2008 році становила 6,9 млрд грн [5].

Провівши певні дослідження, можна зробити наступні висновки. Як на Київщині, так і по Україні в цілому розмір державної підтримки дуже малий. Необхідно створити комплексний механізм державного регулювання і підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Цей механізм повинен включати в себе бюджетне фінансування, фінансування цільових програм та інвестиційних проєктів, а також дотування, страхування, грошову фіскальну та кредитні системи.

Список використаних джерел:

1. Статистичний щорічник Київської області 2009 рік. Статистичний збірник. – К.: Держкомстат, 2010. – 543с.
2. Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України" // України. - 2004, 7 верес. - №49 (527)
3. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>
5. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua>.

Дідковська Л.І., к.е.н., науковий співробітник

Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗРОШУВАНОВОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

Завдяки використанню передових технологій зрошення та осушення земель значно знижується залежність сільськогосподарського виробництва від природного вологозабезпечення, що забезпечує збільшення врожайності майже втричі. Займаючи близько 7 % орних площ на зрошуваних землях виробляється п'ята частка загального обсягу сільськогосподарської продукції України. Проте, проблем у зрошуваному землеробстві через край: незадовільний стан іригаційного обладнання, скорочення парку дощувальних машин, всезростаючий дефіцит прісної води, недостатнє фінансування тощо. За таких умов, перспективним слід вважати впровадження крапельного зрошення, як ресурсозберігаючого, високопродуктивного та екологічнобезпечного способу поливу.

Щорічно відмічається скорочення меліоративного фонду України, який у 2009 р. зменшився в'ятеро у порівнянні із 1990 р. Парк дощувальних машин у сільськогосподарських підприємствах скоротився майже у 8 раз. До того ж, та техніка, що залишилась, – морально та технічно застаріла. Також зменшилась площа зрошуваних земель, яка у 2009 р. становила 2175 тис. га або на 19,4 % менше, ніж у 1990 р., у тому числі землі сільськогосподарських підприємств протягом зазначеного періоду зменшилися майже у 2 рази (табл.1).

Таблиця 1

Основні характеристики зрошуваного землеробства*

Показник	Роки						Відхилення, % 2009 р. до 1990 р.
	1990	2000	2005	2007	2008	2009	
Зрошені землі, тис. га	2598	2402	2180	2177	2176	2175	83,72
у т.ч. землі сільськогосподарських підприємств, тис. га	2598	2198	1686	1641	1613	1574	60,59
Дощувальні машини у сільськогосподарських підприємствах, шт.	32000	12991	5339	4314	4295	4145	12,95

* Джерело: складено за даними Держкомстату

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Вкрай важливим є зрошення для регіонів із посушливим кліматом. Так, на півдні України дефіцит вологи становить 340-450 мм/га. До того ж, кожні 2-3 роки в регіоні виникають посухи, коли температура повітря підіймається до 35-40°C, а на поверхні ґрунту – до 50°C і вище. Кліматологи прогнозують збільшення числа років із посухами у степових регіонах, адже зараз швидкість зростання явищ “парникового ефекту” в 3-6 разів вища, ніж у попередні 100 років. Такі природні «примхи» ми вже встигли відчутти протягом останніх років. Тому зрошення є запорукою отримання сталих врожаїв. Беззаперечно, одним із основних принципів раціоналізації водоспоживання є інтенсифікація використання водних ресурсів у зрошуваному землеробстві, тобто збільшення кількості продукції в розрахунку на одиницю витрачених водних ресурсів.

Саме обмеженість водних ресурсів, непридатність традиційних способів зрошення через високу мінералізацію води і були першопричинами, які підштовхнули у 30 роки минулого століття винахідника С. Бласса до створення інноваційного дозованого зрошення лише тієї ділянки ґрунту, де розташована активна коренева система рослини. При цьому витрати води на випаровування і фільтрацію були мінімальними. Крапельне зрошення було визнано у світі та досить швидко набуло поширення (нині у світі нараховується близько 3-3,5 млн га земель). В Україні вказаний спосіб поливу сільськогосподарських культур набув визнання у 2004 р., коли площі під крапельними системами зросли до 25 тис га. Останнім часом позитивною слід вважати динаміку збільшення площ земель, на яких проводилось крапельне зрошення, адже протягом 2004-2010 рр. площі зросли вдвічі і у 2010 р. становили 46-48 тис га. І це не дивно, адже крапельне зрошення має ряд переваг перед традиційними способами поливу: економія витрат води від 20% до 80%, забезпечення дозованої (а значить економної) подачі рідких комплексних добрив; зменшення енергозатрат та експлуатаційних витрат; підвищення врожайності сільськогосподарських культур на 30-50%. Окремо слід виділити екологічний аспект, адже відомо, що за умов традиційного зрошення часто спостерігаються руйнівні процеси ерозії ґрунтів, яких можна уникнути використовуючи крапельницю.

Земля і вода – вічні цінності, які є стратегічним ресурсом нашої держави. І лише через шанобливе та бережливе ставлення до них людство зможе розв’язати одну із основних своїх проблем – продовольчу. А це, в свою чергу, дозволить забезпечити належний рівень виробництва сільськогосподарської продукції на фоні охорони природних ресурсів. Крапельне зрошення слід розглядати як один із ефективних, екологічнобезпечних та ресурсозберігаючих способів поливу сільськогосподарських рослин, який заслуговує на чільне місце у зрошуваному землеробстві України.

Динько І.М., здобувач кафедри обліку та аудиту
Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ЦУКРОВОЇ ГАЛУЗІ

Основною проблемою формування облікової політики на підприємствах цукрової галузі є необхідність її інтерпретації конкретизованою методикою, яка давала б можливість забезпечити організацію методичних засад бухгалтерського обліку та звітності в сучасних нестабільних умовах здійснення господарської діяльності.

Зважаючи на наукові дослідження цієї проблематики вітчизняних вчених, таких як: Дерій В. А., Гарасим П. М., Мних Є. В., Чумаченко М. Г., все ж ряд питань мають дискусійний характер та залишаються невіршеними. Більшість невіршених проблем зумовлюють формальний підхід до організації облікової роботи на підприємствах цукрової промисловості, який обмежується виданням наказу про облікову політику.

Для формування облікової політики підприємств цукрової галузі вирішальне значення має правильність вибору її складових та їх конкретизація відносно кожного суб’єкту господарювання. Від стану облікової політики цукрового заводу, зокрема залежить рівень організації бухгалтерського обліку, якість і правдивість обліку, забезпечення внутрішніх та зовнішніх користувачів достовірною та своєчасною інформацією та, загалом, фінансовий стан конкретного суб’єкта господарювання.

Пошук пріоритетів і вибір правильної стратегії невід’ємно пов’язані із коригуванням правил, посиленням одних та послабленням значущості інших чинників, що безпосередньо відображається в обліковій політиці підприємства. У цьому разі особливої уваги заслуговує невід’ємна її складова - управлінський облік, який забезпечує виявлення, вимірювання, збирання, аналіз, підготовку й прийом інформації, необхідної управлінському персоналу для розробки бізнес-планів, фінансових бюджетів, і сприяє вирішенню поточних та довгострокових економічних завдань цукрових підприємств. Таким

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

чином, облікова політика спрямована на розвиток та вдосконалення господарської діяльності. Однак розробляючи нові, найдосконаліші організаційні процеси обліку, ми не одержуємо належних результатів, а у практичній діяльності можливості облікової політики використовуються далеко не повністю.

Справа у тому, що керівництвом підприємств цукрової промисловості не приділяється належної уваги процесу формування облікової політики, а ситуацію, що склалася, можна пояснити наступними причинами:

1) в Україні не сформувалися стійкі товарні та фінансові ринки з їх інфраструктурою: біржами, аукціонами, кредитною та емісійною системами, інформаційними технологіями й засобами ділової комунікації, системою страхування комерційного ризику, спеціальними зонами вільного підприємництва тощо. Тобто складається ситуація, за якої неможливо достатньо повно реалізувати не тільки специфічні, а й основні принципи бухгалтерського обліку: безперервність, послідовність та нарахування;

2) поряд з проблемами формування ринкових структур, зростанням виробництва та розвитком комерційних зв'язків відбуваються процеси встановлення нового економічного мислення, нової етики управління, адаптації бухгалтерського обліку до реалій господарювання та наближення його до світової облікової практики. Відсутність достатнього досвіду роботи у новому економічному середовищі негативно позначається на процесах формування облікової політики;

3) у господарській практиці трапляються випадки, коли функціональні процеси впроваджуються розрізнено, без відповідної підготовки. У результаті функціональна діяльність – планування, облік, аналіз, звітність тощо – на окремих підприємствах здійснюється на достатньо високому рівні, а виробнича система розвивається та вдосконалюється слабо. Причиною виникнення такої ситуації можуть бути явища неорганізованості, управління без урахування об'єктивних законів розвитку.

Саме тому на сучасному етапі господарювання необхідним є переосмислення ролі облікової політики у процесі управління підприємством. Саме управлінська спрямованість облікової політики цукрової галузі має сенс, оскільки повною мірою може впливати на процеси господарювання. Відсутність сформованих товарних і фінансових ринків, їх інфраструктури, достатнього досвіду роботи підприємств у новому економічному середовищі та науково обґрунтованих рекомендацій формування облікової політики, адаптація до умов роботи з використанням національних стандартів бухгалтерського обліку, формальний підхід, тобто формування облікової політики тільки задля обліку, потребують суттєвого підвищення кваліфікаційного рівня бухгалтерів.

Дорош В.Ю., старший викладач
Луцький національний технічний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АПК

Нині виникає ситуація коли недостатня забезпеченість фінансовими ресурсами підприємств призводить до неефективності та збитковості їх діяльності. Найбільш гостро дана проблема постала для підприємств агропромислового комплексу. Тому одним із ефективних кроків у даному напрямі має стати обґрунтування системи заходів щодо створення дієвих механізмів стимулювання інноваційної діяльності. Хорошим прикладом для вітчизняної економіки служитиме досвід зарубіжних країн, що зорієнтовані на інноваційний шлях розвитку.

Науковий досвід промислово розвинутих країн виокремлює три моделі науково-інноваційного розвитку. Перший блок країн (Англія, Франція, США) орієнтується на лідерство в науці, реалізацію масштабних цільових проектів. Другий блок країн (Німеччина, Швеція, Швейцарія) стимулюють процеси поширення нововведень, створюють сприятливе інноваційне середовище. Третій тип країн (Японія, Південна Корея) стимулюють нововведення шляхом розвитку інноваційної інфраструктури, сприяють використанню досягнень світового науково-технічного прогресу та координують дії різних секторів у галузі науки і технологій [1].

Необхідно зауважити, що втручання держави у вищезазгадані процеси є неминучим. До основних форм стимулювання та фінансової допомоги у здійсненні інноваційної діяльності підприємствами, в тому числі агропромисловими відносять: пряме державне фінансування, не менш, ніж 50 % всіх витрат на створення новації (Франція, США); надання безвідсоткових позик, що досягають 50 % витрат на впровадження новацій (Швеція, Німеччина); дотації (усі країни); створення

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

фондів впровадження інновацій з урахуванням можливого ризику (Нідерланди, Франція, Швейцарія, Нідерланди); зниження державного мита для приватних винахідників (Австрія, Німеччина, США); звільнення від мита, якщо винахід стосується економії енергії (Австрія); безоплатне ведення діловодства на прохання приватних винахідників, безоплатні патентні послуги, звільнення від сплати мита (Нідерланди, Німеччина) [2].

У світовій практиці для стимулювання інноваційної діяльності застосовуються пільгові знижки: відстрочення податкових платежів у разі виникнення додаткових витрат на інноваційні цілі; зменшення податку на суму приросту витрат на інноваційні цілі; звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від реалізації інноваційних проектів протягом декількох років; пільгове оподаткування дивідендів отриманих по акціях фірм, що здійснюють інноваційну діяльність; зниження ставок податку на прибуток з метою спрямування резервних коштів на замовлені державою та спільні науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки; надання пільг проектам, що виконуються за пріоритетними програмами; зменшення прибутку, що підлягає оподаткуванню, на суму вартості приладів та устаткування, які передані вищим навчальним закладам, НДІ та іншим інноваційним організаціям; вирахування з прибутку до оподаткування внесків до благодійних фондів, діяльність яких пов'язана з фінансуванням інновацій; зарахування частки податку з прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з наступним використанням на інноваційні цілі.

Неможливо оминати увагою той факт, що Україна все таки розпочала інтеграційний процес у напрямку міжнародного співробітництва у інноваційній сфері та розвитку трансферу технологій. Однак, лишаються відкритими ряд проблем, пов'язаних з розвитком інноваційної складової АПК. Серед них найсуттєвішими є уповільнення та скорочення кількості і якості виконаних наукових розробок, зменшення чисельності винахідників-раціоналізаторів, що спровоковано зменшенням державного фінансування наукової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент: учеб. для вузов. – М. : ЗАО «Бизнес-школа», 1998. – 600 с.
2. Зарубежный опыт стимулирования инновационной деятельности // Бизнес-информ. – 1996. – №1-4.

Дребот О.І., к.е.н., доцент, провідний науковий співробітник
Інститут агроекології і природокористування НААН України

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІЗ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Сучасна система управління земельними ресурсами носить галузевий характер та запроваджує систему управління відповідно до функцій земель, зокрема соціальних, економічних, екологічних та технічних пріоритетів їх використання. Законодавчо-нормативне регулювання використання та охорони земель є одним із основних механізмів управління земельними ресурсами в Україні. Воно здійснюється у трьох напрямках: відносин землекористування; методів економічного регулювання; землеохоронної діяльності.

Земельні відносини, регулюються Конституцією України, Земельним Кодексом, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами. Ефективність управління залежить від комплексності їх реалізації. У результаті реформування земельних відносин у 90-х роках минулого століття в Україні виникла нова система приватних, приватно-орендних, колективних і одноосібних землекористувань, які мають різноманітний правовий статус власність, оренду і т.д. З'явилось багато землевласників у особі власників земельних часток (паїв), селянських господарств та орендарів. Усе це ускладнило запровадження екологозберігаючих та ґрунтовідновлювальних технологій на рівні природно-територіальних одиниць та агроландшафтів. Внаслідок неузгодженого використання земельних ресурсів у межах агроландшафтів відбуваються процеси погіршення їх стану та деградації. З метою запровадження більш ефективного управління земельними ресурсами було створено орган державної виконавчої влади із земельних ресурсів (Держкомзем України). Однак, створений державою орган земельних ресурсів не запровадив нової системи управління земельними ресурсами, яка б відповідала вимогам часу.

Як свідчить аналіз, останніми роками недостатньо проводяться землевпорядні роботи із складанням планів земельно-господарського устрою в новоутворених агроформуваннях та фермерських господарствах. Зазначені роботи фінансуються за залишковим принципом. Із

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

прийняттям Земельного кодексу України у державі створено підґрунтя правової бази для створення механізмів ринкового регулювання земельних відносин. Відповідно до Конституції України прийнятий Земельний кодекс України встановлює три форми власності на землю. Згідно з цим, земля може перебувати в державній, комунальній та приватній власності (ст. 78 п. 3). Всі форми власності рівні. Відповідно до Конституції України встановлено, що розпоряджатися землями державної власності належить до повноважень органів виконавчої влади – Кабінету Міністрів України, Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, обласних та районних (міських) державних адміністрацій. Органи місцевого самоврядування розпоряджаються землями комунальної власності.

Детально визначена класифікація земель України та запроваджено 9 категорій земель. Земельний кодекс України – це документ, у якому в систематизованому вигляді розміщені норми, які регулюють земельні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею. Однак, на нашу думку даний документ має деякі недоліки, які в майбутньому можуть позначитися на екологічному стані земельних ресурсів та їх раціональному використанні. До останніх слід віднести наступне:

1. Недостатньо виписані відносини між орендодавцем і орендарем.
2. Потребують законодавчого забезпечення окремі питання щодо ефективного використання земель їх власниками та орендарями.
3. Сучасне управління земельними ресурсами все більше вимагає застосування нових підходів та принципів до організації території землекористувань і володінь.
4. Потребує удосконалення механізм вилучення землі з інтенсивного обробітку.
5. Не менш важливим механізмом правового регулювання раціонального використання та охорони земель є стандартизація та нормування землекористування.
6. Існують проблеми щодо фінансування природоохоронних програм головним чином, через відсутність підтримки охорони земель на державному рівні.

Як показує аналіз, дії існуючих еколого-економічних механізмів із захисту земель від деградаційних процесів не у повній мірі спрацьовують. Тому необхідна їх модернізація, яка пов'язана із запровадженням заходів щодо стимулювання природоохоронного землекористування із обов'язковим юридичним оформленням конкретного механізму. Кошти від плати за землю відповідно до Закону України «Про плату за землю» повинні перераховуватися на спеціальні рахунки Держкомзему України та обласних головних управлінь земельних ресурсів, які використовують для розробки відповідних землепорядних розробок із захисту земель від деградаційних процесів, відтворення родючості ґрунтів і на цій основі поліпшення довкілля.

У результаті проведеного аналізу можна зробити наступні висновки:

1. Недоліки реформування земельних відносин і землекористування простежуються як у сфері сільськогосподарського виробництва, так і у самій системі управлінні земельними ресурсами, особливо на місцевому рівні (сільські, селищні ради, окремі землекористувачі). Існуючі механізми володіння, користування і розпорядження земельними ресурсами не дозволяють здійснити перехід земельної власності до ефективних господарчих об'єктів. Наявні значні недоліки у системі справляння плати за землю призводять до суттєвих втрат надходжень до бюджету, внаслідок чого не здійснюються (через брак коштів) заплановані заходи щодо охорони та відтворення земель.

2. Екологічний стан земельних ресурсів України обумовлює необхідність створення мотиваційно-стимулювальної основи для формування і розвитку екологоорієнтованого землекористування. Для перехідного стану до ринкової економіки необхідно створити системи нових економічних регуляторів екологічного поліпшення землекористування. До таких регуляторів слід віднести різні види податкових пільг у межах податкової та кредитно-фінансової політики щодо стимулювання інноваційної та інвестиційної активності товаровиробників для застосування сучасних ресурсозберігаючих технологій, що зберігають використання земельних ресурсів.

3. Важливим інструментом у здійсненні екологізації землекористування є диференціація цін з врахуванням екологічних чинників, тобто встановлення доплат або зниження цін залежно від екологічно чистої чи забрудненої продукції. Це обумовлює необхідність запровадження відповідної системи еколого-економічних механізмів захисту земель від деградаційних процесів, яка б заохочувала і примушувала землевласників та землекористувачів реалізовувати природоохоронні й ресурсозберігаючі заходи. Виходячи із захисної ролі, яку здійснюють при екологічній стабілізації землекористування, під механізмами захисту земель від деградаційних процесів розуміється стабільно зафіксований зв'язок взаємодії, створення відповідного стану системи, спрямованих на локалізацію та ліквідацію зазначених процесів при використанні земельних ресурсів і створенні сприятливого навколишнього середовища.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

4. Для здійснення екологічних та економічних механізмів захисту земель від деградаційних процесів необхідне комплексне спрямування їх за відповідним фінансовим і організаційним забезпеченням та державною підтримкою і регулюванням. Особливо потребує відновлення дії Закону України «Про плату за землю», за яким 30 % надходжень від податку на землю виділяються на захист, збереження і відтворення родючості ґрунтів. Особливої уваги заслуговує розробка «Регіональної програми використання і охорони земельних ресурсів», яка є однією із основних передпроектних розробок. Вона враховує конкретні територіальні й природнокліматичні особливості щодо розвитку земельно-ерозійної господарської діяльності, яка здійснюється на цій території та інших деградаційних процесів, сучасний стан довкілля.

Дудюк В.С., доцент кафедри економіки та менеджменту лісових підприємств,
Гобела В.В., аспірант кафедри економіки та менеджменту лісових підприємств
Національний лісотехнічний університет України

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасна екологічна ситуація в країні стає небезпечною для нинішнього та для майбутніх поколінь, що несе загрозу подальшому розвитку людства та суперечить принципам сталого розвитку. Виникає потреба в цілеспрямованих діях держави, направлених на захист довкілля. Проблема гарантування екологічної безпеки набуває особливої актуальності, оскільки вона забезпечує збереження навколишнього природного середовища, та забезпечує споживання природних ресурсів на засадах відтворюваності. Під час визначення поняття екологічна безпека, варто абстрагуватись не лише від ототожнення його з охороною навколишнього природного середовища, але й враховувати його соціально-економічну суть, оскільки тільки такий підхід дозволить оптимально розкрити суть цього поняття.

Ряд дослідників вважає доцільним розглядати питання екологічної безпеки як з точки зору права, так і з позиції наук, які вивчають охорону та відтворення довкілля. З точки зору права екологічна безпека покликана захищати життя та здоров'я людей, навколишнє природне середовища від антропогенного впливу. З позиції природоохоронних наук екологічна безпека розглядається як: такий стан системи «людина-природа-техніка», який забезпечує збалансовану взаємодію природних, технічних та соціальних систем, формування природно-культурного середовища, що відповідатиме санітарно-гігієнічним, естетичним та матеріальним потребам мешканців кожного регіону, під час збереження природно-ресурсного та екологічного потенціалу природних систем і здатності біосфери до саморегулювання.

Проблема гарантування екологічної безпеки може бути вирішеною тільки при комплексному аналізі причин та закономірностей виникнення антропогенного навантаження на природне довкілля, розробкою, на їх основі, системи заходів, що дозволять звести шкідливі наслідки впливу на довкілля до прийняттого рівня та попередити можливість їх виникнення в майбутньому. Таким чином комплекс заходів гарантування екологічної безпеки дозволить організувати природоохоронну діяльність на такому рівні що дозволить усунути не тільки негативні наслідки природокористування, а й боротися з причинами, що їх викликають.

На даний момент відсутнє як законодавче чітке визначення поняття екологічна безпека, так і наукове. Дослідники не дійшли згоди в цьому питанні та по-різному тлумачать його. А. Качинський, Н. Реймерс, М. Хилько та ін. загалом погоджуються, що екологічна безпека – це сукупність дій, станів і процесів, що прямо чи побічно не призводять до серйозних збитків (або загроз таких збитків), що завдаються природному середовищу, окремим індивідам і людству загалом.

На основі аналізу попередніх визначень запропоновано авторське визначення даного поняття. Екологічна безпека – це стан, що характеризується забезпеченням всіх життєво необхідних потреб людини з дотриманням негативного впливу на навколишнє природне середовище на рівні що гарантує безпечні умови життєдіяльності та здоров'я людей, не передбачає погіршення умов життя в майбутньому та створює систему запобіжних заходів для запобігання та усунення наслідків природних явищ та стихійних лих.

Екологічна безпека розглядається як на глобальному, так і на регіональному чи локальному рівнях. Для забезпечення належного рівня екологічної безпеки, на всіх рівнях, необхідно розробити систему забезпечення екологічної безпеки. Це передбачає існування інститутів, які забезпечать виконання комплексу заходів, що матимуть на меті охорону навколишнього природного середовища.

Жураковська І.В., к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ СОРТНАДБАВКИ, ЯК ВАРТОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Основою ефективного сільськогосподарського виробництва є використання якісного насіння. Його вартість в кінцевому підсумку впливає на собівартість продукції. З іншої сторони, зниження собівартості вітчизняного насіння не стимулює його виробництво, а, отже, не дозволяє в повній мірі використати переваги природнокліматичних умов, ґрунтів, для яких розробляються українські сорти.

Ціна селекційних досягнень встановлюється не загальними витратами на їх створення, а споживчою вартістю (корисністю), що може забезпечити отримання додаткового прибутку (надприбутку). Нові сорти рослин і породи тварин з унікальними споживчими якостями реалізуються за більш високими цінами, що, однак, повинно забезпечувати отримання максимального прибутку покупцем при мінімальних витратах на придбання.

Насіння, на яке поширюються права інтелектуальної власності, на практиці оцінюється виходячи із справедливої вартості товарної продукції (зерна) та сорт надбавки. Сортна надбавка уособлює якісну цінність сорту (приріст урожайності, підвищений вміст білка, жиру, цукру, крохмалю, вітамінів; стійкість рослин до несприятливих умов – морозів, засухи, хвороб, надмірної вологи, шкідників, скорочення втрат в порівнянні з використовуваними сортами). У залежності від репродукції сортового насіння (супер еліта, еліта, перша репродукція, друга репродукція) сортнадбавка зростає.

Розмір надбавки за сортність встановлюється за рекомендаціями Міністерства аграрної політики. Така схема визначення вартості враховує збільшення витрат на виготовлення більш якісного насіння і втілює досягнення вітчизняних науковців ХХ століття, коли інтелектуальна власність не обліковувалась. Використання цього методу спрощує оцінку матеріальної складової інтелектуальної власності завдяки використанню загальнодоступних даних про вартість звичайної продукції, однак не враховуються переваги одного сорту над іншим.

Ми вважаємо, що на сільськогосподарських підприємствах ціна повинна базуватись на загальноекономічних законах, коливаючись між мінімальною (вартість звичайної продукції без сорту) до максимальної (собівартість плюс норма рентабельності). В будь-якому випадку необхідно узагальнювати інформацію по витратах на кожен сорт чи породу, їх розробки, випробовування і реєстрацію, що потребує додаткової розробки методики їх обліку. Відставання у створенні методичної бази в сфері оцінки інтелектуальної власності в сільському господарстві не дозволяє достовірно оцінити рівень використання ресурсів наукових організацій та вести облік частки доходів від використовуваних об'єктів інтелектуальної діяльності у фінансових результатах підприємства, аналізувати рентабельність сортів і порід. Ніхто не може достовірно стверджувати, яка вартість вітчизняних сортів, таким чином сортове насіння і сорт надбавка не враховує понесені на виведення сорту витрати.

На нашу думку, вартість сортового насіння доцільно визначати сумуванням витрат на вирощування і амортизації вартості патенту на сорт, що включає витрати на дослідження, розробку і реєстрацію. В цьому випадку сортнадбавка буде виступати в якості вартості використання інтелектуальних продуктів.

Розробка максимально простих методів оцінки для сільськогосподарських підприємств, які базуються на фактичній собівартості об'єктів, допоможе проводити попередню оцінку для розрахунку можливої ціни реалізації, рентабельності розробок, ефективності вітчизняних досліджень.

Завірюха А.В., старший викладач кафедри фінансів
Луцький інститут розвитку людини університету «Україна»

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮЮЧОГО ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ НА РОЗВИТОК ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА ПТИЦІ

Сучасна роль держави в розвитку соціально-економічних процесів формувалася історично. На певних етапах становлення країни вплив держави визначається окремими політико-економічними та соціальними умовами і факторами. Важливими у формуванні ролі держави були такі фактори, як:

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

менталітет населення; рівень економічного розвитку країни, ступінь відкритості економіки; рівень технічного розвитку і, нарешті, якість апарату держуправління.

Незважаючи на, здавалось би більш-менш сприятливі умови, які держава забезпечує на сьогодні, розвиток підприємств АПК і особливо його сировинної галузі – сільського господарства залишається складним, що межує з повним розвалом.

Важливою галуззю сільського господарства є тваринництво. Воно розвинуте в усіх регіонах світу. Ця галузь дуже різноманітна за складом, напрямками, рівнем інтенсивності та продуктивності. Тваринництво забезпечує населення продуктами харчування (молоко, масло, м'ясо, сало, яйця та ін.), легку і харчову промисловість – сировиною, дає живу тяглову силу, деякі корми, лікарські засоби та органічні добрива.

На сьогоднішній день головними галузями тваринництва є розведення великої рогатої худоби й свинарство, далі – птахівництво і вівчарство; у кризовому стані перебуває конярство. Другорядне значення мають кролярство, шовківництво, рибальство і звіроводство.

Дедалі більшого значення у виробництві м'яса набуває птахівництво, особливо у США, країнах Західної Європи. Птахівництво – одна з найбільших галузей світового сільського господарства. Світове поголів'я птиці – понад 120 млрд. Із загальносвітового поголів'я курей на Азію припадає більше 40 % (близько 1/2 у Китаї, 1/5 в Японії, Індії та Індонезії); на Європу – близько 17 % (найбільше у Франції, Великій Британії, Італії, Румунії); на Північну Америку – до 11 % (близько 1/2 у США, 1/4 у Мексиці); на Африку – 9 % (Нігерія, Ефіопія, Єгипет, ПАР). Світове виробництво пташиного м'яса становить близько 45 млн т, яєць – понад 500 млрд шт.

Птахівництво є найбільш скороспілою галуззю тваринництва, яка при порівняно незначних затратах праці й кормів дає за короткий час високоякісну продукцію (доросла птиця, молодняк птиці, інкубаційні та харчові яйця, продукти забою та переробки, пух та пір'я тощо), що широко використовуються не тільки в харчовій промисловості, а й у парфумерній, мікробіологічній промисловості та медицині тощо.

Характерними особливостями цієї галузі, в порівнянні з іншими галузями, є обмеження територіальної потреби розміщення виробництва м'яса птиці і яєць, висока біологічна скоростиглість птиці та швидкий відтворювальний цикл, що має надзвичайно велике значення для ритмічного постачання цінної і незамінної свіжої висококалорійної продукції споживачам у великі міста, промислові центри, курортні зони.

У світовому рейтингу виробників м'яса птиці Україна посідала 40-ве місце. Якщо більшість держав світу забезпечують зростання виробництва цього продукту, то в Україні за вісім років спаду (1989-1997) обсяги виробництва пташиного м'яса в усіх категоріях господарств зменшилися. Ситуація в Україні щодо виробництва м'яса птиці за 2001-2002 рр. змінилася на краще. Аналізуючи стан поголів'я птиці у 2010 році цей показник становить 226,12 млн гол, що на 5 % більше попереднього року.

На ринку м'яса птиці спостерігається ряд негативних явищ, зокрема залишається низькою якість м'яса птиці, яка пропонується вітчизняними виробниками. У птахівництві вітчизняними виробниками м'яса птиці в багатьох випадках використовуються застарілі технології (велика зношеність технологічного обладнання м'ясокомбінатів), на здороження продукції птахівництва істотно впливають великі обсяги запасів імпортованих курячих стегенців (за оцінками операторів ринку до 40 тис. т), які за ціною можуть конкурувати з вітчизняною продукцією птахівництва. Крім того, недостатнім є контроль з боку відповідних державних органів за просуванням на український ринок імпортованої продукції. Так, за оцінками операторів ринку, щорічно через вільні економічні зони ввозиться до 70 тис. т м'яса птиці, в основному курячі стегенця. Крім того, щорічно нелегально ввозиться до 30 тис. т м'яса птиці, що зумовлює входження неякісної або інфікованої продукції.

Отже, для сталого розвитку птахівничої галузі та виведення її на міжнародний ринок необхідно звернути увагу на: покращення науково-технічної бази; використання факторів інтенсифікації галузі на основі інвестиційної та інноваційної діяльності; введення нових технологій, ефективне використання побічної продукції птахівництва; залучення у галузь коштів вітчизняних і зарубіжних інвесторів, посилення інтеграційних процесів із залученням переробних і комбікормових підприємств, промислово-фінансових груп для виробництва конкурентоспроможної продукції; а також безпосередня державна підтримка та регулювання.

Захарчук О.В., асистент
Луцький національний технічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ РОБОТИ ТРАКТОРА НА ГАЗОВОМУ ПАЛИВІ

Відомо, що собівартість продукції аграрного сектору значною мірою залежить від витрат на моторне паливо для сільськогосподарської техніки. В якості двигунів на такій техніці використовуються дизелі. Але вартість дизельного палива весь час зростає, бо зростає ціна нафти на світовому ринку у зв'язку з вичерпанням її запасів. Тому пропонується переведення мобільної техніки сільськогосподарських підприємств на моторне паливо з хорошими показниками і яке є значно дешевше за дизельне паливо. Таким паливом є горючі гази – природний газ, зріджений нафтовий газ, біогаз та генераторний газ.

Ідея переобладнання дизеля у газовий двигун з іскровим запалюванням виникла недавно. Але зараз над цим питанням працюють в багатьох країнах світу. До даного часу не було розроблено цілісної технології переобладнання дизелів у газові двигуни з іскровим запалюванням, здійснювалось переобладнання лише окремих марок автомобільних дизелів, зокрема в Німеччині, США, Японії та Росії. У 2006 році в Луцькому національному технічному університеті розроблено таку технологію. Технологія дозволяє отримати прийнятні показники двигуна за помірних затрат на переобладнання. За розробленою технологією можна переобладнати будь-який дизель в газовий двигун, незалежно від кількості та розміщення його циліндрів та інших конструктивних особливостей, від того, турбодизель це чи атмосферний дизель. Таке переобладнання можна здійснювати в умовах невеликих майстерень.

Що стосується дизелів, які були в експлуатації, то особливо виправданою є конвертація в газові двигуни дизелів у разі необхідності ремонту їх циліндро-поршневої групи або паливної апаратури. В цьому випадку витрати на переобладнання дизеля частково компенсуються за рахунок засобів, які все одно необхідно затрачувати на ремонт.

За розробленою технологією в лабораторії автомобільних двигунів ЛНТУ переобладнано дизель Д-240 в газовий двигун. На переобладнаному двигуні замість форсунок встановлено іскрові свічки запалювання фірми, привод паливного насоса високого тиску переобладнано для кріплення переривача-розподільовача, встановлено безконтактне електронне запалювання з датчиком Хола в переривачі-розподільнику.

На впускному колекторі нової конструкції встановлено газовий змішувач, а також газові редуктори високого і низького тиску та інше газове обладнання. Ступінь стиску газового двигуна зменшено з 16 до 12 одиниць. Експериментальні випробування конвертованого газового двигуна включали моторні дослідження на електричному гальмівному стенді. Газовий двигун розвиває потужність таку ж, як і дизель Д-240. Питома ефективна витрата палива на 15...20% більша, ніж у дизеля, оскільки газовий двигун працює на більш багатих сумішах. Рівень викидів оксиду вуглецю CO і вуглеводнів $C_m H_n$ у газового двигуна менший і відсутня сажа у відпрацьованих газах. Шум при роботі газового двигуна значно менший, ніж дизеля. Крім того, в природному газі практично не міститься сірки, завдяки чому двигун, працюючий на природному газі, має практично

нульовий рівень викидів SO_2 , що вигідно відрізняє його від дизеля, в якого викиди оксидів сірки наносять суттєву шкоду екології. Це особливо актуально для нашої держави, тому що в дизельному паливі, яке виробляється на наших нафтопереробних заводах вміст сірки в декілька разів перевищує допустимі норми. Важливою перевагою двигунів, які працюють на природному газі, є малі викиди в атмосферу двооксиду вуглецю CO_2 , який сприяє утворенню парникового ефекту на Землі. Це пояснюється тим, що в природному газі міститься менше вуглецю, ніж в нафтових паливах.

За розробленою технологією переобладнано колісний трактор МТЗ-80 для роботи на стиснутому природному газі та на зрідженому газі. Трактор було випробувано під час виконання транспортної роботи. В двовісний причіп було завантажено пісок. Маса причепа з піском становила 5710 кг. Трактор перевозив вантаж, як по дорозі з асфальтобетонним покриттям, так і по ґрунтовій дорозі. Під час виконання перевезень забезпечувався нормальний температурний режим двигуна.

Переведення навіть частини сільськогосподарської техніки на живлення природним газом дасть значний економічний ефект у масштабах держави. При переході на газ затрати на паливо-мастильні матеріали зменшуються майже у два рази. Термін окупності інвестицій на переобладнання складає від 7 до 10 місяців. Вартість переобладнання трактора у газобалонний перебуває в межах 600...700 у.о., але надалі власник такого трактора буде економити значні кошти за рахунок використання більш

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

дешевого палива. Не менший економічний ефект буде і від переобладнання автомобіля з дизелем у газобалонний. Крім того має місце також екологічний ефект від зменшення забруднення навколишнього середовища шкідливими викидами двигунів. У газового двигуна сумарна токсичність, зведена до оксиду вуглецю, у 1,83 рази менша, ніж у дизеля. Тому такий трактор можна успішно використовувати як технологічний транспорт для обслуговування закритих приміщень з обмеженим повітрообміном (теплиці, ферми). Якщо при цьому на фермі встановити біогазову установку, то трактор працюватиме на практично безкоштовному паливі.

Зглюй Т.В., ассистент кафедры экономики предприятий
Учреждение образования «Полесский государственный университет»

ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОАО «БЕЛЛАКТ»

Ассортимент вырабатываемой в Республике Беларусь молочной продукции включает более 1000 наименований, в том числе масла - 30, сыров - более 160, цельномолочной продукции - более 500. Молочная отрасль в Беларуси является экспортоориентированной. Внутренний рынок потребляет только 40% от общего объема выпуска молочной продукции, поэтому остальные 60 % поставляются на внешний рынок, не ущемляя интересы белорусских потребителей. В настоящее время более 90% белорусского молочного экспорта идет в Россию.

Функционирование внутреннего рынка молока определяется государственной политикой, ориентированной на рост объемов производства молока и молочной продукции, превышением предложения над спросом внутреннего рынка, большой долей экспорта молочной продукции, что усиливает зависимость от внешнего рынка, а также то, что более 80 % предприятий молочной отрасли являются убыточными.

В настоящее время в стране переработкой молока занимается 47 специализированных предприятий, в число крупнейших из которых входит и Волковысское ОАО «Беллакт».

Результаты проведенного в ходе исследования анализа основных показателей эффективности работы предприятия показали, что деятельность ОАО «Беллакт» в целом можно считать эффективной. Негативным аспектом является рост уровня материалоёмкости и опережение темпами роста заработной платы темпов роста производительности труда. Таким образом, важнейшими факторами повышения эффективности производства на данном предприятии является эффективность использования материальных ресурсов и повышение производительности труда.

В ходе исследования были изучены факторы, влияющие на эффективность производства и изменение основных ее показателей, были определены резервы их улучшения.

Так, в целях повышения эффективности использования трудовых ресурсов наиболее целесообразно снизить потери рабочего времени, имеющие место в деятельности предприятия, для устранения которых необходимо нормировать время перерывов на отдых и личные надобности работников, сократить количество «перекуров», а также своевременно обеспечивать рабочих комплектами, заготовками, то есть снизить потери рабочего времени, вызванные организационно – техническими причинами. Важной является материальная и моральная заинтересованность работников в результатах своего труда, в качестве которых можно рассмотреть систему бесплатных обедов для рабочих, организацию санаторно-профилактического оздоровления и проч.

Для более эффективного использования материалов, снижения материальных затрат и как следствие снижения уровня материалоёмкости продукции возможно осуществление следующих мероприятий:

- комплексное использование сырья на предприятии;
- улучшение качества продукции;
- более качественная подготовка сырья и материалов к производству;
- создание совершенной нормативной базы на предприятии;
- управление оборотными средствами на предприятии с целью их минимизации и др.

Суть проблемы повышения экономической эффективности производства состоит в том, чтобы на каждую единицу трудовых, материальных и финансовых ресурсов добиваться существенного увеличения объема производства продукции. Это, в конечном счете, означает повышение производительности общественного труда, что и является критерием повышения эффективности

производства.

Осуществление комплекса предлагаемых мероприятий, позволит не только увеличить объемы выпускаемой продукции, но и заложить основу для выпуска новых видов продукции и развитию системы сервисного обслуживания. Для повышения экономической эффективности работы ОАО «Беллакт» в ближайшие годы необходимо активнее работать с торговыми организациями, повышать рекламную активность, так как назрела необходимость расширения рынков сбыта продукции.

Реализация мероприятий по снижению материалоемкости продукции обеспечит снижение общей суммы затрат, а повышение производительности труда позволит увеличить объемы производства и реализации продукции. Как показали проведенные расчеты, даже незначительное улучшение сложившейся ситуации может уже в ближайшем будущем обеспечить предприятию прирост рентабельности продукции более чем на 7 %, а учет влияния изменений этих показателей на результаты деятельности предприятия позволит существенно улучшить его финансовое положение.

Зеленко С.В., к.е.н., в.о. доцента кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Функціонування вітчизняних підприємств за умов посилення інтеграційних процесів вітчизняної економіки у міжнародний економічний простір вимагає вдосконалення системи менеджменту та, відповідно, його інформаційних підсистем, особливо таких як облік, контроль та аналіз. Зауважимо, що, в першу чергу, це стосується сільськогосподарських товаровиробників, оскільки саме цей напрям діяльності залишається найбільш вразливим до змін в економічному середовищі.

В умовах здійснення комплексної реформи вітчизняного бухгалтерського обліку важливого значення набуває процес організації у сільськогосподарських підприємствах ефективної системи обліку активів, зобов'язань та капіталу на основі розробки власної облікової політики, здатної задовольнити потреби всіх ланок управління інформацією про фінансовий стан та перспективи розвитку кооперативів. Розробка такої облікової політики можлива за умови застосування у практичній діяльності підприємств сучасних методів бухгалтерського обліку і аналізу.

В усталеному уявленні організація обліку передбачає вибір і обґрунтування форм організації бухгалтерії, штату облікового апарату, оптимальної форми обліку й вибір облікової політики.

Метою процесу організації є створення фінансового центру управлінської інформаційної системи, яка б забезпечувала реальне управління підприємством зі збільшенням доходу.

Складовими структури організації обліку є положення про бухгалтерську службу, положення про головного бухгалтера, відповідальність осіб за організацію та ведення бухгалтерського обліку, графіки документообороту, посадові інструкції виконавців і матеріально-відповідальних осіб, технічне забезпечення обліку, наукова організація праці.

Таким чином, організаційний процес є сферою безперервного розвитку діяльності облікового апарату, основною ознакою й головною функцією якої є розкриття, вивчення і класифікація інформації про господарську діяльність з метою її практичного застосування.

Вимоги до формування інформації в системі бухгалтерського обліку, щодо своєчасності, інтерпретації, деталізації, диференціації та спрямованості зумовлюють необхідність використання в організаційному процесі різних методів, способів і підходів, їх взаємозв'язок та узгодженість у формуванні, обробці, групуванні, передачі інформації відповідним користувачам, обумовлюють необхідність застосування окремих методів логістики в організації облікового процесу на основі зіставлення особливостей механізмів досягнення оптимальних результатів господарських процесів.

При цьому правила логістики інтегруються в організаційний процес щодо руху інформації, яка передається за потребами управління, у встановленій законодавством та внутрішніми нормативними документами формі, доступ до неї обмежується статусом користувачів, надається у встановлені терміни з мінімальними витратами ресурсів і часу.

Її суть полягає у логічній послідовності дій щодо вибору та обґрунтування методів впливу на показники фінансової звітності, способів, процедур і форм для створення оптимальної системи бухгалтерського обліку.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Дослідження стану внутрішніх нормативних документів з організації обліку на сільськогосподарських підприємствах свідчить, що їх рівень є низьким. Розкриття інформації щодо об'єктів і суб'єктів організації облікового процесу не в повній мірі відповідає обов'язковим вимогам Закону України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та Положенням (стандартам) бухгалтерського обліку. Лише 10% досліджуваних підприємства, із досліджуваної сукупності, забезпечили наявність 78% із необхідного переліку елементів організаційного процесу. Найбільш повно розкрито інформацію в організаційній та технологічній частинах, які стосуються організації обробки вхідної інформації та побудови бухгалтерського апарату. Методична ж частина, яка безпосередньо формує методику ведення бухгалтерського обліку і впливає на показники фінансової звітності, розроблена на низькому рівні.

Усе вищеперелічене обумовлює необхідність раціоналізації облікового процесу на етапі його організації шляхом оптимізації організаційних, методичних та технічних складових.

Зубчик С.М. , здобувач кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет

ЗНАЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Хлібопекарські підприємства займають важливе місце в українській економіці. Доступність хліба - це запорука соціальної стабільності суспільства, а рівень розвитку цієї промисловості безпосередньо впливає на продовольчу безпеку країни. Ефективне функціонування підприємств хлібопекарської галузі свідчить про стабільний і збалансований розвиток народного господарства країни і є основою формування конкурентноздатного продовольчого сектора національної економіки.

Але, недосконалість економічного механізму господарювання і нормативно-законодавчого забезпечення, а також соціально-політична нестабільність, що характерні для сучасної економічної ситуації в Україні, негативно відбиваються і на функціонуванні виробників хліба і хлібобулочних виробів. Ефективний розвиток хлібопекарських підприємств неможливий без побудови ефективної системи внутрішньогосподарського контролю, як одного з шляхів підвищення ефективності їх діяльності.

Внутрішньогосподарський контроль широко використовується у світовій практиці ведення бізнесу. Його необхідність очевидна у сучасних умовах господарювання в Україні. Внутрішньогосподарський контроль є однією із важливих функцій управління.

Без наявності цієї функції управління неможливе нормальне функціонування чи організація діяльності підприємства, тому вивченню й аналізу функцій управління, а саме – внутрішньогосподарського контролю, потрібно приділяти достатню увагу.

Доцільно здійснювати час від часу зовнішній аудиторський контроль аудиторськими фірмами, але внутрішній контроль дасть можливість вносити певні коригування під час виробничих циклів.

Проте, на нашу думку, створення відділів внутрішнього аудиту на хлібопекарських підприємствах не завжди буде доцільним, оскільки витрати на утримання даного відділу можуть не окупитися. В даному випадку достатньо ефективним буде належним чином організований внутрішньогосподарський контроль, який може замінити внутрішній аудит на невеликих підприємствах з виробництва хлібобулочних виробів.

Впровадження внутрішньогосподарського контролю дасть можливість підвищити ефективність підприємств в боротьбі з безгосподарністю, марнотратством, нестачами і крадіжками. Саме такий контроль буде найбільш оперативним, що дозволить вносити корективи або здійснювати додаткові операції без відриву від процесу виробництва хлібобулочних виробів. Також це дозволить забезпечити надійніше збереження цінностей і щоденний контроль за їх переміщенням, адже на таких підприємствах зберігається велика кількість сировини та інших матеріальних цінностей.

Отже, внутрішньогосподарчий контроль є дієвим засобом сприяння збереженню і економічному використанню цінностей і засобів, але тільки тоді, коли він своєчасно і ретельно проведений. Також здійснення такого контролю дасть можливість з'ясувати недоліки і виявити невикористані резерви для підвищення ефективності діяльності.

Для ефективного функціонування хлібопекарських підприємств необхідно проводити своєчасний контроль, що сприятиме підвищенню якості і достовірності інформації, ефективності управління підприємством, як основи для прийняття управлінських рішень.

Іваницька Г.Б., к.е.н., доцент

Зінько Є.І., магістр з економіки підприємства

Львівський національний аграрний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПК У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Проблематика іноземного інвестування АПК за останні роки у контексті інтеграційних процесів набула особливого значення, дослідження якого неможливе без оцінки масштабів і структури залучення прямих іноземних інвестицій в цей сектор в регіональному розрізі. Територіальні переваги відіграють визначальну роль в розосередженні прямих іноземних інвестицій по областях України і, відповідно, у формуванні економічного потенціалу окремих регіонів, зокрема Львівщини.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій у Львівську область станом на 1 січня 2011 року становить 1273,8 млн. дол. США. Зокрема, в сільське господарство Львівщини надійшло 116593,6 тис. дол. США - 9,1 % від загального обсягу прямих інвестицій у Львівській області. Найбільшими інвесторами у сільське господарство Львівської області станом на 1 січня 2011 року є Сполучене Королівство (85254,7 тис. дол. США – 73,2 % від загального обсягу інвестицій області), Данія (20151,7 тис. дол. США – 17,3%), Нідерланди (5184,0 тис. дол. США – 4,4%), Кіпр (3923,2 тис. дол. США – 3,4%), Італія (1218,7 тис. дол. США- 1,0%).

За регіонами області найбільше іноземних інвестицій в сфері АПК вкладено у підприємства Буського (69 % від загального обсягу інвестицій), Стрийського (17,3 %), Кам'янка-Бузького (8,2 %) районів та у підприємства міста Львова (1%).

Враховуючи наведене вище, маємо підстави стверджувати про недостатню роль іноземних інвестицій в сільське господарство у процесах економічного пожвавлення в регіоні (9,1 % від загального обсягу прямих іноземних інвестицій у Львівській області станом на 1.01.2011р.), проте необхідно відзначити позитивні тенденції, що спостерігалися у 2009-2011 рр., зокрема зростання розміру іноземних інвестицій - у 2011 році обсяг іноземних інвестицій в сільське господарство зріс на 27,5% (116593,6 тис. дол. США), в порівнянні з 2009 роком (91482,0 тис. дол. США).

Однак обсяги залучення іноземних інвестицій в аграрне виробництво залишаються на сьогодні досить незначними. Багато потенційних іноземних інвесторів утримуються від інвестування в аграрний сектор Львівщини, мотивуючи це насамперед, такими несприятливими чинниками, як : нестабільність правового режиму і політичного середовища; сильний державний контроль над економікою; корупція; сильний податковий тиск; відсутність підтримки з боку влади, труднощі в переговорах з урядом і невиконання ним своїх обіцянок; відсутність незалежної судової влади; занадто довгі процедури одержання необхідних дозволів; недосконала організаційно-правова форма суб'єктів господарювання; недотримання партнерами договірних зобов'язань тощо.

Значного зростання прямих іноземних інвестицій не простежується в основному через очікування потенційних інвесторів та інвесторів, які вже реалізують інвестиційні проекти; стабільності роботи галузі та передбачуваності аграрної політики.

Однак безпосереднє сусідство Львівщини з Європейським Союзом привертає до області все більшу увагу інвесторів.

Для залучення іноземного капіталу у Львівську область слід застосовувати універсальний набір заходів, який включає такі методи стимулювання іноземних капіталовкладень, як :

- податкове стимулювання (встановлення прямих додаткових пільг, відстрочка сплати податків за інвестування капіталу; "податкові канікули", які встановлюються на строк від 2 до 10-15 років; звільнення від сплати митних процедур по імпорту обладнання, сировини, комплектуючих виробів);

- фінансове стимулювання (різного роду субсидії, позики, кредити і гарантії їх надання, державне страхування);

- нефінансове стимулювання, спрямоване на створення загальних умов ефективного функціонування іноземного капіталу;

- забезпечення необхідними факторами виробництва, інформацією та службами управління щодо розвитку транспорту та інших комунікацій.

Крім того, слід розширити ярмаркову і виставкову діяльність регіону в сфері АПК і створити виставковий центр, активізувати рекламну кампанію ділових можливостей для інвесторів; створити умови для відкриття на Львівщині нових дипломатичних представництв іноземних держав та торговельних представництв відомих фірм сфери АПК, а також здійснити низку програм, покликаних забезпечити належне ставлення митних служб та державної автоінспекції до іноземців, що

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

сприятиме створенню доброзичливого іміджу регіону.

Створення сприятливого інвестиційного клімату - головна умова успішної політики залучення та використання іноземного капіталу в сферу АПК Західного регіону, зокрема Львівщини.

Іванова Л.С., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН ТОВАРОВИРОБНИКІВ МОЛОКА І ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Основними елементами економічних відносин між суб'єктами продуктивних підкомплексів є ціни на продукцію, тарифи на переробку, транспортування, умови взаєморозрахунків, заходи матеріальної заінтересованості і відповідальності сторін за взятими зобов'язаннями. Вирішення проблеми еквівалентності обміну, узгодженості інтересів, пропорційності та ритмічності виробництва можливо лише на основі регулювання ціноутворення, удосконалення договірних відносин. Проте договірні відносини між заготівельниками і виробниками мають формальний характер, встановлюються в односторонньому порядку переробними підприємствами, а виробники молока по суті виявляються безправними.

В умовах відсутності загальноприйнятого зразка (еталону) форми договору кожне переробне підприємство пропонує свої умови в роботі з постачальниками сировини. У них обумовлюються предмет договору, ціни і принцип розрахунку, відповідальність сторін, санкції за невиконання своїх зобов'язань. Але фактично взяті зобов'язання сторонами не виконуються, що характерно для більшості молокопереробних заводів Київської області.

Розглянемо особливості формування економічних взаємовідносин ТОВ «Білоцерківський молочний комбінат» і основних постачальників сировини. Зазначимо, що досліджуване підприємство отримує 95 % сировини від сільськогосподарських товаровиробників і лише 5 % від особистих селянських господарств. За укладеним договором на поставку молока-сировини на підприємство сільськогосподарськими підприємствами мають дотримуватися вимоги базисного вмісту жиру 3,4 % і білка 3,0 % із розрахунку відповідно, 40 % вартості молока відводиться на вміст жиру і 60 % вартості на вміст білка, за якістю воно відповідає чинним стандартам, технічним умовам, ветеринарним і санітарним вимогам.

Порядок приймання молока за кількістю та якістю передбачає, що постачальник визначає у присутності представника покупця ці параметри сировини (густина, термостійкість, температура (повинна бути не більше +6 °С), масова частка жиру) методами згідно з діючою нормативною документацією по кожній партії молока. Приймання сировини за показниками якості (білок, сухі речовини, бактеріальна забрудненість, наявність інгібіторів та вміст соматичних клітин) проводиться в лабораторії покупця.

Молоко, яке не відповідає вимогам ДСТУ 3662-97, приймається тільки за можливості переробки його на виробництві, інакше воно підлягає поверненню, а всі транспортні витрати покладаються на постачальника. Молоко, яке містить інгібуючі речовини (залишки мийно-дезінфікуючих засобів, консерванти, формалін, антибіотики, соду, аміак, перекис водню), прийманню не підлягає. Періодичність контролю якісних показників сировини передбачено ДСТУ 3662-97, а показників безпеки – МВ 5.08.07/1232.

Ціна на сировину є договірною і формується залежно від якості, кількості та періодичності постачання. Ціна на прийнятну продукцію встановлюється згідно з протоколом погодження ціни між сторонами, що є невід'ємною частиною даного договору. Ціна на молоко може змінюватися залежно від коливань ціни на ринку молока. Ціни, за якими буде купуватися сировина, обумовлюються сторонами при підписанні нового протоколу погодження ціни.

Розрахунки за поставлену сировину постачальник проводить із 31 по 15 та із 16 по 31 число місяця за кожний минулий календарний період з відстрочкою платежу 3-5 банківських днів без урахування дотації. Виплату дотації здійснюють згідно із законодавством шляхом перерахування коштів на спеціальний рахунок постачальника. Якщо сировина перевозиться транспортом постачальника, покупець оплачує доставку відповідно до акта виконаних робіт, що надається постачальником не пізніше 5 числа за минулий календарний місяць.

Щодо відповідальності сторін, то у разі несвоєчасного вивезення сировини транспортом покупця та погіршення її якості внаслідок цього покупець зобов'язується компенсувати збитки від зниження

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

якості. За несвоєчасну оплату поставленої сировини покупець сплачує постачальнику пеню в розмірі 0,1 % від суми несвоєчасно оплаченої сировини за кожний день прострочення. У разі поставки молока, що не відповідає вимогам екстра, вищого, першого, другого ґатунків, воно повертається постачальнику або приймається за рішенням покупця.

Узагальнення практики розрахунків молокопереробних підприємств із сільськогосподарськими товаровиробниками свідчить, що згідно з укладеними договорами існує 3 схеми розрахунків за молоко: 1) раз на місяць протягом 3-5 банківських днів; 2) двічі на місяць (за 15 днів). Найчастіше використовується система розрахунку за 15 днів протягом 10-15 днів і 3-5 банківських днів; 3) щотижня – протягом 3-5 банківських днів. Становить інтерес досвід найбільших вітчизняних молокопереробних підприємств у створенні своїх сировинних зон, коли молокопереробне підприємство закуповує для власних постачальників комбікорми, добрива та інші засоби виробництва. Сільськогосподарським товаровиробникам така схема вигідна, оскільки переробне підприємство як оптовий покупець отримує істотні знижки під час придбання продукції, що дозволяє організувати матеріально-технічне забезпечення за доступнішими цінами.

Практика організації закупівель молока в особистих сільськогосподарських підприємствах, яка нами вивчалася, передбачає, наприклад на ТОВ «Білоцерківський молочний комбінат», залучення фізичних осіб-підприємців, з якими укладається договір-доручення. У договорі зазначається, що посередник від імені та за рахунок останнього бере на себе зобов'язання власними чи іншими силами провести приймання молока, охолодження та доставку на переробне підприємство.

Посередник зобов'язаний організувати роботу приймального пункту по збору молока. За ці послуги молокопереробне підприємство виплачує повіреному винагороду в розмірі 12 коп. за 1 кг сировини базової жирності, протягом 5 банківських днів за відпрацьований календарний місяць. Крім того, переробне підприємство забезпечує посередника м'якими засобами, обладнанням і матеріалами, а також компенсує витрати, пов'язані з використанням електроенергії для охолодження молока. Оплата послуг по його транспортуванню здійснюється за 1 км пробігу автомобіля. Тариф за 1 км пробігу залежить від виду автомобіля, об'єма молокоцистерни, відстані маршруту та використання автомобіля. Витрати на 1 кг перевезеного молока становлять 16,9 коп. Радіус поставки коливається в межах 15-260 км.

Для побудови цивілізованих відносин між виробниками-особистими селянськими господарствами і молокопереробними підприємствами необхідно укладати договори на закупівлю молока з тими молокопереробними підприємствами, які пропонують вищу закупівельну ціну та зацікавлені у створенні сировинної зони.

Какутіч П.Ю., аспірант

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Макроекономічні засади системи екологічної безпеки спираються на припущення, що показники загальної економічної динаміки впливають на стан навколишнього середовища, зокрема, стосовно можливостей залучення та використання матеріальних ресурсів та фінансових важелів впливу на формування екологічної політики, на ефективність її реалізації. Відповідно, екологічна складова глобальних процесів в Україні, за С.В. Хлобистовим [1, с. 153-154], обумовлена: по-перше, ставленням влади до міжнародних конвенцій і угод щодо стану навколишнього середовища і охорони природи; по-друге, готовністю влади ініціювати та впроваджувати новітні природоохоронні угоди; по-третє, впровадженням на національному рівні сучасних систем екоменеджменту, зокрема в галузі стандартизації (ISO 14000 тощо); по-четверте, дотриманням внутрішнього екологічного законодавства, нормативно-правової бази та посиленням екологічних вимог на всіх рівнях прийняття управлінських рішень та організації виробництва; по-п'яте, розширенням співпраці з країнами, що безпосередньо межують з Україною, у формуванні прозорої системи прийняття рішень у сфері навколишнього середовища, послідовним відстоюванням національних екологічних та економічних інтересів, використанням всіх легітимних можливостей для сприятливих умов розвитку держави.

На макроекономічному рівні одним з завдань макроекономічного формування системи екологічної безпеки є запобігання екологічним конфліктам. На думку С. Калашника та В. Сабадаша, пріоритетним завданням формування цілісної екологічної політики є оптимізація екологічних

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

пріоритетів у стратегіях соціально-економічного розвитку, гармонізація національного природоохоронного законодавства, посилення екологічних вимог та підвищення моніторингу ефективності щодо їх дотримання, посилення ролі національних природоохоронних установ, зміцнення та поліпшення правового та інституційного потенціалу держави, підвищення прозорості функціонування екологічних фондів та забезпечення доступу громадськості до екологічної інформації та залучення до прийняття екологічно значущих рішень [2, с. 319-320].

Еколого-економічний аналіз макроекономічних чинників формування регіональних господарських систем спирається на вплив динаміки кон'юнктури регіональних ринків на екологічну безпеку. Це затребуваність екологічно орієнтованих товарів та послуг, та динаміка товарів і послуг екологічно небезпечного характеру. В процесі наукових пошуків має враховуватися галузева структура промисловості України та зміни щодо трансформації господарських систем. У контексті цього, дисертаційна робота має визначити фактори формування та особливості галузевих ринків та екологічні обмеження територіального розвитку продуктивних сил. Саме поєднання галузевих пріоритетів з особливостями територіального розвитку (від асиміляційного потенціалу до сталості громад) має забезпечити комплексність макроекономічного формування системи екологічної безпеки. Визначення та аналіз методів оцінки впливу макроекономічних чинників на регіональну динаміку екологічної безпеки дозволить акцентувати увагу на природоохоронній складовій системи формування державної стратегії сталого розвитку, зокрема щодо забезпечення екологічної безпеки.

Таким чином, результатом дослідження, спрямованого на визначення макроекономічного формування системи забезпечення екологічної безпеки у практичній площині мають стати рекомендації щодо управління екологічною безпекою у територіальному розвитку господарських систем, які, зокрема, передбачають ґрунтовне та всебічне виявлення еколого-економічних методів регіонального управління й розробку організаційно-управлінського інструментарію макроекономічного регулювання екологічної безпеки. Практична спрямованість результатів має сконцентруватись на програмуванні та прогнозуванні розвитку організаційно-управлінського забезпечення систем регіональної екологічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Хлобистов С.В. Екологічна безпека трансформаційної економіки: Моногр. / Хлобистов С.В. / За ред. Дорогунцова С.І. / НАН України, РВПС України. – К.: Чорнобильінтерінформ, 2004. – 336 с.
2. Калашник С.Д. Конфликтные факторы истощения природно-ресурсного потенциала / Калашник С.Д., Сабадаш В.В. // Экологические конфликты в современной системе природопользования: Моногр. / Под ред. Бобылева С.Н. и Сабадаша В.В. – Сумы: Универ.кн., 2010. – 352 с.

Карпюк В.М., к.б.н.

Луцький національний технічний університет

ДО ПИТАННЯ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ЯКІСНОЇ М'ЯСО-МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У сучасних умовах питання підвищення ефективності виробництва та забезпечення населення України високоякісними продуктами харчування набувають усе більшої актуальності. Це особливо стосується молочних і м'ясних продуктів, які відіграють вирішальну роль у збереженні здоров'я людини, адже їхні корисні інгредієнти зумовлюють необхідну фізіологічну активність, розумову працездатність і загалом якість життя.

В 2010 році всіма категоріями господарств Волинської області вироблено 122,2 тис тонн м'яса в живій вазі, 450,2 тис. тонн молока. Виробництво м'яса збільшилось на 4,5 % а молока зменшилось на 2,5 % в порівнянні з 2009 роком. Сільськогосподарськими підприємствами вирощено 58,7 тис тонн худоби та птиці і реалізовано на забій 59,0 тис. тонн худоби та птиці в живій вазі та 71,7 тис тонн молока. У галузі птахівництва відбулася суттєва концентрація виробництва. Головними виробниками м'яса птиці є ВАТ «Володимир-Волинська птахофабрика» та ТзОВ «Птахо комплекс Губин».

Основну частку у виробництві молока зберегли сільгосппідприємства Луцького та Горохівського районів. Саме у цих районах найвища питома вага господарств, що утримують більше 500 корів з продуктивністю вище 4000 літрів молока. Найвищих результатів досягли підприємства «Колос» та ім. Т.Г. Шевченка Горохівського, «Городище», «Рать», «Лище», «Несвіч» та «Романів» Луцького районів, які отримали майже 5000 літрів молока від корови.

Досягнення такої продуктивності вимагає відповідного рівня технологічного обладнання.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Наприклад, на фермах сільськогосподарських підприємств «Дружба», «Городище», «Рать» встановлені сучасні молокопроводи швейцарської фірми «Де-Лаваль», де молоко після одержання відразу охолоджується і, як наслідок, переробник отримує сировину високої якості. В сільськогосподарських підприємствах «Городище» та ВАТ «Луцьке РТП» Луцького району змонтовано доїльні зали, у яких корови доються під музику.

Однак останнім часом у галузі виникають істотні проблеми. Обсяги виробництва молока за всіма категоріями господарств зменшуються. Крім того основна кількість молока 386,6 тис тонн із 461,8 надходить від одноосібних господарств, де утримується по 1-2 корови і застосовується ручне доїння. Застосувати доїльний апарат при такому поголів'ї, м'яко кажучи, не рентабельно.

А в Європейському Союзі, який прийняв норми якості молочної продукції і на які тепер орієнтується країни-кандидати, судячи по всьому і не підозрюють, що ще в Європі можуть дойти корів в ручну.

За мікробіологічними показниками заготівельне молоко від населення відноситься як правило до 2-го гатунку.

Ситуація із виробництвом м'яса ніби поліпшується, але, водночас, у результаті виведення нових м'ясних порід тварин і застосування інтенсивних технологій вирощування почастишали випадки появи пороків м'яса: (світле, м'яке, ексудативне та темне, жорстке, сухе), які ускладнюють переробку такої сировини. Дослідження показують, що до 50 % м'ясної сировини, які одержують під час переробки м'яса свиней порід ландрас та велика біла виявлені ознаки світлого, м'якого та ексудативного м'яса з різким зниженням рН (зниження кількості водневих іонів) у процесі після забійного дозрівання. Майже у 80 % м'ясної сировини, одержаної після забою бичків м'ясної породи виявлено вищезгадані дефекти. Використання такого м'яса призводить до 80 % втрат в процесі зберігання та переробки, а також до зниження якості готової продукції.

Для поліпшення якості сировини і готової продукції та забезпечення населення м'ясо-молочними продуктами в межах установлених норм необхідно:

- збільшити поголів'я худоби за рахунок модернізації велико-товарного виробництва;
- надання допомоги селянським господарствам за рахунок земель, що виводяться з обробітку;
- розширення використання у відгодівлі тварин повноцінних збалансованих комбікормів та концентрованих добавок-преміксів;
- реконструювати та провести технічне переоснащення окремих переробних підприємств м'ясної та молочної промисловості;
- активно освоювати технології виготовлення екологічно чистої продукції;
- ввести контроль за використанням ГМО і ароматизаторів, барвників, стабілізаторів;

З метою поглиблення зв'язків між наукою і виробництвом необхідно:

– створювати науково-виробничі об'єднання та науково-виробничі комплекси, які являють собою єдиний науково-виробничий і господарський комплекс, до складу якого входять науково-дослідні, проектно-конструкторські і технологічні організації та підприємства. Головне завдання НВО і НВК- розробка та створення в найкоротший строк нових вискоефективних технологій, які визначають науково-технічний прогрес у галузевому масштабі;

– організувати міжгалузевий науково-технологічний комплекс. Це форма поєднання науки з виробництвом. МНТК включає науково-дослідні та конструкторські організації установи, дослідні підприємства і має наметі прискорити інтеграцію науки з виробництвом, удосконалити методи і механізми економічних відносин між наукою та виробництвом.

Ключенко А.В., пошукач

Івано-Франківський університет права ім. Короля Данила Галицького

ВІДТВОРЕННЯ ЗЕМЕЛЬ АПК КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ ШЛЯХОМ ЇХ ЧАСТКОВОГО ЗАЛУЧЕННЯ В ГОСПОДАРСЬКИЙ ОБІГ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Розподіл земельних ресурсів, який характерний нині для Карпатського регіону вказує на широке застосування їх в сільськогосподарській сфері, зокрема в аграрному секторі. Така тенденція використання земельного потенціалу була властива командно-адміністративній системі господарювання, яка, в свій час, забезпечила масштабне, часто надмірне зосередження земельних угідь у сфері АПК. Основним недоліком такого розміщення, в рамках міжгалузевих відносин, стала

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

відсутність індивідуального підходу до кожної просторової одиниці з урахуванням їхньої специфіки, що спричинило дисбаланс в загальній системі господарювання. Узагальнений механізм централізованого управління земельними ресурсами, був максимально спрямований на оптимізацію результативних показників, які мали вказувати на ефективність аграрної політики в кожному регіоні. Земельні ресурси, що не відповідали вимогам їх використання в аграрному секторі зазнали своєрідної адаптації, підпорядкування умовам аграрної політики, внаслідок чого втратили частку первісних якостей, зокрема рекреаційних. Нині, відповідні території знаходяться в умовах економічної невизначеності, на що вказують, з одного боку - низька продуктивність цих земель в аграрній сфері, з другого боку – відсутність належної підтримки розвитку на них інших сфер економічної діяльності із природоохоронним аспектом, як – рекреація.

Враховуючи рельєфну специфіку Карпатського регіону та його природно-кліматичні умови, ряд територій АПК слід визнати непридатними для використання в аграрному секторі. Йдеться про землі, розташування та склад ґрунтів яких не відповідають вимогам аграріїв і які нині мають унікальні властивості для розвитку рекреаційної сфери економіки. Це частково заболочені землі, на яких водні джерела та грязі можна використовувати в лікувальних цілях; розташовані на гірських схилах природні багатства, що мають сприятливі умови для розвитку спортивної та пізнавальної рекреації тощо.

Аналіз викладеного вказує на потребу формування продуманого механізму залучення деградованих та малопродуктивних земель АПК у господарський обіг рекреаційної сфери. Основними передумовами його формування мали б стати: необхідність покращення умов відтворення земельних ресурсів регіону, незалежно від сфери їх використання; покращення екологічних, економічних та соціальних складових природних ресурсів; економічне та соціальне піднесення регіону тощо.

Період залучення земельних площ аграрного сектора, на нашу думку, доцільно поділити на три етапи: перший – короткостроковий і стосується, зокрема, земель що потребують «відпочинку» для оновлення якісних властивостей ґрунтів. Другий етап – довгостроковий, до якого слід віднести землі яким притаманні повільні, багатоетапні відтворювальні процеси. Тривалість першого та другого етапів має бути обумовлена адекватними аграрними інституціями. Третій етап – є результатом впливу двох попередніх і стосується територій, які не володіють здатністю реанімації агрохімічних властивостей угідь або така здатність вичерпана внаслідок невчасного вилучення цих земель з використання в АПК. У результаті детального аналізу такі території пропонуємо залишати у використання рекреаційним господарством на постійній основі.

Одним із елементів практичних засад залучення малопродуктивних земель АПК в господарський обіг рекреаційної сфери може стати об'єднання досліджених земель з метою систематизації процесу проведення на них господарської діяльності. Такий крок передбачає поділ цього процесу на декілька організаційно-економічних напрямків, серед яких: укладання договорів середньо- та довгострокової оренди між нинішнім господарем цих земель та потенційним виробником рекреаційних послуг широкого масштабу; підпорядкування даного класу територій окремим інституціям з розвитку рекреації згідно адміністративно-територіального розподілу, іншими словами, об'єднання відповідних земель шляхом районування.

Ще одним, доповнюючим елементом пропонованих трансформацій є вилучення рекреаційно привабливих територій з господарського обігу АПК не змінюючи господаря. Йдеться про розвиток рекреаційної сфери як субгосподарства АПК. Позитивним моментом такого підходу є забезпечення місцевого населення рекреаційними територіями, що не менш важливо в умовах підвищення потреби населення в рекреації. Разом з тим, такі дії не можна вважати економічно ефективними, оскільки можуть призвести до зростання подрібненості земель. Крім того він може бути застосованим у випадку відсутності можливостей реалізації попереднього. Відповідні дії доцільно, на нашу думку, виконувати у супроводі організаційно-правових державних органів, під суворим контролем адекватних аграрних інституцій.

Ефективність відтворення земельних ресурсів АПК шляхом їх залучення в господарський обіг рекреаційної сфери пояснюється тим, що рекреаційна діяльність здатна сприяти посиленню темпів екологізації територій, оскільки це являється однією з основних умовою підвищення якості забезпечення рекреаційного продукту, а також покращенню фінансово-матеріальної бази для забезпечення необхідного рівня відтворювального процесу.

Рекреаційний потенціал Карпатського регіону та пріоритетність розвитку рекреації, з огляду на темпи розвитку цієї галузі в світі, дають підстави вважати цей напрямок, як оптимальний вектор економічного розвитку, що залишається нині малодослідженим.

Книш В.А.

Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Забезпечення населення продуктами харчування залежить від належного функціонування аграрного сектора економіки. Водночас затяжна фінансова криза у цій галузі призвела до того, що даний сектор фактично знаходиться на межі виживання. Тому доцільно охарактеризувати, як змінилися обсяги виробництва та за допомогою яких заходів можна покращити ситуацію в даній галузі.

На основі аналізу виробництва сільськогосподарської продукції у Волинській області на одного жителя за період 1990-2009 рр. [1] можна зробити висновок, що відбулося зменшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції на 1435 грн, або на 33,4% в порівняльних цінах 2005 року. Причому скорочення обсягів відбулося, як по продукції тваринництва (на 33,3%), так і рослинництва (на 32,5 %).

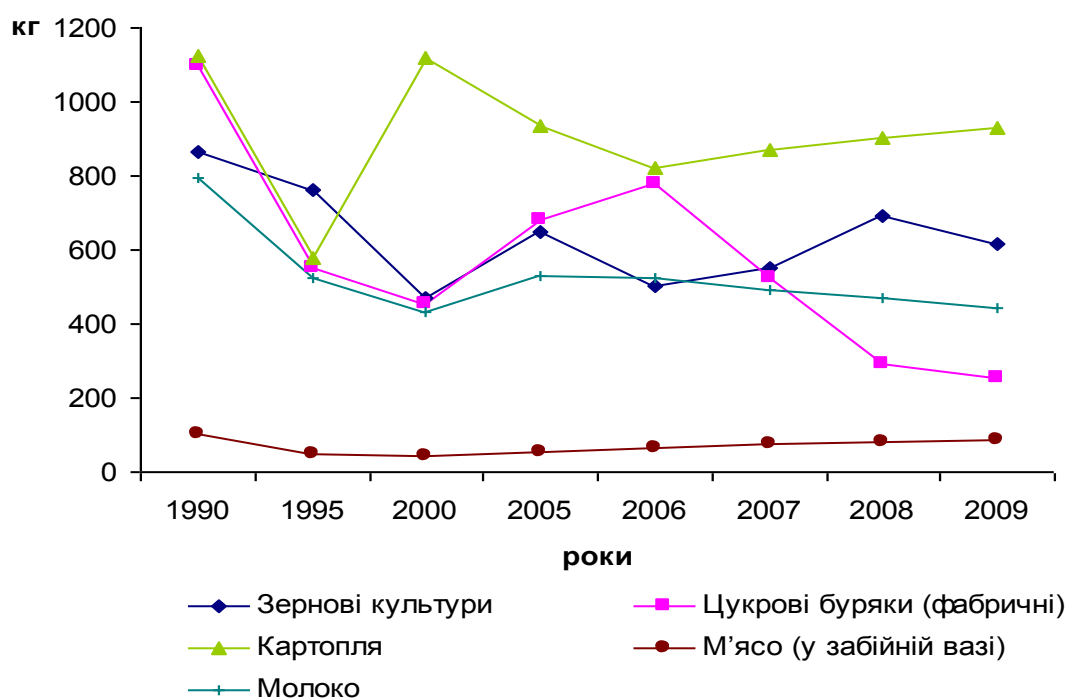

Рис. 1. Виробництво сільськогосподарської продукції у розрахунку на одного жителя у Волинській області в 1990-2009 рр.

Розглядаючи виробництво основних видів сільськогосподарської продукції у розрахунку на одного жителя області в 2009 році (рис. 1) визначено, що найбільше скорочення обсягів порівняно з 1990 роком відбулося у вирощуванні фабричних цукрових буряків (на 843 кг, або на 76,9 %). Приблизно однаково (на 40,0 %) відбулося зменшення обсягів виробництва молока та яєць, збору зернових культур (на 28,7 %), м'яса в забійній вазі і картоплі – на 17,0 %.

Спад виробництва сільськогосподарської продукції в області відбувся у 1990-2000 рр. загалом на 43,3 % порівняно з 1990 роком.

Тоді, як збільшення обсягів виробництва продукції сільського господарства спостерігається після 2000 року. Так, загальне виробництво у розрахунку на одного жителя області зросло на 510 грн в порівняльних цінах 2005 року, причому найбільш позитивні зміни відбулися у виготовленні м'яса (збільшення на 108,9 %), а негативні - цукрового буряка (зменшення на 44,5 %).

Підводячи підсумки можна сказати, що стан сільського господарства у Волинській області залишається незадовільним, тому потрібно реалізовувати комплекс стимулюючих заходів для поліпшення ситуації у даній галузі, яка є основою розвитку господарського комплексу регіону:

- надання дотацій сільськогосподарським виробникам за виготовлену продукцію;

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

- зниження процентної ставки за кредитами, або часткова компенсація відсотків з бюджету;
- забезпечення сільгоспвиробників нафтопродуктами та мінеральними добривами за цінами нижчими, ніж ринкові за рахунок запасів державного резерву та прямих державних поставок;
- державне сприяння зміцнення сільськогосподарських підприємств, забезпечення технікою та застосування нових технологій вирощування сільськогосподарських культур.

Отже, перспективи розвитку сільськогосподарського виробництва у Волинській області пов'язуються з необхідністю нарощення виробництва за рахунок внутрішніх резервів та державної підтримки на початкових етапах розвитку.

Список використаних джерел:

1. Волинь-2009. Статистичний щорічник. Головне управління статистики у Волинській області. – Луцьк, 2010. – 560 с.

Князькова Т.О., асистент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Луцький національний технічний університет

ЗЕМЕЛЬНЕ ПОЛІТИКА І РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Аграрний сектор економіки України - складна, дуже важлива, найбільш функціональна ланка її національної економіки. Поряд з цим розвиток АПК не можна назвати інтенсивним. За даними Міністерства аграрної політики України у січні-березні 2011 року виробництво валової продукції сільськогосподарства в усіх категоріях господарств зросло у порівнянні з відповідним періодом 2010 року на 5,3 %. Валова продукція сільськогосподарських підприємств збільшилася на 11,4 %, господарств населення – зменшилася на 0,6 %.

Підприємствами агропромислового комплексу станом на 30 березня 2011 року (за даними НБУ) залучено кредитів на суму 3419,9 млн. грн. (в 2,8 рази більше від залучених у попередньому році), з них короткострокових – 2477,9 млн. грн., середньострокових – 305,3 млн. грн., довгострокових – 636,8 млн. гривень. Кредити залучили 918 підприємств. Процентні ставки, під які банки кредитували підприємства АПК, становили 10-27 відсотків. До Зведеного бюджету станом на 01.04.11 надійшло від підприємств агропромислового комплексу 7843,9 млн. гривень податкових платежів, що на 27 % більше, ніж було сплачено на 01.04.10. Податковий борг до Зведеного бюджету становив 551,9 млн. грн. і збільшився протягом 2011 року 135 млн. грн. (на 32,3 %).

Зовнішньоторговельний обіг продукції агропромислового комплексу за 3 місяці 2011 року становив 4689,5 млн. дол. США (на 31,3 % більше, ніж за відповідний період попереднього року). Зовнішньоторговельне сальдо позитивне – 1449,2 млн. дол. США.

Проаналізувавши ситуацію можна зробити висновки, що Україна нехтує своїм аграрним потенціалом, який може принести мільйонні прибутки з огляду на посилення світової продовольчої кризи. Аграрний розвиток суттєво гальмується не вирішеністю земельних питань. Існують надзвичайно значні проблеми трансформації земельних відносин в умовах формування і функціонування ринку сільськогосподарських земель як системи економіко-правових відносин, що забезпечує його суб'єктам включення землі як капіталу в економічний оборот, здійснення цивільно-правових угод з приводу переходу власності на земельну ділянку або права користування нею в законодавчо визначеному порядку з урахуванням попиту і пропозицій. Повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні не існує, адже накладено мораторій на їх продаж. Хоча за публікаціями ЗМІ можна зауважити, що продаж землі сільськогосподарського призначення все таки відбувається. Станом на сьогоднішній день діють, принаймні, три схеми, за якими, з використанням лазівок в законодавстві, землю продають і, відповідно, купують. Схема перша - «недобросовісний боржник»: потенційний покупець позичає гроші власникові вподобаної ділянки. Останній не поспішає повертати борг, кредитор звертається до суду, який, з причини відсутності у боржника будь-якого іншого майна, крім землі, приймає рішення передати землю кредитору. Схема друга - «продаж по частинах»: власник наділу виділяє з нього частину, яка реєструється як самостійна ділянка під забудову. Таким чином, змінюється цільове призначення землі, і вона після продажу обростає нерухомістю. Схема третя - «емфітевзис» (у римському праві - особливий вид спадкового довгострокового користування чужою землею): хтось бере в оренду ділянку землі і отримує право на її купівлю після скасування мораторію. Орендодавець залишається лише формальним власником ділянки, а орендар, у свою чергу, користується ним як своєю власністю.

Ринок землі в Україні повинен ефективно функціонувати. Але основна проблема

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

виокремлюється в тому, що селяни є неплатоспроможними і українські чорноземи можуть бути скуплені іноземцями або великими агрохолдингами за безцінь. Оренда сільськогосподарської землі в Україні коштує дешево. Довгострокова оренда (не менше 10 років) чорнозему обійдеться у \$ 200-300 за гектар. У той же час вартість землі в країнах Східної Європи на порядок вище. У сусідній Польщі угіддя коштують щонайменше EUR2 тис. за гектар. Однак деякі експерти вважають, що компанії, які беруть землю в оренду, розраховуючи на її швидке подорожчання, ризикують прорахуватися. Пропозиція землі сільськогосподарського призначення на ринку дуже велика. Концентрація угідь тільки почалася. За відкритою інформацією, 15 найбільших агрохолдингів контролюють лише 5% орних земель України - близько 1,5 млн га. При цьому 15% орних земель - 4,7 млн з 32 млн га - не обробляються. Відразу після скасування мораторію на продаж сільськогосподарської землі ціна угідь становитиме близько \$ 300 за га. Деякі аналітики, орієнтуючись на російський досвід, вважають, що вартість с/г землі через 2-3 роки після скасування мораторію перевищить \$ 500 за гектар. У Росії вільний продаж сільськогосподарської землі дозволили з 2003 року. Її вартість була порівнянна з нинішньою ціною довгострокової оренди угідь в Україні. Сільськогосподарська земля почала дорожчати тільки наприкінці 2006 року, коли у зв'язку із зростанням цін на продовольство до неї почали проявляти активний інтерес аграрні холдинги, а потім і спекулянти. У регіонах Росії, де кліматичні умови схожі на українські, необроблювана земля для сільського господарства зараз коштує від \$ 500 до \$ 1000 за гектар.

Отже, щоб уникнути спекуляцій із земельними ділянками та не продати Батьківщину за безцінь уряд на основі зарубіжного досвіду повинен сформувати виважену і обґрунтовану земельну політику з врахуванням усіх дилем розвитку українського суспільства.

Кобець А.С., к.т.н., проф., ректор
Дніпропетровський державний аграрний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Для реалізації концепції Європейського простору вищої освіти в рамках універсальної системи необхідно мати національні системи кваліфікацій, що добре взаємодіють між собою. Але на додаток до наявності логічно вибудованих і сумісних структур буде потрібно також, щоб усі сторони довіряли кваліфікаціям один одного. Із цієї причини ключовими елементами і національних, і універсальної систем кваліфікацій стають якість і гарантії якості.

Досить імовірно, що система освіти, яка не забезпечила своїм інститутам прозорих гарантій якості (з компонентом зовнішнього оцінювання), поряд з його внутрішнім забезпеченням і вдосконаленням, зіштовхнеться із серйозними проблемами під час оцінювання своєї системи кваліфікацій іншими партнерами по ЕНЕА. Більше того, у контексті побудови довіри у сфері СК особливо важливо виглядає завдання створення деякої форми зовнішніх гарантій якості:

«Зовнішній контроль усе більше визнається істотною частиною забезпечення гарантій якості, і його необхідність повинна враховуватися і під час розроблення, і під час застосування нових національних систем кваліфікацій. Щоб ці системи приносили користь зацікавленим сторонам (stakeholders), у тому числі майбутнім і сьогоднішнім студентам і роботодавцям, їх необхідно формулювати в зрозумілих і релевантних термінах. Хоча ці терміни, можливо, не завжди відповідають вимогам точної і деталізованої мови, на якій реально або приблизно пишуться інструкції і приписання».

Національні, і універсальна системи кваліфікацій повинні містити в собі положення про те, яким чином і за допомогою яких інструментів забезпечуються гарантії якості.

Програми підвищення якості й ефективності освіти в Європі.

Європейська комісія, починаючи з кінця 80-х років ХХ століття, ініціювала ряд програм, покликаних реалізувати багато цілей: розширення мобільності, визнання дипломів, розвиток співробітництва у сфері ІКТ і дистанційної освіти, втілення ідей безперервної освіти.

Перша «Програма дій у сфері освіти», прийнята в 1976 році, діяла до 1986 року й переслідувала виконання наступних цілей: взаємне визнання дипломів, сертифікатів та інших документів, що підтверджують формальні кваліфікації; заохочення свободи пересування й мобільності викладачів, студентів і дослідників; усунення адміністративних і соціальних бар'єрів, вдосконалення викладання іноземних мов; досягнення рівних можливостей і вільного доступу до всіх форм освіти.

Програми «Socrates», «Comenius», «Erasmus» та ін.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

1) Згідно з Договором про освіту Європейського співтовариства, кожна країна має свою систему професійної підготовки. Європейське співтовариство не має права регулювати їх жодним чином, а тільки підтримує двома суспільними програмами, однією з яких є «Сократ» (Socrates). Ця програма регулює зв'язки між країнами, форматує різні аспекти освітніх структур, таких як: тривалість курсів, годин навчання, кількість досліджуваних предметів. Програма покликана сприяти підвищенню якості освіти і створенню відкритого простору освіти в Європі. Програма має 8 основних напрямів діяльності, з яких тільки 5 регулюючі, а решта три – для держав-учасників: Comenius – шкільна освіта, включає дитячі садки, початкові й середні школи. Erasmus – вища, вища спеціальна й подальша освіта. Grundtvig – навчання дорослих і інші напрями освіти.

Необхідно згадати, що програма Comenius сприяє розширенню мобільності школярів і вчителів, адміністраторів освіти й дослідників, розширює шкільне партнерство й забезпечує якість освіти, а також включення європейського виміру в освіту всіх країн.

Програма Erasmus (European Community Action Scheme for the Mobility of University Students), яка реалізовувалася з 1986 р. по 1994 р. передбачала виконання наступних завдань: розширення академічної мобільності й міжуніверситетського співробітництва; взаємне визнання дипломів, сертифікатів та інших документів, що підтверджують формальні кваліфікації.

Програма Grundtvig (Освіта для дорослих, 2000-2006 рр.) створена з метою надання можливостей для одержання якісної освіти для дорослих на основі Європейського співробітництва. Це й підтримка транснаціональних проектів, і створення нових партнерств і мереж, і розвиток мобільності вчителів і викладачів.

Програма Lingua Action є супровідною програмою й реалізується з метою підвищення якості навчання й викладання європейських мов, а також розвитку інноваційних методик і підтримки вчителів.

Програма Minerva Action сприяє розвитку співробітництва у сфері ІКТ і відкритої (дистанційної) освіти.

У рамках співробітництва із третіми країнами реалізується програма Erasmus Mundus, цілями якої є підвищення якості й привабливості європейського простору освіти й розвиток міжкультурного розуміння через співробітництво із третіми країнами.

Коваль А.М.

Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького

ВІДТВОРЕННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ЯК БАЗИС ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ АПК

Тенденції сучасного розвитку агропромислового виробництва в Україні пов'язані з недосконалістю економічного механізму природокористування. Це призводить до деградації природних ресурсів, зменшує можливість забезпечення виробництва сировиною, погіршує загальний стан природи. Сучасний розвиток аграрної економіки, незалежно від соціально-економічної орієнтації та способу виробництва, потребує посилення заходів, спрямованих на збереження, покращення та охорону природного ресурсного потенціалу АПК, який є одним із найважливіших складових, що впливає на довкілля. Це пов'язано, насамперед, із територіальною поширеністю його ланок, особливо сільськогосподарського виробництва. У наш час вплив АПК на довкілля посилюється у зв'язку з інтенсивністю сільськогосподарського виробництва, а саме: надмірною розораністю земель, хімізацією та водною меліорацією, високою концентрацією виробництва. Негативна екологічна обстановка також посилюється підвищенням рівня використання застарілих технологій і обладнання, зниженням рівня модернізації та оновлення виробництва.

Екологічні проблеми в АПК та їх вплив на ефективність агропромислового виробництва вимагають використання системного підходу до вирішення проблем раціонального природокористування із застосуванням економічної, екологічної та соціальної складової та розробки системи заходів системного характеру, а саме:

1. проведення оптимізації та екологічної раціоналізації структури земельних угідь;
2. застосування жорсткого контролю за використанням родючих земель;
3. проведення робіт із запобігання підтоплення чи затоплення територій;
4. покращення стану оточуючих сільськогосподарські землі лісових смуг;
5. використання якісних водних джерел для тваринництва і зрошення сільськогосподарських

культур;

6. введення протиерозійних технологій та заходів на небезпечних ділянках;
7. зменшення рівня використання мінеральних добрив та екологічно небезпечних хімікатів;
8. розроблення і застосування екологічно безпечної техніки для сільського господарства.

Належне відтворення природних ресурсів в умовах сьогодення вимагає знань і вміння використати не лише економічні закони, а й закони онтології. Тісний взаємозв'язок економічних процесів із ресурсами природи спричиняє значний вплив останніх на результати господарської діяльності. В свою чергу характер відтворення природних ресурсів залежить від рівня їх залучення в господарський обіг та використання.

Реакція навколишнього природного середовища на викиди забруднюючих речовин загострюється про що засвідчує зниження регенеративних властивостей земельних ресурсів, їх здатності до самоочищення, і, як наслідок, проявляється негативний вплив на економіку і здоров'я людей. За таких умов організації виробництва продукції АПК значна роль має бути відведена гомосу, його екологічному пізнанню, мисленню, свідомості. Саме ці складові допоможуть подолати існуючі протиріччя в процесі організації охорони навколишнього середовища. Йдеться про те, що потреба збереження та відтворення природного ресурсного потенціалу за короткий час перетворилася з проблеми економічної в проблему виживання. Слід зауважити, що настання непоправних процесів у навколишньому середовищі можуть торкнутися вже теперішнього покоління. Саме тому потрібно терміново формувати економіко-екологічне мислення гомосу, спрямованого на відтворення природного ресурсного потенціалу. Економіко-екологічне мислення, на нашу думку, являє собою не що інше, як здатність людини аналізувати та осмислювати свою роль та дії що стосуються економічних та екологічних процесів, взаємозв'язку та взаємозалежності економіки й екології, вільно використовувати набуті знання в повсякденній роботі та житті.

Відтворення природного потенціалу АПК потребує впровадження економічних методів та елементів регулювання природокористування. Ефективності механізму раціонального використання та відтворення природних ресурсів можна досягти в результаті поєднання економічних та організаційних форм господарювання, спрямованих на виготовлення максимального обсягу продукції при мінімальних витратах ресурсів земель аграрного призначення та допустимого впливу на природне середовище. В умовах зростання інтенсифікації сільського господарства необхідно впроваджувати екологічно чисте виробництво сільськогосподарської продукції, сутність якого полягає в забезпеченні відтворення природних ресурсів (грунту, води, лісу) у стан, який відповідає збалансованості природи, або такий, що не перевищує гранично допустимих рівнів забруднення.

Екологізація агропромислового виробництва дозволить сформувати екологічно комфортне середовище для життєдіяльності населення, забезпечити його екологічно чистою сільськогосподарською продукцією. Кінцевим результатом розвитку ефективних регіональних АПК повинні стати стабілізація та скорочення використання природних ресурсів при зростанні рівня кінцевих результатів виробництва.

Ковальчук О.В., к.е.н, доцент кафедри менеджменту та маркетингу
Луцький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ НА РИНКАХ ЗАГОТІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СИРОВИНИ

Аналіз особливостей становлення ринкових відносин показав, що поряд з ринками, на яких провідна роль належить споживачу, є чимало ринків, система відносин "виробник-споживач" на яких будується за умов домінування продавця. Зокрема, до ринків продавця в умовах вітчизняної економіки належать ринки деяких видів сільськогосподарської сировини, на яких через товарний дефіцит підприємства переробної ланки ведуть конкурентну боротьбу за можливість придбати необхідний обсяг сировинних ресурсів. Для того, щоб заготівля сільськогосподарської сировини відбувалася успішніше, необхідно об'єктивно оцінювати конкурентні переваги підприємств на сировинних ринках. Пропонований алгоритм кількісної оцінки конкурентних переваг підприємств на ринках заготівлі сировинних ресурсів та резервів їх підвищення включає наступні кроки:

1. Визначення середньої оцінки конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини за i -тим фактором (\bar{g}_i):

$$\bar{g}_i = \frac{\sum_{j=1}^m g_{ij}}{m} \quad (1)$$

де g_{ij} – оцінка, дана j -тим респондентом i – тому фактору конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини, балів;

m – кількість респондентів, оцінки яких розглядаються, чол.

2. Оцінювання коефіцієнта вагомості i -го фактора конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини (V_i):

$$V_i = \frac{Q_{\bar{o}i}}{\sum_{i=1}^n Q_{\bar{o}i}} \quad (2)$$

де $Q_{\bar{o}i}$ – сумарна оцінка у балах i -го фактора як визначника конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини, балів;

$\sum_{i=1}^n Q_{\bar{o}i}$ – загальна сума балів за усіма факторами конкурентних переваг

підприємства на ринках заготівлі сировини.

3. Зважена оцінка конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини за i -тим фактором (g_i''):

$$g_i'' = \bar{g}_i \times V_i, \quad (3)$$

4. Інтегральна оцінка конкурентних переваг на ринках заготівлі сировини (I_{int}):

$$I_{int} = \sum_{i=1}^n g_i'' \quad (4)$$

5. Оцінювання резерву підвищення конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини (R):

$$R = \sum_{i=1}^n R_i \quad (5)$$

де R_i - резерв підвищення конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини за i -тим фактором.

6. Резерв підвищення конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини за i -ти фактором (R_i):

$$R_i = (g_{\max} - \bar{g}_i) \times V_i, \quad (6)$$

де g_{\max} - максимально можлива оцінка показника конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини.

7. Після проведення оцінки конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини, а саме під час розробки заходів, спрямованих на підвищення ринкового статусу доцільно користуватися показником потенціалу підвищення конкурентних переваг цукрового заводу на ринку заготівлі цукрових буряків.

Цей показник визначається як максимальне із значень Δp_i

$$\Delta p_i = V_i \times (g_{i\phi} - g_{i\max}), \quad (7)$$

де Δp_i – потенціал підвищення конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини за i -тим критерієм для досліджуваного підприємства;

$g_{i\phi}$ – фактична середня оцінка у балах i -го критерію конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини;

$g_{i\max}$ – максимально можлива оцінка i -го критерію конкурентних переваг підприємства на ринках заготівлі сировини. За умов розробленої методики максимально можлива оцінка становить 10 балів.

Коленда Н.В., к.е.н., доцент кафедри прикладної статистики та економіки праці
 Луцький національний технічний університет
 Коленда О.В., викладач агрономічних дисциплін
 Горохівський коледж Львівського національного аграрного університету

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АПК

Останні зміни, що відбуваються на продовольчому ринку України, підтверджують неадекватність ринкового механізму регулювання цін на продовольчі товари, включаючи сільськогосподарську продукцію. Крім того, більшість товарів, які на сьогодні є дефіцитними або недоступними для населення за вартістю, – це продукція сільськогосподарського виробництва. Дивним є те, що Україна багата на чорноземи, із сприятливими кліматичними умовами, на сьогодні не може повністю забезпечити власне населення продовольчими товарами. Тому виникає питання, чи ситуація, яка виникла в державі, є результатом недосконалості механізму саморегулювання ринку сільськогосподарської продукції та продовольчого ринку, чи зумовлена неефективністю державного регулювання розвитку АПК.

Пошук відповіді на поставлене питання зумовило необхідність більш детального дослідження особливостей державного регулювання розвитку АПК.

Дослідження основних напрямів державного регулювання розвитку АПК висвітлені у працях таких науковців, як В. Андрійчука, В. Бойка, П. Гайдуцького, І. Завадського, М. Гладія, В. Зіновчука, В. Криворучка, А. Лісецького, М. Маліка, Т. Мостенської, О. Онищенко, І. Прокопи, В. Пуліма, П. Саблука, В. Трегобчука, О. Шпичака та інших. Проте напрацювання вчених недостатньо висвітлюють питання щодо принципів державного регулювання АПК з урахуванням вимог сучасного суспільства.

Відповідно, нами виділено наступні принципи державного регулювання розвитку АПК:

1. Принцип цілеспрямованості. Державна політика повинна бути спрямована на реалізацію цільових орієнтирів розвитку АПК, визначених відповідною стратегією розвитку.

2. Принцип науковості. Державне регулювання розвитку АПК повинно спиратися на наукові основи.

3. Принцип законності. Використання будь-яких важелів, інструментів державного регулювання сфери АПК повинно відбуватися без порушення законодавчих норм.

4. Принцип системності. Метою забезпечення цього принципу при регулюванні АПК є розгляд комплексу як системи, складовими якої є рослинництво, тваринництво, виробництво сільськогосподарської техніки. Тому, реалізуючи політику, необхідно забезпечити максимально ефективний розвиток АПК та його окремих складових.

5. Принцип стохастичності. Обумовлює мінливість параметрів формування та реалізації політики розвитку АПК.

6. Принцип адаптивності. Визначає необхідність пристосування політики розвитку АПК до умов функціонування відповідного комплексу.

7. Принцип узгодженості. Вибір методів державного регулювання розвитку АПК повинен проводитися у відповідності з конкретною соціально-економічною ситуацією в країні.

8. Принцип доцільності. Проведення тих чи інших заходів державного регулювання розвитку АПК повинно бути економічно та екологічно доцільними.

9. Принцип мінімізації. Його суть ґрунтується на намаганні мінімізувати вплив держави на розвиток АПК, та надавати перевагу ринковому механізму регулювання.

10. Принцип своєчасності. Проведення конкретних регулюючих дій державними органами у сфері розвитку АПК повинно бути своєчасним або навіть завчасним. Це обумовлено, в першу чергу, тим, що більшість продукції рослинництва має тривалий вегетаційний період та її вирощування підпадає під значний ризик. Тому дотримання державою згаданого принципу вимагає здійснення прогнозування потреб населення у продовольчих товарах і завчасного формування державного замовлення на необхідний обсяг продукції.

11. Принцип забезпечення балансу інтересів. Під час застосування окремих заходів державного регулювання розвитку АПК необхідно враховувати інтереси населення, виробників сільськогосподарської продукції та держави. Цей принцип в останній час практично не дотримується, оскільки більшу частину сільськогосподарської продукції через механізм цінового регулювання просто нерентабельно виробляти. Як наслідок, ми маємо дефіцит тих товарів, які ми б могли експортувати за кордон.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

12. Принцип відкритості. Проведення державної регуляторної політики у сфері АПК повинно проводитися з урахуванням тенденцій на європейському і світовому агропродовольчому ринках.

Дотримання цих принципів під час здійснення державного регулювання розвитку АПК повинно покращити ситуацію на агропродовольчому ринку.

Колісник Б.І., к.е.н., начальник управління

Волинське обласне управління лісового і мисливського господарства

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В АГРАРНИХ ЛІСАХ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Аграрні ліси, які ще за радянських часів належали сільськогосподарським підприємствам, займають майже третину площі лісового фонду Волинської області. Вони відзначаються нижчими, порівняно з державними лісами, якісними характеристиками, нераціональною віковою структурою, рівнем ефективності лісокористування, оскільки за роки незалежності України вони розвивалися без належного контролю з боку спеціалізованих державних органів. Це призвело до непоправних негативних наслідків як безпосередньо для лісових екосистем, так і для усього господарського комплексу регіону.

Сучасна концепція розвитку лісового господарства передбачає зосередження усіх лісів в Україні в підпорядкування єдиного спеціалізованого державного органу управління – Державного агентства лісових ресурсів, яке, у свою чергу, згідно положень адміністративної реформи, перебуває в підпорядкуванні Міністерства аграрної політики та продовольства України, якому безпосередньо підпорядковані більшість суб'єктів господарювання, які функціонують в аграрних лісах. Тому реформування відносин власності на ліси за цим сценарієм є логічним та переконливим, оскільки має на меті вирішити усі проблеми, які виникали протягом усіх років незалежності через відсутність дієвої вертикалі органів державної влади у сфері лісового господарства, що дозволила б проводити єдину державну політику у відношенні до усіх лісокористувачів.

Першим кроком на шляху цих перетворень у Волинській області стало прийняття розпорядження голови обласної державної адміністрації щодо передачі аграрних лісів під юрисдикцію агентства лісових ресурсів, і, зокрема, його регіонального представництва – Волинського обласного управління лісового і мисливського господарства, що дозволить підвищити рівень ведення лісового господарства і посилити контроль за діяльністю постійних лісокористувачів, які на даний час працюють на цих лісових землях. При цьому, основна мета даного рішення полягала не у применшенні праці тих поколінь лісівників, які потягом десятиліть плідно працювали в аграрних лісах регіону, а забезпечення досягнення державних інтересів у цій сфері, які полягають у підвищенні ефективності ведення лісового господарства, підвищенні продуктивності лісів та їх якісних характеристик, покращенні добробуту працівників підприємств та їх сімей. Адже, від того, що лісові ресурси перейдуть у підпорядкування обласного управління лісового господарства, ніхто не програє, хоча розповсюджується чимало неправдивої інформації про тотальні скорочення працівників, об'єднання агролісгоспів з держлісгоспами і т.д. Реформування не передбачає та не має на меті скорочення працівників лісової охорони та інших виробничих і невиробничих підрозділів, оскільки, навпаки, на даний час лісокористувачі, які працюють на державних лісах відчувають дефіцит кваліфікованих кадрів на виконання усього запланованого згідно кошторису обсягу лісовідновлювальних та лісовпорядкувальних робіт. Згідно згаданого розпорядження голови облдержадміністрації та наказу Державного агентства лісових ресурсів передбачається створення двох державних лісогосподарських підприємств: у Маневцькому районі - «Поліський» держлісгосп, а в Любомльському – «Прибузький» держлісгосп. Складнішою є ситуація у Ківерцівському районі, оскільки там лише 5 тис. га лісу належало дочірньому підприємству «Волиньоблагроліс», які будуть розподілені між Цуманським та Ківерцівським держлісгоспами. Реформування передбачає збереження усієї лісової охорони та лісничих. Крім того, Волинська обласна рада повинна вирішити усі питання щодо передачі майна підприємств «Волиньоблагроліс» новоствореним підприємствам, тобто фактично передачі його у державну власність.

Доцільно врахувати позитивну практику роботи агролісгоспів щодо забезпечення місцевого населення лісовими будматеріалами та дровами для опалення за прийнятним цінами. Але слід зауважити, що на даний час ціни на дрова у держлісгоспів на Волині залишаються найнижчими в Україні, хоча вони не завжди компенсують усі понесені витрати. Крім того, в підпорядкування

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

обласному управлінню було передано 10 тис. га лісів, які потягом періоду незалежності самозаліснилися та вимагають негайних дій щодо лісовпорядкування, захисту та охорони, тоді як бюджетних коштів на ці цілі не було передбачено. А тому постійні лісокористувачі повинні їх іміобілізувати з власних джерел. У швидкому та вдалому проведенні усіх реформувань повинні бути зацікавлені місцеві громади, оскільки згідно з новим Податковим кодексом, збори від проведення рубок, формування та оздоровлення лісів надходитимуть в бюджети сільських рад. У 2011 році планується сплатити 3 млн. грн. (середня плата за 1 куб. м. деревини – 32,43 грн). Збір за рубку деревини головного користування буде розподілений наступним чином: 50 % – до обласного бюджету, стільки ж – до державного. Прогноз надходжень збору на 2011 рік – 12 млн грн. Крім того, бюджети сільських рад отримують мільйон гривень зборів від заготівлі лісових матеріалів та від побічних лісових користувань.

Отже, процеси реформування, що відбуваються у лісогосподарському комплексі Волинської області цілком відповідають пріоритетами державної лісової політики та мають на меті підвищення ефективності роботи постійних лісокористувачів, збільшення соціальних гарантій працівникам та посилення державного контролю у цій сфері.

Колтунович О.С., аспірант
Луцький національний технічний університет

КЛАСТЕРНІ МОДЕЛІ ЯК СТРАТЕГІЧНА ОСНОВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

До числа найбільш ефективних концепцій розвитку економіки регіонів в умовах прогресуючої глобалізації відносять кластерну, яка передбачає формування вертикальних і горизонтальних зв'язків неформальних об'єднань суб'єктів господарювання, визначають стратегію розвитку в конкретній галузі функціонування. Кластеризація - можливість використовувати у повному обсязі потенціал всіх учасників життєвого циклу наукоємної продукції, роль якої зростає у зв'язку з пріоритетом інноваційного функціонування господарського комплексу.

Досить вільне трактування в літературних джерелах поняття «кластер» і велика кількість його смислових аналогів дозволяють відносити до кластерних структур різні виробничо-господарські та спеціалізовані системи - від традиційних науково-виробничих об'єднань і промислових районів до науково-технічних центрів і кластерних інститутів. Формалізоване розуміння цього поняття виключає характерні ознаки таких структур, тому, наприклад, типові освітні та наукові установи можна розглядати як кластери, сформовані за функціональним призначенням з навчальних і наукових підрозділів.

Дискусія про склад, структуру та функції інноваційної системи регіонів України йде вже кілька років. Відсутність стратегічних програм уряду в галузі розвитку інноваційних процесів не описують основне призначення інноваційної системи. При цьому немає механізмів управління інноваційним розвитком, взаємозв'язку держави і приватного бізнесу, стимулювання інноваційних процесів.

Загальна проблематика управління інноваційним розвитком багато в чому пов'язана з питаннями делегування повноважень, які функції виконує держава, які регіон. В скільки рівнів управління має бути сформоване, і як вони повинні бути взаємопов'язані, відповіді на деякі з цих питань наведена в даній роботі. Можна уявити спрощену модель інноваційного розвитку національної економіки і поступово розширюючи і розкриваючи її сформувати оптимальні рівні управління інноваційним розвитком.

Деякі дослідники технологічних систем стверджують, що поняття національна для технологічної системи занадто широке. Інституційні структури, що підтримують інновації в одному регіоні, можуть не бути істотними для інших регіонів. Отже, технологічні системи можуть бути краще проаналізовані в галузевому дослідженні.

Волинський регіон є одним з регіонів країни, котрі починають розробляти і реалізовувати комплекс заходів, що формують регіональну інноваційну систему. У сфері розвитку інноваційних процесів керівництвом Волинського регіону починає проводитись активна робота, спрямована на формування інноваційної інфраструктури, розвиток принципово нових механізмів фінансування інноваційних проєктів, створення ринку інновацій та сприятливого середовища для інноваційних процесів.

Проблеми, що накопичувались десятиріччями в господарській діяльності у Волинському регіоні

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

свідчить про наявність об'єктивних передумов для створення інноваційного кластеру, місія якого полягає у формуванні, вдосконаленні та оптимальній реалізації інтелектуального потенціалу регіону й країни в інтересах високотехнологічного розвитку за пріоритетними напрямками інноваційної стратегії на базі енергозберігаючих та імпортозамінних матеріалів, виробів, виробничих технологій, ефективного менеджменту, інформаційного супроводу і навчання.

Необхідна зміна методологічної парадигми інфраструктури з лінійного принципу на інтеграційний. У Волинському регіоні, що характеризується пріоритетним розвитком агропромислового комплексу при наявності великих промислових підприємств машинобудування, будівельної індустрії та хімічної промисловості доцільно формування кластера, що включає науково-дослідні, навчальні та виробничі підрозділи, об'єднані єдиною системою менеджменту - науково-інноваційного кластеру або агротехнопарку.

Наявність у кластері регіональної та зовнішньої науково-виробничих структур дозволяє оптимально використовувати інтелектуальний потенціал регіональних суб'єктів господарювання в поєднанні з практичним досвідом, накопиченим в областях, міністерствах і відомствах країни і за її межами. Практична апробація інтеграційного підходу, буде здійснена при створенні Ради з модернізації та інноваційного розвитку економіки регіону, свідчитиме про правомірність його розвитку під час формування регіональної інфраструктури інтелектуального забезпечення інноваційних процесів.

Список використаних джерел:

1. Ketels, C. 2003, "Clusters of Innovation in Europe", in: *Structural Change in Europe 3 –Innovative City and Business Regions*, Bollschweil: Hagbarth Publications.
2. Linda Orvedal. Industrial clusters, asymmetric information and policy design Norwegian School of Economics and Business Administration. Discussion Paper 25/02.
3. OECD, 2001, *Innovative Clusters: Drivers of National Innovation Systems*, OECD: Paris.
4. The Cluster Initiative Greenbook: New Findings on the Process of Cluster-Based Economic Development. <http://www.ivorytower.se/greenbook/general.html>

Комліченко О.О., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства
Херсонський державний аграрний університет

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ
ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ РЕГІОНУ**

Задоволення першочергових, життєво необхідних потреб людини в продуктах харчування – головне завдання продовольчого ринку. Від його стану залежить продовольча безпека країни, виживання нації, її розвиток. Тому дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку продовольчого ринку регіону є актуальним.

Різні аспекти продовольчого ринку досліджувалися у працях як зарубіжних, так і українських науковців: Ілляшенко В.А., Пасхавера Б.Й., Лодзинської Т.М., Корженко В.В. тощо. Проте, треба зазначити, що стан продовольчого ринку та умови його розвитку – явища динамічні і потребують постійного вивчення та аналізу. Саме це спричинило необхідність даного дослідження.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану продовольчого ринку Херсонщини та визначення умов його стратегічного розвитку.

Продовольчий ринок – це сукупність економічних взаємовідносин щодо виробництва, розподілу, обміну та споживання харчових продуктів із метою задоволення суспільних потреб та отримання доходу усіма його суб'єктами [2].

Формування продовольчого ринку, його стан і перспективи розвитку залежать, насамперед, від двох типів факторів: пропозиції та попиту. Пропозиція характеризується обсягами виробництва сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки. Виробництво сільськогосподарської продукції з 2005 р. до 2009 р. мало тенденцію до постійного зростання, загальний приріст склав 740,5 млн грн або 22,5 %, але у 2007 р. порівняно з 2006 р. обсяг виробництва знизився на 19,5 % і склав 2800,0 млн грн. Причиною падіння обсягів виробництва у 2007 р. стала засуха і зниження врожайності багатьох сільськогосподарських культур, про що свідчать і зменшення обсягів випуску сільськогосподарської продукції у натуральних вимірниках за видами продукції.

Оскільки спостерігається зростання окремих видів харчової продукції, які займають важливе місце в раціоні харчування – м'ясо (на 5,7 %), яйця (на 57,1 %), олія соняшникова (на 20,1 %), овочі

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

(на 28,8 %), то можна стверджувати, що відбувається поступове покращення якості раціону харчування населення Херсонської області. Водночас помітно скорочується промисловий випуск на одну особу молока і молочних продуктів (на 7,9 %), хліба та хлібобулочних виробів (на 20,8 %), що пояснюється виробництвом цих продуктів у домогосподарствах для власного споживання.

Нами проаналізована здатність внутрішнього продовольчого ринку забезпечувати населенню необхідну кількість продовольства для задоволення нормативної потреби у споживанні продуктів харчування. За даними розрахунків повністю забезпечується норма споживання внутрішнім продовольчим ринком яєць. Має місце надлишок забезпечення олією та картоплею. Але за більшістю продуктів харчування внутрішній продовольчий ринок не може забезпечити норми споживання. Потреби ринку у м'ясі, овочах і фруктах задовольняються здебільшого за рахунок імпорту. Це негативне явище говорить про зростання продовольчої залежності регіону та про нездатність внутрішнього продовольчого ринку задовольняти потреби населення. Отже, проаналізувавши стан продовольчого ринку з точки зору пропозиції, можна сказати, що ринок здається насиченим через велику частку продовольчого імпорту, який складає у середньому 40 % [2].

Визначальним елементом продовольчого ринку є попит. Споживчий ринок продуктів харчування був і буде завжди через те, що попит на продовольство є невід'ємним атрибутом життєдіяльності населення. Разом з тим можна з упевненістю констатувати, що попит на продовольчому ринку регіону знижується з кожним роком. Попит залежить, перш за все, від рівня доходів населення. Хоча попит на продовольчому ринку і характеризується низькою еластичністю, зниження доходів населення впливає на його структуру. Відомо, що частка витрат населення на продукти харчування обернено пропорційна рівню доходів. У такій ситуації споживачі намагаються купувати дешевші заміники енергомістких продуктів (хліб, олія, картопля та інші). Таким чином, за факторами попиту стан продовольчого ринку можна охарактеризувати як критичний, оскільки доходи населення досить низькі і зростають нижчими темпами, ніж ціни на продовольство, що призводить до придбання більш дешевих продуктів харчування.

Ситуація, яка склалася на продовольчому ринку, наводить на думку про загрозу продовольчій безпеці, причому як з точки зору забезпечення населення продуктами харчування у необхідній кількості, так і відповідності їх стандартам якості. Таким чином, розвиток аграрного сектору, сприяння нарощуванню обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та продукції харчової промисловості, налагодження ефективної системи забезпечення населення якісною продукцією – основні шляхи стратегічного розвитку продовольчого ринку регіону.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www.ukrstat.gov.ua>.

Костюкевич Р.М., к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту,

Костюкевич А.М., аспірант

Національний університет водного господарства та природокористування

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ГІДРОМЕЛІОРАТИВНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

В ринкових умовах господарювання основним чинником, що призводить до прогресивного розвитку економіки, є конкуренція. Саме вона змушує суб'єктів господарювання постійно шукати нові конкурентні переваги, що забезпечують стійку позицію на ринку. В довгостроковій перспективі такі переваги, в основному, набуваються завдяки техніко-технологічним рішенням, що отримуються в результаті системної інноваційної діяльності.

Разом з тим, у структурі національної економіки є галузі, де конкуренція є недостатнім стимулом активного продукування інновацій. Це, переважно, зумовлено нестачею інвестиційних ресурсів для технологічного оновлення основних засобів та неефективністю системного інноваційного менеджменту підприємств. Тому держава повинна стимулювати інноваційну активність у таких сферах діяльності, забезпечуючи цим самим розвиток продуктивних сил економіки. До таких видів економічної діяльності належить землеробство на меліорованих землях. Внаслідок того, що сільськогосподарське виробництво тісно пов'язане з соціальними, екологічними й історичними особливостями місцевостей, у різних регіонах країни утворились різні організаційно-

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

економічні відносини між суб'єктами водного і сільського господарства. Тому при розробці нормативних актів, що регулюють інвестиційно-інноваційну діяльність, держава має враховувати ці особливості.

Досить яскраво вони спостерігаються на зрошуваному й осушуваному землеробстві. Науково-технічний прогрес у сфері зрошуваного землеробства був зумовлений, насамперед, економічними потребами СРСР, які, власне, і визначали високі вимоги стосовно масштабності гідромеліоративного будівництва та високої рентабельності сільгоспвиробництва з відповідним його територіальним плануванням. Натомість на Заході України осушуване землеробство, переважно, слугувало засобом вирішення соціальних проблем поліських регіонів [1]. Тому основним завданням водно-меліоративного комплексу у таких регіонах було отримання не економічного результату (адже забезпечити вискоєфективне сільгоспвиробництво при проектній врожайності зернових до 30 ц/га досить складно), а підвищення зайнятості населення.

У подальшому за зміни економічного устрою в Україні це призвело до появи значних регіональних відмінностей у сфері організаційно-економічних відносин між суб'єктами гідромеліоративного землеробства. Попри те, що чині нормативні акти центральних органів влади не містять механізмів диференціації підходів у сфері регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності за регіональною ознакою [2], саме вона є визначальним чинником, від якого залежить ефективність державної політики у сфері гідромеліоративного землеробства.

У регіонах, де гідромеліорація історично стала каталізатором економічного розвитку та основним інструментом розв'язання соціальних проблем, стимулювання землеробства повинно лежати в основі програм їх соціально-економічного розвитку. За допомогою державних і місцевих програм підтримки малого підприємництва можна реалізовувати й цілі інноваційної діяльності. Відповідно й інноваційна політика має базуватись на стимулюванні тих інновацій, що органічно вливаються у виробничо-господарські цілі наявних сільськогосподарських організаційних утворень. Опираючись на результати досліджень ряду вітчизняних вчених, можна стверджувати, що такими організаційними одиницями можуть бути кооперативні форми господарювання (виробничі й обслуговуючі кооперативи), що дозволяють підтримувати високу зайнятість населення та, поряд з цим, забезпечувати екологічнобезпечну експлуатацію гідромеліоративних систем (ГМС) та необхідний рівень рентабельності виробництва. Тому державна підтримка інноваційної діяльності у таких соціально-економічних умовах може полягати у фінансовій або податковій підтримці проектів, пов'язаних із придбанням нової сільськогосподарської техніки та формуванням (відновленням) інженерної інфраструктури ГМС, що експлуатують кооперативні структури.

Натомість у регіонах з високим економічним потенціалом сільгоспвиробництва та складною структурою техніко-технологічних зв'язків з водними об'єктами загальнодержавного значення розвиток гідромеліоративного землеробства повинен тісно інтегруватися у програми комплексного використання водних ресурсів держави та регіону. Для реалізації таких цілей доцільно застосовувати механізми державно-приватного партнерства, що дозволяють органічно поєднувати потреби науково-технічного розвитку країни з приватними інтересами сільгоспвиробників. Реалізація цих механізмів може бути здійснена шляхом розвитку інноваційної інфраструктури регіону, орієнтованої на розробку базових інновацій, що відповідають потребам гідромеліоративного землеробства.

Список використаних джерел:

1. Вознюк С.Т. Ефективність і екологічна обґрунтованість осушувальних меліорацій // Водне господарство України. – 1997. – Спецвипуск. – С.31-33.
2. Постанова КМУ «Про затвердження програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні», від 02.02.2011 р. №389.

Кравчук О.Я., к.е.н., доцент,

Кравчук П.Я. к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ КРИЗИ

Визначальною особливістю сучасного етапу розвитку світової економічної системи є стрімка глобалізація світового господарства, що проявляється в швидкому зростанні міжнародної торгівлі, різкому зростанні вивозу прямих іноземних інвестицій, інтенсифікації міграційних процесів,

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

зростанні міжнародного фінансового ринку та трансформації світової валютної системи.

В епоху глобалізації світової економіки жодна країна, жодна компанія не в змозі ефективно конкурувати у кожному секторі світового ринку. Глобалізація диктує як компанії, так і країні необхідність поглиблення спеціалізації або, інакше кажучи, їх перетворення у спеціаліста на певному ринку. Глобалізація на рівні окремої країни характеризується ступенем взаємозв'язку її економіки зі світовою економікою в цілому. Незважаючи на зростання глобалізації світової економіки, не всі країни в однаковій мірі інтегровані до неї.

У глобалізованій міжнародній економіці залишається все менше й менше можливостей для національних автономій. Це, відповідно, призводить до втрати керівництвом держави контролю в управлінні господарським розвитком країни, зокрема у таких ключових сферах, як «рівень державних витрат». Глобалізація економіки призводить практично до неможливості регулювати функціонування ринку і систему виробництва в країні на національному рівні у відриві від світових господарських процесів й стану міжнародної кон'юнктури.

Роль і місце будь-якої країни у світовому господарстві й міжнародному поділі праці (МПП) залежить від багатьох факторів. Основні з них такі: динаміка розвитку національної економіки, ступінь її відкритості й залучення у МПП, її вміння адаптуватися до умов міжнародного господарського життя. Україна як суверенна держава поки що незначною мірою впливає на МПП й інтеграційні процеси, які відбуваються у світовій економіці, залишаючись осторонь головних світогосподарських процесів.

З існуючої розбіжності думок стосовно включення України у МПП та світогосподарські зв'язки є зрозумілим і безсумнівним те, що без оздоровлення економіки через структурну перебудову і без створення дійових законодавчих, організаційних, матеріальних і технічних підвалин гідне входження України у світове господарство неможливе.

Україна як суверенна держава робить лише перші кроки на світовій арені. У цих умовах їй належить вирішувати у порівняно короткий термін багато принципово важливих проблем переходу до економіки відкритого типу. Помилки на цьому шляху можуть призвести до того, що зовнішня конкуренція буде не стимулюючим фактором, а зруйнує й без того слабку українську економіку.

Сьогодні можна констатувати, що зовнішні фактори є сприятливими для України. В умовах вкрай жорсткої конкуренції між регіональними торговими блоками Європейський Союз з метою підвищення своєї конкурентоспроможності у змаганні з Північноамериканською зоною вільної торгівлі (NAFTA) і країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АТР) зацікавлений у прийомі економічно сильних та підготовлених до конкуренції країн-кандидатів.

Європейський вибір України не повинен передбачати її однозначного тяжіння до Європи, а мусить припускати створення системи взаємовідносин України у просторі Росія-Європа-Північна Америка-Чорномор'я-СНД. Саме ця система у глобальному контексті передбачає набір стратегій і перспективних шляхів розвитку України у XXI ст.

Тобто, магістральним шляхом розвитку економіки України у XXI ст. має бути створення економіки відкритого типу, тобто такої економічної системи, яка останнім часом зібрала найбільшу кількість прибічників у світі. Це, з одного боку, дасть можливість Україні, яка відкрилася світові, бути зрозумілою для країн-партнерів і розмовляти з ними однією мовою бізнесу, а з другого боку, відкриє для ТНК шлях в Україну.

Крисак Ф.М., к.т.н., докторант

Луцький національний технічний університет

Крисак А.І., к.е.н., директор

Госпрозрахунковий центр науково-технічних послуг

Ємець О.А., головний інженер

Госпрозрахунковий центр науково-технічних послуг

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБІГУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

За інституціональних трансформацій в аграрній сфері аспекти раціоналізації землекористування є невід'ємною частиною здійснення земельної реформи.

Структура земельного фонду Волинської області свідчить, що більше половини території зайнято сільськогосподарськими землями – 1084,8 тис га (54%), сільськогосподарські угіддя становлять 52 % (1052,2 тис га), в тому числі: рілля – 33 % (674,9 тис га), багаторічні насадження – 1

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

% (11,4 тис га), сіножаті – 8 % (158,7 тис га), пасовища – 10 % (207,2 тис га). Згідно розподілу земельного фонду в розрізі основних землекористувачів та власників землі найбільшу питому вагу складають землі громадян, у власності і користуванні яких знаходиться 646,0 тис га, з них: для ведення селянського (фермерського) господарства 39,5 тис.га, для особистого селянського господарства 136,4 тис га, для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибні ділянки) 48,5 тис га, для ведення товарного сільськогосподарського виробництва 365,8 тис га. У користуванні (в тому числі на умовах оренди) сільськогосподарських підприємств знаходиться 240,8 тис га земель. Отже, більша частина сільськогосподарських земель області не залучена до господарського використання, натомість не набула розвитку і тваринницька кормова база.

За час проведення земельної реформи під час приватизації земель сільськогосподарських підприємств земельні ділянки передавались працівникам цих підприємств, працівникам державних та комунальних закладів освіти, культури, охорони здоров'я, розташованих на території відповідної ради, а також пенсіонерам з їх числа з визначенням кожному з них земельної частки (паю). Під час успадкування земельних часток (паїв) проводився їх подальший поділ. Через високу вартість трансакційних витрат під час успадкування паїв значна їх частина залишається неоформленою, що не дає можливості для укладання договорів оренди землі виробникам сільськогосподарської продукції. Внутрішня міграція населення області, низька ціна на сільськогосподарську продукцію та висока на паливно-мастильні матеріали, добрива, сільськогосподарську техніку, відсутність доступного кредитування сільського господарства та належних дотацій держави є неповним переліком основних причин, що унеможливають використання сільськогосподарських земель області в товарному виробництві.

Для забезпечення ефективного ведення сільського господарства та раціонального використання сільськогосподарських земель регіону, на нашу думку, необхідна консолідація земель сільськогосподарського призначення на науково обґрунтованих принципах, що дозволять використовувати земельні угіддя з застосуванням агроекологічних сівозмін та ґрунтозахисних технологій. Задля консолідації земель сільськогосподарського призначення необхідно створити державну неприбуткову інституцію, яка б забезпечувала економічно збалансоване та екологічно направлене управління ними, сприяла б накопиченню земель сільськогосподарського призначення в Державному земельному фонді. Для застосування ринкових механізмів в сфері обігу земель сільськогосподарського призначення необхідно консолідувати сільськогосподарські землі шляхом обміну земельними ділянками, об'єднання суміжних земельних ділянок, розробкою проектів землеустрою щодо створення нових та впорядкування існуючих землеволодінь та землекористувань.

За обігу сільськогосподарських земель державна установа по управлінню землями сільськогосподарського призначення повинна викупляти земельні ділянки у їх власників за ринковою вартістю та продавати у власність, чи надавати право оренди виробникам сільськогосподарської продукції на конкурентних засадах – шляхом продажу з аукціону. При цьому площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення у приватній власності однієї особи повинна визначатись відповідно до розроблених проектів внутрігосподарського землеустрою і регулюватись оптимально обґрунтованими та економічно доцільними розмірами, виключивши подальше подрібнення, черезсмулля, дрібноземелля.

На конкурентних засадах потрібно продавати або надавати в оренду землі сільськогосподарського призначення державної чи комунальної власності під господарськими дворами для зберігання та первинної переробки сільськогосподарської продукції. Розміри таких земельних ділянок повинні встановлюватись відповідно до проектів землеустрою з врахуванням державних будівельних норм і правил, що забезпечують умови будівництва, обслуговування нових та експлуатації існуючих будівель і споруд.

Переважне право купівлі сільськогосподарських земель повинні мати суб'єкти господарювання, які проводять свою діяльність в даному регіоні. При продажу земель повинні надаватись пільги особам, які купують деградовані та малопродуктивні земельні ділянки для заліснення, залуження та створення об'єктів природно-заповідного фонду.

Земельним ділянкам, які неможливо використовувати за цільовим призначенням через розміри, конфігурацію, чи економічно не вигідно через деградацію ґрунтів, природне заліснення, потрібно змінювати цільове призначення відповідно до господарського використання земель регіону.

Отже, дані організаційно-економічні заходи забезпечать раціональне використання та охорону земель сільськогосподарського призначення регіональних агропромислових комплексів, формуючи тим самим систему інституціонального забезпечення сталого сільськогосподарського

землекористування у післямораторний період, що сприятиме наповненню державного і місцевих бюджетів та розвитку сільських населених пунктів.

Крисак Ф.М., к.т.н, доцент
Мисковець Р.М., студент
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУКЦІЇ МИЙНИХ МАШИН ДЛЯ КАРТОПЛІ

Картопля є одним з основних продуктів харчування, а також важливим і практично незамінним кормом для худоби. У продовольчому балансі культура посідає друге місце після хліба, тому у народі її називають другим хлібом, а у поліських районах де її врожайність найвища в Україні навіть першим.

Також у поєднанні з іншими кормами картоплю застосовують для годівлі практично всіх видів тварин і птиці. Певні проблеми під час зберігання і підготовки картоплі до згодовування спричиняє забруднення. За існуючих технологій збирання, коренебульбоплоди практично ніде не очищаються від налиплого на них ґрунту, тобто закладаються на зберігання такими, якими їх зібрали з поля. Забрудненість картоплі може досягати 20...28 %, а згідно з зоотехнічними вимогами при згодовуванні коренебульбоплодів тваринам забрудненість не повинна перевищувати 3%.

Для усунення даної проблеми у кормовиробництві застосовують миття. Процес миття полягає у відділенні від бульб картоплі бадилля, каміння, а також грудок і дрібних частинок ґрунту, які до них прилипли.

У кормовиробництві та переробній промисловості для миття картоплі застосовують лопатеві, барабанні, шнекові, відцентрові, струменеві, валкові, щіткові, вентиляторні, елеваторні та вібраційні мийні машини. Найсуттєвішими недоліками машин даних типів є: великі затрати часу на миття, значна витрата води та енергії при незначному ступені відмивання, та травмування картоплі.

Найпоширенішими й найкращими є щіткові та вібраційні миючі машини.

Типовим представником щіткових миючих машин є Т1-КУМ 3, транспортно-мийним пристроєм якої є валковий транспортер.

Коренебульбоплоди піддаються дії щіток, перетираються між собою і ополіскуються на протязі руху в мийці. Щітки виготовляються з матеріалу стійкого до стирання і необхідної пружності. Кутова швидкість обертання щіток може бути різною, а напрям обертання щіток - у бік вивантаження картоплі.

На консервних заводах Угорщини застосовуються щіткові мийні машини, що являють собою ванну з розміщеними в ній нерухомими щітками і щітками, що обертаються, відстань між якими регулюється залежно від розміру продукту, який мисться.

Але щіткові мийні машини мають складну конструктивну будову, високу метало - та енергоємність.

Конструкція вібраційної мийної машини розроблена в Челябінському інституті механізації і електрифікації сільського господарства. Робочий елемент мийки являє собою відкрите металеве корито прямокутного перерізу з сітчастим днищем. Корито опирається на пружні підвіски і приводиться в рух від ексцентрикового вібратора.

Технологічний процес миття полягає в наступному. Бульби картоплі безперервно падають на лоток 6 і потрапляють на віброрешето 3, де вони омиваються струменями води, яка подається через зрошувач 9. В результаті дії сили інерції, які виникають в бульбах під час дотику їх до поверхні решета та тертя їх одна по одній та по стінках робочого органу відбувається відділення бруду від картоплі.

Також цікавим представником вібромийок є машина ЕВК.

Робоча камера мийки виконана таким чином, що в зоні інтенсивної обробки збільшується термін перебування картоплі. Принцип дії вібромийки ЕВК базується на використанні вібраційної дії не тільки для забезпечення співударів і вібропереміщення бульб одна відносно одної і води, але й для транспортування вздовж мийки.

Найбільшими недоліками вібраційних миючих машин є травмування продуктів і великі затрати часу на їх миття.

Таким чином, враховуючи найбільш позитивні конструктивні особливості у вище перелічених машин, пропонується конструкція вібраційної мийної машини, яка поєднує два види роботи її

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

аналогів, а саме вібраційних і щіткових. Вібраційна щіткова мийна машина складається з рами, на якій встановлена мийна ванна, всередині якої розташовано транспортно-мийний пристрій, вібраційний щітковий пристрій та душовий колектор. У нижній частині мийної ванни є зливний патрубок для відведення брудної води. Транспортно-мийний пристрій включає два гвинтові транспортери, гвинтова навивка яких виконана із м'якого матеріалу для уникнення пошкоджень бульб, твірна вала гвинта - перфорованою.

Робочий процес даної машини проходить таким чином. Картопля із завантажувального бункера потрапляє на гвинтові транспортери, що обертаються один назустріч одному і якими вона переміщається вздовж мийної ванни, заповненої водою. При транспортуванні бульби піддаються дії вібраційного щіткового пристрою, в результаті чого відбувається їх тертя об поверхню щіток та одна відносно одної та відділення налиплого ґрунту. Ополіскування попередньо помитої картоплі здійснюється водою, що подається душовим колектором.

У порівнянні з машинами аналогами у неї простіша конструкція, менша метало – та енергоємність, вища продуктивність і собівартість, а головне продукти під час миття менше травмуються. Машина може застосовуватись у сільськогосподарській, переробній та харчовій промисловості.

Куденьчук А.І., студент
Луцький національний технічний університет

ВПЛИВ КРИЗИ НА МОЛОЧНЕ СКОТАРСТВО УКРАЇНИ

Молочне скотарство є однією з провідних галузей аграрного сектора національної економіки України. Проте, в Україні спостерігається тенденція спаду виробництва молока. Такий стан є результатом ослаблення, а нерідко й повного розриву інтеграційно-економічних зв'язків між виробниками молочної сировини та її переробниками. Сьогодні ринок потребує молока високої якості, але при цьому повинна бути низька собівартість. Таких результатів можливо досягти лише після вкладення великої кількості інвестицій у розбудову молочної галузі та підтримку з боку держави.

У результаті економічної кризи у аграрному секторі економіки знизився обсяг молочної продукції, що загрожує продовольчій безпеці держави, зменшилась місткість внутрішнього ринку. На внутрішньому ринку спостерігається тенденція збільшення молочної продукції із республіки Білорусь. В наслідок того, що низькі закупівельні ціни на молоко, рентабельність його виробництва є збитковим, що призвело до значного скорочення поголів'я скота. Платоспроможність споживачів та сільськогосподарських підприємств значно знизилась. Із зменшенням кількості сировини зросла частка товарів – заміників цього продукту (соева, кокосова олія). У результаті сільськогосподарські підприємства та господарства населення втратили основні мотиви й матеріальні стимули до виробництва продукції молочного скотарства. Про це свідчить той факт, що у 2008 р. загальний обсяг виробництва молока в країні зменшився порівняно з 1990 р. на 12,7 млн т, або на 52 %. Причиною зниження виробництва стало різке скорочення поголів'я корів по Україні з 8378,2 до 2856,9 тис гол., що становить 34,1 %.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2009 рік» товаровиробникам галузі молочного скотарства спрямовано 68,3 мільйона гривень, або 54,5 % від потреби. Борг перед сільгосподарськими виробниками за 2009 рік із загального фонду державного бюджету становить 57,1 мільйона гривень (за умови його реєстрації в органах Державного казначейства).

Із передбачених 276,7 мільйона гривень коштів зі Стабілізаційного фонду лише 20 мільйонів гривень спрямовано для виплати бюджетної дотації сільськогосподарським товаровиробникам за реалізований на переробні підприємства молодняк великої рогатої худоби із січня 2009 року [1].

Ситуація, що склалася у галузі молочного скотарства потребує втілення у життя жорстких заходів щодо створення вертикально інтегрованих структур виробництва молочної продукції; забезпечення належного ветеринарного обслуговування тваринництва; створення сприятливих умов до залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в галузь; забезпечення підтримки особистих селянських, фермерських господарств у веденні тваринництва; створення сировинних зон молокопереробних підприємств та заготівельних пунктів; спорудження нових великотоварних ферм із використанням технологій безприв'язного утримання тварин з цілорічною однотипною годівлею; здійснення першочергового виділення земельних ділянок для будівництва та розвитку аукціонів

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

живої худоби і птиці, оптових ринків сільськогосподарської продукції, агроторгових домів і сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

«Криза» в перекладі з китайської має два значення — «нові можливості» та «крах». Отже, проведення ефективних антикризових заходів та врегульована, цілеспрямована та скоординована політика держави може забезпечити повне відновлення економіки країни. Україна із її багатими природними ресурсами та трудолюбивим народом має усі передумови не лише забезпечити потреби країни у молочній продукції, але стати одним із провідних експортером у світі.

Список використаних джерел:

1. <http://www.kmu.gov.ua>- Урядовий портал (Єдиний Веб - портал органів виконавчої влади України).

Кузьо Р.М., асистент кафедри статистики та аналізу
Львівський національний аграрний університет

ЕВОЛЮЦІЯ ВЛАСНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ВИРОБНИЦТВА

Історично склалося так, що початки господарської діяльності людини пов'язані саме із землею. Внаслідок унікальності цього ресурсу в процесі виробництва сільськогосподарської продукції виникають певні відносини, які значною мірою впливають на рівень ефективності використання земельних угідь [2, с.4].

Відносини земельної власності є основним елементом аграрних відносин. Останні — це відносини між людьми, господарствами, членами суспільства, з одного боку, і державою — з другого, з приводу привласнення засобів виробництва у безпосередньому виробництві, розподілі, обміні і використанні доходів сільськогосподарських підприємств.

Земельні відносини у всіх країнах світу пройшли тривалий шлях розвитку, й у кожній країні були свої особливості в цьому процесі. В Англії капіталістична власність на землю виникла у результаті вигнання селян із своїх земель і огороження їхніх земельних ділянок. У Німеччині, колишній Російській імперії та ряді інших країн Європи поміщицькі латифундії поступово перетворилися на капіталістичні господарства. Земельні реформи 1848 і 1861 років у цих країнах, ліквідувавши феодальну, кріпосницьку систему, зумовили виникнення великої кількості дрібних селянських господарств.

У всіх зарубіжних країнах великого розвитку набула оренда землі у землевласників селянами-фермерами і капіталістами-підприємцями. Оренда — це тимчасове надання землі за плату капіталісту-орендарю або селянину. Оренда землі найбільшого розвитку набула у ряді розвинутих країн Заходу. Досить поширеною є сімейна оренда. Це така форма оренди, коли глава сім'ї — власник земельної ділянки передає в оренду землю одному з членів своєї сім'ї.

З усіх видів сільськогосподарських підприємств найпоширенішими у розвинених країнах Заходу є сімейні ферми, що, як правило, здебільшого виробництво власними силами або ж використовують частково найману робочу силу для виконання сезонних робіт.

Великі капіталістичні господарства використовують у господарській діяльності найману працю. Щоб вижити у конкурентній боротьбі з великими капіталістичними господарствами, дрібні фермери об'єднуються у сільськогосподарські кооперативи. Фермери ведуть своє господарство самостійно, а кооперативи забезпечують їх обслуговуванням, постачанням матеріальних ресурсів, техніки, займаються переробкою, зберігання і реалізацію продукції. У США на початку 90-х років налічувалося близько 5 тис кооперативів, які переробляли і реалізовували майже 30 % фермерської продукції, а їхня частка у забезпеченні ферм матеріально-технічними ресурсами становила понад 25 %.

Своєрідним шляхом відбувався розвиток сільського господарства у колишнього Союзу РСР. Замість селянських господарств у період насильницької колективізації були створені колгоспи і радгоспи. На нинішньому етапі розвитку суспільства стала очевидною недоцільність збереження колгоспно-радгоспної системи у попередній формі. Ця система з дня її утворення виявилася нежиттєздатною через головну притаманну їй ваду — відчуження виробника від землі, управління, та створеного ним продукту, перетворення селянина у наймита, не зацікавленого в ефективному використанні ресурсного потенціалу. Саме це стало головною причиною кризи аграрного сектору.

На сьогоднішній день розвиток сільського господарства в нашій державі відбувається в умовах

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

незавершеності аграрної реформи. Запорукою раціонального використання є формування ефективної системи управління землекористуванням. Але враховуючи відсутність глибоких теоретико-методологічних основ системи управління землекористуванням її розвиток обмежується екстенсивним способом використання земельно-ресурсного потенціалу [3, с.164].

Поки що єдиним позитивним результатом аграрної реформи, що відбувається у напрямі реформування майнових відносин власності в колгоспах, роздержавлення радгоспів та інших державних сільськогосподарських підприємств, приватизації переробних і агросервісних підприємств, є становлення багатокладного господарства, в якому переважають малі форми підприємництва. У складних економічних умовах останні проявили себе як життєздатні форми господарювання на селі.

Отже, подальший розвиток земельних відносин і землекористування на засадах сталого розвитку зумовлює необхідність еколого-економічної оптимізації орних земель, як важливої складової навколишнього середовища [1].

Список використаних джерел:

1. Дорогунцов С., Ральчук О. Сталий розвиток — цивілізаційний діалог природи і культури // Вісник НАН України. — 2001. — № 10. — С. 17.
2. Липчук В.В., Лисюк О.В. Ефективність використання земельних угідь у сільському господарстві: Монографія.- Львів:СПОЛОМ, 2008. — 182 с.
3. Проблеми трансформації організаційно-правової структури сільського господарства // Проблеми формування ринкової економіки. Спеціальний випуск. Реструктуризація аграрних підприємств і земельна реформа: стан, проблеми, перспективи. Міжвідомчий науковий збірник. - Київ 2000. - с.327.

Кулакова Н.Л., асистент кафедри економіки підприємств
УО «Полесский Государственный Университет», Республика Беларусь

ОПЫТ РАЗВИТИЯ МОЛОЧНОГО СКОТОВОДСТВА В БЕЛАРУСИ И УКРАИНЕ

Важнейшую роль в удовлетворении потребности людей в необходимых продуктах и обеспечении пищевой промышленности сырьем играет сельское хозяйство и особенно животноводство. Значительное место молочной промышленности определено высокой ценностью его конечной продукции в структуре питания населения республики. Молоко по пищевым достоинствам занимает первое место среди всех животноводческих продуктов. Являясь источником полезных веществ широкого спектра действия в рационе человека, оно легко переваривается и хорошо усваивается организмом. Потребление молочных продуктов нельзя исключить или существенно сократить. Научно обоснованная норма потребления молока и молокопродуктов составляет около 380 кг на душу населения в год.

Беларусь и Украина относятся к странам со значительной долей молочных продуктов в структуре питания населения. Молочное скотоводство, как одна из главных отраслей сельского хозяйства этих государств, получило сравнительно высокое экономическое развитие. В то же время, численность поголовья молочного стада, как и КРС в целом, на протяжении почти двух десятилетий постоянно снижается.

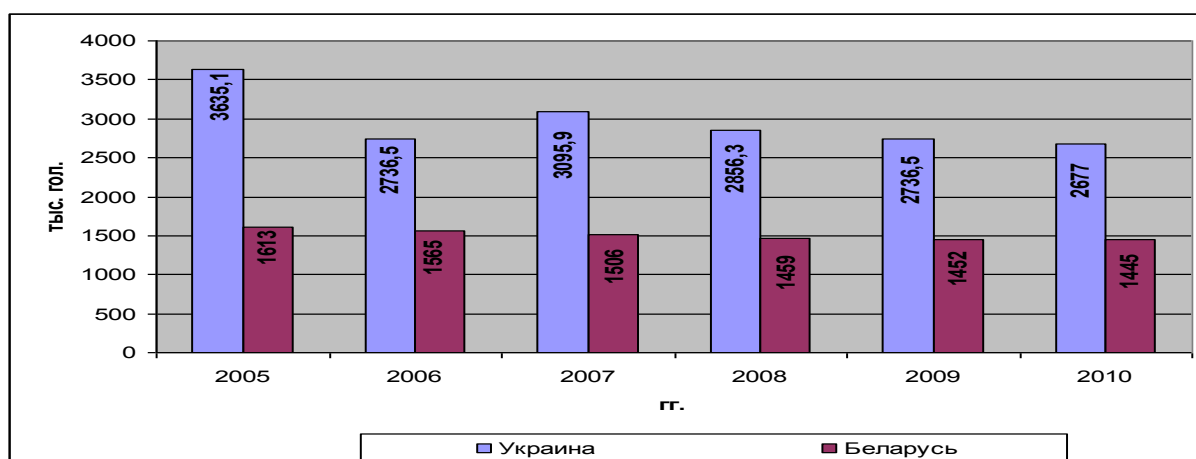

Рис. 1. Численность поголовья молочного стада, тыс. гол.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

В такой ситуации, чтобы сохранить необходимые объемы производства молока и молочной продукции, недостаточно отдельных успехов отдельных хозяйств, занимающихся производством животноводческой продукции, но необходимо, чтобы показатель продуктивности на 1 голову молочного стада увеличивался по всем специализированным сельскохозяйственным организациям, что возможно благодаря интенсификации развития отрасли не только в частном порядке, но и на государственном уровне.

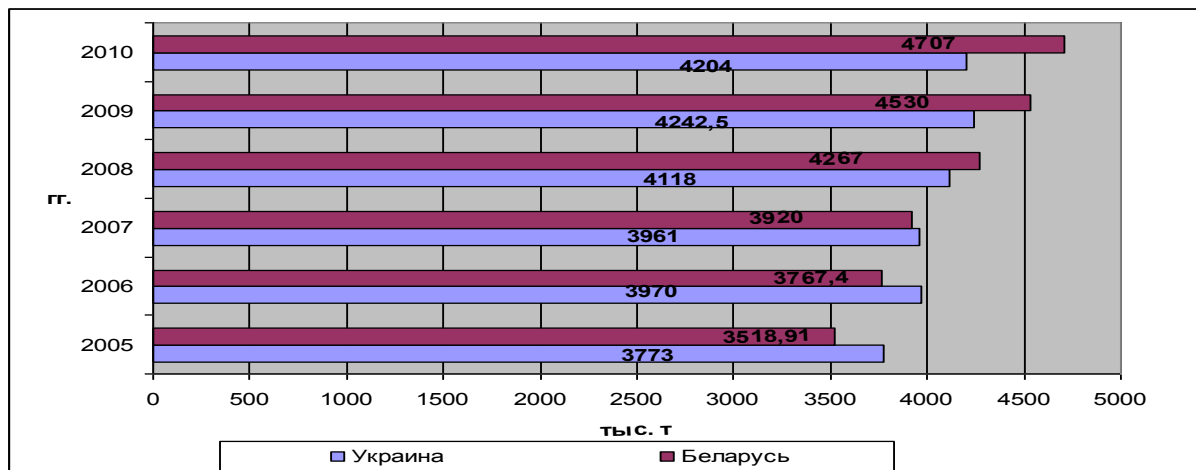

Рис. 2. Среднегодовая продуктивность одной коровы, кг

Республика Беларусь представлена широкой сетью молочнотоварных ферм, сохранивших свой потенциал еще с советских времен. Молочное скотоводство тесно связано с растениеводством, более четверти продукции которой идет в качестве кормовых ресурсов для молочного стада. Основными производителями и поставщиками молока на потребительский рынок в ближайшее время и в будущем в республике останутся высокотоварные фермы сельскохозяйственных организаций. На их долю приходится около 80 % общего объема производства молока, на личные подсобные (ЛПХ) и фермерские хозяйства — 20 %. На Украине ведение молочного скотоводства преобладает в фермерских хозяйствах и личных подворьях граждан.

В высокоразвитых странах наметилась общая тенденция к увеличению производства молока за счет повышения продуктивности молочных коров с одновременным сокращением малопродуктивного поголовья. Рост надоев молока осуществляется как за счет улучшения кормления и содержания, так и благодаря создаваемому высокому генетическому потенциалу продуктивности. Потенциал сельского хозяйства государства и в целом его производительные силы (земли и всех ресурсов) могут быть реализованы только при интенсивном ведении животноводства, прежде всего скотоводческой отрасли. В основу интенсификации должно быть положено комплексное решение вопросов на основе научной системы ведения хозяйства, отраслей, осуществления процессов расширенного воспроизводства.

Список используемых источников:

1. Сельское хозяйство Республики Беларусь. Статистический сборник. – Минск, 2010. – 270 с.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua/> - Дата доступа: 24.01.2011

Курило Л.І., к.е.н., доцент
 ННЦ „Інститут аграрної економіки” НААНУ

МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Підтримка наукової і інноваційної діяльності, її стимулювання є одним із важливих напрямів державної політики промислово розвинутих країн світу. Стимулювання впровадження новітніх розробок у виробництво в країнах з інноваційною моделлю розвитку здійснюється в межах державних програм, де задіяні різноманітні економіко-правові механізми, що забезпечують освоєння нових технологій і їх високоефективну комерціалізацію. Створюючи новітні виробничі технології,

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

країни-лідери реалізують на світовому ринку новітні товари кращої якості і встигають оновити свою технологічну базу, налагодити випуск наступного покоління технологій і товарів до того, як іншим країнам вдається освоїти і реалізувати їхні колишні стандарти. Отже, ці країни приречені на те, щоб або тиражувати вже морально застарілі виробничі можливості, одержуючи при цьому мінімальний прибуток, або задовольнятися сферами, що не вимагають високих технологій. Це – сільське господарство і видобувна промисловість, ціни на продукцію яких у цілому невисокі.

Інноваційна діяльність в аграрній сфері повинна враховувати особливості сільськогосподарського виробництва, його сезонність, використання землі та живих організмів. Це зумовлює можливість суттєвого прискорення науково-технічного прогресу на основі використання досягнень біології, селекції, генетики і мікробіології.

В сучасних умовах на розвиток інноваційних процесів та освоєння інновацій в сільському господарстві накладають свої жорсткі обмеження не тільки специфіка його функціонування з урахуванням природно-кліматичних факторів, а й правові законодавчі норми, пов'язані з реформуванням галузі.

Головною метою впровадження нових технологій в ринковій економіці є підвищення продуктивності праці і отримання додаткового прибутку. Основною ланкою в розвитку інноваційних процесів в аграрному секторі є науково-дослідні інститути, селекційні центри з науковим потенціалом. Від ефективності їх роботи над створенням і впровадженням у виробництво нових, що відповідають вимогам ринку, сортів сільськогосподарських рослин і нових порід тварин залежить успішність функціонування галузей рослинництва і тваринництва в цілому.

Пропозиції щодо стимулювання суб'єктів господарювання до впровадження результатів наукових досліджень у контексті забезпечення конкурентоспроможності національного товаровиробника передбачають:

- створення інноваційної моделі розвитку з прозорою схемою фінансування інноваційних проектів;
- створення на рівні областей центрів науково-інформаційного забезпечення, що дасть змогу контролювати просування інновацій на ринку та витрачання грошей на інноваційні проекти;
- створення інститутів венчурного фінансування, капітал яких може створюватись за рахунок коштів великих підприємств, пенсійних фондів, банків, страхових компаній та інших комерційних структур;
- державне страхування інноваційних ризиків;
- вдосконалення системи оподаткування суб'єктів господарювання-інноваторів;
- застосування пільгових інвестиційних кредитів для активних учасників інноваційного ринку.

Інноваційна діяльність дає очікувані результати тільки тоді, коли вона раціонально організована. Причому досвід світової спільноти доказав, що найбільш результативною ця діяльність є при орієнтації, в основному, на регіональні потреби в інноваціях.

Державна підтримка науково-технічної і інноваційної діяльності повинна включати формування обласних програм інноваційного розвитку, які будуть включати замовлення на наукову, науково-технічну і інноваційну продукцію, фінансування на обласному і державному рівні науково-технічних чи інноваційних проектів; сприяння в отриманні для провідних наукових установ кредитних ресурсів міжнародних організацій; розробка і впровадження законодавчої і нормативно-правової бази, що сприятиме розвитку наукової, науково-технічної і інноваційної діяльності; виходу інтелектуального продукту на ринок.

В умовах обмежених бюджетних ресурсів інноваційної діяльності необхідним є створення позабюджетного фонду розвитку інновацій. Для підприємств і організацій науково-інноваційної сфери – зниження процентної ставки кредитів за рахунок обласного бюджету; розвиток центрів з підтримки підприємств, що впроваджують інноваційну продукцію, субсидування частини витрат, зв'язаних з розвитком малого інноваційного підприємництва (на обласному і районному рівнях).

Куць Т.В., к.е.н., старший науковий співробітник НДІ економіки і менеджменту АПВ
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Перетворення агропромислового комплексу на конкурентоспроможний сектор економіки держави на внутрішньому та зовнішньому ринках для забезпечення його здатності інтегруватися у

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

світовий ринок в умовах глобалізації розглядається як пріоритетний напрям державної аграрної політики.

Дослідження світової та вітчизняної літератури дозволили виявити, що трактування категорії конкурентоспроможності дуже неоднозначні. В широкому розумінні конкурентоспроможність – це спроможність, яка зумовлена економічними, соціальними і політичними чинниками, протистояти конкурентам та випереджати їх в досягненні визначених цілей на ринку. На підставі узагальнення різноманітних трактувань встановлено, що під конкурентоспроможністю аграрної продукції слід розуміти комплекс споживчих і вартісних характеристик товару, які визначають його переваги над іншими за умови широкої пропозиції конкуруючих товарів-аналогів.

Забезпечення конкурентоспроможності продукції є багатофакторним явищем. Наприклад, при аналізі конкурентоспроможності виробництва насіння олійних культур та продуктів його переробки слід враховувати загальні чинники конкурентоспроможності виробництва аграрної продукції – природні, виробничі, збутові та нормативні, які зумовлюють якість, ціну одиниці продукції, її собівартість та рівень прибутковості. Виробництво конкурентоспроможної продукції також залежить від ефективності виробничо-економічної діяльності суб'єкта господарювання та ефективного використання його ресурсного потенціалу. На нашу думку, до важливих чинників галузі, що формують конкурентоспроможність виробництва олійних культур та продуктів їх переробки можна віднести: наявність та тенденції розвитку конкуренції в олійно-жировому підкомплексі, рівень інноваційного забезпечення виробництва, динаміка показників кон'юнктури ринку олійних культур, продуктів їх переробки та ринку мінерального дизеля, наявність та рівень розвитку інфраструктури даних сегментів ринку, тощо.

На макрорівні важливими чинниками виступає рівень інституційно-правового забезпечення функціонування суб'єктів та ефективне функціонування механізмів державного регулювання економіки. Крім того, конкурентоспроможність в значній мірі формується під впливом кон'юнктури світового ринку та стану державної підтримки виробництва біопалива.

Загалом можна стверджувати, що при дослідженні проблеми конкурентоспроможності виробництва насіння олійних та продуктів переробки слід враховувати необхідність вирішення проблем продовольчої та енергетичної безпеки, проблем оптимального використання землі, природних ресурсів та екологічних завдань.

Комплексна оцінка конкурентоспроможності може бути представлена як сукупність чотирьох взаємопов'язаних етапів: аналіз ринку і виділення конкурентів; формування номенклатури критеріїв конкурентоспроможності; визначення її рівня та розробка пропозицій і напрямів забезпечення вищого її рівня.

Оцінка конкурентоспроможності – це складний динамічний процес, який має циклічний характер і реалізується з урахуванням ряду принципів, базовими серед яких виступають: комплексність, системність, оптимальність, відносність, динамізм, інформаційна достовірність та адекватність факторам зовнішнього середовища, тощо.

Нині конкурентоспроможність розглядається через співставлення варіантів економічної ефективності між окремими товаровиробниками певного виду продукції та згідно технологічного ланцюгу (виробництво насіння, олії, шроту, біодизеля, тощо) у порівнянні з іншими олійними культурами для визначення пріоритетності.

При цьому, конкурентоспроможність насіння олійних культур та продуктів їх переробки динамічне і відносне поняття, яке залежить від конкретних умов кон'юнктури взаємозалежних світових ринків (олійних культур, продуктів їх переробки і мінерального дизельного палива тощо), а також динаміки розвитку біодизельного сектору у світі.

Нині на вітчизняному ринку олійних культур та продуктів їх переробки сформоване висококонкурентне середовище. Визначення пріоритетності у виборі олійної сировини для переробки, в тому числі на біодизель передбачає комплексний аналіз агротехнічних і хіміко-біологічних параметрів окремих її видів, екологічності та економічної обґрунтованості використання. Протягом 2007–2009 рр. виробництво насіння сояшнику як сировини для переробки було більш конкурентоспроможне, ніж насіння ріпаку, оскільки за аналізований період середньозважений рівень рентабельності виробництва насіння сояшнику становив 45 %, ріпаку – 40 %. Враховуючи рівень олійності насіння сояшнику і ріпаку, витрати на виробництво 1 кг сояшникової олії в сировині на 35 % менше, ніж витрати на виробництво ріпакової олії. Проте ріпак має стратегічні конкурентні переваги з позиції оптимізації посівних площ під олійними культурами для нарощування обсягів внутрішньої переробки та експорту.

Линдюк А.О., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

Квасній С.В., магістр

Львівський національний аграрний університет

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Аграрний сектор економіки України в даний час перебуває на складному етапі його розвитку, більшість підприємств якого повністю вичерпали свої фінансово-економічні ресурси, в результаті чого залишилися застарілі технології та виробничі фонди, які на сучасному етапі розвитку світового господарства не спроможні бути ефективними та конкурентоспроможними. Це, в свою чергу, призводить до банкрутства підприємств, часткової та повної зупинки виробничих процесів, припинення виробництва в межах всієї країни. Для оновлення матеріально-технічної бази виробничих потужностей діючих підприємств та створення нових господарюючих суб'єктів, здійснення розширеного відтворення основних засобів, запровадження нових технологій необхідно залучати значні фінансові ресурси. Але внутрішнє інвестування в галузь сільського господарства є просто неможливим, що зумовлено гострим дефіцитом вільного фінансового капіталу. Альтернативним джерелом фінансового капіталу в даній ситуації є залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів в національний аграрний сектор економіки.

Серед основних переваг, які надає використання іноземного інвестиційного капіталу виділяють: поглиблення інтеграції економіки країни-реципієнта у світовий економічний простір; інтенсифікація технологічних трансферів; збільшення обсягу сукупних інвестицій; підвищення конкуренції на внутрішньому ринку. Саме ці переваги від залучення іноземних інвестицій є необхідними для активізації сільськогосподарського виробництва, зокрема у Волинській області. Відповідно в результаті цього нормалізується платіжний баланс, підвищується рівень заробітної плати в країні, працівники отримують новий досвід та підвищують свою кваліфікацію, відбувається потік грошей в країну та нових технологій, закриті раніше ринки стають доступними.

Залучення іноземних інвестицій сприятиме не лише підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва, а й розвитку всіх сфер національної економіки, активізації діяльності дрібного бізнесу, бізнес-партнерів та контрагентів, що підвищить рівень життя населення регіонів та загальний імідж конкретної території і країни в цілому.

Аналізуючи обсяги залучення іноземних інвестицій в сільському господарстві Волинської області за останні роки бачимо, що в 2010 р. їх величина в порівнянні з 2005 р., становила 298,7 %, що і справило позитивне зростання валової продукції сільського господарства в розрахунку на 1 середньорічного працівника на 110,3 % за відповідний період. Також поряд із зростанням іноземних інвестицій в регіон простежується позитивна динаміка росту рентабельності сільськогосподарських підприємств, в 2001 р. цей показник становив (-4,2) %, а в 2008р. - (+12) %. У зв'язку із падінням курсом національної грошової одиниці в 2009 р. рентабельність становила лише 6,6 %. Як бачимо, іноземні інвестиції справляють позитивний вплив на розвиток сільськогосподарського виробництва Волинської області.

Зазначимо, що іноземні інвестиції сприяють оновленню та модернізації виробничих процесів, задоволенню потреб внутрішнього ринку та виходу на зовнішні, освоєнню передових методів управління та технологій, збільшенню робочих місць та бюджетних надходжень, раціоналізації використання ресурсів, структурній перебудові економіки та підвищенню її конкурентоспроможності, раціоналізації місця країни в міжнародному поділі праці.

Для підвищення економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств та створення нових господарських структур у Волинській області необхідно нарощувати обсяги іноземного інвестиційного капіталу в економіку сільського господарства регіону. Це в свою чергу стане можливим при підвищенні інвестиційної привабливості Волинської області та покращенні інвестиційного клімату в сфері сільського господарства. Також важливе значення тут має необхідність формування відповідного інституційного середовища, яке сприятиме реалізації інвестиційних проектів та здійснюватиме правовий захист іноземних інвестиційних ресурсів. Активізація сільськогосподарського виробництва Волинської області дасть змогу покращити соціально-економічні показники її розвитку, підвищити загальний рівень життя населення та забезпечити регіональну стратегію розвитку сільського господарства в майбутньому.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»**Список використаних джерел:**

1. Боднар І.Р. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну на сучасному етапі/Регіональна економіка 2009, №4. - С. 62-70.
2. Бутняров А./Сприятливий інвестиційний клімат країни – запорука залучення іноземних інвестицій/Бутняров А./Ринок цінних паперів України. - 2008. - № 3-4. - С. 29-32.
3. Патора-Висоцька З. Малий бізнес і прямі іноземні інвестиції :Монографія /НАН України, Ін-т регіональних досліджень. Львів, 2006. - 207 с.
4. Свірідова Н. Д. Прямі іноземні інвестиції: світовий досвід та стратегія залучення в економіку України: Монографія / Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ, 2004. - 163 с.

Линдюк А.О., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії,
Савчук С.П., магістр
Львівський національний аграрний університет

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗМІЩЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

За сучасних умов, коли в світі загострюється проблема забезпечення продовольчої безпеки достатньо актуальним є створення умов для ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва. Вирішення цього завдання потребує вдосконалення галузевої структури сільського господарства на всіх її рівнях з метою максимального врахування природно-економічних умов різних зон, регіонів та підприємств для виробництва сільськогосподарської продукції з урахуванням попиту, кон'юнктури ринку, диспаритету цін, розмірів імпорту, податкової політики, державного регулювання в цілому. Безперечно, інституційні та макроекономічні умови для окремо взятих регіонів України відрізняються не суттєво, проте за природно-кліматичними та соціально-економічними особливостями відмінними є навіть окремо взяті райони областей.

Специфіка ведення сільського господарства, його організаційна побудова та перспективи різних форм господарювання в кожному регіоні, зокрема і у Волинській області зумовлені рядом особливостей. У загальному вигляді до них слід віднести: географічне розташування, природно-кліматичні умови, демографічні особливості, наявність лісів, рекреаційний характер території, недостатній розвиток інфраструктури тощо. Ці відмінності в межах Волині викликали свої просторові особливості ведення сільського господарства, внаслідок чого виникли багатогалузеві функціонально територіальні утворення – агропропромислові зони. На території області виділяють три таких зони: Північно-Поліська, Південно-Поліська та Лісостепова. У кожній із вказаних зон концентрація виробників сільськогосподарської продукції суттєво відрізняється (табл. 1).

Таблиця 1

Концентрація виробників сільськогосподарської продукції у різних зонах
Волинської області у 2009 році, од.

ЗОНИ	Кількість сільськогосподарських виробників:			
	сільськогосподарських підприємств		фермерських господарств	
	на 10 населених пунктів	на 1000 га угідь	на 10 населених пунктів	на 1000 га угідь
Північно-Поліська	5,3	0,7	2,7	0,4
Південно-Поліська	8,9	1,1	6,7	0,8
Лісостепова	14,4	1,8	10,4	1,3
У середньому по області	9,5	1,2	5,6	0,7

Проведені розрахунки наведені у табл. 1 свідчать, що показник чисельності як сільськогосподарських підприємств, так і фермерських господарств в розрахунку на кількість підприємств і сільськогосподарських угідь є значно більшим у Лісостеповій зоні відносно Поліської, у якій значно вищим є показник заліснення території, проте гіршими є умови ведення аграрного виробництва. Проте ґрунтовніший аналіз сільськогосподарського виробництва у різних зонах Волинської області показує, що у Північно-Поліській зоні аграрний сектор в досліджуваний період занепадає, при тому що в інших територіях спостерігається зростання (табл. 2).

Динаміка валової продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах Волинської області (у порівнянних цінах 2005р., тис. грн)

Показники		Зони	Роки					2009 р. до 2005 р., %
			2005	2006	2007	2008	2009	
Валова продукція сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах у розрахунку на:	1 підприємство	Північно-Поліська	210,7	179,7	171,5	168,2	130,8	62,1
		Південно-Поліська	512,4	512,4	519,1	597,0	685,2	133,7
		Лісостепова	735,3	812,1	934,8	990,5	1049,9	142,8
	1-го працівника	Північно-Поліська	5,7	6,1	7,6	9,3	8,6	150,9
		Південно-Поліська	16,4	19,0	26,6	39,0	50,0	304,9
		Лісостепова	32,4	41,7	54,2	75,2	89,7	276,9
	100 га сільськогосподарських угідь	Північно-Поліська	14,8	13,6	12,9	12,7	9,7	65,5
		Південно-Поліська	51,3	53,0	57,6	68,7	75,0	146,2
		Лісостепова	129,4	147,7	162,0	183,3	188,3	145,5

Отже, бачимо, що у північно-Поліській зоні зменшуються розміри підприємств, рівень ефективності використання сільськогосподарських угідь, зростає лише продуктивність праці, що частково пояснюється зростанням соціальних стандартів в Україні.

Таким чином, під час вироблення регіональної та загальнонаціональної політики розвитку та підтримки сільського господарства особливо важливим є врахування умов формування його галузевої структури. При тому необхідним є подальше науково обґрунтоване вдосконалення зонального розміщення сільськогосподарського виробництва з урахуванням природно-економічних і ринкових чинників для збільшення обсягів продукції, її здешевлення та стабілізації продовольчого ринку Волинської області.

Линдюк А.О., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії
Львівський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ НАУКОВО ОБҐРУНТОВАНОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Створення ринкової економіки в Україні передбачає, що її економічною основою має стати переважно приватна власність на виробничі ресурси, в тому числі на землю. Ринкова економіка функціонує на базі товарного виробництва, коли його ресурси і результати здійснюють кругообіг через ринок. В Україні дотепер ведуться гострі дискусії з приводу приватної власності на землю і перетворення її в товар. Тому подальше дослідження аграрних відносин має важливе значення в умовах ринкових трансформацій у нашій державі.

Дотепер серед науковців і громадськості тривають дискусії щодо форм власності на землю та господарювання на селі. Нерідко це робиться без будь-яких аргументів та світового досвіду. Часто заперечується приватна власність на земельні угіддя. Разом з тим є очевидним, що в історичному минулому і тепер практично в усіх країнах світу була і є приватна форма власності на землю: общинна, рабовласницька, феодална, фермерська, корпоративна. За свою тисячолітню історію приватна власність набула високого рівня і виявляється тепер у різних формах землеволодіння і землекористування. Зокрема у світі давно склалася практика довгострокового і короткострокового використання земельних ресурсів окремими власниками або групою власників.

Право володіти землею для мільйонів селян закріплено державними актами на право власності. Таким чином, відбувається відтворення істотно нових земельних відносин. В Земельному кодексі наголошується: "Земля в Україні може перебувати у приватній, комунальній та державній власності. Право на власність землі – це право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними

ділянками".

Отже, земля розподілена безплатно серед різних категорій власників. Це об'єктивна закономірність, яка створює економічні передумови для раціонального використання земельних ресурсів. Разом з тим належить сформуванню науково обґрунтований механізм подальшої реалізації земельних відносин через ринок. Економічна система в ринковій економіці ґрунтується на товарно-грошових, комерційних відносинах, де ринок капіталів, предметів споживання і послуг, засобів виробництва, у тому числі землі, є обов'язковим атрибутом. Уся ринкова система взаємопов'язана. Обмеження будь-якої її частини деформує дію товарно-грошових відносин, які реалізуються через ринок.

В умовах ринкових відносин відбувається постійний рух земельних ресурсів, їх переміщення від власника до власника через те, що частина з них залишає сільське господарство і починає займатись прибутковішим бізнесом, частина банкрутує, інші прагнуть збільшити свої земельні фонди до оптимальних розмірів. У наших умовах прагнуть розширити свої землі фермери за межі, початково узаконені державою, сільськогосподарські спілки, інші власники. Держава в умовах приватної власності уже не правомочна ділити земельні угіддя серед суб'єктів господарювання. У таких випадках зміна власників землі може відбуватися тільки через систему ринкового механізму, купівлю-продаж. Це означає, що земля об'єктивно має стати товаром. Практика розвинутих країн засвідчує, що її купівля-продаж призводить до концентрації земельних угідь фермерських господарств і підвищення ефективності виробництва.

Побуває думка, що ринок земельних ресурсів в Україні не складається через бідність селян, які не спроможні купити землю. Слід зауважити, що на ринку завжди є суб'єкти з різними доходами. Одні купують ресурси виробництва, інші продають робочу силу. В умовах об'єктивних правових ринкових відносин продавці, і покупці реалізують свої економічні інтереси. Крім того, не всі села мають бажання купувати землю. З розвитком продуктивних сил села земельні угіддя будуть концентруватися у не багатьох власників. Світова практика показала, що концентроване до оптимальних розмірів сільськогосподарське виробництво завжди є ефективнішим порівняно з дрібним. Приватні підприємства, фермери та інші агроформування за сприяння держави будуть поступово накопичувати грошові кошти і примножувати свої земельні угіддя.

Сьогодні серед сільського населення більше 60% пенсіонери. Вони отримали земельні паї і повинні мати можливість реалізувати своє право власності: володіти, розпоряджатися, використовувати. Не можна через відсутність необхідних законів і дозволів обмежити їх конституційні права.

В Україні поступово, з великими труднощами відбувається відтворення приватної власності на земельні ресурси, становлення приватного власника - господаря. Для цього створена певна законодавча база. Це є важливою економічною передумовою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. На новому етапі функціонування аграрної економіки належить створити науково обґрунтований ринковий механізм АПК, остаточно сформуванню правові важелі реалізації земельних відносин.

Отже, в Україні має відбуватися поступове становлення повноцінного цивілізованого ринку усіх категорій земельних ресурсів. Для його функціонування та повної реалізації усіх положень Земельного кодексу належить прийняти низку законів, які стануть законодавчою базою для формування ринку землі. Усі селяни повинні мати право розпоряджатися своєю земельною власністю за своїм велінням тепер і в майбутньому. Гальмування становлення повноцінного ринку землі - це гальмування розвитку сільського господарства та села.

Лютак О.М., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВИХ КЛАСТЕРІВ В УКРАЇНІ

Розвиток світової економічної системи обумовив новий характер регіональних інтеграційних процесів. В умовах прискорення процесів глобалізації національна економіка будь-якої країни не може розвиватися ізольовано, оскільки це неминуче призведе до технологічного відставання та економічних втрат. Від того, наскільки ефективно і швидко буде здійснена адаптація до умов глобальної конкуренції, залежать довгострокові перспективи розвитку кожної із країн. За таких умов

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

змінюється і значення інтеграційних регіональних господарських блоків – кластерів. Якщо раніше вони розглядалися в Україні в основному з точки зору об'єднань взаємопов'язаних підприємств та установ в межах відповідного промислового регіону, то на сьогодні процеси масштабного використання кластерного досвіду та прискорення розвитку регіонів і країни в цілому стають невідірваними від успішності інтеграції у глобальний економічний простір.

Аграрне виробництво відноситься до складних, відкритих, динамічних, недетермінованих економічних систем, здатних до самоорганізації, самовідновлення та саморозвитку. З огляду на це, у дослідженнях інноваційного оновлення аграрного виробництва доцільне використання системного кластерного підходу, що відображатимуть інноваційний розвиток аграрних кластерів як територіальних об'єднань споріднених за спеціалізацією діяльності підприємств, орієнтованих на розробку й використання наукомістких аграрних інновацій для здобуття виробничих конкурентних переваг та забезпечення економічного зростання на державному й регіональному рівні [1, с. 61].

Практика реалізації агро кластерів в Україні вже є. Так, в Ізюмському районі Харківської області вже діє інноваційний селище, у якому виробляється і переробляється сільськогосподарська продукція. Це самодостатній господарський комплекс, який забезпечує зайнятість, працездатність і відтворення, об'єднаний в один агрокластер. У його рамках виробництво диверсифіковано по декількох напрямках - м'ясо, птиця, молоко, овочі, риба. Такий агрокластер являє собою замкнутий цикл - від випуску кормів до виходу готової продукції за мінімального впливу зовнішніх негативних факторів. Кожен об'єкт в агрокластері оснащений розвинутою системою автоматизації та диспетчеризації, що дозволить відстежувати всі його технічні та технологічні параметри, контролювати стан і забезпечувати прозорість бізнесу. На прикладі агроселища доведено, що сільське господарство в Україні може бути успішним [2].

Разом з тим існує ряд перешкод, які не дозволяють у повній мірі використовувати кластерний потенціал в тому числі і в агропромисловому комплексі. Досі законодавчо не врегульовані відносини у використанні земельних ресурсів, існує проблема із суборендою та відсутністю податкових пільг для новостворених агро кластерів, немає чіткого механізму реалізації готової продукції у містах, тобто відсутня мережа збуту.

Незважаючи на ряд перешкод розв'язати нагальні проблеми сільськогосподарської галузі найефективніше можливо саме шляхом формування міжрегіонального кластера АПК. Це дозволить: ліквідувати націнки спекулятивного характеру численних посередників в умовах нерозвиненості ринкових відносин; перейти до раціональної цінової політики; вибудувати вертикаль агропромислових зв'язків від низу до верху з урахуванням умов виробничого характеру потреб населення; гнучко реагувати на зміни попиту пропозиції за рахунок оптимізації взаємодій між учасниками чіткого функціонування господарського механізму; використовувати установлений державою пільговий режим оподаткування сільськогосподарського виробництва; об'єднати наявні ресурси спрямувати їх на розвиток структури, що найбільш потребує їх у даний час.

Список використаних джерел:

1. Бакурова А. В. Моделювання міжрегіонального агро кластера / А.В. Бакурова, Т.Б. Мартиненко. – Запоріжжя: Вісник запорізького національного університету 2009 – 1(4). - С. 60-72.
2. Сапронов Ю. Сільське господарство в Україні може бути успішним. - Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.kharkivoda.gov.ua/uk/news/view/id/4192>
3. Хуажева А. Ш. Организационно-институциональная модель управления региональным АПК на основе выделения экономических кластеров // Вестник КрасГУ. - 2005. - 5. - С. 11-18.

Матійко С.А., к. держ. упр., доцент кафедри
Мелітопольський інститут державного та муніципального управління КПУ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ

Економічне зростання України визначається як законами ринку, так і об'єктивними умовами його регулювання, де провідну роль відіграє держава. В основі державної економічної політики сьогодення покладено принципове усвідомлення, що підвищення конкурентоспроможності промислової продукції можливе лише за умови технологічного переоснащення та модернізації наукомістких галузей виробництва. Звідси – все більшої актуальності набуває основна ідея Концепції державної промислової політики – створення конкурентоспроможного промислового комплексу

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

постіндустріального типу, здатного в умовах глобалізації вирішувати головні завдання соціально-економічного розвитку суспільства та утвердження України як високотехнологічної держави. Тому прагнення органів державної влади полягає у реалізації даної ідеї через промислову політику, що базується на реформуванні системи управління промисловістю, подоланні диспропорцій у промисловому виробництві, створенні сприятливих умов економічного розвитку для суб'єктів підприємницької діяльності різних форм власності, повному та ефективному використанні наявного наукового потенціалу і подальшого його розвитку для підвищення конкурентоспроможності промислового виробництва та продукції.

Слід зазначити, що ще з радянських часів, Україна має структурно розвинений та багатогалузевий промисловий комплекс, який включає як індустріалізовані галузі (чорну і кольорову металургію, транспортне машинобудування, хімію та нафтохімію, легку та переробну промисловість тощо), так і наукомісткі види діяльності (авіакосмічну, радіоелектронну підгалузі, виробництво військової техніки, засобів зв'язку, медичного устаткування тощо). Ретроспективний аналіз показує, що різноманітність промислового виробництва в Україні обумовлює необхідність застосування у галузях промисловості декількох стратегій:

- використання природних ресурсів (у вугільній, металургійній, гірничорудній промисловості, промисловості будматеріалів);

- «переслідування» («копіювання»), що зумовлюється освоєнням випуску конкурентоспроможної продукції, яка вже виробляється в розвинутих країнах, передусім, в прогресивних підгалузях машинобудування, хімічної промисловості тощо;

- «лідуючих технологій» («передових рубежів»), що передбачає використання власних науково-технічних досягнень для створення нових видів продукції і технологій. Таку стратегію пропонується застосовувати, перш за все, в наукомістких виробництвах, а саме, оборонній, аерокосмічній, суднобудівній промисловості, хімічному, електротехнічному та енергетичному машинобудуванні, індустрії інформаційних технологій тощо;

- «проривна» стратегія, яка полягає у створенні принципово нових видів продукції, що випереджають сучасні зразки на одне-два покоління. Така стратегія має реалізуватися в науково-технічних установах та на інноваційних підприємствах.

Основні пріоритетні напрями промислового розвитку зазначені в Державній програмі розвитку промисловості, серед яких:

- формування повнофункціональної структури системи управління промисловістю з включенням в неї центральних і регіональних органів;

- структурна перебудова промислового комплексу на користь галузей, які забезпечать збільшення випуску сучасних конкурентоспроможних видів промислової продукції, що відповідає вимогам світових стандартів та створять основу для формування прогресивної структури експорту;

- реалізація інноваційної моделі розвитку промисловості, що вміщує поєднання науково-технічної та виробничої сфер;

- формування повноцінного конкурентного середовища і створення рівних умов здійснення підприємницької діяльності.

Сучасна роль держави в реалізації промислової політики полягає у формуванні оптимальної структури виробництва та виробничої інфраструктури, що відповідає повному інноваційно-інвестиційному циклу; забезпеченні формування збалансованого нормативно-правового поля для ефективного розвитку промисловості та прискореного розвитку промисловості за рахунок розширеного інвестування, подальшого збільшення внутрішніх і зовнішніх ринків збуту.

Подальший аналіз існуючих підходів науковців та практиків до проблем розвитку промислового комплексу реального сектора економіки, дозволить нам виділити основні особливості цього процесу та здійснити порівняльну характеристику концептуальних підходів до формування державної промислової політики з врахуванням регіональних аспектів та інноваційних чинників економічного зростання.

Слід зазначити, що жодна тема в концепціях економічних реформ України не відрізнялась полярністю думок так, як питання про актуальність і тип промислової політики нашої держави.

Мельник П.П., к.е.н., с.н.с.

Дребот О.І., к.е.н., с.н.с.

Інститут агроекології і економіки природокористування НААНУ

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВПЛИВУ МАГНІТНОГО ПОЛЯ ЗЕМЛІ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ АГРОЕКОСИСТЕМ

На кожному етапі свого розвитку сільськогосподарське виробництво ставило перед наукою нові проблеми, вирішення яких можливе лише на основі принципово нових підходів. Однією з таких проблем є вплив збурень магнітного поля Землі (МПЗ) на аграрне виробництво, що діє як потужне геопросторове явище впродовж тисячоліть. Його просторово-часові зміни реально впливають на безмежні обсяги території діє не тільки на аграрне виробництво, але й цілий комплекс соціальних, економічних, екологічних, політичних концепцій і рішень.

Повний захист агроecosистем від впливу магнітного поля Землі і його збурень неможливий, але регулювання специфіки аграрного виробництва і розміщення територіально-виробничих систем на територіях країни дасть змогу істотно зменшити їх можливі негативні наслідки.

Нині багато дослідників вважають вплив електромагнітного поля Землі на продуктивність агроecosистем доволі значним, проте отримати конкретні результати і відпрацювати потрібні рекомендації світова наука ще не змогла.

Початковий економічний аналіз показав, що в Україні можливо отримати первинні дані щодо організації виробництва сільськогосподарських культур як у цілому, так і з окремо взятої культури за тривалий період. У наших дослідженнях – це статистичні дані сільськогосподарських підприємств за період 1950–2008 рр., а також результати науково-дослідних інститутів та дослідних станцій НААН.

Для доказу важливості вивчення впливу геомагнітного поля на агроecosистеми наводимо графіки зміни середніх за рік величин магнітного поля і середньої за роками врожайності пшениці озимої на території України впродовж 52 років. До того ж для аналізу взаємозв'язку врожайності пшениці озимої з магнітним полем використано середню величину модуля індукції магнітного поля B для території України та середньорічну урожайність пшениці озимої для досліджуваного часового інтервалу. Залежність між урожайністю і геомагнітним полем (без урахування інших чинників), представлено на графіках, побудованих на основі згладжування даних за допомогою сплайн-функцій (статистичний пакет S-PLUS).

Через вплив багатьох факторів на дані показники потрібен детальний статистичний аналіз цих важливих часових рядів, що буде предметом наших наступних досліджень.

Всі існуючі методичні підходи щодо впливу геомагнітного поля на врожайність пшениці озимої висвітлено в не значній кількості досліджень. Проводились дослідження на зародках пшениці озимої, вивчались реакції кореневої системи щодо полюсів магнітного поля тощо. Результати наших досліджень дають підтвердження, що магнітне поле Землі безумовно має природний вплив на результати господарської діяльності в галузі рослинництва і в цілому на економіку аграрних підприємств. Аналогічний підхід можна використати і для інших сільськогосподарських культур.

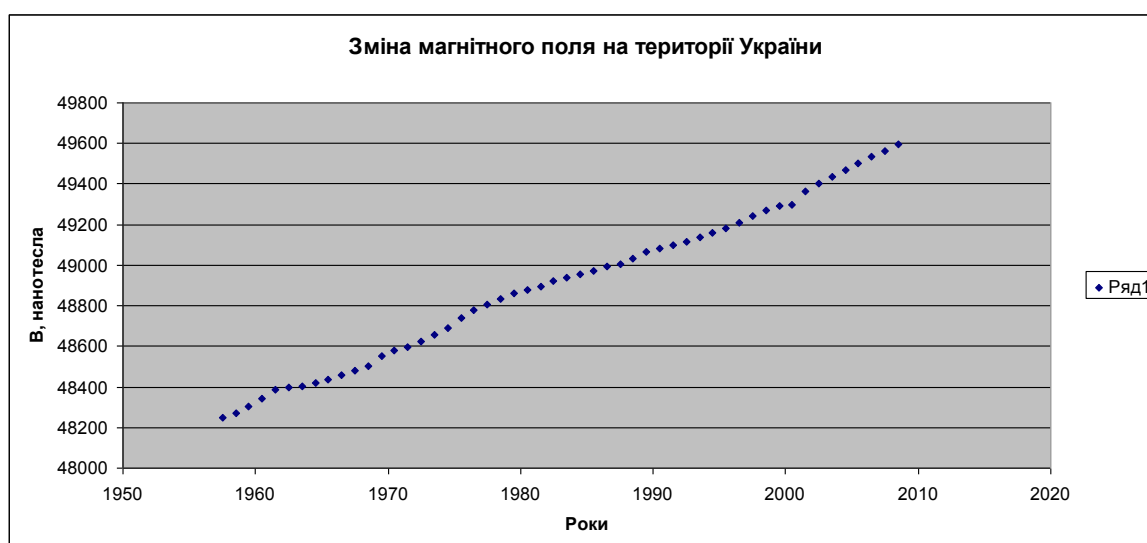

Рис. 1. Графік змін МПЗ за 1957 – 2008 рр.

Рис. 2. Графік змін середньорічної в Україні врожайності пшениці озимої за 1957–2008 рр.

Таким чином, проведені дослідження підтверджують існування зв'язку між магнітним полем Землі і врожайністю пшениці озимої, який може бути використаний у господарській діяльності аграрних підприємств із виробництва сільськогосподарських культур на регіональному рівні за умови подальшого уточнення.

Михалевич П.М., викладач
Ковельський промислово-економічний коледж
Луцького національного технічного університету

ЗАСОБИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК ПРИ СПЛАТІ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ТА ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Податковий кодекс України, який набрав чинності з 1 січня 2011 року, встановив новий механізм оподаткування підприємств податком на прибуток. Однак один із основних недоліків чинного механізму справляння податку на прибуток залишився незмінним: чітка спрямованість податкового законодавства на здійснення фіскальної функції та другорядність регулюючої функції.

Чинна система оподаткування підприємств АПК податком на прибуток передбачає застосування надзвичайно обмеженого набору засобів податкового регулювання:

- зменшення суми нарахованого податку на прибуток на суму податку на землю, що використовується в сільськогосподарському виробничому обороті;
- включення до складу витрат плати за землю, що не використовується в сільськогосподарському виробничому обороті;
- встановлення річного податкового періоду (який триває з 1 липня поточного звітного року і закінчується 30 червня наступного звітного року) для подачі декларації з податку на прибуток та сплати податку за підсумками звітного податкового року.

Значно дієвіші засоби податкового регулювання діяльності передбачені під час оподаткування виробників сільськогосподарської продукції податком на додану вартість. Зокрема, статтею 209 Податкового кодексу, передбачений спеціальний режим оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства. Дія спеціального режиму оподаткування поширюється на підприємства, в яких питома вага вартості сільськогосподарських товарів (послуг) становить не менше 75% від товарів (послуг), сукупно поставлених протягом попередніх 12 послідовних податкових звітних періодів, встановлених для податку на додану вартість.

Згідно із спеціальним режимом оподаткування, сума податку на додану вартість, нарахована сільськогосподарським підприємством на вартість поставлених ним сільськогосподарських товарів (послуг), не підлягає сплаті до бюджету та повністю залишається в розпорядженні такого сільськогосподарського підприємства для відшкодування суми податку, сплаченої (нарахованої) постачальнику на вартість виробничих факторів, за рахунок яких сформовано податковий кредит, а за наявності залишку такої суми податку – для інших виробничих цілей.

У Податковому кодексі України закладено механізм звільнення від сплати ПДВ сільськогосподарських товаровиробників, які відповідають критеріям, передбаченим для підприємств

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

АПК, які можуть застосовувати спеціальний режим оподаткування діяльності у сфері сільського господарства, але сплачують податок на загальних підставах. Сума ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету таких підприємств за реалізовані ними молоко, худобу, птицю, вовну, а також за молочні продукти, молочну сировину та м'ясопродукти, вироблені у власних переробних цехах, повністю залишається у розпорядженні цих сільськогосподарських підприємств і спрямовується на підтримку власного виробництва тваринницької продукції.

Отже, в Податковому кодексі України при сплаті податку на прибуток та податку на додану вартість передбачено ряд дієвих засобів податкового регулювання, які спрямовані на підтримку підприємств АПК. Однак перелік цих засобів явно недостатній. З огляду на сезонний характер роботи підприємств АПК, значні ризики, пов'язані із сільськогосподарським виробництвом, було б доцільно розширити набір засобів податкового регулювання:

- звільнити від сплати податку на прибуток підприємства АПК у перші роки роботи;
- застосовувати зменшені ставки податку на прибуток для сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на вирощуванні окремих видів пріоритетних для держави культур чи виробляють тваринницьку продукцію;
- встановити збільшені терміни сплати податку на прибуток та ПДВ;
- запровадити режими компенсації понесених збитків підприємствами АПК.

Михальчук Л.В., студент
Луцький національний технічний університет

ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Серед процесів, які відбуваються у світовій економіці, спостерігаємо наростання економічної транснаціоналізації виробництва, послуг, капіталу, трансферу технологій, лібералізації міжнародної кредитно-фінансової сфери, підвищення ролі міжнародних економічних організацій. Транснаціоналізація впливає на виробництво товарів і послуг, використання робочої сили, інвестиції, технології та їх розповсюдження з одних країн в інші, що в кінцевому підсумку відображається на ефективності виробництва, продуктивності праці та конкурентоспроможності. Міжнародна конкуренція ведеться уже не стільки між країнами, скільки між транснаціональними виробничими системами, які формують ядро світової економічної системи [4, с.49]. Воно концентрує інтелектуальний, науково-технічний і фінансовий потенціали, контролює більше половини обороту світової торгівлі та фінансів, прибуткові галузі економіки різних країн.

Процес економічної транснаціоналізації супроводжується гострими теоретичними дискусіями стосовно функцій національних держав, змісту їх економічної діяльності [5]. Як правило, присутні дуалізм і суперечливість висновків, що впливають із аналізу економік розвинутих та розвиткових країн. Пояснити це можна тим, що держави - не однорідна маса, а носії неоднакових економічних і політичних потенціалів, корекцію яких здійснюють також мінливі гео економічна та геополітична ситуації у світі. Крім того, транснаціоналізація не є процесом, що рівномірно охоплює всі держави.

Особливого характеру набуває відокремлення транснаціонального капіталу, яке відбувається шляхом укорінення його у відтворювальні взаємозв'язки національних економік, що призводить до руйнування відтворювальної цілісності національних комплексів, формування нових галузевих національних і глобальних пропорцій. При цьому глобальні взаємозв'язки транснаціональних структур утворюють наднаціональну мережну економіку, яка не прив'язана жорстко до територій і тому рухлива, мінлива, але яка є несучою конструкцією, стрижнем глобальної економіки. Національна економіка, що залишається на території якої-небудь держави, вже не може називатися господарським комплексом; її найбільш привабливі ресурси включені у верхній ярус транснаціональних відтворювальних зв'язків і обмінів [1, с. 493].

Слід зазначити, що транснаціоналізація має дві сторони прояву — якісну і кількісну. Якісно транснаціоналізація проявляється у формуванні внутрішньокорпоративних міжнародних ринків, які охоплюють переважну частину світових потоків товарів, послуг, капіталу і робочої сили. Кількісно — у зростанні числа ТНК і розширенні масштабів їх діяльності. Транснаціональні компанії є, з одного боку, наслідком, а з іншого — причиною зростання міжнародної концентрації виробництва, а отже, і розгортання процесу інтернаціоналізації [3].

Останнім часом активізувалася підтримка країнами Заходу діяльності ТНК щодо закріплення

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

вироблених загальних правил і процедур партнерства ТНК і національних держав у багатосторонніх угодах, що має полегшити їхній переговорний процес з окремими країнами.

Взаємодію ТНК і національних держав можна характеризувати як співробітництво і конкуренцію, у процесі якої зростає асиметрія економічної влади на користь ТНК, що вимагає посилення державного регулювання зовнішньоекономічного блоку національної економіки й участі держави в розробці колективних міжнародних угод щодо регулювання діяльності ТНК.

Українська держава як рівноправний учасник міжнародних економічних відносин знаходиться на стадії становлення: вона є недосвідченим «гравцем» у міжнародних відносинах, має не так багато конкурентних переваг, але поступово усвідомлює, що добробут країни, її участь в міжнародному розподілі праці, ступінь інтегрованості в світове господарство і, зрештою, її конкурентоспроможність все більшою мірою залежать від того, наскільки успішно реалізується діяльність транснаціональних компаній (ТНК), інтереси яких пов'язані з національною економікою. Позитивним фактом можна вважати те, що процеси реформування, які відбуваються в Україні останніми десятиліттями, зростання відкритості економіки, вступ до СОТ створюють об'єктивне підґрунтя для поширення процесів транснаціоналізації, тобто залучення іноземних ТНК в національну економіку та створення власних ТНК[2].

Отже, в умовах транснаціоналізації частина функцій економічної діяльності національної держави або відмирає, або трансформується. У наддержавні органи передаються функції по координації різностороннього співробітництва. З традиційних економічних функцій залишаються необхідність забезпечення зовнішньоекономічної стійкості й ефективності; нормативно-правове регулювання, стимулювання структурних перетворень, науково-технічного прогресу, інноваційних змін; розвиток охорони здоров'я, освіти, культури; регулювання блоку соціальних проблем тощо.

Список використаних джерел:

1. Анилионис Г.П. Глобальный мир: единый и разделенный. Эволюция теорий глобализации / Анилионис Г.П., Зотова Н.А. - М.: Международные отношения. - 2005. - 676 с.
2. Гребешкова О.М. Стан та перспективи зміцнення конкурентних переваг українських компаній в контексті моделі зовнішнього розвитку / Гребешкова О.М., К.С. Вовчук. К.С. // Наук. журнал. – Вип. 3-4. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2008.
3. Кривенко К.Т. Політична економія [Електронний ресурс] / Кривенко К.Т. – Режим доступу : <http://fingal.com.ua/content/view/881/39/1/3/htm>
4. Кучуков Р. Экономическая транснационализация: особенности, противоречия / Кучуков Р., Савка А. // Экономист. - 2005. - №12. - С. 48-55.
5. Фурсов А. Государство, оно же корпорация / Фурсов А. // Эксперт. Украинский деловой журнал. - 2006. - №7. - С. 52-57.

Морохова В.О., к.е.н., професор,
зав.каф. менеджменту та маркетингу,
Шумська В.Б., аспірант
Луцький національний технічний університет

МАРКЕТИНГ ВІДНОСИН В АГРОБІЗНЕСІ: КОНКУРЕНТНИЙ АСПЕКТ

Стабільний розвиток аграрного сектору є результативною ознакою діяльності досить великої кількості суб'єктів ринку. Стан та перспективи функціонування АПК доцільно оцінювати в залежності від дії багатьох факторів, які за силою свого впливу можуть спричинити стрімке поживлення функціонування підприємств або, навпаки, – викликати різкий спад основних показників діяльності. Специфічний соціально-економічний клімат, у якому протягом багатьох десятиліть працюють учасники агробізнесових процесів, сьогодні досить сильно ускладнює можливості утримувати позитивну динаміку індикаторів ринкового успіху. У зв'язку із цим все частіше підприємства намагаються запроваджувати таку політику діяльності, яка б дозволила діяти дещо опосередковано по відношенню до стихійного, непрогнозованого ринку, уникаючи руйнівних зовнішніх впливів.

Агропромисловий комплекс України сьогодні називають висококонкурентною галуззю, яка представлена численною кількістю дрібних та середніх господарських об'єднань. Однак, варто зазначити, що дане поняття в основному стосується переробних підприємств, які сьогодні відчувають конкуренцію на ринку не лише з боку аналогічних вітчизняних виробників продуктів харчування, але й конкурують із численною кількістю міжнародних компаній, які працюють в даному сегменті ринку.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Якщо ж розглядати сільськогосподарський сектор з точки зору виробництва сировини, складається зовсім інший погляд на організацію й функціонування агроринку. В даному ракурсі можна спостерігати своєрідний парадокс, який полягає у тому, що тут не завжди спрацьовує ефект „невидимої руки ринку”, що призводить до відсутності регуляторів добросовісної конкуренції. Подібні проблеми агроринку, як правило, зумовлені трьома основними причинами: відсутністю належної державної підтримки галузі, конкурентним тиском з боку іноземних замінників високоякісної вітчизняної продукції, а також необґрунтованим ціновим регулюванням.

Будь-який кризовий етап функціонування галузі можна назвати своєрідним випробовування для підприємств, в результаті чого ринок покидають слабкі учасники. З іншої сторони, прогресивні підприємства, які у складних зовнішніх умовах завдяки резервним ресурсам можуть втримати статистику діяльності на відносно позитивному рівні, отримують додаткові можливості щодо завоювання більшої частки ринку шляхом використання нових виробничих потужностей, а також додаткових земельних й трудових ресурсів. Однак, як свідчить практика, таким станом, зазвичай, користуються іноземні акціонери, які, прагнучи швидких прибутків та не турбуючись про природно-ресурсний потенціал країни, виснажують сільськогосподарські угіддя та користуються дешевою робочою силою.

Знайти раціональний шлях розвитку діяльності сільськогосподарських підприємств, на нашу думку, можна шляхом налагодження тісної взаємодії між ними в рамках концепції маркетингу відносин. В межах певного регіону взаємодія між конкурентами сьогодні є цілком дієвим способом впливу на ринок, оскільки, як свідчить практика, у сільськогосподарському секторі не виникає проблеми перевиробництва продукції, а, отже, практично відсутня конкурентна боротьба за завоювання тих чи інших ринкових контрагентів з точки зору реалізації великих партій сировини. Саме це і обумовлює прийнятність різних форм взаємодії підприємств-виробників.

Конкурентний аспект маркетингу відносин в агробізнесі, на нашу думку, повинен стосуватись в першу чергу обміну досвідом щодо оптимізації ведення бізнес-процесів, оскільки одним із основних факторів, який може підвищити привабливість підприємства, є можливість виготовляти високоякісну продукцію, та пропонувати ринковому партнеру додаткові послуги. При цьому, з точки зору маркетингу, важливим є не лише обговорення проблем у сфері поліпшення технологій виготовлення продукції та інших аспектів, які стосуються формування товарної політики. Дана концепція обумовлює взаємодію на основі цінових, збутових та комунікаційних детермінант розвитку.

Основною ідеєю формування відносин в агробізнесі між виробниками сільськогосподарської продукції є розроблення таких механізмів ведення бізнес-процесів, які сприятимуть виходу підприємств на новий якісний рівень функціонування. Це сприятиме підвищенню загальної культури ведення господарської діяльності та збільшенню сили впливу на інших учасників ринку, які досить часто ведуть агресивну політику по відношенню до виробників сільськогосподарської продукції. Окрім того, внутрішньогалузева співпраця між виробниками на агропродовольчих ринках, яка базуватиметься на маркетингових засадах може сприяти вирішенню проблем непропорційного регіонального розвитку пріоритетної галузі України, та підвищенню соціально-економічного благополуччя сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Кулешова Г.М. Конкуренція і конкурентоспроможність в агропромисловому виробництві //Економіка АПК. – 2008. - №3. – С. 126-131.
2. Чернишева С. Маркетинг відносин в системі управління підприємством: теоретичний аспект // <http://www.rusnauka.com>. [Електронний ресурс]

Московчук А.Т., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств вимагає пошуку ефективних напрямів управління господарською діяльністю. Внутрішнім чинником ефективної діяльності підприємства є зменшення витрат виробництва. Досліджуючи витрати вітчизняні і зарубіжні вчені обґрунтовують, що реальним напрямом зменшення витрат є запровадження системи управління ними.

Сутність процесу управління витратами можна визначити як взаємопов'язаний комплекс робіт, що впливає на процес здійснення витрат під час господарської діяльності підприємства, і

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

спрямований на досягнення оптимального їх рівня. Науковці вважають, що інформаційне забезпечення управління витратами підпорядковуються як класичній системі обліку, так і системі управлінського обліку. Так, С. Голов розглядає управління витратами як принципово нову систему, яка дає змогу чітко відстежувати, аналізувати й контролювати витрати, Т. Карпова вважає, що управління витратами включає такі елементи: планування, нормування, облік, калькулювання, економічний аналіз, контроль, регулювання та прогнозування витрат, О. Попов зазначає, що управління витратами – це розроблення і реалізація управлінських впливів, заснованих на використанні економічних законів щодо формування та регулювання витрат підприємства відповідно до його стратегічних і поточних цілей. Управління витратами – складова системи управлінського обліку [2, с.736].

Управління витратами передбачає цілеспрямований вплив на формування витрат, контроль за їх рівнем та економічне стимулювання зниження витрат [4, с.162]. Також управління витратами можна трактувати як динамічний процес, що включає управлінські дії, метою яких є досягнення високих економічних результатів діяльності підприємства на основі організації ефективного використання ресурсів і забезпечення оптимального рівня їх витрат.

Ефективно управляти витратами означає, перш за все, своєчасно виявляти факти відхилення витрат ресурсів від норм або планових показників, їх причину та винних осіб, а також об'єктивно їх оцінювати. Управління витратами на підприємстві націлене на зниження витрат часу на виконання робіт, витрат на утримання та експлуатацію обладнання, його ремонт, економію матеріальних ресурсів, зниження відходів і транспортно-заготівельних витрат.

Оскільки управління витратами має бути швидким і адекватним, що забезпечується, з одного боку, своєчасністю отримання інформації про витрати, а з іншого – швидкістю прийняття рішень, то в управлінні витратами особлива роль належить інформаційному забезпеченню прийняття рішень.

У широкому розумінні інформацію можна трактувати як сукупність свідчень, матеріалів, даних, які визначають міру потенційних знань керівництва про економічні процеси і явища та їх взаємозв'язок. Під управлінською інформацією розуміють сукупність даних, які є основою для прийняття управлінських рішень та визначення стратегічних, тактичних й оперативних завдань [1, с. 44].

На думку науковців основна проблема формування необхідної інформації стосовно витрат полягає в забезпеченні повноти, адекватності, цілісності та достовірності інформації [3, с.52].

Згідно з інструкцією про застосування «Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» для обліку витрат за статтями, а також для розрахунку собівартості продукції (робіт, послуг) рекомендується використовувати рахунки 9 класу. Для обліку витрат на виробництво використовується рахунок 23 «Виробництво». На рахунках 8 класу передбачено обліковувати витрати підприємства в розрізі їх окремих елементів: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати.

З метою контролю за витратами та управління ними керівництву необхідна більш детальна інформація ніж та, що формується на рахунках фінансового обліку.

Найповніша інформація про витрати міститься на найнижчому рівні управління. Деталізація витрат зменшується від найнижчого ієрархічного рівня управління до вищого. Саме тому кожному керівнику повинна надходити лише та інформація про витрати, від наявності якої залежить правильність саме ним прийнятих управлінських рішень.

Забезпечення необхідною інформацією керівників різних рівнів можна досягти за рахунок оптимізації документообігу, тобто організації руху документів підприємства за раціональними маршрутами від місця надходження та збереження на підприємстві до зацікавлених сторін.

Прийняття ефективних управлінських рішень базується як на врахуванні різнобічних інформаційних потреб керівників, що залежать від їх ієрархічного рівня та функціональних обов'язків так і забезпеченні об'єктивності, точності, достовірності інформації, що надходить.

Список використаних джерел:

1. Давидович І.Є. Управління витратами: Навч.посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 228 с.
2. Палий В.Ф. Управленческий учет – система внутренней информации // Бухгалтерский учет. – 2003. – № 2. – С.57-59.
3. Попов О. Управління витратами // Економічна енциклопедія: У 3-х томах. - Т.3. – К.: Вид. центр «Академія», 2002. – 952 с.
4. Филлипова С.В. Управленческий анализ: теория и практика. Цикл «Современные управленческие технологии». – К: АВРИО, 2004. – 336 с.

Муравинець Ю.В., аспірант
Луцький національний технічний університет

ЗАСТОСОВУВАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В ДОСЛІДЖЕННЯХ АГРОПРОМИСЛОВИХ СИСТЕМ

Сучасна виробнича діяльність проявляється у використанні людиною машин різної складності, роботоздатність яких, в значній мірі, залежить від технології та робочого середовища. Тому об'єкт дослідження не можливо розглядати без урахування факторів впливу: матеріалів, температур, кліматичних умов, тощо. Параметри робочих органів сільськогосподарських машин неможливо обґрунтувати належним чином без глибокого багатокритеріального дослідження технологічних процесів при реалізації яких відбувається взаємодія робочих органів машин і матеріалу.

На даний час питання оптимізації комплексу технічних засобів збирання льону розглянуті недостатньо. Тому питання обґрунтування методології вибору оптимальної технології збирання льону та комплексу технічних засобів для її реалізації з метою їхнього адаптування до конкретних погодних-кліматичних умов є актуальним.

Аналіз технологічного процесу збирання льону-довгунця дозволив виділити основні його етапи. Структурна схема процесу збирання за комбайновою технологією подана на рис.1.

За результатами аналізу сформовано графік поданий у вигляді операторної схеми на рис. 2.

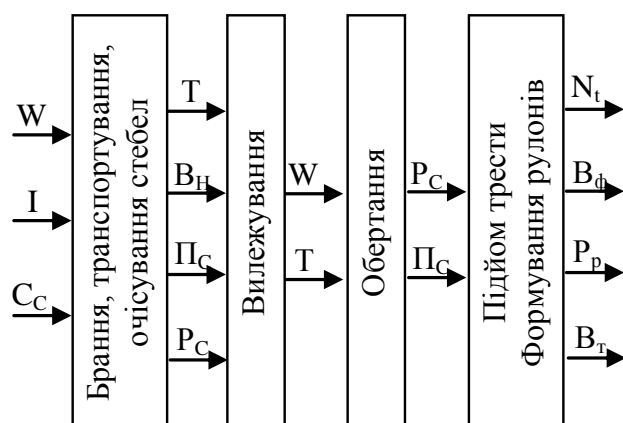

Рис. 1. Структурна схема збирання льону-довгунця

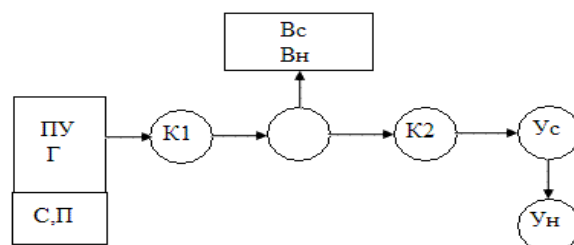

Рис. 2. Граф технології збирання льону:
ПУ – погодні умови, Г – стан ґрунту,
С – стан стебел, V_C і V_H – втрати стебел і
насіння, Y_C , Y_H – врожайність соломки та
насіння

Передаточні коефіцієнти збирання льону характеризують умови протікання процесу:

K_1 – передаточний коефіцієнт, який оцінює технологічні операції, спрямовані на зміну фізико-механічних властивостей стебел в ході формування врожаю;

K_2 – характеризує безпосередньо процес збирання і отримання насіння та трісти.

Передаточні коефіцієнти показують, що всі фактори впливають на комплекс збиральних робіт і оцінюються якістю виконання елементарних операцій. Показником ефективності збиральних робіт є врожайність.

Цільова функція оцінки ефективності запишеться:

$$E = Y_C \cdot \Pi + Y_H \cdot \Pi - \left(\sum_{i=1}^k B_H \cdot \Pi + \sum_{i=1}^n B_C \cdot \Pi \right) - B_{od} - B_{ood} \rightarrow \max \quad (1)$$

де Y_C , Y_H – продуктивність (врожайність) соломки та насіння, ц/га;

Π – ціна одиниці продукції, грн/ц;

$\sum B_H$, $\sum B_C$ – втрати насіння та соломки через неякісне виконання елементарної i -ї операції, ц/га;

B_{od} , B_{ood} – витрати на одиницю продукції та додаткові витрати, грн/га;

Через те, що у виразі (1) не всі величини є сталими, на цільову функцію необхідно накласти додаткову умову:

$$B_{ood} \rightarrow \min$$

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Зменшення додаткових витрат залежить від ефективності виконання елементарних операцій та створення машин із адаптованими робочими органами, які дозволять виконувати якісно всі необхідні операції. З цією метою необхідно сформулювати багатокритеріальні моделі, які являють собою вектор-функції технологічних операцій.

Для комбайнової технології вектор-функція має вигляд:

$$F = f \left(f_{\bar{o},a} \left(f_{n,m} \left(f_{z,m} \left(f_{o,a} \left(f_{m,\bar{e}} \left(X_{\bar{o},a} Y_{\bar{o},a} Z_{\bar{o},a} \right) Y_{n,m} Z_{n,m} \right) Y_{z,m} Z_{z,m} \right) Y_{o,a} Z_{o,a} \right) Y_{m,\bar{e}} Z_{m,\bar{e}} \right) \right)$$

За умови зміни зовнішніх впливів регульованих і не регульованих параметрів будуть змінюватись результуючі показники як робочих органів комбайна так і технології збирання.

Розроблені як структурна схема та граф технології збирання льону та сформовані нами математичні моделі для визначення її результуючих показників можуть бути використані з метою оптимізації технології збирання льону-довгунця та комплексу технічних засобів.

Нагірська К.Є., аспірант кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет

ВПЛИВ ГАЛУЗЕВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НА ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Трансформація аграрного сектора України та розвиток підприємницької діяльності наклали на керівників підприємств тягар відповідальності за правильність прийняття управлінських рішень. Ефективність управління сільськогосподарським підприємством залежить передусім від якості отриманої інформації, цінність якої визначається придатністю комплексно характеризувати діяльність складних за своєю структурою об'єктів. Показники, що кількісно характеризують зміни на підприємстві, формуються у звітності, яка узагальнює первісний масив даних про їх господарську діяльність.

Питанню звітності в Україні присвячено праці відомих вітчизняних вчених: М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, М.Я. Дем'яненка, В.І. Єфименка, В.М. Жука, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, Ю.Я. Литвина, М.Ф. Огійчука, М.С. Палюха, П.Т. Саблука, В.В. Сопка, Н.М. Ткаченко, М.Г. Чумаченка, П.Я. Хомина, Л.С. Шатковської та інших дослідників. Базовими є також праці провідних зарубіжних вчених за зазначеною проблемою: Л.А. Бернстайна, М.Ф. Ван Бреди, Н.А. Бреславцевої, Й. Бьотге, К. Друрі, О.В. Єфімової, В.В. Ковальова, Д. Колдуела, Б. Нідлза, В.Д. Новодворського, В.Ф. Палія, Я.В. Соколова, А.Н. Хоріна, Ч. Хонгрена, Е.С. Хендріксена, А.Д. Шеремета, М.А. Вахрушиної й ін.

Критично проаналізувавши роботи вчених, ми відзначили їх практичну цінність, глибину теоретичних висновків та значимість розглянутих проблем і узагальнень. Проте, залишаються поза увагою проблеми інформаційних властивостей бухгалтерської звітності сільськогосподарських підприємств в управлінській діяльності. З позицій відповідності існуючої звітності потребам управління у сільськогосподарських підприємствах, окреслені проблеми є особливо актуальними і вимагають комплексного підходу до вирішення, оскільки подання вибіркової або довільної інформації для прийняття рішень не надаватиме повної картини про діяльність центрів відповідальності й, отже, знижуватиме ефективність управління в цілому.

Очевидним є те, що підсумкова облікова інформація внутрішньогосподарської діяльності, відображена в звітних показниках, повинна в повному обсязі задовольняти інформаційні потреби управління сільськогосподарськими підприємствами, дозволяти контролювати витрати і результати та приймати ефективні та своєчасні управлінські рішення.

Специфічність аграрного виробництва полягає у тому, що сільськогосподарські виробники для забезпечення процесу виробництва та створення нової вартості використовують продукцію власного виробництва: в рослинництві – вирощене насіння та посадковий матеріал, гній; в тваринництві – корми, яйця для інкубації тощо. Такі витрати становлять проміжне споживання та повинні враховуватись при розрахунку валового випуску, валової доданої вартості.

У процесі дослідження проведено аналіз використання бухгалтерської звітності в управлінській діяльності управлінським персоналом сільськогосподарських підприємств. Можна виділити наступні проблеми формування звітності в контексті інформаційного забезпечення управління сільськогосподарським підприємством:

- відсутність єдиного підходу у визначенні переліку та змісту вимог до звітної інформації і її

відбору;

- відсутність градації в її використанні за рівнями управління та центрами відповідальності (паралелізм в обробці однієї і тієї самої інформації на різних рівнях та ланках системи управління);
- відсутність частини інформації для ухвалення певних рішень в основному на вищому рівні системи управління;
- відсутність ефективних засобів контролю за якістю інформації.

Особливості процесу виробництва у сільському господарстві зумовлюють потребу в специфічних звітних формах, які б достовірно відображали результати діяльності аграрних підприємств і давали б можливість забезпечувати вироблення обґрунтованих управлінських рішень щодо економічного регулювання виробництвом.

Неводнічик О.В., магістрант

Луцький національний технічний університет

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Процес адаптації молочного скотарства до ринкових умов повинен здійснюватися на основі принципів економічної свободи, мобільності, адекватного реагування, доцільності, комерційної вигоди, експортної орієнтації, соціального партнерства, дотримання законності. Механізми адаптації поділяються на зовнішні (державний вплив на суб'єкти господарювання, антимонопольне регулювання, цінова, кредитна та інвестиційна політика, законодавче забезпечення) та внутрішні (мотивації, диверсифікації, інновації, мінімізація ризиків). Головним критерієм адаптації є конкурентоспроможність продукції молочного скотарства на внутрішньому та зовнішньому ринках [1].

Розвиток молочного скотарства має відбуватися у трьох напрямках:

– перший напрям передбачає підвищення продуктивності худоби шляхом поліпшення рівня годівлі поголів'я, ліквідації білкового дефіциту в кормах на основі удосконалення структури кормовиробництва, збільшення в раціонах тих видів кормів, які максимально сприяють зростанню виходу продукції в розрахунку на голову худоби і поліпшення її якості, з урахуванням зональних умов. Цей напрям також передбачає впровадження найбільш прогресивних методів збирання, зберігання і підготовки кормів до згодовування; збільшення виробництва і розробки досконаліших рецептів комбікормів для окремих статевих-вікових груп худоби; створення і підвищення ефективності використання культурних пасовищ; обґрунтування режимів годівлі корів на різних стадіях їх репродуктивного циклу та ін.;

– другий напрям, пов'язаний з удосконаленням існуючих і створенням нових порід, пристосованих до місцевих умов. Основна мета – підвищення продуктивності худоби, її скоростиглості, плодючості, поліпшення оплати кормів і якості продукції. Цей напрям передбачає посилення племінної роботи з наявними породами і поліпшення породного районування; поглиблення спеціалізації худоби за характером одержуваної продукції; подовження строку використання високопродуктивного маточного поголів'я; дотримання найбільш ефективних строків отелення корів; удосконалення техніки штучного запліднення тварин, а також відповідної апаратури й обладнання;

– третій напрям передбачає, в основному, скорочення трудових і матеріально-грошових затрат на виробництво одиниці продукції на основі підвищення продуктивності худоби, впровадження комплексної механізації трудомістких процесів на молочних фермах і найбільш досконалої технології утримання тварин [1].

Молочне скотарство є єдиною галуззю, яка складається із соціальної, економічної та технологічної підсистем. Відповідно виділяють три види ефективності розвитку галузі: соціальну, економічну, технологічну, а також три групи чинників ефективності.

Державна підтримка є неодмінною умовою стабільного розвитку молочного скотарства. Необхідно встановити систему пільг, стимуляційні закупівельні ціни, збільшити дотації для продукції молочного підкомплексу; ввести механізм здешевлення ставок за користування кредитами; запровадити бюджетне відшкодування, ставок за кредитами, виданими сільськогосподарським товаровиробникам на покриття затрат щодо формування основного стада.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Розвиток молочного скотарства є важливою складовою соціально-економічного піднесення сільських територій, оскільки створює сировинну базу для розвитку переробної сфери АПК. Його розширене відтворення дозволить оптимізувати структуру земельного фонду шляхом розширення пасовищ, що зміцнить стійкість агроландшафтів.

Список використаних джерел:

1. Романів О.В. Організаційно-економічні основи регіонального розвитку молочного скотарства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК» / О.В. Романів. – Суми, 2005. – 20 с.

Нестерович А.В., аспірант
Львівський національний аграрний університет

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ МЕТОДІВ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

З переходом економіки, в тому числі і сільського господарства, на новітні методи господарювання, постало багато проблем у системі управління, зокрема серед них стимулювання персоналу. Велике значення почали приділяти питанню мотивації працівників, стимулюванню їх до більш продуктивної та якісної праці.

Враховуючи загальновідому теорію ієрархії потреб А. Маслоу можна стверджувати, що для кожної людини важливу роль відіграють не лише матеріальні потреби, а й інші, зокрема, потреби визнання, поваги, кар'єрного росту тощо. Якщо проаналізувати наявний рівень заробітної плати в сільському господарстві України, то також можна припустити, що переважна більшість працівників аграрних підприємств працює в основному не лише заради певної матеріальної винагороди. Тому у підвищенні продуктивності сільськогосподарської діяльності важливе місце необхідно відводити застосуванням й іншим формам мотивації. Враховуючи те, що методи мотивації поділяють на матеріальні і нематеріальні, і при тому матеріальні, попри доступність і більш явну результативність не є у галузі сільськогосподарського виробництва визначальними, доцільно з'ясувати і дослідити саме нематеріальні методи мотивації.

Нематеріальна мотивація персоналу повинна стати одним із найважливіших напрямків кадрової політики будь-якого сільськогосподарського підприємства. Давайте спробуємо визначити, чому виникає необхідність нематеріальної мотивації персоналу. Здавалося б, гроші вирішують все. Але не завжди це так, адже будь який працівник – це перш за все людина, а люди по-різному реагують на різні ситуації. Сьогодні, коли матеріальні потреби населення в більшості розвинених країн світу задоволено, все важливішими стають нематеріальні потреби й мотиви. На початку нового століття людина працює не тільки й не стільки для задоволення першочергових матеріальних інтересів, скільки для комплексного забезпечення широкого кола потреб соціального, культурного й духовного характеру.

Виділяють наступні методи нематеріальної мотивації працівників: сприятливий режим робочого часу, надання додаткового вільного часу, підкреслення важливої ролі працівника, розподіл влади, нагородження різного роду дипломами, призами, проведення різних стажувань, створення сприятливого психологічного клімату в колективі, покращення умов праці, планування кар'єри тощо.

Окремої уваги заслуговують такі види нематеріальної мотивації працівників як:

- переведення працівника на більш високу, престижну посаду;
- надання йому більшої самостійності у прийнятті рішень;
- покладення на нього більш складних завдань, проектів;
- надання працівникам знижок на продукцію, яку випускає підприємство;
- надання кредиту на придбання житла, авто тощо.

За оцінкою спеціалістів у галузі менеджменту персоналу нині в країнах з розвинутою економікою лише до 45 % найманих працівників у загальній структурі мотивів перевагу віддають досягненню матеріальної винагороди. При цьому за останні роки частка тих для кого важливіші нематеріальні мотиви різко зростає.

Постійні зміни в структурі, ієрархії мотивів слід розглядати як об'єктивну закономірність, властиву сучасним економічним системам. До основних чинників трансформаційних процесів, що відбуваються в мотивації трудової діяльності, належать:

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

- а) зміни в структурі та якості сукупної робочої сили;
- б) зміни в змісті праці;
- в) зміни в матеріальному стані найманих працівників і в цілому в якості їхнього життя;
- г) вичерпання резервів підвищення ефективності праці за рахунок фізичних можливостей людини.

Отже, нематеріальна мотивація є не менш важливою поряд з матеріальною. У державах, особливо високо розвинутих, нематеріальні стимули більше ціняться за матеріальні. В нашій державі рівень мотивації сільськогосподарської праці, порівняно з провідними країнами світу є на дуже низькому рівні. Керівники дотепер використовують традиційні методи стимулювання праці, які не відповідають вимогам ринкової економіки. На нашу думку, основним завданням для сільськогосподарських підприємств на сьогодні залишається сформувати механізм правильного застосування нематеріальних методів мотивації та їх пристосування до особливостей суспільства (його історичного розвитку, менталітету тощо).

Ніколаєва А.М., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ФОРМУВАННЯ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АПК

Сформована в наш час система кредитування сільськогосподарських товаровиробників не сприяє розвитку сільськогосподарського виробництва, незважаючи на те, що прийняті і фінансуються державою програми розвитку АПК за різними напрямками. Можна констатувати, що фінансово-кредитні відносини в АПК знаходяться в стадії становлення, не мають системного характеру, в них недостатньо враховуються особливості сільськогосподарського виробництва. У той час як сільське господарство є сферою життєзабезпечення, в якій задіяні природні, виробничі, економічні, соціальні та екологічні фактори, які взаємопов'язані, передбачає системний підхід до використання ресурсів, включаючи фінансові кошти.

У цих умовах актуальним завданням стає державна підтримка АПК з використанням фінансово-кредитного механізму. Одним із основних напрямів розвитку державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників є моніторинг фінансово-кредитних відносин в аграрній сфері економіки та забезпечення фінансової безпеки кредитних організацій і захисту економічних інтересів, власності сільськогосподарських товаровиробників.

Необхідність організації моніторингу фінансово-кредитних відносин у системі державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників регіону обумовлена тим, що в останні роки різко зросла кількість ризиків і загроз для економіки. Таке становище не дозволяє комплексно і достовірно аналізувати процеси, що протікають у виробничо-економічній сфері сільського господарства і в сфері кредитування АПК, відстежувати цільове використання фінансових коштів, розробляти заходи державного впливу на економічні процеси у сільському господарстві з метою запобігання нецільового використання наданих державою фінансових коштів за посередництвом кредитної організації.

Інформаційно-аналітична система спостереження за сферою фінансово-кредитних відносин передбачає вирішення наступних завдань: виявлення змін, що відбуваються в сфері аграрної економіки, і визначальних чинників; проведення порівняльного аналізу динаміки основних показників стану різних галузей аграрної економіки; відстеження ходу реалізації програм розвитку аграрної сфери економіки регіону; оцінка ефективності та повноти реалізації законів та інших нормативно-правових актів з питань економічного розвитку та кредитування; вивчення та поширення позитивного досвіду в розвитку аграрної сфери економіки; прогнозування розвитку найважливіших процесів у сільськогосподарському виробництві та у сфері кредитування; підготовка інформаційно-аналітичних доповідей для відображення кредитно-грошових відносин в аграрній сфері економіки регіону; вивчення найбільш кредитоспроможних підприємств і господарств, стану сфери кредитування АПК.

Одним з елементів моніторингу грошово-кредитних відносин аграрної сфери економіки регіону є методичне забезпечення аналітичної роботи. Аналіз кризових ситуацій проводиться в такій послідовності:

1. Складається попередній реєстр об'єктів дослідження.
2. Здійснюється збір інформації для оцінки кризових ситуацій на територіях.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

3. Оцінюється рівень загроз і ризиків у сфері кредитування.

4. Оцінюються кризові ситуації в сільському господарстві регіону за сферами господарської діяльності.

5. Для територій, що характеризуються високим рівнем кризової ситуації, проводиться збір додаткових показників. Уточнюється динаміка основних показників у ретроспективному періоді.

6. Для кризових територій здійснюється поглиблений аналіз причин і наслідків кризових ситуацій у сфері кредитування і в галузях сільського господарства.

7. Розробляються або групуються по блоках заходи державної підтримки, запропоновані програмно-цільові заходи, спрямовані на підвищення прибутковості сільськогосподарських товаровиробників і ступінь повернення кредиту.

Службу моніторингу кредитно-грошових відносин в аграрній сфері економіки необхідно створювати при місцевих органах виконавчої влади в областях, що дозволить проводити незалежну оцінку розподілу та використання бюджетних кредитних ресурсів між позичальниками, тобто між сільськогосподарськими товаровиробниками. Доцільно визначити механізм взаємодії служби моніторингу фінансово-кредитних відносин в аграрній сфері економіки зі службою безпеки банку, що кредитує. Крім того, необхідно удосконалити методи надання кредитів малим і середнім формам господарювання на селі, так як саме сільськогосподарські товаровиробники цих форм господарювання не мають доступу до кредитних ресурсів, мають низький рівень фінансової стійкості, слабо захищені від впливу монопольних організацій на ринку сільськогосподарської продукції.

Не менш важливим є створення інформаційно-аналітичної бази моніторингу кредитно-грошових відносин в аграрній сфері економіки. Сформовані форми консультування сільськогосподарських товаровиробників в недостатній мірі оснащені сучасними засобами і обладнанням для проведення моніторингу. Інформаційно-консультаційні служби повинні стати потужним інструментом регулювання економічних відносин в АПК, сприяти розвитку системи державного кредитування аграрної сфери економіки в регіонах України.

Нікольчук С.С., аспірант

Луцький національний технічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ПРОЦЕСУ ОБЕРТАННЯ ЛЬОНУ-ДОВГУНЦЯ НА ВТРАТИ НАСІННЯ З УРАХУВАННЯМ СТАНУ СТЕБЕЛ ЛЬОНУ

Аграрна політика у льонарстві повинна базуватись на формуванні конкурентоспроможного виробництва.

Ефективність виробничих процесів неможливо підвищити без впровадження нових інженерно-технічних рішень у агропромислому комплексі. Лише оперативне впровадження нових технічних засобів та адаптивних технологій у сферу вирощування льону забезпечить отримання якісної сировини для льонопереробних підприємств.

Розробка нових робочих органів потребує вивчення особливостей льону-довгунця, врахування яких дасть можливість підвищити якість льонотрести та насіння.

Але розробка нових робочих органів льонозбиральних машин потребує поглиблення знань про властивості льону-довгунця, виконання певного переліку досліджень, проведених із урахуванням зовнішніх факторів впливу на формування механіко-технологічних властивостей льону.

Важливим є дослідження впливу процесу обертання льону-довгунця на втрати насіння з урахуванням стану стебел льону.

Двохфазова технологія збирання льону потребує виконання процесу обертання льону. Якщо обертання проводять зі стрічкою неочісаних стебел це приводить до втрат насіння. Встановлення втрат проводилось експериментальним шляхом.

Дослідження проводились при наступних агрометеорологічних умовах:

– середня температура повітря 19,2⁰ С;

– відносна вологість становила 80,2%;

– середня кількість опадів була незначною і становила 0,4 мм.

Досліди проводились на ділянці 60×60 м. Стеблостій рівний, однорідний. Ступінь забур'яненості не перевищувала 10%.

Льон було вибрано льонобралкою ТЛН-1,9А. Обертання стрічки льону проводили самохідним

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

підбирачем-обертачем ОЛС-01.

Досліди проводились у декілька етапів.

I етап: 24 серпня;

II етап: 31 серпня;

III етап: 4 вересня;

IV етап: 10 вересня.

Для кожного етапу було визначено величину втрат насіння, як до, так і після обертання стрічки.

Природні втрати визначались згідно існуючої методики. Одночасно робилась виборка зі стрічки у кількості 10 стебел з трьох ділянок по її довжині і передавалась для визначення відносної вологості у лабораторію, де визначалась вологість як стебел, так і насіння.

Після здійснення обертання знову проводили визначення втрат насіння.

Отримані дані заносились у лабораторний журнал.

На рис. 1 подано результати досліджень.

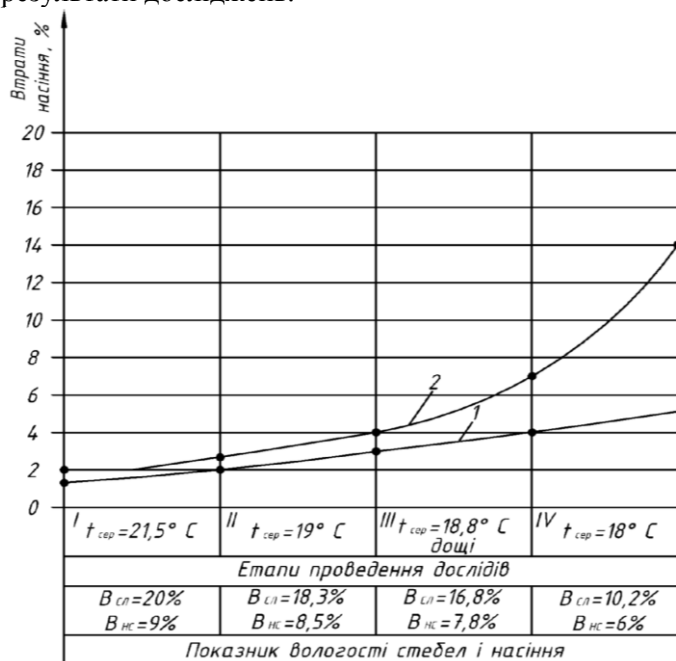

Рис. 1. Втрата насіння: 1 – до обертання стрічки льону; 2 – після обертання стрічки льону

Аналіз отриманих результатів показав, що величина втрат насіння льону залежить від агрометеорологічних умов.

Умови проведення дослідів у III періоді вирізнялись дощами. Як видно з рис. 1 дощова погода привела до збільшення втрати насіння.

З метою визначення загальної втрати насіння, яка складається з втрат на корню і втрат після обертання стрічки льону, проводили підрахунок втрат на кожному етапі до здійснення операції обертання стрічки льону. Результати подано графічно у вигляді залежностей (рис. 1).

Експериментально встановлено, що втрати насіння льону на першому етапі вилежування стрічки майже однакові як без обертання, так і після обертання. Збільшення строків вилежування стрічки призводить до зростання втрат насіння під час виконання операції обертання.

Нірода Д.С., аспірант

Луцький національний технічний університет

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Формування сучасної системи фінансово-економічного регулювання землекористування має передувати подальшим перетворенням відносин власності щодо використання земельного капіталу, тим більше що критична маса інститутів та інституціональних передумов для формування ринкових

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

відносин у землекористуванні вже створена. Зняття мораторію має відбуватися після того як буде інституціоналізовано ефективну систему економічного стимулювання відтворення земельно-ресурсного потенціалу, кредитного забезпечення реалізації масштабних ґрунтоохоронних проєктів, антимонопольного регулювання, надання різного роду землевпорядних та землеоціночних робіт, диференціації в податковому регулюванні земельних відносин.

Розгляд доцільності зняття мораторію без прив'язки до системи фінансово-економічного регулювання землекористування лише поглибить існуючі колізії в соціальній та майновій структурі села, легалізує незаконний перерозподіл земельної власності, закріпить позиції агрохолдингів щодо надмірної концентрації родючих земель та дискримінації малоземельних селян.

Формуванню ефективної системи фінансово-економічного регулювання землекористування мають передувати зміни ряду положень таких законодавчих актів як Земельний кодекс України, Закон України «Про оцінку земель», Закон України «Про плату за землю» тощо.

Система фінансово-економічного регулювання землекористування охоплює такі складові:

- 1) податкове регулювання землекористування;
- 2) економічне стимулювання раціонального землекористування;
- 3) відшкодування втрат, понесених землекористувачами у зв'язку з поліпшенням родючості ґрунтів;
- 4) кредитне забезпечення процесів відтворення та охорони земельних ресурсів;
- 5) цільове бюджетне фінансування ґрунтоохоронних проєктів, що визначають рівень господарської самодостатності сільських територій;
- 6) страхування ризиків погіршення родючості ґрунтів внаслідок несприятливих природно-кліматичних умов;
- 7) антимонопольне регулювання надання землевпорядних та землеоціночних послуг;
- 8) фінансове регулювання реєстрації орендних угод, форм орендної плати, видачі державних актів на право приватної власності на землю.

Удосконалення податкового регулювання землекористування передбачає дві основних складових: ідентифікація реальної бази стягнення земельного податку та перегляд його ставок в залежності від величини земельної ренти та категорії земель.

Важливим моментом є подолання дискримінації певних категорій платників земельного податку через надання пільг іншим платникам або ж звільнення від оподаткування окремих суб'єктів підприємницької діяльності. При програмуванні реформування системи оподаткування землекористування необхідно враховувати той факт, що плата за землю надходить в регіональні та місцеві бюджети і значною мірою впливає на фінансову самодостатність територіальних утворень [1].

Збільшення масштабів водної та вітрової ерозії, окислення та засолення значною мірою зумовлені відсутністю ефективної системи економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель. Відсутність стимулюючого чинника аж ніяк не спонукає постійних та тимчасових землекористувачів до проведення природоохоронних заходів. Як правило, в стратегію їхньої діяльності закладено наступний імператив – досягнення максимального рівня економічної ефективності використання земельних ресурсів. Земельний кодекс України включає незначну кількість важелів економічного стимулювання раціонального використання земель. Ці важелі є надмірно уніфікованими і не завжди адекватно реагують на ряд ситуацій, зумовлених погіршенням якісних характеристик ґрунтів.

На нашу думку, інституціоналізації потребують такі інструменти прямого стимулювання:

-надання державних дотацій приватним структурам, які застосовують сучасні методи обробітку ґрунту, а також дотримуються усіх необхідних сівозмін при виробництві рослинницької сільськогосподарської продукції, що сприяє зниженню обсягів викидів двоокису вуглецю в атмосферне повітря;

-зменшення орендної плати користувача сільськогосподарських земель державної та комунальної власності в разі, якщо ним були проведені комплексні агролісомеліоративні та агротехнічні заходи, що упередили масштабні прояви водної та вітрової ерозії, засолення та окислення ґрунтів, а також повернули у продуктивний господарський оборот значні площі осушених земель;

-спрощення процедури проведення аукціонів для продажу земель, які перебувають в несприятливих для ведення сільськогосподарського виробництва умовах;

-часткова компенсація державою та органами місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування процентних ставок за кредитами, які отримані в комерційних банках під реалізацію

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

проектів рекультивації земель, що перебували під торфорозробками, або тривалий період були вилучені з господарського обороту;

-повна або часткова компенсація витрат землевласникам та землекористувачам, спрямована на заліснення малопродуктивних земель, що сприяє укріпленню агроландшафтів на значній території;

-впровадження штрафних санкцій за недотримання науково-обґрунтованих сівозмін для орендарів сільськогосподарських угідь, які використовуються для виробництва ряду технічних культур, таких як соняшник і ріпак.

Перманентне відтворення якісних характеристик сільськогосподарських земель значною мірою залежить від доступності кредитних ресурсів під проведення природоохоронних заходів в землекористуванні. Враховуючи низький рівень капіталізації вітчизняних банків, а також високі процентні ставки на кредитні ресурси активізувати залучення кредитних ресурсів для відтворення та охорони земель сільськогосподарського призначення надто проблематично. З огляду на це необхідно формувати спеціалізовані банки – земельні банки. Такий банк має бути створений у формі державного банку, отримати виключне право на придбання земель сільськогосподарського призначення (в умовах мораторного періоду), що створить надзвичайно ліквідний актив для його подальшої капіталізації.

Державний земельний банк, крім продажу скуплених земель на земельних аукціонах, має отримати право на надання їх в оренду на короткостроковий та довгостроковий період. Враховуючи те, що від рівня дотримання необхідних агротехнічних та агрохімічних умов використання цих орендованих земель залежить їх продуктивність в майбутньому, а відтак і можливість банку для подальшої їх передачі в оренду, державний земельний банк формуватиме відповідні служби, які разом з регіональними підрозділами державного агентства по земельних ресурсах контролюватимуть дотримання орендарями базових принципів раціонального та невиснажливого землекористування.

Список використаних джерел:

1. Хвесик М.А. Інституціональна модель природокористування в умовах глобальних викликів: [монографія] / М.А. Хвесик, В.А. Голян. – К.: Кондор, 2007. – 480 с.

Никитюк Т.Л., к.е.н., доц. кафедри ЕТ та МЕ.

Баула О.В., к.е.н., доц. кафедри ЕТ та МЕ

Луцький національний технічний університет

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Розвиток аграрного сектора господарства тисячі років характеризується практично нездоланим дуалізмом. З одного боку, без якісних і в достатній кількості продуктів харчування людина, як істота біологічна не виживе, а з іншого – аграрний бізнес є одним з найбільш ризикових, через не можливість усунути усіх загроз у розвитку.

Найбільш непередбачуваною загрозою є природні умови: сприятлива погода викликає великі врожаї, що веде до падіння цін, в той же час, несприятливі умови скорочують врожайність і апіорі можуть спровокувати голод. Ще А.Сміт писав, що навіть при незмінному попиті ринкова ціна цих (аграрних) товарів підлягає впливу випадкових коливань, під такими випадковостями він розумів погодні умови[1,С.128].

Розвиток аграрного господарства потребує пильної уваги та системної підтримки. На сьогодні не існує такої держави та міжнародної організації, яка б не зважала на розвиток цього сектора. На засіданні сесії ГА ООН у 2010 році, а також неформальному економічному саміті в Давосі 2011 року наголошувалося на необхідності усунення проблем у розвитку саме сільського господарства.

За таких умов, розробка довгострокової державної стратегії розвитку аграрного сектора України та її регіонів має стати пріоритетним завданням влади на усіх рівнях. "Україна робитиме все можливе для надання динаміки розвитку взаємодії між Україною та ЄС та втілення необхідних для цього системних реформ", – наголошує українське МЗС[2]. Отже, зважаючи на задекларований на найвищому рівні європейський вектор інтеграції, державна аграрна політика має включати основні детермінанти розвитку, що практикуються в Євросоюзі.

Рис.1. Основні елементами єдиної європейської аграрної політики.

Упродовж 54 річної історії ЄС, зважаючи на важливість аграрного сектора, розробляються, реалізуються та трансформуються у відповідності до сучасних імперативів спеціальні програми, спрямовані на досягнення його ефективності. Узгоджені дії країн ЄС у цій царині отримали назву Єдина аграрна політика. Головними цілями такої політики є забезпечення стабільності постачання сільського господарства за стабільними цінами, підвищення продуктивності сільського господарства, підтримка життєвого рівня фермерів, розумного рівня роздрібних цін тощо. Основні елементи єдиної європейської аграрної політики подано на рис.1. [3].

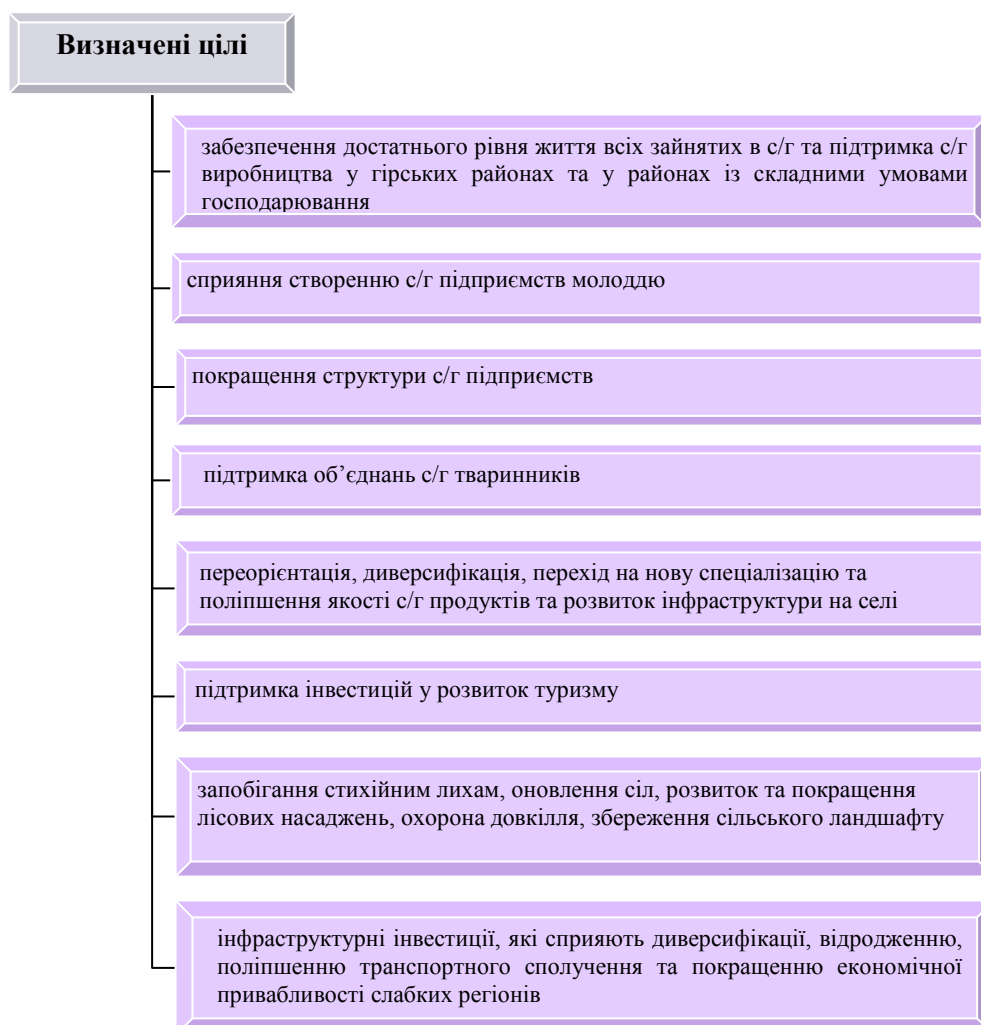

Рис.1. Цілі Європейського Фонду Керівництва і гарантій для сільського господарства

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Якщо ринкові ціни в країнах ЄС падають більш ніж на 10% нижче за цей рівень, органи ЄС здійснюють гарантовану закупівлю даного продукту, забезпечуючи підтримку рівня цін. В ЄС використовується декілька основних видів цін. Орієнтовні ціни, які країни ЄС вважають за необхідне підтримувати на національних ринках у внутрішньорегіональному обороті. Єдині правила зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією з третіми країнами та єдиний митний тариф. Сільськогосподарські продукти пересуваються в межах ЄС за умов, подібних до умов внутрішнього ринку. При імпорті діє система компенсаційних зборів, що захищає виробників від конкуренції з боку тих країн, де витрати виробництва сільськогосподарських товарів нижчі, ніж в ЄС. При експорті сільськогосподарської продукції в треті країни виробники отримують субсидії від органів ЄС, які дозволяють їм продавати продукцію за більш низькими світовими цінами. По окремих товарах ЄС уклало угоди із зовнішніми постачальниками, за якими вони зобов'язуються не експортувати ці товари в країни ЄС за цінами нижчими встановленого рівня.

За практичне здійснення єдиної політики в області сільського господарства відповідальність несуть міждержавні органи ЄС (Рада і Комісія). У 1962 році було створено **Європейський фонд орієнтації і с/г гарантій (EAGGF)**, основні цілі якого подано на рис.2.[4]. Кошти для підвищення продуктивності і модернізації сільськогосподарського виробництва, а також кошти гарантії, які складають $\frac{3}{4}$ суми фонду, прямують безпосередньо на підтримку цін. EAGGF формується за рахунок компенсаційних зборів, що стягуються за імпорт сільськогосподарської продукції з третіх країн, відрахувань від мита на промислові товари, що ввозяться, прямих внесків з бюджету ЄС, надходжень від ПДВ.

Вступ в ЄС нових «бідних», переважно аграрних країн (Греція – 1981 р., Португалія та Іспанія – 1986 р.), надало йому більш сільськогосподарського змісту та призвело до зростання витрат спрямованих на підвищення ефективності цього сектора економіки. У 1986 р. було прийнято Єдиний Європейський Акт та у Договорі про ЄС з'явився спеціальний розділ, який об'єднав різні інструменти економічної політики, спрямовані на зближення розвитку країн–учасниць під назвою «Економічне і соціальне об'єднання».

Відповідно до Статті 130 визначається завдання для Європейського Фонду Регіонального Розвитку: «внести вклад в усунення значних регіональних диспропорцій у Співтоваристві шляхом участі в розвитку та структурній перебудові регіонів, що відстають у розвитку, а також у конверсії індустріальних регіонів, які знаходяться у занепаді»[5]. Для здійснення зазначеної мети у 1988 р. докорінно реформовано Структурні фонди ЄС. Реформування передбачало повний перегляд складу та методів застосування «інструментів структурної політики», спрямованих на регіональний розвиток, забезпечення зайнятості населення, освіти, а також на розвиток аграрних районів. Заснований перший «пакет» регіональних проєктів фінансування ЄС на 1988–1993 рр. при своїх певних перевагах став, зокрема, об'єктом обґрунтованої критики, передусім через невизначеність критеріїв та розмитість адресності фінансування, які, по суті, відтворювали недоліки національних «генеральних грантів» на розвиток. Упродовж 1994–1999 рр. Комісією ЄС підготовлено другий «пакет», де відповідні асигнування стали більш цільовими, адресними, зумовлені власними зусиллями регіонів – бенефіціарів, а також розподілялися на конкурсній основі й за чітко встановленими критеріями. Відповідно до нового «пакета» загальні асигнування на проведення політики ЄС у сфері регіонального розвитку значно зросли, більше коштів виділяється лише на підтримку та субсидіювання сільського господарства, тому що: по-перше, також мають свою регіональну складову; по-друге, у перспективі мають суттєво скоротитися, оскільки в частині субсидій вони обмежуються обов'язками, які перебрав на себе ЄС за підсумками Уругвайського раунду СОТ.

У 2000 році Єврокомісія опублікувала «План дій 2000» (AGENDA 2000), складовою частиною якого був Семирічний план розвитку регіонів (2000–2006 рр.). Відповідно до нововведень обсяги витрат по лінії СФ на регіональну політику знову було збільшено. На цьому етапі відбулося розширення ЄС за рахунок 10 «східних» держав, що призвело до збільшення територіальних диспропорцій в ЄС та визначення необхідності в інтервенції з боку наднаціональних органів. Зросла важливість і масштаби (територіальні та фінансові) загальної регіональної політики.

У 2007–2013 рр. відбувається оптимізація головних цілей регіональної політики (конвергенція; підвищення конкурентоспроможності регіонів та рівня зайнятості населення; розвиток територіального (прикордонного) співробітництва та відповідна концентрація коштів на головних напрямках, а також застосування нових інструментів аграрної політики. Єврокомісія наголошує, що левова частка 139 млрд EUR бюджету ЄС на 2010 рік була спрямована на економічне відновлення, найбільшу частку фондів згуртування отримають країни ЄС-12 (нові члени ЄС). Підтримка сільського господарства в цих регіонах також зростає, і таким чином країни ЄС-12 отримають майже 20%, тобто

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

11 млрд EUR, для підтримки сільського господарства [6].

Таким чином, формування державної стратегії розвитку аграрного комплексу України має базуватися на засадах європейської аграрної політики, при цьому слід врахувати її трансформаційний характер, визначені пріоритети, систему фінансування тощо. Однак, європейські зразки необхідно не сліпо копіювати, а адаптувати до української економічної дійсності.

Список використаних джерел:

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / Антология экономической классики. – М.:МП «ЭКОНОМ» «КЛЮЧ», 1993. – 475 с.
2. МЗС відреагувало на резолюцію Європарламенту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/1051593>
3. Охарактеризувати спільну аграрну політику країн ЄС. Місце України в процесах світової економічної інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-9379-1.html>
4. Никитюк Т.Л. Структурні фонди Євросоюзу: механізм фінансування регіонального розвитку // Економічні науки. Серія «Облік та фінанси». Зб. наук. пр. ЛНТУ. Вип. 5(20).Ч.2 – Луцьк, 2008. – С. 56–64
5. Світовий досвід формування та реалізації державної регіональної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ved.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=25296&id=1150>
6. Відновлення – головна мета бюджету ЄС 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tneu.edu.ua/ua-i-article-i-id-i-1086-i-nSID-i-ices-i-index.html>

Николюк О.М., к.е.н., старший викладач

Князева О.П., аспірант

Житомирський національний агроекологічний університет

**МЕТОДИКА ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ІЗ
ВРАХУВАННЯМ РИЗИКУ НЕАДЕКВАТНОСТІ ВХІДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ**

У сучасних умовах індикатором успішності діяльності підприємства є рівень його конкурентоспроможності, результати оцінки якої дають можливість виявити додаткові резерви підвищення конкурентного статусу суб'єкта господарювання. Основною проблемою, що виникає у процесі оцінки конкурентоздатності, є вибір такої методики, яка б враховувала багатоаспектність цієї економічної категорії. Крім того, оскільки правильність результатів кількісного оцінювання конкурентоздатності залежить від достовірності вхідних даних, необхідним також є мінімізація можливих помилок через неадекватність інформації.

Метою дослідження є аналіз можливості адаптації граничних методів оцінки економічної ефективності до вимог процесу оцінювання конкурентоспроможності підприємств. Методологічною та теоретичною основою дослідження є системний підхід до вивчення фундаментальних положень стосовно питань кількісної оцінки конкурентоздатності підприємств.

Питання аналізу конкурентоспроможності підприємств досліджували такі науковці, як І. Кокбурн, М. Портер, К. Прахалад, Г. Хамел, Р. Хендерсон та ін. Основоположниками граничних методів, які в дослідженні запропоновано використовувати для кількісного оцінювання рівня конкурентоздатності, є Д. Ейгнер, У. Куапер, С. Ловел, М. Фаррел, А. Чарнс, Р. Шмідт та ін.

Конкурентоспроможність підприємства – це характеристика підприємства, яка є формою прояву ступеня реалізації його потенційної спроможності формувати, утримувати і використовувати стійкі конкурентні переваги. З наведеного визначення випливає, що при кількісній оцінці конкурентоздатності необхідним є порівняння значень показників конкурентоспроможності із значеннями цих показників у конкурентів, а також із такими, що суб'єкт підприємництва спроможний досягти за наявних у нього ресурсів. Підкреслимо, що максимальний рівень конкурентоспроможності передусім означає не «краще, ніж у конкурентів», а «найбільше (найкраще), на що здатне підприємство». Тобто пріоритетним є співставлення потенційного рівня результативності діяльності суб'єкта господарювання із фактичним. Потенційна спроможність формувати, утримувати і використовувати стійкі конкурентні переваги має визначатись наявними у підприємства ресурсами. Крім того, у сучасних умовах за об'єктивного існування ризику використання неадекватної інформації, на основі якої здійснюється оцінка, особливо важливим є врахування випадкових помилок у процесі оцінювання.

Наведені вище вимоги задовольняють такі граничні методи кількісної оцінки, як метод стохастичної границі (*Stochastic Frontier Approach, SFA*) та метод аналізу поверхні обгортання (*Data Envelopment Analysis, DEA*), що використовуються для визначення економічної ефективності

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

діяльності суб'єктів господарювання та ґрунтуються на порівнянні фактичних результатів діяльності із його межею виробничих можливостей. Ефективними вважаються ті підприємства, які відповідають визначеній граничній межі ефективності.

Метод стохастичної границі передбачає побудову стохастичної регресійної функції результатів діяльності від витрат ресурсів. Припускається, що неефективність має несиметричний закон розподілу, а випадкова помилка (ризик неадекватності вхідної інформації) нормально розподілена. В такий спосіб здійснюється «відсікання» випадкової частини результатів та виділяється справді неефективний (неконкурентоспроможний) елемент. З метою ж порівняльної оцінки із конкурентами, робиться припущення, що на межі конкурентоспроможності перебуває той суб'єкт господарювання, який характеризується мінімальною випадковою помилкою. Тобто це підприємство і є найбільш ефективним. Відхилення показників конкурентоздатності від еталонного відображатиме рівень їх неефективності. При цьому важливою перевагою методу SFA є можливість ідентифікації резервів підвищення рівня результативності господарювання. Метод DEA також дає можливість оцінити ефективність суб'єкта господарювання відносно його конкурентів. При цьому критерієм оптимальності є максимум ефекту за наявних ресурсів. Загалом, при виборі одного із наведених методів слід врахувати їх недоліки та переваги (табл. 1).

Таблиця 1

Основні переваги та недоліки методів SFA та DEA

Метод	Переваги	Недоліки
Метод стохастичної границі SFA	Враховує випадковість відхилення від межі конкурентоспроможності	Можливе врахування лише одного результативного фактору
Метод аналізу поверхні обгортання DEA	Можливе врахування кількох вхідних та вихідних факторів	Не враховує випадковість відхилення від межі конкурентоспроможності

Враховуючи специфіку методів SFA та DEA, в якості результативних ознак пропонується використовувати показники, які відображають фактичний рівень спроможності підприємства формувати та утримати конкурентні переваги. Вхідними ж факторами мають бути кількісні та якісні характеристики ресурсів, що є у розпорядженні суб'єкта господарювання. Очевидно, що більшість наведених чинників кількісно оцінити можливо тільки на основі застосування методів експертного оцінювання. Тому одним із способів зменшення рівня ризику неадекватності інформації є також науково обґрунтоване визначення вхідної та вихідної даних шляхом мінімізації суб'єктивної їх складової.

Основною перевагою методів SFA та DEA є те, що вони дають змогу одночасно здійснити порівняння рівнів фактичних показників конкурентоспроможності із потенційними, а також такими, що досягли конкуренти. Важливою також є можливість зменшення рівня ризику викривлення результатів оцінки конкурентоспроможності через неадекватність вхідної інформації. Подальші дослідження слід зосередити на розробці системи показників, які описуватимуть вхідні та вихідні дані для оцінювання, а також методу їх розрахунку.

Олександренко І.В., к.е.н., доцент,
Іщук Л.І., ст. викладач
Луцький національний технічний університет

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ

На сучасному етапі агропромисловий комплекс України зазнає нестачу інвестиційних ресурсів для підтримки родючості ґрунтів, відновлення і придбання основних засобів виробництва, впровадження нових технологій, поліпшення соціальної і виробничої інфраструктури села, і в остаточному підсумку, забезпечення продовольчої безпеки країни. Залученню та раціональному використанню інвестицій, які направлені на стабілізацію виробництва і подальший розвиток АПК України, відводиться важлива роль. Тому важливо зрозуміти економічну сутність цього процесу, сформувані чіткі механізми його фінансового забезпечення.

Гарантування продовольчої безпеки держави, забезпечення сталого розвитку та збалансованого продовольчого ринку, нарощування експортного потенціалу АПК, ефективного функціонування та збільшення виробництва продовольчих товарів значною мірою залежить від належного інвестиційного розвитку аграрного сектора країни та її регіонів. Низький рівень інвестиційної

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

активності вітчизняного АПК обумовлено відсутністю належного обсягу фінансових ресурсів, оскільки попит сільськогосподарських виробників на фінансові та кредитні ресурси не задовольняється повною мірою.

Основними проблемами здійснення інвестиційних процесів на підприємствах агропромислового комплексу є те, що сільськогосподарські підприємства відчують дефіцит обігових коштів, мають значну кредиторську і дебіторську заборгованість, поставлені в невігідні умови кредитування. Сільськогосподарські підприємства, характеризуються збитковістю та слабкою фінансовою стійкістю, що також негативно впливає на залучення інвестиційних ресурсів. Вагомими проблемами, які відлякують як іноземних та і українських інвесторів від аграрного сектора, є невирішеність питань, щодо ринку землі, відсутність перспективи сприятливого оподаткування в АПК на середньострокову перспективу, не досить чіткі критерії державної підтримки галузі, непрогнозованість регуляторної політики держави для бізнесу.

Несприятливе становище України на світовому інвестиційно-кредитному ринку є причиною низької активності іноземних інвесторів щодо вкладення капіталу в сільське господарство. Основними негативними чинниками такого становища є: недосконала законодавча база; нестабільна політична ситуація; недосконалість податкового законодавства; недостатній рівень розвитку фінансового ринку; недосконалість ринкового механізму; відсутність системи страхування інвестицій.

У світовій практиці напрацьовано універсальний набір заходів, які більшою або меншою мірою використовуються для залучення іноземного капіталу. Серед них найбільш сприятливими є такі методи стимулювання іноземних капіталовкладень:

- податкові стимули: встановлення прямих додаткових пільг, відстрочка сплати податків за інвестування капіталу; стимули, пов'язані з амортизаційними відрахуваннями; «податкові канікули», які встановлюються на строк від 2 до 10–15 років; звільнення від сплати митних процедур по імпорту обладнання, сировини, комплектуючих виробів;

- фінансові стимули: різного роду субсидії, позики, кредити і гарантії їх надання, державне страхування;

- нефінансові стимули, спрямовані на створення загальних умов ефективного функціонування іноземного капіталу;

- забезпечення необхідними факторами виробництва, інформацією та службами управління щодо розвитку транспорту та інших комунікацій.

Згідно даних Державного комітету статистики інвестиції в сільське господарство на 1 червня 2010 року склали 3352,7 млн грн., а на 1 червня 2009 року – 3200 млн грн. Аграрний сектор України є непривабливим для потенційних інвесторів через високі ризики, пов'язані з незахищеністю права власності та ймовірністю неповернення коштів через недосконале управління. За даними Мінагрополітики, в агропромисловий комплекс України станом на 1 квітня 2010 року, починаючи з 1992-го, було введено \$2,563 млрд прямих іноземних інвестицій (6,4% загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку країни). З них – \$1788,7 млн вкладено в підприємства харчової і переробної промисловості та \$774,3 млн – у сільськогосподарські. Водночас, за I квартал 2011 року в агропромисловому секторі стався відтік іноземного капіталу у розмірі \$39,1 млн, \$5,4 млн – у сільському господарстві і \$33,7 млн – у харчовій промисловості. Основними інвесторами в АПК України, зокрема у сільське господарство, є: Кіпр (\$251,2 млн), Велика Британія (\$133,5 млн), Данія (\$57,6 млн), Німеччина (\$55,4 млн), Польща (\$29,3 млн).

Основними формами здійснення прямих іноземних інвестицій в АПК України є створення спільних або власних дочірніх підприємств. Ще один варіант: укладання ліцензійних угод із вітчизняними господарствами, згідно з якими останні набувають право на використання нової технології виробництва товару. Варіації на ту ж тему – придбання неконтрольних пакетів акцій вітчизняних підприємств – емітентів (портфельні іноземні інвестиції), або купівля контрольних пакетів акцій у вітчизняних підприємств (пряма купівля, у процесі приватизації, обміну боргів на акції тощо).

З метою формування сприятливого інвестиційного клімату в АПК необхідно забезпечити досягнення стабільної макроекономічної і політичної ситуації; удосконалити відповідну законодавчу базу; визначити пріоритети розвитку сільського господарства та агропромислового виробництва; подолати інфляційні процеси та корумпованість і тінізацію економічної сфери; встановити чіткі механізми регулювання міжнародного інвестиційного співробітництва; проводити активну регіональну політику у сфері АПК.

Олішук П.О., старший викладач
Львівський національний аграрний університет

ІНСТРУМЕНТИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СЕЛІ

На сьогоднішній день головною рушійною силою розвитку економіки та суспільства в цілому є підприємництво. Воно охоплює майже всі сфери людського життя. Саме через систему підприємництва здійснюється процес задоволення потреб усього суспільства. Як показує багаторічний досвід, підприємництво стимулює розвиток якісно нового типу економічних відносин, що базується на принципах взаємної поваги, справедливості, партнерства, рівності та жорсткої конкуренції між усіма суб'єктами підприємницької діяльності. Воно сприяє появі та формуванню більш гнучких господарських структур, що дає змогу раціональніше використовувати ресурси і стимулювати розвиток суспільного виробництва. Підприємницькі здібності особливого типу особистості відкривають можливості для впровадження досягнень науково-технічного прогресу, професійних технологій, вдосконалення процесу організації та управління виробництвом. Підприємництво виступає головним джерелом робочих місць на ринку праці, а також є основним інструментом регулювання зайнятості населення.

У сучасному світі підприємництво носить не лише суто виробничий характер, а й соціальний, що проявляється у задоволенні потреб суспільства благами, які є результатами підприємницької діяльності.

Власне саме активізація підприємницьких ініціатив на селі може стати ключовим елементом його відродження. Адже стан, в якому на сьогоднішній день перебуває українське село можна оцінити як критичний. Деякі з сіл перетворилися на депресивні території і є майже відірвані від сучасного світу, що приводить до їх вимирання в прямому значенні цього слова. До головних негативних тенденцій розвитку села можна віднести: низький рівень доходів населення, відсутність робочих місць, міграція населення, його старіння, слабо розвинена соціальна інфраструктура тощо.

Для України збереження села з його первинними особливостями є особливо важливим. А в умовах слабкої державної підтримки сільських територій, суть якої зводиться у більшій мірі лише до прийняття декларативних програм без чітких механізмів їх реалізації та фінансування, підприємці є останнім джерелом формування робочих місць та наповнення місцевих бюджетів.

З огляду на це розвиток підприємницької діяльності в сільських територіях потребує створення сприятливих привабливих для неї умов, що, у свою чергу, вимагає реалізації певних заходів. Зокрема серед основних з них повинні бути наступні:

- зменшення до мінімуму кількості дозвільних та реєстраційних процедур, необхідних для започаткування власної справи на селі;
- вдосконалення податкового навантаження для підприємців, що працюють у сільській місцевості, яке би для початку передбачало навіть пільгові умови, а для окремих напрямків діяльності нульову ставку оподаткування;
- прийняття на державному та регіональному рівнях реальних програм, що передбачали би формування відповідного інституційного середовища, їх впровадження у життя;
- подолання таких негативних явищ як корупція та тіньова економіка;
- підвищення інвестиційної привабливості сільських територій;
- затвердження та реалізація державних проектів щодо відновлення та розбудови соціальної інфраструктури села;
- за підтримки сільських та селищних рад проведення інвестиційних ярмарків та виставок для потенційних інвесторів;
- вдосконалення регуляторної політики в напрямку активізації розвитку підприємницьких ініціатив на селі;
- створення механізму залучення «дешевих» кредитів у підприємницьке середовище сільських територій з частковою компенсацією відсотків з боку держави;
- сприяння розвитку та реалізації місцевих ініціатив сільських громад;
- створення в районах інформаційно-консультаційних центрів з питань започаткування та ведення власної справи;
- стимулювання процесу кооперації та інтеграції зусиль і ресурсів сільського населення з метою здійснення підприємницької діяльності.

Реалізація вище наведених організаційно-економічних заходів повинна здійснюватись комплексно та послідовно. Це вимагає розуміння їх необхідності та важливості з боку місцевої влади,

громади та представників бізнес-середовища, які повинні об'єднатися в напрямку досягнення спільної мети – відродження українського села.

Орешникова О.В., к.э.н., доцент,

Колосов Г.В., ассистент кафедры экономики предприятий

Учреждение образования «Полесский государственный университет»

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ДЛЯ ОРГАНИЗАЦИИ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЛУГОВЫХ ЗЕМЕЛЬ ПОД ВЫПАС В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ БРЕСТСКОЙ ОБЛАСТИ

В современной научной литературе для оценки эффективности организации использования сельскохозяйственных земель наиболее часто применяются стоимостные (экономические) и не стоимостные (технические, организационно-хозяйственные) показатели. По нашему мнению применяющаяся в настоящее время оценка эффективности использования земель, основанная на использовании стоимостных показателей обладает весьма существенным недостатком. Так ценовой диспаритет, инфляция и девальвация белорусского рубля не позволяют достоверно предвидеть будущие затраты на производство сельскохозяйственной продукции и обоснованно соотносить их с возможным эффектом от ее реализации. Таким образом, на наш взгляд, существует объективная необходимость применения для оценки эффективности организации использования сельскохозяйственных земель, показателей свободных от влияния конъюнктурных изменений рынка. Наиболее удовлетворяющим перечисленным выше условиям на наш взгляд является применение для обоснования эффективности организации использования земель в проектах землеустройства методик анализа, основанных на энергетических показателях.

К основным пространственным, технологическим и культуртехническим свойствам рабочих участков, учитываемым при организации их использования, и влияющим на величину ежегодных затрат, необходимых для выращивания продукции растениеводства можно отнести: в процессе транспортировки грузов – расстояние перевозки, качество дорог и класс перевозимых грузов; при холостых перегонах техники – расстояние транспортировки, качество дорог и культуртехнические свойства рабочих участков (рельеф, влажность, наличие препятствий и каменистость), выраженные в обобщенном поправочном коэффициенте к сменным нормам выработки; в ходе выполнения полевых работ при возделывании сельскохозяйственных культур – урожайность, длина гона, а так же культуртехнические свойства рабочих участков, выраженных в обобщенном поправочном коэффициенте к сменным нормам выработки.

Данные кадастровой оценки пахотных земель, сельскохозяйственных организаций по районам Брестской области позволили произвести вычисление средневзвешенных значений перечисленных выше показателей. Полученные средневзвешенные значения длины гона и обобщенных поправочных коэффициентов к сменным нормам выработки за влияние культуртехнических свойств рабочих участков, а так же расстояний и качества дорог от них до хозцентров производственных подразделений позволили нам выполнить зонирование улучшенных луговых земель для выпаса скота сельскохозяйственных организаций Брестской области по данным показателям.

В ходе зонирования по каждому из четырех проанализированных показателей нами установлена соответствующая трехступенчатая градация: при зонировании районов области по величине расстояний от хозцентров бригад до участков пахотных земель выбраны районы с относительно малым, средним и большим значением данного показателя; выделение районов с различным значением коэффициента качества указанных выше дорог осуществлено с использованием условного подразделения на дороги относительно хорошего среднего и плохого качества; подразделение районов области по фактору длины гона произведено с использованием в качестве градационного признака с относительно большой, средней и малой длиной гона в направлении основной обработки; при зонировании районов области по величине обобщенного поправочного коэффициента к сменным нормам выработки за влияние культуртехнических свойств улучшенных луговых земель для выпаса скота выбраны районы с относительно наименьшим, средним и наибольшим снижением сменных норм выработки.

Таким образом, как показывают наши исследования, среднее снижение сменных норм выработки на улучшенных луговых землях для выпаса скота имеет место в тех районах области, где наблюдается значительное проявление водной эрозии и каменистость верхнего обрабатываемого слоя

почв.

В настоящий момент разрабатывается методика организации эффективного использования земель при противоэрозионной организации территории с использованием энергетического подхода, в рамках которой выполнено экономико-математическое моделирование основных технологических циклов в растениеводстве с применением современной техники отечественного производства. Использование полученных математических зависимостей, позволяет установить среднюю величину ежегодных энергетических затрат, необходимых для транспортировки грузов, холостых перегонов техники и в ходе выполнения полевых работ при использовании улучшенных луговых земель для выпаса скота.

Павлюк Л.В., к.е.н., доцент,

Савош Л.В., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Сучасний агропромисловий комплекс є одним із найвідчутливіших чинників впливу на довкілля. Це пов'язано насамперед із територіальною поширеністю його ланок, особливо сільськогосподарського виробництва. На сучасному етапі розвитку вплив АПК на довкілля посилюється з інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва, а саме: механізацією багатьох процесів, надмірною розораністю території та глибокою оранкою, хімізацією та водною меліорацією, високою концентрацією виробництва тощо.

Процес механізації сільськогосподарських робіт, який інтенсивно відбувався у 20 ст., негативно позначився на якості ґрунту, його родючості. Парк тракторів в Україні за повоєнні роки зріс більш як у 90 разів, автомобілів у сільськогосподарському виробництві — у 2000 разів. Сільськогосподарська техніка, що працює на полях України, вирізняється громіздкістю, великою вагою і потужністю. За таких умов кожний сантиметр ріллі підпадає під дію ходових систем машин в середньому — від 3 до 5 разів на рік, що призводить до переущільнення орного і підорного горизонтів. Через це порушуються водний і повітряний режими, режим живлення ґрунтів, руйнується їхня структура, важчає механічний склад, у 2—10 разів зменшується водопроникність ґрунту. Це призводить до збільшення поверхневого стоку, зниження родючості, а значить, і врожаю на 10—30 %.

Одним із напрямів інтенсифікації сільськогосподарського виробництва є хімізація, яка передбачає внесення в ґрунти як хімічних добрив, так і використання пестицидів. У сільському господарстві використовується понад 50 найменувань мінеральних засобів. Застосування мінеральних добрив і пестицидів дозволяє збільшити врожай, проте має негативні екологічні наслідки:

- 1) накопичуючись у рослинах, вони харчовими ланцюгами потрапляють до організму людини;
- 2) забруднюються підземні й поверхневі води;
- 3) гине флора і фауна;
- 4) знижується урожайність через загибель мікроорганізмів у ґрунті тощо.

Низка проблем виникла і в процесі такого напрямку інтенсифікації сільського господарства, як меліорація, існує понад 30 її видів. Найпоширенішим серед них є гідромеліорація — зрошення та осушення.

Зрошення чорноземів вимагає особливої обережності. Вчені наполягають на зрошуванні чорноземів лише в надто посушливі роки, оскільки зрошення призводить до сильного ущільнення ґрунтів на глибині 20-60 см, погіршуються їхні водно-фізичні властивості, зменшується насиченість киснем до 10 %, а вміст вуглекислоти зростає до 1,5—2,7%. Крім того, дренажні води, що скидаються з полів, містять велику кількість мінеральних добрив і пестицидів, які забруднюють водойми.

Осушення, навпаки, проводять на перезволожених землях, лісах, болотах для включення нових територій у сільськогосподарське виробництво. Особливо небажаним наслідком великомасштабного осушення є посилення після 10 років інфільтрації живлення підземних вод, що порушує їхній баланс і режим. Збільшуються висхідні токи підземних вод, які виходять на поверхню в ослаблених ділянках земної кори — поблизу озерних улоговин, річкових заплавл тощо. Особливо сильне підтоплення сталося в зоні Шацьких озер, де на території, що прилягає до Шацького природного національного парку, понад 10 тис. га угідь через підтоплення були переведені в інші категорії земель.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Ще один напрям взаємодії АПК з довкіллям – це вивіз родючої частини ґрунту разом з урожаєм. Коренеплоди цукрових буряків, що надходять на переробку, містять у загальній масі 15–16 % ґрунту. Повернення накопиченого на цукрових заводах ґрунту – один з важливих засобів раціонального використання земель у сільському господарстві.

Не уникла екологічних проблем і переробна ланка АПК. Велика кількість регіональних переробних підприємств цукрової, молочної, м'ясної, овочевої промисловості позбавлена елементарних очисних споруд, що веде до забруднення атмосфери, малих річок, озер, куди скидаються відходи.

Але, незважаючи на шкідливий вплив сільського господарства на навколишнє середовище, людство потребує все більше продовольства, тому інтенсифікація сільського господарства і всього комплексу АПК є важливою державною проблемою. За різними оцінками до 2025 року на Землі буде близько 10 млрд чоловік. Зростання народонаселення вимагає збільшення виробництва продуктів харчування, створення нових робочих місць і розширення промислового виробництва. Так, наприкінці 20 ст. населенню планети необхідно близько 2 млн тонн їжі щодня, 10 млн м³ питної води, 2 млрд м³ кисню для дихання. Всіма галузями людського господарства щоденно видобувається майже 300 млн. тонн палива, використовується 2 млрд. м³ води і 65 млрд. м³ кисню. Все це супроводжується витрачанням природних ресурсів і масованим забрудненням середовища тощо.

Отож, на сучасному етапі розвитку необхідно звертати увагу не лише на інтенсифікацію сільського господарства, але й на екологічну складову, розробити і чітко дотримуватися програм підтримки екологічної безпеки регіону, що має на увазі використання правильних сівозмін, науково-обґрунтованої обробки ґрунту з необхідною кількістю добрив, а також проведення різноманітних заходів, спрямованих на покращення водного, повітряного та ґрунтового режиму тощо.

Паска І.М., к.е.н., доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОПТОВИХ РИНКІВ

Дослідження сучасних особливостей розвитку оптової торгівлі України дозволило виявити як позитивні, так і негативні зміни в галузі. Вітчизняний оптовий ринок переживає тільки стадію створення, але все більше адаптується до ринкових умов. Тому дослідження зарубіжного досвіду створення та функціонування оптових ринків є досить актуальним.

Світовий досвід показує, що створення оптових ринків – це лише перший та необхідний етап будівництва каналів товарообігу. Подальший їх розвиток проходить в напрямку поглиблення спеціалізації і укрупнення. Поряд з оптовими ринками продовжують функціонувати товарні біржі, оптові ярмарки-виставки на міжрегіональних та регіональних рівнях. Одночасно формуються канали прямих поставок продовольства в систему роздрібною торгівлі (супермаркети), обминаючи оптові ринкові системи. На базі раніше створених оптових ринків створюються сховища і перетворюються в харчові центри, які є головною ланкою централізованої системи постачання продовольства. Все це забезпечує конкуренцію і вибір каналів товарообігу. В цих умовах оптові ринки можуть забезпечити лише частину оптового обігу продуктів харчування. Наприклад в Франції, частка оптових ринків в оптовому обігу овочів та фруктів складає до 50 % всього харчового обігу країни, а в Парижі частка самого великого європейського оптового ринку Рюнжи (займає близько 220 гектарів) – 60% всього харчового обігу міста. Щорічний товарообіг Парижського Рюнжи досягає 9 млрд доларів. В Японії частка продовольства, що реалізується через оптові ринки, складає 75%, а риби і морепродуктів–85%. Парламентом Японії прийнято закон, який зобов'язує місцеві органи влади за рахунок власних коштів в містах з чисельністю населення більше 200 тисяч людей створювати оптові ринки. В цілому, формування і розвиток в світі оптових ринків проходили двома шляхами.

Перший варіант – коли будівництво і створення системи оптових ринків проходить за фінансової підтримки держави. В цьому випадку держава за рахунок власних ресурсів вводить до експлуатації перший оптовий ринок та здійснює інтенсивний розвиток всієї системи. Яскравий приклад цього шляху – державне підприємство «Меркаса» (Іспанія), що включає в себе мережу оптових ринків (більше 20 ринків по всій країні, що забезпечують не тільки багатомільйонне населення Іспанії, але й експортують продовольство у всі кутки земної кулі).

Другий варіант – залучення засобів для створення оптових ринків як держави, так і зацікавлених суб'єктів оптових ринків. Прикладом цього є створення Мюнхенського оптового ринку.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Досвід західних країн засвідчує про те, що особливо активно зацікавленість до створення оптових ринків проявляє місцева влада, яка зацікавлена у покращенні життя містян за рахунок впорядкування надходження у торгівлю у широкому асортименті швидкокопсувної сільськогосподарської продукції під єдиним гарантованим контролем якості. Окрім названих аргументів, існують також інші, що спонукають муніципалітети до активного фінансування будівництва нових організованих продовольчих ринків. Зазвичай неорганізовані оптові ринки створювалися у центральних частинах таких великих міст, як Токіо, Мюнхен, Мадрид, Париж тощо. Інтенсифікація оптової торгівлі зробила ці непристосовані до великих товарних потоків території джерелами виникнення міських дисгармоній у транспортному, санітарно-епідеміологічному, соціальному, екологічному та фінансовому розвитку. Рішення національної та муніципальної влади про будівництво просторих замських оптових продовольчих ринків із наданням його учасникам всього спектра послуг, що необхідні для функціонування стрункої системи розподілу швидкокопсувної продукції, легалізованої в санітарному, податковому, інформаційному спектрі, визвало неоднозначну реакцію у всіх суб'єктів оптового продовольчого ринку. Існуючий «чорний ринок» по різному здавав свої позиції, але перемога нової системи організації була підтримана здоровою частиною суспільства, і цим був забезпечений успіх проведення великих економічних реформ в галузі АПК та розвитку цивілізованої ринкової інфраструктури у 34 країнах світу, де оптові продовольчі ринки зайняли ключові позиції у розподілі продовольства. Передислокація оптових ринків за місто дозволила муніципалітетам розвантажити центр міста і тим самим отримати землю та нерухомість у престижних районах для оптимального їх використання з метою поповнення бюджету. З іншого боку, сучасна транспортна розв'язка нових ринків дозволила інтенсифікувати потоки транспорту на ринок та з ринку, модернізуючи при цьому навантажувально-розвантажувальні роботи.

Інфраструктура, що розмістилася на оптовому ринку, (банки, заклади загального харчування, страхові компанії, магазини) стала потужно розвиватися, вирішуючи при цьому не тільки сервісну проблему для учасників ринку, а й соціальну як джерело формування додаткових робочих місць. Так, у Франції за рахунок відкриття оптових ринків отримали роботу 25 тисяч чоловік. Для муніципалітетів на новому оптовому ринку більш ефективно вирішується екологічний аспект, причому не тільки з зору розвантаження центру міста від бруду та вихлопних газів, скільки у новій можливості централізованого вирішення проблеми утилізації відходів та контролю за цим процесом.

Істотним фактором, що стимулює інтенсивний розвиток сучасних оптових ринків, стала легалізація товарних і фінансових потоків та, як наслідок, отримання додаткових податкових внесків як в муніципальну, так і в національну казну. Таким чином, вирішилось одне з найважливіших питань влади – це впорядкування збору податків та, відповідно, збільшення бази, що обкладається податком. Зростання податкових внесків означало, що засоби, які вкладені у створення нових оптових продовольчих ринків, швидко окупляться. Говорячи про розвиток оптових ринків, необхідно сказати, що багато представників малого та середнього бізнесу недооцінювали роль оптових ринків як єдиного способу виживання малої та середньої торгівлі у конкуренції із супермаркетами. Однак саме оптові ринки, генеруючи конкуренцію між супермаркетами та невеликими магазинами, рятують останніх від зубожіння в результаті нерівної конкуренції з монстрами сучасної торгівлі. Прикладом такої боротьби можуть слугувати США, Іспанія, ФРН. Принизити роль оптових ринків в цих процесах не можна, так як вони створили умови для збереження різноманітності різних форм роздрібною торгівлі, що у свою чергу додало гармонії між технологічністю швидкого обслуговування у супермаркеті, з одного боку, та традиційної європейської культури індивідуального обслуговування у невеликих магазинах – з іншого.

Істотна роль оптового ринку виявилася в уніфікації упаковки, її стандартизації, а отже, і у можливості більшої інтеграції всього комплексу послуг оптових ринків між країнами, додаючи впорядкування не тільки у національну продовольчу систему, але і в міждержавну економічну інтеграцію продовольчих ринків. Найважливішу роль оптові ринку стали виконувати як інструмент впливу на здоров'я суспільства. Особливо яскраво це відбувається у США та Австралії. На тлі останніх досягнень медицини в області раціонального, збалансованого харчування – пріоритетності споживання овочево-фруктової групи товарів, а також риби та морепродуктів – держава використовувала інформаційний потенціал оптового ринку для формування якісно нового споживацького попиту на корисну для здоров'я продукцію. Саме оптові ринки стали фінансувати за рахунок своїх доходів великомасштабну рекламу здорового харчування. Так, Сіднейський оптовий продовольчий ринок витрачає щорічно до 90 % від свого прибутку на рекламу овочів, фруктів, квітів, а це обраховується мільйонами доларів США.

Класифікація оптових ринків є достатньо умовною, тому у більшості країн оптовий ринок

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

рекламують як інструмент розподілу продовольства і більшою мірою швидкокопсувної продукції: м'ясо, овочі, фрукти, риба та морепродукти, квіти. Бакалійні товари представлені як супутні, і місцезнаходження їх у полівалентних павільйонах обумовлено зручністю споживача отримати все в одному місці та в один час.

Потрібно відмітити, що основна програма оптового ринку – це швидкокопсувна продукція. Чому ж саме ця група є найбільш важливою та чому саме їй надається особливе значення у продовольчій політиці будь-якої держави? Тут потрібно назвати три основні причини. Перша. Швидкокопсувна продукція входить до щоденного раціону харчування населення, тому держава турбується про створення умов для її постачання у роздрібну мережу, причому із дотриманням якості, безпеки, асортименту та за доступними цінами. А це у свою чергу, безпосередньо впливає на здоров'я населення, на якість його життя та соціальну стабільність у суспільстві. Друга. Оскільки швидкокопсувна продукція – це їжа, що споживається щоденно, то поставки її на прилавок необхідно здійснювати безперебійно, а отже, основна її частка має вироблятися у власній країні. Продовольча залежність за цією групою продовольства може мати серйозні соціальні наслідки. Розуміючи це, ні один уряд із здоровим глуздом не дозволить забути вирішення продовольчого питання. Третя. Створення організованих оптових ринків необхідно розглядати як механізм, що проводить товари гарантованого збуту продукції вітчизняних товаровиробників, тобто, тим самим відбувається їх державна підтримка. Історичний досвід більшості зарубіжних країн свідчить, що сьогодні найоптимальнішою системою розподілу швидкокопсувної продукції є та, в якій ключовою ланкою виступає оптовий продовольчий ринок. Тому не випадково уряди цих країн активно та багатогранно приймають участь у створенні оптових продовольчих ринків: починаючи від великомасштабного фінансування і до прийняття законів і нормативних актів, що стимулюють їх ефективне функціонування та розвиток.

Пиріг С. О., ст. викладач

Луцький національний технічний університет

ЕЛЕКТРОННИЙ БІЗНЕС АПК ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО РОЗВИТКУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Стрімке проникнення інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери життєдіяльності суспільства, обумовлює формування принципово нового бізнесу і форм підприємницької діяльності, адекватних його вимогам. Інноваційною формою підприємництва виступає електронний бізнес, розвиток якого інтенсифікує процес становлення електронних ринків.

Діяльність АПК має невеликий досвід у використанні можливостей електронного бізнесу, оскільки сфера електронного бізнесу в Україні знаходиться на етапі розвитку, і, як наслідок, програє у конкурентній боротьбі. Тому аграрні підприємства потребують розробок, які б допомогли їм використовувати мережу Інтернет для підвищення ефективності їх діяльності в умовах розвитку інформаційної економіки.

Електронний бізнес є головним рушійним чинником інформаційної економіки, і тому сьогодні йому приділяється велика увага. Так, і в Законі «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», який набув чинності 6 лютого 2007 року, чимала роль відведена електронному бізнесу, де акцент робиться на пріоритетному впровадженні електронних технологій у сільській місцевості. Розвиток електронного бізнесу в діяльності АПК буде сприяти стабілізації сільськогосподарського виробництва, забезпечить його зростання та підвищить конкурентоспроможність.

На початку 21-го століття електронний бізнес став не лише модним, але й перспективним видом підприємницької діяльності, який уже приніс перші вагомі результати компаніям, які зуміли використати його переваги сповна. Якщо бізнес – це будь-яка діяльність, що не суперечить закону і спрямована на отримання прибутку, то визначення електронного бізнесу можна трактувати як спосіб заробітку грошей за допомогою електронних пристроїв та Інтернет технологій.

Серед основних чинників, які можуть впливати на рівень розвитку електронного бізнесу в регіонах України, слід відмітити наступні:

- загальний рівень економічного розвитку регіону;
- рівень інформатизації жителів регіону;
- розвиток телекомунікацій регіону;

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

– освітній рівень і матеріальний стан громадян регіону.

Значною подією для національних товаровиробників є запуск в Україні національного сегмента мережі інформаційно-маркетингових центрів (ІМЦ) країн СНД, державним підприємством „Розрахунково-кліринговий центр”, яке підпорядковане Міністерству аграрної політики України, та дострокового виконання Україною завдання, передбаченого у Плані заходів першого етапу «Стратегії економічного розвитку СНД до 2020 року» у сфері інформатизації, і готовності до впровадження у всіх країнах Співдружності вітчизняних розробок, що забезпечують функціонування міждержавної мережі інформаційно-маркетингових центрів.

Створення програмного забезпечення для мережі ІМЦ країн СНД базується на розробках відомих українських учених – академіків НАН України В. Глушкова, Н. Амосова, С. Лебедева та інших. В її основі – використання принципу самоорганізації для структурування інформації і здійснення електронної взаємодії. Мережа ІМЦ передбачає підключення всіх країн Співдружності для створення спільного торговельного майданчика, що об'єднає понад 300 млн чоловік, що проживають в СНД. На ньому можна буде за прийнятною ціною і в зручний спосіб придбати будь-який товар чи послугу. Унікальним тут є те, що нарешті електронні угоди, включаючи продаж електронних товарів та послуг через Інтернет, оподатковуватимуться, на чому нині держава втрачає мільярди. На 10 квітня 2011 року зареєстровано 25 833 суб'єктів в мережі ІМЦ, 5 064 – товарів, 69 459 – контенту.

Створення інформаційно-аналітичних систем є вкрай важливим для розвитку економіки галузей і регіонів. Вони забезпечують необхідну базу для роботи операторів ринку, що здійснюють операції з ринковими ресурсами (наприклад, бірж, торгових домів) в умовах інформаційної економіки й дрібнотоварного виробництва, а також надають електронне торговельне обслуговування для всіх учасників ринку. Поєднуючи інформаційні ресурси й маркетингову інформацію про ринкові ресурси, інформаційно-аналітичні системи дозволяють: прийняти рішення і надати перевагу в економічній політиці регіону; забезпечити оперативне управління ринковими ресурсами на рівні регіону; сприяти збільшенню товарообігу в регіоні; знизити непродуктивні видатки на оформлення й супровід торговельних угод і бізнес-операцій (наприклад, на телефонні переговори, обмін документами, збір супровідних документів); забезпечити підключення до міжнародних інформаційних і бізнес-систем.

В регіонах України більшість підприємств ще не здійснює продаж через Інтернет, тому, необхідно зробити кроки для її організації, для того, щоб: відкрити новий канал збуту, збільшити конкурентоспроможність, розширити ринок збуту, понизити витрати і збільшити прибутковість. При цьому мережа ІМЦ відкриває серйозні можливості щодо ліквідації існуючої в регіонах України проблеми «цифрового розриву», яка означає відсутність у більшості населення можливості самовираження в глобальній мережі Інтернет.

Система електронного бізнесу вимагає постійного вдосконалення взаємодії економічних суб'єктів, створення інфраструктурного середовища, стійкого до потреб користувачів, що безперервно ростуть, і готової до того, що в майбутньому ці потреби ще більш зростатимуть, тому, що запити споживачів збільшуються практично із швидкістю розвитку мережі Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Закон України „Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” // [Електронний ресурс].– Режим доступу: URL.:<http://www.minagro.gov.ua>
2. Електронна комерція // [Електронний ресурс].– Режим доступу: URL.:<http://e-commerce.com.ua>
3. Електронний бізнес, Інтернет торгівля // [Електронний ресурс].– Режим доступу: URL.:<http://www.finansy.ru/publ/ebiz/>
4. Публікації з електронної комерції // [Електронний ресурс].– Режим доступу: URL.: <http://www.i2r.ru/static/210/>
5. Система ContentNet // [Електронний ресурс].– Режим доступу: URL.:<http://www.content.net.ua>
6. Тарарико Ю.А. Влияние информационных технологий на эффективность аграрного производства и развитие сельских территорий // [Електронний ресурс].– Режим доступу: URL.:http://www.agromage.com/stat_id.php?id=379

Писаренко Т.М., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАТРАТ

Затрати відіграють суттєву роль у діяльності підприємства. Так, затрати підприємства безпосередньо впливають на його прибуток, є основою ціноутворення, визначають можливості використання цінових методів у конкурентній боротьбі. Крім того, затрати якнайтісніше пов'язані зі створенням нової вартості, різними формами капіталу, прибутком, а отже, безпосередньо визначають

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

можливість функціонування підприємства.

Основними поняттями, відносно яких розглядається функціонування управлінського обліку, є затрати і витрати. Для ефективної роботи системи управлінського обліку необхідно дати чітке визначення даним термінам і визначити ступінь участі кожного з них в управлінському обліку та аналізі.

В офіційних документах та авторських публікаціях терміни «затрати», «витрати» часто використовують в самих різних значеннях.

Слід відмітити, що всі нормативи, якими регулюється методика ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні переважно оперують терміном «витрати». Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» витрати – «...зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу» [5].

Термін «витрати» прописаний і у Податковому Кодексі України від 02.12.2010 р. № 2755-VI: «Витрати – сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником)» [1, 15].

Як бачимо, діючі нормативи з податкового обліку максимально наблизилися до вимог національних стандартів обліку. Власне в основі таких нормативів лежить визначення фінансового результату звітного періоду. Але будь-яке підприємство постійно моніторить ситуацію на ринку сировини, робочої сили, ринку капіталу, слідкує за інфляційними процесами, внутрішніми та зовнішніми політичними процесами як всередині країни, так і за її межами. Дослідження менеджерів різних рівнів, консультації фахівців та інші чинники змушують господарюючі суб'єкти вкладати власні, вільні на даний час, або позикові кошти у майбутній фінансовий добробут бізнесу. Іншими словами господарюючі суб'єкти несуть «затрати» наперед. Саме тому є сенс у розподілі понять «затрати» й «витрати».

Передумовою розмежування понять «затрати» й «витрати» є виокремлення вхідних (або неминувих) і минулих затрат. Розглядаючи минулі та неминуві затрати можна стверджувати, що не всі затрати є витратами, оскільки певну їх частину відображають у складі активів підприємства. Наприклад, придбання сировини є затратами, але не витратами, оскільки власне зменшення економічних вигод для підприємства не відбулося, а тільки був обмін різноманітними видами активів.

Відповідно до наявної в Україні методології та практики бухгалтерського обліку, після завершення періоду на фінансовий результат підприємства списуються витрати періоду [2, 3, 4]. Однак ці витрати не є затратами, тому що затрати виникли на момент руху фінансових потоків або на момент створення нової вартості, тобто фактично існували раніше. Іншими словами, витрати більшою мірою належать до бухгалтерського обліку й далеко не завжди пов'язані з реальним рухом коштів. Крім того, відповідно до наявної методології бухгалтерського обліку, трансформація рахунків у системі підприємства до моменту відчуження готової продукції не створює витрат, хоча в цьому разі виникають затрати як наслідок створення нової вартості. Тому в системі управлінського обліку доцільніше використовувати термін «затрати».

В управлінні затратами передбачається, що придбаний ресурс принесе користь у майбутньому (коли ж ні, то його цільове придбання не має сенсу). Однак, будучи деякий час у власності підприємства, він може не використовуватися. На момент використання ресурсу та виникнення доходу для підприємства одночасно виникає й витрата, коли неминуві затрати перетворюються на минулі. Таким чином, можна дійти висновку, що витрати потрібно розглядати як неминуві затрати підприємства, які сформувалися раніше й перетворилися на минулі в цьому звітному періоді. Після завершення періоду неминуві затрати підприємства залишаються, тоді як витрати списуються, і за результатами зіставлення витрат і доходів визначається фінансовий результат періоду. Отже, затрати і витрати не можна вважати тотожними, синонімічними поняттями, хоча вони досить близькі.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Бухгалтерія. – № 50. – 2010. – 324 с.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом МФУ від 31 березня 1999 р. № 87.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87.

Плотнікова М.Ф., к.е.н. кафедри організації виробничих та інформаційних систем
Житомирський національний агроекологічний університет

КОРПОРАТИЗАЦІЯ ХЛІБОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ ЯК ОСНОВА ЙОГО РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ

Одною з найважливіших проблем реформування хлібопродуктового підкомплексу України, у т.ч. і Житомирської області, є формування нової галузевої, міжгалузевої, територіальної структури. Розробка стратегії формування такої структури повинна базуватися на теорії системоутворення на рівні галузей, міжгалузових формувань і регіональних утворень. У процесі реорганізації виробничого сектора економіки, реструктуризації хлібопродуктового підкомплексу АПК України необхідним є сприяння формуванню технологічних ланцюгів і виробничих циклів в основних економічних регіонах держави. Головним районоутворюючим фактором пропонуємо вважати територіальну концентрацію промисловості, а також спеціалізацію виробництва. Концентрація виробництва істотно впливає на формування локальних і регіональних виробничих агропромислових систем.

Інвентаризація підприємств хлібопродуктового підкомплексу, які припинили своє існування, визнані банкрутом або перейшли на виробництво невласиві їм продукції, визначила вивільнення робочої сили, зниження соціальної захищеності працівників галузей хлібопродуктового підкомплексу регіону. Вважаємо, що програма розвитку зазначених підприємств має передбачати їх структурну реорганізацію, зміну власності з метою розвитку хлібопродуктового підкомплексу та збільшення надходжень в місцеві бюджети.

Вивчення господарської структури в агропромисловому секторі Житомирської області показало, що у 2000–2010 рр. процеси реформування тих чи інших організаційно-правових форм підприємств та їх вплив на прискорення темпів розвитку і ефективності виробництва неухильно зростає. Ефективність і конкурентоспроможність господарств визначається не лише розмірами, але й внутрішньою їх організацією, технологією, внутрішньогосподарським розрахунком, оптимальним поєднанням централізації управління з максимальною оперативно-господарською самостійністю, самоуправлінням, самофінансуванням підрозділів. Координація зусиль власників та персоналу підприємства суттєво підвищує ефективність господарської діяльності, врівноважуючи економічні пропорції факторів виробництва. Об'єднання зусиль ринкових агентів шляхом технічної допомоги доповнює взаємодію та враховує спільні інтереси підприємств-учасників. Такі об'єднання мають створюватися самостійно, за ініціативи керівників підприємств.

Під впливом процесів приватизації землі та майна в Україні виникають не тільки численні формування ринкового типу, орієнтовані на ринкові відносини, а й умови для об'єднуючих процесів на якісно новому рівні. Ринкова ситуація підштовхує до об'єднання зусиль слабких підприємств з більш сильними. Сільськогосподарські товаровиробники змушені об'єднуватися, посилювати міжгосподарські корпоративні відносини з метою одержання переваг у ресурсному забезпеченні реалізації продукції, сучасних технологій тощо. Дослідження переконує, що найбільш стабільно функціонують великі приватні структури. В них на основі спільних зусиль ефективніше використовується об'єднана власність, що сприяє приросту капіталу за рахунок частини прибутку та стимулювання виробничого і соціального розвитку, отримання дивідендів. На такому шляху знаходяться переважно акціонерні товариства різних модифікацій.

Інтегровані акціонерні структури, засновниками яких є сільськогосподарські або переробні підприємства, мають можливість застосовувати більш досконалі технології та системи машин, залучати висококваліфікованих керівників, спеціалістів та робочих масових професій. Все це забезпечує високий рівень продуктивності праці та нижчі порівняно з неінтегрованими формуваннями матеріальні і трудові витрати в розрахунку на одиницю виробленої продукції, а також витрати на управління. Не можна не помітити, що розрізнені підприємства, насамперед малих та середніх розмірів, почали виявляти інтерес до різних інтеграційних форм співпраці з розташованими поряд іншими підприємствами. Мотиви цього руху пояснюються економічними перевагами, такими як стабільність виробництва, надійність збуту продукції, пом'якшення умов кредитування тощо.

Одним із факторів, що впливає на процес формування економічної стратегії підприємства є організаційна структура. Саме корпоративна модель розвитку хлібопродуктового підкомплексу в

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

регіональному масштабі є потужним інструментом для стимулювання його розвитку. Така модель може мати прояв через збільшення зайнятості, відрахувань в бюджетні фонди різних рівнів, підвищення рівня оплати праці, стійкість та конкурентоспроможність економіки. Корпорації дозволяють кожному підприємству вигравати від ефекту масштабу, узгодженості дій, при цьому зберігається їх виробнича гнучкість та самостійність. Об'єднання посилюють взаємну підтримку, сприяють покращенню доступу усіх членів-учасників до спеціалізованої інформації. При цьому зміцнюються зв'язки між постачальниками і споживачами, повніше відкриваються можливості для спільного впровадження інновацій.

Зміна форми власності, реструктуризація і трансформація організаційної структури підприємств призвела до усвідомлення керівниками необхідності застосування корпоративних принципів управління в підприємстві. Система корпоративного управління – організаційна модель, за допомогою якої компанія захищає інтереси своїх інвесторів. Тип моделі, яка застосовується у конкретному підприємстві, залежить від структури організації, що відбиває сам факт поділу функцій володіння і керування.

Полінкевич О.М., к.е.н., доцент
кафедри фінансів
Луцький національний технічний університет

ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Запорукою успішного розвитку агропромислового комплексу є втілення інновацій в агропромислові технології, техніку та організацію праці. Без інноваційного підґрунтя товаровиробник не зможе стабілізувати процеси виробництва та скласти гідну конкуренцію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку [1]. Інноваційна діяльність складається з трьох основних складових: а) наукова діяльність; б) роботи по доведенню завершених науково-дослідних і дослідно-конструкторських та технологічних робіт (НДДКР) до рівня інноваційних проектів (продуктів, товарів, технологій тощо); в) діяльність з освоєння (впровадження) інноваційних проектів, технологій виробництва продукції і т.д. [2]. Розробка кожної складової та подолання проблем в них суттєво підвищить рівень фінансового забезпечення підприємств агропромислового комплексу (АПК). В державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року визначено, що основні фінансові послуги надаються через операції на ринку кредитного та страхового забезпечення, боргових зобов'язань та застав [3]. Також вказується на необхідність розвитку ринку інноваційної продукції, створення інноваційних парків. Досягти ці задекларовані положення можна шляхом розробки ефективної політики фінансування підприємств АПК.

Фінансувати інноваційну діяльність підприємств АПК можна з таких джерел: 1) за походженням ресурсів: державні, приватні, місцеві; 2) за потоком отриманих джерел: зовнішні, внутрішні. На сьогодні внутрішні джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств АПК є обмеженими. Рентабельність сільськогосподарського виробництва у 2009 році складала 13,8 % проти 13,4 % у 2008 році та 118,9 % у 1992 році. Виробництво продукції рослинництва є більш рентабельним (16,9 % у 2009 році), ніж виробництво продукції тваринництва (5,5 % у 2009 році). Підприємства АПК не мають достатньої кількості ресурсів, які необхідні для забезпечення вищого рівня прибутковості поточної діяльності. Таким чином, фінансувати інноваційну діяльність можна лише з Державного бюджету або місцевих бюджетів чи венчурним типом (зовнішні джерела фінансування). Проте рівень фінансування поточної діяльності сільськогосподарських підприємств у 2010 році по спеціальному фонду Державного бюджету складає 74,6 % від запланованого Мінагропромполітики, а по загальному фонду Державного бюджету 98,7 % (порівняно з 2009 роком це на 1,7 % більше). В 2011 році виділено 7 572 398 тис. грн кредитів з Державного бюджету на підтримку та фінансування підприємств АПК. З них на прикладні та фундаментальні дослідження в лісовому господарстві припадає 8 697,7 тис. грн; на фінансування прикладних наукових та науково-технічних розробок, виконання робіт за державними цільовими програмами та держзамовленням у сфері розвитку АПК – 12 998,3 тис. грн; прикладних наукових та науково-технічних розробок, виконання робіт за державними цільовими програмами та держзамовленням у сфері рибного господарства – 3 542,0 тис. грн; фундаментальні дослідження та прикладні розробки національного університету біоресурсів і природокористування у сфері сільськогосподарських наук – 23 048,1 тис.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

грн [4]. Ці заходи займають 0,6 % у структурі виділених кредитів з Державного бюджету на фінансування підприємств АПК. Таким чином, можна зробити висновок про недостатність джерел фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств за цим ресурсом.

Венчурне підприємництво виконує функцію прискорювача інноваційного розвитку і здатне не тільки вивести економіку країни на вищий рівень, а й забезпечити прорив вітчизняних технологій на світові ринки. За своєю економічною природою венчурне фінансування – сучасний різновид засновництва, тобто створення й розвитку перспективних фірм, компаній з метою швидкого збільшення первісного внеску (засновницького внеску в статутний капітал) і наступної його реалізації за ринковою вартістю. Інвестиції венчурного капіталу мають такі основні характеристики: 1) є довгостроковими – від трьох до семи років; 2) об'єкти інвестування – компанії, здатні, на думку венчурного капіталіста, до швидкого збільшення власної ринкової вартості за рахунок розробки й впровадження інновацій або реінжинірингу бізнес-процесів; 3) інвестор за допомогою керуючої компанії здійснює контроль над інвестиціями через співробітництво з командою керівників компанії; 4) доходи від вкладень капіталу більшою мірою мають форму приросту вартості капіталу наприкінці періоду інвестицій.

Фінансування інноваційної діяльності підприємств АПК венчурним типом сприятиме формуванню інвестиційно-інноваційної моделі розвитку сільського господарства, що зумовлено посиленням конкурентної боротьби на ринку сільськогосподарської продукції та інтеграції України у міжнародний економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Клименко Л.В. Інновації – запорука успішного розвитку агропромислового комплексу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/68173.doc.htm.
2. Інновації АПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agpr.info/index.php?l=2&o=61>.
3. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року : постанова КМУ від 19.09.07 № 1158 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>.
4. Економіка АПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>.

Поліщук В.Г., к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів
Луцький національний технічний університет

ФІНАНСОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АПК НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Перехід АПК до сталого розвитку буде означати такий якісний стан складної активно функціонуючої системи, при якому вплив можливих негативних процесів на продовольчу безпеку регіонів і стан соціо-екологічних систем буде зведено до мінімуму або усунуто взагалі. Перетворення аграрної сфери регіональної системи на засадах сталого розвитку можливе лише у випадку проведення активних заходів щодо фінансового стимулювання агропромислового сектора регіону.

Поряд із вагомими напрацюваннями у даній сфері, варто розширити дане питання, врахувавши системний підхід до застосування інструментів фінансового характеру для стимулювання сталого розвитку регіону з позицій агропромислового комплексу.

Сталий розвиток агропромислового комплексу регіону є процесом перетворення регіональної аграрної СЕЕ підсистеми, що спрямована на досягнення рівноваги між соціально-економічними та екологічними явищами у регіоні, забезпечуючи стабільне, конкурентоспроможне, безпечне функціонування аграрної сфери на довгостроковій основі. Стимулювання сталого розвитку АПК – це активізація підприємств агропромислового сектора з метою вироблення ними мотивації до впровадження нових технологій та методів господарювання, спрямованих на досягнення сталого розвитку регіону.

Разом з тим, варто відзначити, що необхідно в першу чергу активізувати фінансову складову політики стимулювання сталого розвитку регіону. Фінансове забезпечення політики стимулювання сталого розвитку регіону в аграрній сфері є цілеспрямованим процесом, що полягає у залученні, розподілі та перерозподілі коштів для фінансування стимулюючих заходів з метою досягнення соціальних, економічних та екологічних цілей агропромислового комплексу на регіональному рівні, причому головна мета полягає у досягненні сталого розвитку регіону з дотриманням всіх ознак сталості.

Фінансового забезпечення сталого розвитку АПК на регіональному рівні повинне реалізовуватись за такими напрямками: податкове стимулювання сталого розвитку регіону,

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

трансфертне стимулювання сталого розвитку регіону, інвестиційно-інноваційне стимулювання сталого розвитку регіону, інституційне стимулювання сталого розвитку регіону.

Фінансове забезпечення податкового стимулювання сталого розвитку АПК регіону повинне включати: дотримання екологічного оподаткування юридичних осіб, що займаються агробізнесом та запровадження податкових преференцій для інноваційних агропідприємств та потенційних інвесторів у агропромисловий комплекс на рівні регіонів.

Роль інвестицій у створенні сприятливого інвестиційного клімату полягає у наступному: сприяти приватизації стратегічно важливих агропідприємств з боку держави на території регіонів; попередження та протидія агрорейдерству на території регіону; заборона продажу та приватизації землі, що є суспільним надбанням; посилення діяльності контролюючих органів за незаконною приватизацією та неефективним витрачанням коштів в рамках бюджетного інвестування аграрної сфери; розширення співпраці регіонів із країнами-членами ЄС та СНД у сфері агропромислового виробництва; зростання ролі міжрегіонального співробітництва; залучення інвестицій всередині країни між регіонами у агропроекти на умовах сталого розвитку.

Фінансування впровадження інновацій у виробничий процес в регіоні повинне реалізовуватись за такими напрямками: фінансово сприяти інноваційному інвестуванню регіональної аграрної науки та технологій, спрямованого на відновлення екологічної рівноваги, досягнення соціальної справедливості та забезпечення економічного росту регіонів за рахунок впровадження наукоємних інвестиційних проектів в АПК; фінансувати інновації в аграрній сфері на відновлення первісних якостей використаних земельних ресурсів регіонів, що спрямовані на відновлення природно-ресурсного потенціалу регіону, забезпечення придатності використання ресурсів з метою досягнення сталого розвитку регіону.

Фінансове забезпечення трансфертного стимулювання сталого розвитку регіону у контексті покращення міжбюджетних відносин забезпечить: посилення фінансового забезпечення охорони навколишнього середовища та програм, спрямованих на запобігання погіршенню довкілля, пов'язаних з діяльністю сільського господарства; зменшення обсягу офіційних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів, зокрема, прямих соціально-орієнтованих трансфертів, спрямованих на підтримку агропідприємств; введення прямої дотації місцевим бюджетам на природоохоронні заходи і регіональну політику ресурсозбереження на агропідприємствах тощо.

Інституційне стимулювання повинне бути направлене на реалізацію таких напрямів: різні фінансові форми підтримки агропідприємств, що започатковують свою господарську діяльність на території регіонів; фінансова підтримка з боку державних та регіональних органів влади виробників екологічно чистих продуктів через державні програми.

Отже, перетворення агропромислового сектора регіональної системи на засадах сталого розвитку можливе лише у випадку проведення активних заходів щодо фінансового стимулювання агропромислового сектора регіону.

Попов О.І., к.е.н., доцент
Університет економіки і права «КРОК»

АУДИТ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Аудит логістики підприємства – це всебічне вивчення організації логістичного процесу, стану та функціонування системи управління та витрат на виконання логістичної діяльності, з'ясування недоліків організації, виконання та контролю логістики, а також якості логістичного сервісу та шляхів їх усунення. Аудит передбачає періодичні перевірки стану всієї логістичної системи або окремих її компонентів і ефективності виконання окремих логістичних операцій.

Логістичний аудит підприємств харчової промисловості поділяється на загальний аудит, коли досліджується мікрологістична система відповідних підприємств, що включає в себе логістичні мережі та організаційну структуру. При аудиті ланцюгів поставок вивчаються міжнародні та/або національні ланцюги поставок підприємства, що об'єднують постачальників сировини та допоміжних матеріалів, власне підприємства, оптові та роздрібні компанії. Функціональний аудит досліджує закупівельну, складську, транспортну, інформаційну та інші функціональні області логістики підприємства. Окремо може вивчатись якість логістичних операцій, загальні та функціональні логістичні витрати, запаси сировини та готової продукції. Особливу увагу приділяють стану бюджету логістики та показників економічної ефективності.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Основними цілями та задачами логістичного аудиту є: виконання та коригування стратегічного (тактичного, операційного) плану та ступінь задоволення вимог споживачів, ефективність виконання окремих логістичних функцій і роботи окремих об'єктів логістичної системи, ефективність використання інвестицій, оборотних активів і персоналу, структури та продуктивності логістичної інфраструктури, ефективність використання інформаційних технологій, аналіз логістичних ризиків і розробка заходів щодо їх зниження та запобігання ним, аналіз постачальників, логістичних посередників, споживачів з позиції реалізації логістичної стратегії підприємства, показники роботи конкурентів по якості обслуговування споживачів, рівень зовнішньої координації та інтеграції з логістичними посередниками. Під час аудиту логістики підприємств харчової промисловості особливу увагу слід приділяти роботі складського та транспортного господарства з точки зору збереження параметрів якості сировини та готової продукції, дотримання відповідності температурних режимів і режимів вологості при зберіганні та перевезенні, а також швидкості доставки.

Процес проведення аудиту можна поділити на три етапи: перший – визначення проблем, другий – збір та аналіз даних, третій – вироблення рекомендацій і плану реалізації заходів щодо усунення виявлених недоліків і контроль результатів. При проведенні аналізу проблем слід структурувати їх важливість за ступенем негативного впливу на діяльність підприємства, наприклад, максимальні фінансові втрати, зниження лояльності клієнтів і т.п. При проведенні другого етапу аудиту особливу увагу слід приділити повноті та коректності отриманої інформації. Основою його проведення є, перш за все, дані бухгалтерського та управлінського обліку, фінансової та статистичної звітності підприємства, а також інтерв'ю та анкетування. Важливе значення має обсяг і методика постановки питань для аудиту. Третій етап нерідко пов'язаний з реорганізацією бізнес-процесів, зміною організаційної структури та системи мотивації персоналу. Аудит слід проводити регулярно, з інтервалами, визначеними відповідно до цілей, наявних проблем, завдань та потреб підприємства.

Список використаних джерел:

1. Логистика: Учебник/ Под ред. В.И.Сергеева. – М.: Эксмо, 2008. – 944 с.
2. Сток Дж. Р., Ламберт Д.М. Стратегическое управление логистикой. – М.: ИНФРА-М, 2005, 797 с.

Полян Д.І., студент

Волинський національний університет ім. Лесі Українки

ЕФЕКТИВНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОГО АПК ЯК ФАКТОР ПІДНЕСЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Регіональний АПК формується в межах діючої системи адміністративно-територіального поділу країни. Через особливості розвитку кожного регіону, які зумовлені природно-кліматичними чинниками, традиціями виробництва і споживання продукції АПК, масштаб і характер інтеграції галузей і виробництв у кожному регіональному АПК мають свою специфіку. Під час вибору напрямів спеціалізації в регіональному АПК необхідно виходити з економічної оцінки місцевих природних та економічних умов і можливостей обміну результатами діяльності учасників агропромислової інтеграції [5].

Слід особливо відзначити, що без активного втручання держави не можуть бути вирішені продовольчі проблеми країни, особливо в умовах підвищення конкуренції на внутрішньому ринку України у зв'язку з її вступом до СОТ. Найважливішими елементами державного регулювання агропромислового ринку, передбаченими при розробці регіональних комплексних програм розвитку АПК, повинні стати: підтримка загального рівня прибутковості в галузях АПК шляхом надання державної підтримки селу й стимулювання платоспроможного попиту; антимонопольне регулювання пропорцій внутрішнього- і міжгалузевого обміну; підвищення конкурентного потенціалу галузей АПК; збільшення реальних доходів населення за рахунок підвищення зайнятості, рівня оплати праці й соціальних виплат [4; 1].

У процесі формування і функціонування агропромислового регіонального комплексу, його розвитку та спеціалізації важливу роль відіграють трудові ресурси. Забезпеченість трудовими ресурсами, їх кваліфікація, традиції мають велике значення для розвитку виробництва певних видів продукції.

Особливу роль у концепції розвитку регіонального АПК повинен займати комплекс заходів із забезпечення умов для ефективного функціонування сільгоспідприємств. У зв'язку із цим

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

формулюються концептуальні положення, максимально наближені до паритету цін, нормалізації взаєморозрахунків, удосконалення відносин між підприємствами в АПК, їх бюджетної підтримки, залучення приватного капіталу, вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності, підвищення купівельного попиту на продовольство, здійснення структурної перебудови на селі, вирішення соціальних проблем села, тощо [2].

До чинників, які визначають перспективи розвитку регіонального АПК можна віднести агроприродний, матеріально-технічний і трудовий потенціали АПК, місткість місцевого продовольчого ринку, можливості проникнення на продовольчі ринки інших регіонів, структурні зміни у зв'язку з реформуванням, можливості залучення приватного капіталу, тощо [1].

У регіонах з найсприятливішими умовами для виробництва певних видів сільськогосподарської продукції на основі інтеграції в територіальній структурі регіональних спеціалізованих АПК формуються спеціалізовані агропромислові райони зовнішньої (експортної) орієнтації. Спеціалізований район зовнішньої орієнтації формується в умовах значної концентрації на тій чи іншій території товарних виробництв, продукцію яких можна вивозити за межі району у великих обсягах. Але така концентрація має обмеження, що визначаються ресурсами і можливостями подальшого просторового перерозподілу продукції спеціалізації. Для поповнення свого фонду споживання регіони завозять лише дефіцитну продукцію АПК, а також здійснюють асортиментний обмін [4; 5]. Досвід минулих років свідчить, що вплив аграрної політики на реформування АПК країни і її регіонів має сприяти передусім удосконаленню земельних відносин, поширенню різноманітних форм господарювання, становленню багатокладної економіки, створенню сприятливих умов для реалізації ринкових відносин та піднесення сільських територій [3].

Список використаних джерел:

1. Болдуєв М.В. Напрями вдосконалення розробки регіональних програм розвитку АПК / М.В. Болдуєв // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2009. №1. – С. 23–28.
2. Болдуєв М.В. Підвищення ефективності фінансово-кредитних важелів регулювання розвитку регіонального АПК / М.В. Болдуєв // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. №5. – С. 26–30.
3. Шкуратова І. І. Економічна сутність механізму державного регулювання АПК України / І.І. Шкуратова // Економіка та держава. – 2009. №11. – с. 215–217.
4. Положенцева К.Л. Удосконалення інформативного забезпечення системи стратегічного управління регіональним АПК / К.Л. Положенцева // Акт. проблеми економіки. – 2009. № 10. – С. 255–259.
5. Прутула Н.П. Сучасний стан та актуальні проблеми розвитку інвестиційної політики а АПК / Н.П. Прутула // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. №6. – С. 173–178.

Пристайко О.П., аспірант

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ АПК

Регіональні агропромислові комплекси (АПК) постійно не тільки впливають на розвиток продуктивних сил, а й формують особливі територіальні форми просторової організації господарювання. Соціально-економічні аспекти екологізації розвитку регіональних комплексів, зокрема, агропромислових, спираються на наступні принципи: а) системності (загальнонауковий принцип, що передбачає наявність системних зв'язків у формуванні та розвитку будь-яких функціонально-територіальних утворень); б) ієрархічності (принцип передбачає наявність субординаційних вертикальних та горизонтальних зв'язків щодо комплексоутворюючої функції); в) комплексності (принцип, з загальносистемних позицій, розглядається окремим випадком прояву закону системності як т.зв. принцип комплексності (комплексний підхід), який реалізується через розгляд конкретної проблеми, програми, плану, процесу, системи тощо в комплексі з іншими проблемами, програмами, планами, процесами, системами тощо, поряд з тим, у регіональній економіці це принцип полягає у визначенні найвигіднішої спеціалізації територіального утворення з урахуванням територіального поділу праці); г) функціональності (принцип полягає у визначенні найефективніших функціональних (виробничих) зв'язків, які формують системну єдність, з урахуванням факторів галузевого та територіального характеру); д) ефективності (принцип передбачає визначення найбільш дієвих (ефективних) виробничих та територіальних зв'язків, які формуються і розвиваються за певних просторових умов розміщення і розвитку продуктивних сил); е) розвитковості (принцип передбачає наявність потенціалу якісного і кількісного зростання

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

характеристик, які об'єктивно відбивають процес поступового розвитку та підвищення ефективності використання природно-ресурсного потенціалу території); ж) послідовності (принцип передбачає наявність послідовних ланцюгів і зв'язків, які у своїй сукупності відбивають просторову єдність регіональних господарських систем); з) синергічності (принцип передбачає наявність синергічних ефектів від реалізації системної єдності просторових господарських зв'язків); і) взаємозалежності (принцип передбачає наявність взаємної залежності господарських зв'язків у процесі освоєння природно-ресурсного потенціалу регіону).

В основі екологізації агропромислового комплексу – завдання вдосконалення економічного аналізу управління інфраструктурою агропродовольчого комплексу, яке полягає, за Л.В.Дейнеко та Е.І.Шелудько [1], у наступному: обґрунтуванні і виборі цілей управління, вивчення ефективності щодо прийняття та реалізації управлінських рішень; виявленні можливих резервів кращого використання ресурсів; об'єктивній оцінці результатів діяльності, організаційно-технічного рівня агропродовольчого комплексу, оцінці стану, резервів, шляхів розвитку управління інфраструктурними об'єктами. В той же час, переведення сільського господарства в цілому на модель сталого екологічно орієнтованого розвитку означає, на думку О.В.Шубравської [2], оптимальне поєднання органічних і мінеральних речовин, використання локальної органіки (рослинних решток, сидератів, відходів тощо), проведення комплексної боротьби зі шкідниками посівів і паразитами тварин, зниження до мінімуму використання отрутохімікатів та дотримання принципів різноманітності сільськогосподарських культур, життєвих циклів шкідників, їх природних ворогів та ін.

Таким чином, соціально-економічні аспекти екологізації регіональних АПК мають розглядатися крізь призму системності та комплексності, як загальнонаукового, економіко-теоретичного, так і конкретно-економічного характеру, що дасть можливість вдосконалювати методологічні та методичні засади еколого-економічних досліджень регіонального розвитку.

Список використаних джерел:

- 1.Дейнеко Л.В. Методичні підходи до обґрунтування оцінки техніко-економічного стану об'єктів інфраструктури продовольчого комплексу /Дейнеко Л.В., Шелудько Е.І. // Національне господарство: зб.наук.пр. / НАН України, РВПС України / Відп. ред. д.е.н., проф. Дейнеко Л.В. – К.: РВПС України НАН України, 2009. – С.185-193. – С.187
- 2.Шубравська О.В. Стале сільське господарювання: базисні принципи і сучасні моделі // Сталій розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях: колективна монографія [Андреева Н.М., Бараннік В.О., Белашов Є.В. та ін.]/ За наук. ред. Хлобистова Є.В. / РВПС України НАН України, ІПРЕЕД НАН України, СумДУ, ЛНТУ, НДІ СРП. – Сімферополь: Фенікс, 2010. – С.504-513. – С.508.

Прокіп А.В., к.е.н., асистент кафедри менеджменту ЗЕД,
Колісник Р.Б., здобувач кафедри економіки та менеджменту лісових підприємств
Національний лісотехнічний університет України

ПЕРЕДУМОВИ ТА ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ВИКОРИСТАННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ

Останні десятиліття розвитку людства характеризувалися різким зростанням енергоспоживання, що зумовило різке зростання антропогенного забруднення та нарощення загрози швидкого вичерпання викопних енергоресурсів, посилення геополітичної залежності імпортерів енергоресурсів від постачальників. Тож, зважаючи, на вищий рівень екологічної прийнятності відновлюваних енергоресурсів (ВЕР), порівняно із викопними, можливість постійного поновлення їх запасів, складаються дедалі більше сприятливі екологічні, економічні, соціальні та геополітичні передумови масштабного використання ВЕР [1]. Водночас, після радіоактивного забруднення в Японії внаслідок природних катаклізмів, використання ВЕР видається безальтернативним шляхом розвитку людства.

Запасам невідновлюваних енергоресурсів (НЕР) притаманний високий рівень неоднорідності розміщення, на відміну від ВЕР, які розміщені більш однорідно на територіях окремих регіонів та поверхні планети загалом. Така нерівномірність зумовила виникнення великих енергетичних центрів в межах окремих регіонів та країн, необхідність транспортування енергоносіїв на великі відстані, а відтак, нерівномірність антропогенного забруднення спричиненого енергетикою в регіонах їх видобутку та переробки, нерівномірність щільності населення та частково формування мегаполісів. Водночас, регіони, які характеризуються дефіцитністю НЕР, володіють значним доступним потенціалом ВЕР. Такі диспропорції у розміщенні енергоресурсів, поряд із передумовами

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

використання відновлюваних енергоресурсів, зумовлюють необхідність розробки та впровадження *регіонально-системного підходу* (РСП) при вирішенні проблеми заміщення невідновлюваних ресурсів відновлюваними.

Розвиток енергетики на регіонально-системних засадах повинен забезпечувати максимальне еколого-економічно та соціально ефективне використання місцевих ВЕР для покриття дефіциту НЕР та поступового заміщення їх відновлюваними в енергетичному балансі регіону та країни. Таким чином, впровадження РСП до використання ВЕР покликане досягати ряд основних завдань, а саме: підвищення енергетичної незалежності регіонів; поступове зниження споживання НЕР; зниження рівня антропогенного забруднення від енергетики (в т.ч. «вуглецевого» забруднення); збільшення рівня зайнятості населення в регіоні. Таким чином застосування РСП відповідає основним засадам сталого розвитку, а відтак є об'єктивною необхідністю в сучасних умовах.

Впровадження РСП повинно відбуватися із дотримання ряду принципів, які впливають з принципів використання ВЕР (визначених, зокрема, у [1,2]), вимоги системності використання ВЕР в межах регіону та завдань, які ставляться перед РСП до використання ВЕР: комплексність використання ВЕР та НЕР регіону; пріоритетність використання власних енергоресурсів регіону; врахування техніко-технологічних особливостей використання конкретних ВЕР для забезпечення потреб регіону; використання екологічно доступних ресурсів; врахування обсягів та рівномірності виникнення забруднення в межах регіону; максимізація еколого-економічного ефекту спільного використання ВЕР та НЕР для кожного конкретного випадку.

Основою РСП є формування систем використання відновлюваних енергоресурсів (СВВЕР). Створення СВВЕР повинно передбачати існування в ній двох складових: організаційно-регулюючої та виробничо-споживчої. Виробничо-споживча складова – це мережа енергоспоживання, яка включає місця розміщення споживачів та їх енергетичні потреби, пункти виробництва та переробки енергоресурсів і шляхи сполучення постачальників та споживачів. Організаційно-регулююча складова визначає основні засади формування мережі енергоспоживання конкретного регіону, включаючи в себе еколого-економічні та соціальні завдання створення СВВЕР регіону, шляхи стимулювання використання ВЕР.

Серед усіх ВЕР найбільш рівномірною щільністю розміщення володіє біомаса, вітчизняний економічно досяжний енергетичний потенціал якої оцінюється в 30 млн т умовного палива (15,4 % сукупного вітчизняного енергоспоживання). Великі обсяги утворюваних відходів сільськогосподарського рослинництва і тваринництва, лісової та деревообробної промисловості, твердих органічних побутових відходів, за умови застосування РСП, можуть стати важливим чинником зміцнення енергетичної незалежності країни та регіонів, зниження рівня антропогенного забруднення, зростання рівня життя населення.

Список використаних джерел

1. Прокіп А.В. Еколого-економічна оцінка заміщення невідновлюваних енергоресурсів біологічно відновлюваними: [монографія]/ А.В. Прокіп. – Львів ЗУКЦ, 2010. – 212 с.
2. Твайделл Дж. Возобновляемые источники энергии/ Дж. Твайделл, А. Уэйр; пер. с англ. В.А. Коробков. – М.: Энероатомиздат, 1990. – 392 с.

Прокопенко К.О., к.е.н., старший науковий співробітник
Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НААНУ»

ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Нарощування обсягів виробництва тваринницької продукції та підвищення ефективності даного виду діяльності є однією з найважливіших проблем вітчизняного аграрного сектора та складовою продовольчої безпеки країни.

Ринок молочних продуктів знаходиться наразі у найскладнішій ситуації і вирішення даної проблеми можливе лише за умови проведення значних інноваційних змін. Тут існує суттєва різниця між виробництвом і споживанням молока та молочних продуктів, яка свідчить про низьку купівельну спроможність населення та відсутність достатньої кількості молока належної якості. Споживання даної продукції в середньому по країні на одну особу становить лише 206 кг, що забезпечує 54% раціональних норм. В усіх регіонах України фактичний рівень споживання набагато нижчий навіть від мінімального.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Водночас, у 2010 р. Україна виробляла молока більше, ніж споживала. Рівень самозабезпечення складав близько 1,2, тобто близько 10% було використано на нехарчові потреби, а 8% продукції експортувалося до інших країн, при тому, що внутрішній споживчий ринок не був насиченим переважно через низьку платоспроможність споживачів.

Ефективне ведення молочного скотарства в умовах ринкової економіки, виробництво конкурентоспроможної продукції неможливе без розведення спеціалізованих високопродуктивних порід молочного напрямку та за умови використання машинних технологій. За оцінкою експертів, племінні якості тварин забезпечують продуктивність тваринництва на 40%. Саме тому породний склад худоби значною мірою впливає на ефективність використання ресурсів у тваринницькій галузі та на ефективність виробництва тваринницької продукції.

В Україні на початку 2000-х років розводили 11 порід молочного напрямку продуктивності, 7 – комбінованого, 13 м'ясного. Найчисленнішими є чорно-ряба та українська чорно-ряба молочна (36,6 %), червона степова (34,5 %), українська червона-ряба разом із симентальською (23,9 %), лебединська (3,6 %), інші породи (1,7 %). У новій українській чорно-рябій молочній породі поєднано кращі селекційні ознаки поліпшувальної голштинської породи (високий надій молока, технологічність вимені) та місцевої чорно-рябої худоби (високий вміст жиру в молоці та плодючість, добра пристосованість до місцевих умов утримання). Середній надій молока за лактацію поданих на апробацію повновікових корів центрально-східного типу зазначеної породи становив 6680 кг молока жирністю 3,86%, західного внутріпородного типу – відповідно 5847 кг і 3,81%, поліського внутріпородного типу – 5490 кг і 3,9%. Серед молочних є породи, молоко яких містить 5–6% жиру. При збалансованій годівлі на 1 кг молока витрачають 1–1,1 к.од. корму.

Наразі ситуація у галузі виробництва молока досить складна. Значними темпами скорочується поголів'я корів в усіх категоріях виробників. Порівняно з 1990 р. поголів'я скоротилося у 3,2 рази, в тому числі у сільськогосподарських підприємствах у 10,5 рази, а у господарствах населення, де протягом 15 років відбувалося зростання поголів'я, з 2005 р. воно почало скорочуватися і у 2010 р. становило 93,4 % рівня 1990 р.

Виробництво молока також зменшувалося, але значно нижчими темпами. В цілому, за аналогічний період його обсяги скоротилися в 2,2 рази, у сільськогосподарських підприємствах – у 8,4 рази, а у господарствах населення збільшилися в 1,5 рази. Така динаміка була досягнута, насамперед, за рахунок зростання середніх річних удоїв від однієї корови в усіх категоріях виробників. Такі показники продуктивності, як виробництво на одну особу та на 100 га сільськогосподарських угідь продовжують погіршуватися через скорочення абсолютних обсягів виробництва.

Основними чинниками зростання продуктивності стали покращення породного складу худоби і кормової бази. Покращення породного складу відбувалося переважно у сільськогосподарських підприємствах. І саме вони можуть стати основними постачальниками сировини для молокозаводів в умовах жорсткої конкуренції на ринку молока. Продукція дрібних виробників не відповідає сучасним потребам диверсифікованого виробництва продуктів тваринництва. Умовою одержання молока найвищого гатунку є відповідна технологія його виробництва: машинне доїння, молокопровід, фільтрування, охолодження тощо. Впровадження подібної інноваційної модернізації технічно, технологічно та економічно можливе тільки на великих фермах.

Запобігти вказаним ризикам можна за рахунок покращення селекційної роботи та розвитку племінного фонду молочного скотарства, забезпечення оптимальної кормової бази та впровадження інноваційних технологій за рахунок залучення інвестицій. Крім того, слід відмітити, що різні види інновацій знаходяться у тісному взаємозв'язку. Покращення породного складу худоби повинно супроводжуватися технічними і технологічними інноваціями, які впливаючи на сутність виробничих процесів, одночасно створюють умови для управлінських інновацій, оскільки вносять зміни в організацію виробництва.

Уведення у виробництво інновацій потребує вкладення значних коштів, але їх окупність здійснюється досить швидко, тому, на нашу думку, впровадження інноваційних заходів при виробництві молока є важливим фактором підвищення ефективності виробництва.

Протасюк Г. А., студент
Луцький національний технічний університет

АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОКОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Молокопродуктовий підкомплекс є одним з пріоритетних у продуктивній структурі АПК України. Проте протягом останніх років він знаходиться в кризовому стані, що зумовлено розривом раніше існуючих зв'язків між молочним скотарством і молочною промисловістю. Унікальні властивості молока та продуктів його переробки зумовлюють необхідність безперервного забезпечення ними споживачів, що вимагає ефективного функціонування молокопродуктового підкомплексу.

Виробництво молочної продукції - один з важливих напрямів діяльності АПК Волинської області. Зокрема, у 1990 році було вироблено 848,1 тис. т молока всіх видів, у 1995 році - 564,1 тис. т, у 2000 році - 458,2 тис. т, у 2005 році - 550,6 тис. т, у 2009 році - 461,7 тис. т. Як бачимо, відбувається зменшення виробництва молока з кожним п'ятиріччям всередньому на 16%. Одним з основних факторів зниження обсягів виробництва молока, безумовно, є зменшення поголів'я корів на 59% у 2009 році порівняно з 1990 роком, на 21% - з 2005 роком, на 5% - з 2008 роком. У валовому виробництві молока протягом останніх років господарства населення, а не фермерські господарства, продовжують відігравати визначальну роль. Так, у 2009 році кількість поголів'я корів у господарствах населення становила 99800 голів, а у фермерських господарствах - 2081 голів, тобто на 97% менше. Також, зниження виробництва молока пов'язано з інертністю ринку молокосировини. Отримавши позитивні цінові сигнали, пропозиція тут, в силу технологічних особливостей, здатна відреагувати збільшенням випуску лише через 2-3 роки.

Возглядаючи географічну структуру поголів'я корів у районах Волинської області за 2009 рік, можна констатувати, що найбільшу частку займає Ковельський район - 10,3% від загального обсягу або 13,3 тис. голів, на другому місці - Горохівський район - 9,5% або 12,3 тис. голів, на третьому місці - Ратнівський район - 9,1% або 11,8 тис. голів. Найменше поголів'я корів зареєстровано у Шацькому районі - 1,6% або 2,1 тис. голів.

За останні роки відбулось суттєве підвищення собівартості молокопродуктів. Якщо в сільськогосподарських підприємствах області цей показник становив в 1995 р. 45,50 грн, то у 2008 р. - 62,25 грн, тобто в порівнянні з початковим періодом збільшився на 43,4 грн. Це пов'язано з тим, що продуктивність праці особистих підсобних господарств населення, дуже низька, а відтак витрати виробництва - дуже високі. Економіка особистих підсобних господарств зазнає потужного цінового тиску не лише з боку групи товарів виробничого призначення, але й споживчого. Постійно зростаючі витрати на обслуговування житла, господарства, транспорт, освіту, охорону здоров'я тощо, селяни намагаються компенсувати за рахунок здорожчання продукції власного виробництва. Не маючи змоги вплинути на ринкові ціни або ж оптимізувати витрати виробництва, селяни просто здають молочну худобу на м'ясо.

Позитивним фактором у розвитку молокопродуктового підкомплексу Волині є підвищення середнього річного надою молока від однієї корови. Наприклад, у 2009 році порівняно з 1990 роком даний показник зріс в 1,3 рази або на 2410 кг, а у порівнянні з 2005 роком - на 12,1%. У структурі постачальників найбільшу частку звичайно займають господарства населення - 37%. Щодо географічної структури, то найбільший середній річний надій молока від однієї корови спостерігається в Луцькому районі - 4828 кг, а найменший - у Ратнівському районі (2629 кг).

Надходження молока та молочних продуктів на переробні підприємства Волинської області у 2009 році становить 84,6 тис. т, що на 61,3 тис. т менше, ніж у 2008 році або на 123 тис. т ніж у 2007 році. В той же час реалізація молока та молочної продукції у 2009 році становила 65,3 тис. т, у 2008 році - 64,1 тис. т, а у 2007 році - 67,8 тис. т. Як бачимо, немає прямої залежності між надходженням молока і молочних продуктів на переробні підприємства і їхньою реалізацією. Взагалі, у структурі реалізації продукції сільського господарства у Волинській області, а саме молока і молочних продуктів, лідируючі позиції займають переробні підприємства - 98%.

На найближчу перспективу у Волинській області пропонується стимулювати сільське господарство, створювати ферми з поголів'ям корів не менше 200 голів і середньорічним надоєм не менше 3500 кг, а в особистих селянських господарствах - з поголів'ям 8 - 10 корів, що створить умови для збільшення обсягів виробництва якісного молока та посилення контролю за його якістю на цих стадіях виробництва.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Також потрібно активізувати інноваційну та інвестиційну діяльність у сфері виробництва кормів, їх заготівлі, оснащення доїльних залів тощо, що дозволить значно підвищити як продуктивність праці, так і якість молочної продукції загалом.

Список використаних джерел:

1. Статистичний щорічник Волинь – 2009 / За редакцією М.І.Мотиль – Головне управління статистики у Волинській області, 2010. – 558с.
2. Ковтун Н.В., Столяров Г.С. Загальна теорія статистики: Курс лекцій – К.: Четверта хвиля, 1996р.

Распопова В.А., ст. викладач
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ В УКРАЇНІ

Першочерговим завданням агропромислового комплексу країни є виробництво продуктів харчування для населення, у тому числі м'яса і м'ясопродуктів. Однією з галузей тваринництва, що інтенсивно розвивається є свинарство. Доля цієї галузі в структурі постачання м'яса і м'ясопродуктів складала у 2009 році майже 32,5%.

Історично Україна відносила до регіонів з достатньо розвинутим виробництвом свинини. У 1989 році були досягнуті рекордні показники виробництва свинини, що склали майже 31 кг на душу населення і відповідало фізіологічним нормам споживання цього продукту. На жаль, перехід до ринкових відносин спричинив занепад цієї галузі, при цьому відбулося різке скорочення поголів'я свиней, падіння виробництва м'яса і м'ясопродуктів, фізичне і моральне старіння матеріально-технічної бази, порушення господарських зв'язків, втрата конкурентних позицій на ринку.

Позитивні тенденції у розвитку свинарства намітилися у 2000–2002 рр., коли поголів'я свиней зросло с 7,7 млн до 9,2 млн. Але у 2003 році поголів'я свиней скоротилося на 18,8%, така ж тенденція спостерігалась і у 2004 році, при цьому поголів'я зменшилось на 11%.

Позитивні зрушення у розвитку свинарства спостерігалися у 2005 році, коли активно почали відновлюватися старі і будуватися нові свинокомплекси, проводилась закупівля сучасного обладнання, чистопородного племінного поголів'я, чому сприяло залучення інвестиційних ресурсів, а також державна підтримка виробників свинини. Таке піднесення спостерігалось майже до кінця 2006 року, при цьому зростання поголів'я свиней відбулося як у великих виробників, так і у фермерських господарствах.

Критичним для розвитку свинарства став 2007 рік, коли виявились проблеми, пов'язані з ринками збуту вітчизняної свинини; обсягами імпорту м'яса та інших м'ясопродуктів за пільговими схемами через вільні економічні зони; невчасною виплатою дотацій; значним зростанням витрат на корми; підвищенням цін на енергоносії майже на 50 %.

У 2008–2009 рр. знову є помітною тенденція нарощування поголів'я свиней, якщо на початок 2009 року воно складало 6,53 млн голів, то на початок 2010 року досягло 7,58 млн. голів, що більше на 16% міжпереднього року. Збільшення поголів'я відбувалося як у сільськогосподарських підприємствах, так і в окремих домогосподарствах, при цьому доля сільськогосподарських підприємств складала 44% у 2009 році, проти 42% у 2008 році. Такі зміни позитивно впливають на розвиток свинарства в Україні. У 2009 році спостерігається незначне зростання поголів'я основних свиноматок, яке пов'язане як із розвитком вітчизняних племінних свиноферм, так із тим, що більшість виробників самостійно на своїх свинофермах вирощують свиноматок. І таке зростання значно скоротило імпорт племінних свиноматок, який знизився до 3998 голів, тобто майже на 60 %.

Нерівномірно розподіляється приріст поголів'я свиней по регіонах України. Найбільший приріст поголів'я за всіма категоріями господарств у 2009 році відзначається у Івано-Франківській, Миколаївській, Луганській областях. Найнижчий приріст відмічено у Закарпатській, Волинській області.

Якщо в Івано-Франківській, Полтавській областях найбільший приріст спостерігається у сільськогосподарських підприємствах, то в Миколаївській, Луганській, Одеських областях найбільш динамічно розвивалися домогосподарства.

Слід відмітити, що в останні роки в Україні зростання поголів'я свиней обумовили такі чинники: збільшення частки вертикально інтегрованих підприємств; впровадження ними новітніх технологій вирощування свиней; використання сучасного обладнання; розвиток власної кормової

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

бази; поступовий розвиток вітчизняних племінних свиноферм; зростання попиту на свинину; скороченням імпорту; державна підтримка свинарства.

Серед галузей тваринництва свинарство займає друге місце після птахівництва за показниками прибутковості. Ринок продукції птахівництва достатньо насичений, тому свинарство більш привабливе для інвесторів. М'ясопереробні підприємства зацікавлені в забезпеченості виробництва сировиною, тому створюють вертикально інтегровані структури. Саме такі підприємства, які вкладають значні інвестиції у розвиток свинокомплексів і виробництво свинини, у формування чистопородного стада, можуть в майбутньому розраховувати на високі показники продуктивності і рентабельності. При цьому, перспективним напрямом інвестиційної діяльності на підприємствах АПК є впровадження прогресивних енергозберігаючих технологій, тому що одним з чинників, які значно впливають на рентабельність галузі є зростання цін на енергоносії.

Таким чином, подальший ефективний розвиток галузі потребує вирішення таких завдань, які дозволять підвищити конкурентоздатність продукції свинарства: підвищення продуктивності свиней, збереження якомога більшого приплоду; організація переробки відходів свинарства; подальший розвиток інтеграції свинарства; впровадження енергозберігаючих технологій; підвищення продуктивності праці, підвищення якості кадрового забезпечення галузі тощо.

Ращенко А.В., аспірант

Житомирський національний агроєкологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ В ЕКОЛОГІЧНОМУ МАРКЕТИНГУ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД

Останнім часом в Україні все помітніші тенденції просування товарів, при виготовленні яких, як стверджують виробники, використовуються екологічно дружні технології, і споживання яких є безпечним для людини. На полицях магазинів з'являються продукти з назвами «біо», «екологічний», «натуральний», «органічний» тощо, а компанії, що їх виробляють, декларують, що їх пріоритетне завдання – збереження довкілля. Загальновідомо, що чинниками, які визначають екологічну чисту продукцію на ринку, є не тільки її екологічні характеристики, але й ціна, продуктивність, дизайн, сервісне обслуговування, імідж підприємства, імідж самої продукції. В маркетингу існує безліч стратегій позиціонування пропозиції підприємства, кожна з яких покликана створити та утримати позитивне ставлення споживачів до товарів підприємства. Проте, з врахуванням специфіки екологічного маркетингу, доцільно зупинитися лише на деяких з них. Стратегії позиціонування, які використовують в екологічному маркетингу наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Стратегії позиціонування, що застосовуються в екологічному маркетингу

Стратегія позиціонування	Суть стратегії	Приклад
Походження товару	Виробник позиціонує товар як екологічно безпечний, оскільки він був виготовлений в регіоні, який асоціюється у споживачів з екологічною чистотою природи.	Молоко «Молочна родина» з екологічно чистої Закарпатської області; шоколад «Milka», що отримують з молока корів, які пасуться на схилах альпійських гір.
Умови застосування товару	Товар позиціонується як такий, що можна застосовувати в умовах, що не є характерними для товарів даної групи, в результаті чого не здійснюється негативний вплив на довкілля.	Порошок «Ariel», за допомогою якого можна прати за температури 30°C, з мінімальною шкодою для довкілля та заощаджуючи при цьому електроенергію.
Технології виробництва	При позиціонуванні товару акцент робиться на тому, що при його виробництві були використані екологічно чисті, енергозберігаючі технології.	Компанія Херох використовує деталі від застарілих та таких, що були у користуванні моделей своєї продукції для виробництва нової, екологічної лінійки товарів.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Характеристики товару	Виробник позиціонує товар як такий, що має певні унікальні властивості та характеристики екологічного спрямування, які відрізняють його від товарів-конкурентів.	ТМ «Хлібці удалці» – це продукт, вироблений з «виключно натуральних інгредієнтів», а тому є джерелом харчових волокон та клітковини.
Збереження довкілля та здоров'я споживачів	Акцент робиться на тому, що виробник товару, стурбований станом довкілля або здоров'ям споживачів та прикладає зусилля для того, щоб зменшити негативний вплив її діяльності та продукції на них.	Компанія GM Holden вирішили висаджувати по 17 дерев за кожний проданий автомобіль Saab, для того, щоб нейтралізувати вуглекислий газ, вироблений автомобілем протягом строку його експлуатації.
Підтвердження якості товару	Практика позиціонування товару, як такого, що пройшов, на відміну від товарів конкурентів, перевірку, тестування або оцінку, які підтвердили його екологічну чистоту та безпечність	Сертифікована органічна сільськогосподарська продукція має підтвердження того, що вона вироблена без застосування синтетичних, хімічних речовин, а отже і не містить їх в собі.
Вирішення проблем споживача	Виробник позиціонує товар, як такий, використання якого допоможе в вирішенні певних проблем споживача.	Лінійка фіточаїв компанії «Екопродукт», вироблених в екологічно чистій зоні, позиціонуються як натуральний засіб для лікування хвороб.
Виробник товару	В даному випадку, головний акцент робиться не на товарі, а на репутації виробника, як такого, що ніколи не виробляв продукцію, яка шкодить довкіллю чи здоров'ю споживачів.	Так позиціонує себе літня сільська жінка, яка приїхала на міський ринок, щоб продати отримані від власної корови молоко та сир, технологія виготовлення яких не змінилася ще від її прапрабабусі.

Джерело: власні дослідження

З досвіду зарубіжних країн, де ринок екологічно чистої продукції вже сформувався, відомо, що покупцями такої продукції є не тільки верстви населення з високим достатком, але й пересічні покупці, а вживання такої продукції стало невід'ємною складовою життя [1]. Фактично, споживачі екологічно чистої продукції є хрестоматійним прикладом лояльних покупців, тобто вони зацікавлені в отриманні більшої кількості інформації про продукт і готові докладати зусилля для її отримання; прагнуть побачити абсолютно чіткий набір характеристик товару; продукт, який вони купують підтримує їх переконання та стиль життя [2, 3]. Для того, щоб покупець перейшов з категорії потенційних споживачів продукції в категорію активних, важливо переконати його в правдивості інформаційних повідомлень про продукт, дозволити споживачу перевірити їх (наприклад: доступ до інформації щодо сертифікації продукції, можливість перевірити її в лабораторії тощо).

Таким чином, головним завданням виробників екологічно чистої продукції є довести споживачу, що саме вироблений ними продукт найкраще задовольнить його потреби. Таке ставлення до продукту створюється шляхом розробки та впровадження комплексу маркетингових заходів, в основі яких лежить поєднання знань щодо мотивів цільових покупців та конкурентних переваг самого продукту.

Список використаних джерел:

1. John Grant Explains His Green Marketing Manifesto [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.pfsk.com>.
2. Дымшиц М.Н. Манипулирование покупателем / М.Н. Дымшиц. – М.: Омега-Л, 2004. – 252с.
3. Ottman J. A Smart New Way to Segment Green Consumers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.greenmarketing.com>.

СТАН ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА В АПК

Високий земельно-ресурсний потенціал обумовлює провідну роль земельного фонду як одного з важливих ресурсів регіону, що виступає первинним фактором виробництва і своєрідним фундаментом економічного розвитку.

Вода знаходить застосування у всіх без винятку сферах народного господарства та сторонах життєдіяльності людини. Вона необхідна для водопостачання населення і різноманітних промислових підприємств, зрошення і обводнення земель, охорони здоров'я і водного господарства.

Проблема водопостачання у регіоні ускладнюється ще різким погіршенням води безпосередньо у самих джерелах водопостачання у зв'язку з інтенсивним відбором річкового стоку і недостатньою ефективністю очищення стічних вод.

Стан якісного водопостачання в АПК в умовах глобального потепління набув загрозливих форм. Мова йдеться про підприємства, діяльність яких пов'язана з використанням питної води з джерелом — мережа водоканалу. Згідно з Законом України "Про питну воду" — якість води в регіоні мережі водоканалу має відповідати показникам ГОСТ 2874-82 "Питна вода". Але цим вимогам, як свідчать визначені Законом України "Про Загальнодержавну програму "Питна вода України" на 2006–2020 роки" зазначені показники якості питної води з водопровідної мережі — не відповідають. Робота працівників в умовах підвищеної небезпеки (споживання брудної води) — це виробництво неякісної продукції та підвищення ризику захворюваності та отруєння. Розробка нових заходів і засобів для зменшення зазначених ризиків є актуальною.

За таких умов всі підприємці АПК вимушені забезпечувати якість води самостійно шляхом застосування сучасних систем доочистки. Але, як сьогодні стало відомо, всі фільтри доочистки виявляються інкубаторами бактерій та генераторами амінокислот (токсинів) з невідомими формами та методами боротьби з ними. З метою усунення зазначених недоліків сучасного водопостачання та покращення умов водокористування в АПК пропонується використовувати нові прилади (що потребують нових затрат на придбання та обслуговування), які забезпечують сучасні методи контролю та управління за безпекою водокористування прямої дії.

Розвиток водогосподарського комплексу повинен задовольняти певні соціально-економічні і екологічні вимоги. Соціально-економічний аспект цих вимог передбачає реалізацію заходів, спрямованих на удосконалення територіально-галузевої структури і технологій водокористування.

В умовах перехідної економіки необхідність активного використання економічних інструментів для покращення процесу водокористування набуває все більшого значення. Актуальність впровадження ринкових стимулів до його раціоналізації посилюється хронічним бюджетним дефіцитом України, значним скороченням державних інвестицій у водоохоронну діяльність.

Рибачук В.Л., к. держ. упр., докторант
Чорноморський державний університет імені Петра Могили

ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНІВ ЩОДО ПІДТРИМКИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Існуюча система розрахунків техніко-економічних показників і нормативів, складність процедури їх визначення і затвердження на рівні місцевого самоврядування з урахуванням природних, економічних та інших особливостей територій дозволяють підприємствам-монополістам самостійно формувати тарифи, вирішуючи за рахунок споживачів власні проблеми, не зважаючи на існуючі в регіоні соціально-економічні ситуації.

З метою фінансового оздоровлення ЖКГ у ряді міст і регіонів України місцеві адміністрації проводять аудиторські експертизи тарифів підприємств водо-, тепло-, газо- і електропостачання. Вони виявили абсолютне і відносне завищення величини тарифів за всіма видами послуг і дали масштабний аналітичний матеріал для організаційно-правових, фінансово-економічних рішень, що протидіють перекладанню на споживачів комунальних послуг необґрунтованих витрат природних монополій. Зрештою, виявлені найбільш характерні фактори, які необґрунтовано завищують собівартість комунальних послуг.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Основою фінансової реструктуризації ЖКГ є створення в цьому секторі конкурентних відносин при виробництві відповідного товару, послуги і, як наслідок, ринкових стимулів.

Аудиторські перевірки господарсько-фінансової діяльності житлово-комунальних підприємств дозволять також регулювати ціноутворення на всіх рівнях формування вартості оплати житлово-комунальних послуг. Це дозволить виявити неефективні і необґрунтовані витрати, що включаються в розрахунок тарифів, а також визначити шляхи зниження виробничої собівартості на всіх етапах технологічного циклу.

Особливу увагу при проведенні фінансового аудиту необхідно приділяти таким факторам:

Цінова і тарифна політика:

- Процедура затвердження тарифу, порядок експертизи розрахунків за затверджуваними тарифами.
- Стандартизація форм розрахунків з обґрунтуванням тарифів різних суб'єктів природних монополій. Заміна витратного механізму «витрати плюс прибуток» при побудові тарифу на нові методи ціноутворення, які ґрунтуються на відповідних індикаторах якості й ефективності діяльності підприємства.

- Контроль рівня рентабельності не тільки головних підприємств, але й дочірніх і підрядних фірм (структур), послуги яких включаються в собівартість послуг даного суб'єкта господарювання.

- Достовірність інформації, використовуваної при розрахунках оцінки якості бухгалтерської звітності (перехід на міжнародну систему ОАРР). Особливе значення мають сумісні з бухгалтерською звітністю форми розрахунків для затвердження тарифу і дотримання графіка подання необхідних даних.

- Погодженість планів регулювання тарифів взаємозалежних суб'єктів природних монополій, прогнозування вартості послуг у короткостроковому і довгостроковому плані з урахуванням перспектив бюджетного дотування.

Формування фактичної собівартості:

- Обґрунтованість включення до витрат вартості послуг різних постачальників, їх економічна доцільність.

- Оцінка якості нормативної бази обліку і контролю споживання ресурсів, метрологічного рівня контрольно-облікових приладів.

- Аудит цін при закупівлі матеріалів і палива в посередників, а також при бартерних операціях.

- Оцінка доцільності надання ряду послуг, наприклад, ремонтних, через дочірні структури, їх впливу на вартість споживаних послуг.

- Аналіз відповідності застосовуваних методик галузевим рекомендаціям зі складу витрат, що регламентується нормативними актами України.

- Аналіз інвестиційних складових у структурі тарифу, ефективності відповідних інвестиційних програм та їх окупності незалежними експертами з використанням конкурсного добору і процедури громадських слухань.

Висновок аудитора дозволяє одержати докази ефективності фінансового контролю і управління на підприємстві, обґрунтованості формування їх фактичної собівартості і тарифів, виявити резерви зниження собівартості.

Розробка пропозицій щодо формування і реалізації регіональної політики відносно фінансів ЖКГ дозволить у перспективі регулювати комунальні тарифи незалежно від форм власності і статусу підприємств.

Руда Т.П., аспірант

Білоцерківський національний аграрний університет

ОЦІНКА ВПЛИВУ РИЗИКІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ

Виробники сільськогосподарської продукції виступають в якості компенсуючої і гарантуючої ланки для всієї агробізнес-системи. Виробники хочуть отримати максимум продукції для отримання максимальних доходів. Це збільшує пропозицію продукції на ринку і призводить до зниження цін. Така ситуація зазвичай гарантує наявність продукції (сировини) і дозволяє переробникам та торговим компаніям управляти ризиком цін на сировину. Крім того, велика пропозиція продукції сільгоспвиробниками захищає споживачів від ризику наявності продуктів харчування.

Фермери більшості країн визначають маркетингові і цінові ризики як найважливіші і найзначніші, від яких залежить виживання їх господарств. Характеристики ринків і ступінь їх організації впливають на рівень та можливість перерозподілу ризиків в агробізнесі. Можна виділити

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

декілька факторів, які визначають критичність маркетингових ризиків для сільськогосподарських підприємств:

➤ Виробники сільськогосподарської продукції постачають свою продукцію на порівняно нееластичні ринки;

➤ Цінових індикаторів або немає – контракти на поставку і вертикально інтегровані системи встановлюють прийнятні для переробників ціни (переробка овочів, вирощування та переробка м'яса птиці тощо); – або ціни визначаються ринками, на яких домінують декілька великих фірм і організацій (ринки ф'ючерсів США, світова торгівля зерном);

➤ Максимальний рівень виробництва узгоджується з метою індивідуального виробника отримати максимальний дохід, так як індивідуально сільськогосподарські підприємства не мають значного впливу на формування цін. Але перевиробництво продукції викликає значні коливання цін і, в результаті, знижують доходи підприємств;

➤ Інтеграція в агробізнесі збільшила вплив на ринок більшості агробізнеспартнерів, крім виробників сільськогосподарської продукції і кінцевих споживачів. Виробники мають приймати ціни, запропоновані переробниками та іншими партнерами, або шукати альтернативні канали збуту. Споживачі можуть тільки погоджувати ціни на товари із своїм бажанням і спроможністю заплатити за ті чи інші продукти харчування. Завдяки впливу на ринок, інтегровані агробізнессистеми мають більше можливостей переміщувати неприйнятні для них ризики на крайні ланки агробізнесланцюга – на виробників сировини і кінцевих споживачів;

➤ Деякі сектори сільськогосподарської продукції стали дуже концентровані, в результаті чого індивідуальний виробник на має впливу на ринок. Такі дрібні виробники або йдуть з ринку, або стають трохи більше ніж просто працівник великого агробізнеспідприємства. Таким прикладом є виробництво та переробка птиці. Навіть в Україні цей сектор є великоконцентрованим та інтегрованим, тому на ринку м'яса птиці залишається все менше місця дрібним підприємствам.

Управління ризиком ціни на продукцію здійснюється на ринках ф'ючерсів, контрактів і спот ринках. На цих ринках, зазвичай домінують декілька покупців, які можуть ефективно визначати умови договірних відносин – ціну, кількість, умови поставки та якісні специфікації. Відповідно, формування ціни навіть на великих та ємнісних ринках здійснюється або невеликою кількістю професійних суб'єктів, або масою спекулянтів (трейдери, переробники, біржі).

Концентрація дозволяє перерозподілити ризики від виробників і переробників на споживачів. В цьому відношенні можна виділити наступні ефекти та наслідки концентрації:

- споживачі наражаються на три ризики: адекватна пропозиція, якість та безпека продукції, ціни;

- в розвинутих країнах ризик достатньої пропозиції продуктів харчування управляється завдяки балансу державної політики і приватного виробництва, інвестиціями в систему постачання і дистрибуції та раціональною поведінкою виробників продукції, які прагнуть збільшення продуктивності і кількості продукції;

- ризик якості та безпеки продукції можна значно зменшити впроваджуючи нові технології зберігання і обробки, підвищені санітарні вимоги, тестування продукції;

- для зменшення ризиків якості продуктів харчування, в якості регуляторних інструментів, державні органи можуть розробляти стандарти якості та безпеки продукції;

- роздрібні споживачі мають обмежений вплив на ринок і, як і виробники продукції, також є суб'єктами, які платять встановлену ринком ціну. Ця ціна відображає витрати і вигоди зростаючої концентрації та зменшеної конкуренції на обох рівнях – оптовому рівні (вертикально інтегроване виробництво, переробка і дистрибуція); і на роздрібному рівні (горизонтально інтегровані супермаркети).

Збільшені витрати на виробництво сільськогосподарської продукції призводять до підвищення роздрібних цін для споживачів. В той же час, зменшення витрат на вирощування та зниження закупівельних цін на сировину набагато повільніше відображаються на роздрібних цінах на продукти або взагалі не викликають змін цін.

Рудич О.О., к.е.н.

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ М'ЯСОПРОДУКТОВОГО КЛАСТЕРА РЕГІОНУ

Однією з ефективних сучасних форм підвищення конкурентоспроможності продукції є розвиток сільськогосподарських кластерів за рахунок проведення організаційно-управлінських заходів щодо формування єдиного ланцюжка доданої вартості та просування готової продукції. Основним напрямом організаційної роботи в сільськогосподарських кластерах є створення сучасних інтегрованих об'єднань, як правило, на базі переробних підприємств.

Термін «кластер» введено у науковий обіг у 60-х роках минулого століття для виявлення груп (кластерів) подібних об'єктів з метою їх класифікації. Засновником кластерної теорії прийнято вважати професора Гарвардської економічної школи Майкла Портера.

На його думку, в умовах глобалізації традиційний поділ економіки на сектори або галузі втрачає актуальність. М. Портер визначив кластер як групу взаємозв'язаних компаній географічно, які діють у певній сфері та характеризуються спільністю діяльності й взаємодоповнюють один одного.

У науковій літературі основні ознаки кластера зводяться до так званого «правила чотири «К»»: концентрація підприємств однієї або суміжних галузей в одній географічній точці; конкурентоспроможність продукції, що випускається ними; конкуренція за завоювання й утримання клієнтів; кооперація з високим рівнем розвитку.

В умовах традиційної агропромислової інтеграції основна маса прибутку залишається на виході кінцевої продукції. Кластерний же підхід формує такий механізм відносин, який дозволяє отримувати еквівалентний витратам прибуток не лише тому, хто виробляє або реалізує кінцевий продукт, але і всім учасникам кластера. У цьому полягає одна з істотних відмінностей кластера від інтегрованих структур, що склалися, зокрема агрохолдингів, фінансово-промислових груп тощо, в яких нижчі доходи одержують сільськогосподарські товаровиробники.

Алгоритм формування кластерів включає в себе п'ять етапів: агітація і мотивація потенційних учасників; розробка пілотного проекту; розробка стратегічного проекту; саморегулювання; формування м'ясного кластера.

Необхідними умовами для формування м'ясного кластера у регіоні повинні бути сприятливі перспективи збільшення стада великої рогатої худоби і поголів'я свиней, які з високотехнологічним виробництвом м'яса птиці створюють умови для розвитку кластерних тенденцій у цій галузі аграрного сектора. М'ясний кластер може формуватися на основі великих м'ясопереробних підприємств. Водночас у формуванні м'ясного кластера найважливіша роль має бути відведена невеликим фермерським і особистим селянським господарствам – виробникам свинини та яловичини.

Кластер повинен складатися з двох «контурів» – внутрішнього і зовнішнього. Ядром кластера повинні бути виробники м'ясної продукції та переробні підприємства. Найважливішими складовими є збутові й постачальницькі структури, які працюють за замовленнями і договорами із підприємствами, що входять у ядро кластера. Сервісні структури забезпечують господарську діяльність кластера і безпосередньо не пов'язані з виробництвом збутом його продукції. Однак кластер стає для них основним замовником, надає можливість використання сформованих інфраструктур, що є привабливим з економічної точки зору.

Науково-інноваційні структури виконують замовлення учасників кластера на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, займаються розробкою, модернізацією, впровадженням нових видів продукції і технологій.

Кадрові структури забезпечують системну підготовку і перепідготовку необхідних для кластера кадрів, підвищення кваліфікації працівників. Вони функціонують з урахуванням замовлень і потреб учасників кластера.

Структури управління і координації формуються учасниками кластера для організації спільної діяльності, реалізації спільних проектів, розвитку спільних інфраструктур.

Координаційна рада є асоціативним центром управління кластером, інструментом розробки і прийняття управлінських рішень. Рада може представляти і лобювати інтереси учасників кластера в органах державного управління, у зовнішніх бізнес-структурах. До складу ради можуть входити представники адміністрацій регіону, найбільших господарських партнерів кластера, суспільних і професійних союзів, наукових кіл.

Зовнішній контур кластера утворюють структури, що беруть участь в його господарській діяльності й розвитку на основі договірних відносин, виконання певних функцій і замовлень. Це не

учасники, а партнери.

Отже, механізм формування і функціонування м'ясних кластерів слід орієнтувати на реалізацію синергічного ефекту, який досягається за рахунок створення загальних фінансових, матеріальних, інформаційних, інноваційних та інших ресурсів, спільного виходу на внутрішній і зовнішній ринки із конкурентоспроможною продукцією, зниження витрат, задоволення інтересів суб'єктів кластера, організації ефективної системи управління та координації.

Русаков Д.С., асистент

Луцький національний технічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ВІДДІЛЕННЯ ЧАСТИНОК ОРГАНО-МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ (ОМД)

Розвиток вітчизняного сільськогосподарського машинобудування неможливий без системного аналізу існуючих конструкцій, в тому числі закордонних аналогів, а також без всебічного вивчення технологічних процесів та властивостей матеріалів, що матимуть безпосередній контакт з їх робочими органами.

Технологічна лінія з виготовлення гранульованих органо-мінеральних добрив на основі сапропелю прісноводних озер містить барабанну сушарку-гранулятор, яка дозволяє переробляти вологий матеріал ($W \geq 80\%$) і включає засіб відділення сформованих часток.

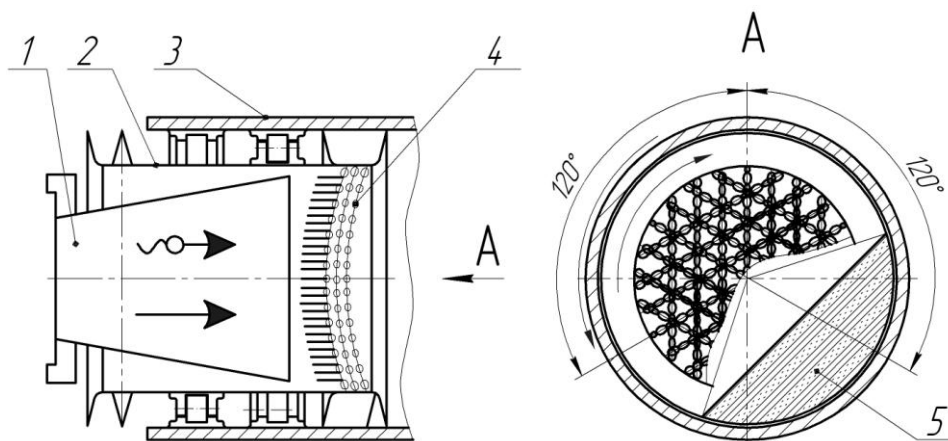

Рис. 1. Загальний вигляд засобу відділення частинок ОМД: 1 – диспергатор; 2 – барабан засобу відділення частинок ОМД; 3 – окочувальний барабан гранулятора; 4 – каскад ланцюгів; 5 – відділені частинки ОМД

Такий пристрій (рис. 1), в процесі роботи безпосередньо контактує з вологим матеріалом. Як результат, на контактні поверхні основного окочувального барабана потрапляють частково-зневоднені, структуровані, різнорозмірні частинки ОМД різної фракції. Дослідженнями встановлено, що розміри частинок становлять від 0,5 до 8,5 мм, з яких понад 50% від загальної маси за розміром потрапляють в діапазон 2,5...5,0 мм.

Ефективність роботи в першу чергу буде визначатись конструктивними особливостями робочого органа – каскад ланцюгів 4, що інтенсивно рухаються з напиленою вологою органо-мінеральною сумішшю (ОМС) добрив вздовж направляючих стрижнів, закріплених на барабані 2 засобу відділення частинок ОМД, який обертається. Однак, при дослідженні ефективності роботи запропонованого засобу, окрім геометричних та кінематичних параметрів слід врахувати і фізико-механічні властивості вихідних вологих ОМС, а також фізико-хімічні процеси, що можуть відбуватись в ній під впливом різних чинників виробничого процесу гранулювання ОМД, тим самим чинити прямий вплив на структуру та агрегатний стан проміжного продукту, починаючи зі стадії змішування останніх. Тому постає питання про встановлення видів зв'язків, що виникають в матеріалі, між матеріалом та поверхнями робочого органа засобу відділення частинок ОМД, їх дослідження та визначення енергії руйнування цих самих зв'язків.

На різних стадіях виробничого процесу гранулювання ОМД, зокрема при змішуванні

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

компонентів добрив, диспергації вологої ОМС на поверхні робочих органів засобу, утворенні частинок ОМД, гранулюванні та класифікації продукту, між частинками компонентів добрив можуть виникати різні види зв'язків. З врахуванням класифікації відомих видів зв'язків, структури, дисперсності та процентного вмісту фракцій у вологих ОМС на основі сапропелю прісноводних озер вид зв'язку буде визначатись силами молекулярного та міжмолекулярного притягання (сили Ван-дер-Ваальса, когезія), силами поверхневого натягу (сили адгезії), та силами при диференційному переході від зв'язуючого до частинок компонентів добрив. З врахуванням діаграми співставлення міцності зв'язків між частинками від їх розмірів при різних механізмах щеплення, для вологих ОМС на основі сапропелю прісноводних озер, вид зв'язку в основному буде визначатись дією сил поверхневого натягу (адгезії).

Для дослідження взаємозв'язку між геометричними та кінематичними параметрами засобу, а також дією сил поверхневого натягу (адгезії) між матеріалом і елементами робочого органа (ланка ланцюга) було проведено експеримент з відділення частинок ОМД внаслідок удару по нерухомій гладкій поверхні. Мета експерименту полягала у визначенні масової частки відділених частинок ОМД, що залежить від дії миттєвих сил удару, шляхом імітації руху елементів робочого органа в барабані 2. В основу даного експерименту покладено закон збереження механічної енергії з врахуванням дії миттєвих (ударних) сил від співударяння дослідних поверхонь. Оскільки в експерименті розглядалось вільне падіння ланки ланцюга з напиленою ОМС, то елементарна робота з переміщення буде визначатись дією сили тяжіння як для кінетичної енергії тіла так і для потенціальної енергії потенціального силового поля.

За результатами досліджень було встановлено, що при русі ланки ланцюга в потенціальному силовому полі і повна механічна енергія залишається сталою величиною і залежить від величини різниці між початковим та кінцевим положенням ланки у просторі, тобто висоти падіння h , що і сформує кінцевий (ударний) імпульс \bar{S} руйнування зв'язків що виникають між матеріалом та поверхнями робочого органа. Побудовано графічні залежності масової частки відділення ОМД, від зміни тиску напилення P та відстані S розташування сопла диспергатора від площини експерименту.

Садовська І.Б., к.е.н., професор кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет

ЕВОЛЮЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТЕОРІЙ УПРАВЛІННЯ

Розвиток теорій управління висуває проблеми, пов'язані з обліково-інформаційним забезпеченням. Прослідковується прямий зв'язок системи розвитку суспільних відносин, управління і обліку. Управління як практична діяльність зародилося із усвідомленням людини як істоти суспільної, що було природним проявом потреби в координуванні спільних дій для досягнення загальних цілей. Систему управління розглядають як форму прояву суспільних відносин і як їх похідну, тобто результат. В міру розвитку і ускладнення суспільних відносин, становлення і розвитку господарської, виробничої діяльності, ускладнювалися, структурувалися і змістовно збагачувалися теорії управління.

Перехід до виробничих економічних відносин став початком відліку в еволюції мистецтва управління, а, відповідно, і управлінського обліку як основного джерела інформації. Зміну теорій управління сучасні вчені-економісти називають управлінськими революціями, що свідчить про глибинну їх перебудову. Більшість вчених схиляються до виокремлення п'яти управлінських революцій. Першу з них називають релігійно-комерційною і пов'язують із шумерською і єгипетською цивілізацією (приблизно 3000 р. до н.е.), коли церква, яка власне кажучи була невіддільною від держави, стала контролювати величезне майно і цінності, що вимагало системного здійснення функцій обліку, контролю, розподілу й обміну. Тобто чітко визначаються характерні для управлінського обліку властивості. Друга управлінська революція носить світсько-адміністративний характер і пов'язана з ім'ям вавілонського правителя Хамурапі (1792 – 1750 р. до н.е.). При ньому був створений знаменитий кодекс Хамурапі, що містив 285 законів, які дозволяли вибудувати ефективну систему управління великими володіннями і регулювати відносини між соціальними групами населення, спираючись не на особисту сваволю і розмиті племінні традиції, а на сформульовані в писемній формі правові норми, формуючи тим самим відповідну атмосферу і мотивацію поведінки. Кодекс вавілонського царя Хамурапі встановив юридичні норми визначення мінімальної заробітної

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

плати і винагороди, контролю і відповідальності. Можна вважати це своєрідним прообразом сучасної системи управлінського обліку за сферами відповідальності.

Третя управлінська революція носить виробничо-будівничий характер і зв'язується з ім'ям царя Навуходоносора II (605–562р. до н.е.), що був автором проектів Вавилонської вежі і висячих садів, системи виробничого контролю на текстильних фабриках і зерносховищах. В часи Навуходоносора застосовувалося кольорове кодування при контролі продукції і виплата прогресивної заробітної плати. Третя революція в теорії управління характеризується застосуванням управлінських методів у проведенні будівельних робіт і розробці технічно складних проектів, ефективних методів контролю якості продукції, що є першоджерелом тотальної системи управління якістю, яка базується на акцентах всебічного контролю так званої системи *COSO*. Філософи того часу відсутність ефективного управління вважали причиною негараздів у суспільстві. Великий мислитель античності Платон розглядав управління як науку про життєзабезпечення суспільства, Аристотель називав теорію управління «панською наукою».

Четверта управлінська революція за часом збіглася з промисловою революцією XVII–XIX століть і власне кажучи стала її результатом. Власник зняв виробництва в міру укрупнення фабрики перестає безпосередньо брати участь не лише у виробничому процесі (для цього він наймає робітників), але й у процесі управління виробництвом товарів і відтворенням капіталу, перекладаючи і доручаючи цю функцію найманим керівникам (менеджерам). Контрольна функція при цьому залишається за власником. Адміністрування і менеджмент виділяються в самостійний вид діяльності, а керуючі стають найважливішими учасниками господарсько-економічних процесів. Управління поступово стало перетворюватися в специфічну галузь знань і умінь, які необхідно накопичувати, збільшувати і передавати іншим. Посилюється облікова функція управління, яка все більше проявляється у виконанні завдань інформаційного забезпечення процесу прийняття рішень, виробничого обліку, контролю, аналізу, бюджетування, передбачення ризиків тощо.

Велика заслуга в розвитку теорій так званого індустріального періоду (1776 – 1890 р.) – належить А.Сміту. Зокрема, він зробив аналіз різних форм поділу праці, дав характеристику обов'язків керівника і держави. Великий вплив на формування багатьох наукових напрямків, що сформувалися до теперішнього часу, і шкіль управління зробило вчення Р.Оуена. Він був першим реформатором у поглядах на управління організацією.

П'ята управлінська революція називається менеджерською і за часовим інтервалом припадає майже цілком на двадцяте сторіччя. Сутність якісної зміни полягає в тому, що менеджери, зайнявши ключові позиції в управлінні виробництвом, потіснили власників підприємств та акціонерів і у виконанні контрольних функцій. Ідею про перехід контролю над виробництвом до управлінського персоналу і перетворенні останнього в непереможну силу ще в середині XX століття підтримували і розвивали у своїх роботах П.Сорокін, Т.Парсонс, Дж.Гэлбрейт, П.Друкер. Відповідно, стверджується нова система стратегічного управлінського обліку, здатна максимально задовольнити запити сучасного менеджменту.

Сахарнацька Л.І., викладач кафедри економіки, менеджменту та маркетингу
Ужгородський національний університет

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА В КОНТЕКСТІ ВІДРОДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Динамічний розвиток та збалансоване функціонування агропромислового комплексу, створення в Україні стабільного ринку продовольства і сільськогосподарської сировини вимагають формування нового економічного механізму природоохоронної діяльності в галузі АПК. Державна політика розвитку і розміщення продуктивних сил країни, вирішення соціально-економічних завдань мають ґрунтуватися на дотриманні та досягненні як економічних, так і екологічних принципів, вимог і цілей. А це означає, що в кожному регіоні слід ефективно, раціонально, екологічно зрівноважено та екологічно безпечно використовувати його природно-біологічний, трудовий і матеріально-технічний потенціали.

Розробляючи екологічну політику щодо АПК, необхідно брати до уваги такі чинники: по-перше, стан навколишнього середовища та окремих природних ресурсів у тому чи іншому регіоні; по-друге, реальну можливість одержання максимального екологічного ефекту від вкладення певного обсягу інвестицій в охорону навколишнього середовища і раціоналізацію природокористування; по-третє

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

застосування диференційованих регіональних підходів щодо оподаткування кредитування, фінансування під час вирішення екологічних проблем, завдань охорони та відтворення природних ресурсів.

Розуміння проблем природокористування та екології має можливість подолати нинішній, суто технократичний підхід до взаємодії суспільства, виробництва і природи. Завдання науки полягає в тому, щоб забезпечити комплексне суспільно-природниче розуміння процесів та змін, які відбуваються у навколишньому середовищі під впливом господарської діяльності, демографічного та соціально-економічного розвитку суспільства. Нині під час формування та визначення темпів, масштабів і напрямів розвитку продуктивних сил, раціональної структури матеріальних потреб, ефективних засобів, методів і технологій їх повного задоволення вже неможливо не брати до уваги інтереси екології. Тому необхідно йти шляхом інтеграції інтересів екології та економіки в усіх галузях і насамперед – в АПК

Визначення сутності відродження сільського господарства ґрунтується на тому, що піднесення українського села на світовий рівень розвитку вимагає певного соціально-економічного підґрунтя. Його може сформувати відповідна сучасним світовим вимогам система ведення аграрного виробництва, що принципово відрізняється від старої, яка призвела аграрний сектор економіки до занепаду. Виходячи з цього, під відродженням галузі слід розуміти побудову нової системи ведення вітчизняного сільського господарства, функціонування якої здійснюється на сучасному світовому рівні відповідно до стратегічних інтересів селян, галузі та суспільства з врахуванням історично зумовлених рис і особливостей українського селянства (Сахацький М. П., 2001).

Дослідженнями встановлено, що суттєвою рисою відродження сільського господарства є його якісна зміна як соціально-економічного об'єкта, яка відбувається в процесі руйнації старого, та стратегічно зорієнтованого інтенсивного формування нового способу виробництва. Ці перетворення є результатом відтворення нових виробничих відносин та продуктивних сил, єдність яких формує більш високий порівняно з попереднім рівень сільськогосподарського виробництва. Відродження слід розглядати як побудову нової системи ведення сільського господарства, якої на попередніх етапах ще не було. Післякризовий період розвитку аграрного сектора економіки за багатьма критеріями істотно відрізнятиметься від докризового і тим більше – безпосередньо кризового.

Свідченням розвитку нових соціально-економічних основ сільського господарства є те, що в аграрній сфері завершено паювання землі та майна і прискорено йде їх персоніфікація; функціонують агропідприємства різних форм власності й господарювання, розвиваються селянські (фермерські) господарства, розширюються особисті підсобні господарства, формуються різного типу господарські товариства та об'єднання. Верховною Радою України прийнято Земельний Кодекс у новій редакції. Закріплено право власності на землю.

Важливою особливістю відродження сільського господарства є синергетичний ефект поєднання духовності та сучасного способу виробництва аграрної продукції.

Обов'язковою об'єктивною умовою відродження сільського господарства є наявність сприятливого для цього навколишнього середовища. Аналіз показує, що маючи власний характер, досліджуване явище є складовою частиною соціально-економічного відродження нашої держави. Звідси витікає розуміння відродження агровиробництва в світлі розвитку всього суспільства, яке, здійснюючи політичне, правове, економічне, соціальне, ідеологічне наукове та кадрове забезпечення сільського господарства, значно впливає на ефективність функціонування аграрної галузі. Загальною вимогою до навколишнього середовища є сприяння розвитку продуктивних сил аграрного сектора економіки країни через формування рівноправних економічних відносин у сфері міжгалузевих зв'язків національного господарювання комплексу створення повноцінного середовища для життєдіяльності селян, гармонізацію відносин із внутрішнім середовищем аграрних суб'єктів господарювання, ідеологію гуманізації суспільства.

Загалом категорія відродження віддзеркалює найбільш загальні властивості відроджувальних процесів перехідного періоду. Об'єктивність цього періоду зумовлена необхідністю певного часу на становлення нового способу агровиробництва, який започатковує сталий розвиток галузі.

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В ОДНОРІДНИХ УМОВАХ ВИРОБНИЦТВА

Галузь молочного скотарства України у суспільному секторі економіки посідає важливе місце: частка виробництва молока у структурі валової продукції сільського господарства у 1990 році становила 15,4%, у 2009 – 7,2%. Протягом останніх років галузь перебуває у глибокій економічній кризі – виробництво молока в усіх категоріях господарств скоротилося більш як удвічі. Так, у 2009 р. чисельність корів молочного напрямку проти минулорічного показника скоротилася на 7,4%. Позитивним моментом у розвитку галузі слід назвати збільшення валового надою молока по всіх категоріях господарств у 2009 р., що становило 2089,4 тис. т, або на 7% більше проти показника минулого року. Це пояснюється зростанням ролі особистих селянських господарств у виробництві молока. У 2009 р. їх частка у загальному виробництві молока становила 61,4 %, або росла на 3,4 в.п. Водночас такий стан справ суттєво не вплинув на підвищення рівня рентабельності виробництва молока. Так, без урахування дотацій за реалізоване молоко рівень збитковості становив -2,9%.

У нинішніх умовах існує необхідність розробки підходів щодо заінтересованості сільськогосподарських товаровиробників у відродженні молочного скотарства. Відомо, що одним із інструментів підвищення ефективності молочного скотарства є інтенсифікація. Інтенсифікація молочного скотарства розглядається як процес, що потребує впровадження нових підходів щодо зацікавленості вітчизняного товаровиробника у відродженні галузі. Інтенсифікація молочного скотарства розглядається як процес безперервного удосконалення виробництва, концентрації, спеціалізації, підвищення ефективності використання біологічних активів, спрямований на збільшення виробництва якісної, екологічно безпечної та конкурентоспроможної продукції.

Розглянемо особливості розвитку молочного скотарства у Київській області. Поголів'я молочної худоби регіону майже на 70% складається із корів чорно-рябої молочної породи. Саме ця обставина дозволяє об'єктивно оцінити закономірності процесу інтенсифікації молочного скотарства, виявити резерви та забезпечити нарощення обсягів виробництва молока, що сприятиме зниженню його собівартості. Упродовж останніх 20 років у молочному скотарстві Київщини відбулися суттєві структурні зміни. Скорочення чисельності поголів'я корів за період 1990–2000 рр., за всіма категоріями господарств відбулося майже вдвічі, а у сільськогосподарських підприємствах майже у 3 рази. Нині порівняно із 2000 р. за всіма категоріями господарств чисельність корів скоротилась ще у 2,7 рази, а у сільгоспідприємствах у 3 рази. Так, у 2009 року в області утримувалося 84,7 тис. корів, із яких 38,8 тис. гол. (45,8%), знаходилися у сільгоспідприємствах і 45,9 тис. гол. (54,2%) – у особистих селянських господарствах.

Зазначимо, що зменшення чисельності поголів'я корів в першу чергу позначилося на валовому виробництві молока. По усіх категоріях господарств області за 2009 рік було вироблено 475,7 тис. т. молока у тому числі по громадському сектору – 204,2 тис. т, що менше порівняно з 2000 р. відповідно на 42,8 – 42,3%. Тому в умовах, що склалися, забезпечення нарощування валового виробництва молока можливе лише за рахунок підвищення продуктивності худоби. Так, при зменшенні поголів'я корів у сільгоспідприємствах, середній надій на 1 корову у 2009 р. становив 5078 кг, що у 2,5 рази більше порівняно із аналогічним показником 2000р. Дослідженнями встановлено, що рівень молочної продуктивності худоби знаходиться у тісній залежності від виробничих затрат на одиницю продукції. Так, із збільшенням затрат на одну корову, надої молока збільшуються, хоча темпи їх зростання значно перевищують (майже у 6 разів) темпи зростання продуктивності корів. Причому зростання продуктивності корів у товарних господарствах не впливало на зниження собівартості одиниці продукції. Так, групування сільгоспідприємств за рівнем виробничих затрат на одну середньорічну корову від 1550 до 3400,5 грн. повна собівартість 1 ц молока становила 178,7 грн; від 3401 до 4980,7 грн – 189,6 грн; від 4981 до 6560,4 – 198,2 грн при середній ціні реалізації за 1 ц молока 168,9 грн.

Аналіз структури витрат на виробництво молока показує, що найбільша частка у структурі операційних витрат за досліджуваний період належала кормам – майже 52%, що свідчить про нераціональну структуру кормової бази, збільшення частки покупних кормів та недоліки у технологічному процесі підчас їх заготівлі. Зважаючи на оптимальну частку витрат кормів у структурі собівартості продукції (за умови їх власного забезпечення), то таке значення свідчить про нераціональну структуру годівлі. Для цього доцільно обґрунтувати раціони годівлі, налагодити

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

систему контролю за використанням кормів та вжити інші заходи, які б сприяли підвищенню ефективності молочного скотарства.

Незважаючи на негативні тенденції розвитку галузі молочного скотарства, у племінних господарствах Київщини спостерігається покращення ситуації у порівняно з сільськогосподарськими підприємствами, через використання наявного генетичного потенціалу худоби та забезпечення ефективність її утримання. Так, даними дослідження середня продуктивність корів чорно-рябої породи у племінних господарствах Київської області, за 2009 р. становить 6789 кг, що значно перевищує значення даного показника по сільськогосподарських підприємствах. Хоча витрати на утримання однієї голови продуктивної худоби у племінному господарстві перевищують середнє значення показника на 42%, однак, простежується позитивна динаміка щодо зниження собівартості виробництва одиниці продукції. Високі якісні показники продукції дозволяють реалізувати її за більш високими цінами – 198,2 грн ц, що на 17,3% вище порівняно з сільськогосподарськими підприємствами, що дало можливість отримати прибуток в середньому на одну голову 1123,7 грн та на 1ц. молока 16,7 грн, при середньому рівні рентабельності майже 30%.

Отже, однією з головних умов підвищення ефективності виробництва молока є зниження його собівартості, підвищення якості за рахунок використання генетичного потенціалу племінної худоби при збалансованій годівлі залежно від рівня продуктивності. Запровадження обов'язкового внутрішньогосподарського моніторингу формування витрат та підвищення рівня селекційно-племінної роботи на підприємстві дозволить підвищити рівень ефективності господарювання.

Селезньов Д.Е., аспірант
Луцький національний технічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ ЗУСИЛЛЯ ВІДРИВУ НАСІННЄВИХ КОРОБОЧОК ВІД ФАЗИ СТИГЛОСТІ ЛЬОНУ

Виконання збиральних робіт у льонарстві передбачає застосування очісуючих апаратів для відокремлення насінневих коробочок від стебел льону. Вплив зубців очісуючого апарата приводить до руйнування зв'язків між стеблом і насінневою коробочкою. При цьому частково можуть пошкоджуватись як стебла так і коробочки.

З метою обґрунтування конструктивних параметрів і режимів роботи нових очісуючих апаратів ми провели низку експериментальних досліджень деяких фізико-механічних властивостей льону довгунця, зокрема: зусилля відриву насінневих коробочок різної стиглості, зусилля їхнього розчавлювання.

Процес очісування протікає з деякими відмінностями для льону різної стиглості. З урахуванням цього дослідження проводились з насінневими коробочками зеленої, жовтої та повної стиглості. З цією метою були розроблені та виготовлені лабораторні установки. Результати досліджень подано в табл. 1.

З табл. 1 бачимо, що зусилля відриву насінневих коробочок зменшується при дозріванні льону. Зусилля розчавлювання насінневих коробочок повної стиглості зменшується у 2,76 рази порівняно з коробочками зеленої стиглості.

Крім того, дослідження показали, що при жовтій та повній стиглості насінневих коробочок $F_g = F_p$, тобто зв'язок коробочки зі стеблами руйнується майже при тих самих зовнішніх зусиллях що й тіло самої коробочки. Зважаючи на це можна зробити висновок, що в процесі очісування стебел льону жовтої та повної стиглості ворох льону буде містити значну кількість як розчавлених так і цілих коробочок.

Таблиця 1

Результати експериментального визначення зусиль відриву та розчавлювання насінневих коробочок льону-довгунця

Стан насінневих коробочок	Зусилля відриву, F_g, H (середнє значення)	Зусилля розчавлення, F_p, H (середнє значення)
Зелена стиглість	5,94	9,05
Жовта стиглість	4,78	4,82
Повна стиглість	3,50	3,28

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Наведені результати досліджень дають можливість отримати графічні закони розподілу зусиль відриву та розчавлювання насінневих коробочок льону різної стиглості. Але стверджувати, що саме ці закономірності будуть зберігатись в реальних умовах не можна. При очісуванні стебел робочі органи очісувального апарата впливають на коробочки, рухаючись із певною швидкістю. Як і стебла, так й насінневі коробочки знаходяться під впливом змінних сил.

Тому, з метою виявлення закономірностей руйнування насінневих коробочок в умовах дії на них динамічних навантажень, було проведено, ще низку дослідів при змінюваній лінійній швидкості відриву насінневих коробочок. Результати досліджень подано на рис. 1. Кількість зруйнованих коробочок рахувались із вибірки 50 шт.

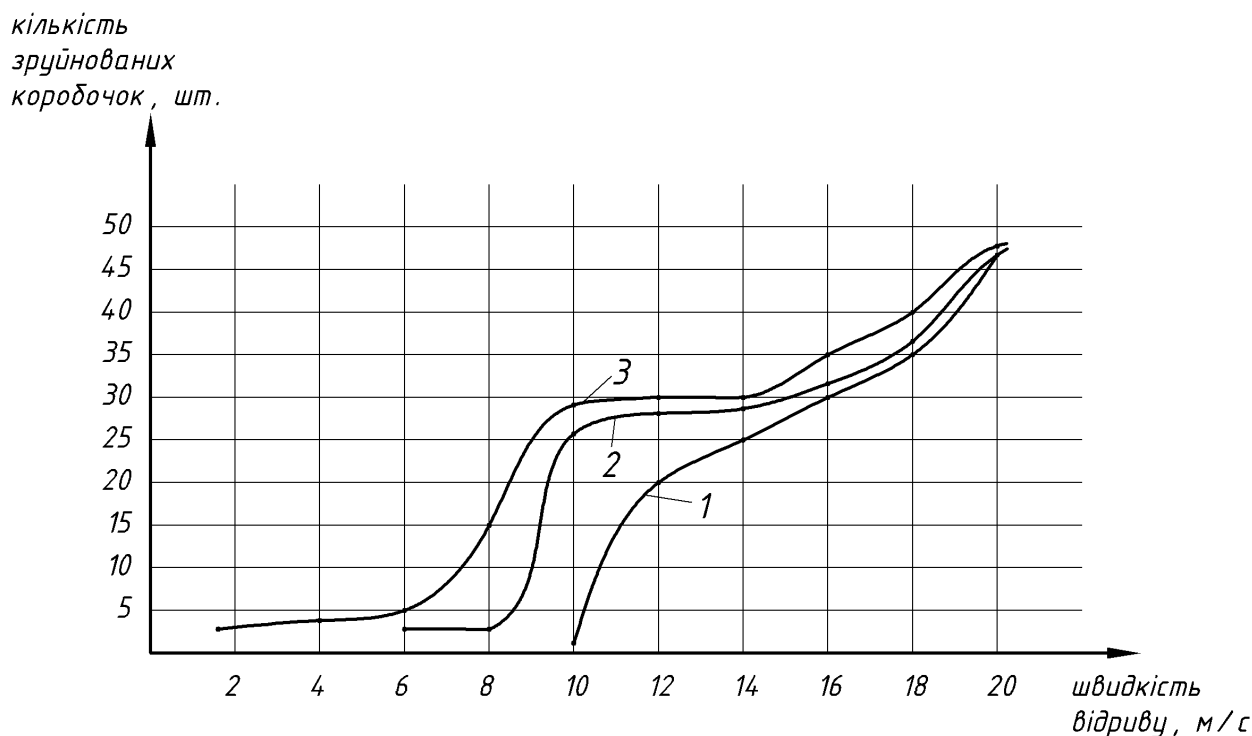

Рис. 1. Залежність кількості зруйнованих насінневих коробочок від швидкості руйнування: 1 – зелена стиглість; 2 – жовта стиглість; 3 – повна стиглість

Результати експериментальних досліджень показали, що при збільшенні швидкості очісування збільшується кількість зруйнованих коробочок льону. Руйнування починається при швидкості 2 м/с для коробочок повної стиглості і 10 м/с – зеленої. Отримані дані свідчать про те, що збільшення кутової швидкості обертання очісувального барабана приведе до зменшення якості отриманого насіння.

Сиваков В.В., к.т.н., доцент,

Коваленко А.М., асистент

Брянская государственная инженерно-технологическая академия

К ВОПРОСУ ПОВЫШЕНИЯ РАБОТОСПОСОБНОСТИ ТОРЦОВЫХ УПЛОТНЕНИЙ В НАСОСАХ ПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ ПРОИЗВОДСТВ АПК

С ростом перерабатывающих производств требуется увеличение поставок технологических жидкостей для выполнения производственных процессов. На предприятиях перерабатывающих производств АПК для подачи технологических жидкостей используются центробежные насосы различной номенклатуры и типоразмера. Основным видом износа рабочих деталей данных насосов является выход из строя торцовых уплотнений (ТУ) (около 30% отказов) по причине износа контактных колец.

ТУ обеспечивают надежную работу герметизирующего устройства в самых жестких условиях эксплуатации: при больших нагрузках, высоких скоростях скольжения и в широком интервале рабочих температур.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

ТУ состоит в основном из трех элементов: двух колец (вращающегося и неподвижного), образующих плоскую пару трения, и упругого элемента, обеспечивающего контакт в паре трения. Зазор в паре трения определяет утечки жидкости или газа, находящихся в рабочем пространстве машины, аппарата или механизма под давлением.

ТУ принято классифицировать по конструктивным особенностям упругих элементов. Эти элементы определяют не только внешний вид, но и динамику торцовых уплотнений. К ним относят пружины с уплотнительными кольцами, сильфоны и мембраны с пружинами или без них.

В ТУ применяют пары трения трех видов: обыкновенные в виде двух колец с плоскими кольцевыми поверхностями, гидродинамические с наклонными или ступенчатыми площадками на одном из колец, гидростатические — с камерами и канавками на торце одного из колец. В работающих ТУ зазоры между торцами зависят от вида пары трения: 0,5–2,0 мкм в обыкновенных; более 2 мкм в гидродинамических; более 5 мкм в гидростатических. Следовательно, механизмы герметизации этих пар трения также различны.

В насосостроении в основном применяют ТУ с внутренним расположением стыка пары трения относительно рабочей среды. Такое расположение обеспечивает малые утечки, большую долговечность при работе в загрязненных средах (центробежные силы препятствуют проникновению абразивных частиц в зазор пары трения), выгодное расположение деталей для их охлаждения.

Материалы для контактной пары колец подбирают с учетом эксплуатации торцового уплотнения, а также технологичности и экономичности изготовления этих колец. Условия эксплуатации уплотнений разного назначения различны, по этой причине для каждой группы уплотнений необходимо рассматривать определенный комплекс параметров, характеризующих степень напряженности работы пары трения. При этом важное значение имеет выбор не собственно материалов пар трения, а их сочетаний. При выборе оптимальных пар скольжения необходимо учитывать коррозионную стойкость и износостойкость материалов, возможность теплоотвода из зоны трения, а также совместимость материалов, т.е. возможность работы без схватывания и заедания. Рассмотрим отдельные группы материалов и их сочетания.

В полимерных композиционных материалах для уплотнений, работающих при низкой степени напряженности (например, в насосах системы охлаждения при давлении жидкости 0,15 МПа и скорости скольжения не более 3,5 м/с), используются пластмассы или полимерно композиционные материалы (ПКМ). Для них характерны высокая износостойкость в этих условиях, а также высокая технологичность термопластичных полимеров. Как правило, применяют твердые ПКМ на основе фенольной смолы, наполненные коксовой или асбестовой крошкой либо асбестом слоистой структуры, а также графитом или баббитом в порошкообразном виде. Эти материалы имеют удовлетворительную износостойкость в воде при работе в паре с хромистым чугуном, бронзой и керамикой.

В торцовых уплотнениях общепромышленного назначения кольца из пластмасс используют сравнительно редко.

Зарубежные фирмы, например фирма «Бургманн» (Германия), в качестве материалов пар трения ТУ применяют три группы материалов: реактивно-спеченные материалы (98-100 % SiC, 2 % C; 86 и 92 % SiC; 8 и 14 % Si); силицированные графиты (60 % SiC; 35 % C, 5 % Si); силицированные парами кремния (80 % C, 12 % Si, 8 % смолы). Первые два вида материалов являются монолитными, третий — корковый материал, так как процесс силицирования углерода в парах кремния происходит на глубину около 1 мм.

Одним из недостатков антифрикционных материалов на основе углерода является низкая ударная вязкость — хрупкость. Однако этот недостаток проявляется только на этапе обработки деталей и монтажа уплотнения, при работе торцового уплотнения ударные нагрузки и вибрацию деталей насоса компенсирует упругий поджимной элемент.

Многообразие представленных выше материалов для применения в контактных парах ТУ говорит о том, что вероятность достижения максимального ресурса работы ТУ возможно осуществиться в процессе подбора сочетаний материалов для контактной пары ТУ.

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТУВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

В умовах переходу від адміністративної до ринкової економіки процес планування діяльності сільськогосподарських підприємства зазнав корінних змін. Методи планування, прийняті в умовах централізованої економіки, не виправдали себе, і це було однією з головних причин, що призвели до складної економічної ситуації. Стара система планування також не відповідала новим післяприватизаційним умовам. Працювати ж без планування, як виявилось, неспроможне жодне підприємство. Отже, виникла необхідність розроблення нової системи, що відповідає цілям і завданням сільськогосподарських підприємств в умовах ринкової економіки, допомагає здійснювати ефективну управлінську діяльність. Одним з головних елементів даної системи повинно стати бюджетування.

Аналізуючи погляди науковців можна зробити висновок, що всі сходяться на думці, що бюджетування є стратегічно необхідним елементом в діяльності сучасного сільськогосподарського підприємства, але кожен покладає на нього різні завдання: від формулювання основних цілей діяльності підприємства до виявлення вузьких місць. Цей процес охоплює всі аспекти діяльності. Бюджетування, для досягнення максимального ефекту, повинно впроваджуватись комплексно в цілому на підприємстві.

Бюджетування – це технологія фінансового планування, обліку і контролю доходів і витрат, одержуваних від бізнесу на всіх рівнях управління, що дозволяє аналізувати прогнозовані та отримані фінансові показники. Самим важливим позитивом при застосуванні його на підприємствах виступає координація всіх сторін діяльності, зусиль усіх підрозділів на досягнення кінцевого результату і, як наслідок, підвищення ефективності та фінансової стійкості.

Основними компонентами системи бюджетування є центри відповідальності підприємства і сукупність планів, щодо цих центрів, і звітів, які вони складають. Головним інструментом в системі бюджетування на рівні підприємства є бюджет. Бюджет є інструментом як планування, так і контролю. На початку періоду діяльності бюджет – це план або норматив; в кінці періоду діяльності він слугує засобом контролю, за допомогою якого фінансові менеджери можуть оцінити ефективність діяльності і прийняти управлінські рішення щодо вдосконалення діяльності підприємства в майбутньому.

Особливої актуальності набуває проблема впровадження практики бюджетування на сільськогосподарських підприємствах, де гостро постає питання ефективного управління виробничими і фінансовими ресурсами, необхідними для організації належного виробничого процесу сільськогосподарської продукції.

Застосування бюджетування в сільському господарстві повинно обов'язково враховувати специфіку функціонування підприємств даної галузі і сприяти раціональному управління грошовими потоками, а також прийняттю оперативних управлінських рішень. Аналіз практики управління сільськогосподарськими підприємствами показує лише поодинокий характер використання бюджетування.

Бюджет в сільському господарстві, враховуючи особливості галузі, повинен складатись не на початок року, а перед початком виробничого циклу, тому що кінець року не співпадає з отриманням кінцевих результатів діяльності – виходу продукції тваринництва і, особливо, рослинництва. Формування бюджетів на сільськогосподарських підприємствах, на відміну від інших галузей, необхідно проводити не лише силами планово-економічного відділу і бухгалтерії, а й з залученням головного агронома і головного зоотехніка.

Завдання, що ставляться перед підприємством загалом і кожним центром відповідальності зокрема, повинні бути узгоджені із спеціалізацією підприємства, наявності трудових і матеріальних ресурсів, типу і якості ґрунтів та інших природно-економічних умов. З урахуванням потреб підприємства, можливостей і спеціалізації центрів відповідальності перед кожним з підрозділів ставиться завдання по досягненню конкретних значень якогось показника чи набору показників.

Одним із перших і найважливіших етапів бюджетування є процес планування показників, які будуть використані в бюджетах. При визначенні планових показників на сільськогосподарських підприємствах використовують різні методи в залежності від того який тип бюджетування буде використаний в сільськогосподарському підприємстві. Основними з них є бюджетування в розрізі центрів відповідальності, бюджетування в розрізі економічних елементів (доходи, витрати, реалізація тощо), бюджетування в розрізі полів і ферм (цей вид є притаманним лише для сільського господарства і є одним із найбільш ефективним в цій галузі).

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Формуючи бюджети необхідно обов'язково передбачити умови для розрахунку відхилень і порівнянь з попередніми періодами. Причому порівняння, в сільськогосподарських підприємствах, доцільно розраховувати не з попереднім кварталом чи місяцем (в залежності від терміну формування бюджету), а з аналогічним періодом попереднього року. Лише таким чином можна буде досягнути відповідності у порівнюваних показниках.

Скрипниченко В.В., молодший науковий співробітник
відділу форм і методів господарювання в агропродовольчому комплексі
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ СТРАХУВАННЯ АГРАРНИХ РИЗИКІВ ЩОДО СТИМУЛЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ

Агропромисловий комплекс (АПК) є важливою складовою національної економіки України, який, з одного боку, інтегрально пов'язує більше десяти різних галузей та, з іншого боку, чи не найбільш страждає від природно-кліматичних лих і обмеженості фінансово-економічних ресурсів. Діючих механізмів по запобіганню або мінімізації аграрних ризиків в Україні майже не розроблено, що, в свою чергу, негативно позначається на урожайності та фінансових результатах господарювання наприкінці року.

На цей час виробники сільськогосподарської продукції використовують різні стратегії для управління ризиками, проте страхування залишається одним з найбільш ефективних інструментів. Реструктуризація агросфери України визначає необхідність розвитку сільськогосподарського страхового ринку, оскільки аграрне страхування є одним із найбільш ефективних формальних способів управління ризиками та надає змогу вигідно поєднувати інтереси як суб'єктів аграрного ринку, так і учасників сільськогосподарського страхування та держави.

Сучасний стан агрострахування диктує необхідність застосування системного підходу до його розвитку, який передбачає визначення та інституційне регламентування форм взаємодії трьох головних учасників аграрного страхування – сільськогосподарських виробників, страховиків і держави. Тому надзвичайно важливим є стимулювання розробок нових інноваційних інструментів страхування агроризиків. Для підвищення ефективності аграрного страхування в Україні пропонується наступна концепція динамічної моделі, яка взаємопов'язує такі фінансові інструменти, як інвестиції, дотації, ціни на товари та страхові послуги тощо, та включає стохастичний елемент у вигляді погодних (атмосферних) факторів. Розроблений модельний інструментарій надає можливість оцінки і прогнозування суми страхових платежів в аграрній сфері за альтернативними сценаріями розвитку економічної ситуації за умов відносно низьких і високих ризиків, а також ринкової нестабільності. Концепція сільськогосподарського страхування є відносно новою на українському аграрному ринку і побудова стохастичної моделі з урахуванням інтересів страхувальників є надзвичайно актуальною та новою.

Концепція моделі [1]:

Сільськогосподарський виробник максимізує очікуваний майбутній прибуток у часі:

$$\max_{Y, X, I} E \sum_{t=0}^{\infty} \beta^t u(\pi(t)),$$

прибуток в одному періоді визначатиметься:

$$\pi(t) = \bar{Y}(t)\bar{P}(\phi(t)) + C(\bar{Y}(t)\bar{P}(\phi(t)), \phi(t)) + g(\bar{Y}(t)\bar{P}(\phi(t)), \phi(t)) - \bar{X}(t)\bar{W}(t) - r(t)I(t) - a(\bar{X}(t), K(t))$$

У даній моделі припускається, що виробники сільськогосподарської продукції в Україні максимізують корисність свого прибутку, яку вони отримують протягом тривалого часу. Таке припущення більш реалістичне, ніж просто максимізація прибутку.

Прибуток $\pi(t)$ у будь-який період t розраховується, як різниця між валовим доходом, який складається з загальної виручки від продажу сільськогосподарської продукції (кукурудза, пшениця, соняшник та ін.) $\bar{Y}(t)\bar{P}(\phi(t))$, страхових платежів, отриманих у разі неврожаю $C(\bar{Y}(t)\bar{P}(\phi(t)), \phi(t))$ і державних субсидій на страхування $g(\bar{Y}(t)\bar{P}(\phi(t)), \phi(t))$, та витратами, які складаються зі змінних

витрат на виробництво $\bar{X}(t)\bar{W}(t)$, інвестиційних витрат $r(t)I(t)$, та страхових виплат $a(\bar{X}(t),K(t))$.

Сільськогосподарські виробники регулярно вносять платежі до страхових компаній $a(\bar{X}(t),K(t))$. У моделі страхові виплати залежать від виробничих потужностей сільськогосподарських підприємств, оскільки результати виробництва і доходи не відомі на початку виробничого циклу. Виробнича потужність вимірюється в термінах кількості капіталу $K(t)$ та змінної витрат $\bar{X}(t)$.

Страхові компанії виплачують компенсацію сільськогосподарським виробникам у випадку, коли несприятливі погодні умови впливають на ціни, сільськогосподарську продукцію та виробництво згідно із функцією $C(\bar{Y}(t)\bar{P}(\phi(t)),\phi(t))$. Компенсація передбачається графіком і залежить від суми реалізованих доходів та рівня несприятливих погодних умов. При цьому припускається, що страхові ринки знаходяться в умовах досконалої конкуренції, тому очікуваний прибуток страхових компаній дорівнює нулю. Це означає, що очікувана вартість платежів, отриманих страховими компаніями від виробників сільськогосподарської продукції має дорівнювати очікуваному значенню компенсації, отриманої від страхових компаній виробниками сільськогосподарської продукції.

У цілому реалізація запропонованої модельної концепції оцінки та страхування агроризиків в економіці України та розв'язок динамічної стохастичної системи щодо визначення оптимального рівня страхових виплат, очікуваних у разі страхування сільськогосподарської продукції, може розглядатися, як інноваційна складова щодо стимулювання ефективного розвитку АПК України.

Список використаних джерел:

1. Скрипниченко В.В. Моделювання ефектів страхування сільськогосподарського виробництва в Україні. – «VII Міжнародна науково-практична конференція» 2011. – 54 с. (http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2011/Economics/3_80058.doc.htm)

Соколова А.О., к.е.н., доцент
кафедри економіки АПК
Житомирський національний агроекологічний університет

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЧИННИКІВ БАНКРУТСТВА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Підсумки здійснених ринкових перетворень в аграрному секторі економіки України зумовлюють необхідність системного дослідження всіх чинників, що визначають економічну ефективність та стабілізацію розвитку галузі, оскільки більшість сільськогосподарських організаційно-правових структур перебувають сьогодні у кризовому стані. Структурні диспропорції та розбалансованість економіки, експлуатація значної кількості фізично й морально зношених машин та устаткування, незадовільна організація праці, значне вивільнення робочої сили, скорочення інвестицій, низькі реалізаційні ціни та висока собівартість сільськогосподарської продукції, збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості й інші негативні чинники зумовлюють неплатоспроможність та можливе банкрутство близько 60% аграрних підприємств.

Причини банкрутства аграрних підприємств можна поділити на дві групи: зовнішні – об'єктивні по відношенню до підприємства-банкрута та внутрішні, – ті, що безпосередньо залежать від форм, методів та організації роботи та системи управління на підприємстві. В країнах із розвинутою економікою та сталою політичною системою, як правило, 1/3 банкрутств зумовлюються зовнішніми, а 2/3 – внутрішніми факторами. Чинники банкрутства для вітчизняних сільськогосподарських підприємств є іншими, похідними від кризового стану аграрної економіки: необґрунтована аграрна політика уряду, некеровані інфляційні процеси, несприятлива кон'юнктура ринку сільськогосподарської продукції, спад інвестиційної активності та ін.

Вирішення проблеми запобігання банкрутству аграрних підприємств та підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва вимагає ідентифікації чинників банкрутства, їх класифікації та максимального використання як потенційних можливостей покращання кінцевих результатів виробництва. Пізнання суті й механізму дії кожного з вище перерахованих чинників є необхідною умовою визначення конкретних шляхів підвищення ефективності виробництва та впровадження науково обґрунтованої системи антикризового управління сільськогосподарськими

підприємствами.

Доцільним вбачається поділ чинників банкрутства сільськогосподарських підприємств на 3 групи: макро-, мезо- та мікроекономічні. Мікроекономічні чинники відображають лише можливості підприємств щодо запобігання банкрутству, а для того щоб цілком реалізувати ці можливості, потрібна сприятлива дія макро- та мезоекономічних чинників. Така класифікація дозволяє використати системний підхід до аналізу і визначення міри впливу вище вказаних чинників, оскільки вони взаємопов'язані і їх вплив на кінцеві результати діяльності аграрних підприємств має взаємообумовлений характер, тобто окремі групи факторів можуть взаємно компенсувати одна одну.

Макроекономічні чинники банкрутства можуть бути міжнародними та національними. Міжнародні чинники формуються під впливом динаміки загальноекономічних показників розвитку провідних країн, стану світової фінансової системи, стабільності міжнародної торгівлі, митної політики, рівня міжнародної конкуренції, руху міжнародного капіталу та ін. Очевидним є й те, що внутрішньодержавні макроекономічні чинники є похідними від кризового стану національної економіки: необґрунтованої політики уряду, некерованих інфляційних процесів, глибокої економічної кризи, політичної нестабільності країни, спаду ділової активності в економіці тощо. Ускладнення економічних і господарських відносин, динамічна ринкова ситуація, незадовільний стан матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств зумовлюють необхідність постійного пошуку шляхів запобігання банкрутству в рамках АПК України. Тому варто окремо виокремити мезоекономічні чинники, які формуються на галузевому і міжгалузевому рівнях у межах партнерського середовища функціонування підприємств аграрного сектора економіки. Мікроекономічні – це ті чинники внутрішнього середовища аграрних підприємств, раціональне чи нераціональне використання яких залежить безпосередньо від конкретного сільськогосподарського товаровиробника. Тому в основу класифікації мікроекономічних чинників доцільно покласти сукупність ресурсів, використовуваних суб'єктами господарювання за певних конкретних умов: природно-кліматичних, матеріально-технічних, трудових, інноваційно-технологічних тощо.

Таким чином, для забезпечення ефективного господарювання аграрних підприємств та зростання їхньої доходності, необхідним вбачається здійснення ідентифікації та систематизації чинників настання кризових ситуацій. З метою запобігання банкрутству сільськогосподарських товаровиробників, необхідним є здійснення певних заходів як на макрорівні – усунення диспаритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, пільгове кредитування сільськогосподарських товаровиробників, зменшення податкового тиску та ін.; мезорівні – у межах партнерського середовища функціонування об'єктів господарювання в рамках аграрного сектора економіки України; так і на рівні самого підприємства (мікрорівні): забезпечення раціонального використання виробничо-ресурсного потенціалу, підвищення особистої відповідальності керівників за цільове використання наданих підприємству кредитів, за своєчасність виплати заробітної плати, що дозволить отримати синергетичний ефект.

Сокольська Т.В., канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Позитивні зрушення агропромислового виробництва, які були задекларовані урядом в останні роки, не дали змогу розв'язати проблеми соціально-економічного розвитку сільських територій, найгострішими з яких залишаються безробіття, трудова міграція селян та руйнування соціальної інфраструктури в сільській місцевості.

Системні кризові явища та занепад сільських територій призвели до зниження рівня життя сільського населення, зменшення обсягів сільськогосподарського виробництва, що загрожує продовольчій безпеці держави. Більшість сільського населення живуть на рівні абсолютних злиднів, поглибився розрив між багатими й бідними, активізувалося обезлюднення сільських територій, посилилися до загрозливих масштабів показники дезінтеграції соціальної складової потенціалу вітчизняного села – зростання злочинності, поширення пияцтва та наркоманії, збільшення потоків економічних мігрантів, розпад сімей на цьому підґрунті.

На нашу думку, нинішні руйнівні процеси в сільському господарстві викликані відсутністю виваженої державної політики стосовно підтримки розвитку та утримання функціонуючих об'єктів соціальної інфраструктури на селі.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Аналізуючи основні положення прийнятої урядом Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року, відчувається ніби повне розуміння державою пріоритетності вирішення поставлених в ній завдань. Відчувається бажання обґрунтованого підходу до фінансового забезпечення виконання Програми, приведення її у відповідність із загальнодержавними пріоритетами, ефективного використання бюджетних коштів, розроблення ефективних механізмів залучення власних коштів господарств, позабюджетних коштів для формування фондів розвитку сільських територій.

Проте, декларуючи у програмі удосконалення системи управління розвитком сільських територій на засадах децентралізації, тут же пропонується створення Національної агенції сталого розвитку сільських територій з наданням їй статусу державної установи (з обласними відділеннями), а також інші центральні органи виконавчої влади – вважаємо це є недоцільним, оскільки на сьогодні існує відповідний департамент, функції якого будуть дубльовані, тим паче, що контроль за виконанням програми покладається і на Агенцію і на Міністерство аграрної політики, а значить усувається відповідальність.

Окрім того, цією програмою передбачено збереження принципу безплатності медичного обслуговування селян, перш за все, найбільш незахищених верств населення, зокрема, дітей, інвалідів, пенсіонерів, багатодітних сімей проте фінансування цієї мети планується аж у 2016 р. Незрозуміло як буде функціонувати медицина до 2016 р.?

Також передбачено створення сприятливих умов проживання та забезпечення сільських жителів комфортним житлом не нижче законодавчо встановлених соціальних норм. Фінансування буде розпочато 2016 році і не передбачено надання кредитів на будівництво житла.

Програма побудована без урахування зняття мораторію на продаж земель (в найближчому часі) і надходження коштів, які мають надійти до сільських громад.

Отже, основними напрямками розвитку соціальної інфраструктури сільських територій мають бути: виважена державна політика та належне державне фінансування розвитку села, удосконалення кадрової політики агросфери, розвиток системи охорони здоров'я на селі, забезпечення доступності дошкільного та загальноосвітнього навчання (належне матеріально-технічне забезпечення сільських шкіл), забезпечення населення житлом.

Степаненко Н. І., к.е.н., доцент кафедри зовнішньоекономічної діяльності підприємств
Житомирський національний агроекологічний університет

СТРАТЕГІЧНІ ІМПЕРАТИВИ ЯК ДОМІНАНТИ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтування сутності сучасних стратегічних імперативів діяльності сільськогосподарських підприємств лежить у площині дуалістичного характеру бізнес-середовища функціонування сільгосптоваровиробників, оскільки комплекс маркетингових інструментів вибудовується з огляду насамперед на потреби внутрішнього ринку, який, в свою чергу, зазнає впливу глобальних економічних факторів. Ринкові умови господарювання надають значні потенційні можливості для розвитку сільськогосподарських підприємств як суб'єктів підприємництва, передбачаючи водночас їх повну відповідальність за результати власної діяльності. Відтак непересічного значення для аграрних підприємств набуває стратегічне планування, оскільки стратегія призначена забезпечувати ринкову стійкість підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища. Ключовою компонентою стратегічних орієнтацій сільськогосподарських підприємства є товарна політика з огляду на її можливості забезпечення конкурентної позиції сільгосппідприємства на цільовому ринку.

Особливість сучасних умов діяльності підприємств сфери сільськогосподарського виробництва полягає в комплементарності їх стратегічних цілей, яка передбачає, з одного боку, орієнтацію на глобальні тенденції функціонування продовольчих ринків, з іншого, – необхідність адаптації до реалій внутрішнього ринку. З огляду на це непересічного значення набуває формування ефективної товарної політики сільськогосподарських підприємств як інструменту забезпечення їх економічної стійкості за умов турбулентності бізнес-середовища. Особливо актуальною представляється ідентифікація імперативів розвитку сільськогосподарських підприємств з метою прогнозування їх товарної політики на стратегічну перспективу. В цьому контексті нагальною є потреба запровадження дієвого механізму розробки та імплементації товарної політики сільськогосподарських підприємств на засадах системності маркетингової діяльності. Відтак

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

необхідністю розробки науково обґрунтованих продуктових стратегій сільськогосподарських підприємств визначено вибір теми даного дослідження.

Теоретико-методологічні проблеми економічної сутності товарної політики як інструменту маркетингу, міжнародні аспекти маркетингової діяльності є предметом дослідження західних науковців, зокрема, Альбрехта К., Анкера Д., Армстронга Г., Барлоу Е., Бартелза Р., Бауерса П., Деніелса Дж. Д., Джефферса Дж., Дунбауха Ф., Дьюхарста Ф., Гарелли С., Голдмена М., Гріфіна Р., Гуммессона Е., Катеори Ф., Котлера Ф., Крамера Р., Левітта Т., Лоукса В., МакМайера М., Портера М., Радеби Ли Х., Стрикленда А. Дж., Томпсона А. А., Харт С., Хеннесі Х., Хірча Л., Холла Е. Важливий внесок у розвиток сучасної теорії та практики маркетингової товарної політики підприємств зробили вітчизняні дослідники Балабанова Л. В., Белошапка В. А., Білорус О. Г., Гаркавенко С. С., Дейнега І. О., Дейнега О. В., Загорий Г. В., Кардаш Н. В., Крикавський С. В., Кириченко О. А., Лук'яненко Д. Г., Майзель А. І. та ін. Проте недостатньо дослідженим для сфери аграрного товаровиробництва залишаються питання місця та ролі товарної політики в ринковій адаптації підприємств, а також ідентифікації стратегічних імперативів формування продуктової складової маркетингової діяльності аграрних підприємств, що зумовлює необхідність проведення окремих досліджень, спрямованих на розробку та методологічне обґрунтування засад формування дієвої товарної політики сільськогосподарських підприємств з метою адекватної реакції щодо стратегічних імперативів.

Товарна політика сільськогосподарських підприємств зазнає найбільшого впливу стратегічних імперативів як системоутворюючий елемент комплексу маркетингових інструментів, й, відповідно, потребує системного аналізу механізму розробки та імплементації заходів продуктової політики в контексті забезпечення стійкості підприємства у динамічному ринковому середовищі. Такий інструмент маркетингового супроводження діяльності сільськогосподарських підприємств покликаний в кінцевому підсумку забезпечити конкурентоспроможність підприємства у довгостроковій перспективі за рахунок адаптації товарного асортименту щодо актуальних тенденцій функціонування цільових ринків.

При цьому варто зазначити, що специфіка управлінських аспектів товарної політики зумовлюється особливостями аграрного маркетингу, що поєднує риси маркетингу товарів кінцевого споживання та промислового маркетингу. Отже, стратегічні імперативи функціонування аграрного сектора економіки вбачаються домінантами, що формують можливості та загрози бізнес-середовища, визначаючи водночас стратегічну орієнтацію сільськогосподарського підприємства.

Список використаних джерел:

1. Кардаш В. Я. Маркетингова товарна політика: Підручник / В. Я. Кардаш. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.
2. Маркетинг / Под ред. М. Бейкера. – СПб.: Питер, 2002. – 1200 с.

Стецюк Н.М., к. держ. упр.,
старший викладач кафедри державного управління
Національний університет біоресурсів і природокористування України

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ АПК В КОНТЕКСТІ РЕФОРМ: АДМІНІСТРАТИВНОЇ ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Розбудова сучасної держави, в період адміністративної реформи та реформи розвитку сільського господарства, потребує здійснення низки стратегічних кроків, які б переорієнтували механізм державного управління на розвиток регіональних АПК. Одним із таких стратегічних кроків є розвиток сільськогосподарського виробництва [1, 2, 3].

Проблема захисту сільськогосподарського виробника, його фінансової підтримки заслуговує на увагу в період адміністративної реформи та реформи розвитку сільського господарства в Україні. Спад сільськогосподарського виробництва сьогодні породжений економічними, фінансовими, політичними та соціальними факторами [4, 5].

Адміністративна реформа в Україні передбачає створення соціальних та адміністративно-правових регуляторів, що гарантуватимуть конституційно проголошений комплекс прав, свобод і обов'язків громадян України; створення та впровадження організаційних, правових, економічних та інших механізмів розвитку та використання можливостей потенціалу суспільства; досягнення гармонійного, збалансованого та взаємопов'язаного розвитку територій у взаємодії їх з центральною державною владою; надання якісних послуг суспільству, громадянам, міському та сільському

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

населенню; відновлення сільськогосподарського виробництва на інноваційній основі.

Реалізація заходів з оптимізації системи ЦОВВ в Україні здійснена відповідно до Указу Президента № 1085 [1].

Визначено напрямки [2] здійснення реформ в Україні, у тому числі реформ «Розвиток сільського господарства та земельна реформа». Зарубіжний досвід проведення адміністративної реформи свідчить про переваги запровадження структур в регіонах, які не залежать від місцевої влади, що дозволить підвищити ефективність їх діяльності та поліпшити якість обслуговування населення. Враховуючи зарубіжний досвід в Україні доцільним є створення мережі обласних центрів координації реформ, що взаємодіють із Міністерством аграрної політики і продовольства України [3, С.58-68].

За цих умов в Україні необхідно виробити та реалізувати проект стратегії державного управління АПК, основними напрямками якого є: удосконалення державного управління АПК; удосконалення державного управління агропромисловим виробництвом; удосконалення державного управління сільськогосподарським виробництвом; удосконалення державного управління сільським господарством; розвиток тваринництва; розвиток рибного господарства; розвиток насінництва та розсадництва; розвиток лісового господарства; розвиток садівництва; розвиток виноградарства і виноробства. Стратегія державного управління АПК має на меті: поліпшити забезпечення якісною продукцією населення; відстоювати інтереси вітчизняних виробників; вдосконалити систему розвитку сільських територій; удосконалити правовий механізм державного управління аграрною сферою; удосконалити інформаційно-аналітичний механізм та економічний механізм державного управління аграрною сферою; створити ефективний механізм захисту вітчизняного сільського виробника; зменшити податковий тиск на вітчизняного сільського виробника шляхом зміни механізму оподаткування; внести зміни до фінансового механізму застосувавши вигідну для аграрного виробника кредитну політику та встановивши межі цінової політики більш вигідні для сільського виробника, які мають враховувати усі витрати на виробництво; покращити оперативність захисту споживача; направити вектор митної політики у сторону захисту інтересів держави; створити дієвий механізм застосування інноваційних технологій у сільськогосподарському виробництві; створити механізм організації оптимальних умов для сільськогосподарського виробника на Україні, а також технічного забезпечення сільського господарства; відновити виробництво вітчизняних засобів праці, у тому числі технічних і технологічних на основі розвитку інновацій.

Отже, реалізація стратегії державного управління АПК сприятиме створенню сприятливих умов розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні, забезпеченню продовольчої безпеки держави і отримання надходжень в державний бюджет від експорту якісної продукції та вирішення світової продовольчої кризи.

Список використаних джерел:

1. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 9 грудня 2010 року №1085.
2. Про заходи щодо забезпечення ефективності реалізації Програми економічних реформ на 2010–2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава": Указ Президента України від 21.12.2010 № 1154.
3. Адміністративна реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи: Монографія / за заг. ред. Н.Р. Нижник, Н.Т. Гончарук. – Д.: Монолит, 2009. –384 с.
4. Діброва А.Д. Державе регулювання сільськогосподарського виробництва: теорія, методологія, практика. – К.: ВПД "Формат", 2008. –488 с.
5. Кваша С.М. Механізм державної підтримки сільськогосподарського виробництва та шляхи його удосконалення: Монографія / Кваша С.М., Витвицька О.Д., Наконечна К.В. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 200 с.

Супрун О.М., к.е.н., доцент

Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва

ІННОВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ

Розвиток виробничих відносин небезпідставно вважається залежним від інноваційного забезпечення процесу взаємодії продуктивних сил і виробничих відносин. Рівень інноваційності формує передумови конкурентності й результативності господарських структур у певній інституційній системі координат. Відомо, що в основу суспільного прогресу покладено інновації тому механізм інноваційного забезпечення як структурована система організаційних, управлінських,

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

інфраструктурних та ресурсних факторів природно є рушійною сила науково-технічного прогресу, а головне – створення інноваційної економіки.

Інноваційна економіка – це система взаємодії продуктивних сил і виробничих відносин заснована на знаннях та інноваціях, а особливу роль тут відіграють наукові знання. Від рівня розвитку механізму інноваційного забезпечення залежать конкурентоспроможність, продуктивність і ефективність виробничих і соціальних систем. Інноваційне забезпечення і його механізм уособлюють сукупність заходів, засобів, інституцій та інститутів, які структурують відносини підприємців, суб'єктів інноваційної інфраструктури, наукових установ, органів влади з приводу створення і застосування інновацій. Тобто в основу побудови зазначеного процесу покладено функціональні зв'язки в системі створення і впровадження у виробництво продуктів науково-технічної діяльності. Інновації у даному конкретному випадку виступають базою, фундаментом науково-технічного прогресу, який є можливим лише за умови створення сприятливого клімату у системі „наука – підприємництво – держава”.

Центральним інститутом механізму інноваційного забезпечення розвитку виробничої системи суспільства є підприємство. Така постановка питання будується на тому, що результативність, конкурентоспроможність економіки напряму залежить від рівня інноваційності підприємств. Останні, як правило, створюють конкурентні переваги продукуючи інновації, що, як відомо, призводить до економічного зростання. Можна навіть стверджувати, що підприємництво як суспільне явище й інститут ринкової економіки є саме тим механізмом, який уособлює інноваційність виробничої системи на певному рівні.

Конкурентність підприємства на ринку формується рівнем його інноваційності, який визначений на макрорівні ринковими силами і політикою держави, а на мікрорівні – вмінням підприємця обрати й втілити у практику відмінну від конкурентів стратегію алокації ресурсів для інвестицій у розвиток людських і фізичних здібностей. Разом з тим створення і запровадження інновацій підприємцем напряму залежить від існуючої в суспільстві системи науково-технічної діяльності та комерціалізації її результатів. Інновації не виникатимуть у несприятливому для цього процесу середовищі.

Важливу роль у механізмі інноваційного забезпечення виробничих систем відіграє інтелектуальний капітал як інститут накопичення знань і поширення їх у структурі міжагентських зв'язків. Він уособлює створення і просування на ринок інтелектуального продукту, а значить і детермінує створення інновацій а можливість їх комерціалізації. Інтелектуальний капітал бере безпосередню участь у формуванні результатів підприємницької діяльності.

Поряд з цим одну із основоположних ролей у формуванні і функціонуванні механізму інноваційного забезпечення виробничих систем виконує інноваційна діяльність навчально-наукових установ. Уся проблема полягає в ефективному управлінні науковим ресурсом, як головним складником створення інтелектуального капіталу. Він генерує інноваційні зміни в суспільстві та економіці, які призводять до появи інноваційного товару і отримання за рахунок цього інноваційного доходу, забезпечуючи інноваційне зростання.

Механізм інноваційного забезпечення є складною системою відносин, яка визначає перспективи і можливості суспільно-економічного зростання. Тому формування інноваційної економіки знаходить все більше відображення у напрацюваннях науки і практичних діях підприємців, які вбачають у цьому процесі нові можливості продуктивного розвитку. Інновації дають можливість для інтенсифікації соціально-економічних відносин у напрямках оптимального використання обмежених ресурсів, підвищуючи конкурентоспроможність продукту.

Інноваційний тип відтворення неможливий без сформованої інноваційної інфраструктури, яка складає організаційно-забезпечуючу підсистему механізму інноваційного забезпечення. Вона обслуговує інноваційний процес надаючи йому відповідної динаміки на всіх стадіях інноваційної діяльності.

Загалом функціонування механізму інноваційного забезпечення розвитку економічних систем у своїй основі, поєднуючи приведені нами складові, передбачає якісно повний тип конкурентності суспільства, базований на раціональності поведінки економічних аспектів. Тобто всеохоплююче застосування інновацій, як показала практика розвитку найпрогресивніших систем, є головним, найбільш дієвим детермінантом вирішення завдань у задоволенні всезростаючих потреб. Інноваційність економіки полягає у якісних перетвореннях, удосконаленні соціально-економічного та інституціонального механізму, що забезпечує необхідні конкурентні переваги у глобальному світі.

Тарасюк В.В., аспірант
Луцький національний технічний університет

ВИКОРИСТАННЯ САПРОПЕЛЕВИХ ДОБРИВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РОДЮЧОСТІ ГРУНТІВ

Дерново-підзолисті глинисто-піщані ґрунти, що поряд з піщаними та супіщаними відмінами є фоновими для зони Полісся України, характеризуються вкрай несприятливими фізичними, хімічними та фізико-хімічними властивостями. Ефективне землеробство на таких ґрунтах неможливе без систематичного застосування органічних і мінеральних добрив в значних дозах.

Одним з основних шляхів підвищення родючості цих ґрунтів є тривале використання помірних норм органо-мінеральних добрив на основі сапропелів. Сапропелеві добрива застосовують для санації і рекультивації ґрунту. Загальні геологічні запаси сапропелю, при 60% вологості, становлять 70 мільйонів тонн.

Використання органо-мінеральних добрив на основі сапропелю має ряд переваг над іншими добривами, зокрема: *перед торфом* – містить значно більш обширний перелік органічних речовин, необхідних рослинам. Сапропелі виключно багаті азотом; *перед компостами тваринного походження* сапропель містить менше засмічених рослин, не заражений хвороботворними бактеріями і флорою. На відміну від *хімічних добрив*, екологічно чистий сапропель не надає шкідливої токсичної дії на людей і тварин, а навпаки, скорочує вміст нітратів, нітриту, солей, важких металів. Терміни внесення і способи закладення сапропелю в ґрунт не відрізняються від термінів і способів внесення *інших органічних добрив*. Термін дії добрива просліджується до 14 років. При внесенні до ґрунту – покращує його механічну структуру, вологопоглинальну і вологоутримуючу здатність, на 2 – 3 роки дає збільшення в ґрунті гумусу, активує ґрунтові процеси. Завдяки повільній розчинності речовин, що діють у продукті, забезпечується збалансоване харчування рослин всіма елементами живлення. При спільному використанні *мінеральних добрив з сапропелем* поріг шкідливості важких металів падає, бульби залишаються чистими і не нагромаджують важкі метали.

Основною проблемою є проблема виготовлення добрив на основі сапропелю. Так як свіжо-добутий сапропель (найкраща сировина для використання) має підвищену вологість, різні для всіх водойм властивості, що вимагають використання різних машин для добування та виготовлення добрив на основі сапропелю. Машини, які використовуються в даний час часто є непридатними або малоефективними, енергоємними та металоемкими, що роблять використання добрив на основі сапропелю економічно недоцільним. Тому перспектива створення сучасних машин для виготовлення гранульованих добрив на основі сапропелю є досить актуальною.

Внесення сапропелю, як добрива можна здійснювати в рідкому, твердому та гранульованому вигляді. Для внесення добрив на основі сапропелю можна застосовувати такі агрегати: машини для внесення рідких органічних добрив. Для поверхневого внесення рідких (свіжодобутих) сапропелевих добрив. З вологістю до 96% при транспортуванні їх на віддаль до 2 км використовують машини РЖУ-3,6А, РЖТ-4М та МЖТ-Ф-6; до 5 км - МЖТ-10, МЖТ-Ф-13, МЖТ-Ф-19; до 10 км -МЖТ-16 і МЖТ-Ф-19. Для внутрішньоґрунтового внесення використовують агрегати АВВ-Ф-2,8 АВО-Ф-2,8 і АВМ-Ф-2,8; машини для внесення твердих (проморожених) сапропелевих добрив. Оскільки сапропелеві добрива вносять у ґрунт у великій кількості, виникає необхідність у машинах для їх внесення з місткістю кузова 3-24 т. Такими машинами є причепи-розкидачі МТО-3, РОУ-6М, МТО-6, МТО-12, ПРТ-10А, ПРТ-16М, МТТ-Ф-19 та ін; Перспективою розвитку машин для підготовки і внесення добрив є машини (висівних апаратів) для локального внесення гранульованих органо-мінеральних добрив, які дадуть змогу підвищити врожайність сільськогосподарських культур та зменшити кількість використання добрив.

На сучасному етапі розвитку техніки гранулювання, найбільше розповсюдження отримали гранулятори барабанного типу, особливо великої продуктивності. Вибір апаратного забезпечення для проведення процесів гранулювання визначається механізмом гранулоутворення. Конструктивно гранулятори відрізняються місцем і способом підведення реагентів, формою й рухливістю корпусу (стаціонарні, обертові, вібруючі), способом перемішування матеріалу (механічне, пневматичне, вібраційне). Гранулятори можуть складатися з одного або декількох апаратів, залежно від послідовності різних стадій гранулоутворення.

Конструкція гранулятора повинна бути такою, щоб у ньому можна було переробляти якнайбільше різних матеріалів у відповідності до механізму і з найменшими втратами, тобто необхідна якість продукту повинна забезпечуватися при максимальних питомих продуктивностях. Чим простіше вузол гранулювання, тем менше відмов у його роботі, більше можливостей для

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

автоматизації процесу й, отже, для підвищення продуктивності праці. Компактність устаткування – це високий вихід продукту, зниження капітальних і експлуатаційних витрат, збільшення надійності роботи устаткування (стабілізація режиму й запобігання простоїв) – усе це шляхи інтенсифікації роботи грануляторів.

Таратула Р.Б., к.е.н., в.о. доцента
Добош О.О., аспірант
Львівський національний аграрний університет

СТАН ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АПК У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Економічна криза значною мірою зруйнувала технологічний механізм використання земель, захисту від ерозії та інших видів деградації ґрунтів. Споживальний підхід до вирощування сільськогосподарських культур, а не обробітку ґрунту, відсутність сівозмін, розорювання пасовищ, спричинили різке зростання деградаційних процесів та подальше зниження родючості ґрунтів і продуктивності земель в цілому.

Проблемами вивчення земельних ресурсів, їхнього раціонального використання й охорони присвячено праці таких науковців як Д.І. Бабміндри, І.К. Бистрякова, З.Ф. Бриндзі, С.Ю. Булигіна, В.В. Горлачука, Б.М. Данилишина, Д.С. Добряка, П.Г. Казьміра, М.В. Калінчика, О.П. Канаша, В.М. Кривова, А.Г. Мартина, Л.Я. Новаковського, П.П. Руснака, А.Я. Сохничка, А.М. Третяка, М.М. Федорова, М.А. Хвесика, Є.В. Хлобистова та інших. [5]

Для досягнення поставленої мети було проведено аналіз природно-ресурсного потенціалу та виявлено основні проблеми його подальшого розвитку.

Вживання людей за умов глибокої економічної кризи часто здійснюється за рахунок нещадного виснаження природної родючості ґрунтів. Серед областей України за територією Львівська область посідає 17 місце (земельний фонд області становить 2183,1 тис. га), а за наявністю сільськогосподарських угідь – 18-те. Львівщина належить до областей з низьким рівнем забезпеченості земельними ресурсами. На одну особу припадає близько 0,47 га сільськогосподарських угідь і 0,31 га ріллі. За природно-сільськогосподарським районуванням територія Львівщини поділяється на три зони – Лісостеп (734,6 тис. га, що становить 33,7 % земель області), Полісся (845,3 тис. га – 38,7 %), Карпати та Передкарпаття (603,2 % тис. га – 27,6 %). [2 с.45-47] За останні тридцять років площа еродованих земель зросла майже в 1,5 рази. Родючість ґрунтів упала до критично низького рівня. Загалом лише один із кожних 10 га сільськогосподарських угідь має нормальний екологічний стан. На сьогодні стан земель області оцінюють як такий, що поєднано з посиленням процесів деградації ґрунтового покриву створює загрозу екологічній та продовольчій безпеці регіону. [3] Головною причиною, що дестабілізує екологічну ситуацію є водна ерозія, оскільки Львівщина належить до зони надлишкових опадів. Крім того, значна частина продуктивних земель перебуває під відходами виробництва та відвальними породами, що ще більше посилює розвиток ерозійних процесів, призводить до деградації ґрунтів та різкого зниження їх родючості. Природно-екологічні умови області є досить сприятливими для вирощування всіх районуваних сільськогосподарських культур і успішного ведення сільського господарства. [4 с.229] Природно-ресурсний потенціал впливає на ринкову спеціалізацію, визначає місце регіону в територіальному розподілі праці, рейтинг області в державі. Світовий досвід переконує, що сучасний розвиток аграрної економіки, незалежно від соціально-економічної орієнтації країн та способу виробництва, стає все більш екологічно орієнтованим, потребує збереження та відтворення природно-ресурсного потенціалу АПК. [1 с.130]

Недосконала система ведення сільськогосподарського виробництва, недотримання технологічних вимог обробітку землі, недостатність уваги з боку держави щодо питань охорони та підвищення родючості сільськогосподарських земель, порушення системи удобрення ґрунтів спричинила деградацію ґрунтів на значних площах. Висока розораність та низька залісненість території обумовили незадовільну екологічну стійкість угідь, у результаті чого за екстенсивного використання ґрунтових ресурсів посилилася деградація ґрунтів Львівської області.

Список використаних джерел:

1. Кобзев І.С. Природно-ресурсний потенціал АПК та процеси його відтворення. Вісник Сумського нац. агр. університету Серія :“Фінанси і кредит” – 2010. – №2 с.128–134
2. Оперативні дані Головного управління Держкомзему у Львівській області // Держкомстат. у Львівській обл. – 2010. – 123 с

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

3 Організація сільськогосподарського використання земель на ландшафтньо-екологічній основі /[Казьмір П. Г., Стойко Н. Є., Дроздяк М. В.]; за заг. ред. проф. П. Г. Казьміра. – Львів: СПОЛОМ, 2009. – 254с.

4. Притула Н. М. Сучасний стан та ефективність використання земельних ресурсів України /Н. М. Притула// Держава та регіони. – 2010. - №5. – С. 227–231

5. Фоменко Людмила Володимирівна. Рациональне використання земель сільськогосподарського призначення в умовах західного регіону України: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.02 [Електронний ресурс] / ФОМЕНКО Л. В. – К., 2004. – Режим доступу: ldisser.com.ua/contents/37315.html.

Таратула Р.Б., к.е.н., в.о.доцента,
Малахова С.О., к.е.н, ст. викладач
Львівський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОГРАМАМИ І ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Формування системи управління інвестиційними програмами і проектами зумовлене особливостями інвестиційної діяльності на сучасному етапі розвитку економіки і сучасною парадигмою управління економікою, що відображає об'єктивні потреби в побудові нової системи управління в інвестиційній сфері діяльності.

При розробці регіональних інвестиційних програм і проектів доцільно вийти з природогосподарської системи регіону загалом, з позицій цілого, але одночасно розглядати її на різних рівнях, «шарами», тобто по макросферах. При цьому промислові виробництва з видобутку і переробки природних ресурсів виділяються як економічні підсистеми, що володіють певною автономією. Це виділення здійснюється за принципом специфічного способу існування і розвитку елемента системи, що досліджується. Розуміння і облік при розробці інвестиційних програм принципу «багатомірності» економічних систем має велике значення, оскільки при цьому виділяється предметно-системний характер природоексплуатуючого комплексу регіону.

Відсутність зараз економічних передумов для широкого розвитку переробних галузей промисловості зумовлює відносно просту структуру виробничих міжгалузевих зв'язків. Природоексплуатуюча діяльність виступає тут в найбільш «зачищеному» вигляді, різні її напрями володіють помітною просторовою і функціональною автономією. Все це дає можливість порівняно легко виділити в складі регіональних природоексплуатуючих систем економічні підсистеми, пов'язані з виробництвом (видобутком) і переробкою певного вигляду природних ресурсів (корисних копалин, лісових, біологічних і т.д.). Відносна відособленість виробничо-технологічних зв'язків кожної з підсистем співіснує з їх тісною взаємодією в межах економіки регіону.

Визначення структури і динаміки розвитку спеціалізуючих галузей промисловості в регіонах з високим природно-сировинним потенціалом найбільш тісним чином пов'язане з пошуком оптимального режиму експлуатації природних ресурсів, в тому числі, корисних копалин. Тому раціоналізація способів і технологій використання найважливіших видів природних ресурсів стає вельми відповідальним і, з позицій системного підходу, самостійним етапом побудови регіональних програм природокористування.

У основі програми повинна лежати наукова концепція економічного зростання регіону, яка на базі комплексної оцінки природних ресурсів визначає генеральний напрям формування його господарського комплексу і найважливіші програмні цілі на період, що прогнозується. При розробці регіональних інвестиційних програм природокористування необхідно вийти з наступних положень загальної концепції розвитку економіки регіону. Якою б обширною не була територія даного регіону, які б не були важливі для народного господарства країни природні ресурси регіону (корисні копалини, біологічні ресурси і т.д.), він все ж є частиною єдиної економічної системи країни.

Неодмінною умовою високих темпів економічного зростання природоексплуатуючих галузей є прискорена науково-технічна підготовка використання природних ресурсів, своєчасне і, в економічно виправданому об'ємі, створення виробничої і соціальної інфраструктури. При цьому необхідно передбачати як в спеціалізуючих галузях промисловості, так і особливо у допоміжних і обслуговуючих галузях регіону більш високі темпи економічного зростання за рахунок використання інвестицій, що направляються на модернізацію виробництва на базі новітньої техніки і технології, прогресивних методів організації і управління виробництвом, в найбільшій мірі відповідних природним і соціально-економічним умовам даного регіону.

Концепція розвитку економіки регіону формулює стратегію і тактику освоєння природних

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

ресурсів і комплексного розвитку економіки регіону. Стратегія визначає генеральний напрям, по якому повинен піти розвиток економіки регіону в період, що прогнозується на базі освоєння його природних ресурсів і на якому вигідніше усього зосередити інвестиційні ресурси і зусилля для досягнення поставлених програмою цілей. Тактика визначає ті шляхи і кошти, ті форми і способи використання природних ресурсів регіону і розвитку його економіки, які відповідають конкретним природним умовам і соціально-економічним особливостям розвитку регіону в даний період часу і створюють найбільш сприятливі передумови для досягнення максимального народногосподарського ефекту на кінцевому визначальному етапі періоду, що прогнозується.

Макроекономічна політика впливає на стан навколишнього середовища головним чином через інвестиції. Позитивно впливають на навколишнє середовище вкладені інвестиції у високотехнологічні, трудомісткі і, отже, екологічно чисті виробництва, а також інвестиції в очисне обладнання, ресурсозберігаючі технології. Інвестиції в капіталомісткий первинний сектор економіки призводять до виснаження природних ресурсів, спричиняють забруднення навколишнього середовища.

Тендюк А.О., к.е.н., доцент кафедри менеджменту та маркетингу
Луцький національний технічний університет

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Ефективність використання земельних ресурсів в регіональних АПК значною мірою визначається їх якісним станом. Протягом останніх десятиліть якісний стан земельних ресурсів в Україні значно знизився, існує ряд екологічних проблем, які значною мірою гальмують розвиток агропромислового виробництва, впливають на ефективність та продуктивність використання земельноресурсного потенціалу.

Так, структура земельних ресурсів України не є раціональною, що пов'язано із високими рівнями сільськогосподарської освоєності та розораності земельної площі, причому у природному стані (болота, озера, ріки, а також гори) перебуває тільки близько 5 млн га, що складає лише 8% території. Розораність України у 2006 році склала близько 55%, тоді як за оцінками фахівців оптимальний рівень розораності (за різними підходами) коливається в межах 30–40%. Існує значна територіальна диференціація рівнів антропогенного навантаження на земельні ресурси в регіональному розрізі. Розрив між мінімальним (Закарпатська область –15,71 %) та максимальним (Кіровоградська область – 71,77 %), рівнем розораності регіонів складає понад чотири рази. Високі рівні розораності порушують екологічну рівновагу та стійкість агроландшафтів, ведуть до виснаження земельноресурсного потенціалу, знижують економічну ефективність його залучення в господарський оборот.

За даними Інституту землеустрою УААН, в Україні налічується близько 3,2 млн га деградованих та малопродуктивних орних земель, які потребують консервації. Значна частина сільськогосподарських угідь України піддані водній та вітровій ерозії, що є основним дестабілізуючим фактором екологічної ситуації у ландшафтах, основною причиною замулення річок та посилення евтрофікації водоймищ, втрат гумусу та поживних речовин у ґрунтах. Щорічне зростання площ еродованих земель складає 60–90 тис. га, головним чинником чого є високий рівень сільськогосподарського освоєння території та використання недосконалих технологій у землеробстві. Для Луганської, Донецької, Запорізької та Кіровоградської областей частка земель, підданих водній та вітровій ерозії складає понад 50% площі сільськогосподарських угідь. Перспективним напрямком вирішення цієї проблеми є проведення заліснення території, що сприятиме як поліпшенню якості земельних ресурсів, так і зниженню антропогенного навантаження на екосистеми. Для України характерне значне поширення кислих ґрунтів, що розповсюджені на території сільськогосподарських угідь 19 областей, для низки регіонів серйозною проблемою є значна частка (більше 10%) перезвожених та заболочених земель:

Серйозною проблемою для якісного розвитку сільськогосподарського виробництва є високий вміст промислових токсикантів, що виявляється в ґрунтах України. Так, за даними Міністерства екології та природних ресурсів, у 2007 році із 600 проб ґрунту 18 населених пунктів України, проаналізованих на вміст промислових токсикантів, найбільш забрудненими виявились ґрунти м. Донецька. Суттєвим є забруднення ґрунтів важкими металами у містах Костянтинівка, Маріуполь,

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Артемівськ, Житомир, Кагарлик, Сквиря, Ковель, Львів.

Внаслідок порушення протягом тривалого часу науково обґрунтованих систем ведення землеробства, значна частина ґрунтів України поступово втрачає свою родючість, що веде до виснаження потенціалу земельних ресурсів та спричинює значні матеріальні збитки. Так, для компенсації однопроцентного зниження родючості ґрунтів, витрати на збереження попередньої урожайності збільшуються на 10%. Протягом останніх років активність заходів з підтримки та відновлення якості земельних ресурсів є вкрай низькою. Так, за даними Мінагрополітики, вапнування, яке є найбільш обґрунтованим засобом впливу на кислі ґрунти, необхідно щорічно проводити на площі 1,5 млн га, тоді як фактично у 2004 році його було проведено на площі 40,9 тис. га. Це має наслідком вторинне підкислення ґрунтів, інтенсифікує процеси накопичення в рослинній продукції важких металів, радіонуклідів, та мінеральних форм азоту. Незадовільними є і заходи з гіпсування ґрунтів, які за даними Мінагрополітики повинні проводитись на площі 0,5 млн. га, а фактично у 2004 р. здійснені на площі 3,7 тис. га [253]. Серед комплексу заходів, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів, підтримання позитивного балансу поживних речовин, важливе місце належить внесенню органічних та мінеральних добрив. В порівнянні з 1990-м роком, обсяги їх внесення значно скоротилися, і з кожним роком продовжують спадати. За оцінками спеціалістів, фактичні показники є нижчими екологічно нормованих у декілька разів, особливо щодо внесення органічних добрив, яких протягом останніх років вносять лише десяту частину від оптимальної норми.

Якісний стан та територіальна незбалансованість земельного фонду, на фоні низької віддачі земельного потенціалу, свідчать про необхідність екологічно обґрунтованого та економічно ефективного підходу до землекористування, з метою підвищення ефективності використання та охорони земель, підтримання їх якісного стану та можливостей природного відновлення. Це вимагає проведення комплексу агротехнічних заходів, з метою збереження екологічної стійкості ґрунтів та продуктивності сільськогосподарських угідь.

Тимоць М.В., старший викладач

Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ У ВІДТВОРЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ КАРПАТСЬКОГО МАКРОРЕГІОНУ

Побудова інноваційної моделі розвитку аграрного сектора потребує застосування нових підходів до використання, збереження та поліпшення земельних ресурсів, корінної трансформації взаємодії «наука-бізнес-влада-суспільство». У цьому контексті важливим напрямом інноваційного розвитку виступає його регіональний аспект. Необхідною умовою успішної реалізації стратегії регіонального розвитку є перекачування ресурсів із центру в регіони. Передача знань та інновацій повинні реалізуватись в основному на регіональному рівні [1, с.92]

Певна ідентифікованість до запровадження новачій у процеси використання, збереження, поліпшення та охорони сільськогосподарських земель, що нині має місце в Карпатському макрореґіоні пояснюється недосконалою інноваційною політикою, відсутністю реальної програми, яка б слугувала орієнтиром стратегії розвитку земельних відносин.

Принагідно зазначимо, що Законом України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» визначено вісім стратегічних напрямків інноваційної діяльності на період до 2013 року, два з яких стосуються аграрного сектора економіки: високотехнологічний розвиток сільського господарства, а також охорона і оздоровлення людини та навколишнього середовища. Таким чином, нині як на державному так і макрореґіональному рівні задекларовано курс на інноваційний розвиток, проте інноваційні процеси гальмується цілою низкою проблем.

По-перше, відсутня обґрунтована і дієва регіональна інноваційна політика. Нині пріоритетні напрямки інноваційної діяльності слабо пов'язані між собою і не відповідають головним, об'єктивним напрямкам розвитку Карпатського макрореґіону, виходячи з його ресурсного, інтелектуального потенціалу, а також геополітичного положення.

По-друге, недосконала система управління інноваційним процесом. Йдеться про те, що неефективна система менеджменту призводить до неузгодженості та нескоординованості дій різних гілок влади, розпорошення людських і фінансових ресурсів. Така система управління ніколи не буде направлена на вирішення загальнонаціональних інтересів.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

По-третє, нормативно-правова база регулювання інноваційної діяльності є фрагментарною, суперечливою і тому недосконалою. Нині в Україні прийнято понад 100 законодавчих, нормативно-правових урядових актів і різноманітних відомчих документів, які не є взаємоузгодженими і не формують єдине законодавче поле інноваційної діяльності.

Четвертою проблемою є недосконалий механізм фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Йдеться про те, що в досліджуваному макрорегіоні основним джерелом фінансування витрат на інновації є власні кошти підприємств. За рахунок бюджетних коштів фінансується 15,5–22,2% витрат на наукові дослідження, що явно замало для переведення відтворювального процесу на інноваційні засади. Слід відмітити також низьку задіяність до фінансування наукових досліджень коштів місцевого бюджету. Зокрема, у 2009 р. частка муніципальних коштів в загальній структурі фінансування складала 0,4%, а їх обсяг у порівнянні з 2005 р зменшився на 231,9 тис.грн.

Виявлені недоліки та проблеми інноваційного розвитку аграрного сектора Карпатського макрорегіону засвідчують про потребу створення дієвої інноваційної інфраструктури. Йдеться про об'єднання зусиль та інтересів державних та місцевих органів влади, наукових та освітніх установ, а також суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Трохимова О. Региональная политика Португалии/ О.Трофимова// Мировая экономика и международные отношения. –2009. – №2. –С.84–92

Ткачук В.І., к.е.н., доцент,
декан факультету аграрного менеджменту
Житомирський національний агроєкологічний університет

**РОЛЬ ВЕРТИКАЛЬНОЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ**

Потреба в удосконаленні диверсифікаційних процесів в сільському господарстві пов'язана з формуванням конкурентоспроможного аграрного виробництва, спрямованого на вирішення політичних, соціальних, економічних завдань та забезпечення продовольчої безпеки країни. Диверсифікація будь-якого виробництва є однією з поширених форм його організації за умов розвиненої ринкової економіки і гострої конкуренції продуцентів на ринку. Для мінімізації ризиків та одержання стабільних фінансових результатів підприємство може вибрати поглиблену спеціалізацію, зберегти існуючі способи і обсяги виробництва або вдатися до диверсифікації своєї діяльності.

Для сільськогосподарського виробництва можливим вбачається застосування різних видів диверсифікації, проте найбільш поширена диверсифікація виробництва, під якою розуміють організацію багатогалузевого господарства та отримання доходів з декількох джерел. У свою чергу диверсифікація виробництва поділяється на галузеву (збільшення кількості видів виробництв, галузей, що відрізняються від уже існуючих кінцевою продукцією, технологією, засобами виробництва та ін.) та продуктивно-асортиментну. Під вертикальною диверсифікацією розуміють організацію виробництва продукції, яку раніше підприємство отримувало від партнерів постачальників, або продукції, яка в технологічному аспекті пов'язана одна з одною. В умовах ризику та невизначеності аграрні підприємства, крім сільськогосподарських галузей, намагаються розвивати промислові виробництва, які за своїм характером істотно відрізняються одні від одних. За критерієм цільового призначення кінцевої продукції промислових галузей, доцільним вбачається виокремлення вертикально внутрішньо-інтегрованої виробничої диверсифікації та вертикально неінтегрованої (ринкової або багатоспекторної) диверсифікації. За умови впровадження вертикально інтегрованої диверсифікації сільськогосподарські підприємства отримують продукцію у вигляді продовольчих товарів та реалізують її через заклади роздрібної торгівлі (борошно, хлібопекарські та макаронні вироби, продукція м'ясо- та молокоперобки, олія, комбікорми та ін.). Вертикально інтегрована диверсифікація передбачає побудову програми сільськогосподарського виробництва на основі єдиного технологічного ланцюга «виробництво – переробка – реалізація».

В Житомирській області нагромаджено позитивний досвід функціонування аграрних підприємств, які змогли пристосуватись до умов мінливого ринкового середовища, завдяки вертикальній диверсифікації виробництва. В ПСП ім. Цюрупі та ПАФ «Єрчики» Попільнянського району, ТОВ «Агрофірма Брусилів» Брусилівського району СТОВ «Птахівник» Новоград-Волинського району застосовують сучасні технології виробництва продукції рослинництва та

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

тваринництва, здійснюють зберігання та первинну обробку продукції, її часткову переробку та реалізацію через власну збутову мережу. Господарства забезпечують місцеве населення хлібобулочними виробами, крупами, продукцією м'ясопереробних цехів, олією, надають послуги технікою. Наприклад, в ПСП ім. Цюрупи Попільнянського району Житомирської області річні об'єми виробництва несільськогосподарської продукції складають 370 тонн хлібобулочних виробів, 20 тонн макаронних виробів, 300 тонн борошна, 100 тонн ковбасних виробів та 9200 тонн молока. Звичайно, такі обсяги виробництва не дозволяють конкурувати з промисловими товаровиробниками аналогічної продукції. Проте саме вертикальна диверсифікація за даних умов – це ефективний спосіб задоволення потреб місцевих споживачів, збільшення доходності аграрних товаровиробників, уникнення дискримінації з боку переробних і торгівельних підприємств, зменшення кількості посередницьких структур та забезпечення сталого функціонування сільських територій. Різноманітна виробнича діяльність сільськогосподарських підприємств достатньою мірою гарантуватиме стабільність отримання прибутку, ризик неплатежів знижуватиметься, оскільки за достатнього рівня вертикальної диверсифікації можливі втрати від виробництва та реалізації одних видів продукції можуть перекриватися коштами з інших джерел.

У зв'язку з необхідністю підвищення ефективності виробництва та стабілізації доходів аграрних товаровиробників, виробничий сектор, який раніше лише постачав на ринок сировину для переробної та харчової промисловості, перетворюється на диверсифікований аграрний сектор економіки, представлений різними за масштабами, сферою діяльності та спеціалізацією господарствами. Сільськогосподарські підприємства все частіше самостійно формують партії продукції для її заготівлі, зберігання, переробки та реалізації. Вертикально інтегрована диверсифікація аграрних підприємств дозволяє сконцентрувати всі вище перераховані стадії виробництва, тим самим збільшуючи частку товаровиробника в ринковій ціні кінцевої продукції. Саме вертикальна диверсифікація в сучасних умовах – це ефективний спосіб задоволення потреб місцевих споживачів, збільшення доходності аграрних товаровиробників, уникнення дискримінації з боку переробних і торгівельних підприємств, зменшення кількості посередницьких структур та забезпечення сталого функціонування сільських територій.

Тлущкевич Н.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ: ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ

Особливого значення в системі управління виробничих підприємств набуває облік витрат і калькулювання собівартості продукції, який дозволяє порівнювати витрати та доходи, вибирати оптимальну цінову і збутову політику та управляти фінансовими результатами. Особливе значення при цьому має науково обґрунтована класифікація витрат.

Вивчення класифікації витрат на сьогоднішній день є досить актуальним, оскільки сучасні вимоги до інформації потребують наявності деталізованих та багатоваріантних інформаційних потоків про витрати в цілому. Саме від правильної класифікації витрат залежить вибір оптимальних варіантів та ефективність прийняття альтернативних варіантів управлінських рішень, що впливає на рівень показників, які характеризують діяльність суб'єкта господарювання. Застосування неправильної класифікації витрат призводить до прийняття неефективних управлінських рішень, які в подальшому негативно впливатимуть на результати та розвиток роботи підприємства.

Для реалізації функцій управління класифікації витрат бухгалтерського обліку й економічної теорії недостатньо, оскільки вони не забезпечують процес прийняття управлінських рішень повною та необхідною інформацією.

У процесі прогнозування поточних і стратегічних управлінських рішень та контролю витрат за сферами діяльності і центрами відповідності керівникам недостатньо загальноприйнятої класифікації витрат. Інформаційне забезпечення процесу управління залежить від його мети та завдань, а тому на основі правила Р.Ентоні “для різних користувачів і різних цілей потребується різна інформація”, в теорії виділяють класифікацію витрат, що відповідає її управлінському аспекту.

Для ефективного управління на сільськогосподарських підприємствах необхідно застосовувати таку класифікацію витрат, яка б повністю відповідала його потребам та забезпечувала керівників повною і необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень як поточних, так і на перспективу.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Метою класифікації витрат в сільському господарстві є забезпечення користувачів оперативною, достовірною та повною інформацією щодо кількості та вартості одержаної продукції, матеріальних, трудових та інших виробничих витрат по структурних підрозділах (бригадах, цехах, фермах тощо) та по підприємству в цілому, не тільки для потреб поточного та оперативного управління, а й стратегічного. Тому, для різних рівнів управління потрібна різна інформація про витрати, що потребує відповідної їх класифікації.

Для прийняття управлінських рішень в сільському господарстві доцільно класифікувати витрати за наступними напрямками:

- 1) для визначення собівартості продукції (робіт, послуг), оцінки запасів і фінансових результатів;
- 2) для аналізу і планування;
- 3) для контролю і регулювання.

Враховуючи технологічні особливості процесу виробництва сільськогосподарської продукції для контролю і регулювання витрат за кожною стадією виробництва, необхідно класифікувати їх за етапами технологічного процесу: в рослинництві – залежно від технології вирощування сільськогосподарських культур, у тваринництві – залежно від вікових особливостей тварин у процесі їх вирощування та видів біологічних активів і продукції, що дозволить формувати та контролювати величину виробничих витрат на кожній стадії вирощування сільськогосподарських культур та тварин. (наприклад, рослинництво: основний обробіток ґрунту, передпосівний обробіток ґрунту, посів, догляд за посівами, збір урожаю; тваринництво – народження, утримання до відлучки, відлучка, сортування, відгодівля за цільовим призначенням).

Застосування належної класифікації витрат сприяє ефективному управлінню витратами та прийняттю своєчасних поточних та стратегічних управлінських рішень.

Трофимчук В.О., аспірант,

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА (НА ПРИКЛАДІ РЕГІОНАЛЬНИХ АПК)

Глобалізація розвитку екологічних новацій та екологічних регуляторів у сфері соціально-економічних відносин суспільства та освоєння просторових ресурсів окремих регіонів, які спільні не стільки адміністративними чи, навіть, державними кордонами, як схожими суспільними процесами та дотичними природно-ресурсними умовами зростання, спирається на формування міжрегіональних, позатериторіальних господарських комплексів, що використовують не стільки природні або соціальні ресурси території, скільки інформаційні зв'язки. Політика регіонального розвитку в Україні, згідно концептуальних розробок РВПС України НАН України [1], на сучасному етапі базуватиметься за такими основними принципами: програмування (на основі взаємозв'язаних довгострокових стратегій, планів та програм розвитку як на державному, так і на адміністративно-територіальному рівні), концентрації (ресурси концентруються на певних територіях, встановлюється ієрархічність пріоритетів відповідно до сформульованих цілей, визначаються вимоги до економічної ефективності їх використання); синхронізації дій ("синергії"); поляризованого розвитку (через формування «поліосів зростання», в яких концентруються фінансові, адміністративно-управлінські, людські та інші ресурси), додатковості (фінансування з державного бюджету здійснюватиметься без зменшення фінансування з місцевих бюджетів); субсидіарності (розподілу владних повноважень, за якими місце надання адміністративної (управлінської) послуги максимально наближено до її безпосереднього споживача з шляхом концентрації матеріальних і фінансових ресурсів на відповідному територіальному рівні управління); збалансованого розвитку; єдності (єдність умов життя, економічної єдності, просторової єдності).

Глобалізація – це тривалий процес інтеграції національних економік світу з метою розв'язання глобальних проблем людства. Під глобалізацією соціально-економічних механізмів розвитку світового господарства розуміють процес посилення взаємозв'язку національних економік країн світу, що знаходить своє вираження в утворенні світового ринку товарів і послуг, фінансів; становленні глобального інформаційного простору, перетворенні знання в основний елемент суспільного багатства, виході бізнесу за національні кордони через формування ТНК, впровадженні і

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

домінуванні в повсякденній практиці міжнародних відносин і внутрішньополітичного життя народів принципово нових і універсальних ліберально-демократичних цінностей тощо. Ми вважаємо, що доцільно буде концентрувати увагу саме на механізмах та важелях соціально-економічного забезпечення природоохоронної діяльності, адже, глобалізація, за М.Флейчук, повинна бути лише засобом, а не метою суспільства, адже різні країни реалізують можливості глобалізації за допомогою різноманітних методів і механізмів [2].

Для регіональних АПК доцільно визначити соціально-економічні механізми розвитку охорони навколишнього природного середовища на основі циклічності розвитку продуктивних сил. Такі механізми спираються на циклічність соціально-економічного зростання, регуляторну політику, нормативно-правові основи регулювання природоохоронної діяльності у динаміці соціально-економічного розвитку та на методичне забезпечення охорони навколишнього природного середовища. Під циклічністю соціально-економічного зростання ми розуміємо послідовність зміни кон'юнктури товарів та послуг та відповідну регуляторну політику, яка впливає на управління кон'юктурою.

Список використаних джерел:

1. Данилишин Б.М. Просторова організація продуктивних сил України: мезо- та мікрорегіональний рівень: моногр. / Б.М. Данилишин, Л.Г. Чернюк, М.І. Фащевський; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України. — Вінниця: Кн.-Вега, 2007. — 572 с.
2. Флейчук М.І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації / М.І.Флейчук. — Львів: Ахілл, 2008. — 660 с. — С.27.

Удова Л.О., к.е.н., старший науковий співробітник
Державна установа “Інститут економіки та прогнозування НАН України”

ІННОВАЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

У світовій економічній літературі термін “інновації” інтерпретується як трансформація потенційного науково-технічного ефекту в реальний, що втілюється в нових продуктах і технологіях. Інноваційні перетворення слід розуміти як цілеспрямований вплив на всю систему чи її окремі елементи, кінцева мета якого підвищення ефективності й конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, сировини та продовольства. Вказаний процес передбачає освоєння нових технологій, видів товарної продукції чи послуг, а також прийняття організаційних рішень виробничого, адміністративного, комерційного чи іншого характеру, що сприяють просуванню товарної продукції і послуг на ринок.

Особисте селянське господарство (ОСГ) є однією з складових господарства населення, особливою формою невідприємницької діяльності з виробництва, переробки та споживання сільськогосподарської продукції. Селянське господарство ведеться з метою задоволення власних потреб сім'ї продовольством, товарний характер має лише деяка частина продукції, але отримані доходи при цьому спрямовуються не на комерційні цілі, а на особисте використання.

Вперше поняття “селянське господарство” було започатковано у царській Росії ще у 1906 р. При проведенні земельної реформи селянин одержував право вільного виходу з общини і створення селянського господарства. У дореволюційний період і після 1917 р. селянське господарство було основною правовою формою одноосібного сільськогосподарського виробництва. Виникнення й існування сучасних селянських господарств пов'язано з періодом колективізації, особливостями переходу селянства до великого суспільного виробництва, необхідністю самозабезпечення продуктами харчування.

Подальше функціонування особистих селянських господарств в Україні буде відбуватись переважно шляхом перетворення їх в нові організаційно-правові структури: вони можуть трансформуватися у фермерські господарства; об'єднуватись із новоствореними фермерськими господарствами в асоціації, кооперативи (виробничі та обслуговуючі); інтегруватися із сільськогосподарськими підприємствами, фермерськими господарствами з метою виробництва, переробки і збуту своєї продукції, одержання послуг від них і надання їм послуг робочою силою для виконання сезонних робіт тощо.

Реорганізація особистих селянських господарств буде виступати необхідною умовою для підвищення рівня концентрації виробництва і рівня товарності аграрної сировини, запровадження сучасних форм реалізації сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності господарювання

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

всіх учасників кооперації тощо.

Досвід минулих років показав, що необхідно сприяти розвитку як великих, так і дрібних форм сільськогосподарського виробництва, не порушувати їх цілісності і не протиставляти одне одному. Вони повинні не тільки взаємодоповнювати форми функціонування, але й реалізувати специфічні умови і чинники інноваційного розвитку в перспективі, налагоджуючи при цьому сумісне просування виробленої ними сільськогосподарської продукції по продуктовому ланцюгу за мінімальної участі посередників.

Найвигіднішим для господарств населення є обслуговування кооперативами, створеними самими селянами. Основний принцип організації кооперативних формувань полягатиме в тому, що господарства населення об'єднуються на основі земельних паїв, засобів виробництва та худоби для виробництва і реалізації продукції. Водночас, кооперативи повинні допомагати господарствам населення та надавати їм необхідні послуги.

У перспективі господарства населення зможуть збільшити виробництво високоякісної сільськогосподарської продукції. Однак, багато залежить від впровадження сучасних технологій, використання інновацій, відповідного кадрового забезпечення, розвитку маркетингових зв'язків, що не під силу господарствам населення в індивідуальному порядку.

Особисті селянські господарства мають свої особливості щодо генезису та впровадження інноваційних продуктів. Насамперед йдеться про те, що інноваційна діяльність не є одиничним актом впровадження якої-небудь новації. Це – цілеспрямована система заходів із розробки, впровадження, освоєння, виробництва, поширення і комерціалізації новацій. Розробка та впровадження більшості інноваційних проектів, які доречно було б адаптувати до особистих селянських господарств, гальмуються через відсутність фінансових ресурсів, адже перебіг інноваційних процесів можливий лише за умови належного їх фінансування. Але, не дивлячись на дефіцит коштів, особисті селянські господарства все ж застосовують нові сорти культур, намагаються висаджувати нові породи плодкових і ягідних культур та виноградників, тощо.

Отже, в перспективі можливим є перетворення ОСГ у нові організаційні форми (фермерські господарства, кооперативи тощо), а також забезпечення їх інтеграції з великими агропромисловими підприємствами.

Урбан О.А., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

БІЗНЕС-ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Сучасний стан залучення інвестицій у сільське господарство України свідчить про низький рівень інвестиційної привабливості цього сектора економіки. Станом на 01.07.09, починаючи з 1992 року, в агропромисловий комплекс України було залучено 2628,4 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій (6,9 % загального обсягу ПІІ в економіку). З них вкладено 1792,1 млн дол США (4,7%) у 769 підприємств харчової та переробної промисловості та 836,3 млн дол США (2,2%) у 668 сільськогосподарських підприємств.

Приріст іноземного капіталу за 6 місяців 2009 року склав 138,1 млн дол США, що в 3,4 рази менше, ніж за аналогічний період минулого року. При цьому інвестиційні вкладення у харчову промисловість досягли 106,1 млн дол США. Обсяг залучення іноземних інвестицій в сільське господарство з початку року збільшився на 32 млн дол США [1].

З огляду на це, необхідною складовою ефективного функціонування агропромислового виробництва України є підвищення рівня написання, подання і виконання інноваційних бізнес проектів. Аналіз проектів, розроблених за шаблоном Міністерства освіти та науки України, показав, що практично всі розробники не мають чіткого уявлення про різницю науково-технічної розробки та інноваційної пропозиції до бізнес-проекту. В наукових установах як аграрної сфери, так і інших сфер, не відпрацьовано методичну базу та нормативний інструментарій інноваційного бізнес-проекткування за програмно-цільовим методом.

Особливістю інноваційних бізнес-проектів є наявність інноваційної складової, яка формується на основі ринковопривабливих властивостей закінчених науково-технічних розробок і зрозумілих бізнесу економічних показників щодо їх освоєння для виробництва і реалізації конкурентоздатної наукомісткої продукції.

Практика наукових досліджень за системою інноваційного провайдингу показує, що для того,

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

щоб науково-дослідні, дослідно-конструкторські та технологічні розробки у нових ринкових умовах були ефективні, тобто закінчувалися новаціями, які можливо перетворити у інновації, треба на всіх стадіях НДДКТР закладати та відтворювати в науково-технічних розробках інноваційні компоненти їх майбутньої бізнес-привабливості і ринкової затребуваності.

При створенні інноваційного бізнес-проекту важливо визначити головну ціль і відобразити її у назві проекту, а також сформулювати характеристику інноваційного продукту, інноваційної продукції і здійснити техніко-економічне обґрунтування проекту.

Обґрунтування економічної ефективності впровадження інноваційного продукту, виробництва і реалізації інноваційної продукції здійснюється у формі бізнес-плану інноваційного проекту.

Предметом інноваційного проекту є ефективне виробництво або комерція на основі створених інноваційних технологій і послуг НДУ. А ціль в бізнесі завжди одна – отримання прибутку від використання науково-технічних розробок, надання послуг і реалізації ресурсів, що забезпечують впровадження інновацій.

Розробити бізнес-план інноваційного проекту неможливо, якщо не провести дослідження виробничого потенціалу реального або умовного виробника інноваційної продукції, а також дослідження ринкових сегментів сільгосппродукції, матеріально-технічних ресурсів та послуг, стану галузі та перспектив державного стимулювання її розвитку. Але на практиці відомо, що НДУ важко коректно сформулювати відповідні комплекти виробничих і ринкових досліджень та розробок. Тому ці розробки можна тимчасово замінити експертними даними провідних фахівців або загальновідомою інформацією.

Для успішного представлення інноваційного бізнес-проекту важливо визначити, на якого зацікавленого партнера він розрахований. Це може бути великотоварний або дрібнотоварний виробник, комерсант-контрактант наукоємних технологій і продукції, консалтингова компанія, яка здійснює просування проекту на ринку, або безпосередньо інвестор, який зацікавлений у фінансуванні вигідних проектів. В усіх випадках проектанту потрібно визначити вигоду, яку отримує партнер при реалізації інноваційних пропозицій, і основні характеристики бізнесу, що пропонується.

Список використаних джерел:

1. <http://www.minagro.gov.ua>

Федорчук О.М., к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
Морозов Р.В., к.е.н., докторант
ННЦ "Інститут аграрної економіки" НААН України

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АПК

Одним з найбільш значущих напрямів перетворення аграрного виробництва вважається концепція сталого сільського господарства, відповідно до якої сільське господарство повинно одночасно задовольняти потреби суспільства в продовольстві, забезпечувати високий рівень життя населення і не завдавати шкоди навколишньому середовищу.

Узагальнюючі концептуальні засади стратегії та економічного механізму сталого розвитку викладені в Програмі дій «Порядок денний на XXI століття («AGENGA 21»)), яка була ухвалена в 1992 році в Ріо-де-Жанейро на міжнародній конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку. Сама ж концепція сталого розвитку, і в цьому ми погоджуємося з багатьма дослідниками, є компромісом між економістами і екологами стосовно шляхів подальшого розвитку економіки, у тому числі і в аграрному секторі.

Безпосередньо, що стосується проблем сталого розвитку агропромислового комплексу, то у 1996 році на сесії ФАО (продовольча і сільськогосподарська організація ООН) у Римі були сформульовані і прийняті основні положення програми сталого сільського господарства і сільського розвитку (SARD – Sustainable Agricultural Rural Development), яка є важливою складовою «AGENGA 21» і висвітлює основні підпрограми та керівні принципи щодо досягнення сталого розвитку.

У найбільш загальному вигляді, як визначають українські вчені, основне завдання сталого розвитку полягає у забезпеченні динамічного соціально-економічного зростання, збереженні навколишнього природного середовища і раціональному використанні природно-ресурсного

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

потенціалу з метою задоволення потреб нинішнього і майбутніх поколінь через побудову високоефективної економічної системи, яка стимулює продуктивну працю, науково-технічний прогрес, має соціальну спрямованість.

Нині АПК України стає осередком підвищеної економічної активності, зростає його інвестиційна привабливість. Економіка держави дедалі більше повертається до потреб села. Проблема сталого розвитку національного АПК поєднує в собі три важливих взаємообумовлених аспекти - соціально-економічний, природничий та технологічно-технічний. Зазначені підходи до забезпечення сталого розвитку можна представити у вигляді наступної схеми (рис 1).

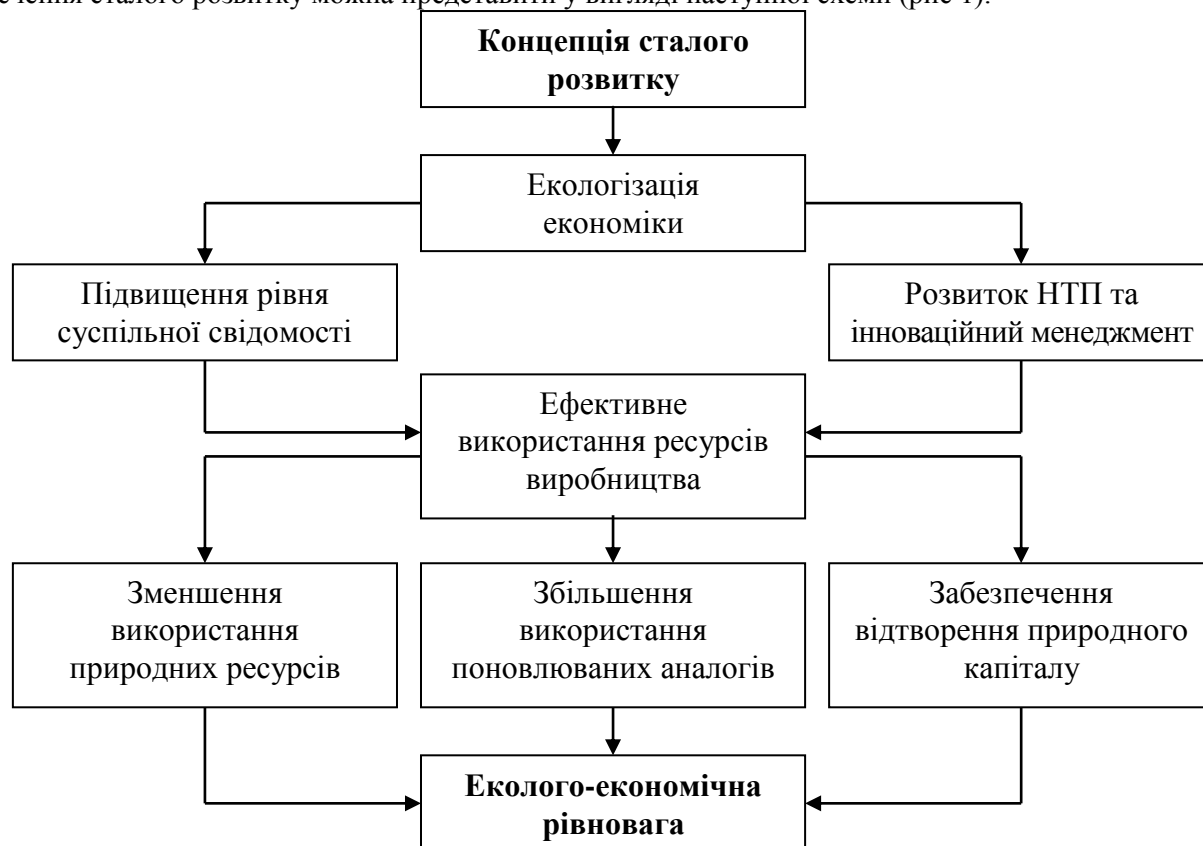

Рис. 1. Екологізація економіки як шлях забезпечення сталого розвитку національного АПК

Як зазначає В.М. Трегобчук, стратегічною метою нової агроекологічної політики має бути цілеспрямоване переведення національного АПК на модель сталого, екологічно зрівноваженого, екологічно безпечного й ефективного розвитку, виробництво екологічно чистих продуктів харчування та всебічна охорона навколишнього середовища при веденні сільського господарства і функціонуванні переробних галузей.

Реалізація зазначених завдань в аграрній сфері економіки повинна здійснюватись на основі формування економічної збалансованості аграрного виробництва в регіонах з урахуванням їх природно-ресурсного потенціалу, раціонального використання природно-економічних умов; застосування природо – і ресурсозберігаючих технологій, що адаптовані до місцевих умов; створення цивілізованих умов для проживання в сільській місцевості як основи припливу працездатних верств населення та відтворення людського капіталу.

Отже, сталий розвиток національного АПК повинен передбачати забезпечення на тривалий термін збалансованого економічного зростання та покращання соціальних і екологічних умов діяльності.

ТІНІЗАЦІЯ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ: ГЕНЕЗИС ПРОБЛЕМИ ТА МЕХАНІЗМ ПОДОЛАННЯ

Розвиток земельної реформи не лише сприяв зростанню чисельності категорій землекористувачів, але й спричинив появу в сфері аграрного землекористування такого явища як “тінізація”. Характерною особливістю тінізації земельних відносин в аграрному секторі економіки є природа цього явища. Вона, на відміну від інших сфер економіки, спричинена не стільки економічними чинниками, як факторами організаційного характеру. Потенційні учасники земельного ринку спотворили його інституціональний базис ще до початку правової легітимності ринкових відносин у сфері аграрного землекористування. Причина тінізації ринку земель обумовлена тривалою заборонаю операцій з ринкового обігу земель (купівлі-продажу, застави тощо) та суттєвим затягуванням процесів формування регуляторного середовища в цій сфері. Організаційні чинники тінізації земельного ринку тісно пов’язані з економічним підґрунтям. Земельні ресурси виступають продуктивним капіталом, який здатен забезпечувати дохід власнику, але нині вартість цього капіталу суттєво низька. Завдяки цьому та через слабку захищеність земельної власності відбуваються процеси концентрації земельного капіталу в руках обмеженого кола осіб.

Право власності на земельні ресурси регламентоване нормативно-правовими актами, але не завжди це право дає можливість отримати реальну економічну вигоду їх власнику. В умовах мораторію купівлі-продажу земельних ресурсів масштабного характеру набули орендні відносини. Оренда землі – важлива структурна ланка земельного ринку. Характер розвитку орендних відносин в значній мірі може відображати майбутні тенденції розвитку відносин в умовах функціонування повноцінного земельного ринку. Вітчизняні реалії показують, що орендодавці – власники землі, є більш залежними від орендарів. Хоча в світовій практиці орендних відносин орендодавці диктують свої права для орендарів. Нині ставки орендної плати встановлюються недостатньо обґрунтовано, відсутні механізми спонукання орендарів до раціонального використання земельних ресурсів, в значній мірі орендодавці позбавлені вибору орендарів, котрі забезпечують ефективне використання земельних ресурсів. У сфері оренди землі комунальної власності також існує чимало порушень: відсутність документального підтвердження оренди земель місцевих громад, необґрунтовано низькі ставки орендної плати, відсутність конкурсних механізмів передачі земель в оренду тощо.

Масштабних розмірів набули операції пов’язані зі зміною цільового призначення сільськогосподарських земель, неправомірним захопленням земельних ділянок, зміною меж землекористування, продажем земельних паїв за відсутності об’єктивних цін на них тощо. Такі негативні процеси в сфері використання земель сільськогосподарського призначення призводять до скорочення площ сільськогосподарських угідь та в перспективі призведуть до загострення проблеми продовольчої безпеки держави.

Тіньові операції з земельними ресурсами створили проблеми збереженості ґрунтів та відтворення їх родючості.

Загалом тіньовий ринок сільськогосподарських земель можна визначити як неоднорідний за структурними проявами процес, кінцеві наслідки якого спричиняють вплив на кількісні показники земельних ресурсів, їх якісний стан та соціально-економічні результати діяльності землевласників і землекористувачів. Тобто тіньовий ринок сільськогосподарських земель відрізняється від легального, цивілізованого ринку спрямованістю інтересу. Якщо використання земельних ресурсів окрім особистого інтересу передбачає задоволення суспільного інтересу, то такий земельний ринок є легальним та правомірним. У випадку переслідування суто особистого інтересу в процесі використання земельних ресурсів слід вести мову про його ідентифікацію як тіньового. При цьому задоволення економічного інтересу землекористувача та суспільства повинно здійснюватися на принципах раціонального використання, охорони та збереження земельних ресурсів.

Пошук шляхів усунення проблеми тінізації та мінімізації її впливу на сучасному етапі земельних відносин в аграрному секторі економіки вимагають радикальних заходів щодо припинення процесу вибуття з обороту земель сільськогосподарського призначення, зменшення рівня деградації ґрунтів, підвищення соціально-економічної віддачі земельних ресурсів. Вирішення проблеми не повинно обмежуватися локальними, тимчасовими заходами.

Вихід з проблеми слід шукати, насамперед, у забезпеченні захисту прав власності на землю, створенні економічних можливостей для ефективного використання земельних ресурсів, вихованні

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

моральних, інтелектуальних якостей землекористувачів.

Конкретними заходами по недопущенню поглиблення тінізації ринку земель сільськогосподарського призначення повинні стати: система чіткого зонування земель, створення мережі інформаційного забезпечення учасників земельного ринку, всановлення належного порядку в системі реєстрації земельної власності та операцій з землею, створення системи обмежень для недопущення надмірної концентрації земель окремими суб'єктами земельних відносин та протидії застосуванню екологічно небезпечних технологій.

Першочергових заходів слід ужити по проведенню інвентаризації та обліку земель сільськогосподарського призначення не лише щодо їх стану, але й приналежності власнику, а також формування системи правил та нормативів надання земельних ділянок у власність, оренду.

Оперативним чином слід забезпечити прийняття спеціального законодавства, що регламентує права, обов'язки та відповідальність у сфері власності на землю сільськогосподарського призначення.

Филипенко В.С., к.э.н.,

доцент кафедры экономики предприятий

Учреждение образования «Полесский государственный университет»

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕЛИОРИРОВАННЫХ ЗЕМЕЛЬ

В составе Республики Беларусь Полесье занимает особое место благодаря выгодному географическому положению, значительным природным и трудовым ресурсам, более развитой по сравнению с другими регионами инфраструктуре, что создает благоприятные предпосылки для интенсивного развития сельского хозяйства в этом регионе. Полесье, занимая 6,1 млн га, (30% территории республики) обеспечивает почти половину валовой продукции сельского хозяйства республики, в том числе зерна – 40 %, картофеля и овощей – до 50, сахарной свеклы – 15, молока и мяса – 45 %.

Сельскохозяйственное производство региона до 1960 г. носило исключительно экстенсивный характер, что делало его стихийным и непредсказуемым. С целью коренного изменения условий труда и жизни населения Полесского региона на протяжении 1964–1990 гг. выделялись крупные государственные инвестиции в сельское хозяйство для проведения мелиорации заболоченных и переувлажненных земель. Реализация программы мелиорации позволила ввести в сельскохозяйственный оборот около 1,8 млн га обновленных земель. Мелиорированные земли, в которые вложены значительные финансовые средства и труд нескольких поколений сельских тружеников, являются важным природно-техническим ресурсом и национальным богатством Беларуси, от эффективности использования и охраны которого во многом зависят экономическая, социальная и экологическая ситуации в стране, благополучие ее населения. При средней продуктивности в зерновом эквиваленте сельскохозяйственных угодий 33 ц к.ед./га, в том числе на пашне – 45 ц к.ед./га, передовые хозяйства достигали продуктивности до 80 ц к.ед./га.

Потенциальные возможности мелиорированных земель, современный уровень мелиоративного земледелия позволяют повысить их продуктивность по меньшей мере в 1,5 раза и превратить в гарантированный источник получения растениеводческой и животноводческой продукции независимо от погодных условий. В то же время адаптация аграрной сферы происходит в изменяющейся экономической среде на фоне имеющих место перестроечных явлений в экономике республики, результатом которых явилось снижение доходности аграрного производства в целом.

В этой связи при переходе к рыночной экономике, наряду с государственной поддержкой сельскохозяйственных товаропроизводителей, первоочередными и наиболее важными в аграрной науке являются проблемы экономического обоснования оптимального функционирования мелиоративных систем Белорусского Полесья с учетом обеспечения недостающих объемов сельскохозяйственной продукции и поддержания экологического равновесия в регионе. Разработка теоретических и прикладных основ рационального использования и воспроизводства природных ресурсов как материальной основы социально-экономического развития региона является существенным вкладом в решение продовольственной безопасности республики.

В качестве возможных стратегий развития мелиорации следует рассматривать варианты различной интенсивности реконструкции мелиоративных систем (включая полное ее отсутствие, единовременное и поэтапное восстановление всех систем), варианты вывода низкопродуктивных мелиорированных земель из сельскохозяйственного оборота с возможным перераспределением

освобождающихся ресурсов на более плодородные земли.

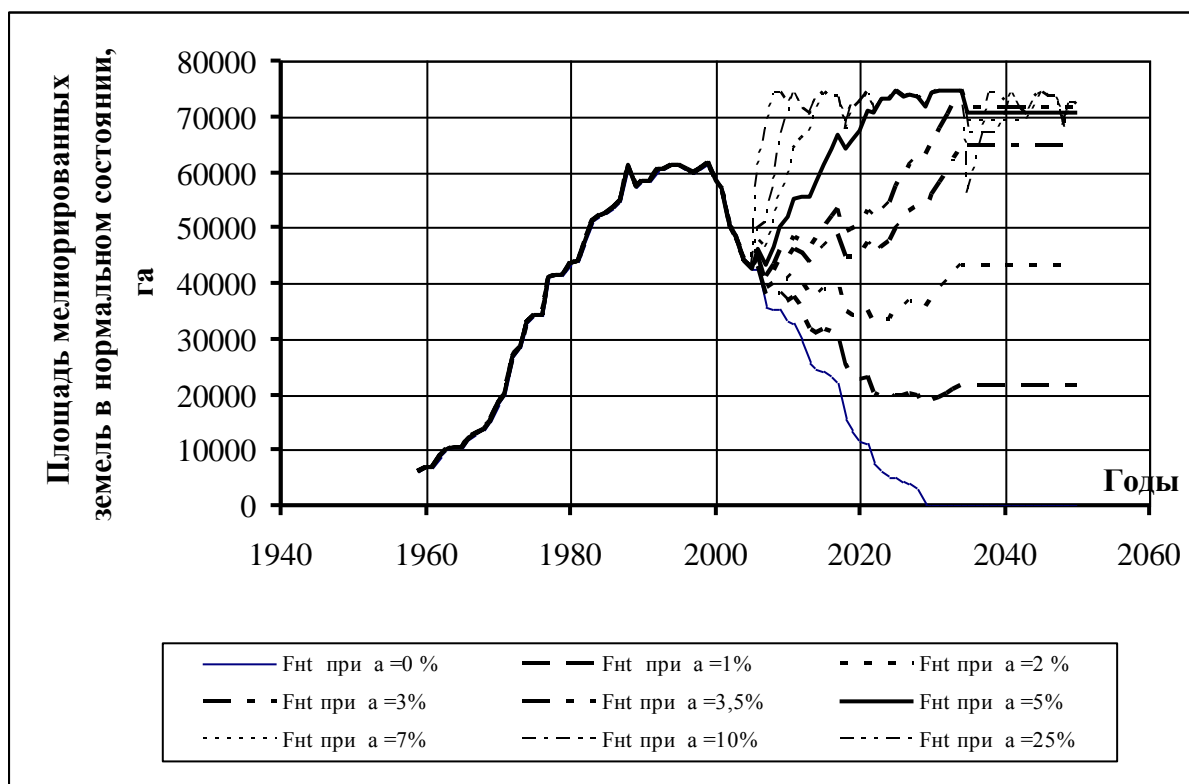

Рис. Прогноз состояния мелиорированных земель в Пинском районе при различных размерах инвестиций на реконструкцию мелиоративных систем

Анализ графика свидетельствует о необходимости проведения ежегодной реконструкции мелиоративных систем на площади, соответствующей 5 % ($\alpha = 0,05$) от мелиорированных земель и вывода из сельскохозяйственного оборота 2,5 % низкопродуктивных земель.

Хлопецький Р.А., аспірант
Луцький національний технічний університет

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАСОБИ ДЛЯ ДОБУВАННЯ ОЗЕРНОГО САПРОПЕЛЮ З-ПІД ШАРУ ВОДИ

На сучасному етапі розвитку Україна перебуває у стані перехідних умов господарювання. За таких умов агропромисловий комплекс вимагає дешевих і якісних органічних добрив та добрив на основі органічної речовини. Одним із таких добрив є озерні сапропелі, запаси на території нашої держави яких дозволяють забезпечити агропромисловий комплекс органічними добривами на багато років. Необхідність добування озерних сапропелів обумовлюється також природньо-екологічним фактором, оскільки більшість озер Західного регіону України перебувають у стані деградації. Внаслідок евтрофності втрачається здатність озера до самоочищення і, як результат, воно замулюється. Такі озера потребують негайного відновлення із збереженням ресурсного потенціалу водойми і, в подальшому, їх раціонального використання.

Основною проблемою очищення озер є відсутність сучасних недорогих засобів для добування сапропелю, особливо з-під шару води. Існуючі засоби для добування сапропелів закордонного виробництва вирізняються високою ефективністю і продуктивністю виконання робіт, але є надто вартісні. Проведений аналіз серед існуючих машин і механізмів для добування сапропелю з-під шару води дозволив виявити слабкі та сильні сторони цих механізмів, та з врахуванням цього запропонувати новий добувний модуль озерних сапропелів. Для розробки середнього шару сапропелю з мінімальними енергозатратами і впливом на екосистему водойми, а також частковим

його зневодненням.

Добувний модуль озерних сапропелів (рис. 1) містить забірну фрезу 1, частково закриту нерухомим корпусом 2, в якій розміщений шнек 3, спряжений патрубками 5 зі шнековими транспортерами 4, які одночасно із транспортуванням виконують функцію зневоднення. Робочими елементами забірної фрези 1 є спіралі Архімеда, які через конічний редуктор приводяться в рух від гідродвигунів (на кресленні не показано). Глибина ходу забірної фрези 1 регулюється гідроциліндрами 6. Під вивантажувальним вікном шнекових пресів 4 розміщені завантажувальні бункери 7 шнекового преса 8, який також як і шнекові транспортери 4 одночасно зі зневодненням виконує функцію шнекового транспортера для вивантаження добутого і зневодненого сапропелю на баржу 9 або на комплекс добувних машин. Всі робочі пристрої приводяться в дію від гідродвигунів, що в свою чергу живляться від гідрогенератора, який приводиться в дію енергетичним засобом 10, що розташований на буксирі 11. Патрубки 12 слугують для скидання вільної води у водойму.

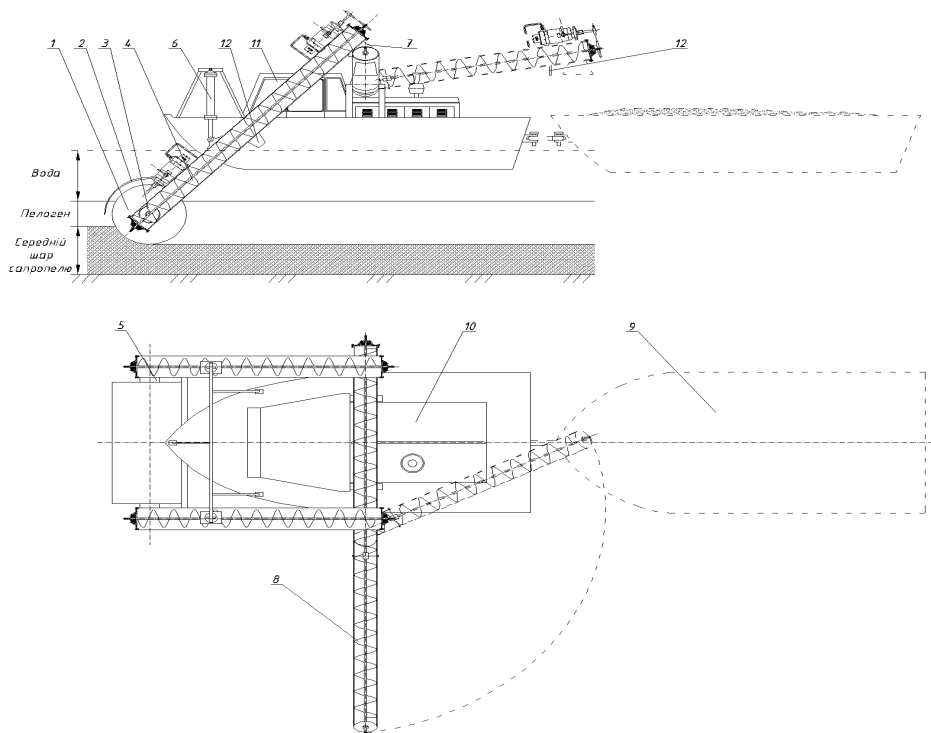

Рис. 1. Схема добувного модулю озерних сапропелів.

1 – забірна фреза; 2 – нерухомий корпус; 3 – шнек; 4 – шнековий транспортер; 5 – гідроциліндри; 6 – завантажувальні бункери; 7 – вивантажувальні вікна; 8 – вивантажувальний шнек; 9 – баржа; 10 – двигун; 11 – буксир; 12 – патрубки.

Добувний модуль озерних сапропелів працює наступним чином.

Робочі елементи забірної фрези 1 вриваються у шар сапропелю, відокремлюючи і захоплюючи сапропель і частково пересуваючи добувний модуль в сторону добування сапропелю. Шар пелогену частково знімається нерухомим корпусом 2. Гідроциліндрами 6 забірна фреза 1 встановлюється на глибину 0,7 її діаметра у середній шар сапропелю. Поверхні робочих елементів забірної фрези 1 при вриванні у шар сапропелю створюють тягову силу, яка переміщає добувний модуль у напрямку розробки пласта.

Відокремлений сапропель під тиском наступних захоплених порцій просувається по внутрішній поверхні елементів забірної фрези 1, що виконані у формі спіралі Архімеда, і потрапляє на витки шнека 3. Шнек 3 транспортує сапропель від середини до периферії забірної фрези 1, де його захоплюють витки шнекових пресів 4, що переміщують і одночасно частково зневоднюють сапропель в бункер 7 шнекового преса 8, який також одночасно частково відділяє вільну воду і виконує функції транспортера та викидає зневоднений сапропель у баржу 9 або на комплекс добувних машин. Вільна вода через патрубки 12 скидається у водойму.

Отже можна зробити логічний **висновок**, що розроблені сучасні технології та засоби для добування сапропелів з-під шару води забезпечують високу ефективність виконання технологічного процесу при мінімальних екологічних наслідках впливу на навколишнє середовище.

Хмельницька Н.М., здобувач
Львівська державна фінансова академія

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Несприятлива екологія природно-ресурсного потенціалу, що склалася в Україні зумовлена, в основному, нехтуванням вимог суспільством об'єктивних економічних та онтологічних законів розвитку економіки. Вона має чітко виражений кризовий характер. Йдеться про те, що внаслідок структурних деформацій економіки, різко погіршилася екологія ресурсів природи. Складність полягає також у тому, що нині в Україні продовжують застосовуватися адміністративно-командні методи вирішення екологічних проблем. Крім того, продовжуються рецесійні процеси в зв'язку з відтворенням земельних і водних ресурсів, повітряного басейну тощо. Ці чинники, як і відсутність необхідних обсягів інвестицій для оновлення технологій та здійснення природоохоронних заходів, а також недостатнє фінансування, спричинили незадовільний стан довкілля. [3 с. 125].

Однією з гострих проблем, які гальмують вирішення питань фінансового забезпечення раціонального використання та охорони природних ресурсів є дефіцит фінансових ресурсів, а також низька ефективність їх використання. Вдосконалення потребують джерела фінансування природоохоронних заходів. Йдеться про те, що нині джерелом інвестування раціонального використання та охорони природних ресурсів є власні кошти підприємств. В той же час фінансування за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів є мізерним. Насамперед це стосується фінансового забезпечення потреб покращення екології природоресурсного потенціалу держави. Фінансове забезпечення заходів покращення екології в Україні зумовлює потребу формування адекватного механізму.

Нині економічний механізм екологічного регулювання ґрунтується на платності природокористування. Його позитив полягає в тому, що завдяки йому економічно обґрунтовано та запроваджено основи платного природокористування. Крім того економічний інструментарій є єдиним засобом, який дозволяє забезпечити надходження фінансових ресурсів в обсягах, необхідних для ліквідації наслідків забруднення навколишнього природного середовища [1, с. 42].

Чинна система платежів за користування природними ресурсами включає в себе не лише порядок визначення розмірів плати, а й механізм її встановлення, вилучення та використання. На нашу думку, плата за користування природними ресурсами повинна залежати від існуючого попиту та пропозиції на цей ресурс на конкретній території та вилучатися у вигляді конкретного податку (збору) або плати за ліцензію, що дає таке право або у вигляді орендної плати.

Плата за використання природного ресурсу повинна залежати також від його територіального розміщення та визначатися величиною затрат на підтримання заданого рівня якості навколишнього природного середовища. Зважаючи на це, ставки платежів за користування природними ресурсами не можуть бути постійною величиною.

Формування та використання коштів, одержаних як плата за використання природних ресурсів доцільно поставити в залежність від величини можливих затрат. Завдяки цьому можна буде встановити перелік природних ресурсів і об'єктів, основні витрати на відтворення яких нестиме державний бюджет.

Фінансове забезпечення раціонального використання та охорони природних ресурсів в Україні найбільш доцільно здійснювати, використовуючи при цьому дворівневий підхід: фінансування природних ресурсів за рахунок коштів держави (Державний бюджет) та коштів місцевих бюджетів.

Згідно з зазначеним критерієм поділу, до державної компетенції мають бути віднесені природні ресурси, що мають стратегічне значення для економіки України. В цей перелік слід включити також унікальні ресурси та об'єкти, програми охорони і відновлення яких не можуть бути реалізовані на місцевому рівні. Однак це не виключає можливості залучення додаткових фінансових та інших ресурсів на реалізацію цих програм з ініціативи місцевих органів влади. Йдеться про потребу удосконалення економічного механізму фінансування процесу використання, збереження, покращення та охорони природних ресурсів. В першу чергу це стосується екології.

Світовий досвід свідчить, що покращення екології природних ресурсів залежить від діючого економічного механізму природокористування, який базується на збалансованому поєднанні регуляторів примусово-обмежувального характеру з регуляторами стимулюючо-компенсаційного характеру, які, в свою чергу, забезпечують сприятливіші умови для природозбереження, а також для забезпечення екологічно безпечних технологій і методів господарювання. Зрозуміло, що приведений

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

інструмент регуляторного впливу держави та місцевих органів влади на запровадження раціонального використання природних ресурсів, їх охорони потребують адекватного фінансового забезпечення.

Список використаних джерел

1. Балджи М. Концептуальні підходи до удосконалення державного регулювання природокористуванням та його застосування / М. Балджи // Економіст. – 2008. – №11. – С. 41 – 43.
2. Голян В.А. Інституціонально–економічні механізми регулювання природокористування/ В.А.Голян // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №2. – С. 24 – 29.
3. Екологія. Підручник / С.І. Дорогунцов, К.Ф. Коценко, М.А. Хвесик та ін. — К.: КНЕУ, 2005. — 371 с.

Хомич А.В., здобувач,
Тараймович І.В., к.т.н.
Луцький національний технічний університет

ЛЬОН ОЛІЙНИЙ ЯК ПЕРСПЕКТИВА ВІДРОДЖЕННЯ ЛЬОНОВИРОБНИЧОГО КОМПЛЕКСУ

В останні роки зростає увага до льону не лише як сировини для текстильної промисловості, але і як джерела отримання високоякісної олії. Харчове і лікувально-профілактичне використання лляного насіння являє собою напрямок, що стрімко розвивається. Проводяться різні дослідження з оцінки благотворного впливу лляної олії на здоров'я людини. Воно придатне також для виробництва інших матеріалів (лаків, фарб, емалей, полімерів тощо).

За кордоном достатню увагу приділяють розробці технічних прийомів обробки олійних сортів льону і напрямків переробки стебел, які одержуються після обмолоту насіння. Належний інтерес до технологій переробки стебел визначається можливим підвищенням рентабельності виробництва за рахунок одночасного використання насіння і волокнистої частини рослини.

Солома олійного льону з успіхом використовується в якості лігніноцелюлозної сировини для виробництва високоякісного паперу (цигаркової, для банкнот тощо), забезпечуючи збереження лісів. Досвід такої роботи є в Італії, де волокно олійного льону використовують для відновлення якості рециркульованих волокон. У процесі обробки волокно льону олійного частково механічно модифікують і потім вводять до складу паперової маси. Простота підготовки пульпи зі стебел олійного льону дозволяє виконувати цю операцію навіть у фермерських господарствах.

Також, на думку ряду фахівців, волокно олійних сортів льону після його модифікації за довжиною і товщиною придатне для виробництва сумішевих пряж. Вітчизняна промисловість може виробляти на даний час цілком конкурентоспроможні лляні і льоновмісні тканини з модифікованого льону.

На сьогоднішній створені промислові технології одержання цього волокнистого продукту з відходів тіпання льону. Розроблено асортимент і відпрацьована технологія виробництва текстильних виробів медичного та санітарно-гігієнічного призначення, які не мають аналогів за кордоном.

Волокно льону олійного також використовують для виготовлення гігроскопічної медичної вати та виробництва нетканих матеріалів різного призначення і армування конструкцій полімерних матеріалів для автомобілів. Адаже наразі у ряді північних країн (Фінляндія, Норвегія, Німеччина) посіви навіть волокнистого льону-довгунця орієнтують на промислове використання волокна в конструкційних матеріалах. У Фінляндії, де кліматичні умови для здійснення розстилу не сприятливі, була відпрацьована нова система збирання льону.

Коли насіння достигало, голівки зрізали, насіння з них відбиралося, а солома залишалася на зиму. Одержаний на весні «стоянець» скошували та проминали, сирець залишався на полі для підсушування. Потім його піднімали, заковували у рулон та транспортували на підприємства для виділення волокна, спрямованого для використання у композитах. Біологічні процеси, які відбуваються взимку та навесні полегшують виділення волокна від костриці та супутніх тканин.

Посівні площі льону олійного з кожним роком в Україні збільшуються. У 2009 році в усіх категоріях господарств його було посіяно 48,8 тис. га, а у 2003 році всього 12,9 тис. га. Таке розширення посівних площ обумовлене коротким вегетаційним періодом, невибагливістю до ґрунтів, хорошою врожайністю, стійкістю до осипання, а також своєю рентабельністю. Адаже помітно зріс попит на його насіння як в Україні, так і в інших країнах. Середня врожайність насіння складає 11,6 ц/га, а максимальна – 25,7 ц/га.

Слід зазначити, що в даний час практично у всіх льонозасівних зонах України агропромислове

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

виробництво льону є дотаційним. Тому проблема підвищення рентабельності при вирощуванні й переробці стебел і зниження залежності від дотацій є важливим практичним завданням. Досвід вирішення подібних завдань за кордоном, зокрема в Канаді, вказує на перспективність виробництва льону для подвійного використання, коли необхідна рентабельність забезпечується використанням насіння і волокна. Для цих цілей, саме в наших умовах, найбільш прийнятною групою льону є льон олійний (льон-межеумок). Його волокно може стати додатковим джерелом сировини для вітчизняної текстильної промисловості і, в свою чергу, сприятиме вирішенню проблеми імпортозаміщення. В даний час в ряді регіонів України вже вирощуються олійні сорти льону, але, на жаль, стебла, які одержуються при цьому вважаються ще побічним продуктом і практично не використовуються. У зв'язку з цим, безумовно, не викликає сумніву актуальність проблеми, пов'язаної з вивченням властивостей льону олійного, перш за все, з точки зору використання його в якості текстильної сировини.

Для розширення обсягів виробництва олійного льону необхідні додаткові дослідження його властивостей (стебел і волокна), в тому числі і для розробки ефективних методів прогнозування технологічної цінності при районуванні нових селекційних сортів. В даний час ця проблема не вирішена з причини відсутності методик оцінки технологічних властивостей олійного льону, які повинні враховувати особливості переробки стебел і використання волокна в текстильній промисловості.

Хомич С.М., аспірант
Луцький національний технічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДОБУВАННЯ САПРОПЕЛІВ

Важливим критерієм при виборі технології, способу і засобу для розробки покладів озерних сапропелів повинна бути його екологічна чистота, тобто добувні роботи не повинні призводити до порушення екосистеми озера, забруднювати водовідвідні канали, викликати повторну евтрофію озера. З іншого боку вимоги, які ставляться саме до засобів механізованого добування сапропелю повинні забезпечувати добування покладів природної вологості, а вимоги до якості добутої сировини при використанні різних засобів також не однакові. Тому далі наведено класифікацію конструкцій забірних пристроїв, які використовуються у засобах для добування сапропелю різними технологіями.

З аналізу літературних джерел відомо дві технології добування сапропелю: це з-під шару води та з-під шару торфу, (грунту, піску, або іншої породи мінеральних покладів), в значній більшості дані технології можна вважати способами розташування сапропелевих покладів.

Серед відомих способів добування озерних покладів найбільшого розповсюдження набули механічна, гідравлічна та гідромеханізована, менший акцент уваги звертався на пневматичну і пневмомеханізовану, а також існує безліч інших способів добування сапропелевих покладів назва яких в більшості співпадає і відповідає назві робочого органа або забірної пристрою, який входить до складу агрегата, та виконує роботу. Так наприклад: шнековий спосіб добування сапропелю, шнековий забірний пристрій, шнековий засіб (установка) для добування сапропелю. Така сукупність співпадань не дає можливість визначенню досконало точної класифікації способів та технологій засобів або пристроїв для добування сапропелю, вона є багатоваріантна і різноманітна.

На наш погляд було б доцільніше дати чітке визначення технологій добування сапропелів, які б враховували всі особливості їх класифікації і давали можливість на основі аналізу отримувати нові засоби з попередньо визначеними принципами роботи та параметрами робочих органів у відповідності до їх типів.

Для розробки сапропелевих родовищ можуть бути використані землерийні машини, днопоглиблювальні, землечерпальні, забірні і землевсмоктувальні пристрої, грейферні, шнекові, ковшові, вакуумні, ежекторні, скреперні і інші, а також комбіновані установки. Така різноманітність способів екскавації зумовлена багатоманітністю умов залягання озерних покладів, хіміко-технічними властивостями сапропелів, розмірами родовищ, вимогами до готової продукції і рядом інших причин.

Рис. 1. Класифікація технологій та забірних пристроїв для добування сапропелів

На рис. 1. запропонована класифікація технологій добування сапропелю, що враховує застосування відомих забірних пристроїв для розробки певних типів родовищ і дає можливість створенню нових.

Чернов С.І., к. держ. упр.
Голова Харківської обласної ради

МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ АКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Для здійснення політики розвитку регіональні та місцеві органи влади повинні мати відповідні економічні та фінансові можливості. Відсутність таких можливостей і в подальшому призводитиме до територіального розпорошення державних та регіональних ресурсів, неефективного їх використання, дезінтеграції зусиль у вирішенні державних, регіональних та місцевих проблем, що зумовлює подальше поглиблення територіальних диспропорцій в економічному та соціальному розвитку.

Незважаючи на позитивні результати реалізації Бюджетного кодексу, власна доходна база місцевого самоврядування залишається слабкою. Бюджетним кодексом було закладено основу для розвитку територіальних громад, передбачивши у складі місцевих бюджетів джерела надходжень до бюджетів розвитку. Однак їхня низька питома вага свідчить про те, що ці ресурси вже себе вичерпали. Не вирішено питання забезпеченості доходами місцевих бюджетів на виконання власних повноважень. Врахування таких видатків, як утримання органів місцевого самоврядування, освіта, охорона здоров'я, культура під час визначення міжбюджетних трансфертів забезпечує їхнє виконання на мінімальному рівні. Однак перелік доходів, передбачений на виконання власних повноважень, є недостатнім, особливо в сільській місцевості. Рівень власних доходів сільських бюджетів у 4 – 6 разів менший за відповідний рівень доходів на одного мешканця міських бюджетів.

Реформування міжбюджетних відносин на базовому рівні має здійснюватися разом з реформуванням адміністративно-територіального устрою та формуванням територіальних громад у

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

сільській місцевості, здатних надавати якісні послуги населенню на рівні гарантованих державою соціальних стандартів.

До цього часу відсутній механізм формування місцевих бюджетів на основі гарантованих державою соціальних стандартів надання послуг населенню незалежно від місця його проживання. На сьогоднішній день формування місцевих бюджетів здійснюється на формальній основі за нормативами бюджетної забезпеченості, виходячи з наявних можливостей державного бюджету. Такий розподіл забезпечує лише справедливий та прозорий розподіл наявних ресурсів держави, однак не враховує об'єктивні потреби територіальних громад. Як наслідок – знижується рівень життя населення, особливо на базовому рівні.

Так, бюджетна забезпеченість із розрахунку на одного жителя села, селища та міста коливається від 50 до 700 гривень на рік. Такі диспропорції свідчать про значні територіальні відмінності як в економічному розвитку сільських, селищних територіальних громад, так і в рівні життя населення.

Існує потреба у запровадженні порядку формування місцевих бюджетів на основі державних соціальних стандартів, що забезпечуватиме мінімальний рівень надання послуг населенню незалежно від його місця проживання.

Окрім цього, важливу роль у процесах регіонального розвитку відіграє інвестиційна політика. Процес інвестування слід розглядати як один з основних чинників зростання економіки як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях.

Реалізація інвестиційної політики в Україні з часу незалежності пов'язана із багатьма негативними тенденціями, які гальмують процеси припливу вітчизняного та зарубіжного капіталів. Це недостатня інвестиційна привабливість вітчизняної економіки для іноземних інвесторів, що зумовлює певні обмеження щодо надання інвестиційних кредитів (завдяки недостатності гарантій, недосконалості нормативно-законодавчої бази, а також внаслідок дії інших чинників підвищення ризику); низька доступність нових прогресивних технологій та відсутність практики використання сучасних форм управління інвестиційною діяльністю на макро- та мікроекономічному рівнях.

Для проведення ефективної державної регіональної політики головним і першочерговим завданням є інтенсифікація активної регіональної інвестиційної політики, одночасно із налагодженням механізму здійснення на постійній основі контролю місцевих органів виконавчої влади у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів. Базовим інструментом для здійснення даного завдання державної регіональної політики має стати оцінка результатів діяльності регіональних органів виконавчої влади.

Однак у вигляді, в якому вона здійснюється відповідно до чинного урядового рішення, не варто чекати від її здійснення результативності та об'єктивності. Окрім невідповідності критеріїв оцінки, даний моніторинг є незавершеним механізмом. Він не дає відповіді коли, кому і що потрібно вжити для поліпшення соціально-економічного становища серед інших регіонів країни.

Першочерговим завданням реалізації ефективної державної регіональної політики має стати пошук інструментів та вироблення механізмів стимулювання місцевих органів виконавчої влади до здійснення активної, ефективної діяльності у забезпеченні соціально-економічного розвитку відповідних територій.

Чмыр Н.Н., старший преподаватель кафедры экономики предприятий
Учреждение образования «Полесский государственный университет»

ОСОБЕННОСТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Странам с неблагоприятными природно-экономическими условиями для производства продовольствия, а также странам, имеющим экономически зависимые государства присуща ориентация на импорт продовольствия. Страны, ориентированные на экспорт продовольствия, как правило, располагают лучшими природно-климатическими условиями для его производства. Страны, обеспечивающие внутренний рынок важнейших видов продовольствия за счет собственного производства, проводят протекционистскую политику, гарантируя тем самым продовольственную безопасность. Решение проблемы продовольствия за счет собственного производства находит все большее распространение, как в отдельных государствах, так и в их блоках. Проблема продовольственной безопасности рассматривается каждым государством в отдельности,

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

количественные и качественные параметры ее определяются с учетом уровня экономического развития. Сложность продовольственной ситуации в республике и ее возможная зависимость от закупок продуктов за рубежом ставят неотложную задачу разработки комплекса мер, обеспечивающих продовольственную безопасность по определенному перечню продуктов.

К важнейшим направлениям достижения продовольственной безопасности относятся стимулирование стабильного развития агропромышленного производства до уровня, достаточного для формирования государственных и региональных продовольственных фондов основных видов продуктов питания, сырья, а также экспортной ориентации АПК; содействие повышению покупательной способности продуктов питания до уровня потребления 3500 ккал/день при сокращении расходов на продовольствие в семейном бюджете до 30-35 %; создание резерва валютных ресурсов, необходимых для импорта недостающего продовольствия и сырья за счет расширения экспорта продукции сельского хозяйства и совершенствования его структуры.

Беларуси как суверенному государству предстоит решать эту проблему исходя из собственных возможностей путем стабильного развития агропромышленного производства. Достижение стратегической цели развития АПК требует проведения целенаправленной политики с учетом политических, экономических и экологических особенностей.

Политические особенности заключаются в том, что Республика Беларусь проходит период международного признания и вхождения в мировое сообщество.

Республика Беларусь имеет следующие экономические условия:

- разрыв многолетних интеграционных связей;
- потеря традиционных источников материально-технических ресурсов;
- нестабильность финансово-денежной системы;
- ограниченность рынков сбыта.

Переориентация государства с межреспубликанского разделения труда на международное требует дополнительного вложения средств. Неблагоприятная экологическая ситуация после Чернобыльской катастрофы сильно осложнила проблемы жизнеобеспечения, особенно в загрязненной радионуклидами местности.

Взаимоотношения рынка продовольствия страны с мировым рынком необходимо строить с учетом того, что мировой рынок – это рынок товаров, производимых в лучших условиях или имеющих высокий уровень экспортной ориентации и поддержки, поэтому мировые цены всегда будут ниже себестоимости производства в худших условиях; условия сельскохозяйственного производства в Беларуси не только не самые благоприятные, но и отличаются нестабильностью, которая возрастает в результате процессов, связанных с глобальным потеплением климата.

Стратегическая цель развития АПК Беларуси – достижение и поддержание продовольственной безопасности страны, т.е. самообеспечение продовольствием по 9-ти важнейшим группам продуктов за счет собственного производства должно составлять не менее 85 % от общей потребности.

Реализация стратегической цели требует выполнения комплекса мероприятий, связанных с техническим перевооружением сельского хозяйства, укреплением производственного потенциала, интенсификацией земледелия и животноводства, социально-экономическими преобразованиями.

Дальнейшее наращивание объемов продовольствия потребует конкретизации стратегических уровней продовольственной безопасности, механизмов их достижения, разработки приоритетов аграрной политики, расчета средств и источников их покрытия, принятия мер государственного характера по поэтапной реализации стратегии. Таким образом, стратегия формирования продовольственного фонда должна базироваться на принципах самообеспечения республики продовольствием как важнейшим условием прочной экономической основы суверенитета и независимости государства. Направленность на самообеспечение не предполагает самоизоляцию республики в формировании продовольственных ресурсов. Наоборот, речь идет о наращивании производства на экспорт и совершенствовании структуры импорта, что наряду с использованием преимуществ международного разделения труда и благоприятной конъюнктуры рынка способствует укреплению продовольственной независимости государства.

ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Інвентаризація як метод обліку і контролю володіє набором технічних прийомів, які дозволяють виконати поставлені перед нею завдання і, як наслідок, вирішити багато складних проблем в практичній діяльності суб'єктів господарювання. Однак, дослідження стану інвентаризаційної роботи на сільськогосподарських підприємствах свідчить про наявність ряду недоліків та порушень при її здійсненні, а саме:

1. Відсутність належного планування інвентаризаційного процесу та недотримання загального порядку здійснення інвентаризації, визначеного законодавчо-нормативними актами.

2. На багатьох підприємствах не приймається та не затверджується у встановленому порядку рішення про проведення інвентаризації, створення інвентаризаційних комісій, регулювання та відображення в обліку результатів інвентаризації.

3. В переважній більшості випадків ще до початку інвентаризації заповнюються інвентаризаційні описи (акти інвентаризації), що в значній мірі сприяє її формальному проведенню та суперечить методиці її здійснення.

4. Мають місце порушення при документальному оформленні інвентаризації, зокрема на багатьох підприємствах не складаються порівняльні відомості, протоколи інвентаризаційних комісій, акти контрольних перевірок інвентаризації, річні відомості інвентаризації та інші документи. Багато в чому недоліки при складанні інвентаризаційних документів зумовлює відсутність або недостатня відповідність потребам практики документального забезпечення процесу інвентаризації, що вимагає розробки конкретних пропозицій з його покращення.

5. Існують окремі випадки непроведення обов'язкової інвентаризації перед складанням річної фінансової звітності або ж неповного охоплення нею всіх активів, власного капіталу та зобов'язань підприємства.

6. На деяких підприємствах взагалі не здійснюється інвентаризація певних видів активів та зобов'язань, наприклад: земельних ділянок, дебіторської та кредиторської заборгованостей, сільськогосподарської продукції а також активів і зобов'язань позабалансового обліку, в тому числі орендованого майна.

7. В процесі проведення інвентаризації на великій кількості суб'єктів господарювання не здійснюються інвентаризаційні процедури з визначення фактичного стану та перевірки правильності оцінки об'єктів інвентаризації. Це робить неможливим повне виконання всіх завдань інвентаризації та ставить під сумнів достовірність її результатів.

8. Низький професійний та кваліфікаційний рівень членів інвентаризаційних комісій не дозволяє забезпечити ефективність та раціональність інвентаризаційного процесу.

Взагалі, на нашу думку, необхідно відзначити, що основні причини незадовільного стану інвентаризаційної роботи на сільськогосподарських підприємствах, який впливає із викладеного вище, носять переважно об'єктивний характер і включають:

- недосконалість існуючих законодавчо-нормативних актів, що регулюють проведення інвентаризації, їх невідповідність новим вимогам реформованого бухгалтерського обліку;

- неналежне документальне забезпечення інвентаризаційного процесу, в тому числі відсутність затверджених форм документів з інвентаризації окремих об'єктів (земельних ділянок, власного капіталу, активів і зобов'язань позабалансового обліку та інших);

- недоліки в методичному забезпеченні інвентаризації та відсутність науково обґрунтованої методики інвентаризації земельних ділянок, власного капіталу, дебіторської та кредиторської заборгованості, орендованого майна тощо.

Все це автоматично призводить до виникнення суб'єктивних причин неналежного здійснення інвентаризаційного процесу, основною серед яких є недостатня увага до проведення інвентаризацій керівників, власників та інших посадових осіб суб'єктів господарювання. При цьому втрачається можливість застосування достатньо ефективного та порівняно дешевого інструменту забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку і фінансової звітності, збереження майна.

Важливість інвентаризації в господарській діяльності підприємств зумовлює необхідність подальшого дослідження проблем, що виникають в ході реалізації процесу інвентаризації та знаходження шляхів їх вирішення.

Швець Т. В., к.е.н., доцент
Житомирський національний агроекологічний університет

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Функціонування вітчизняних аграрних підприємств в ринкових умовах зумовлює становлення принципово нових підходів до механізму їх господарювання та характеру управління. Оскільки зовнішнє середовище постійно змінюється й ускладнюється, то система управління ресурсним потенціалом аграрного сектора економіки має набути нових якостей, розширюючи свої можливості. Зміни ділового середовища діяльності вітчизняних підприємств, пов'язані з розвитком конкуренції, інформаційних технологій, глобалізацією бізнесу та з іншими чинниками, обумовлюють необхідність застосування менеджменту, націленого на ефективне використання обмежених ресурсів. Сучасний стан сільськогосподарського виробництва України не дозволяє розв'язати основні проблеми функціонування агропродовольчого ринку без створення системи комплексного управління формуванням і використанням ресурсного потенціалу в аграрному секторі економіки.

Фундаментальні дослідження теоретико-методологічних проблем управління, державного регулювання економіки та становлення економічної системи належать таким ученим, як С. Брю, Е. Вайнінг, Д. Веймер, Д. Кейнс, Ф. Котлер, К. Макконнел, Т. Пітерс, П. Самуельсон, П. Хейне та ін. Окремі аспекти формування ресурсного потенціалу й управління його використанням відображені в роботах російських і вітчизняних дослідників, зокрема: Л. Абалкіна, В. Амбросова, В. Андрійчука, М. Лобаса, І. Лукінова, О. Онищенко, Б. Пасхавера, Г. Підлісецького, І. Репіної, В. Ситника, А. Чупіса, В. Юрчишина та ін.

Відомі в економічній літературі підходи до управління ресурсним потенціалом довгий час не повною мірою враховували екологічні, територіальні та демографічні чинники його формування і використання. Цей недолік частково було усунено розробками представників еколого-економічної школи дослідження ефективності використання ресурсів сільського господарства: О. Балацького, П. Борщевського, Б. Данилишина, С. Дорогунцова, Л. Мельника, О. Павлова, Н. Реймерса, В. Трегобчука, О. Царенка та ін. Дослідження цих учених спрямовані на обґрунтування шляхів відновлення та підтримки навколишнього середовища в стані екологічної рівноваги в умовах інтенсифікації сільського господарства. Незважаючи на широкий спектр питань, охоплених дослідженнями, недостатньо опрацьованими як у зарубіжній, так і у вітчизняній літературі залишаються питання комплексного підходу до розроблення механізму управління формуванням і використанням ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, що і обумовило проведення окремого дослідження.

Рациональне управління ресурсним потенціалом аграрного сектора економіки має ґрунтуватися на комплексному, взаємодоповнюючому впливі всіх факторів сільськогосподарського виробництва: земельних, фінансових, матеріально-технічних та трудових. Розглядати окремо вплив цих факторів на результати використання головного ресурсного потенціалу країни – землі вбачається недоцільним. Проведені наукові дослідження свідчать, про те, що технологічно не збалансовані виробничі ресурси використовувати ефективно дуже складно, оскільки відповідно до наукової організації виробництва на одиницю земельної площі і худоби необхідно мати певну кількість різного виду ресурсів. В даний час в методичному плані залишаються недостатньо розробленими і дискусійними окремі принципи і критерії класифікації, оцінки структурних змін і визначення ефективності використання різних ресурсів у сільськогосподарському виробництві.

Ефективність управління ресурсним потенціалом сільськогосподарського підприємства залежить від якісного складу та належного стану ресурсів, ступеня відповідності складових потенціалу стратегічним цілям і завданням та безпосередньо пов'язана з функціонуванням і розвитком підприємства. У виробничих умовах на нього впливає конкретна система зовнішніх і внутрішніх зв'язків між елементами (ресурсами, підрозділами), наявність технологій, в т. ч. управлінських та впровадження інновацій.

Отже, визначальне місце у системі забезпечення ефективності господарювання належить раціональному управлінню ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, оскільки сучасне і майбутнє агропромислового комплексу країни чи її певного регіону знаходиться у безпосередній залежності від рівня ефективності кожного окремого взятого агроформування і їх сукупності.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз / В. Г. Андрійчук. – Вид. 2-ге без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 292 с.
2. Пасхавер О. Й. Формування великого приватного капіталу в Україні / О. Й. Пасхавер, Л. Т. Верковова, Л. З. Супнін; Центр економ. Розвитку. – К.: “Міленіум”, 2001. – 90 с.
3. Репіна І. М. Підприємницький потенціал: методологія оцінки та управління / І. М. Репіна // Вісник Української академії державного управління при Президенті України. – 1998. – №2. – С. 262–271.

Шестакович Н.К., магістр економічних наук, аспірант
Полесский государственный университет

ЗНАЧЕНИЕ И ОСОБЕННОСТИ СПЕЦИАЛИЗАЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА

По данным Продовольственной и сельскохозяйственной Организации Объединенных Наций за последние 10 лет индекс цен ФАО на продовольствие возрос в 2,6 раза с 90 пунктов в 2000 году до 230 в марте 2011 года, при этом индекс цен на мясо вырос в 1,76 раза, молочные продукты – 2,46, зерновые – 2,96, масло и жиры – 3,82, сахар – 3,21 раза. Все это обуславливает необходимость наращивания производства всех видов сельскохозяйственной продукции, что является главной и актуальной задачей для страны. [1]

От того, каковы будут темпы и характер увеличения производства продуктов земледелия и животноводства, зависит успех в развитии не только самого сельского хозяйства, но и многих отраслей промышленности, роста национального богатства, выравнивание условий жизни в городской и сельской местности.

Среди многочисленных факторов, способствующих решению этих задач, одна из важных ролей принадлежит специализации сельскохозяйственного производства. Понимая это, руководством Республики Беларусь уделяется значительное внимание вопросу совершенствования специализации, что находит отражение в содержании государственных стратегических программ развития страны и обеспечения продовольственной безопасности.

Специализация является одним из важнейших факторов содействующих повышению эффективности аграрной сферы, с одной стороны, и, с другой стороны, является объективно необходимым фактором развития интеграционных процессов в аграрном производстве, которые также благоприятствуют повышению эффективности производства сельхозпродукции.

В основе процесса специализации производства лежат два фактора: непосредственно процесс общественного разделения труда – во-первых, и природно-климатические особенности той или иной территории – во-вторых. Отсюда напрашивается следующий вывод, касающийся определения данного понятия.

Специализация сельскохозяйственного предприятия представляет собой сосредоточение деятельности на производстве одного или нескольких видов конкурентоспособной товарной продукции, для производства которых здесь имеются наилучшие условия: природные, социальные, технические, трудовые и прочие. [2, с.9]

В сельском хозяйстве как и промышленности имеет место положительный экономический эффект от углубления специализации, который находит свое выражение в увеличении выхода как валовой так и товарной продукции в расчете на единицу поля-производства, труда, на единицу затрат, отражая тем самым более высокий уровень эффективности их использования.

То есть преимущество специализации состоит в возможности повысить выход товарной продукции и снизить ее себестоимость за счет более эффективного и полного использования природных условий и производственных ресурсов. [3, с.7]

Вследствие этого, можно говорить о том, что углубление специализации, является одним из шагов к интенсивному процессу воспроизводства, когда наращивание объемов производимой продукции происходит за счет более качественного использования всех факторов производства, а не за счет привлечения дополнительного их количества.

Однако в сельском хозяйстве специализация производства осуществляется с учетом факторов определяющих специфику сельскохозяйственного производства, таких как природные условия, биологические свойства растений и животных, особенности использования земли, материальных и трудовых ресурсов и так далее. И поэтому углубление специализации может сдерживаться по следующим причинам: растянутость производственного цикла во времени,

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

сезонний характер получения дохода и прибыли, необходимость соблюдения технологических требований в производственном процессе (соблюдение севооборотов), необходимость обеспечения трудом сельского населения равномерно в течение всего года и прочие.

Впрочем, в полной мере, необходимо отдавать себе отчет, что эффективность процесса специализации и ее углубления должна носить не только экономический характер, но также должна учитывать социальный и экологический аспекты сельскохозяйственного производства. То есть в основе проведения предприятием процесса углубления специализации должно находиться не только достижение экономической, но также социальной, и экологической эффективности, то есть специализация должна быть не просто максимально эффективной, но в большей степени оптимальной.

Все это и определяет своеобразие процесса специализации сельскохозяйственного производства, и отличия данного процесса от протекающего в промышленном производстве.

Список использованных источников:

1. Продовольственная и сельскохозяйственная организация Объединенных наций [Электронный ресурс]/ FAO. – Режим доступа: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/wfs-home/foodpricesindex/ru/>. – Дата доступа: 28.04.2011.
2. Эффективность специализации и кооперации в сельском хозяйстве Республики Беларусь / Ильина З. М. [и др.]; под ред. З. М. Ильиной. – Мн.: БелНИИ аграрной экономики, 2002. – 203 с.
3. Моделирование специализации отраслей агропромышленного комплекса: учеб.-метод. пособие / В. С. Филипенко, В. М. Ливенский, Е. В. Филипенко. – Мн.: БГЭУ, 2006. – 30 с.

Школа В.Ю., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

Кліменко О.В., асистент кафедри економічної теорії

Сумський державний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ІНВЕСТУВАННЯ АПК УКРАЇНИ

Проблема забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки України є однією з найбільш пріоритетних та нагальних. Їх вирішення полягає у формуванні спрощеного механізму інвестування АПК України, який включає всі можливі напрями інвестування та напрямки освоєння інвестиційних ресурсів, що дає можливість виділити серед інвестиційних джерел ті, які є ефективними для аграрної сфери.

На сьогоднішній день потреба АПК в оновленні основних засобів становить близько 110 млрд. грн., з яких 60 млрд., необхідні для придбання нової сільськогосподарської техніки. За період 1990–2008 рр. в АПК було інвестовано лише близько 62,85 млрд. грн., але цього достатньо тільки для простого відтворення капіталу. Головними чинниками погіршення інвестиційного клімату АПК є збереження монополізованої структури промислового сектора вітчизняного АПК; диспаритет цін, що проявляється в зростанні індексу цін на матеріально-технічні ресурси промислового виробництва порівняно з темпами зростання індексу реалізації цін на сільськогосподарську продукцію; незавершеність процесів інституційних перетворень у сільському господарстві; несприятливий податковий режим; відсутність гнучких систем страхування підприємницьких ризиків інвесторів.

Запропонований авторами механізм впровадження інвестиційного процесу в АПК (рис. 1) передбачає всі можливі джерела залучення інвестиційних ресурсів з аналізом напрямів їх розподілу. Як видно з рис. 1, головна роль у системі інвестиційного забезпечення АПК належить саме сільськогосподарським підприємствам. За статистикою понад 90% таких підприємств здійснюють інвестиції за рахунок власних коштів. Але недостатня підтримка їх державою призвела до того, що у останні роки понад 40% підприємців взагалі не вкладали коштів у свою діяльність. Найменш пріоритетним джерелом інвестування АПК є кредитування. Аналіз кредитних правовідносин в аграрному секторі економіки свідчить, що банками не враховується специфіка сезонності сільського господарства, через що товаровиробникам переважно надаються короткострокові кредити, у результаті чого штучно створюють умови їх неплатоспроможності.

Для стимулювання інвестицій в економіку потрібно вдосконалювати структуру аграрної економіки, запроваджувати іпотечне кредитування підприємств в АПК, удосконалювати ринкову інфраструктуру аграрного сектору та систему управління й мінімізації ризиків. Пріоритетним напрямом у сфері АПК має стати державна політика, спрямована не на втручання в господарську діяльність товаровиробників, а її стимулювання та підтримку. Необхідно прискорити розробку концепції державного регулювання і реальної підтримки функціонування АПК в ринкових умовах на

засадах інноваційно-інвестиційної моделі й концепції сталого розвитку.

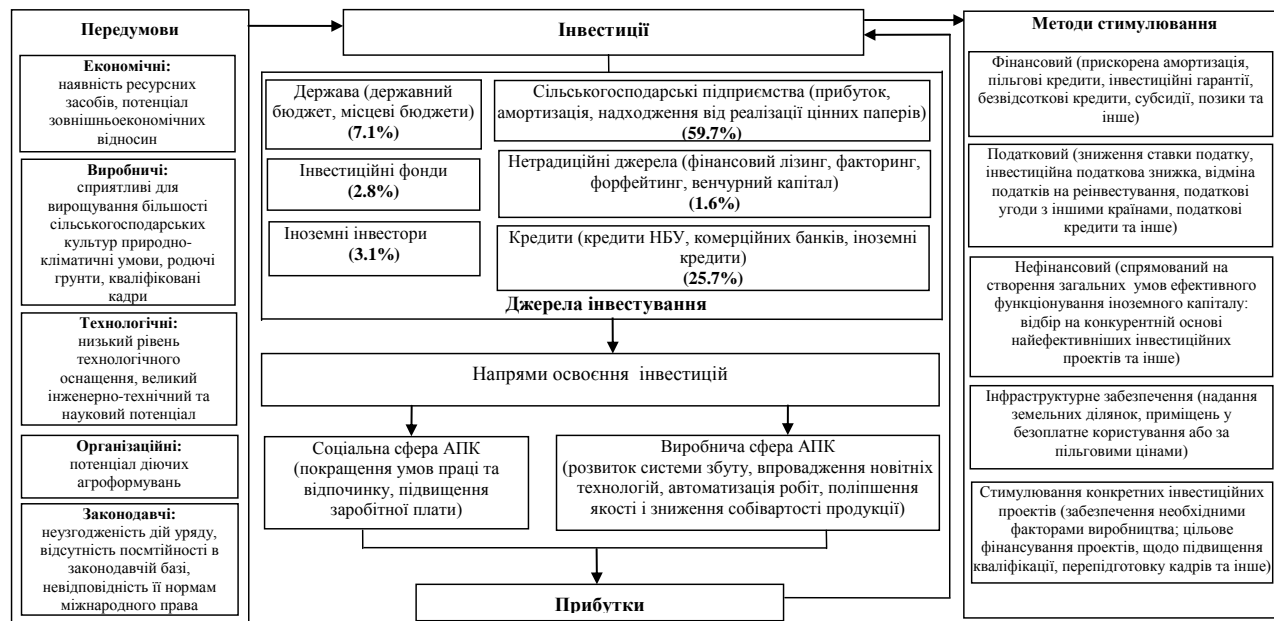

Рис. 1. Механізм залучення та використання інвестицій в АПК

Реформування аграрної політики повинно передбачати такі заходи: трансформація діючої системи фінансування державних цільових програм та перехід до прозорих схем прямої підтримки сільськогосподарських товаровиробників; забезпечення прозорості управління фінансовими ресурсами аграрних товаровиробників; удосконалення цінової політики у напрямку збільшення ціни для підприємств-споживачів сільськогосподарської продукції, а також ціни продукції на експорт. Задля інвестиційного відродження аграрного сектору потрібен також обґрунтований підхід до визначення пріоритетних напрямів використання коштів інвестиційного призначення. Інвестиційні ресурси слід першочергово спрямовувати на розвиток тих галузей та виробництв, від яких в сучасних умовах можна отримати найбільший ефект із коротшим строком окупності, а також які спрямовані на розв'язання гострих проблем сільського господарства.

Таким чином, запровадження запропонованих заходів дозволить підвищити інвестиційну привабливість АПК України, збільшити обсяги інвестиційних надходжень, що в цілому сприятиме зростанню національної економіки, підвищенню добробуту суспільства та підвищенню якості життя населення країни.

Шкуратов О.І, к.е.н., завідувач лабораторії еколого-економічної оцінки природних ресурсів Інститут агроекології і економіки природокористування НААНУ

РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Проблемам управління земельним фондом України і її регіонів в останні роки приділяється все більше уваги. Адже розвиток сільського господарства будь-якої країни пов'язаний із встановленням і практичною реалізацією принципів і механізмів, що забезпечують правовий, економічний, екологічний і соціальний режими організації використання земельних ресурсів.

Економічні реформи в Україні багато в чому визначили роль і значення управління земельними відносинами і земельними ресурсами. Це пов'язано з тим, що земля, крім основної властивості засобу виробництва, стала об'єктом власності і правовідносин. Серед основних напрямів управлінської діяльності в галузі земельних відносин важливе місце займають обґрунтування, розробка і практична реалізація моделей організації землекористування на різних ієрархічних рівнях держави, законодавчо-нормативне забезпечення та професійність застосування сучасних методів управління земельними ресурсами.

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Метою організації землекористування є концентроване вираження потреб суспільства, що задовольняються на основі використання властивостей землі. Саме використання землі – це безпосередній вплив суспільства або окремих його суб'єктів на землю. Слід виходити з того, що по відношенню до земельних та інших природних ресурсів, які розташовані на їх території, органи місцевого самоврядування здійснюють права власника або права суб'єкта управління. Проведені дослідження говорять про необхідність зміни суб'єкта управління землями сільськогосподарського призначення і посилення ролі місцевого самоврядування в регулюванні земельних відносин в Україні. Потрібно визнати, що місцеве самоврядування здійснюється не в інтересах держави, обласної чи районної адміністрації, а саме в інтересах конкретних громадян, які проживають на конкретній території. Громада повинна отримати не декларативну, а реальну спроможність вирішувати питання місцевого значення, мати змогу самостійно використовувати всі наявні ресурси, у т.ч. усі землі сільськогосподарського призначення на своїй території. Проте сьогодні місцева громада землею поза межами сільського населеного пункту взагалі не розпоряджається. Усі земельні питання за межами населеного пункту, але в межах власної адміністративно-територіальної одиниці вирішують чиновники з районної державної адміністрації. З нашої точки зору, органи місцевого самоврядування не повинні обмежуватися управлінням землями тільки на території власних населених пунктів.

Пропонуємо землі сільськогосподарського призначення, які знаходяться за межами сільських населених пунктів, передати від управління районними державними адміністраціями до управління органів місцевого самоврядування. Відповідні корективи потрібно внести до Земельного кодексу України. Вони приведуть до зміни суб'єкта управління землями сільськогосподарського призначення, що дозволить вирішити низку важливих ключових питань різної направленості:

- удосконалення земельного законодавства України (шляхом зміни суб'єктів права);
- можливість більш раціонального та екобезпечного використання земель сільськогосподарського призначення (шляхом інтенсифікації виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції);
- зменшення обсягу корупційних дій при наданні дозволів на зміну цільового використання земельних ділянок;
- місцеві територіальні громади отримають можливість користуватися земельними ділянками незатребуваних паїв громадян та використовувати на власний розсуд землі, придбані в їх власників з наступною передаючою її в оренду;
- збільшення надходження до місцевих бюджетів (шляхом отримання коштів за надання орендарям земельних ділянок, які будуть власністю місцевих територіальних громад, що перебувають за межами сільських населених пунктів).

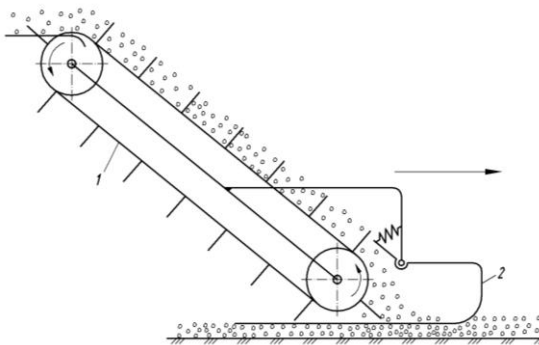
Шовкомуд О.В., аспірант
Луцький національний технічний університет

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ НАВАНТАЖЕНЬ НА ЛАНКИ ПРИТИСКАЮЧОГО УСТАТКУВАННЯ

В Україні і Росії льон вирощується, в основному, в зонах підвищеної вологості. Враховуючи цей фактор, технологія збирання льону повинна містити операцію обертання стрічки льону. Для обертання стрічок льону використовують обертачі ОСН-1, ОЛП-1.

За умови що на полі високий стеблостій льону, дві сусідні стрічки «накладаються» одна на одну, що приводить до зчеплення головок однієї стрічки із комлями іншої. При виконанні процесу обертання стрічки, пальці барабана обертача захоплюють стебла і піднімають їх вгору. При цьому стебла, що піднімаються тягнуть за собою зчеплені стеблини сусідньої стрічки, що приводить до порушення цілісності стрічки, збільшення розтягнутості. З метою запобігання цьому явищу нами запропоновано обладнати обертач додатковим притискаючим пристроєм (рис.1).

При переміщенні підбирача по полю, стебла правої стрічки a піднімаються пальцями транспортера в напрямку v_n – швидкості підйому (рис. 2). Сила, яка прагне відірвати зчіплене стебло a позначена F . При цьому стебло a прагне потягнути за собою стебло b сусідньої стрічки льону.

1 – транспортер підбирача; 2 – притискаючий пристрій.

Рис. 1. Схема підбирача стрічки льону з притискаючим пристроєм:

Рис. 2. Схема сил, що діють на стебла при виконанні обертання стрічки обертачем, обладнаним притискаючим пристроєм

Умовою невитягування стебла b при підйомі стебла a є:

$$G > \frac{F \cdot \cos \alpha}{2(f_1 + f_2)},$$

де G – сила притискання пластини;

f_1 – коефіцієнт тертя стебла льону о поверхню притискаючої пластини;

f_2 – коефіцієнт тертя стебла о ґрунт.

Під час взаємодії притискача зі стеблами стрічки льону елементи його конструкції можуть відхилятися від свого вихідного положення. З метою забезпечення працездатності конструкції дослідимо які деформації виникають у її ланках. Для проведення розрахунку виділяємо окремі ділянки KN , NN' , $N'M$, MM' і $M'L$ (рис. 3.) притискача.

Спочатку розглянемо як навантажена нижня пластина притискача, яка безпосередньо дотикається стрічки. До точки A , яка є серединою ділянки KN прикладена сила Q тиску ґрунту і стрічки, що знаходиться на ньому, на пластину KN .

З ділянки KN' скориставшись інтегралом Мора і склавши рівняння моментів дії сили Q і F , визначимо переміщення точки K .

$$\Delta_K = \frac{Qr^3(1+\pi)}{2EI},$$

де EI – жорсткість ділянок KA , AN , NN' ;

r – радіус заокруглення ділянки NN' .

Розглянувши наступну ділянку конструкції притискача $N'L$ і склавши рівняння рівноваги моментів зовнішніх сил знайдемо кут α повороту важеля при стисканні пружини.

$$\alpha = \frac{Q \cdot l}{c_n \cdot r \cdot h},$$

де c_n – жорсткість пружини;

h – відстань від шарніра O до точки прикладання сили F_n , м.

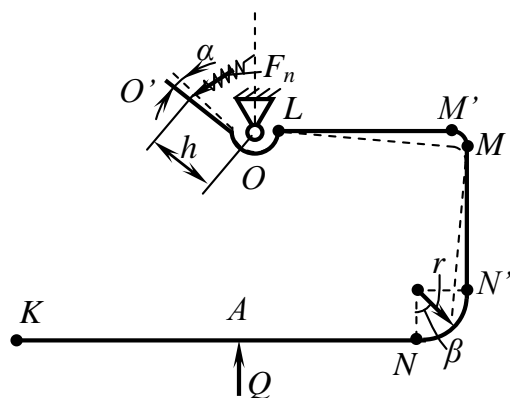

Рис. 3. Схема навантаження конструкції притискача

На основі вищенаведених рівнянь можна встановити допустимі величини відхилень ланок притискача, які не приводять до втрати його працездатності.

Шубалий О.М., к.е.н.,
доцент кафедри прикладної статистики та економіки праці
Луцький національний технічний університет

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ВПОРЯДКУВАННЯ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ НА АГРАРНІ ЛІСИ

Основне завдання процесів реформування земельних відносин в Україні полягає у пошуку ефективних власників земель різного цільового призначення, які б забезпечили не лише їх повноцінне господарське освоєння, раціональне використання та підвищення якісних характеристик, а й вчасно та у повному обсязі реалізовували заходи з їх охорони та захисту. Важливою складовою земельного фонду в Україні є землі лісогосподарського призначення, до яких згідно положень Лісового кодексу [1] належать лісові землі, на яких розташовані лісові ділянки, та нелісові землі, зайняті сільськогосподарськими угіддями, водами й болотами, спорудами, комунікаціями, малопродуктивними землями тощо, які надані в установленому порядку та використовуються для потреб лісового господарства. Віднесення земельних ділянок до складу земель лісогосподарського призначення здійснюється відповідно до земельного законодавства.

Незважаючи на тривалий період ринкової трансформації економіки проблеми впорядкування відносин власності на землі лісогосподарського призначення не втратили своєї актуальності і на даний час, особливо це стосується земель, на яких розміщені так звані «аграрні ліси», які за часів планової економіки номінально належали колективним сільськогосподарським підприємствам, а фактично на них працювали спеціально створені лісогосподарські підприємства, що перебували у сфері підпорядкування аграрного міністерства. В умовах незалежності періодично поставало питання визначення правового статусу аграрних лісів та правових засад функціонування спеціалізованих лісогосподарських підприємств на цих землях, але особливої актуальності воно набуло сьогодні, коли активно обговорюється доцільність приватизації земель сільськогосподарського призначення, передбачається впорядкування законодавства щодо комунальної власності на землю.

Створення ринково орієнтованого інституту власності на землі лісогосподарського призначення повинно стати сьогодні основним завданням усіх інституціональних трансформацій, що відбуваються у сфері лісового господарства. В цьому контексті першочергового вирішення потребує проблема впорядкування відносин власності на аграрні ліси. До того ж, активну зацікавленість у вирішенні даної проблеми проявляють усі сторони, інтереси яких нерідко перетинаються, що призводить лише до відтягування процесів реформування.

Правовий парадокс полягає й у тому, що сьогодні інтереси держави представляють різні конкуруючі органи виконавчої влади (Міністерство аграрної політики і продовольства – постійних лісокористувачів, що працюють на колишніх аграрних лісах місцевого значення, та Державне агентство лісових ресурсів – на лісах державної власності загальнодержавного значення).

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Незважаючи на активне проведення політики щодо передання повноважень управління усіма лісами єдиному державному органу (Державному агентству лісових ресурсів), процеси реформування свідомо стримуються іншими зацікавленими державними органами. Цьому сприяє також переплітання інтересів місцевих громад, які трактують земельне законодавство на свою користь, підтримуючи створення на землях аграрних лісів комунальних лісгосподарських підприємств, хоча законодавством до кінця не визначено правовий статус комунальних лісів та особливості надання їх у власність. Певний інтерес до усіх реформувань у цій сфері можуть мати також і колишні працівники колгоспів, які за підсумками розпаювання земель отримали земельні паї і за логікою речей до них повинні були увійти також і лісові землі, які їм належали. Але процеси реституції лісових земель, які реально відбулися в багатьох західних постсоціалістичних країнах, були свідомо відкинуті розробниками земельного законодавства.

Ситуація що склалася з аграрними лісами вимагає перегляду загальних законодавчих підходів до всіх лісів. В Україні держава є власником всіх земель лісового фонду поза межами населених пунктів. У багатьох країнах державні ліси за рівнем значимості поділяються на дві групи: ліси загальнодержавного значення, управління якими здійснюють центральні (відомчі) органи виконавчої влади; та ліси місцевого значення, якими розпоряджається місцева виконавча влада. При цьому ліси місцевого значення часто називають „публічними”, підкреслюючи те, що вони є власністю всіх жителів території. Запровадження подібного законодавчого розподілу лісів за значенням дозволило б впорядкувати розподіл повноважень та відповідальності центральних та місцевих органів влади щодо управління лісами, державної підтримки та інвестицій, а загалом створити правовий фундамент для подальшого розвитку аграрних лісів [2].

Отже, інститут власності на землі лісгосподарського призначення, на яких розміщені аграрні ліси, потребує чіткого і неупередженого нормативно-правового та організаційно-економічного обґрунтування, адже економічні відносини, що виникають у цій сфері зачіпають інтереси держави, місцевих громад, а також жителів сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 26.04.1994–1994 р., № 17, стор. 443, стаття 99.
2. Сторожук В. Селянські ліси: сучасні проблеми в дзеркалі реформування земельних відносин [Електронний ресурс] / В. Сторожук, М. Попов // Режим доступу: http://www.fmssc.com.ua/fmssc_articles/prochee/-selyanski_lisi.html – 28.01.2008. – Загол. з екрану.

Шумак Ж.Г., асистент кафедри економіки підприємств
УО «Полесский государственный университет»

УПРАВЛЕНИЕ МАТЕРИАЛЬНЫМИ ЗАТРАТАМИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ АПК

Для Республики Беларусь повышение конкурентоспособности продукции агропромышленного комплекса (АПК) имеет важнейшее значение, так как позволит увеличить объемы экспорта продукции из местного сырья и обеспечить импортозамещение ввозимых товаров за счет производства в республике конкурентоспособной, пользующейся спросом на внутреннем рынке продукции.

Одним из условий повышения конкурентоспособности является обеспечение снижения себестоимости производимой продукции. При этом для отечественных предприятий наиболее актуальна проблема снижения уровня материальных затрат, поскольку материальные ресурсы являются основным видом ресурсов, потребляемых на предприятии в процессе производства, и составляют наибольшую величину в структуре себестоимости продукции, оказывая тем самым значительное влияние на сумму прибыли, уровень рентабельности и эффективность производства в целом.

Перед перерабатывающей промышленностью Республики Беларусь стоит задача не только обеспечить необходимые объемы производства продовольствия, но и темпы экономического развития в соответствии с мировыми критериями конкурентоспособности и эффективности. Это возможно при переориентации всех участников единой технологической цепи «производство – переработка – реализация готовой продукции» на конечные критерии эффективности, в основе чего находится оптимизация затрат и окупаемость ресурсов.

В настоящее время в отечественной экономической практике не существует четкой стратегии

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

управління матеріальними затратами в загальному механізмі управління затратами; також неизученою є проблема, наскільки застосовні сучасні методи управління затратами на вітчизняних підприємствах агропромислового комплексу. Все це обумовлює необхідність розробки та практичного використання відповідної системи управління матеріальними затратами на переробляючих підприємствах Республіки Білорусь, яка дозволить контролювати їх рівень, надавати вплив на зміну витрат, запобігти негативному впливу на їх величину різноманітних факторів.

Під управлінням матеріальними затратами розуміється процес комплексного впливу на виробничо-фінансову діяльність підприємства з метою забезпечення їх оптимального рівня, структури та динаміки.

Механізм управління матеріальними затратами повинен включати наступні етапи:

- економічний аналіз матеріальних витрат (дослідження динаміки та структури витрат на виробництво продукції, порівняння фактичних витрат з запланованими, аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві, оцінку основних факторів, впливаючих на зміну матеріальних витрат);

- вибір оптимальної структури виробництва;

- економічне обґрунтування обсягу виручки від реалізації, що покриває змінні та постійні витрати;

- контроль витрат.

Економічні методи управління затратами, застосовувані на більшості вітчизняних підприємств в даний час, в більшості не мають гнучкості при адаптації до динамічних змін зовнішнього середовища підприємства та достаточності для ефективного використання ресурсів підприємства при вирішенні поточних та перспективних завдань.

Об'єктивною необхідністю є поряд з традиційними методами управління затратами (системний аналіз, метод економічного порівняння, балансовий, індексний методи) застосування нових, сприяючих, в кінцевому підсумку, прийняттю більш ефективних управлінських рішень (економіко-математичне моделювання, контролінг, маржинальний аналіз).

При впровадженні ефективних методів управління матеріальними затратами існують ряд проблем теоретико-методологічного та методичного характеру, наявність яких у більшій мірі пояснюється недостатністю уваги підприємств до аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища їх функціонування; труднощами при виборі відповідних методів управління затратами та їх подальшій реалізації; відсутністю системи оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів.

Ефективне управління матеріальними затратами дозволить:

- виявляти кількість споживаних матеріальних ресурсів на різних етапах виробництва;

- визначати потребу в матеріальних ресурсах в планованому періоді з урахуванням планованих обсягів та структури випущеної продукції;

- максимізувати прибуток в короткотерміновому періоді;

- забезпечити конкурентні переваги по витратам в довготерміновому періоді.

Шуст О.А., к. е. н., доцент, докторант

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ М'ЯСА ТА М'ЯСОПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Нині становлення та розвиток ринку м'ясопродукції в Україні набуває особливої актуальності. Питання забезпечення росту обсягів виробництва м'яса і м'ясопродукції є одними з пріоритетних завдань агропромислового комплексу. При цьому зміни у виробництві і переробці м'яса і м'ясних продуктів повинні бути спрямовані на вирішення основних завдань – забезпечення стійкого розвитку галузі та підвищення ефективності виробництва, з метою досягнення більш повного задоволення потреб населення регіону у м'ясопродукції.

М'ясне скотарство вже багато років перебуває у кризовому стані. Так, поголів'я ВРХ у сільськогосподарських підприємствах у 2009 р. скоротилося на 5,4% до 1,63 млн голів. Обсяги вирощування ВРХ зменшилися на 4,1% до 191,1 тис. тонн, при цьому обсяги реалізації на забій

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

знизилися на 13,3% до 192,2 тис. тонн. Зазначимо, що лише за підсумками 2009 р. майже 7%, що до цього займалися скотарством, вирізали повністю власне поголів'я ВРХ. Середній розмір вирізаного стада становив 133 голів. У цілому, в останні роки активніше за все зменшення поголів'я відбувалося у дрібних і середніх підприємствах із чисельність поголів'я ВРХ до 500 голів.

Водночас, у 2009 р. спостерігається збільшення поголів'я ВРХ у великих підприємствах із поголів'ям більше 5000 голів із 34,4 тис. голів до 49,6 тис. гол. Однак в основному даний приріст було отримано в основному через збільшення поголів'я корів у спеціалізованих підприємствах. Після масового скорочення виробничих показників (виращування й реалізації на забій) у середині першого десятиріччя 2000-х років, в останні два роки в сільськогосподарських підприємствах спостерігаються позитивні процеси нарощування виробництва. При цьому необхідно зазначити той факт, що забезпечили дане зростання нові або модернізовані великі спеціалізовані свиноферми із середнім поголів'ям свиней понад 20 тис. голів. Таких підприємств в Україні на початок року налічувалося 15 одиниць. У цілому, частка великих і середніх сільськогосподарських підприємств із поголів'ям свиней більше 6 тис. голів у загальному поголів'ї протягом 2007–2009 рр. стабільно зростала: із 23,7% на початок 2007 р. до 34,3% на початок 2010 р. Водночас із цим, поступово знижується частка дрібних підприємств. За підсумками 2009 р. 560 підприємств повністю відмовились від свинарства. Середній розмір поголів'я свиней у таких підприємствах склав 148 голів.

У галузі птахівництва у 2009 р. збереглася тенденція зменшення кількості підприємств, що займаються вирощуванням птиці. Необхідно зазначити, що, незважаючи на велику поточну виробничу концентрацію, у десяти найбільших підприємствах перебуває майже 45% усього поголів'я птиці, продовжують з'являтися нові великі підприємства.

Узагальнюючи проведений аналіз можна зробити висновок про те, що існує необхідність посилення державної підтримки розвитку тваринництва, у першу чергу у вигляді дотацій і регулювання цін на ресурси для відтворення сільськогосподарської худоби.

В останні роки експортні поставки м'яса та м'ясної продукції з України демонстрували стійку тенденцію до скорочення обсягів як у натуральному, так і в грошовому виразі. Насамперед, це пов'язано зі зменшенням обсягів експорту яловичини, що є наслідком загальних негативних внутрішніх процесів у тваринництві та безпосередньо в скотарстві. Крім того, для більшості українських підприємств м'ясопереробної промисловості все ж таки більш привабливою є робота на внутрішньому ринку, а не експортна діяльність. Це викликано наступними причинами: висока прибутковість внутрішнього ринку; невідповідність більшості продукції міжнародним стандартам; труднощі з поверненням ПДВ після здійснення експортних операцій; значні витрати, пов'язані із просуванням власної продукції на зовнішніх ринках та високий рівень конкуренції.

Основною причиною такої ситуації на ринку є низька рентабельність виробництва м'яса, що зумовлено низькими закупівельними цінами з боку переробників і високою собівартістю виробництва. Так, низькі закупівельні ціни пов'язані як із об'єктивними причинами, насамперед, низькою купівельною спроможністю населення України, так і суб'єктивними – використання переробниками дешевої імпоротної сировини сумнівної якості.

Таким чином, висока собівартість виробництва м'яса в нашій країні пояснюється застарілими технологіями і низьким генетичним потенціалом. Фахівці зазначають, що вітчизняні товаровиробники поступаються товаровиробникам провідних країн світу практично за всіма показниками, що впливають на собівартість м'ясної продукції.

Якимович Т.С., магістрант

Луцький національний технічний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ В МОЛОЧНОМУ СКОТАРСТВІ

Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, в тому числі молочного скотарства неможливе без об'єктивної економічної оцінки різних явищ, що мають місце в сільському господарстві. На основі ж одного критерію економічної ефективності сільськогосподарського виробництва таку оцінку дати не можна. Необхідні конкретні показники, що відображають вплив різних чинників на процес виробництва. При цьому тільки система показників дозволяє провести комплексний аналіз і зробити достовірні висновки про основні напрями підвищення економічної ефективності молочного скотарства [2, с. 6].

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Для оцінки технологічної ефективності виробництва молока використовуються як натуральні, так і вартісні показники: продуктивність тварин, енергоємність виробництва продукції скотарства, валова продукція скотарства в порівнянних цінах на 1 га кормової площі, виробництво молока та яловичини на 1 га сільськогосподарських угідь, на 1 га ріллі, приріст виробництва валової продукції в порівнянних цінах на одиницю додатково затрачених ресурсів. Проте натуральні показники (продуктивність тварин) відображають одну сторону досягнутої ефективності. Для виявлення економічного ефекту необхідні також знання сукупних витрат праці, які забезпечують одержання даної продуктивності тварин.

При вивченні ефективності виробництва продукції в молочному скотарстві необхідно враховувати ряд специфічних особливостей галузі, які впливають на її рівень: продукція виробляється і реалізується протягом усього року, що особливо важливо при високій інфляції; молоко належить до продуктів першої необхідності і незалежно від економічної та політичної ситуації попит на нього залишиться незмінним; молоко йде на переробку і безпосередньо в продаж, тобто ринок даної продукції є ринком безпосереднього і прямого попиту; молочне скотарство пов'язано з породним складом худоби, його селекційно-племінними якістьми; є сильна залежність виробництва продукції від кормової бази (обсяги виробництва і якість кормів і комбікормів) [2, с. 8].

Базою розвитку молочного скотарства є державна підтримка галузі. Тому для прискореного розвитку молочного скотарства необхідна державна підтримка нарощування обсягів виробництва та реалізації молока. Необхідність підтримки обумовлена тривалим інвестиційним циклом виробництва, цінової диспропорцією між сільськогосподарською і промисловою продукцією, сезонним циклом сільськогосподарського виробництва. Мета заходу – збільшення обсягів виробництва та реалізації молока за рахунок відшкодування частини витрат на їх виробництво [1].

Заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості галузі молочного скотарства засновані на наданні субсидій з відшкодування частини витрат, пов'язаних з реалізацією комплексних інвестиційних проектів, які спрямовані на створення нових ефективних виробництв, розвиток виробничої інфраструктури регіонального значення та комплексне технічне переозброєння організацій молочного скотарства.

Механізм реалізації заходів повинен полягати в субсидюванні частини витрат сільськогосподарським товаровиробникам, пов'язаних з реалізацією комплексних інвестиційних проектів в молочному скотарстві; субсидуванні частини витрат переробним підприємствам на реалізацію інвестиційних проектів, які дозволяють використовувати ресурсомісткі технології переробки молока і молочних продуктів [1].

Сучасний кризовий стан молочного скотарства є наслідком слабкої організаційно-економічної адаптації до ринкових умов. Адаптація товаровиробників до зовнішнього середовища – це мобілізація усіх можливостей для адекватного реагування (зміни кількісних та якісних параметрів діяльності) на зміну зовнішнього середовища. Метою адаптації є забезпечення росту, зміцнення ринкових позицій товаровиробників, підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробництва молока на основі гнучкого пристосування на підпорядкування господарських процесів в умовах динамічного бізнес-середовища.

Список використаних джерел:

1. Веселова А.О. Развитие маркетинга в молочнопродуктовом подкомплексе (на материалах Пермского края): автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / А.Е. Аношина. – М., 2010. – 20 с.
2. Рейхерт Н.В. Повышение эффективности производства молока (на материалах Смоленской области): автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / Н.В. Рейхерт. – М., 2009. – 20 с.

Ямкова В.В.

Луцький національний технічний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Розвиток України як суверенної держави зумовив необхідність переведення соціально-економічних відносин на принципово нові – ринкові. Вже минуло багато років як в аграрному секторі економіки стали проявлятися різнопланові соціально-економічні процеси й явища, які згодом

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

одержали певну правову базу і назву аграрної реформи. Однак до сьогодні аграрні реформування не дають бажаних наслідків. Державні органи управління втратили контроль за проведенням аграрної реформи та стратегічним розвитком аграрного виробництва [2]. Необхідність державного регулювання сучасної ринкової економіки посилюється у зв'язку з відсутністю досконалої конкуренції. У ряді галузей існують суттєві переваги для великого виробництва, що призводить до монополії. Це стосується, перш за все, крупних підприємств з переробки сільськогосподарської продукції.

Узагальнення досвіду державного регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва в умовах ринку дає змогу виділити такі основні його важелі:

- регулювання цін на сільськогосподарську продукцію через різні механізми з метою забезпечення сільським товаровиробникам нормальних умов господарювання в роки з несприятливою для них кон'юнктурою ринку;
- податкове регулювання, спрямоване на стимулювання розвитку аграрних підприємств з урахування їх особливостей (розміру, спеціалізації);
- широке застосування кредитної форми підтримки шляхом здешевлення процентів відшкодування (відстроченням) платежів основного боргу;
- економічна підтримка аграрних підприємств, що потрапили в несприятливі природно-кліматичні умови;
- регулювання експортно-імпортних операцій на сільськогосподарську сировину продовольство;
- державне фінансування найважливіших програм розвитку аграрного сектора [1].

Основним нормативно-регулюючим документом, який визначає основні форми державної політики у бюджетній, кредитній, ціновій, страховій та інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку є Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України". Відповідно до даного закону, основні функції щодо регулювання аграрного ринку покладені на Аграрний фонд, основною функцією якого є забезпечення цінової політики на агропромислових ринках. [4]

Основними напрямками державного регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні на найближчі 10 років мають бути:

- регулювання доходів сільськогосподарських товаровиробників. В основі аграрної політики держави має лежати концепція паритету доходів сільськогосподарських виробників з доходами працівників інших галузей економіки, а також концепція паритету віддачі ресурсів;
- формування ефективної аграрної структурної і торгової політики;
- захист інтересів вітчизняних товаровиробників (стимулювання експорту конкурентоспроможної продукції, перш за все переробних галузей промисловості, здійснення політики захисту внутрішнього ринку від імпорту продовольства і матеріально-технічних ресурсів, для виробництва яких Україна має можливості, запроваджуючи тарифи на її відповідні вітчизняні різновиди);
- активне сприяння держави охороні та підвищенню родючості ґрунтів, захисту довкілля; розвитку селекції, племінної справи і насінництва; здійсненню протиерозійних заходів, розвитку науки і здійсненню наукової діяльності у сфері агропромислового виробництва;
- розвиток соціальної сфери села, поліпшення умов життя на селі;
- регулювання процесів приватизації землі і майна в агропромисловому комплексі, а також післяприватизаційних процесів, сприяння реформуванню організаційних форм господарювання, що відповідають ринковим умовам.

Дані напрями державного регулювання і підтримки сільського господарства як ізольовані заходи малоефективні. Забезпечити умови для стабільного і вискоєфективного розвитку вони здатні тільки діючи в єдиній системі. [3]

Отже, першочерговим завданням у аграрній політиці держави є забезпечення необхідних нормативно-правових і соціально-економічних умов стабілізації та розвитку АПК у найближчому часі, фінансово-кредитного забезпечення, поліпшення інвестиційної політики, удосконалення цінового механізму і податкової системи в аграрному секторі.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. - 2 вид. доп. і переробл. - К.: КНЕУ, 2004.
2. Галанець В.В. Стратегічне планування сільськогосподарського виробництва у системі державного управління: дисертація канд. наук з держ. управління: дис. кан. наук з держ. упр. 25.00.02 / Національна академія держ. управління при

Президентів України. –Л., 2003.

3. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві – К.: КНЕУ, 2004. – 495 с.

4. Саблук П.Т. Становлення аграрної політики в Україні / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2006. – № 1. – С. 3 – 7.

Яшук А.А., аспірант

Луцький національний технічний університет

ВИЗНАЧЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ЕНЕРГОЗАТРАТ НОВОЇ КОНСТРУКЦІЇ СУШАРКИ ДЛЯ СИПКИХ МАТЕРІАЛІВ

Післязбиральний обробіток сільськогосподарських матеріалів, що потребують штучного зниження вологості, зокрема насінневих матеріалів, пов'язаний зі значними енергетичними затратами. Процес сушіння в сушарках конвективної дії відбувається за рахунок енергії нагрітого повітря, яке контактує з вологим матеріалом. Актуальним є питання енергозатратності процесу сушіння, підвищення енергоефективності зі зменшенням затрат на сушіння.

Найпоширенішими типами сушарок для сипких сільськогосподарських матеріалів є: шахтні, барабанні, колонкові та ін. Порівняльна характеристика цих типів сушарок приведена в табл.1.

Наведені сушарки відрізняються як за конструкцією, так і за габаритними розмірами. Фактична продуктивність сушарок зумовлюється багатьма факторами, такими як: початкові параметри матеріалу, необхідний відсоток зниження вологи, властивості конкретного матеріалу, тип енергоносія, режими сушіння та ін.

Таблиця 1

Технічні характеристики сушарок

Показник	Колонкові		Шахтні				Барабанні	
	СЗК-8	СК-5	Арай S311	М-819	СЗШ-16	К4-УСА	СЗСБ-8	СЗСБ-4
Продуктивність, т/год.	8	10	9	20	16	8	8	4
Питома витрата пального, кг/т	5,47	6,62	5,71	5,84	9,40	8,53	9,65	10,12

Високопродуктивного сушіння сипкого матеріалу і рівномірності його просушування можна досягти за рахунок його перемішування в процесі сушіння, ефективного підведення і розподілу сушильного агенту за всім об'ємом матеріалу.

Запропонована конструкція сушарки (рис. 1.) для сушіння сипких сільськогосподарських матеріалів, в якій використано активні спіралеподібні робочі органи 5 для одночасної подачі сушильного агенту і перемішування матеріалу в процесі сушіння.

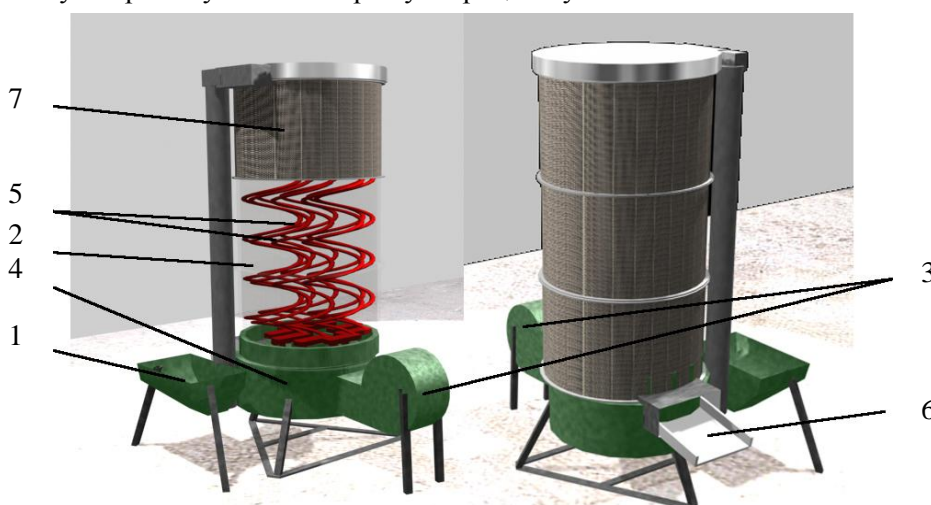

Рис. 1. Сушарка для насіння льону олійного: 1 – завантажувальний пристрій; 2 – сушильна камера; 3 – вентилятор; 4 – калорифер; 5 – спіралеподібні активні робочі органи; 6 – вивантажувальний пристрій; 7 – перфорована стінка сушильної камери

Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку регіональних АПК»

Сушарка працює наступним чином: сипкий матеріал завантажувальним пристроєм 1 подається в сушильну камеру 2. Повітря нагнітається вентилятором 3 і подається в нагрівальну камеру 4, де нагрівається до потрібної температури. Після цього, сформований сушильний агент (нагріте повітря) підводиться в сушильну камеру 2 через активні робочі органи 5, які виготовлені у формі спіралі, містять канали для подачі сушильного повітря і отвори за їх довжиною для подачі сушильного матеріалу в зону сушіння сушильної камери. Активні робочі органи встановлені по вертикальних осях в сушильній камері і здійснюють обертальний рух в процесі сушіння, тим самим активно переміщуючи сушильний матеріал і активізуючи виділення вологи з усього об'єму матеріалу. Сухий матеріал подається на вивантажувальний пристрій 6.

В результаті обґрунтування параметрів цієї сушарки при об'ємі її сушильної камери $1,35 \text{ м}^3$, її продуктивність для насіння льону олійного склала $1,8 \text{ т/год}$ при зниженні його відносної вологості до 12% і сушінні сушильним агентом з температурою 45°C . Розрахункова питома витрата рідкого палива склала $5,9 \text{ кг/т}$.

Для даної конструкції сушарки додаткові витрати енергії матимуть місце на приведення в дію робочих органів, проте це дасть можливість забезпечити більш інтенсивне і якісне сушіння матеріалу, дозволить зменшити тривалість сушіння і збільшити його рівномірність.

Порівнюючи запропоновану конструкцію з існуючими типами сушарок можна зробити висновок, що дана сушарка, при досить невисоких витратах пального, забезпечить рівномірне якісне просушування матеріалу.

Комп'ютерний набір

Шолом Л.О.

Верстка

Шолом Л.О.

Редакційно-видавничий відділ
Луцький національний технічний університет
43018 м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Ум. друк арк. 33,5 Тираж 150 шт. Дата випуску 22.05.2011 р.